

دهزگای توێژینه‌وه‌و بلاوکردنه‌وه‌ی موکیریانی

بو فویندنه‌وه و داگرتنی سه‌ره‌به‌هه کتێبه‌کانی دهزگای
موکیریانی سه‌ردانی مانیپهری دهزگای موکیریانی به‌...

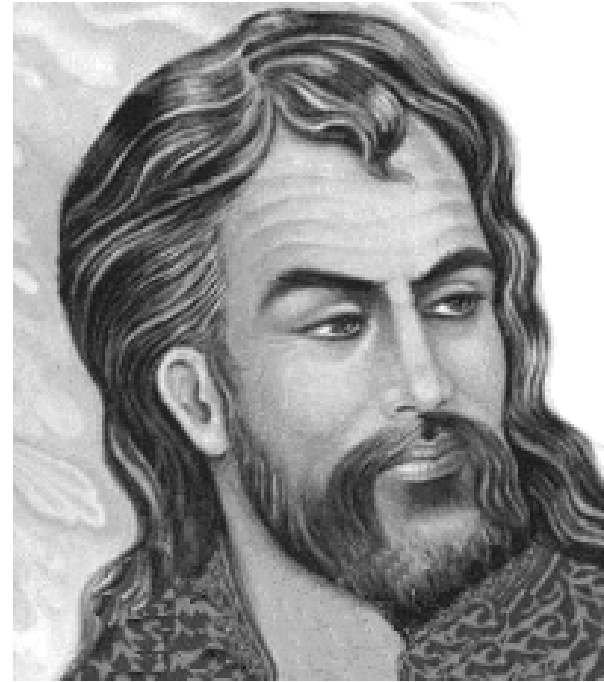
www.mukiryani.com

PDF4Kurd

بو په‌یه‌ندی..

info@mukiryani.com

MUKIRYANI
ESTABLISHMENT FOR RESEARCH & PUBLICATION

مه حره می راز

شهرحی غزه لیاتی حافز

بەرگی یه کهم

دهزگای توژیینهوه و بلاوکردنهوهی موکریانی

● مه حره می راز (شهرحی غهزه لیاتی حافر)

● نویسن: نه کره م عه نه بی

● نه خسه سازی ناوه وه: طسه حسین

● پیچنین: موسلیح

● بهرگ: ناسۆ مامزاده

● ژماره ی سپاردن: (۱۶۳۳)

● نرخ: ۲۵۰۰۰ دینار (سۆ بهرگ)

● چاپی یه کهم: ۲۰۰۸

● تیراژ: ۱۰۰۰ دانه

● چاپخانه: چاپخانه ی خانی - دهۆک

زنجیره ی کتیب (۳۱۲)

هه موو مافیکی بو دهزگای موکریانی پاریراوه

مالپه ر: www.mukiryani.com

ئیمه یل: info@mukiryani.com

هه ولیتر - ۲۰۰۸

مه حره می راز

شهرحی غهزه لیاتی حافر

نه کره م عه نه بی

هاتووه:" تا در تاریخ سنهء اثنی و تسعین وسبعمانه ویدعت حیات به موکلان قضا و قدر سپرد... " { مقدمهء جامع دیوان ، به نقل له: عیوضی.. } .

هرچند و هرچی سبب باریت به خودی خواجه حافظ و غزل و شیعهء کانی و بیر و عیرفان و ژبان و ناین و دنیا و ... هندی شو مهزنی دنیا بگوتری هیشتا هر که مه و مهاله به کورتی له پیشه کیدا بتوانین سبب باریت بهو که له مهزنی مرۆقیه تی بدوین که ئیستاش له ئیراندا پاش قورنان سالانه زۆرتین دانه له دیوانه کی و شرۆقه و شو سهرچاوانه ی دور و نزیك تاییه تن به ووه چاپده کریت . شو پیاوه ی که زۆرجار له نه نجامی سه مه ره بونی مرۆقه کانی تره وه شو به مرۆقی کامل یا نه سلنه به تاییه کی دیکه ی مرۆقه ده زانن، به لام جوانترین وه سفی بو شو هر شه م گوته به ی جه نابی (دکتور به هادین خوره مشاهی) به که گوته وه تی : حافظ کاملن مرۆقه نه وه ک مرۆقی کامل { حافظ نامه ، پیشه کی } . له راستیدا حافظ ته نیا مرۆقیك بووه و وه ک حقیقه تی مرۆقی راسته قینه ژیاوه . به لام شوه ئیمه یین که لهو حقیقه ته لامان داوه و وا هه ست ده که یین که شو جوړیکی تر بووه . حافظ مرۆقه بووه وه ک هر مرۆقیکی تر، شو مرۆقه راستیه ی که هه میشه چاودیزی خو ی ده کات له هر که وتنی کدا هه ستانه وه به ک دهبینیت و له هر شکستی کدا خو ی بو سه ره کونتیك ناماده دکات و هر گوناهیکی تویه به کی به دوا دا دیت و هه رگیزیش ناماده نیبه وه ک فریشته کان مالتاوا یی به کجاره کی له گونا ه بکات .

له راستیدا له به ره شوه ی من به ته وای دنیام له پیشه کییدا مافی شو قسه کردنه ناده م که له سه ر حافظ و بیره کانی شو و ... ده یکم ، بویه شه پیشه کییه م بو شیکردنه وه ی ریباز و چۆنیه تی کارکردنه کی خو م له سه ر دیوانی خواجه حافظ ته رخنده که م و ناواته خوازم بهو شرۆقانه ی ناو تیکسته نه سلیه که توانیبتم وه لامی زۆره ی پرسیاره کانی ناخی خو م و خوینه ری کوردیی حافظ دایته وه .

لهم وه رگیزان و شرۆقه به دا هه ولدراوه زۆرتین زانباری به خوینه ر بگه یه نریت، بویه کاره که به سه ر شه قوناغانه ی خواره وه دا دابه شکراره :

۱- هه لئاردنی راستترین و باوترین جوړی ساغکردنه وه ی به یته کان و خو دورگرتن لهو به یث و غزه لانه ی که گومانی شوه یان لی ده کریت هی حافظ نه بن، له مه شدا پشت به نووسخه دیرین و باوه رپی کراوه کانی حافظ به ستراوه و بو ته نیا به ییتیک سه یری چه ندین نووسخه ی جیاواز کراوه، هه ربویه خوینه ر لهم شرۆقه به وه به ساغکراوه ترین و باوترین نووسخه ی دیوانی حافظی شیرازی ناشنا ده بیث و له شوینی خو شیدا و له کاتی پیوستدا نامازه به جیاوازی به کان و سه رچاوه کانیا ن کراوه و هو کاری هه لئاردنه که ش خراوه ته ره و .

پیشه کی:

کهس چوزانی شو منداله بیثوانابه ی به گریانه وه له دایک ده بیث له دوارژدا ده بیته پیاویکی گه وه ی دنیا و له روژه لات و روژتا وادا نامازه ی بو ده کن. نه گه ره شه حقیقه ته هر له سه ره تاوه دیار بوایه شو ژبانی هیچ به کی له گه وره کانی دنیا شاره و لیل نه ده بوو، به لام حقیقه ت شوه یه شه نه زانینه وای کردوه که ژبانی گه وره کان تا ناستیکی زور شاره و لیل بیث، به تاییه تی سه رده م و سالی له دایک بوونیا ن و چۆنیه تی ژبانیا ن و ته نانه ت هه لوئیستیان له رو داو و دیارده کانی سه رده مه کی خو یان ، شو که مه زانباریه شی که ده ستده که ویت هه لئنجانه له شیعه ر گوته دور و نزیکه کانی خو یان و خه لکی دیکه وه .

ئیمه هر لهم پیشه کییه وه ده بی، نه ک هه سته که یین، به لکو له وه دنیابین که له به رده م پیاویکی گه وه ی میژووی مرۆقیه تییدا وه ستاوین و، ده مانه وئ شرۆقه و وه رگیزانی شیعه ر و بیره کانی پیاویکی گه وه ی مرۆقیه تی بخوینینه وه که گوته ی نه لمانی ناواته خوازم بو به کی له قوتابی و شاگرد ه کانی شو بوایه، له حوزری پیاویکداین که به کی له نو سه ره کانی شه وره ی به مرۆقی کامل (سو په رمان) ی ته داته قه له م.

(حافظ زی شیرازی) خواجه محمد حافظ که له به که م پیشه کی کو کردنه وه ی دیوانه کی دا به (ذات ملک صفات ، مولانا ی اعظم ، مرحوم سعید شهید ، مَفَحَر افاض العلماء ، استاد نحاریر الادباء ، معدن اللطائف الروحانية ، مخزن المعارف السُّبحانية، شمس الملة والدين محمد حافظ) وه سفکراوه . جه نابی خواجه حافظی شیرازی له سه ده ی هه شته می کوچی مانگیدا ژیاوه و دروست له بیسته کانی شو سه ده یه دا (به نزیکه یی) - ۷۲۵ - له دایک بووه و له کو تابه کانی هه مان سه ده دا - له سالی ۷۹۲ - دا وه فاتی فه رموه و دونیای پر له گیره و کی شمه ی شو سه رده مه ی خو ی - هه روه ک ئیستا - به جیه ی شتوه، وه ک له هه مان پیشه کیدا

۲- له سه‌ره‌تای هه‌ر غه‌زه‌لیکدا به‌حر و ته‌فعیله‌کانی غه‌زه‌له‌که نووسراوه‌ته‌وه که له‌پراستییدا ئەم کاره‌ بۆ پ‌سپۆره‌کانی بواری ئە‌ده‌بیاتی کلاسیکی زۆر سوودمه‌نده و ده‌توانن له‌ری‌یه‌وه به‌راوردی به‌حر و ته‌فعیله‌ی ئە‌ده‌بیاتی کلاسیکی کوردی له‌گه‌ڵ فارسیدا بکه‌ن، بۆ د‌نیا‌بوونیش من له‌م کاره‌دا پشتم به‌ گه‌وره‌کانی بواری ئە‌وه مه‌یدانه به‌ستوووه و به‌ته‌واوی و دروستی و به‌وردی کاره‌که ئە‌نجام دراوه.

۳- له‌دوای نووسینه‌وه‌ی ساغ‌ترین نووسینه‌وه‌ی به‌یته‌که ش‌یوه‌ی گو‌کردنی به‌یته‌که به‌ ر‌ینووسی کوردی سه‌رله‌نوێ نووسراوه‌ته‌وه ئە‌مه‌ش بۆ هاوکاری کردنی ئە‌وه خویننه‌رانسه‌ی که ناتوانن ر‌ینووسی فارسی بخویننه‌وه و به‌مه‌ش ده‌توانن هه‌ست به‌ تام و چ‌یژی به‌یته‌کان بکه‌ن.

۴- به‌یته‌ ش‌یعرییه‌که به‌ کورتی به‌ په‌خشان کراوته کوردی که ئە‌مه‌ش به‌وه مه‌به‌سته کراوه تا بیر و بۆچونی من تیکه‌لاو به‌ مانا ره‌سه‌نه‌که نه‌بی‌ت و هه‌ر ل‌یکۆله‌ریکی دیکه‌ش بتوانی له‌ژێر رۆشنایی ئە‌م وه‌رگ‌یرانه‌دا ل‌یکۆلینه‌وه‌ی تر له‌سه‌ر به‌یته‌کان بکات.

۵- له‌ قۆناغی پ‌ینجمه‌دا واتای کوردی ئە‌وه وشانه نووسراوه که له‌ به‌یته‌که‌دا هاتوون و زۆرجار ئە‌وه واتایانه ل‌یکدراوه‌ته‌وه که له‌ به‌یته‌که‌دا مه‌به‌سته نه‌وه‌ک ته‌واوی واتا فه‌ره‌ه‌نگییه‌کانی وشه و زاراوه‌که. هه‌ر له‌م قۆناغه‌دا و له‌ کاتی پ‌یوستدا زانیاری زیاتر له‌سه‌ر وشه و زاراوه‌که دراوه بۆ نمونه زاراوه‌یه‌کی ع‌یرفانییه یاخود وشه‌یه‌که په‌یوه‌ندی به‌ قۆناغ‌یکی می‌ژویی و شتی تایبه‌تی سه‌رده‌مه‌که ...هتده‌وه هه‌یه.

۶- پاش ش‌یکردنه‌وه‌ی وشه و زاراوه‌کان ئە‌وه باک‌گراوند و روونکردنه‌وه پ‌یوستانه دراوه که یارمه‌تی ش‌رۆقه‌ی به‌یته‌که ده‌ده‌ن و زۆرجاریش ش‌یکردنه‌وه‌ی ئە‌م باک‌گراونده کات و ماندوبوونی زیاتری ویستوووه، بۆ نمونه له‌ ش‌رۆقه‌ی به‌یته‌کاندا که (چه‌هارده ر‌یوایت‌ی ت‌ی‌دایه چه‌ند لاپه‌ره‌یه‌ک له‌سه‌ر ئە‌وه چوارده ر‌یوایه‌ته و جۆره‌کانی نووسراوه که به‌ب‌ی ئە‌وه روونکردنه‌وه پ‌یشه‌ه‌ختانه ت‌ینگه‌یشتنی ورد و دروست له‌ به‌یته‌کان زه‌جمه‌ته.

۷- دواجار به‌یته‌که له‌ ت‌ینگه‌یشتنی منه‌وه ش‌رۆقه‌ کراوه. هه‌لبه‌ت ئە‌م ش‌رۆقه‌کردنه‌ش به‌ده‌ر نییه له‌وه باک‌گراونده هزری و نایینی و نیمچه ع‌یرفانییه‌ی منه‌وه، به‌مه‌ش ده‌کرئ هه‌مان به‌یت چه‌ندین ل‌یکدانه‌وه‌ی دیکه‌ش هه‌لب‌گ‌رئ که په‌یوه‌ستن به‌ جۆری ب‌یرکردنه‌وه‌ی تره‌وه، به‌لام به‌ بروای من بۆ ت‌ینگه‌یشتن له‌ ناخ و رۆحی به‌یته‌کان پ‌یوسته له‌ ب‌یرکردنه‌وه‌ی حافز نزیک بینه‌وه نه‌وه‌ک باک‌گراوندی هزری و... هتدی خۆمانی به‌سه‌ردا به‌پ‌ینین که به‌نده تا ته‌وپه‌ری ناست ئە‌م هه‌وله‌ی داوه.

له‌پراستییدا من له‌گه‌ڵ ئە‌م کاره‌دا ماندونه‌بووم چونکه ته‌واوی ئە‌وه ساتانه‌ی که شه‌وه‌خونیم به‌م کاره‌وه ک‌یشاوه سات به‌ سات ت‌یایاندا گه‌وره بووم و ن‌یستا به‌ته‌واوی هه‌ست به‌ خۆم ده‌که‌م که من ئە‌وه کورپ‌ژگه‌یه‌ی جارن نیم و له‌ جزوری پ‌یاویکدا گه‌وره‌بووم، بۆیه ه‌ینده خۆش‌حاله‌بووم ئە‌ونده هه‌ست به‌ ماندوویی ناکه‌م.

له‌ ژياندا هه‌میشه ئاواته‌خوازبووم که مرۆقه‌کان کاری جیدی و مرۆییانه بکه‌ن و له‌ روکار و نه‌فسی که‌می غه‌ریزییانه دوورکه‌ونه‌وه. خۆش‌حاله‌م به‌وه‌ی که واده‌زانم به‌م کاره‌ی به‌رده‌ستت ئە‌وه ئاواته‌م به‌ج‌یه‌یناوه، ته‌نیا هیوام ئە‌وه‌یه که ته‌واوی به‌رگه‌کانی دیکه‌ی که ه‌یشتا هه‌ندیکی لای منیش ته‌واو نه‌بووه بکه‌ویته به‌رده‌ستی خویننه‌ری کورد و سوود له‌وه‌هه‌ره دانسقانه‌ی خواجه حافز شیرازی وه‌رگ‌رین .

دواجار سوپاس بۆ هه‌مو ئە‌وه خۆشه‌ویستانه‌ی که ره‌نجی ئە‌م به‌ره‌مه‌یان له‌ ئە‌ستۆگرتوووه به‌تایبه‌تی خ‌یزانه‌که‌م و ده‌زگای تو‌یژینه‌وه و بلا‌کردنه‌وه‌ی موکریانی.

غزه لی یه که م:

به حری هزه جی ههشتی ته و او

(مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن)

۱- الا یا ایها الساقی ادر کاساً و ناولها

که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلیها

نه لا یا نه بیوهه سساقی نه دیر که نسهن فه ناقلیها، که نیشق ناسان نه مود نه فقه ل
قه لی توفتاد موشکیلیها.

نه ی ساقی (مه یگپر) پینکینک بگپر و له و پینک ش بده به من، چونکه له سه ره تاوه عهشق
به ناسانی هاته پینش چاوان، به لام پاشان گرفت و کیشه کان روویاندا.

ساقی: مه یگپر، شه رابگپر، له شهرحی (لاهوری) دا هاتووه: "ساقی مورشیدی کامله یا
مه عشوقی حقه، نه کور مه به ست له خدری زینده بیت، که لای عارفه کان به راهری زانستی
روحانی و عیرفانی و (علم لدنی) ناسراوه و زور ناماژه ی پیده کریت" {لاهوری، ج ۱، ل ۵}.

ادر: کاری فرماندانه به واتای گپران، گه رانندن وه ک مه یگپر. کاساً: پینکینک، کاسینک،
جامینک، لای (لاهوری) پینک به رووی یار یا فهیز و رهجه تی نه و لیکدراونه ته وه، له فرهه نگی
هه ندی گرووی عیرفانیشدا دلّه ناول: کاری فرماندانه به واتای پیدان یا خود دستدریژ کردن.
نمود: دهر که وت افتاد: کاری رابردوی (افتادن) ه، به واتای روودان یا خود هاتنه نارا،
هه رچه نده واتای که وت نیش ده گه یه نی.

سه باره ت به خاوه نی سه ره کی (صدر) نیوه دپری یه که می نه به یته ره خنه گره کان بیرو پای
دژ و جیاوازیبان هه یه له وانه؛ (خه می لاهوری - خاوه نی شهرحی عیرفانی غزه له کانی حافظ -)
نه م میسرعه به هی شاعیری گه وره ی عه ره ب (لبید) ده زانیت {لاهوری، شرح عرفانی غزله ی
حافظ، ج ۱، ل ۲}.

(سودی بوسنه بی - خاوه نی شهرحی تورکی غزه له کانی خواجه حافظ -) رای وایه که نه م
دپره له پارچه یه کی (یه زیدی کوری معاویه) وه رگپراوه به هه ندی دستکار بیه وه، که به یته که
به م شیوه یه:

انا المسموم ماعندی بتریاق ولا راقی

ادر کاساً و ناولها الا یا ایها الساقی

سودی له شه ره که ی خزیدا و بو پالپشستی نه م رایه ی دوو به لگه ی شیعی فارسیی
هیناوه ته وه که تیایدا گله یی له حافظ ده که ن که بچی دپریکی سه ره تای غزه له کانی خزی له
که سینکی کافری وه ک یه زید وه رگرتووه - چونکه نه هلی شیعه دوژمنایه تیبه کی زوری یه زید
ده که ن و به کافری ده زانن. بو نمونه نه م به یته به لگه ی نه م راستیبه یه:

شاهی دینداران حسین و شاهی بی دینان یزید

هر دو سلطانن اما این کجا و آن کجا

واته: شاهی دینداران حوسه یین و شاهی بی دینان یه زید. هه ردو وکیان سولتانن، به لام نه م
له کوئ و نه و له کوئ.

بو نمونه: (نه هلی شیرازی) نووسیویه تی:

خواجه حافظ را شبی دیدم به خواب

گفتم ای در فضل و دانش بی حساب

از چه بستی بر خود این شعر یزید

با وجود این همه فضل و کمال

گفت واقف نیستی زین مسئله

مال کافر هست بر مؤمن حلال

(واته: شه ویک حافظم له خه ودا بینی و گوتم نه ی نه و که سه ی له داناییدا بی سنوور و
حسیبی به م هه موو زانست و گه وره بیه وه بچی نه و به یته ی یه زیدت خسته دیوانه که ته وه،
گوتی تاگات له م مه سه له یه نیبه که مالی کافر بو موسولمان حه لاله.)

هه روه ها (کاتبی نیشابوری) یش نووسیویه تی:

عجب در حیرتم از خواجه حافظ

چه حکمت دید در شعر یزید او

اگر چه مال کافر بر مسلمان

ولی از شیر عیبی بس عجیب است

(واته: زور سه رم له خواجه حافظ سوپماوه به جوئ که عه قلش تیایدا ده سته و سانه، نه و
چ حیکمه تیکی له شیعی یه زیددا بینی که وا له سه ره تای دیوانه که یدا هیناوه وه. گه رچی مالی
کافر بو موسولمان حه لاله و قسه ی تیدا نیبه، به لام بو شیر عه بیکی زور گه وره یه که پارو له
ده می سه گ بر پینتی).

له بهرامبهر هم رایه‌شدا (عه‌للامه قه‌زوینی و دکتور غه‌نی) هم دیره به هی (یه‌زید) نازان و (نوستاد مینوی) له پراویزی (حافظ) دا نویسیه‌تی: "هم میر خسره‌وی ده‌له‌وی - کوچکردوی ۷۲۵ ی کوچی مانگی که سالی له دایکبونی حافظه - له به‌یتیه ژیره‌وده‌ا شه نیوه دیره‌ی هیناوه:

شراب لعل باشد قوت جانها، قوت دلها

الا یا ایها الساقی ادر کاساً و ناولها

هه‌وره‌ها (د. هروی) یش له شه‌رحه‌که‌ی خویدا ده‌لی: " له دیوانی چاپکراوی یه‌زیدی کوری معاویه‌دا - که شیعره‌کانی خو‌ی و شه‌و شیعراشه‌ه دراونه‌ته پالی - هم نیوه دیره‌م نه‌دیوه. له راستیدا گهر هم دیره‌ هی یه‌زید بیت یا ههر که‌سیکی تر گرفتیکي گه‌وره دروست ناکات، به‌لام له هزی شیعهدا باوه‌ره‌ینان به‌وه‌ی که شاعیریکي فارس دیره‌کی گه‌وره‌ترین دوزه‌منی ده‌روونی و میژوویی نه‌وانی وه‌رگرتسی کاریکي دژواره، ههرچه‌نده له‌و چهند دیره‌ شیعره‌ی (ته‌لی شیرازی و کاتبی نیشاپوری) دا واده‌که‌وی که هی یه‌زید بیت و هه‌روه‌ها حافظیش شیعیه نه‌بووه تا شه‌و رقه‌ی له یه‌زید بیت. به‌لام شه‌وه‌ی جیگای نامازیه‌یه و سوودی زانستی ده‌بیت شه‌ویه که رژی (۲۰۰۲/۱۰/۵) (پروفیسور مارف خه‌زنه‌دار) کاتس هم دیره‌ی له شه‌رحی سویدا بینی گوتی: هم دیره‌ شیعره عه‌ره‌بی سه‌رده‌می شه‌وه‌ی نییه، یه‌زیدی کوری معاویه‌ش له‌م سه‌رده‌مه‌دا ژیاوه و (معاندی) ده‌رپرینیکي تازه‌ی زمانی عه‌ره‌بییه و له شیعری عه‌ره‌بی شه‌و سه‌رده‌مه‌دا به‌کارنه‌هاتوه، ره‌نگه هم شیعره هی فارسیک بیت.

خواجه حافظ له‌م به‌یتهدا له نارچه‌تی عه‌شق ده‌دیت و ده‌لی: شه‌ی ساقی پیکي شه‌راب بگیره و پیکیکیش بده به‌من، چونکه عه‌شق سه‌ره‌تا به‌ناسانی هاته‌ به‌رچاو، به‌لام پاشان گرفته‌کان روویاندا، به‌و واتایه‌ی تیمه له نیوه ریگه‌ی عه‌شقداین که نارچه‌تی و گرفته‌کان روویانداوه و پیوستمان به‌باده و پیکي عه‌شق هه‌یه به‌ شه‌وه‌ی به‌رگه‌ی شه‌و نارچه‌تی و عه‌زابانه‌ بگرین که رووه‌روومان ده‌بنه‌وه.

ههر له‌م سه‌ره‌تایه‌وه شاعیر ده‌روازه‌یه‌ک به‌ شیعری عاشقانه‌ی عارفانه‌ ده‌کاته‌وه که سه‌راپای سووتان و نه‌هاتییه و عه‌زابی دوری مه‌عشوقه، بنگومان هم عه‌شقه‌ی حافظ عه‌شقی نیلاهییانه‌ی عه‌رفانییه که به‌ شیوه‌یه‌کی سه‌ختی عاشقانه‌ نویسراوه و پیوستی به‌ کردنه‌وه‌ی وردی کوذه واتایه‌کانی هه‌یه که تیمه هه‌ول ده‌ده‌ین له دووتویی شیکردنه‌وه‌کان و له کات و شونیی خویندا لییان بدوین.

۲- به بووی نافه‌ای که آخر صبا زان طره بگشاید

ز تاب جعد مشکینش چه خون افتاد در دلها

به بووی نافه‌یی که ناخره‌ سه‌با زان تورره‌ بگوشایه‌د، ز تابی جه‌ندی موشکینه‌ش چه خون ئوفتاد دهر دلها.

به ئومیدی نافه‌یه‌ک که ناخریه‌که‌ی سه‌با، لولیی شه‌و سه‌ری زولقه‌ی بکاته‌وه، له تاو چین چین و لولیی پرچی میسکباری چ خوینیک که‌وته دلانه‌وه.

به‌بووی: به‌هیوای، به‌ئومیدی، به‌ناواتی نافه: شه‌و کیسه‌ به‌چوکه‌ی له سه‌ر ناوکی ناسکدایه و خوینتی وشکبووه‌ی تیدایه‌ و پاشان میسکی لیئده‌رده‌هینریت صبا: سه‌با، سه‌ره، هه‌وای فینکی باکوور که لای دژستانه‌وه هه‌لده‌کات و حه‌رمی حه‌ره‌سه‌راه‌ی ییار و مه‌عشوقه‌کانه و لای عاشقان راززان و هه‌واله‌ینی عاشقانه‌ لای ییاره‌وه جعد: موی موجه‌عه‌د، موی لول و ئالوسکاوه‌ک شه‌لغه‌ی زنجیر، له شه‌ده‌بیاتی عه‌رفانییدا به‌واتای پرده‌ی به‌رده‌م روو و وه‌سلی مه‌عشوق دیت مشک: میسک

له شه‌رّقه‌ی هم به‌یتهدا پیوسته‌ شه‌وه روونکریتته‌وه که میسک خوینتی دلی ناسکه و نافه‌ش شه‌و کیسه‌ به‌چوکه وشکبووه‌وه سه‌ره‌سه‌تراویه که له سه‌ر ناوکی ناسکدا په‌ترّکه ده‌به‌سیت کاتیک هم کیسه‌یه وردده‌کریت بونه‌که‌ی لی ده‌رده‌هینریت و بلاوه‌ ده‌بیتته‌وه، شاعیر زولف و په‌رچه‌می یاری به‌مه‌ چواندوه که لول و گریدراوه و وه‌ک میسکیش ره‌ش و بوغوشه‌. ده‌لی: به‌ئومیدی شه‌وه‌ی که بای سه‌با گری و لولیی سه‌ر په‌رچه‌می ییار بکاته‌وه تا بونی خویشی وه‌سلی یارمان به‌نسیب بییت (بگه‌ین به‌ بونی خویشی وه‌سلی رووی دولبه‌ر) چه‌نده دل له چاوه‌روانیدا بوونه‌ته خوین. واته: دلان له چاوه‌روانی زوردا دوچاری دلته‌نگی و نارچه‌تی زور بوون و بوونه‌ته خویناوه، شه‌مه‌ش مانایه‌کی شاراه‌ی تیدایه که سه‌با دره‌نگی کرد و ناتوانی یا نایه‌ویت له زولقی یاره‌وه بونی خویشی وه‌سل و ژوانان بو بکاته‌ دباری، چونکه زولقی مه‌عشوق ئالوسکاوه و رووی یاری له‌ژیر لولیی خویدا حه‌شارداوه.

به‌تیبینیکردنی شه‌وه‌ی که زولف و پرچی لول له زاراه‌ی عه‌رفانییدا نیشانه‌ی شارندنه‌وه و په‌رده‌ی سه‌ر رووی مه‌عشوقه واتای عه‌رفانیی به‌یتته‌که ده‌بیتته:

به ئومیدی شه‌وه‌ی که رازیک له نه‌ینیه‌ نیلاهییه‌کان بزاین ده‌بی چه‌نده ره‌نج و دره‌دیسه‌ری بکیشین. دلان چاوه‌رپی بای سه‌با ده‌که‌ن که شه‌و په‌ردانه هه‌لده‌تته‌وه و بونی خویشی شه‌و نه‌ینییانه بزنان، به‌لام له لولی پرچ و زوری حیجاب و په‌رده‌کانه‌وه شه‌م ناواته روو له کرزیه و چاوه‌روانی دلی عاشقان به‌ خوین ده‌کات.

۳- به می سجاده رنگین کن گرت پیر مغان گوید

که سالک بی خبر نبود ز راه و رسم منزلها

به مہی سہ سجاده رنگین کون گہرہت پیری موغان گوید، کہ سالک بی خہ بہر نہ بوو شد ز راہ و رہمی مہ نزیلہا.

نہ گہر پیری موغان پیی گوتی بہر مالہ کہت بہ شہراب رہنگین کہ، بیکہ! چونکہ ریہواری ریگہی تہریقہت بیتاگا نییہ لہ داب و نہریت و ریورہ سمی قوناغہ کانی نیوہندی ریگہ.

سجاده: بہر مال، بہر دہنوئیژ پیر مغان: پیری موغان، پیری مہیفرۆش موغ/ماگ: پیاری نایینی زہر دہشتییہ، بہ لآم (د. غہنی) دہلئی: "موسولمانہ کانی پییشوو لہ دوو جیگاوہ شہرابیان دہہینسا، یہ کیکیان لہ دیرہ کان و لای مہسیحییہ کانوہ و شہوی دیکہ شیان لای مہجوسیہہ کانوہ، واتہ موغہ کان... لہ سہرہ تاوہ پیری موغان ہہ مان پیری مہیفرۆش بوو، بہ لآم پاشان لہ زاراوہی سو فیگہریدا واتای دیکہی پیداکردوہ، پیری نورانی لہ زاراوہی مہسیحیدا (نستوری) یہ سالک: ریہواری ریگہی حق.

لہ راستیدا زۆریہی بہیتہ کانی (حافظ) چہند مانایہ کییان ہہیہ، لیژہدا (منزلہا) کہ بہ واتای مہنزلئی نیوہندی ریگا دیت، بہ لآم لہ عیرفاندا قوناغہ کانی تہیکردنی ریگہی تہریقہتہ لہ لایہ کی دیکہوہ (مہی) و (پیری موغان) و زۆریہی تہو زاراوانہی کہ واتای سہرزارہ کییان نیگہتیقی و سلین بہ واتای نوی بہ کارہینراون. ہہر تہ مہیہ کہ تہمرۆ بہ مانادان بہ وشہ کان دہستیشان دہکریت و دہکرئی بلین حافظ و شاعیرانی سہر دہمی تہو و پاش تہویش جوڑیک لہ مانایان داوہ بہو و شانہی کہ واتاکانیان لہ گہل توئیژی سادہی کۆمہ لگہدا ناگوئج.

(حافظ) لہم بہیتہدا تہوہ دہلئی کہ ریہوارانی ریگہی حق بی ناگا نین لہ داب و نہریتی قوناغہ کانی نیوہندی ریگہی بہرہو حق و کہمال چوون بہ تاییہ تی پیر و نورانییہ کانیان، ہہر بۆیہ کاتیک پیری نورانی و مورشید بیت دہلئی بہر مالہ کہت بہ شہرابی عہشق بشۆ و رہنگینی بکہ پیویستہ بہ گوئی بکہی، چونکہ تہو لہ تۆیہ کی بیتاگای تازہ کار باشتر دہزانیٹ. (لاہوری) لہ شہرحہ کہی خویدا نووسیویہ تی:

گہر مورشیدی کامل تہ مری پیکردی کارئ بکہیت کہ رازہ کہی لای تو شاراوہ بوو، رووہ ناشکراکہ شی لہ گہل عہقلندا تہدہ گونجا، بی دودلئی بیکہ و بہ خیری مہحزی بزانیہ وک مردووی نیو دہستی مردووشۆر خوٹ بدہرہ دہستی تہو کاملہ چونکہ (الغیة العمل لطاعة المعشوق = عہشق کارکردنہ بۆ ئیتاعہ تی مہعشوق) { لاہوری، ج ۱، ل ۸-۹ }

۴- مرا در منزل جانان چه امن عیش چون ہردم

چرس فریاد میدارد کہ بر بندید محملہا

مہرا دہر مہنزلئی جانان چہ تہمنی عہیش چون ہہر دہم، جہرہس فہریاد میدارد کہ بہر بہ نندید مہہمیلہا.

من لہ مہنزلگہی مہعشوقدا ئارامی و تہمانیک بۆ ژیان و شادی شکناہم! چونکہ بہر دہوام زہنگہ کان ہاوار دہ کہن بارہ کانتان بیپچنہوہ.

مرا / من را: من لہ دوخی بہر کاریدا منزل: جیگہیہ کہ کہ لہ کاتی سہ فہر دا قافلہیہک باری تیدا دہخات، مہنزلگہ

چرس: زہنگ، یاخود زہنگۆلہی ملی حوشت کہ کاروانچیہہ کان لہ جولانی قافلہ کہ ناگادار دہکاتہوہ.

فریاد: ہاوار بر بندید: کۆیکہ نہوہ، تیکنین محمل: بارگہ و بنہ

مہبہستی بہیتہ کہ تہوہیہ کہ چۆن دہتوانریت لہ مہنزلگہی مہعشوق و خو شہویستدا بہ ئارامی و ناسایشوہ بژین لہ کاتیکدا زہنگی روشتن و کۆکردنہوہی بنہ و بارگہی سہ فہر بہر دہوام لیڈہد ریت. (د. ہروی) لہ مہبہستی تہم بہیتہدا دہلئی: " لہ دنیادا ترسی مہرگ وک دہنگی زہنگ ہہمیشہ کاتی روشتن و جولان بہ کاروانچیہہ کان دہلئی، ہہمیشہ ئیمہ دہخاتہ بہر ہہر ہشہی خوئی و ناگادارمان دہکاتہوہ ئیدی چۆن بہ خہیالی ئاسوودہ و ئارامہوہ بژین. " مہنزلگہی بونی دنیاش ئامازہیہ کہ بۆ دروستی تہم واتایہ، بہ لآم تہ کرئی تہو مہنزلگہیہ حالی کورت خایہنی عارفان بیت و زہنگی ناگادار کردنہوہ کہش کۆتایی ہانتی تہو حالہ بیت.

۵- شب تاریک و بیم موج و گرداب چنین ہائل

کجا دانند حال ما سبک باران ساحلہا

شہبی تاریک و بیمی مہوج و گیردابی چونین ہائیل، کوجا دانند ہالی ما سہ بوو کبارانی ساہیلہا.

شہوی تاریک و ترسی شہپۆل و گیتاوی وا ترسناک، خہیالتاسوودہ و بارسووکہ کانی کہنار بارودوخی ئیمہ لہ کوئیوہ دہزانن.

شب: شہر موج: شہپۆل گرداب: گیتاوی ہائل: ترسناک

سبکباران: بارسووکہ کان، بہ مانای مرۆفی خہیالتاسوودہی بیرنہ کہرہوہ دیت ساحل: کہنار شاعیر بۆ دہستینشان کردن و خستنہرووی ترس و سہرگہردانی خوئی لہ لیکنۆلینہوہ و ہولدان بۆ کہ شفرکردن و خستنہرووی نہیتی و رازی دروستبوون و بوون و وجود، وینہیہ کی ترسناک لہ شہویکی ترسناکدا و لہ نیو شہپۆل و گیتاویہ کانی دہریادا دہکیٹش، لہ بہرامبہر

هزوری گەر هه میخاهی ئەزو غایب مەشو هافر، مەتا ما تەلقە مەن تەههفا دەئی
دوینا فە ئەهملها.

حافظ گەر (حزوری) ت دەوی لیبی (غایب) مەبه، هه رکاتئ گهشتی بهو کهسهی که خۆشت
دەوی دنیا بجه لاوه و پشتگویی بجه.

حضور: نامادهیی له حهرامسهرای دۆستدا (زاراوهیهکی عیرفانییه)
همی خواهی: ئەتهوی ازو: له ئەو

سودی (حضور) به مانای ناسایش و نارامی لیکدهداتهوه، بهم واتایهش مانای دێره که
دهبیتته: گەر دتهوی نارامی و ناسایش دهستهکوی هه رگیز لهو غایب مەبه که لیرهدا ئەو
مهعشوقی ئەزهلییه، بهلام لههه رباریکدا دهبی دنیا پشتگویی بجهیت. (هروی) یش دهلی: "
مه بهست لهوهیه که ئەگەر نامادهیی و حازربوونی گیانی و روحیت لهگهڵ مهعشوقدا دهوی له
یادی ئەو غافل مەبه و هه میسه یادی بکهروه و هه رکه گهشتی به مهعشوق هه موو شتیک
جگه لهو فهرامۆش بکه.

ئەمهشدا نارامی که نارەکانی دهريای هیناوتەوه، لای ئەو تهریقته ئەو دهريایهیه و خۆی وهک
رێبواریکی ئەو رێگهیه به که سێک چواندوه که له شهویکی تاریکدا و له کهشتیه کدایه و
ترسی شهپۆله سهرشیت و گیتراوه مه رگهینه رهکان بهردهوام هیرشی دهکهنه سههه و
خه یائنا سووده و بارسووکه کانی که نارەکانیش ئەوانه که خالی و بهتالئ له بیرکردنهوه و
وردبوونهوه لهم جۆره مهسه لانه و به ناسوودهیی دهژین. ئەکرئ ئەم دهريا پر ترسهی حافظ له
ناخی هه موو که سێکدا هه بیت و بارسووکه کان ئەوانه بن که هه ست بهو پشپویی ناخیان
ناکهن، وهک (کولن ویلسون) له (سقوط الحضارة) دا ئەوه دهخاتوهو که پشپوی له ناخی هه موو
که سێکدا هه یه، بهلام خۆشبهخت ئەوانه ی که ئەم پشپویی که شف ناکهن.

٦- همه کارم ز خودکامی به بدنامی کشید آری

نهان کی ماند آن رازی کزو سازند محفلها

هه مه کاره م ز خودکامی به بدنامی که شید ئاری، نه هان که ی مانه د ئان رازی کزو
سازند مه هفیلها.

هه موو کارم به هۆی خۆسه ریه وه به به دناوی کۆتایی هات، ئەری، ئەو رازهی که کۆری لی
ساز بکهن و ببیتته بنیشتته خۆشه ی سهه رازان چۆن به نهیئنی ده میبیتته وه.

خودکامی: خۆسه ری، به ئاره زوو و مه یلی خۆ بدنامی: به دناوی، رسوایی
نهان: په نهان، شاراه کزوسازند: که لیبی دروستکهن محفل: کۆر، کۆبوونه وه
لیره دا (حافظ) ده یه ویت ئەوه بلیت که هه رکاریک به ئاره زوو و مه یلی تاکه که سی بکریت
و مرۆف هه میسه له خۆوه و به مه یلی خۆیی و به یی ره چاوکردنی ده ورو بهه ر و کۆمه لگه
کاره کانی بکات دوا جار ریسوا ده بیت، ئەم ریسواییه ش به شیوه یه ک ده بی که هه مووان پیئ
ده زانن و لیره و له وی باسده کریت و ناشاردریتته وه. هه رچه نده (سودی) له شه رجه که ی خۆیدا
ده لی: "میسراعی دووه می وهک په ندیک بۆ میسراعی یه که م هیناوتەوه" {سودی، ج ١،
١٤١-١٥}

واته: له بری ئەوه ی داب و نه ریت و رێپه رسه می کۆمه لگه له به رچاو بگرم به خۆسه ری خۆم
به دوای ئاره زوو که نام که وتم و ئەمه ش بووه مایه ی ریسوا بووم به جۆریک که خه لکی
ده سته ده سته له رسوا بوونه که م ده دوین و به مه ش ناتوانم ئەم ریسوا بوونه م بشارمه وه.

٧- حضوری گر همی خواهی ازو غایب مشو حافظ

متی ما تلق من تهوی دع الدنيا و اهملها

غەزەلى دووھەم:

بەحرى موجتەسى ھەشتى مەخبوونى مەحرۇف

(مفاعىلن فعلاىن مفاعىلن فعلىن)

۱- صلاح كار كجا و من خراب كجا

بىن تفاوت رە كز كجاست تا بە كجا

سەلاھى كار كوجاھو مەنى خەراب كوجا، بىن تەفاوتى رەھ كەز كوجاست تا بە كوجا. رىكىكى كاروبارى ژيان لە كۆي و مەنى خراب و مەست لە كۆي، سەيركە جىاوازىيى نىوان ئەم دوو رىگا و رىيازە لە كۆي تا كۆيە.

صلاح كار: چاكتىر كىردنەھ لە كاروبارى ژيان، بە مەسلەھەت زانىن و گونجان كجا: لە كۆي خراب: فاسد و گوناھكار ياخود بەماناى مەست و بىرئەكەرەھە ھىتراھە تفاوت: جىاوازىيى رە: راھ، رىگە

دەلى: بىر كىردنەھى چاك و بەرژەھەندى خوازى لە كاروبارى ژياندا پىويستى بە دوربىنى و وردبىنى ھەيە و منىش مەست و بى پەراوم و بەم جۆرە نىم، ھەرىزىيە ئەھ لە كۆي و من لە كۆي. لە نىوان من و بىر كىردنەھ لە بەرژەھەندىيە كانى ژيان و رىكخستەھەدى كاروبارە كاندا جىاوازىيە كى زۆر ھەيە و دوو رىگە جىاوازن.

(سودى) كە (صلاح يار) لە جىاتى (صلاح كار) دادەنەت. لە شەرھە كەيدا دەلى: يار لە بىرى خۆ رازاندانەھە و رىكخستى خۆيداىە، بەلام من لە بىرى بادەنۆشى و مەستى دام و ھىچ لىكچوونىك لە نىوان من و ياردا نىيە، بىنە كە لە نىوان رىگە عەشق و رىگە زوھىدا چەندە جىاوازىيى ھەيە.

۲- چە نىسبەت است بە رندى صلاح و تقوى را

سماع وعظ كجا و نغمە رباب كجا

چە نىسبەت بە رەندى سەلاھ و تەقئارا، سەمائى قەئز كوجا و نەغمە بى رباب كوجا. تەقوا و خۆپارزى چ پەيوەندىيە كى لەگەل جىھانى رەندى و بادەنۆشىدا ھەيە، بىستىنى وەعز و قسەى ئامۆزگارى لە كۆي و بىستىنى ئاوازى رباب لە كۆي.

رەند: كەسىكى زىرەك، گوى بەھىچ نەدەر (لابالى)، نەبەستراھ بەداب و نەرىتە كۆمەلەيەتتەيە كەنەھ و گوى نەدەر بە دەوربەر.

سماع: بە واتاى بىستىن وەكو بىستىنى قورئان، بەلام لە زاراھە سۆفىگەرىدا واتاى جىاوازىيى ھەيە كە لە شوئىنى خۆيدا بە درىزى لىي دەدوئىن، چونكە لىرەدا بە واتا زمانىيە كى بەكارھاتوھ.

نغمە: دەنگى خۆش، ئاواز رباب: رباب، جۆرە سازىكە

ھەرۋەكو چۆن كۆيگرتن لە ئامۆزگارىيى و وەعز و كۆيگرتن لە ئاوازى مۆسىقا بەيەكەھە كۆنكرىتتەھە ناتوانرەت پەيوەندىيەك لە ھەمانكاتدا لە نىوانىاندا دروست بكرەت ھەرواش جىھانى رەندى و بى پەروابى ياخود مەستى و بادەنۆشى لەگەل جىھانى تەقوا و خۆپارزى و دوورە پەرىزىدا پەيوەندىيان نىيە.

۳- دلم ز صومعه بگرفت و خرقةء سالوس

كجاست دىرمغان و شراب ناب كجا

دلم ز صومەئە بگرفت و خىرقە بى سالوس، كوجاست دەرى موغان و شەرابى ناب كوجا.

دلم لە خانەقا و خرقە رىا و خەلەتتەنەر بىزاربوھ، مەيخانە و شەرابى بىخەوش لە كۆيە.

دلم بگرفت: دلم گىراھ، بىزارم صومعە: لە ئەسلىدا بەشوئىنى پەرىستى مەسىحىيە كان دەگوتەت كە لەسەر كىو ياخود تەپۆلكە دروست كرايەت، دىر، كە نىسە، كلىسا، بەلام لە ئەدەبىياتى فارسىدا بەماناى خانەقا دىت و لەم بەيتەشدا مەبەست ئەم ماناىيە خرقە: عەبايە كە كە سۆفى لەبەرى دەكەت سالوس: فرىودەر، رىاكارى دىرمغان: شوئىنى پەرىستى زەردەشتى، عىبادەتگاي زەردەشتى، ھەرچەندە لىرەدا بە ماناى شوئىنى عەشق و عىرفان دىت.

واتە لە خانەقا و خرقە كە بە رىا و فرىودەرى و خەلەتاندن ئالودە و پىسبوون، بىزارم و دەمەوى رزگارم بىت، دىرى موغان و مەيخانە و شەرابى بى خەوشى ساف لە كۆيە (كە رەمىزى عەشق و عىرفان).

وہك خانەقا بە خرقە رىاكارى پەيوەستە مەيخانە و دىرى موغانىش بە شەرابەھە پەيوەستە، شاعىر مەبەستى لەوھەيە كە لە زەرق و بەرقى رىاكارى و روالەتبازى بىزارم و رىگاي عەشق و رەندى ھەلدەبۆئىم.

۴- بشد كە ياد خوشش باد روزگار وصال

خود آن كرىشمە كجا رفت و آن عتاب كجا

بشود كە يادى خوشەش باد روزگارى قىسال، خودى ئان كرىشمە كوجا رەفت و ئان ئىتاب كوجا.

روژگاری پیکه و هوبون و ویسال یادی به خیر تیپه‌ری، نهو ناز و غه مزه‌ی مه‌عشوق بۆ کوی
روژت و نهو سه‌رزه‌نشت و عتابه بۆ کوی.

بشد: تیپه‌ری، به‌سه‌رچوو روزگار: روژگار وصال: پیکه و هوبون، ویسال
کرشمه: ناز عتاب: سه‌رزه‌نشت و عیتاب

پاش تیپه‌رینی روژگاری پیکه و هوبونی شاعیر له‌گه‌ل مه‌عشوق و جارجاره‌ی ناز و غه‌مزه و
جارجاره‌ی توره‌ببون و سه‌رزه‌نشتدا. شاعیر یادیکی نهو روژگار به‌سه‌رچوو ده‌کاته‌وه و ده‌لی:
روژگاری پیکه و هوبون و وه‌سل که هیوادارم هه‌میشه به‌خۆشی و چاک‌ی باس و یادبکرتنه‌وه
تیپه‌ری، نهو روژگاره‌ی که جارجار ناز و غه‌مزه و جارجار به‌سه‌رزه‌نشت و عیتاب لی‌گرتنمان
له‌ نیوان ئیمه و مه‌حبوبدا تیپه‌ری بۆ کوی چوو یاخود چیی به‌سه‌ر هات.

۵- ز روی دوست دل دشمنان چه دریا بد

چراغ مرده کجا و شمع آفتاب کجا

ز روی دوست دلی دشمنان چه دریا بد، چراغی مرده کجا شو شمع می آفتاب کجا.
دلی دوژمنان چی له‌ رووی دۆست تیده‌گات، چرای کوژاوه له‌ کوی و مۆمی دره‌وشاوه‌ی
روژ له‌ کوی.

دریا بد: تیده‌گات، له‌ چا‌وگی دریا‌فتن، وەر‌گیراوه چراغ: چرا
مرده: مردوو، لی‌ره‌دا به‌ مانای کوژاوه هاتوو شمع: مۆم آفتاب: روژ، خۆر
ده‌لی: دلی دوژمن له‌ نه‌جمی رق و کینه‌وه تاریکه و هیچ له‌ رووخساری دۆست تیناگات و
ناتوانیت و پرشنگیکی لی‌ وەر‌گری نه‌م دوانه‌ش (دلی دوژمن و رووی دۆست) وەك چرایه‌کی
کوژاوه و مۆمی خۆر وان، واته‌ دلی دوژمن چرای کوژاوه‌یه و رووخساری دۆستیش وەك روژ
وایه. (سودی) ده‌لی: په‌یوه‌ندی نیوان نه‌م دوانه‌ نه‌وه‌یه که هه‌روه‌ك چۆن چرای کوژاوه ناتوانی
هیچ رووناکیه‌ك له‌ روژه‌وه وەر‌گری هه‌روه‌ها دلی دوژمنیش ناتوانی له‌ رووخساری دۆسته‌وه
نور و رووناکی وەر‌گری، بی‌گومان لی‌ره‌دا رووی دۆستی هه‌قه.

۶- مبین به سبب زرخندان که چاه در راه است

کجا همی روی ای دل بدین شتاب کجا

مه‌بین به‌ سیبی زه‌نه‌خندان که چاه دهر راهه‌ست، کوجا هه‌می ره‌فی نه‌ی دل به‌دین
شتاب کوجا.

سه‌یری سیوی چه‌ناگه مه‌که و ناگاداربه که چال له‌ ری‌گه‌دایه، نه‌ی دلی من به‌م په‌له‌په‌لی
و په‌رۆشییه‌وه بۆ کوی دهرۆی.

زرخندان: چه‌ناگه سبب زرخندان: چه‌ناگه‌ی جوان وەك سیو (خبر)
چاه زرخندان: چالی چه‌ناگه همی روی: دهرۆی بدین: به‌م شتاب: په‌له‌په‌لی، خیرایی
له‌ نه‌ده‌بیاتی فارسیدا هه‌میشه چالی چه‌ناگه وەك داویک یاخود ری‌گریکه له‌ به‌رده‌م عاشق
و عارفه‌کاندا و ره‌مزی گرفتگی سه‌ره‌ ری‌ عه‌شقه. لی‌ره‌شدا هه‌مان مانای پی‌دراوه و به‌ دل
ده‌لی: نه‌ی دل به‌م په‌له‌په‌ل و په‌رۆشییه‌وه و به‌ ئومیدی گه‌شتن به‌ سیوی چه‌ناگه و ویسالی یار
بۆ کوی دهرۆی، بزانه که چالی چه‌ناگه‌ی یار له‌ به‌رده‌م ری‌گه‌ی عه‌شقی تۆدایه، واته له‌ ری‌گه‌ی
عه‌شقد هه‌میشه خۆشی و نارامی نییه و گرفتاری و نارچه‌تی زۆریش له‌ سه‌ر ری‌دایه و به
په‌له‌په‌ل و په‌رۆشییه‌وه هه‌نگاو هه‌لمه‌گره تا نه‌که‌وینه نیو چال.

۷- چو کحل بینش ما خاک آستان شما است

کجا رویم بفرما ازین جناب کجا

چو کهلی بینشی ما خاکی ئاستانی شوماست، کوجا ره‌قیم بفرما نه‌زین جناب کوجا.
که خۆلی به‌رده‌رگای ئیوه (تۆ) کلی چاوی ئیمه‌یه، بفرموو له‌م ئاستانه و به‌رده‌رگایه‌دا بۆ
کوی برۆین؟

کحل: کل، سورمه بینش: بینین، به‌لام لی‌ره‌دا مانای چاوه‌گه‌یه‌نی
آستان، جناب: به‌رده‌رگا بفرما: بفرموو، بلی
به‌رامبه‌ر به‌ مه‌عشوق و خۆشه‌ویسته‌که‌ی ده‌لیت: ئیمه هه‌ر له‌ کۆنه‌وه له‌ به‌رده‌رگای تۆ
داین و به‌ خۆلی ژیری و به‌رده‌رگای تۆ چاومان دهرۆین و خاکی به‌رده‌م ئاستانه‌ت بووه‌ته کل
و سورمه‌ی چاومان و به‌ هۆی نه‌وه‌وه چاومان به‌هیز ده‌بی‌ت. ئیدی پیمان بلی‌ برۆین بۆ کوی
ناچار سه‌ر ده‌خه‌ینه سه‌ر دهرگای تۆ تا نه‌و خاکه‌ بی‌جته‌ چاومان و تا روژی مه‌رگ بۆ هیچ
به‌رده‌رگایه‌کی دیکه نارۆین.

۸- قرار و خواب ز حافظ طمع مدار ای دوست

قرار چیست، صبوری کدام، خواب کجا

قرار و خواب ز حافظ ته‌مه‌ه مه‌دار نه‌ی دوست، قه‌رار چیست سه‌بوری کودام
خاب کوجا.

نه‌ی دۆست چاوه‌روانی نارامی و خه‌و له‌ حافظ مه‌که ئارامگرتن چیبیه، کامه‌یه سه‌به‌ر
خه‌و له‌ کوییه.

قرار: ئارامگرتن خواب: خه‌و طمع مدار: چاوه‌رویه‌مه‌به، به‌ته‌ما مه‌به

بەم بېيە بەستنه وە يەك لە نېوان دېرى يەكەمدا دروست دەبى كە منى خراب و رەند بى
قەرار و سەبرم و بە دۆست دەلى: بە تەماى سەبر و خەو و نارامى مەبە لە حافظ، چونكە منى
رەندى رېگەى عەشق و خەرابات سەبر و خەو و قەرارم نېيە و ئەم شتانه لە پلەى عاشقىدا
بوونيان نېيە و منى عاشقىش بېيەشم لەمانە.
لە شەرحى سویدا لە جياتى (قەرار و خواب) (قەرار و صبر) هاتووه.

غەزەلى سېيەم:

بە حرى رەمەلى هەشتى مەخبوونى مەكفوف
(فعلات فاعلاتن فعلات فاعلاتن)

۱- بە ملازمان سلطان كە رساند اين دعا را

كە بە شكر پادشاهى ز نظر مران گدا را

بە مولازمانى سولتان كى رەسانەد ئين دوتا را، كە بە شوكرى پادشاهى ز نەزەر
مەران گەدارا.

چ كە سېك ئەم داوايە بە خزمەتگوزارانى سولتان دەگەيەنيت، كە بۆ سوپاسگوزارى ئەو
پاشايت، بى مېهرى لە گەل بېچارە و گەداكاندا مەكە.

ملازمان: خزمەتگوزاران، ئەوانەى هەميشە لە گەل پادشادان
سلطان: پادشا، سولتان، گەورە رساند: دەگەيەنيت دعا: دؤعا، داوا

چونكە لەرووى ئەدەبەو يەكراست داوايەك بۆ سولتان نانيريت، داوايەك بۆ
خزمەتگوزارەكانى پاشا دەنيريت كە بە سولتان بلين تەنيا بۆ سوپاسگوزارى لەسەر ئەو
پاشايت گەدا و لانهوازەكان لە پيش چاوتا دەرمەكە و چاوى مېهر و بەزەيەت لىيانەو
هەرچەندە گەدا بە ماناى سوالكەر ديت، بەلام زورجار لە بەرامبەر پادشادا بەكار
دەهينريت و ئەو كەسەيە كە نياز و پتويستى بە مېهر و بەزەيە پادشا هەيە و هەرگيز
پادشا پتويستى بەوان نېيە، بەلام شاعير دەلى: گەر بە هۆى سوپاسگوزارى
پادشاو بەيت لەسەر ئەو كە تەخت و تاجى پى بەخشاو پتويستە بەزەيە بە گەدا
و بېچارەكاندا بېتەو.

۲- ز رقيب ديوسيرت بە خدای خود پناهم

مگر آن شهاب ثاقب مددى کند سها را

ز رقيبى ديشيرت بە خوداى خود پەناهم، مەگەر ئان شىهابى ساقب مەدەدى
كونەد سهارا.

پەنا بە خوداى خۆم دەگرم لە رقيبى ديو سيفت، مەگەر ئەو نەيزەكە ناگراو
يانە يارمەتى ئەم ئەستېرە بچووكەى (سوها) بەدەن.

رقيب: چاودير، مراقب، كاتى دوو كەس عاشقى يەك كەس دەبن يەكترى بە رقيبى
خۆيان دەزانن، لە ئەدەبىياتدا بە زورى بە ماناى ناكەس و مودەعى يان خراب
هاتووه.

دیو: دیو، شهیتان

شهاب ثاقب: په یوه ندى نیوان تیشکی ناگر و شهیتان له نایه تی (۱۸) ی سوره تی (حجر) دا هاتوه: ښویش ښوویه کاتې شهیتانه کان له زهوییه وه ده چنه ناسمان به مه بهستی گویگرتن له رازه نادیاره کان، فریشته کان به تیری ناگرین ریگری سرکه وتنیان لی ده کهن، شهاب ساقبیش هه ر ښم تیره ناگرینه یه مدد: یارمه تی

سها: ښه ستیره یه کی بچوکه له ناسماندا و نیشانه ی عاقلییه و رووناکي که مه سووه یل و سوها وه دوو دژ به کاره ی تراون که سووه یل له بهر تیشکداری و روښنی زور سوهاش به هو ی کهم تیشکییه وه.

شاعر ره قیبه ی بهو شهیتانانه چواندوه که ده چنه ناسمان و خوښی به ښه ستیره ی بچووک و کزی سوها، ده لی: کاتې ره قیبه ی شهیتانسیفه ت دپته ناسمانی عه شقمه وه په نا بو خوا ده به م تا ناگری نه یزه که کان له و بگریت. من که ښه ستیره یه کی لاوازم له شه ری ښو بپاریزیت.

۳- مژه ء سیاهت ار کرد به خون ما اشارت

ز فریب او بیندیش و غلط مکن نگارا

موژیه ی سیاهت ښه ر که رد به خونی ما ښاره ت، ز فریبه ی ښو بیه ندیش و غله ت مه کون نیگارا.

ښه ی نیگاری من گه ر برژانگی ره شت به نامازه فه رمانی کوشتنی ښمه ی ده ر کرد، بیر له فریو کاری به ښو بکه روه و کاریکی هله مه که.

مژه: برژانگ سیاه: ره ش خون: خوین ما: ښمه فریب: فریو بیندیش: بیر بکه روه و نگار: له ښه ده بیاتی فارسیدا یه کیکه له ناوه کانی یار وه ک شیرین و له یلا و سه لما نگارا: ښه ی نیگاری من، ښه ی یاری من.

شاعر به یاری ده لیت: ښه گه ر چاو و برژانگی تو به ناز و عیښوه وه ویستیان من بکوژن، تو دلره مه به و فریو مه خو و ښمه مه کوژه، چونکه ښمه کاریکی هله یه واته کوشتنی عاشق کاریکی هله یه هه ر چنده که عیښوه و نازی چاو و برژانگت نیازی ښو ده ی هه بیت.

۴- دل عالمی بسوزی چو عذار بر فروزی

تو از این چه سود داری که نمیکنی مدارا

دلی ناله می بسوزی چو تیزار به فروزی، تو ښه زین چه سود داری که نه می کونی مودارا.

کاتې رووخسارت ده راز ښیته وه دلی عالمه می ده سووتینی، تو چ سوو دیک له مه ده بینی که له گه ل خه لکدا هه لئا که ی ت.

عذار: موی گونایه، هه مان (خطی سبز) یا (خط چهره) یه که له شیعی فارسیدا به رچاو ده که وی، به لام به واتای رووخساریش دیت.

عذار بر فروزی: رووخسارت نارایش بکه ی ت، رووخسارت بر ازی ښیته وه.

شاعر به نیگاری خو ی ده لی: کاتیک رووخسارت ده راز ښیته وه و خو ت بو خه لکی ده رده خه ی ت دلی هه موو خه لکی جیهان له تاو جوانی رووخسارت ده سووتیت، به لام تو چ سوو دیک له م سووتاندنی دل ښه بی نیت و له گه ل که سدا هه لئا که ی ت و ناژیت.

۵- همه شب درین امیدم که نسیم صبحگاهی

به پیام آشنایی بنوازد آشنا را

همه شب درین نومیدم که نه سیمی سو به گاهیی، به په یامی ناشنایی بنه فازه د ناشنارا. ته واری شه و بهو ښومیده وه به سه ر ده به م که شه مالی به رده بیان له لای ناشنایه که وه په یامی خوښه ویستیم بو به ښینی تا بیته مایه ی دل دانه وه م.

همه شب: سه رانه سهری شه و، ته واری شه و، هه موو شه و، (د. هروی) ده لی: "ښم ده سته واژه یه (همه شب) له ښه ده بیاتی سه ده ی پی نجه م تا نو یه می کوچیدا به شیوه یه کی فراوان به رچاو ده که وی".

شاعر خو ی شه وانی له چاوان توژاندوه و تا به یانی به ښومیده وه یه که به رده بیان شه مالی له لای دوسته وه بی نیت و په یامی کی بو به ښینی که هزر و خه یالی نارام بکاته وه و بیته مایه ی دل دانه وه و دل نه وازی.

۶- چه قیامت است جانا که به عاشقان نمودی

رخ همجو ماه تابان قد سرو دلربا را

چه قیامت است جانا که به ناشقان نه مودی، روخی هه مچو ماهی تابان و قه ددی سه رفی دلروبارا.

خوښه ویستم چ قیامتیکت هه لگرساند کاتې رووخساری دره وشاوه ی وه ک مانگ و بالای وه ک سه رووی سه رنج راکیشی خو ت نیشان دان.

جانا: ناوه لئاویکه بو خوښه ویست، گیانه که م نمودی: پيشانندا رخ: رووخسار ماه: مانگ تابان: دره وشاوه، رووناک قد: بالا، به ژن سرو: داری سه رو

دلربا: سه رنج راکیش

ئەي گيانى من چ پشيوى و غەوغايەكت دروست كرد كه له پشيوى و غەوغاى رۆزى قىامت و زىندووبوونەوه دەچوو، كاتى روخسارى درەوشاوى مانگ ئاسا و بەژن و بالاى بەرز و سەرنجراكيشى خۆت بۆ عاشقان خستەروو؛ واتە كاتى عاشقان ئەمانەيان بينى غەوغا و پشيوپههك له نيوياندا دروست بوو هەر له غەوغا و پشيوى رۆزى حەشر دەچوو (سەرنج بەدەنه غەوغاى دەرويش و عارفەكان له كاتى وەسلى حەقدا).

۷- به خدا كه جرعه‌ای ده تو به حافظ سحرخیز

که دعای صبحگاهی اثری کند شما را

به خدا که جورته‌یی ده تو به هافزی سه‌هه‌رخیز، که دوئای سوبه‌گاهی ته‌سه‌ری کونده شو‌مارا.

به‌خودا سویندت دەدەم که قومیک شەراب بەدە به‌حافزی شەو‌بیدار تا ئەو دۆعایەى که به‌یانیان بۆ تۆی دەکات کاریگەری هەبێت و گیراییت.

جرعه: قومیک، که‌میک، بەزۆری به‌واتای قومه شەراب دیت

دە: بەدە سحرخیز؛ ئەو که‌سه‌ی که شەو‌بیداره و به‌یانیان زوو له‌خەودانییه

دعای صبحگاهی: دۆعای به‌یانیان زوو اثر: کاریگەری

حافز له‌شەو‌بیدارانە و دۆعا و نزای به‌یانیانیش بەزۆری گیرا دەبیت. به‌یار یاخود ساقی

دەلێت: توخوا قومیک شەرابم بەه‌ری تا له‌دۆعای به‌یانیاندا دۆعاتان بۆ بکه‌م و گیراییت.

به‌گوته‌ی (د.غنی) پینده‌چی ئەم غەزەله‌ رۆژگاری وەستانی شجاع پادشا له‌مه‌یدانی

سه‌عاده‌ت له‌دەرەوه‌ی دەرەوازی شاری شیراز و هاتنی بۆ شار داتراپیت، هەروه‌ک

(حافظ ابرو) نووسيوه‌تی: (چونکه‌ دانیش‌توانی شیراز له‌مه‌موود پادشا بێزاربوون به‌نهیینی

داوایان له‌شجاع پادشا کرد که به‌ره‌و شیراز بیت که له‌وکاته‌دا ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر (کرمان)دا

هەبوو ئەمەش سالی (۷۶۷ ک) بوو {دکتر غنی - تاریخ عصر حافظ ل ۲۴۳، حافظ ابرو به

وه‌رگرتن له‌ه‌روی}

غزه‌لی چواره‌م:

به‌حری هه‌زه‌جی هه‌شتی ته‌واو
(مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن)

۱-اگر آن ترک شیرازی به دست آرد دل ما را

به خال هندویش بخشم سمرقند و بخارا را

ئه‌گه‌ر ئان تورکی شیرازی به‌ده‌ست ئاره‌د دلی ما را، به خالی هیندویه‌ش به‌خشم سه‌مه‌رقه‌ند و بووخارا را.

ئه‌گه‌ر ئه‌و دلداره جوانه شیرازییه ره‌زامه‌ندی دلی ئیمه به‌ده‌ست بهیئتی، شاری سه‌مه‌رقه‌ند و بووخارا وه‌ک دیاری پیئشکه‌ش به خالی ره‌شی ده‌کم.

ترک: تورک، له‌ بنه‌ره‌تدا به واتای ته‌ته‌ر و تورک دیت، چونکه ئه‌م هۆزه زالم و خوینخۆر و بی‌به‌زه‌بی بوون شاعیره‌کان یاری بی‌به‌زه‌بیان به‌تورک چواندوه، هه‌روه‌ها ده‌گوتریت لای فارس و نه‌ته‌وه‌کانی دیکه تورک جوان بوون و به‌ره‌مزی جوانیش داده‌نریت.

شیراز: شاری شیرازی ئیران ترک شیرازی: جوانی شیرازی (کچی جوانی شیراز)، به‌لام سوودی ده‌لی: به‌پیتی قسه‌ی هه‌ندی له‌ خه‌لکی شیراز ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ سوپاکه‌ی هۆلاکۆ له‌ شیراز ماونه‌ته‌وه و له‌ووی ژیاون و نه‌وه‌یان خستوه‌ته‌وه و پاشان به‌ مندالی ئه‌وان گوتراوه تورکی شیرازی، لی‌ره‌شدا تورکی شیرازی مه‌به‌ست له‌و تورکانه‌یه که له‌ شیراز ژیاون نه‌وه‌ک لی‌کچواندن، به‌لام له‌ راستیدا چواندنه‌که دروستتر دیتته به‌رچاو.

خالی هندو: خالی ره‌ش، یاخود به‌ خالی‌ک ده‌گوتریت که به‌ ره‌سوره‌سی هیندییه‌کان کوترا بیت.

سمرقند و بخارا: دوو شاری گرینگی تورکستانن که له‌ سه‌رده‌می ئیسلامیدا به‌ ئاوه‌دانی و ده‌وله‌مه‌ندی و خه‌لکی جوان ناودار بوون.

مه‌به‌ستی به‌په‌ته‌که ئه‌وه‌یه که ئه‌گه‌ر ئه‌و نازدار و جوانه شیرازییه به‌پیتی ره‌زامه‌ندی دلی ئیمه بجولیتته‌وه و به‌رامبه‌ر به‌ ئیمه به‌زه‌بی و میه‌ره‌بانیی هه‌بیت هه‌ردوو شاری سه‌مه‌رقه‌ند و بووخارا ده‌که‌مه دیاری خالی ره‌شی سه‌ر روومه‌تی.

ده‌لین گوايه ئه‌میر ته‌مور (ته‌مور له‌نگ) حافزی بینویه که که‌سیکی روت و ره‌جالی هه‌ژار بووه، ئه‌م دیره‌شی بیستوهه پیتی گوتوه: حافز به‌ زه‌بری شم شیر دنیام ویران کردوه تا

(سه‌مه‌رقه‌ند و بووخارا) م ناوه‌دان کرده‌وه و تو هه‌ردووکیان به‌ خالیکی ره‌ش ده‌به‌خشی. خواجەش ده‌لێت: هه‌ر له‌به‌ر ئه‌م به‌خشینه‌یه که ئاوا دوو چاری هه‌ژاری بوومه‌ته‌وه، ئه‌میر ته‌موریش پیده‌که‌نیت و حافز له‌ جی‌گایه‌کی شی‌اودا داده‌مه‌زیتیت {ه‌روی، ج ۱، ل ۱۵}.

هه‌رچه‌نده ئه‌م به‌سه‌ره‌اته له‌سه‌رچاوه جیاوازه‌کاندا زۆر دووباره کراوه‌ته‌وه، به‌لام له‌وه ده‌چیت رووداویکی راستی نه‌بیت و هه‌ر و خه‌یالی میژووونوسه‌کان دروستی کردبیت، چونکه وه‌ک (تیمور بوورهان لیموده‌ی) له‌ پیئشه‌کی دیوانی حافز له (جلال الدین همایی) وه‌رگرتوه و نووسیویه‌تی: "ته‌مور له‌نگ ته‌نیا دوو جار سه‌ردانی ولاتی فارس (شیرازی) کردوه و نه‌و دوو جاره‌ش سالانی (۷۸۹) و (۷۹۵) بووه، ناشکرایه که سه‌فه‌ری دووه‌می ته‌مور له‌نگ پاش مه‌رگی خواجه حافزه و به‌م پیئشه‌ ده‌بیت جاری یه‌که‌م ته‌مور له‌نگ خواجه‌ی بینیبیت.

جه‌نابی (هومایی) به‌ چه‌ند به‌لگه‌یه‌ک ئه‌م به‌سه‌ره‌اته ره‌تده‌کاته‌وه که ئه‌مانه‌ن:

۱- به‌لگه‌یه‌ک به‌ده‌سته‌وه نییه که ئایا خواجه له‌ چ میژووویه‌کدا ئه‌م غه‌زه‌لی نووسیوه تا بگاته گویی ته‌مور له‌نگ.

۲- ته‌مور له‌نگ پیاویکی شه‌رکه‌ر و خوینخۆر بووه و هه‌میشه خه‌ریکی کوشت و برپین و داگیرکاری بووه و تاقه‌ت و زه‌وقی ئه‌م جۆره شیعه‌ره عاشقانه‌یه‌ی نه‌بووه {دیوان حافز، با مقدمه‌ تصحیح و اهتام: تیمور برهان لیموده‌ی، چاپی ششم، ل ۲۹-۳۱ به‌ نقل له‌ مقام حافز: استاد جلال الدین همایی، ص ۲۲ و صفحات دیگر}.

له‌ راستیدا نه‌ جه‌نابی (استاد هومایی) و نه‌ خودی (لیموده‌ی) یش به‌ ته‌واوی ره‌تی ئه‌م به‌سه‌ره‌اته ناکه‌نه‌وه، به‌لام گومان له‌وه ده‌کن که ئه‌گه‌ر ئه‌م به‌سه‌ره‌اته راستیش بیت ره‌نگه‌ بو غه‌زه‌لی (سحر با باد می‌گفتم حدیث آوزمندی) بگه‌ریتته‌وه.

۲- بده ساقی می باقی که در جنت نخواهی یافت

کنار آب رکناباد و گلگشت مصلایا

بده ساقی مه‌بی باقی که دهر جه‌ننه‌ت نه‌خاهی یافت، که‌ناری ئابی روکناباد و گولگه‌شتی موسه‌للا را.

ساقی ئه‌و مه‌یه‌ی ماوه‌ته‌وه بیه‌ینه و بیده به‌ من، چونکه که‌ناری ئای روکناباد و گولزاری مصلایا به‌هه‌شتدا په‌یدا ناکه‌یت.

باقی: ماوه جنت: به‌هه‌شت نخواهی یافت: په‌یدا ناکه‌یت رکناباد: رکن آباد: چه‌می‌که‌ نزیکه‌ی (۱۰) کیلومه‌تر له‌ شیراز دووره و سه‌رچاوه‌که‌ی له‌ دامینی ته‌پۆلکه‌یه‌که به‌ناوی (الله اکبر) له‌ چپای به‌مۆ دایه. هۆی ناوانی به‌ (رکناباد) یش

نوهیه که له سالی (۳۳۸) کۆچیدا (رکن الدوله دیلمی) شو دهوروبه‌ره‌ی ناوه‌دانکردووه‌ته‌وه نهم ناوه دهشتی (مصلی)ی ناو داوه، به‌لام به‌ره به‌ره ناوه‌که‌ی که‌م بووه‌ته‌وه و نه‌مرۆ له جۆگه‌یه‌ک زیاتر نییه گلگشت: بیاسه‌ی نیوگولان، گه‌رانی نیو گولزار مصل: دهشتیکی رازاوه‌یه له شیراز که به ناوی رکناباد ناو ده‌دری و نیستاش گۆزی حافظ له‌وییه.

وه‌ک باس ده‌کریت حافظ زۆر هوگری شیراز و ناوچه‌که بووه لیته‌شدا دووباره شه‌وه دووپات ده‌کاته‌وه و له‌کاتیکدا که له جوانی (ناوی رکناباد و دهشتی مصل) ورد ده‌بیته‌وه به ساقی ده‌لی: که هرچی مه‌ی ماوه‌ته‌وه بیده به من، تو له به‌هشتیشدا ناوی رکناباد و دهشتی مصلا په‌یدا ناکه‌یت، نهم وته‌یه‌ی کۆتایی حافظ (له به‌هشتدا ناوی رکناباد و دهشتی مصل) په‌یدا ناکه‌یت حه‌قیقییه، چونکه به‌هشت دنیا نییه و هرگیز نه‌وه دوو شوینه له به‌هشتدا بوونیان نییه له هه‌مانکادا ده‌کری درکه‌یه‌ک بیت له جوانی و دلگیری نه‌وه دوو شوینه.

۳- فغان کاین لولیان شوخ شیرینکار شهر آشوب

چنان بردن صبر از دل که ترکان خوان یغما را

فه‌غان کین لولیان شوخی شیرینکاری شه‌هراشوب، چونان بوورده‌ن سه‌بر نه‌ز دل که تورکان خانی یه‌غما را.

داد و هاوار نهم لولیه شوخ و شه‌نگانه که به هه‌لسوکه‌وتی شیرینی خویان آشوب له شاردنا به‌ریا ده‌کهن، وا سه‌بر و نارامیان له دلی من رفاندووه که تورکان سفره‌ی یه‌غما ده‌رفینن.

فغان، افغان: داد و هاوار کاین/که این: که نهم لولیان: کۆی لولیه، لولی: میهره‌بان، ناسک، هۆزیکێ چادر نشینن، که بو‌یه‌که‌م جار له سه‌رده‌می (به‌هرامی گور) و به داوای نه‌وه نزیکه‌ی چوار هه‌زار که‌س بو‌گۆرانی گوتن و سازلیدان له هیندستانه‌وه هاتنه ئیران، فیرده‌وسی به لوری ناویان ده‌بات، نیستاش هۆزیکن که به زۆری چاو و برۆ ره‌شن و گۆرانی گوتن و سازلیدان له تایبه‌ته‌ندییه‌کانی نهم هۆزه‌ن (وه‌ک دۆمه‌کانی لای خۆمان) شوخ: شوخ، بی‌شهرم آشوب: ناشوب، ناژاوه و فیتنه

خوان: سفره یغما: تالانی، تالانکردن خوان یغما: به‌گوتنه‌ی (د.زرین کوب) سفره‌یه‌کی گشتی بووه که به‌زۆری کار به‌ده‌ست و ده‌سه‌لاتداره‌کان له رۆژه‌کانی جه‌ژندا به تایبه‌تی جه‌ژنی قوربان ده‌یان رازنده‌وه و هه‌زار و لیقه‌وماو و خه‌لکی ره‌مه‌کی تالانیان ده‌کرد (جاران له کوردستان فراندنی گۆشتی قوریانی به‌خیر ده‌زانرا) (ترکان خوان یغما) نه‌وه خزمه‌تکاره‌ تورکانه‌ی که له تالانکردندا ده‌ستپیشخه‌ر بوون.

مه‌به‌ستی به‌یته‌که: هه‌روه‌ک چۆن خه‌لکی و خزمه‌تکاره‌کان سفره‌ی رازاوه‌ی کاتی جه‌ژنه‌کان تالان ده‌کهن و ده‌رفینن لولیه شوخ و شه‌نگه ناشوبگه‌یه‌کانی شاریش که به جوانی خویان ناشوب و ناژاوه به‌ریا ده‌کهن سه‌بر و نارامی دلی من ده‌رفینن و نارامم نامینی و منیش هه‌روه‌ک ته‌واوی خه‌لکی شار له بینینی لولیه شه‌نگه‌کانه‌وه له نیو دلدما تووشی ناشارامی و ناژاوه ده‌به‌وه.

۴- ز عشق ناتمام ما جمال یار مستغنی است

به آب و رنگ و خال و خط چه حاجت روی زیبا را

ز نیشقی ناتمامی ما جه‌مالی یار موسته‌غنیست، به‌تاب و ره‌نگ و خال و خه‌ت چه هاجه‌ت روی زیبا را.

جه‌مال و جوانی یار پیوستی به عه‌شقی ناتمه‌واوی نیمه نییه رووخساری جوان چ پیوستی به ناو و ره‌نگ و خه‌ت و خاله.

ناتمام: ناتمه‌واو، مه‌به‌ست له عه‌شقی ناتمه‌واویش عه‌شقیکه که به پیاوه‌لدان و وه‌سفرکردنی مه‌عشوق کۆتایی پی‌بیست و نه‌گاته قۆناغی فیداکاری و خۆبه‌خشی زیبا: جوان

هه‌ندی له عاشقه‌کان پییان وایه که عه‌شقی عاشقه نه‌بیته هۆی شه‌وه‌ی مه‌عشوق ده‌رکه‌ویت و بگاته لوتکه‌ی جوانی، به‌لام له‌به‌ر شه‌وه‌ی حافظ له عه‌شقی مه‌عشوقی حه‌ق نه‌دویت پییوايه عه‌شقی نیمه له ناست که‌مالی خۆیدا نییه و ناتمه‌واوه و جوانی یاری حه‌ق که له حاله‌تی دوا پله‌ی جوانیدایه پیوستی به عه‌شقی نیمه نییه تا جوانتری بکات هه‌روه‌ک چۆن رووخساری جوان پیوستی به نارایشترکردن نییه و خۆی له‌خۆیدا جوانه.

به‌گوتنه‌یه‌کی دیکه: جوانی یار خۆی له‌خۆیدا رازاوه‌یه و پیوستی به عه‌شقی ناکاملی نیمه نییه بپرازیته‌وه.

۵- حدیث از مطرب و می گو و راز دهر کمتر جو

که کس نگشود و نگشاید به حکمت این معما را

هه‌دیس نه‌ز موتریب و مه‌ی گوغو رازی ده‌هر که‌مه‌تر جو، که که‌س نه‌گشود و نه‌گشاید به هیکمه‌ت این موته‌مارا.

باسی گۆرانیبیژ و مه‌ی بکه و له هه‌ولتی ناشکرکردنی نه‌یینی گه‌ردوون و بووندا مه‌به، چونکه که‌س به فه‌لسه‌فه و حیکمه‌ت نهم مه‌ته‌له‌ی بوونی نه‌زانیه و ناشی زانیته.

حدیث: باس، قسه مطرب: گۆرانیبیژ

دهر: زه مانه، فه لهك، گهر دوون

گشودن: كردنه وه، سه لكردن، زانين

حكمت: زانست، فه لسه فه

له م بهیته دا قسه له گه ل كسانیکدا ده كریت كه ده یانه وئ له ریگه ی عه قل و فه لسه فه وه كیشه كانی نه و دیو سروشت و گهر دوون چاره و راقه بكن. عارفه كان پییان وایه عه قلی مرؤف كه ته نیا شته هه سستیپكراوه كان ده بینی و ته فسیرده كات و پابه ندی هه سته كانه توانایه کی سنووردی هه یه و ناتوانیت په ی به نهینی و رازه كانی دروستبوون كه نادیار و دوایی نه هاتوون ببات و راقه یان بكات، ههر ئه م ره خه یه شه كه هیگل له فه لسه فه ی یونانی ده گریت و ده لئ: (فه لسه فه ی یونانی دهیه ویت دوایی نه هاتوو له دواییهاتوودا جیگه بكاتوه). شاعیر مه بهستی له (حكمت) له بهیته كه دا ئه م حیکمه ته ی یونانی یه. حافز (عارفانه) به وانه ده لئت كه رازه كانی دروستبوون مه ته لئكن كه به فه لسه فه هه لئنا یه جا چا كتره له بری خو هیلا ككردن به و نه نییانه وه كه ته نی خودا بو خو ی ده یان زانی له باره ی عیرفان و ریگه ی عه شقی ئیلا هییه وه بدوین و سه رگه رمی ریگه و ته ریقه تی عیرفان و عه شق بین.

٦- من از آن حسن روزافزون که یوسف داشت دانستم

که عشق از پردهء عصمت برون آرد زلیخا را

مه ن ئه ز ئان هوسنی روزه فزون كه یوسف داشت دانستم، كه ئیشق ئه ز په رده یی

ئیسمه ت برون ئاره د زوله یخا را

من ده مزانی ئه و جوانییه ی یوسف كه روژ به روژ له نه شوغادا بو سه ره نجام ده بیته مایه ی ئه وه ی كه عه شق زولیکه له په رده ی شه رم و پاکی به نییته ده ره وه.

حسن: جوانی روزافزون: شتی روژ به روژ له نه شوغادا بیته عصمت: شه رم و حه یا برون: ده ره وه یوسف و زلیخا: هه زره تی یوسف و زولیکه ی ژنی (پوطیفار) عه زیزی میسر بهیته كه له چیرۆکی یوسف و زولیکه و هرگپراوه، وه ك ئاشكرایه هه زره تی یوسف به جوانی به ناویانگه و ره مزیکه بو قوژی و پیکه وته یی. کاتیک عه زیزی میسر ده یكریت و ده بیاته وه كو شک، ژنه كه ی هه زی لیده كات و له تاو عه شقی یوسف گشت شه رم و حه یایه ك ده خاته لاوه و شه یادی یوسف ده بیته. له ئه فسانه كاندا هاتوو كه له كو تایی ته مه نیدا و پاش بوونه پاشای یوسف جاریکه دیکه به دوعای یوسف جوان ده بیته وه و چاوه کویره كانی چاكده بیته وه و یوسف ده یخوازی.

شاعیر ده لئ: من ههر له سه ره تاوه كه هه ستم به وه كرد جوانی و پیکه وته یی یوسف روژ به روژ له گه شه و نه شوغادایه زانیم له كو تاییدا ئه م قوژی و جواغناسییه ده بیته عه شقی

زولیکه و خو ی بو ناگیریت و سه ره نجام په رده ی شه رم و حه یا ده درپنیست و دیتسه ده ره وه و شه یادی یوسف ده بیته.

٧- بدم گفتمی و خرسندم عفاك الله نکو گفتمی

جواب تلخ می زبید لب لعل شکرخا را

به ده م گوفتمی و خورسه ندم ئه فاكه للا نیکو گوفتمی، جه قایی ته ل میزییه د له بی له ئلی شه كه رخا را.

قسه ی خراپت پی گوم و رازیم و خوا بته خشی چاكت گوت، چونكه لیوی سوری یاقوتین وه لأمی تال شیرین ده كات.

بد: خراپ خرسند: رازی عفاك الله: خوا عه فوت كات نکو: چاكت تلخ: تال می زبید: جوانی ده كات، شیای ده كات لب: لیو لعل: یاقوت، سور شكر: شه كر

شكرخا: شه كر کریمین لب لعل شكرخا: لیوی یاقوتی و سوری شیرین و قسه خو ش ده لئ: قسه ی خراپت پی گوم و قسه كانت تال بوون، به لام من رازیم و خواش له تو خو ش بی، ئه سلنه تو خراپت به من نه گوتوه و چاكت گوتوه، چونكه لیوی سوری یاقوتینی شیرینی تو هه رچی بلیت شیرینی ده كات و هه رگیز وه لأمی تالی لیوه ده رناچیت و شیرینی لیوت ئه ویش شیرین ده كات، رووتر من له هه موو قسه یه کی تو رازیم و هه یچ قسه یه كت بو من ناخو ش نییه.

٨- نصیحت گوش کن جانا که از جان دوستتر دارند

جوانان سعادتمند پند پیر دانا را

نه سیهت گوش کون جانا که ئه زجان دوستته راره ند، جه قانانی سه ئاده ته مند په ندی پیری دانارا.

گو ی له ئاموژگاری بگه گیانه كه م چونكه لاوانی خو شبه خت ئاموژگاری پیری دانایان له گیان خو شتر ده وئ.

گوش کن: گویند بگه، به گویند بگه پند: ئاموژگاری دوست تر دارند: خو شتریان ده وئ به رامبه ر خو شه ویست ده لئ: گیانه كه م هه میسه گو ی له په ند و ئاموژگاری بگه، ئه گه ر ده ته وئ خو شبه خت بیت گو ی له ئاموژگاری پیای دنیا دیده و عاقل بگه، چونكه لاوانی خو شبه خت په ند و قسه ی پیری دانا و ئاقلیان له گیانان خو شتر ده وئ.

۹- غزل گفتی و در سفتی بیا و خوش بخوان حافظ

که بر نظم تو افشاند فلک عقد ثریا را

غزلهل گوفتی و دوور سوفتی بیاثو خوش بخان هافز، که بهر نهزمی تو تهفشانهد فهلهک ئیقدی سوره بیا را.

حافظ غزلهلت گوت و مرواریت دۆزییهوه ئیستا وهره و به ئاوازی خوښ گۆرانی بلئی تا گهردوون ملوانکهی سورمیا بکاته ملی شیعری تۆ.

غزل: جوړیکه له شیعیر که ژماره‌ی به‌یته‌کانی (۵ - ۱۳) یه ره‌نگه زیاتریش بیټ در: مرواری سفتن: دۆزینه‌وه، گه‌ران گه‌ران بۆ مرواری، درکه‌یسه له قسه‌ی جوان و گرانبه‌هاکردن، واته قورس و گران خستنه‌ووو

خوش بخوان: گۆرانی خوښ بلئی (سودی) ده‌لئی: "حافظ زۆر دهنگی خوښ بووه" نظم: هوټراوه فلک: گهردوون ثریا: سوره‌یا، نه‌ستیره‌ی په‌روین، شه‌ش نه‌ستیره‌ی بچووکي نزیکن، به گهردانه یاخود هیښوه‌ترتی ده‌چوینین

حافظ غزله‌له‌کانی خوږی به مرواری گرانبه‌ها ده‌زانیت که دۆزراونه‌توه و به خوږی ده‌لئی: که غزله‌له‌کانت به گۆرانی خوښ بلئی تا سه‌رنجی ناسمان راکیشی و له جوانی و خوښی غزله و گۆرانییه‌کانتدا گهردوون و ناسمان سوره‌یا وهک گهردانه‌یهک بکاته دیاری بۆ شیعیره‌کانت، له‌م به‌یته‌دا شاعیر شانازی و ستایشی خوږی ده‌کات.

غزله‌لی پینجه‌م:

به‌حری موزاریعی هه‌شتی نه‌خرهب

(مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن)

۱- دل میرود ز دستم صاحب‌دلان خدا را

دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا

دل میره‌قه‌د ز ده‌ستم ساهیب‌دلان خودا را، ده‌ردا که رازی په‌نهان خواهد شود ناشکارا. دل‌م له ده‌ستم ده‌رده‌چی (ده‌روا) خاوه‌ن دل‌ان بۆ خاتری خودا، حه‌یفی که رازه‌ شاراوه‌که‌ی من ناشکارا ده‌بیټ.

دل می رود ز دستم: دل‌م له‌ده‌ستم ده‌رده‌چی و ناتوانم پیش له‌هه‌ز و ناواته‌کانی بگرم و له‌کۆنترۆلم ده‌رده‌چی.

صاحب‌دلان: که‌سی هه‌سته‌وه‌ر، حه‌ساس، و خاوه‌نی هه‌ستی به‌هیتز، عارف، ریبوار، لیره‌دا له به‌رامبه‌ر (دل‌م له‌ده‌ست ده‌رچوو) هاتوه‌ به‌مانای خاوه‌ن دل‌م.

خدارا: بۆ خاتری خوا، له‌پای خوا

دردا: وشه‌ی حه‌سه‌رته، وه‌ک به‌داخه‌وه، بمرم، حه‌یف راز پنهان: رازی شاراوه آشکارا: ناشکارا

له‌کاتی‌کدایه‌ که شاعیر هه‌ست ده‌کات دلئی سه‌ودایه‌کی گرتوه‌ته‌ سه‌ر و له‌ژیر کۆنترۆلی ده‌رده‌چیټ و به‌مه‌ش گشت رازه‌ شاراوه‌کانی ناشکارا ده‌بن بۆیه‌ روو له‌ خاوه‌ن دل‌ان واته‌ نه‌وانه‌ی عارفن ده‌کات تا چاره‌یه‌کی بکه‌ن بۆ نه‌وه‌ی دلئی بجه‌نه‌وه‌ ژیر کۆنترۆلی خودی شاعیر و رازه‌کانی ناشکارا نه‌بن. ده‌لئی: نه‌ی خاوه‌ن دل‌ان، نه‌ی عارفه‌کان دل‌م له‌ده‌ستم ده‌رده‌چی و ده‌سه‌لاتم به‌سه‌ریدا ناشکی له‌پای خوا چاره‌یه‌کم بکه‌ن نه‌گه‌ر نا رازی دل‌م ناشکارا ده‌بیټ و ده‌بیټه‌ مایه‌ی ریسواییم. مه‌به‌ست له‌وه‌یه‌ که دلئی شاعیر هه‌وای یه‌کی‌کی ده‌که‌وټته‌ سه‌ر و به‌مه‌ش تووشی ریسوایی و نا‌نارامی ده‌بیټ.

۲- کشتی شکستگانیم ای باد شرطه برخیز

باشد که باز بینم دیدار آشنا را

که‌شتی شکسته‌گانیم نه‌ی بادی شورته به‌رخیز، باشه‌د که باز بینم دیداری ناشنا را. که‌شتی شکاوم نه‌ی بای یارمه‌تیده‌ر هه‌له‌که به‌لکو دووباره‌ رووخساری ناشناکه‌م ببینم.

کشتی: کهشتی شکستگی: شکاو (گیرخواردو له دهريادا)
برخیز: هه لکه، ههسته باز: دووباره

باد شرطه: به گوتهی (دکتر غنی) وشهیه کی هیندییه و سانسکریتی رهسهنه و (باد شرطه)
واته ههواى هاوړې، بایه که هه مان ناراسته بیت له گهل کهشتیدا.

له هه ندى سهرچاوه دا له جياتى (کشتى شکستگانيم) (کشتى نشستگانيم) نووسراوه، به لام
کهشتى نشستگانيم له دهريادا ناگوتريت و به کهشتییه که دهگوتريت که هیشتا له وشکانیدا
بیت {هروى} . په یوه ندى نیوان (باد شرطه) و (کشتى شکستگانى) زور نزيکه، چونکه کهشتى
شکسته واته کهشتییه کی به تهواوته تیکشکاو، به لام (کشتى شکستگانى) واته کهشتییه که
که کهمیک شکاوه و پیوستی به دهستیکى یارمه تی هه یه و تهو دهستهش له دهريادا ههواى
رزگار کهره و هاواناراسته یه.

جگه له ممش دهکړې په یوه ندى نیوان (باد شرطه) و (کشتى شکستگانى) په یوه ندى هم
چیرۆکه ی خواره وه بیت که له (قصص الانبياء) هاتوه کورته که یه همه یه: روژیک پیره ژنیک
هاته خزمه تی حه زره تی داود و گوته ی: نه ی پیغه مبهری خوا که ندیوه که ناردم هه بو ره شه با
داى به زه ویدا و درزی تیکرد و هه مو ناردده که ی ناوی برد، هه قى من له با بسنه وه، داود
گوته ی: من ناتوام حوکمى با بکه م و که ندیوه کی ناردیدا به پیره ژنه که، کاتى پیره ژنه که هاته
دهره وه حه زره تی سوله یمان له بهر دهرگا وه ستابو پیره ژنه که ی بینى و لیتی پرسى که حالى
چییه؟ پیره ژنه که ش بوى گپراهه وه و سوله یمانیش پیى گوت: حه قى تو زیاتره، پیره ژنه که
که پراهه وه بوى لای داود و تهویش هه ندى کی دیکه ی بوى زیاد کرد، به م شیوه یه تا پینج جار
سوله یمان ده گپراهه وه و تهویش هه ندى کی بوى زیاد دهرگا، داود لیتی پرسى کییه ده تنیریته وه؟
پیره ژنه که گوته ی: سوله یمانه، داود سوله یمانى بانگ کرد و پرسى بوى چهند جار هم پیره ژنه ت
ناردده؟ سوله یمان گوته ی: چونکه زانیم که زولمى لیکراوه، دوعا بکه تا با بیته دادگای
شهرعه وه. داود دوعای کرد سوله یمان نامینى کرد و با لای داود ناماده بوو گوته ی (لیتی
بیرسه ناردی پیره ژنه که ی بوى بردووه) و داود له باى پرسى بوى ناردی تهو پیره ژنه ت برد؟
با گوته ی: نه ی پیغه مبهری خوا من تهو هی کردوومه به فرمانى خودا بووه، به سهر دهريادا
تیده په یم کهشتییه که درزی تى بسو خه ریکبو سهر نشینه کانی کهشتییه که نغروین،
له سهرخویان نه زریان کردوه که ته گهر رزگارمان بیت خیریکى زور بکه یین، خودا فرمانى به
مندا و ناردی تهو پیره ژنه ت برد و گه یاندمه کهشتییه که و به هه ویره که ی درزه کانسان گرت و

نه جاتیان بوو، داود که سیکی نارد بوى لای تهوانه ی له کهشتییه که دا رزگاربان بووه و پارهی
خیره که ی لیوه رگرتن و دای به پیره ژنه که.

گهر خواجه له م چیرۆکه ناگادار بیت شهوا مانای به یته که ده بیته: من کهشتییه کی
نیوه شکاوم له نیو دهريادا گیرم خواردووه، نه ی باى فریادرس چاره یه کم بکه و له تیکشکانى
یه کجاری و نغروبوون رزگارم بکه، به لکو جاریکى دیکه رووخسارى یاری ناشنا بینمه وه.

۲- ده روزه مهر گردون افسانه است و افسون

نیکی به جای یاران فرصت شمار یارا

ده روزه میهری گهردون تهفسانه تهست و تهفسون، نیکی به جای یاران فرسعت
شومار یارا.

میهره بانى ده روژه ی گهردون چیرۆکیکی بى بناغه و فریوده ره، نه ی یار مؤلته بوى
چاکه کردن له گهل دؤستاندا به غه نیمه ت و دهسکهوت بزانه .

ده: ده روز: روز
گرددون: گهردون، چهرخ، ناسمان، هیزی دهسه لاتدار که ژیانى مرؤقه هه لده سورپتی
افسانه: چیرۆکی درۆینه و هه لبه ستراو، تهفسانه

افسون: سیحر و جادو که بوى ماوه یه که کاریکه ریبی ده بیت، فیل
نیکی: چاکى فرصت شمار: به دهسکهوتی بزمیره (بزانه)

شاعر ده لى: میهره بانى و خۆشه ویستى ديارىکراو و سنوردارى گهردون و چهرخ و
ناسمان چهند روژیکى که مه و تهویش وه که تهفسانه بى بناغه یه و وهک جادوش وایه که
چاوبه سته و له ماوه یه کی که مدا به تال ده بیته وه، ههر بویه گهر چهند روژیکى که می
ژیانى دونیا خۆشه ویستى بهرامبه ر نواندى تووشى خۆبه زلزانین مبه به و لهو کاتى
دهسه لاتدارى و بهخت باشییه دا چاکه کردن له گهل دؤستاندا به دهسکهوت بزانه و له
چاکه کردن بهرامبه ر دؤستان که مته رخمى مه که، چونکه وهک گوترا میهری گهردون
کاتییه و زوو به سهر ده چی.

۳- در حلقهء گل و مل خوش خواند دوش بلبل

هات الصبوح هبوا یا ایها السکارا

دهر هه لقه یی گول و مول خوش خاند دوش بولبول، هاتى سسه بووه هه هوبسو یا
ته یوهه سسوکارا.

دوینی شو له کۆری گول و شهرا بندا بولبول گۆرانیه کی خوشی گوت: مهیی بهیانان به من بده و ئەمی مهستان له خەو بیدار ببهوه.

در: له حلقه: کۆر: مل: شراب: دوش: شهوی رابردو
هات: به من بده صوبوح: ئەو شتهی که له بهیاناندا دهخوړت یا دهخوړتتهوه، له زاراوهی مهی نوشیدا مهیی بهیانان هبوا: لهخهوپرابوون، ههستان لهخهو سکارا: کۆی (سکران)، به واتای مهستان

پیش شهرحکردنی بهیته که روونکردنهوهیه که به گرنگ دهزام، لای حافظ زاراوهی مهی و بادهنوشی و مهستی کۆری شهرا ب و هتد زۆر دیته پیش چاوان و لهپووی دهرهوهی ئەم بهکارهیتانوه گومان بۆ ئەوه دهچیت که حافظ کهسیکی مهیخۆری مهست بیست و زۆرینهی شهوانی لهکۆری عارهخوړیدا بهسهر بردیست، ئەمه سهرابری ئەوهی که هیچ بهلگهیه کی میخووی لهسهر راستی ئەم قسهیه له ئارادا نییه، مهسهلهیه که له حافظدا بهزۆری بهرچاو دهکهویت، ئەویش پیدانی مانای تازهیه به وشهکان و بینگومان ئەم کارهش باکگراوندیکی رووشنبیری و کولتوری دهولهمندی پیوسته، گومان له رووشنبیری حافظ ناکریت، ههرویه ناکری بلین بهبی هیچ باکگراوندیک بهکارهیتراون.

ههرحنده حافظ کهسیکه زۆر دژ به خانهقا و سوڤیهکان قسه دهکات، بهلام باکگراوندی مانادان به گشتی و زاراوهکانی مهینوشی و مهحبوب و مهعشوق و هتد به تابهتی باکگراوندیکی پاکي عارفانهیه و بهزۆری مانای خۆیان لهدهست ددهن و مانای دیکه ودردهگرن که ههولدهدین لهکاتی خۆیاندا راقهیان بکهین.

که لهم بهیتهدا دهلیت: دوینی شهو له کۆری بادهنوشاندا که به گول رازیتراوبویهوه بولبول به ئاوازیکی خوش دهیخویند و دهیگوت: شهرابی بهیانان بدن به من و ئەمی مهستان له خهو رابنهوه، چونکه کاتی خواردنهوهی شهرابی بهیانان لهدهست دهچیت. مهبهست له کۆری مهستان کۆری عارفان و مهبهست له شهرا بیش زیکر و عهشقی سهبابی سالخانه.

۴- آیینهء سکندر جام می است بنگر

تا بر تو عرضه دارد احوال ملک دارا

تاینهیی سکه ندر جامی مهیست بنگهر، تا بهر تو نه رزه داره دههوالی مولکی دارا. ئاوینهی ئەسکه ندر پیکی شهرا به، سهیری ئەو پیکه بکه، تا دهنگوباسی مهمله کهتی (دارا)ت بۆ ئاشکرا بیست.

آیینه: ئاوینه آیینهء سکندر: ئاوینهی ئەسکه ندر، (سودی) دهلی: ئەسکه ندر کۆری دارا بووه کاتی دارا مرد کورپکی دیکه بهناوی (داراب) بووه پاشا، بهلام ئەسکه ندر لهسهر تهختی پادشاهی لهگهڵ پراکهیدا بووه شهپی و دهیگوت نیوهی مهمله کهتی باوکم هی منه، ههراکاتی که ئەسکه ندر نیازی شهپی ههبوایه لهگهڵ پراکهیدا (داراب) به هۆی (جام جهان نا) ئاوینهی جیهان بینهوه دهیزانی و ههموو شتیکی تیدا دهیینی و ئەسکه ندریش داوای له زاناکان کرد که چارهیه کی بکهن و ئەوانیش ئاوینه کهیان له شاری ئەسکه ندریه بۆ دروست کرد به دریتی یه که میل که تهواوی ههوت هه ریمه کهی تیدا بیینی". بهلام گهر ئەسکه ندری مه کدونی بیست ئەم چیرۆکهی (سودی) دووره له راستیهوه. (دهروی)ش له بارهی ئاوینهی ئەسکه ندرهوه دهلی: "ئاوینه یه که سو به سهر منارهیه کی شاری ئەسکه ندریهوه چهسکرا بوو تا که شتییه کانی دژمنی له دووریه کی زۆرهوه پیبینن، بهم پییهش تابه تهندی دووریهی لهم رووهویه، کهواته ئاوینهی ئەسکه ندر ئاوینهی دووریهی یاخود جیهانیهی جام: پیک جام می: لهم بهیتهدا بهرامبهر (جام جم) ه و له بری ئەو هاتوه که ههردوکیان هی جهمشید بوون، جامی جهمش پیک یاخود پهراختیک بووه که نادیاره کانی تیدا دهرکهتوه و به هۆی دووریهی و نادیاریهی به ئاوینهی ئەسکه ندر بهراوردکراوه و له ئەدهبی فارسیدا بهواتای دووریهی و نادیارین بهکارهیتراون بنگر: سهیر که

بر تو: لهلات، بۆ تو احوال: دهنگوباس، ئەحوال ملک: مهمله کهت، دهسلات دارا: دواهمین پادشای ههخامه نشییه کانه که کهوته ژیر دهستی ئەسکه ندر، مهبهست له (احوال ملک دارا) پهند وهرگرتنه له تیکشکاندن گورهیی دارا به دهستی ئەسکه ندر.

کورتی بهیته که: ئەوهی که دلی مرۆڤ دهک ئاوینهی ئەسکه ندر رووناک بکاتهوه و فیتری دووریهی و نادیاریهی بکات (که لیتهدا رازیهی عارفانهیه) پیکی مهی (عهشق) ه و توش سهیری ئەو پیکه بکه و چاوت لیتهوه بیست تا رازه کانت بۆ روون و ئاشکرا بیست له دهنگوباسی دونیای عهشق و عیرفان ناگادار بی.

۵- ای صاحب کرامت شکرانهء سلامت

روزی تفقدی کن درویش بینوا را

ئهی ساهیبی کهرامهت شوکرانهیی سهلامهت، روزی ته فه قودی کون دهرقیشی بینه فا را.

ئهی گهره ی ساحب کهرامهت به شوکرانه بیتری ئەوهی، که بیوهی و سهلامهتی، روژیک ههوالیکی دهرویشی رووت و رهجال و بی نهوا بپرسه.

کرامت: به واتای به‌خشندهیی دیت و له زاراوهی غیرفانیدا به واتای کردنی کاری له عه‌قل به‌دهره و لیژدها مه‌به‌ست له که‌رامه‌تی ماددییه و (صاحب کرامت) واته به‌خشنده و جوامیر سلامت: سه‌لامه‌تی، بیوهی روزی: روژتیک تفقد: هه‌والپرسی بینوا: بیته‌وا، نهی جوامیر و به‌خشنده، به شوکرانه‌ی نه‌وهی که سه‌لامه‌تی و بیوهی ژیانتی داپوشیوه روژتیک هه‌والتیکي ده‌رویشی روت و ره‌جال و بیته‌وا بپرسه و ده‌ست‌گرژیان بکه.

۶- آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرفست

با دوستان مروت با دشمنان مدارا

ناسایشی دو گیتی ته‌فسیری ئین دو هه‌رفه‌ست، با دوستان مروفته با دشمنان مودارا. ناسوده‌یی هه‌ردوو جیهان (دوینا و قیامه‌ت) راقه و تیگه‌بشتنی مانای ئه‌م دوو قسه‌یه‌یه که ئه‌وانیش پیاوه‌تییه له‌گه‌ل دۆستان و مدارا و نهرمی نواندن به‌رامه‌ر دوژمنان. آسایش: ناسوده‌یی، ناسایش گیتی: جیهانی، گیتی حرف: قسه مروت: پیاوه‌تی مدارا: هه‌ل‌کردن، نهرمی

واته: مروژ بو نه‌وهی له هه‌رد جیهانی دوینا و پاشه‌پوژدا به ناسوده‌یی ژیان به‌سه‌ر ببات پیویسته له‌گه‌ل دۆست و خو‌شه‌ویستاندا پیاوانه بژی و خه‌ریکی پیاوه‌تی کردن بیت و ویزدان به خه‌رج بدات له هه‌ول‌ب‌کردندا و له‌گه‌ل دوژمنانیشدا نهرم و نیانی نواندن و مدارا‌کردنیا.

۷- در کوی نیکنامی ما را گذر ندادند

گرتو نمی پسندی تغییر کن قضا را

ده‌ر کویی نیکنامی مارا گوزه‌ر نه‌داده‌ند، گه‌ر تو نه‌می په‌سه‌ندی ته‌غییر کون قه‌زارا. ئیمه له چاره‌نوسمان نه‌نوسراوه که له گه‌ره‌کی پیاوچاکییه‌وه گوزه‌ر بکه‌ین ئه‌گه‌ر تو ئه‌م چاره‌نوسه په‌سه‌ند ناکه‌یت ویست و مه‌شینه‌تی ئیلاهی بگۆره، که مه‌حاله‌!

کوی: گه‌ره‌ک، کۆلان نیکنامی: پیاوچاکی، ناوداریی به‌چاکی گذر: تیپه‌رین، گوزه‌رکردن گر: ئه‌گه‌ر فی پسندی: په‌سه‌ندی ناکه‌یت تغیرکن: بگۆره قضا: ده‌ستوور و حوکم یان ویستی خودایی (مه‌شینه‌تی ئیلاهی) مه‌سه‌له‌ی گرینگ له‌م به‌یته‌دا مه‌سه‌له‌ی (جه‌ربیه‌ته) که له چه‌ندین جیگه‌ی دیکه‌دا دیتته پیتش چاومان، حافز برۆای به جه‌ربیه‌ت هه‌یه له چاره‌نوس و برپاردانی مروژدا و لای ئه‌و مروژ هه‌ر له روژی نه‌زه‌له‌وه له سه‌ری نوسراوه که ناودار و پیاوچاک بیت یاخود به پیچه‌وانه‌وه و به ئاره‌زوی خوئی چاره‌نوزسی خوئی هه‌ل‌نه‌بژاردوو و هه‌ر ئه‌و هه‌نگاوانه هه‌ل‌ده‌گریت که له برپاری خوداییدا بوئی

دیاریکراوه. ئه‌م بیرورایه‌ش ته‌واو پیچه‌وانه‌یه له‌گه‌ل ئه‌و برۆایه‌ی که پیتیان وایه مروژ به ناره‌زوی خوئی چاره‌نوسای دیاری ده‌کات و له ته‌واوی ژیانیدا سه‌ر به‌سته.

له‌م به‌یته‌شدا ده‌لی: ئیمه هه‌ر له روژی نه‌زه‌له‌وه برپاری ناوداریی ئیمه به چاکی ره‌تکراوه‌ته‌وه و گوناهمان نییه که ئیستا وانین گه‌ر تو ئه‌م په‌سه‌ند ناکه‌یت و ده‌ته‌وی ناودارین ئه‌وه ته‌قدیری ئیلاهی بگۆره، چونکه هه‌یج له ده‌ستی ئیمه‌دا نییه که ئه‌مه‌ش مه‌حاله و هه‌رگیز گۆرانی به‌سه‌ردا نایه‌ت.

۸- آن تلخ وش که صوفی ام الخبائثش خواند

اشهی لنا و احلی من قبلة العذارا

ئان ته‌خفه‌ش که صوفی ئوموخله‌بائیسه‌ش خاند، ئه‌شه‌ی له‌نا قه‌ ئه‌ه‌لا مین قوبله‌تیلئوزارا.

ئه‌و تالیی (شه‌راب)ه‌ی که صوفی به سه‌رچاوه‌ی کاری نارپه‌وا و گوناھی دایه قه‌له‌م بو ئیمه خو‌شتر و شیرینتره له ماچی (پاکیزه‌کان).

آن: ئامرازی ئامازه‌یه بو دوور، ئه‌و تلخ وش: تالی، مه‌ی، شه‌راب ام‌الخبائث: دایکی پیسییه‌کان، شه‌راب اشهی: خو‌شتره، به‌له‌زه‌تره احلی: شیرینتره قبله: ماچ العذارا: کۆی (عذراء)ه، به واتای کچی شونه‌کردوو، پاکیزه (وه‌ک ئاوه‌ل‌نارۆیک بو ئه‌و کچه ئیماندار و داوینپاکانه دیت که داوینی خو‌یان پاراستوو و هه‌یتشتا کچن وه‌ک ده‌گوتری (مه‌ریه‌می پاکیزه) یا (عه‌زرا).

واته ئه‌و تالییه‌ی که صوفی له کاتی وه‌سفکردنیدا به دایکی گشت گوناه و خراپه‌کارییه‌کانی دایه قه‌له‌م لای ئیمه له ماچی کچه پاکیزه‌کان شیرینتر و خو‌شتره، بیگومان (ام‌الخبائث) له هه‌دیسێکی پیغه‌مه‌به‌ر (د.خ) وه‌رگیراوه که ده‌فه‌رمووی (الخمیر ام‌الخبائث فمن شربها لم تقبل صلاته اربعین یوماً) {ه‌روی، ج ۱، ل ۲۹}.

واته شه‌راب دایکی خراپه‌کانه و هه‌رکس خواردییه‌وه چل روژ نوژی لی وه‌رناگیریت. به ئامازه به‌م فه‌رموده‌یه (سودی) ئه‌م شه‌رحه به رووکاری به‌یته‌که ده‌زانیت و پیتشی وایه که له ناستی قوولی به‌یته‌که‌دا مه‌به‌ست له صوفی خودی پیغه‌مه‌به‌ره (د.خ) چونکه پیغه‌مه‌به‌ر شه‌راب به (ام‌الخبائث) ناو ده‌بات و مه‌به‌ستی به‌یته‌که ده‌بیتته: ئه‌و قسه‌یه‌ی پیغه‌مه‌به‌ر (د.خ) که شه‌رابی به دایکی نارپه‌وایی و خراپه‌کارییه‌کان داناره، بو ئیمه له ماچی پاکیزه‌کان شیرینتر و خو‌شتره.

به‌لّام له‌لایه‌کی دیکه‌وه (د.هرو) سه‌رباری شه‌وه‌ی که فه‌رمووده‌ی (ام‌الخبائث)‌ی هیئاوه‌ته‌وه رای وایه که مه‌به‌ست له‌ سوّفی (شیخ‌عته‌اره) و پیش‌حافظ‌شیخ‌عته‌اره مه‌یی به (ام‌الخبائث) داناوه‌ وه‌ک له‌م دپیره‌دا:

بسی کسا کز خمر ترک دین کند بی شک ام‌الخبائث این کند

به‌هرحال گه‌رمه‌به‌ست له‌ سوّفی خودی پیغه‌مبه‌ر (د.خ) یا شیخ‌عته‌اره بیت شه‌وا هه‌ردوو شهرحه‌که له‌راستییه‌وه نزیک ده‌بیته‌وه واته‌ حافظ‌مه‌ی له‌ ماچی کچه‌ پاکیزه‌کان به‌ خۆشتر و شیرینتر ده‌زانیت، شه‌مش یه‌کیکه له‌ تاییه‌مه‌ندییه‌کانی شیعی‌حافظ که‌ چه‌ندین مانا له‌ ژیر وشه‌کانی تاکه به‌یتیکیدا هه‌لده‌هیجری و پیدانی مانا‌کان په‌یوه‌ست ده‌بیته‌ به‌ باک‌گراوندی خوینه‌ره‌وه. له‌راستیدا حافظ به‌ چاری ریزه‌وه سه‌یری سوّفی ناکات و به‌ زوری به‌ تواجه‌وه باسی ده‌کات و لیبه‌شدا به‌ هه‌مان مه‌به‌ست هاتووه و له‌ شهرح و مه‌به‌سته‌که‌ی (سوّدی) دووره.

۹- هنگام تنگدستی در عیش کوش و مستی

کاین کیمیای هستی قارون کند گدا را

هه‌نگامی ته‌نگ ده‌ستی دهر شه‌یش کوش و مه‌ستی، کین کیمیای هه‌ستی قارون کونه‌د گدا را.

کاتی هه‌ژاری و ده‌ستکورتی هه‌ولتی سه‌رگه‌رمی و باده‌نۆشی بده، چونکه شه‌م ئیکسیره‌ی بوون سوالکه‌ر ده‌کاته قارون یاخود سه‌روه‌تی قارون ده‌داته سوالکه‌ری موحتاج.

هه‌نگام: کاتی تنگدستی: ده‌ستکورتی

درعیش کوش: هه‌ولتی رابوواردن و سه‌رگه‌رمی بده

کیمیا: هونه‌ریک یاخود زانستیکه که به‌ هۆبیه‌وه هه‌ندی کانه‌زای وه‌ک ناسن و مس ده‌که‌ن به‌ ئالتون. شه‌م هونه‌ره‌ جوړیک له‌ فیلی تیدایه و به‌ فیله‌ ده‌دریته‌ قه‌لهم و کیمیاگه‌ر به‌ خاوه‌ن فیله‌ ده‌دریته‌ قه‌لهم کیمیای هه‌ستی: ئیکسیری ژبان، کیمیای ژبان

قارون: کوره‌پوری هه‌زهره‌تی موسایه و زور ده‌وله‌مه‌ند بووه. له‌ شه‌ده‌بیاتی فارسیدا ره‌مز و سومبولی ده‌وله‌مه‌ندی و به‌ تواناییه. له‌ نیوان کیمیا و قاروندا شه‌م په‌یوه‌ندییه هه‌یه که له‌ ته‌فسیری (الکشاف)‌ی زمخشریدا هاتووه که هه‌زهره‌تی موسا شه‌م هونه‌ره‌ی زانیوه و خوشکه‌که‌ی فیترکردوه و خوشکه‌که‌شی قارونی فیترکردوه، له‌ هه‌ندی راقه‌ی قورانی پیرزدا هاتووه که قارون سه‌روه‌ت و سامانه‌که‌ی له‌ ریگه‌ی کیمیاوه به‌ده‌سته‌پیناوه واته‌ مس و ناسنی کردووه ته‌ ئالتون.

ژیان و بوون له‌ بنه‌ره‌تدا ئیکسیریکی گرانبه‌ها بووه قارون به‌ هۆی شه‌وه‌وه سه‌روه‌ت و سامانه‌که‌ی به‌ده‌سته‌پیناوه.

که‌واته له‌ به‌یته‌که‌دا به‌رامبه‌ر مرۆف‌قسه‌ ده‌کات و ده‌لی: کاتی هه‌ژاری و ده‌ستکورتی له‌ جیاتی شه‌وه‌ی هه‌مگین و په‌شبو‌حال بیت، کاتی خۆت به‌ خۆشی به‌سه‌ر به‌ره و باده‌ بنۆشه چونکه بوونی خۆت کیمیا و ئیکسیریکی گرانبه‌هایه و ده‌توانی تو بگه‌یه‌نیتته سه‌روه‌تی قارون هه‌روه‌ک چۆن شه‌وی گه‌یانند. به‌لام (سوّدی) شه‌واو به‌ پیچه‌وانه‌وه شه‌م به‌یته‌ مانا ده‌کات و ده‌لی: کاتی باده‌ بنۆشی و مه‌ست بیت شه‌م کیمیایه‌ی ژبان (شه‌راب) قارون ده‌کات به‌ سوالکه‌ر واته‌ سه‌رخۆش ده‌بیته و له‌ کاتی مه‌ستیشدا خۆت به‌ پادشا ده‌زانیت و وا هه‌ست ده‌که‌یت بوویته قارون و خاوه‌ن سه‌روه‌ت و سامان.

۱۰- سرکش مشو که چون شمع از غیرت بسوزد

دلبر که در کف او موم است سنگ خارا

سه‌رکه‌ش مه‌شو که چون شه‌مع شه‌ز غیره‌ته‌ت بسوزد، دولبه‌ر که دهر که‌فی نو مومست سه‌نگی خارا.

سه‌رکه‌ش مه‌به‌ شه‌گه‌ر نا دولبه‌ر که به‌ردی (خارا) ره‌ق له‌ به‌رده‌ستیدا وه‌ک مؤم نه‌رمه به‌ هۆی غیره‌ته‌وه وه‌ک مؤم ده‌تسووتینی.

سرکش: سه‌ریچیکردن، سه‌رکه‌ش مشو، مه‌به‌ شمع: مؤم کف: ده‌ست موم: مؤمی شانه‌ی هه‌نگ، ماده‌یه‌کی نه‌رمی زهرده له‌ دره‌خت ده‌چۆریت یاخود له‌ شانه‌ی هه‌نگدا هه‌یه سنگ: به‌رد سنگ خارا: به‌ردی ره‌قی ئاگرین، گرانیت به‌ده‌سته‌پینانی دولبه‌ر یار سه‌ریچی نه‌کردن و خۆته‌سلیمکردنه به‌ شه‌م، چونکه دولبه‌ر دوو سیفه‌تی هه‌یه که یه‌که‌میان به‌ده‌سه‌لته و به‌ردی ره‌قی گرانیت له‌ ده‌ستی شه‌ودا وه‌ک شه‌م ماده‌ نه‌رمه (مؤم) وایه که به‌ ئاسانی ده‌سه‌لات به‌سه‌ریدا ده‌شکی و له‌لایه‌کی دیکه‌وه (غیره) ی زوره، چونکه مؤم به‌ شه‌وق و تیشکی خۆی لاف و گه‌زافی جوانی وه‌ک رووخساری یاری لیداووه و یاریش له‌ (غیره)‌دا سووتاندوویته‌تی تۆش گه‌ر به‌ته‌وی له‌ به‌رامبه‌ر یاری ده‌سه‌لاتدار و خاوه‌ن (غیره)‌دا سه‌ریچی بکه‌یت و لافی گه‌وره‌یی لی بده‌یت وه‌ک مؤم ده‌تسووتینی و له‌ناوت ده‌بات. به‌مه‌ش بو شه‌وه‌ی که دولبه‌رت بیت پیویسته خۆت ته‌سلیم بکه‌یت شه‌گه‌رنا لیت توره‌ ده‌بیته و عاجز ده‌بیته، هه‌ر شه‌مه‌یه وینه‌ی شه‌م نه‌رم و نیانییه‌ی که له‌ خۆشه‌ویستیدا پیویسته و له‌ عه‌شقا ته‌سلیم بوون مه‌رجه نه‌وه‌ک سه‌ریچی و سه‌رکه‌شی.

عارفه‌کان زۆر له غیره‌تی ئیلاهی سه‌باره‌ت به‌ تێکه‌لاوکردنی عه‌شقی ئه‌و و شتی دیکه‌ دواون و ریبواره‌کانی ئه‌و رینگه‌یه‌یان به‌ وردی ئاگادارکردوه‌ته‌وه‌.

۱۱- ترکان پارسی گو بخشندگان عمرند

ساقی بده بشارت پیران پارسا را

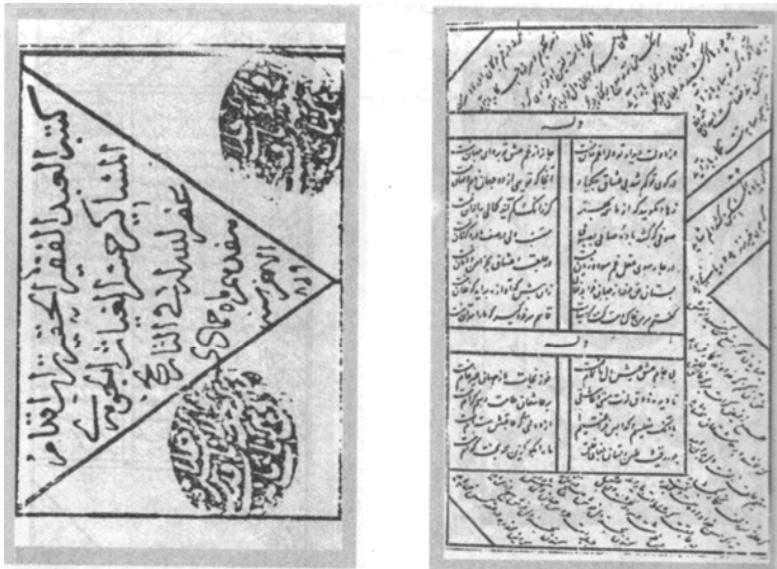
تورکانی پارسی گو به‌خشه‌نده‌گانی ئومره‌ند، ساقی بده به‌شاره‌ت پیرانی پارسا را. تورکانی فارسیزان ژیان ده‌به‌خشن، ساقی ئه‌م مژده‌ خوشه‌ بگه‌یه‌نه‌ به‌ له‌خواترسه‌ پیره‌کان. ترکان: تورکان، جوانان، (پروانه‌ شهرحی: ترکی شیرازی) ده‌کری، لیڤه‌دا مه‌به‌ست له‌ (ترکان) هه‌مان تورکانی ناو (شیراز) بن یاخود سیمبولیک بیت بۆ جوانی بخشندگان عمرند: ژیانبه‌خشن بشارت: مژده‌ پیر: پیر پارسا: خۆپاریز، ته‌قوادار، زاهد، ئیماندار، خواناس ده‌لی: ساقی مژده‌ بده‌ به‌ پیره‌ خواناسه‌کان که‌ جوانه‌ فارسه‌کان ژیانمان پێده‌به‌خشیت، بۆیه‌ش ساقی بۆ گه‌یاندنی ئه‌م هه‌واله‌ راسپاردوه‌ تا به‌ پیره‌کان بلێت گه‌ر ئیوه‌ له‌وه‌ ده‌ترسن مه‌بخواردنه‌وه‌ ته‌ندروستی‌تان تێکبه‌دات و ته‌مه‌تتان کورت بێته‌وه‌ نیگه‌ران مه‌بن، چونکه‌ هاوڕێیه‌تی ئه‌و جوانه‌ فارسی زمانانه‌ ته‌مه‌تتان درێژتر ده‌کاته‌وه‌ و دره‌نگتر ده‌مرن. حافظ بێبویاه که‌ جیلوه‌ی جه‌مالی حه‌ق و عه‌شقی ئه‌و ژیان ده‌به‌خشیت نه‌وه‌ک زوهد و خۆپاریزی و به‌ ساقی (ناوه‌ندی په‌یوه‌ندی) ده‌لێت ئه‌م راستییه‌ به‌وان بلێت.

۱۲- حافظ به خود نپوشید این خرقةء می آلود

ای شیخ پاک دامن معذور دار ما را

هافز به‌خود نه‌پوشید ئین خیرقه‌یی مه‌ی ئالود، ئه‌ی شه‌یخی پاکدامن مه‌توزر دار ما را. حافظ به‌ ئاره‌زووی خۆی ئه‌م خرقة‌ به‌ مه‌ی ئاوێزانه‌ی له‌به‌ر نه‌کرد ئه‌ی شیخی داوینپاک ئیتمه‌ به‌خشه‌ و پۆزشی ئیتمه‌ قه‌بوول بکه‌.

به‌خود: به‌ئاره‌زووی خۆی نپوشید: نه‌پێوشی، له‌به‌رینه‌کرد خرقة: به‌رگی سوڤیه‌یه‌کان می آلود: به‌ مه‌ی ئالوده، گوناها‌بار پاکدامن: داوینپاک، دیسانه‌وه‌ حافظ قسه‌ له‌سه‌ر جه‌برییه‌ت ده‌کات و رووبه‌رووی شیخی داوینپاک (که‌ ره‌نگه‌ ته‌شه‌ر بیت) ده‌لێت حافظ به‌ ئاره‌زووی خۆی ئه‌م خرقة‌یه‌ی گوناها‌باری و به‌ مه‌ی ئاوێزانه‌ی له‌به‌ر نه‌کرد و له‌ حوکمی ئه‌زه‌له‌وه‌ بۆی دانرا که‌وا بکات. ئه‌ی شیخی داوینپاک عوزز و پۆزشی ئه‌و قه‌بوول بفرموو گله‌یی و گازانده‌ی ئاراسته‌ مه‌که‌، ره‌نگه‌ له‌م به‌یته‌دا ئاماژه‌یه‌کی ناراسته‌وه‌خۆ بیت بۆ ئه‌و شیخانه‌ی که‌ له‌رووی ده‌ره‌وه‌ی به‌ داوینپاک‌ی به‌ناوبانگن و له‌ژێره‌وه‌ به‌و شیوه‌یه‌ ئین.

یکی از صفحات دیوان حافظ در مجموعه موزه قونیه و بزرگنمایی آخرین صفحه همان مجموعه

غزه لی شه شه م:

به حری موجه سی هه شتی مه خوبونی شه سلم

(مفاعیلن مفاعیلن فاعیلن)

۱- صبا به لطف بگو آن غزال رعنا را

که سر به کوه و بیابان تو داده ای ما را

سه با به لوتف بگو نان قه زالی (غزه زالی) ره ئنا را، که سهر به کوه و بیابان تو داده یی

ما را.

ئه ی بای سه با به نهرمی به ناسکه جوانه بلّی: که ئیمه له بهر خاتری تو سهرگهردانی کیسو و بیابان بووین.

لطف: نهرمی و ناسکی، لیژده دا ئاوه ئناوی دهنگه غزال: ناسک

رعنا: گوئی که که لایه کی سووره و لایه کی دیکه ی زهرده، به لام لیژده دا ئاوه ئناوه به مانای

جوان و به ژنرێک کوه: کیسو سردادن: سهرگهردان، به ره لای بوون، رووکردن

یار و خۆشه ویستی خۆی به ناسکیکی جوان و به ژنرێک چواندوه و به بای سه با ده لیت: که ئهم هه وائه به نهرمی و ناسکییه وه به گوئی ئه و یاره دا بده که وهک ناسکیکی جوان وایه و پیتی بلّی: که ئیمه ی عاشقان له عه شق و خۆشه ویستی ئه و دا دیوانه بووین و سهرگهردانی کیسو و بیابان بووین و له شار دهرچووین.

خالی جوانی ئهم به یته له وه دایه که ناسک له بیاباندا یه و شاعیر له شاردا، به لام ناسکی جوان له شاردا یه و شاعیر له کیسو و بیاباندا.

۲- شکر فروش که عمرش دراز باد چرا

تفقدی نکند طوطی شکرخا را

شه که رفروش که ئومره ش دراز باد چرا، ته فه فقودی نه کونه د توتیی شه که رخا را.

نازنا بۆچی شه کر فرۆش - یاخوا ته مه نی درێژ بیت - ئه حوالێکی توتی شه کر کر مین ناپرسیت.

شکر فروش: شه کر فرۆش، به مه جازی مه به ست له یاری قسه شیرین یاخود لیوشیرینه عمرش دراز باد: ته مه نی درێژ بیت چرا: بۆچی تفقد: ئه حوالپرسین، دلدا نه وه شکرخا: ئاوه ئناوه ی که بۆ توتی واته شه کر کر مین، شه کر خۆر

له رابردو دا شه کر ره ق سووه و بۆ شکاندنی، ددان پیوست سووه و کر مینراوه و شه کر کرماندن سیفه تیکی توتی بووه، لیژده دا مه به ست له توتی، شاعیر خۆیه تی، چونکه قسه ی شیرینی وهک شه کر ده کات.

گله یی له یاری قسه شیرین یاخود لیوشیرینی خۆی ده کات و ده لّی یاخوا ته مه نی درێژ بیت که ده زانی من وهک توتی هه زم له شه کری لیوی ئه وه (واته قسه ی شیرینی ئه و)، هه وائیکم ناپرسیت و قسه ی شیرینم له و لیوه شیرینانه وه له گه ل ناکات.

۳- غرور حسن اجازت مگر نداد ای گل

که پرسشی بکنی عندلیب شیدا را

غروری هوسن ئیجازت مه گه ر نه داد ئه ی گل، که پورشی بکونی ئه نه ده لیبی شه یدا را. ئه ی گل ده لّی نازی جوانیی مؤلّه ت نادات، که ئه حوالێکی بولبولی شه یدا و په شیو حال پیرسی.

حسن: جوانی اجازت: مؤلّه ت، ئیجازه مگر: ده لّی پرسش: پرسیار عندلیب: بولبول شیدا: شه یدا، دیوانه، په شیو حال

له م دیژده دا گل و بولبولی شه یدا، مه عشوقی جوان و عاشقی شیّت و شه یدان و شاعیر روو به یاری ده لّی: جوانیت لای هه مروان په سه نده و ئه مه ش مه غروری کردوویت و غرور و نازی جوانیت ریگه ی ئه وه ت نادات که ئه حوالێکی عاشقی شیّت و شه یدا ی خۆت پیرسی.

۴- به خلق و لطف توان کرد صید اهل نظر

به دام و دانه تگیرند مرغ دانا را

به خولق و لوتف ته فان که رد سه یدی ئه هلی نه زهر، به دام و دانه نه گیرند مورغی دانا را. دلّی مرۆقی هۆشیار و دوورین به ره وشته رزی و نهرم و نیانی به ده ست دیت و راو ده کریت، ناتوانریت بالنده ی زیره ک و دانا به داو و دان بگیریت.

خلق: ره وشته رزی توان کرد: ده توانریت بکریت صید: راو اهل نظر: خاوه ن را، وشیار و دوورین دام: داو دانه: دان مرغ دانا: یا مرغک دانا: بالنده ی وشیار هه روه ها درکه یه له سیمورغ و توتی هه روه ک چۆن بالنده ی دانا به داو و دان راو ناکریت هه رواش مرۆقی هۆشیار و خاوه ن را هه رگیز به فیلّ دلیان ناکیشریت و گه ر تووش ده ته ویت دلّی مرۆقه هۆشیاره کان بۆ لای خۆت راکیشیت. ره وشته رز و نهرم و نیان به، چونکه ئهم دوو سیفه ته ده بیتته مایه ی به ده سته ی نانی دلّی که سه هۆشیاره کان و دلّی ئه وان ته نیا به و دووانه راوده کریت.

۵- ندانم از چه سبب رنگ آشنایی نیست

سهی قدان سیه چشم ماه سیما را

نه دانم که از چه سبب رنگ آشنایی نیست، سهی قدانی سیه چشمی ماه سیما را. نازام بچی له وجودی نهوانی که به ژنریتیک و چارپهش و روخسار وک مانگن نیشانه‌یه کی ناشنایی نییه.

ندانم: نازام از چه سبب: له بهر چ هویهک، بچی رنگ آشنایی: نیشانه‌ی ناشنایی سهی قد: به ژنریتیک سیه چشم: چارپهش ماه سیما: روخسار وک مانگ شکایتیکی دوستانه‌ی شارویه له یاران که بچی له گهلّ شو هممز جوانییه‌دا که به ژنریتیک و چارپهشن و روخساریان وک مانگ گهش و دره‌وشاویه لایهک به لای ناشناکاندا ناکه‌نوه و نیشانه‌یه کی ناشناییه تی دهرناکه‌ویت تیا یاندا.

۶- چو با حبیب نشینی و باده پیمایی

به یاد دار محبان باد پیمای را

چو با هبیب نشینی و باده پیمایی، به یاد دار موهیبانی باد پیمای را. کاتی له گهلّ خۆشه‌ویستاندا داده‌نیشی و باده‌دابهش ده‌کهن یادیکی دۆستان و عاشقانی بیبهش بکهره‌وه.

نشینی: داده‌نیشی باده: پیک باده‌پیمایی: باده‌پنوان و شه‌راب به باده دابه‌شکردن بادپیمای: هه‌وا پتوان که‌سی که کاری بی‌هوده ده‌کات و بیبه‌ره‌مه. ده‌لی: کاتی له کۆری مه‌ینۆشیدا له گهلّ دۆستاندا خهریکی دابه‌شکردن و پیدانی پیکه‌کانن و باده دابهش ده‌کهن، یادیکی دۆسته بیبهش و خه‌یالپالاه‌کان بکه‌نوه که به کاری هیچ و پوچه‌وه خهریکن و له تام و چیژ بی‌ئاگان. (سودی) له شه‌رحه‌که‌ی خۆیدا شم دپره‌ی له بری دپری سیهم داناوه.

۷- جز این قدر نتوان گفت در جمال تو عیب

که خال مهر و وفا نیست روی زیبا را

جوز این قدر نه‌تفان گوشت دهر جه‌مالی تو نه‌یب، که خالی میهر و شه‌فا نیست روی زیبا را.

ناتوانریت هیچ ره‌خنه‌یهک له جوانی تو بگیریت تنیا نه‌ونده نه‌بی به‌سهر شو روخساره جوانه‌وه خالیک یاخود نیشانه‌یه کی بچووک میهر و وه‌فا نییه.

جز: جگه این قدر: نه‌م‌نده نتوان گفت: ناتوانریت بگوتریت خال: خال، نیشانه

شاعیر کاتی له جوانی و دل‌ره‌قی یاری خۆی ورد ده‌بیته‌وه وه‌سفینکی جوانی و دل‌ره‌قی و بیوه‌فاییه‌که‌ی پیکه‌وه ده‌کات و ده‌لی: روخساری تو هیتنده جوانه که کهس ناتوانریت ره‌خنه‌ی لیبگرت و عه‌یبیکتی تیدا بدژزیتته‌وه. به‌لام هه‌روهک چون خالیک روخسار جوانتر ده‌کات میهر و وه‌فاش ناوا جوانتری ده‌کردی، به‌لام به‌داخه‌وه شو خال و نیشانه‌یه دیار نییه و میهره‌بان و به وه‌فا نیت، به‌لکو جه‌فاکاریت.

۸- در آسمان نه عجب گر به گفته‌ء حافظ

سماح زهره به رقص آورد مسیحا را

دهر آسمان نه نه‌عجب گهر به گوفته‌یی هافر، سه‌مائی زهره به رقص ناقه‌ره‌د مه‌سیها را. جیگه‌ی سه‌رسورمان نییه گهر گۆرانی زهره که شیعه‌رکانی هی حافر بن عیسا مه‌سیح له ناسماندا بجاته سه‌ما.

سماح: گۆرانی، سرود، له روانگه‌ی عیرفانییه‌وه سه‌مای دهر و نیشانه‌یه (که له شوینی خۆیدا به دریتتی باسی ده‌کهن).

زهره: زهره، نجوم‌گهر و فه‌له‌کناسه‌کان شم نه‌ستیره‌یه به نه‌ستیره‌ی خه‌لکی جوانپه‌رست و شایی و له‌هوله‌عب و گۆرانی عه‌شق و گالته‌جاری و رابواردن و سویندی درۆ ده‌زانن، ناویکی دیکه‌ی زهره (ناهید) ه و له نه‌فسانه‌ی یۆنانیدا (شه‌فرۆدیت) و لای رۆمییه‌کان خوداوه‌ندی عه‌شق بووه و ناویکی دیکه‌شی (بیدخت) ه و به‌گۆرانی بیژی گهر دوو نیش ناو‌نراوه.

مه‌سیحا: هه‌زهرتی مه‌سیح، که هه‌لکیشراوه بۆ آسمان

شاعیر، هه‌زهرتی مه‌سیح (سلای خوی لی‌بی) به ره‌مز و سومبولی پاکی و زهره‌شی به نیشانه‌ی زه‌وق و گۆرانی داناوه و بۆ شانازی به شیعی خۆیه‌وه ده‌لی: گهر زهره‌ی ناسمان گۆرانی بلیت و وشه‌ی شو گۆرانییه شیعی حافر بییت شو او نه‌ونده هه‌ست بزوین ده‌بییت که جیگه‌ی سه‌رسورمان نییه هه‌زهرتی مه‌سیح به کاریگه‌ری شو گۆرانییانه له ناسماندا بکه‌ویتته سه‌ماکردن.

غزه لی حه وته م:

به حری موزاریعی هه شتی نه خره بی مه کفونی مه حزوف
(مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن)

۱- صوفی بیا که آینهء صافیست جام را

تا بنگری صفای می لعل فام را

صوفی بیا که آینه بی صافیست جام را، تا بنگه ری سه فای مه ی له تل فام را.
صوفی وه ره که پیک ناوتینه روون و بی له که یه، تا پاک و نالی شه رابی سور ببینی.
صوفی: صوفی، له باره ی بنچینه ی وشه ی صوفیه وه چه ندین را هه یه که یه کیک له وانه له
(صوف) وه هاتووه به واتای خوری، چونکه صوفیه کان به زوری جل و بهرگی خوریان
له بهر کردووه، هه ره ها له فارسیدا له بری (صوفی) (پشمینه پوش - خوری له بهر) یش به کاردیت
بیا: وه ره آینه: ناوتینه، لیره دا مه به ست له و شووشه یه که پیک لی دروستکراوه یا خود
شووشه ی پیک بنگری: ببینی، سه یرکه یت صفا: پاک لعل فام: یاقوتین، سوری نال
به رامبه ره به صوفی ده لیت، چونکه نه و شووشه یه ی که پیک لی دروستکراوه بی له که و
خوشه پاک شه رابه که ی ناوی به جوانی ده رده که ویت، توش وه ره سه یری بکه تا نه و پاک و
نالییه ی نه و شه رابه ببینی، له حافظدا خرقه ی بهری صوفی که له خوری دروستکراوه داپوشه ری
گشت عه یه و نهنگی و ناته و اوویه کانه، به لام به صوفی ده لی: چونکه بهرگی شه راب یا خود پیک
له شووشه ی بی له که دروستکراوه جوانیه کانی شه رایش له ناویدا ده ره و شیتته وه. ده کری نه م
به یته بانگه وازیک بیت بو فریدانی په رده ی نیوان مرۆقه کان و هاتنه نارای شه فافیه ت له
په یوه ندیه کاند، هه ره ها ده کری بانگکردنی صوفی بو سه یرکردنی شه راب جوړیک له تانه بیت
له صوفی که داوه تکراره بو نه وه ی له پاک و سافی شه راب فیره پاک و سافی دل بیت. له
روانگه ی عیرفانیه وه داوه تکردنه بو عه شقی حه قیقی حه ق.

۲- راز درون پرده ز رندان مست پرس

کاین حال نیست صوفی عالی مقام را

رازی دهرونی په رده ز رندانی مه ست پورس، کین هال نیست صوفی نالی مه قام را.
نه پنییه کانی په رده له رهند و مه ستان بپرسه چونکه صوفی پایه بهرز حالی وای نییه تا
نه پنی بزانیته.

درون: ناو، به لّام له کورديدا ده گوتريت پشت په رده نه وده ناوپه رده رند: بى باک، له حافظدا بى عاشقانى راسته يقينه به کاردي که گوئى به به نندوبوى کومه لايه تى نادان

مست: مهست پيرس: پيرسه

حال: حال، له سوږنگه ريدا (حال و مقامات) ههيه، حال شتيکه ياخو مانايه که له لايه ن خوداوه بخريته دلې مروفه به بى نه وده له وهرگرتن ياخو ره تکرده نه ويدا هيچى به ده دست بيت، واته حال فهيزيکي ثيلاهييه و به مروفه دهرريت . بى نمونه حالي وده خوشي و خه مبارى که بى ماويه که و پاشان کوتايى ديت، چونکه زوريک له عارفه کان پييان وايه که حال به رده و ام ناييت (حال له به رامبه ر قال) دا داده نريت.

عالى مقام: پايه بهرز، به لّام ليړده تانه له سوږى دراوه، چونکه سوږى خوږى، خوږى به پايه بهرز ده زانې و له هه مانا کاتيشدا هم بى چونه له گه ل حالدا يه کنارگريته وه چونکه پشتگوئى خستنى مان و پله و پايه له پيويستيه کاني حاله.

لهم به يته شدا حافظ هه ر له سهر سوږى دهروات، تواخيکي ديکه يان لى ددهات و، مه به ستيشى له سوږيانه يه که به و ناوه له دواى پله و پايه و سه روه و سامان، ده گه رين چونکه له راستيدا حال تايه ته به سوږيه وه، به لّام ليړده رنده مهسته کان ده کرى نه وان بن که چاويان له هه موو پله و پايه و سه روه و سامانک پوښى بيت هه ريو به ده گه نه حال.

شاعر دپرکاندن و که شفکردنى رازى پشت په رده ي به حاليک داناوه که له پرووى هه ولئى مادديه وه نايه ته دى و ده لّيت: سوږى پايه بهرز نه و حاله نايگرى نه گه ر ده ته وئى له نه ينييه کاني عه شق و نه وديو په رده شاره زا ببيت له بى باکه مهسته کان پيرسه.

سودى له شه رحه کهى خويدا هم به يته ي له شه شه مدا داناوه و له برى (صوفى) (زاهد) ي به کاربردوه و به پيچه وانه ي هم شه رحه ي سه روه ماناى به وشه کان داوه.

نه و ده لّيت رازى پشت په رده له مهست و سه رخوشه کان پيرسه نه که له زاهيدى پايه بهرز چونکه زاهيدى پايه بهرز به راستى عاشق و عه شق ويسته و هه رگيز ناماده نييه نه ينييه کاني عه شق بخاته پروو، نه و سه رخوشه کانن که له و حالدا هه رچى بزنان ده لّين، لاي سودى له م به يته دا(رند) مانايه کي نيگه تيفى هه يه و (زاهد) يش مانايه کي پوزه تيفى.

۳- عنقا شکار کس نشود دام باز چين

کانجا هميشه باد به دست است دام را

نه نقا شکارى کهس نه شه فده دام باز چين، کانجا هميشه باد به دهسته ست دام را.

کهس ناتوانيت سيمورغ راو بکات، داوت کؤکه روه، چونکه له جيگه ي سيمورغ جگه له هه و ا هيچ به داوه و ناييت.

عنقا: سيمورغ، بالنده يه کي گه رويه و له به يته که دا مه به ست له خوشه ويست و يارى عيرفانيه .(سودى) سه باره ت به سيمورغ نوو سبويه تى: بالنده يه کي گه رويه که ناوى هه يه و خوئ نييه (موجود الاسم و معدوم الجسم). له و روه وه که گوايه کهى سيمورغ ده رکه و توه جياوازي هه يه، هه نديک ده لّين له سه رده مى حه زره تى موسادا (سه لامى خواى لى بيت) خوا له دهر و به رى (قودس) دا جووتيك بالنده ي سيمورغى دروستکرد و پاش کؤچى دوايى موسا هم دوو بالنده يه به ره و کي توه کاني نزيک مه که کؤچيانکرد. ده لّين سيمورغ له سه رده مى نه ته وه ي (رهس) دا (نه وه ي شوعه ي پيغه مبه ر - سلواى خواى لى بى - سوره تى فورقان ثايه تى ۱۳۸) ده رکه و توه و هه ندى ده لّين ماوه ي ته مه نى هم بالنده يه تا سه رده مى حه زره تى (خاليدى کورى سنان) بووه که پيغه مبه ريك بووه و له سه رده مى فتره تا (سه رده مى نيوان حه زره تى عيسا و محمد - د.خ) ژياوه. نه ته وه کاني پيشوو (سيمورغ - عنقا) يان وه که پهنديک ده ه ينيان ه وه بى شتيک که ناويان ده ييست و هه رگيز نه يانده ييني له کورديشدا ده گوتريت: ده نگی هه يه و ره نگی نييه . باز چين / برچين: هه لگره وه، کؤکه روه

باد به دست است: هه و ا به دهسته، درکيه له وه ي که هيچ به ده دست نايه ت

ديسان به سوږى ده لّيت: گه ر ده ته و يت خوشه ويست و يارى عيرفانى ده ست بخه يت هم دام و ده زگاي فيل و ته له که يه که له کارى جادو و بازه کان ده چيت و ده ته وئى خه لکى پى فريو بده ي، هه لگره و لاي به ره، چونکه به ده سه ته ينيانى خوشه ويست و يارى عيرفانى هه رگيز به فيل و ته له که و ربا ناييت، چونکه نه و وه سيمورغ وايه و که سيکيش بيه و يت سيمورغ به داو راو بکات به ده ست به تالى ديتوه و توش هه رگيز ناتوانيت به ليقاى خوشه ويست بگه يت.

۴- در عيش نقد کوش که چون آبخور نماند

آدم پيشنت روضه دارالسلام را

ده ر نه يشى نه قد کوش که چون ناخو ر نه ماند، نادم بيه يشت روزه يى داروسه لام را.

هه ولنده چيژ له و ژيانه ببيني که نيستا هه ته، چونکه کاتى قسمه ت و نسيب ته و او بوو نادم به هه شتى به جي ه يشت.

عيش: ژيان، خوشگوزهرانى نقد: نه قد، نيستا به رده ست

آخو ر: قسمه ت و نسيب، شويني ناو خوار د نه وه روضه: باغ

دار السلام: به هشت آدم: نادم، وشهیه که له بنه رتدا عیبرییه به مانای مروقی یه کهم بهشت: به جی هیشت

همان بیروپای (حافظ) که پروای به برانه وهی چاره نووس ههیه، ده لئی هه ول بده چیژ و له زهت له ژبانی ئیستات بیینی، چونکه هه که سیك نسیب و به شی خوئی له ژباندای بۆ دانراوه و چاره نووسه که ی و نووسراوه و هه کاتیک به شه که ی ته و او بوو ده بیست ئیره به جیبه تلیت و بروات، هه روه ک چون نادم که نسیب و به شه که ی له به هشتدا ته و او بوو به ناچاری باغی به هه شتی به جیبه تلیت، لیژده ناماژیه کی جوانه بۆ ته و که سانه ی که ترس له داهاتوو ژبانیان تووشی نیگه رانی و دل پراوکیی کردوون و له ترسی داهاتوو ئیستاشیان به خهم و مهراق به سه ر ده بن که ئیدی واز له خهم به یتن، چونکه هه ریه که به شی خویمان ده خوین و ده روین.

۵- در بزم دوور یک دو قدح درکش و برو

یعنی طمع مدار وصال دوام را

دهر به زمی دوور یه ک دو قه ده ده رکیش و برو، یه ئنی ته مه ت ممدار فیسالی ده قام را. له به زم و کووری زه مانه دا یه ک دوو پیك هه لده و برۆ، واته ته ماعی ته وهت نه بی که ژبانی دنیا هه میشه بی بی.

دوور: دوور، زه مانه، سه ره، گیپانی پیکی شه راب له کوپدا ده ست به ده ست بزم دوور: کووری مه یخواردنوه کوپیک بووه که به نۆره شه رابیان گیپاوه، لیژده مه به ست له دونیایه له دونیادا به نیاز مه به هه موو شته کان هه میشه بی بن، چونکه دونیا وه ک کوپیکه که به نۆریه و تۆش نۆره و سه ره ی خوئ دیته سه ر و ده روات هه ر بۆیه کاتی له به زمی دوور و زه مانه دا نۆره و سه ره هاته سه ر تو یه ک دوو پیك هه لده و برۆ، واته خه ریکی له زهت و چیژبردنی عیرفانی به و له و نۆریه ی خوئ له دونیادا دیته سه رت ته ماعی ته وهت نه بی له دنیا هه میشه بی بی، چونکه وانیه و تووشی خهم و خه فتهت ده کات، ئه م به یته گوته یه کی دیکه یه بۆ هه مان واتا و مه به ستی به یته پتیشوو، ئه م مه به سته له قسه ی (پندار) شاعیری یونانی دیرین نزیك ده بیته وه که ده لئی:

(روحي من به هیوای جاویدانی مه به، تا بتوانی سوود له وه بیینی که له بهر ده ستتدایه) {هه مان ل ۳۸}.

۶- ای دل شهاب رفت و نچیدی گلی ز عیش

پیرانه سر بکن هنری ننگ و نام را

ئهی دل شهاب رفت و نه چیدی گولی ز نهیش، پیرانه سه ر بکون هونه ری نه ننگ و نام را.

ئهی دل سه رده می لای رۆشت و گولیکت له گولزاری ژبانی نه چنی، ئیستا که پیروویت له به رخاتری ناموس و ئابروی خوئ هونه ریک پیشان بده.

شباب: کاتی لای نچیدی: نه چنی پیرانه سه ر: کاتی پیری

ننگ و نام، نام و ننگ: ناموس و ئابرو، به ناویانگی و ئابرو، ناو و ناویشان

له دوو دیری یه که مدا حافظ ناماژیه به سوود هه رگرتن له کات و سه رده م کرد. به لام دیاره دل ته م ناموژگاییانه ی له گوی نه گرت و له سه رده می لاییدا هه یچ گولیکی له گولزاری ژبانی عیرفانیدا نه چنیوه، هه ر بۆیه پیی ده لئی: ئهی دل له و گولزاره دا هه یچ گولیکت نه چنی و به لیقای مه عشوق نه که یشتی ئیستاش بی هیوا مه به و به پیری هه ولئیک بده و هونه ریک نیشان بده تا، به لکو ئه م ناویانگ و ئابرووه عاشقانه یه به ده ست به یته ی.

به لام نایا نه وه ی له لاییدا به ده ست نه هاتبسی له پیریدا به ده ست دیت؟

۷- ما را بر آستان تو بس حق خدمت است

ای خواجه باز بین به ترحم غلام را

ما را بهر ئاستانی تو به س هه قی خدمه ته ست، ئهی خاجه باز بین به ته ره هه وم غولام را.

ئیمه له بهر ده رگای تو دا زۆرمان کردوو و حه قمان هه یه، ئهی سه روه ر به به زه بییه وه سه یری ئه م خزمه تکاره بکه.

آستان: به رده رگا بس، بسیار: زۆر خواجه: گه وره، سه روه ر، به رپیز

دیره که له خواره وه بۆ سه ره وه یه، واته له نزم و بی ده سه لاتیکه وه بۆ ده سه لاتداریک یاخود له به نده یه که وه بۆ خودا، هه میشه ده سه لاتدار کاتی که سه یری خزمه تکار و غولامه که ی خوئی ده کات و شتیکی ده داتی به به زه بی ده ژمه یرد ریت، حافظیش ده لئی به (مه عشوق) سه روه ر و گه وره (نه کری خوداش بی) ئیمه له بهر ده رگای تو دا خزمه تی زۆرمان کردوو و زۆرانه و حه قمان هه یه، ئهی گه وره و سه روه ر تۆش به چاوی به زه بییه وه سه یری ئه م خزمه تکاره ی خوئ بکه.

۸- حافظ مرید جام است ای صبا برو

وز بنده بندگی برسان شیخ جام را

هافز موریدی جامه ست ئهی سه با برو، قه ز بنده به نده گی بره سان شه یخی جام را.

حافظ مورییدی پینکی مہیہ ئی سہبا برۆ و له بھندھوہ (لھمنھوہ) بھندھیی من بگھیہنھ به شیخ جام.

شیخ جام: شیخ جام، (شیخ ئھمھدی کورپی ئھبی حوسینی کورپی مھمھمھدی کورپی جھیر) و نازناوی (شیخ جام) ھ یه کینک بووہ له سۆفییھ گھورھکان و له سالی (۵۲۶ یا ۵۳۶) ی کۆچیدا مردووہ. ئھو له گوندی (نامق) له دایک بووہ دهلین (۱۸) سالی له کیتوھکاندا به ھول و وھرزشی گیانی بهسەر بردووہ، به خزمھتی خدری نھبی گھیشتووہ و پاشان فھرمانی پینکراوہ بچیتھ ناوچھیک بهناوی (جام) لهوی دھستی به بانگھواز کردووہ و لهسەر دھستی ئھودا شھش سھد ھزار کھس تۆبھیان کردووہ، شیخ جام خۆی بهسھرھاتی تۆبھکردنی دھگپرتھوہ که له شھوئکدا کاتی خھریکی مھبھواردھوہ بوون و شھرابیان لپراوہ ئھمیش به گوئدریژھوہ چووہ بۆ عارھق ھینان، کاتی گھراوھتھوہ گوئدریژھوہ کھئ نھرۆشتووہ له کاتی لیدانیدا گوئی له دھنگی بووہ: که ئھوہ ئیمھین فھرمان به گوئدریژھوہ کھت نادھین که بروات تۆ داوی لپبورون له پاسھوان (دھسھلانداری گوند) دھکھیت تا بئبوریت، بۆچی داوی لپبورون له ئیمھ ناکھیت تا بئبورین، ھھرخۆی دھلی: ترسیکی گھورھ گرتی و رووم خستھ سھر زھوی و تۆبھم کرد و گوتم خوايھ فھرمان به گوئدریژھوہ بھد بروات تا شھرمھزاری لای ئھو کۆمھلھ نھم، گوئدریژھوہ رۆشت و پاش گھرانھوہم پینکیان لھبھر دھستدا دانام و نھمخواردھوہ ئھوان پینیان دادھگرت که ببخۆمھوہ له پھر دھنگیکم بیست که دھبگوت (ئھمھد وھریگرھ و تامی که) کاتی تامم کرد شھرابھ که گۆرابوو به ھھنگوین و ھھمووان لھو ھھنگوینھیان تام کرد و یھکسھر تۆبھیان کرد).

دھکری حافظ ئاگای لھم چھرۆکی تۆبھکردنھ شیخ جام ھبھوو بیت، بۆیھ دھلی به بای سھبا ئیمھ خزمھتکار و بھندھ ی بچووی ئیوھین، بهلام ناتوانین موریید و ریبواری تھریقھتی ئیوھ بین، ئیمھ مورییدی مھستی و پینکی شھرابین (که لپرھدا مھبھست له تھریقھتی عاشقانھیھ). لپرھدا حافظ لھگھل دووبارھ کردنھوہ ریزی بۆ خودی شیخ جام دیسانھوہ تانھ له موریید و ریبووانی سۆفیکھری رووخساری دھدات و دھلی ئیمھ مورییدی عھشقی حھقیقین و ناتوانین بیئھ مورییدی فیتل و رووخساربازی سۆفی.

غھزھلی ھھشتھم:

بھحری رھمھلی شھشی مھحروف
(فاعلاتن فاعلاتن فاعلن)

۱- ساقیا برخیز و دردھ جام را

خاک برسرن غم ایام را

ساقیا بھرخیز و دھردھ جام را، خاک بھر سھر کون غھمی ئھ یام را.

ئھ ی ساقی ھستھ و پینک بھدری و غھمی رۆژگار لھچال نی و خۆلی بھسھردا کھ.

برخیز: ھستھ دردھ: بیدھ خاک برسرن: لھبیری کھ، لھگۆری نی، بھبی نرھ و بھھیچ زانین

کورتھ ی ماناکھ ی ئھوھیھ که ئھ ی ساقی مھیم بھدری تا له بھرچام غھمی دنیا بی نرھ بیت، بهلام له زاراوھ ی عیرفانیدا (جام) به واتای (حال) دیت و بھمھش مانایھکی گھلی جیواوز تری دھبیت، چونکھ (ساقی)ش واتای (ھۆکار) دھگھیھنی و واتاکھ ی دھبیتھ ئھ ی ئھوکھسھ ی کھ به ھۆی تۆوھ پھیوھندیھکان بھرقھرار دھبن، حالمان لی بھینھ تا لھکاتی حالدا غھمی رۆژگار به بی نرھ له بھرچاو دھرکھوی.

۲- ساغر می بر کفم نه تا ز سر

پرکشم این دل ازرق فام را

ساغھری مھ ی بھر که فھم نھ تا ز سھر، بھر که شھم ئین دھلقی ئھزرق فام را.

پینکی مھ ی بھ به دھستھمھوہ تا ئھم خیرقھ شینھ له بھرم داکھم.

ساغر: پینک، پیالھ ی مھ ی کف: دھست نه: بنی، لھچاوگی (نھادن) وھرگیراوه

زسر: لھسھرمھوہ برکشم: داکھم

دل: خرقھ، بھرگینک بووہ که سۆفییھکان بهسھر ھھموو جل و بھرگھکانیاندا لھبھریان کردووہ و له خوری دروستکراوہ و بھزۆری شین باو بووہ یاخود شین ھلگھراپووہ.

ازرق فام: شین رھنگ

لھراستیدا یھ کینک لھ کیشھ و گرتھکانی وھرگیران له جیواوازی کولتوریدا دھردھکھویت و راستھوخۆ ناتوانیت ھھمان زاراوہ یاخود وشھ بۆ واتایھک له زمانھکھدا بھزۆرتھوہ یاخود ھھندی دھربین له زمانیکدا دروست و پھسھند دھبیت و له زمانھکھ ی بھرامبھردا نھشیاو و

شاز دهبیت، یاخود هه ندی شت له زمانیکدا بوونیان هه یه و له زمانی نه ته وه یه کی دیکه دا بوونیان نییه، له گه ل ئه وه دی کولتوری نییه له گه ل فارسدا نزیکییه کی بهرچاری هه یه، به لآم هیشتا روو به پرووی ئه م کیشانه ده بیته وه.

له کاتی وهرگپزانی ئه م به یته دا روو به پرووی کیشه یه ک ده بیته وه که بریتیه له: ز سر برکشم/ ز سر برکشیدن: له فارسیدا ده گوتریت و به مانای له بهردا که ندنی کراسیتک دیت که دوگمه و قوچیهی نه بیت و له پیشه وه نه کریتته وه و هک فانیله و بلس، به لآم له زمانی کوردیدا ئه م جوړه ش هه را که ندن یاخود له بهرکردنه وه یه و دانانی زاراوه یه کی له م شیوه یه ماندروو نیکی زوری ده ویت و له مه حالته وه نزیکه .

دیسانه وه (دلغ) که بهرگی سه ره وه ی سو فییه کانه و شه ویش پیشه وه ی کراوه نه بووه و له سه ره وه له بهر کراوه و هک (دشداشه) نییه له کولتوری کوردیدا جل و بهرگیکی له م شیوه یه مان نییه و دانانی زاراوه یه ک بۆ ئه م چه شنه بهرگه ئه سته مه هه بۆیه خودی وشه که که (دلغ - خرغه) به کارهاتووه.

ازرق، کبود: رهنگی شین، یاخود شینهه لگه پراو، له پراستیدا هه ندی جار ئه م رهنگه بۆ وه سفکردنی دل به کاردی که به مانای شینهه لگه پراو، یاخود خوینتی تراو دیت و هک: یه قلب تنها و کبود هلاک یه نگاهته {مریم حیدرزاده} (واته: دلکی ته نیا و شینهه لگه پراو هیلاکی نیگایه کته)

به لآم له کوردیدا ئه م چواندنه به کارنایهت و ناچار ده بین به شینباو بیدهینه قه لآم و هک گوتیشمان (مه ی) لای (حافز) مانایه کی ته و او نیجایی پیدراوه و عه شقی عیرفانی حقه له م به یته شدا به هه مان گوتار و داوا روو له ساقی ده کات و ده لی: پیکی مه ی بده به ده ستمانه وه تا پاش مه ستبوون ئه م خیرقه شینباوه ی که ره مزی سو فی بوونه له بهرم دا که نم و له فیل و ریا دوور که ومه وه.

هه ره له م به یته دا به سوو ده ره گرتن له مانای عیرفانی وشه کان ده کری بلین حافز له و جوړه سو فیگه رییه بیزاره که ته نیا بهرگ و رووخساری ده ره وه یه و وابه سته ی جیهانی ماده یه و به هوکاری په یه ون دییه کان (شیخی راستی) ده لیت که حالمان لی به یته تا له م خیرقه ی ریا و رووخسار باییه زگارمان بیت و له بهر خو مانی دا که نین.

۳- گرچه بدنامیست نزد عاقلان

ما نمی خواهیم ننگ و نام را

گرچه بهدنامیست نزدی ئاقلان، ما نه میخاهیم نهنگ و نام را.

گه رچی لای عاقله کان بهدناوییه، به لآم نییه ناوداری و ناوبانگمان ناوی.

بدنامی: بهدناوی نمی خواهیم: نامانه وی

ئه م به یته ته و او که ری به یته پیشووه که شاعیر پیکی مه یی ده ویت و خیرقه ی سو فییه تی له بهر داده کهنیت و ئه مه ش لای عاقله کان (که به دونیای پر له ره مز و رازی عیرفان ناشنا نین) به چاک سهیر ناکریت و ده لیت گه رچی ئه م کاره لای هو شیار و عاقله کان بهدناوییه و مایه ی ریسواییه، به لآم نییه ناوداری و ناوبانگمان ناوی و وابه سته ی قسه ی ئه وان نابین.

۴- باده درده چند ازین باد غرور

خاک بر سر نفس نا فرجام را

باده درده چهند ته زین بادی غرور، خاک بهر سه ری نه فسی ناهه رجام را.

شه رابم بده ری، تاچه ند خو به زلزانین و غرور، خاک به سه ره جه سته و نه فسی مرؤقه که سه ره نجامیکی خو شی نییه.

باده: شه راب، مه ی، خواردنه وه ی سه ره خو شکهر (عه شقی ئیلاهی)

خاک: خو ل، خاک خاک بر سر: قوربه سه ره، خاک به سه ره، له هه مانکاتدا واتای زمانیشی له گو پزانه (بۆ سووک کردنه)

نفس: جه سته، که س، مرؤقه، خود

نا فرجام: بی سه ره نجام، یاخود سه ره نجامی ناخو ش، چونکه فرجام به واتای نه نجام دیت.

شاعیر ده لی: شه راب به یته و غرور و خو به زلزانین به لآوه، یاخو ئه م بوونه به سه ره نجامی به دی خو ی زه لیل و ریسو بیت، به لآم (سو دی) ده لی: ئه ی ساقی شه راب بیته تا که ی به غروره وه ته مه ن به فیرو بده یین و تاکه ی خاک به سه ره نه فسی بی سه ره نجامدا بکه یین، واته نه فسیک که هه رگیز چاکه کار نه بووه و نییه واته جگه له (عه شقی ئیلاهی) به گو یکردنی داوا کارییه کانی نه فس و به فیرو دانی ته مه نه.

۵- دود آه سینهء نالان من

سوخت این افسردگان خام را

دودی ناهی سینه یی نالانی من، سوخت ئین نه فسورده گانی خام را.

دوکه لی ناهی سینه ی ناله نالکهری منه وه دیتته ده ری ئه م کو مه له په ژمورده بی ئه زموونه ی سووتاند.

دود: دوکه ل سینه: سنگ، سینه

نالان: نالنه نالنگه له (نالین - نالاندن) هوه هاتووه سیفته تی بکهری واته دلنیک که نالنه نال دهکات، به لآم وهک باسمنکرد له کوردیدا هم سیفته له نالاندن دروستنه کراوه و لیږده (نالنه نالنگه) یاخود (نالینهر) که هیچ کامیان وهک زارواوه شیواوی به کارهیتان نین.

سوخت: سووتانندی، (سوخت) یه کیکه له و کارانه ی که له فارسیدا (ذو وجهین) ه واته به پیی رسته به تیپهر و تیپه پر درده که وای و به واتای (سووتان و سووتاندن) یش دیت.

افسردگان: کوی (افسرده) یه به واتای په ژمورده خام: ناکامل، بی نه زمون مهبهست له م دپره هوه یه که قسه ی سوژوی دلی من به شیوه یه کی ته و او کاریگه ری له سه ر دلی په ژمورده ی بی نه زموننه کان کردوه.

(سودی) له شهره که ی خویدا (افسردگان خام) به مروقی نه شیواو ده داته قه ل هم و به شینپوشه کان (خیرقه پوشه کان) یان ده زانیت که نه و انیش کومه لی سو فی بوون که خه لیفه و موریدی (حسن شینپوش) بوون، هم شینپوشانه سو فی خه لوته بوون به هو ی هوه ی که جل و بهرگی شینیان له بهر کردوه به شینپوشه کان ناسراون، چونکه حافظ له گه ل هم کومه له یه دا کۆک نه بووه . ده لی: دوکه لی ناهی سینه ی من دلی هم شینپوشه په ژمورده و بی نه زموناننه ی سووتاند.

۶- محرم راز دل شیدای خود

کس نمی بینم ز خاص و عام را

مه هره می رازی دلی شهیدای خود، کهس نه می بینم ز خاص و عام را.

له خه لگی تاییه تی و عوام که سی نابینم که مه حره می رازی دلی شهیدای خو م بیت.

محرم راز: که سیک که شیواوی هوه بیت نه یینیبه کانی که سیک دیکه بزانت پی ده گوتریت مه حره می راز.

هم به یته هه سه فه له په یوه ندی نیوان که سه کان، چونکه حافظ به هه سه فه وه ده لی: که له خه لگی عوام و ره مه کی و خه لگی تاییه تی و خاسیشدا که سیک نابینم مه حره می رازی دلی شیت و شهیدای خو م بیت و کهس نیبه که بیتته جیگه ی راز و نیازم و نه یینیبه کانی دلی خو می لا باس بکه م و ترسی هوه م نه بیت که له شوینی دیکه بلاوی بکاته وه.

۷- با دلارامی مرا خاطر خوش است

کز دلم یکباره برد آرام را

با دلارامی مه را خاطر خوشه ست، کز دلم یه کباره بوورد آرام را.

به بوونی نارامبه خشی دل دلم شاده، مه عشوقیک که یه کسه ر نارامی له دلم رفاند.

دلارام: نارامبه خشی دلان، مهبهست له مه عشوقه یکباره: یه کسه ر، به یه کجار

شاعیر مه عشوق به نارامبه خشی دلان ده زانیت و به بوونی هوه دلشاد ده بیت، به لآم سه ی ر له وه دایه هوه یاره نارامبه خسه کاتی هاتووه ته لای حافظ به پیچه وانه ی سروشتی خو یه وه کاری کردوه و له بری هوه ی نارامی پی به خشی، به یه کجار و یه کسه ر نارامی دلی حافظی بردوه و نارامی لیپراوه و ده لی هوه ی نارامی به خشی دلانه نارامی دلی منی رفاندوه.

۸- ننگرد دیگر به سرو اندر چمن

هرکه دید آن سرو سیم اندام را

نه نگه رد دیگر به سه رف نه ندر چه من، هر که دید آن سه رفی سیم نه ندام را.

هرکه س هوه به ژنیک و سپی نه ندامه ی بینی نیتر سه یری دارسه روی ناو باغان ناکات.

ننگرد: سه ی ر ناکات دیگر: نیتر سرو: دارسه رو چمن: باغ

سیم: زیو، نوقه یه که مادده یه کی سپیبه له ره گزی نالتونه سیم اندام: سپیته ندام هم به یته له وه سفی یاردا نووسراوه له قالبی موپاله غه دا و ده لی: هرکه س سه یری به ژن و بالای به رزی یار که به سه رو چو تراوه و نه ندام و جهسته ی وه کو زیوی یار بکات دارسه روی ناو باغ بی نرخ ده بیت لای، واته ریگ و جوانی به ژنی یار له ریگ و جوانی دارسه روی نیو چه مه نزار جوانتره.

۹- صبر کن حافظ به سختی روز و شب

عاقبت روزی بیابی کام را

سه بر کون حافظ به سه ختی روز و شب، ناقیبهت روزی بیابی کام را.

حافظ له سه ر سه ختی و نارچه تیبه کانی روژ و شهو نارام بگره سه ره نجام روژنیک به نارده زوه کانی خو ت ده گه یه ت.

سختی: نارچه تی بیابی: به ده ست ده هی نیت کام: نارده زوو، ناوات لیره و چه ندین جیگه ی دیکه شدا حافظ نارام گرتن و سه بر به ده رگای گه یشتن به نارده زوه کانی ده زانیت و هر هوه بیره شه که دنیای لای بی نرخ ده کات و ترسی له دنیا و ژیاننی دنیا نیبه و به هه مان شیوه داوای نارام گرتن له سه ر سه ختیبه کانی روژگار یاخود نارام گرتن به چاکی له ژیاندا ده کات، چونکه دلنیا یه روژنیک دادی که به نومید و ناواته کانی خو ت ده گه یه ت.

غزه لی نۆیه م:

به حری ره مەلی ههشتی مه خبوونی ئەسلەم
(فاعلاتن فاعلاتن فعلاتن فع لن)

۱- رونق عهد شبابست دگر بستان را

می رسد مژدهء گل بلبل خوش الحان را

رۆنه قی ئەهدی شه بابهست دگەر بووستان را، می ره سه د مژده بی گول بوولبوولی
خوش ئەلهان را.

جاریکی دیکه باغ ره ونه قی سه رده می لای به ده سه تهینایه وه و مژده ی هاتنی گول به
بوولبوولی خۆش ئاواز ده گات.

عهد شباب: سه رده می لای، مه بهست له به هار و چرۆکردنی دره خته
بستان: بووستان، باغ خوش الحان: خۆش ئاواز، دهنگخۆش

ده لی: سه رده می لای باغ دهستی پی کرده وه و درهخت که وته وه چرۆ، پاش گه لاریزانی پایز
و سه رما و به سه ته لکی زستان به مهش مژده به بوولبوولی دهنگخۆش ده گات که گول ده که ویتته
باغان و ئەم مژده یهش به بۆنی خۆشی گول که بلاوده بیتته وه، مه بهستی به یته که هاتنی وه رزی
به هار و به هاری عه شقه.

۲- ای صبا گر به جوانان چمن بازرسی

خدمت ما برسان سرو و گل و ریحان را

ئە ی سه با گەر به جه فانانی چه مهن باز ره سی، خدمه تی ما برسان سه رفو گول و ره بهان را.
ئە ی بای سه با گەر گه یشتیبه وه به لاهه کانی چیمهن سه لام و به ردهستی ئیمه به دار سه رو و
گول و ریحانه بگه یه نه.

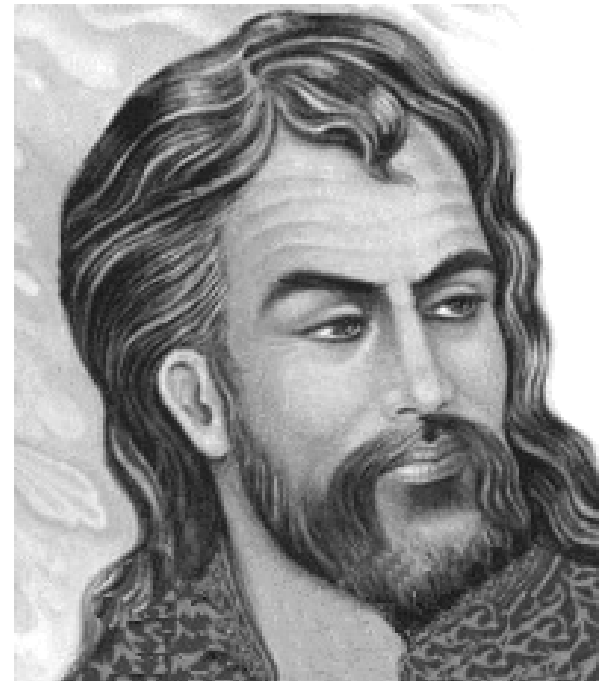
جوانان: مه بهست له لق و خه لقی تازه ی سه رو و گول و ریحانه یه که له میسراعی دووه مددا
ناویان هاتوه یاخود په لکی تازه ی خودی باغه.

به بای سه بادا په یام ده نیریت که ئە گەر چو یته ناو باغ و میرگوزار شه وق و به ردهستی ئیمه
به لق و خه لقه تازه کانی سه رو و گول و ریحانه بوخۆشه کان بگه یه نه که ئیمه ئاره زوی دیدنی
باغ و چیمه فمان هه یه.

۳- گر چنین جلوه کند مغچهء باده فروش

خاکروب در میخانه کنم مژگان را

گەر چونین جیلقه کونه د موعبه چه بی باده فروش، خاکروبی ده ری مه یخانه کونه م مژگان را.

ئەگەر موغىبچەي مەيفرۆش بەم شىۋەيە دەرکەۋى خاكى بەردەرگاي مەيخانە بە برژانگى چاۋ دەمالم.

جلوہ کنند: دەرکەۋى، جیلوۋە بکات، خوۋى غمايش بکات مغبچە: مندالى موغ، ئەو مېردمندالانەي که له مەيخانەکاندا خزمەت دەکەن.

بادەفروش: مەيفرۆش خاکروب: گسکدەر مېخانە: مېژانگ: برژانگ دەلى: ئەگەر مېردمندالى مەيفرۆش بەم شىۋە دلگېرىي و جوانيیەۋە دەرکەۋى لە شىۋەيەك لەبەر دەرگاي مەيخانەدا سەر دادەنەۋىنم که برژانگم بېتتە گسكى بەردەرگاي مەيخانە ياخود دەبمە خزمەتکار لە مەيخانە و بەبرژانگى چاۋ خاكي بەردەرگاي مەيخانە گسک دەدەم.

له راقەي عېرفانىشدا بەهەمان شىۋە که گەر جیلوۋى جوانيیەکان بەم شىۋە جوان و سەرئىراکېشە خوۋيان نمايش بکەن دەبمە گسکدەر و خزمەتکارى رېگەي تەرىقەت و عەشق.

۴- ای که بر مه کشتی از عنبر سارا چوگان

مضطرب حال مگردان من سرگردان را

ئەي که بەر مەھ کەشى ئەز ئەنبەرى سارا چەرگان، موزتەرىب ھال مەگەردان مەنى سەرگەردان را.

ئەي ئەو کەسەي که بەسەر رووخسارى وەك مانگتەۋە لە عەنبەرى بېخەۋش ھېلى گۆچانى (خوار) دەكىشى منى سەرگەردان و بى سامان پەشىۋحان مەكە.

مە/ ماہ: مانگ كشى: دەكىشى عنبر: عەنبەر، ماددەيەكى چەرور و بۇنخۆشە كە لە گەدە و سورېنچكى ماسى دەردەھىترى و بەزۆرى خۆلەمىشىيە، بەلام جۆرى چاكي رەشە.

سارا: بېخەۋش، خالص چوگان: گۆچان

مضطرب حال: پەشىۋحان، پەرىشان مگردان: مەكە

سرگردان: سەرلېشىۋاو، سەرگەردان

شاعير رووخسارى يارى بە مانگ چواندوۋە و دەلى: تۆ كە بەسەر رووخسارى وەك مانگتەۋە لە عەنبەرى پاك و بى خەۋش برۆى ھىلالى و خوارى وەك سەرى گۆچان دەكىشى، ئىمە وەك گۆيەك لە بەرامبەر ئەم گۆچانەدا سەرلېشىۋاو و بى قەرار مەكە بە وتەيەكى دېكە ھەرچىيەك دەخرىتتە سەر جوانيیەكەت بېقەرارى و سەرلېشىۋاۋى منيش زياتر دەكات.

دەكرى گۆچان دەرکە بېت لە پرچى يار و لەم كاتەشدا كېشان مەبەست لە جولانى پرچ بى لەسەر رووخسار و لايەكى دېكەۋە شەرحى ئەم بەيتە پەيوەندى بە يارى (گۆ و مەيدان)دەۋە ھەيە و بەر بنەمايەش دەتوانى شەرح بکړيت.

۵- ترسم آن قوم که بر دردکشان می خندند

در سرکار خرابات کنند ايمان را

تەرسەم ئەن قۆوم كە بەر دووردكەشان مى خەندەند، دەر سەرى كارى خەرابات كۆنەند ئيمان را.

دەترسم ئەو كەسانەي كە بە بادەنۆشانى ھەزار پىدەكەنن سەرەنجام بە جۆرىك بکەونە نيوكارى خەراباتەۋە كە ئيمانەكەيانى لەسەر دابنن.

درد: شەرابى بنى كوپەلە، خلتەدار دردكشان: ئەو كەسانەي كە لە ھەزاريدا شەرابى بنى كوپەلە دەخۆنەۋە، مانايەكى نىگەتيفى ھەيە، چونكە دەولەمەندەكان شەرابى بى خەۋش دەخۆنەۋە، بەلام دردكش ھەزارە و شەرابى خلتەدار بە ھەرزانتەر دەكپرى لە زاراۋەي كورديدا (شەرابى فەل) نزيكە لەم مانايەۋە. حافز ئەم زاراۋەيە بۆ عارفە ھەزارەكان بەكاردەھىتت و بە چارى رېزەۋە سەيريان دەكات.

مى خندند: پى دەكەنن خرابات: خەرابات، مەيخانە، بە واتاي شوپىنى خراپەكارى و رەندان و دەرکراۋەكان لە كۆمەلگە دېت، لە (فرھنگ اشعار حافز) دا بەم شىۋە پېناسەكراۋە: (لە زاماندا بەماناي مەيخانە و قومارخانە و جىگەي ژنى بەدەرەۋشت - قەچپەخانە - ھاتوۋە، عەلامە قەزوينى ئەم وشەيەي بەكۆي (خراپە) داناوە و نووسيوپەتى: بە واتاي راستى ئەو كۆي (خراپە) يە و بە واتاي مەيخانە و فاحىشەخانەي شاعيرەكانە بە نامازەيەكى دى واتاي مەجازى ئەم چەمكە واتە شوپىنى رابواردن و گۆرانی روحانى پياۋانى حەقىقەت.. بەمەش ماناي (كار خرابات) لەم بەيتەدا ھەلئەتتە لە قەيد و بەند و نەرىتە بالاكان و سەرىپچى لە بەرامبەر ياسا دانراۋەكاندا. لە زاراۋەي عېرفانىشدا خەرابات و ناۋەكانى دېكەي مەيخانە خەلۋەتگە و خەلۋەتسەراي عارفە راستەقىنەكانە و زۆر رېزى لىدەگىرئيت.

دەلى: دەترسم ئەوانەي (زاھىد و رووكارىيەكان) گالتتە بە عارفە پاك و ھەزارەكانى نىسو خەلۋەتخانەي عەشقى حەق دەكەن، سەرەنجام خوۋشان بە شىۋەيەك بکەونە ناو ئەو جۆرە ژيانەۋە كە ئيمانەكەيان لەدەست بەدن.

۶- یار مردان خدا باش که در کشتی نوح

هست خاکی که به آبی نخرد طوفان را

یاری مردانی خودا باش که دهر کهشتیی نوه، هست خاکی که به آبی نه خهره د توفان را.

دوستی پیاوانی خودا به چونکه له کهشتییه کهی نوحدا، تۆزیک خۆل ههیه که تۆفانه که له بهرامبهر ئه ودا ئه و ندهی ئاوئیکی کهم بی نرخه.

مردان خدا: دوستانی خودا، پیاوچاکان، پیاوانی خودا باش: ببه (به)

هست: ههیه

به آبی نخرد طوفان را: (تۆفان به چۆره ئاوئ ناکرئیت) تۆفان له چاویدا وهک چۆره ئاوئیک یان

دلۆپه ئاوئیکه خاکی: خاکیک، خۆئیک، تۆزئ خاک

ئهم بهیته ناماژه به چیرۆکی حهزرتی نوح دهکات که زۆرینهی نهتهوه و هۆزه کهی به تۆفان له ناوچوون ته نیا کهسانیککی کهم نه بیته که له گهله ئه ودا بوون و سواری کهشتی بوون و له زیانی رزگاریان بوو.

له میسراعی یه کهمدا ناشکرایه مه بهست له (مردخدا) حهزرتی نوحه که به هۆی پلهی بهرزی پیغه مبهرا به تیبیه وه بووه مایه ی رزگار کردنی هاوړی و دۆسته کانی و دهلی: تۆش له کاتی ناره حهتی و کیشه کاندان نیککی دۆستانی خودا به چونکه له کهشتییه کهی نوحیشدا خاکیک ههیه که به دۆستایهتی کردنی پیاوانی خودا و خۆشه ویستانی خودا رزگاری بوو له نغرو بوون.

له باره ی ئه و (خاکه ی) که له کهشتی نوحدا بووه و رزگاری بووه چه ندين راو و بۆچوون ههیه (سودی) پیبویه که مه بهست له خاک خودی حهزرتی نوحه، چونکه نوح له بنه رتدا له خاک (خۆل) دروست بووه، حهزرت خۆیه تی که له بهرامبهریدا تۆفان هینده ی دلۆپه ئاوئیک به های نییه و هاوړیکانی به هۆی ئه و وه رزگاریان بوو. له (بانگ جرس) په رتوی علویشدا هاتوه که مه بهستی (خواجه حافظ) له خاک جهسته ی حهزرتی ئاده مه که له کهشتییه کهیدا هه لگراوه و (عه لامه قه زوینی) ش له شهرحی ئهم بهیته دا ناماژه ی داوه به هه لگرتنی جهسته ی حهزرتی ئاده م له کهشتی نوحدا و خاکی به ئیسقانی پوکاوه ی ئه و زانیوه که نوح له گهله خۆیدا هه لگرتوه، له پهراوێزی (قدسی) دا هاتوه که مه بهست له خاک جهسته ی حهزرتی ئاده مه، که به پیی سه رچاره کان نوح ئه و ی له گهله خۆیدا بر دوه ته کهشتییه که وه ههروه ها گوتوشییه تی مه بهست له (خاکیک) ئه و خاکیه که نوح له گهله خۆیدا بر دییه کهشتییه که وه بۆ تهیه موم.

ههروه ها (مه مه دی کور ی مه مه دی دارابی) له (لطیفه غیبی) دا ناماژه به وه دهکات که به فرمانی جو بره ئیل نوح هه ندی خاک له گهله خۆیدا ده بات بۆ تهیه موم.

له گهله ئه مانه دا (د. هروی) دهلی: " به پالپشتی پی رستی ناوه کانی ته فسیری (طبری) سهیری زیاتر له (۹۰) شوینم کردوه که ناوی نوح هاتوه، له هیچ جینگایه کیاندا باسی خاکی نه کراوه له کهشتی نوحدا هه بو بیته و تۆفان ئه و نده ی دلۆپه ئاوئیک له چاویدا به های نه بو بیته، به لام له نیو ئه و سی مانایه ی سه ره وه که خاک خودی نوح یان جهسته ی ئاده م یان خۆلی تهیه موم بیته سییه م به راستتر ده زانیته و به م شیوه یه شهرحی دهکات:

خاکیک که نوح له گهله خۆیدا بۆ تهیه موم بر دییه کهشتییه که وه به هۆی هاوړییه تی ئه و وه له به لای تۆفان رزگاری بوو، وهک خاکی دیکه زهوی دو چاری نغرو بوون نه بوو، تۆفانی نوح بۆ ئه و خاکه به های چۆره ئاوئیکی نه بوو.

۷- هرکرا خوابگه آخر مثنی خاک است

گو چه حاجت که به افلاک کشی ایوان را

هر که را خوابگه ناخر موشتی خاکهست، گو چه هاجهت که به ئه فلاک کهشی ئه یوان را.

له کۆتاییدا ئارامگه ی هه رکهس مشتی خاکه، بلی چ پیویست دهکات که کۆشک و باله خانه ی بهرز دروست بکهیت.

هرکرا: هه رکهس خوابگه: جینگه خه و، ئارامگا افلاک: ئاسمان

ایوان: باله خانه، کۆشک، سه قفی بهرز

باس له حه قیقه تی دنیا یه که سه ره نجام هه موومان ده مرین و ئه وه ی هه مانه به جیتی ده هیلین هه ر بۆیه دهلی: بلین به وانه ی کۆشک و باله خانه کانیان سه ریان له ئاسمانه و کۆشکه هه ور بره کان دروست ده کهن چ پیویست دهکات، مه گه ر ئارامگه و شوینی خه وی ئاخری و سه ره نجامان مشتی خاک نییه و هیچی تر.

۸- برو از خانهء گردون بدر و نان مطلب

که این سیه کاسه در آخر بکشد مهمان را

برو ئه ز خانه یی گه ردون بهر و نان مه ته له ب، که ئین سیه هکاسه ده ر ئاخه ر بکوشه د میهمان را.

له مالی دنیا (گه ردون) برۆ دره وه و داوا ی نان مه که، چونکه ئهم خانه خوی کاسه ره شه سه ره نجام میوانه که ی خوی ده کوزئیت.

خانه: مان / مطلب / طلب مکن: داوامه که سیه کاسه / سیاھ کاسه: کاسه رهش بهلام مهبهست له کاسه رهش چروک و رهزپله که له بهرامبهر شمدا (سفیدکاسه) دیت واته کاسهسپی که بهمانای نانبدھی و بهخشندھیی مهمان: میوان دهلی: لیره خانه خوئییه کهت دونیای رهزپیل و چروکه و چاوه پئی بهخشندھی لی مه که و تا زووه له ماله کهی دهرچو، چونکه شم خانه خوئی رهزپلهی که دنیایه دواچار میوانی خوئی ده کوژیت، شم بهیته ناگادار کردنه و دیه که که مروق نابی چاوه پئی و وفا و بهخشندھی بیت، بهلکو دنیا جینگه ی زه سمهت و ره نجه.

۹- ماه کنعانی من مسند مصر آن تو شد

وقت آنست که بدرود کنی زندان را

ماهی کنعانی من مهسنه دی میسر ثانی تو شود، فهقتی ثانهست که بدرود کونی زیندان را.

مانگی کنعانی من، پلهی دهسه لاتی میسر بوو به هی تو، ئیستا کاتی شه دیه که مالوایی له زیندان بکهی.

ماه کنعانی: مانگی کنعانی، درکه یه له هزه رته یوسف، که به ره مز و هیمای جوانی داده نریت مسند: شوینی وهستان و دانیشتنی پادشایان زندان: زیندان، بهندیخانه، بهلام لیره دا مهبهست له تهخت و پلهی دهسه لاته مسند مصر: واته عزیز میسر دهلی: خۆشه ویستی جوانی وه ک یوسفی من تهختی پادشایه تی و دهسه لاتی میسر کهوته دهست تو له زیندان و هره دهره وه.

۱۰- حافظ می خور و رندی کن و خوش باش ولی

دام تزویر مکن چون دگران قرآن را

هافر مهی خور و رندی کون و خوش باش فهلی، دامی تهز قیر مه کون چون دیگه ران قورئان را.

حافر مهی بخوره وه و گوئی به هیچ مه ده و خۆش رابوویره له ژیاندا، بهلام وه که خه لکی تر قورئان مه که به داو بو فریودانی خه لکی.

می خور: مهی بخوره وه رندی کن: رندی بکه، (لا ابالی) به خوش باش: رابواردنی ژیان به خۆشی دگران: خه لکی تر، شه وانی تر

لای حافر خراپترین کاریک خه لک خه له تاندنه به هوئی کاروباره نایینییه کانه وه به تاییه تی قورئانی پیرۆز وه فالگرته وه و کومه لئی کاری جادوگری و فریودانی دیکه به قورئان (وه ک

کاری شیخه درۆینه و وشکه سوئییه کان) جا بوئی دهلی: ههر کاریکی خراپی وه که مه بخواردنه وه و گوئی نه دان به هیچ داب و نهریت و ریسیاهک و رابواردنی ژیان ده کهی بیکه، بهلام به قورئان خه لکی فریومه ده و مه یکه داوئیک بو خه له تاندنی خه لکی.

(سودی) شم فریودانه به ریا ده زانییت و دهلی ریاکاری کوفره، لیره دا مهبهستی خواجه ره و اجدان به فهساد و خراپه کاری نییه، بهلکو دهلی ههر جوړه خراپه کارییه که له دنیا دا خراپه، بهلام ریاکاری له هه موویان خراپه ره. {هروی، ج ۱، ل ۷۹} ههروه ها لای سودی پیش شم بهیته به یتیکی دیکه هه یه، بهلام چونکه له نوسخه کانی دیکه دا نه بوو نه ماننووسیوه.

به پروای (دکتور غنی) شم غه زله به بونه ی رزگار بوونی (جلال الدین تورانشا) که وه زیریکی خۆشه ویست بووه لای شاعیر له زیندان دانراوه و بوئی نومید و هیوای لی دیت واتای درکه ی بهیته نویه م (ماه کنعانی من) و (بدرود کردن زندان) بهلگه یه کی دیاری راستی شم ناماژه یه یه.

غزه‌لی دهیم:

به‌حری ره‌معلی هه‌شتی مه‌حزوف
(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن)

۱- دوش از مسجد سوی میخانه آمد پیر ما

چیست یاران طریقت بعد ازین تدبیر ما

دوش ئەز مه‌سجد سوی مه‌یخانه نامەد پیری ما، چیست یارانی تهریقەت بەئد ئەزین تەدبیری ما.

دوینی شوو پیری ئیمه له مزگه‌وته‌وه به‌رهو مه‌یخانه هات، ئەی هاوړنیانی تهریقەت له‌مه‌و پاش چاره‌ی ئیمه چیه.

دوش: شەوی رابردو سوی/به‌سوی: به‌رهو، رووبه

بعد ازین: له‌مه‌وپاش، له‌پاش ئەمه تدبیر: چاره

پیرما: پیری ئیمه، له‌رووی زمانیه‌وه (پیر) هیچ لێ‌لییه‌کی نییه، به‌لام نایا حافز مه‌به‌ستی له‌پیری ئیمه‌کیه، چونکه له‌زۆر شوینی دیکه‌سه له‌(پیر) ده‌کات.

چ (سودی) یاخود (د.مرتضوی) که پیتویه ئەم غه‌زله و (بلبلی برگ گلی خوش در منقار داشت) راسته‌وخۆ په‌یوه‌ندیان به‌چیرۆکی (شیخی سه‌نعان) هه‌یه به‌پروایان وایه که (پیرما) لای حافز شیخی سه‌نعانه. ئەو پیره‌ی که له‌رواله‌تدا خرابه‌کار و له‌ری لادەر و له‌دلدا چاک و پاک بوو، هەر ئەوه که لای حافز بووه‌ته ره‌مز و نیشانه‌ی عه‌شقی پاک و خۆشه‌ویستی.

سه‌بارەت به‌چیرۆکی شیخی سه‌نعان که (فریدالدین عطار) به‌شیر باسی کردوه، هه‌روه‌ها (اقبال یغمائی) له‌(داستانهای عاشقانه‌ء ادبیات فارسی) دا به‌په‌خشان و به‌سوود وەرگرتن له‌ده‌قه ره‌سه‌نه‌ شیعریه‌که به‌م شیویه باسی کردوه:

(شیخی سه‌نعان رابه‌ریکی خواناس بوو له‌مه‌که‌دا و هه‌میشه‌ خه‌ریکی خودابه‌رستی بوو، چەند سەد موریدپێکیشی هه‌بوو، شه‌وێک له‌خه‌ویدا بینی که شه‌یدای کچیکی مه‌سیحی بووه، که خه‌به‌ری بوویه‌وه زۆر له‌خه‌وه‌که‌ی ترسا، به‌لام رۆژ به‌رۆژ خه‌وه‌که‌ی کاریگه‌ری له‌سه‌ری ده‌بوو، تا ئەوه بوو بریاریدا به‌رهو ولاتی رۆم بکه‌وێته‌ ری بۆ دیتنی کچه‌گاوه‌که، موریده‌کانیشی له‌گه‌لیدا رۆشتن و که‌گه‌یشتنه‌ شاره‌که له‌باله‌خانه‌یه‌کی گه‌وره‌دا کچه‌که‌یان بینی و کچه‌ش روبه‌ندی لادا و رووخساری وه‌ک مانگ ده‌رکه‌وت، شیخی سه‌نعان ته‌واو

کوشته‌ی بوو، بریاری ازه‌ینانی له‌عیبادەت و خه‌لوه‌تیدا و که‌وته‌ داوی کچه‌، موریده‌کانی زۆر نامۆزگارییان کرد، به‌لام بی‌سوود بوو، بۆیه رۆمیان به‌جی هینشت و گه‌رانه‌وه بۆ مه‌که‌که، شیخیش به‌رده‌وام له‌گه‌ل‌سه‌گ و مندالانی گه‌ره‌کی کچه‌که‌دا ده‌ژیا و وه‌ک دیوانه‌ به‌و ناوه‌دا ده‌سورپایه‌وه تا پاش چل رۆژ سه‌رنجی کچه‌که‌ی راکیشا و عه‌شقی خۆی بۆ ده‌ربری، کچه‌ش پیتی گوت تۆ سه‌رت له‌گویتی گۆر ده‌له‌رزی و چاکتر وایه له‌بری عه‌شق و دل‌داری بچیت کفنی مردنت ناماده بکه‌یت، به‌لام شیخ پیداکه‌ری کرد و کچه‌ش گوتی من چوار مه‌رحم هه‌یه، ئەگه‌ر هینتانه جی ئەوا رازی ده‌م، چوار مه‌رحمه‌که‌ش ئەمه‌یه که ده‌بی شه‌راب بنۆشیت، قورشان بسووتینی، واز له‌ئیسلاام به‌یینی و بیته‌گاور، هه‌روه‌ها زونار (پشتوینی مه‌سیحی) به‌هستی.

شیخی سه‌نعان به‌مه‌رجی یه‌که‌م رازی بوو، به‌لام ئەوانی دیکه‌ی ره‌تکرده‌وه، به‌لام کاتی پینکی شه‌رابی خواردوه ئیدی به‌ته‌واوی ده‌ستبه‌رداری ئایینی خۆی بوو، قورثانیشی سووتاند و زوناریشی به‌ست، به‌لام کچه‌ به‌م سیتی رازی نه‌بوو گوتی مه‌رحم‌کی که‌ش هه‌یه ئەگه‌ر نا له‌کوێه هاتووی بگه‌رێوه بۆ شوینی خۆت، مه‌رحمه‌که‌شم ئەوه‌یه بیته‌شوانی به‌رازه‌کانم، شیخی سه‌نعان به‌نه‌مه‌ش رازی بوو و بووه‌شوانی به‌راز.

له‌لایه‌کی دیکه‌وه ئەو موریدانه‌ی که گه‌رپاونه‌وه بۆ مه‌که‌که به‌موریدیکی عاقل‌گه‌یشتن و ئەویش ره‌خنه‌ی لێ‌گرتن که بۆچی شیخیان به‌جیه‌تشتووه و ئەوانیش گوتیان ئیمه نامۆزگاری زۆرمان کرد، به‌لام سوودی نه‌بوو بۆیه به‌جیمان هینشت، موریده‌ عاقله‌که زۆر گله‌بی لێ‌کردن و گوتی: بێوه‌فایتان به‌رامبه‌ر کردوه و پتویسته ئیمه بۆ خاتری ئەو بگه‌رێینه‌وه بۆ رۆم و ده‌ست بکه‌ین به‌نالین و زاری له‌به‌رده‌م ده‌رگای خودادا تا، به‌لکو دلی شیخ بگۆریت و له‌سه‌ر کافری نه‌مریت، بۆیه گه‌رانه‌وه بۆ ولاتی رۆم و ماوه‌یه‌کی زۆر نزایان کرد و له‌دواجاردا نزاکه‌یان گه‌رابوو و شیخی سه‌نعان هۆشی هاته‌وه به‌خۆیدا و جارێکی دیکه‌ زوناره‌که‌ی فریادیه‌وه و تۆبه‌یه‌کی راستی کرد و له‌گه‌ل‌یارانیدا ولاتی رۆمیان به‌جی هینشت و پاش رۆشتنی ئەوان کچه‌ش به‌خه‌بینین موسولمان بوو. به‌دوای شیخ و یارانی که‌وت و له‌کاتی گه‌یشتنی به‌واندا گیانی ده‌رچوو. {اقبال یغمائی، داستانهای عاشقانه‌ء ادبیات فارسی، چیرۆکی شیخی سه‌نعان} یاران طریقت: ره‌فیقای رینگه، هاوړنیانی تهریقەت، له‌زاراوه‌ی عیرفانیدا تهریقەت رینگه‌ی گه‌یشتنه به‌حق یاخود حه‌قیقه‌ت، چونکه حه‌قیقه‌ت دوا مه‌نزلی تهریقەت و رییواری رینگه‌ی تهریقەت به‌ته‌ی کردنی مه‌نزلی و پایه‌کانی تهریقەت دواجار به‌ده‌ستکه‌وتیکی روحانی ده‌کات که حه‌قیقه‌ته، له‌سۆفیگه‌ری و عیرفاندا سی قوناغ هه‌یه که شه‌ریعت و تهریقەت و حه‌قیقه‌تن

له گوتهی (خواجه عبداللهی نه نصاری) دا هاتووه (شهریعت به جهسته و تهریقته به دل و حقیقت به گیان بده قهلم).

نهم بهیته گوتهی موریده کانه که دهلین شوی رابردو پیری نیمه ریگه می مزگهوتی تهرک کرد و رووی له مه یخانه کرد نهی یارانی تهریقته چاره می حالمان چیه.

یاخود وهک (سودی) دهلی: دوینی شو پیری نیمه له مه ککه وه (مزگهوت) هات بو شاری قهیسره ییه (مه یخانه) که تهواوی خه لکی شاری قهیسره ییه کافرن، پاش نه وهی پیری نیمه هاته ناو کافران نهی یارانی تهریقته چاره می حالی نیمه چیه.

۲- در خرابات مغان ما نیز هم منزل شویم

کاین چنین رفتست در روز ازل تقدیرما

دهر خه رابات می موغان ما نیز هم مه نزل شه قیم، کین چونین رهفته ست دهر روزی نه زهل ته قدیری ما.

له مه یخانه می موعه کاندای نیمه ش هاو پیتی و هاومه نزلتی پیری خومان دهبین، چونکه له روزی نه زله وه ته قدیر و بهشی نیمه هه روا بووه.

خرابات: مه یخانه مغان: مه یفرۆشان، خاوهن مه یخانه، کافر واتای نه مه بهیته له بهیتی یه که مه وه دیت که پیری نیمه دوینی شو و مزگهوتی به چیه یشت و بهره و مه یخانه هات نیمه ش له مه یخانه می موعه کاندای یاخود کافره کاندای هاو پیتی و هاومه نزلتی پیری خومان دهبین و به دوایدا دهرۆین، چونکه نه مه له چاره مان نووسراوه و ته قدیری نیمه هه ره روزی نه زهل و سه ره تاوه نه مه بووه که به دوا می پیری خوماندا تهرکی مزگهوت بکه یین و روو له مه یخانه بنیین.

۳- ما مریدان روی سوی کعبه چون آریم چون

روی سوی خانهء خمار دارد پیر ما

ما موریدان روی سوی که تبه چون ناریم چون، روی سوی خانه می خه مار داره د پیری ما. کاتی پیری نیمه روو ده کاته مالی مه یفرۆش نیمه می موریدان چون روو بکه یینه که عبه مرید: مورید، شوینکه وه ته خمار: مه یفرۆش

نهم بهیته دوو جور شهرح کردن هه لده گریت یه کیکیان شاعیر له سه زاری مورید و شوینکه وه تهمانی شیخی سه نعه وه یه که دهلین نیمه چون روو بکه یینه وه مه ککه و پرۆینه وه بو مه ککه له کاتیکدا پیری مه ککه به ره رو دم دهروات، به گوته می (سودی) کاتی شیخی سه نعه عاشقی کچی گاور ده بیته له نیو موریداندا ده بیته مقومقو که به جیتی بهیلین و پرۆنه وه بو

مه ککه، به لام هه ندیکی دیکه یان گوته یانه که چاوه ری بکه ن، چونکه نه کاره می که شیخ کردو یه تی حیکمه تیکی تیدایه و ناگری به جیتی بهیلین و رووه و مه ککه پرۆینه وه.

له هه مانکاتدا روو کردنه که عبه مانای نویژ کردنیش ده گیه نیته و بهم مانایه ش واتای دپره که ده بیته: کاتی پیری نیمه تهرکی نویژی کردووه و رووی کردووه ته مالی مه یفرۆش نیمه چون روو بکه یینه که عبه و نویژ دابه ستین، به لام به ناماژه به روو داوه کانی نیو چیرۆکی شیخی سه نعه مانای یه که میان نزیکتره.

۴- با دل سنگینت آیا هیچ درگیرد شبی

آه آشناک و سوز نالهء شبگیر ما

با دلی سه نگینه ت آیا هیچ دهر گره د شه بی، ناهی تاته شناک و سوزی ناله می شه بگری ما نایا ناهی سو تینه ر و ناگراوی و سووتان و ناله می به ره به یانی نیمه، شه ویک کاریگه ری له سه ر دلی ره قی وهک به ردی تو ده بیته.

دل سنگین: دلی رهق، سنگین وهک به رد، به ردین

درگیر: کاریگه ری ده بیته یان کاری لی ده کات، ته سیر ده کات آه: ناه آتشناک: ناگرین، سو تینه ر وهک ناگر سوز: سو تان، گه رمیش بگری: کاتی به ره به یان، کو تاییه کانی شه و (سودی) ده لی روو داویک یان کاره ساتیک که له شه ودا روویدات وهک ناهی شه بیگر و ناله می شه بگری شاعیر مه عشوق وهک به رد ده بیینی و ههروهک چون به رد ناگر ناگریت دلی ره قی یاریش به سووتان و ناله و ناهی ناگری دلی شاعیر هیچ کاریگه ر نابیت و به زه می پیدای نایه ته وه.

۵- عقل اگر داند که دل در بند زلفش چون خوشست

عاقلان دیوانه گردند از پی زنجیر ما

نه قل نه گه ر دانه د که دل دهر به ندی زولفه ش چون خوشه ست، ناقلان دیفانه گه رده ند نه ز په پی زه نجیری ما.

عقل نه گه ر بزانیته دل له به ندی زولف و عه شقی نه ودا چه ند به خوشی راده بوویری، عاقله کان بو نه وهی بکه ونه نیو زنجیری نیمه وه شیته ده بوون.

داند: بزانیته بند: به ند

زلف: زولف، لیته دای به مانای عه شق به شیوه یه کی گشتی دیت دیوانه گردند: شیته دهبین ازپی: له پیتی، بو

لامی حافر هه میسه نا کوکی له نیوان عه قل و عه شقدا هه یه و هه میسه عه قل، عه شق به شیته و ریسوا و دپراو.. ده زانیته، به لام لیته دای شاعیر باس له وه له زهت و چپژه ده کات که له و

عەشقه‌دا هه‌یه و عه‌قل لێی بێه‌شه و ده‌لی گه‌ر عه‌قل بزانیت له‌ نیو داو و به‌ندی عه‌شقه‌دا دل به‌ چ شیوه‌یه‌کی خۆش ژیان به‌سه‌ر ده‌بات و راده‌بوویری ئه‌وا عاقلان بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و زنجیری عه‌شقه‌یان ده‌ستکه‌وت و ده‌ک ئیبه‌یان لێ بێ واته‌ عاشق بن شیت ده‌بوون.

٦- باد بر زلف تو آمد شد جهان بر من سیاه

نیست از سودای زلفت بیش از این توفیر ما

باد به‌ر زولفی تو نامه‌د شود جه‌هان به‌ر مه‌ن سیاه، نیست نه‌ز سو‌دای زولفه‌ت بیش نه‌زین تۆوفیری ما.

با زولفی تۆی په‌ریشان کرد و دنیا له‌ به‌ر چاوم ره‌ش بوو، له‌ سه‌ودا و مامه‌له‌ی عه‌شقی تۆدا جگه‌ له‌مه‌ هیچ قازانجیکم ده‌ستگیر نه‌بووه. شد جهان بر من: دنیا لای من، دنیا له‌ من سیاه: ره‌ش، تاریک سودا: مامه‌له‌ و سه‌ودا بیش: زیاتر توفیر: سوود، قازانج

ده‌توانریت ئەم دێره‌ش به‌ دوو شیوه‌ شه‌رح بک‌ریت ئه‌ویش به‌ گۆزانی مانای (سیاه)، چونکه‌ له‌ کاتیکدا (سیاه) به‌ ره‌ش وه‌ک ره‌نگینک لێک‌بدریت‌ه‌وه‌ مانایه‌کی واقعی به‌ به‌یته‌که‌ ده‌دریت، واته‌: کاتی با هه‌لی کرد و قژی تۆی په‌ریشان کرد که له‌ به‌رامبه‌ر چاومدا بوو به‌رچاوم به‌ پرچی ره‌شی تۆ ره‌شبوو، ئیبه‌ له‌ مامه‌له‌مان له‌گه‌ل عه‌شقی تۆدا جگه‌ له‌مه‌ په‌ریشانی و په‌شیو‌حالییه‌ هیچی دیکه‌مان به‌ نسیب نه‌بووه، یاخود هیچی دیکه‌مان قازانج نه‌کردوه.

به‌لام گه‌ر (سیاه) به‌ تاریک و دلته‌نگی لێک‌د‌ریت‌ه‌وه‌ مانایه‌کی جیاواز به‌ دیره‌که‌ ده‌دریت، واته‌: کاتی بام بینی زولفی تۆی په‌ریشان کرد وه‌ک غه‌ریبه‌یه‌ک یاری به‌ پرچت ده‌کات له‌ داخاندای دنیا له‌به‌ر چاوم تاریک بوو، ئیبه‌ش له‌ مامه‌له‌مان له‌گه‌ل عه‌شقی تۆدا جگه‌ له‌ دنیا له‌به‌ر چاوم تاریکی بوون و خه‌م و خه‌فه‌ت خواردنه‌ی که‌ غه‌ریبه‌ ده‌ست له‌ زولفت ده‌دات و هاو‌رپیه‌تیت ده‌کات هیچ قازانجیکمان نه‌کردوه و سوودی ئیبه‌ له‌ عه‌شقی تۆ ته‌نیا خه‌م بووه.

٧- مرغ دل را صید جمعیت به دام افتاده بوود

زلف بگشادی ز شست ما بشد نخچیر ما

مورغی دل را سه‌یدی جه‌میبه‌ت به‌ دام ئوفتاده بوود، زولف بگوشادی ز شه‌ستی ما بشود نه‌خچیری ما.

بانه‌دی دل، خاتره‌می هینابووه نیو داوه‌وه، به‌لام کاتی تۆ قژت کرده‌وه نیچیره‌که‌مان له‌ داوه‌که‌ هه‌له‌هات.

مرغ: بالنده صید: نیچیر، شکار، راو

جمعیت: خاتره‌می، نارام و قه‌رار

بگشادی: کردته‌وه، په‌خشانت کرد شست: ده‌ست، تۆری ماسیگرته‌ن ده‌لی: دلی من به‌ خاتره‌گه‌شیتبوو، به‌لام کاتی تۆ قژت په‌خشانت کرد و کردته‌وه نیچیره‌که‌ واته‌ خاتره‌می و نارامی دل، بالیان گرتوه‌وه و هه‌له‌هاتن. مامه‌ستی ئه‌وه‌یه که‌ دلی من نارام و قه‌راری گرتبوو، به‌لام کاتی تۆ پرچت په‌خشان کرده‌وه سه‌رنجی دلی منی راکیشا و قه‌رار و خاتره‌می خۆی له‌ده‌ستدا. به‌ ده‌ربرینیکی دیکه‌ به‌ بینی پرچی تۆ خاتره‌می ئیبه‌ له‌ ناوچوو.

٨- روی خوبت آیتی از لطف بر ما کشف کرد

زان سبب جز لطف و خوبی نسبت در تفسیر ما

روی خوبه‌ت ئایه‌تی نه‌ز لوتف به‌ر ما که‌شف که‌رد، زان سه‌به‌ب جوز لوتف و خوبی نیست ده‌ر ته‌فسیری ما.

رووخساری جوانت نیشانه‌یه‌کی میه‌ره‌بانی بۆ ئیبه‌ که‌شف کرد، به‌وه‌ هۆیه‌شه‌وه‌ جگه‌ له‌ چاکی و میه‌ره‌بانی هیچی دیکه‌ له‌ ته‌فسیری ئیبه‌دا نیبه‌.

خوب: باش، چاک، لێره‌دا به‌ مانای جوانه‌، چونکه‌ ئاوه‌لناوی رووخساره‌ آیت: به‌لگه‌، نیشانه‌، ئایه‌ت (آیتی از لطف) ئاماژه‌یه‌ به‌ ئایه‌تی ره‌حه‌ت و میه‌ره‌بانی خودا له‌ قورئاندا له‌ به‌رامبه‌ر ئایه‌ته‌کانی سزا و تۆله‌ لطف: میه‌ره‌بانی جز: جگه‌ ده‌لی: جوانی تۆ که‌ خۆی له‌ خۆیدا به‌لگه‌ و ئایه‌تیکه‌ له‌ میه‌ره‌بانی و به‌خشنده‌یی خودا به‌ شیوه‌یه‌ک کاربگه‌ری له‌سه‌ر ئیبه‌ هه‌بوو که‌ هه‌موو ئایه‌ته‌کانی دیکه‌ له‌رووی میه‌ره‌بانی و به‌خشنده‌ییوه‌ ته‌فسیر ده‌ک‌ه‌ین نه‌وه‌ک له‌رووی ترسه‌وه‌ و به‌مه‌ش ته‌فسیری ئیبه‌ جگه‌ له‌ به‌خشنده‌یی و میه‌ره‌بانی هیچی دیکه‌ی تێدا به‌رچاوا ناکه‌وی.

٩- تیر آه ما ز گردون بگذرد حافظ خموش

رحم کن بر جان خود پرهیز کن از تیر ما

تیری ئاهی ما ز گه‌ردون بگوزه‌ره‌د هافز خه‌موش، ره‌هم کون به‌ر جانی خود په‌رهیز کون نه‌ز تیری ما.

تیری ئاهی ئیبه‌ له‌ گه‌ردوونیش تیده‌په‌ریت، حافظ بیده‌نگ به‌ ره‌حم به‌ گیانی خۆت بکه‌ و له‌ تیری ئیبه‌ خۆت بیاریزه‌.

تیر آه ما: تیری ناھی ئیمه‌ی عارفانی خاوه‌ن دل خموش/خاموش/خاموش/خاموش: خاموش، بیده‌نگ یا خود کوژاوه پرهیز کن: خۆت لاده، خۆت بپارێزه له‌سه‌ر زاری عاشقان و عارفانی شه‌هلی دئه‌وه به‌حافز ده‌لێت: بیده‌نگ به و نه‌یینی و رازی عیرفانی بلاومه‌که‌ره‌وه و لای هه‌موو که‌سی باسیان مه‌که، تیری ئیمه‌ی عارف شه‌ه‌نده کاریگه‌ره که له‌ناسمان تیپه‌ر ده‌بیته و کاریگه‌ری له‌جیهانی بالاش ده‌کات، چونکه‌گه‌ر نه‌یینییه‌کان بلاوکه‌یته‌وه نه‌فره‌تت لی ده‌که‌ین و له‌ناوت ده‌به‌ین، هه‌ربۆیه به‌زه‌بیته به‌گیانی خۆندا بیته‌وه و له‌تیری ئیمه‌ بترسه و خۆتی لی لاده.

غه‌زه‌لی یازده‌هه‌م:

به‌حری ره‌مه‌لی هه‌شتی مه‌حزوف
(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن)

۱- ای فروغ ماه حسن از روی رخشان شما

آب روی خوبی از چاه زرخدان شما

ئه‌ی فروغی ماهی هوسن ته‌ز رووی ره‌خشانی شوما، ئابی رووی خوبی ته‌ز چاهی زه‌نه‌خدانی شوما.

ئه‌ی شه‌وه که‌سه‌ی رووناکی مانگی جوانی له‌رووی دره‌خشانی تۆوه و پاراوی رووی جوانی له‌چالی چه‌ناکه‌ی تۆوه.

فروغ: رووناکی، رووشنایی، په‌رته‌وه حسن: جوانی رخشان: دره‌خشانی، دره‌شاوه‌شما: ئیوه له‌فارسیدا بۆ ریزنان له‌که‌سی به‌رامبه‌ر له‌جیاتی (تۆ) (شما) به‌کارده‌هینریت.

خوبی: به‌مانای جوانی ره‌ها هاتووه و (آب روی خوبی) واته‌ ناویک پاراوی به‌رووی جوانی ده‌به‌خشیت.

ده‌لی: ئه‌ی شه‌وه که‌سه‌ی مانگ — که له‌جوانیدا بی‌هاوتایه — رووناکی و دره‌شاوه‌یی خۆی له‌رووخساری تۆوه وهرده‌گریت و جوانی و پاک‌ی ئاو پاراوی خۆی له‌چالی چه‌ناکه‌ی تۆوه به‌ده‌ست ده‌هینیت.

به‌تیپینیکردنی شه‌وه‌ی که‌مانگ رووناکی خۆی له‌خۆز وهرده‌گریت شه‌مه‌خاله له‌به‌یته‌که‌دا به‌شاراوه‌یی وهرده‌که‌ویت که‌رووخساری دره‌وشاوه‌ی تۆ خۆزه و مانگ جوانی و رووناکی خۆی له‌م وهرده‌گریت.

(آب رو) به‌واتای شه‌ره‌ف و ئابرووش دیت و له‌م کاته‌شدا واتا که‌ی ده‌بیته: چالی چه‌ناکه‌ی تۆ شه‌ه‌نده‌جوانه که‌مایه‌ی ئابرومه‌ندی و شه‌ره‌فی جوانییه، به‌لام به‌هاتنی چال واتای راستی ئاو نزیک‌تره چونکه‌ئاو له‌چال وهرده‌هینریت و ده‌بیته‌مایه‌ی پاراوی.

۲- کی دهد دست این غرض یا رب که همدستان شوند

خاطر مجموع ما زلف پریشان شما

که‌ی ده‌هده‌ده‌ست ئین غه‌ره‌ز یا ره‌ب که‌هه‌مه‌ده‌ستان شه‌ه‌ند، خاتری مه‌جوئی ما زولفی په‌ریشانی شوما.

که‌ی شه‌مه‌به‌سته‌بیته‌دی که‌خاترجه‌می و ئارامی ئیمه له‌گه‌ل پرچی پریشانی تۆدا پینکه‌وه‌بگوتین.

نخستین صفحه دیوان حافظ در مجموعه کتابخانه آصفیه حیدرآباد هند و آخرین صفحه همان مجموعه

غرض: مەبەست، مەقصد ھمدستان: ھمدداستان، ھاوچەرۆك، ھاوړا و موافق، پیکهوه گونجان خاطر مجموع: خاطر جەم، نارامی

ھەمیشە پرچی یار مایەیی خاترپەریشانی و ناارامی حافظ بوو و ھەمیشە لە کاتی بینینی پەخشان و پەریشانی یاردا حافظ ناارام بوو و ھیچ کاتی پرچی پەریشانی یار لەگەڵ خاتر جەمی و نارامی حافظدا پیکهوه نەھاتوون، ھەرچەندە (د.ھروی) پێیوایە کە مەبەستی بەیتە کە ئەوێھە کە کە ی بیت یا پرچی پەریشانی تۆ وەک بیری ئیمە کۆبیتەوہ یاخود خاتر و بیری ئیمە وەک پرچی پەریشانی ئیوہ پەریشان بیت ناارام بین.

بەلام ئەم بەندەییە پێیوایە کە حافظ لە دەست خاتر و بیری خووی دادیەتی کە ھەرکاتی پرچی پەریشانی یار دەبینی ناارام دەبی و خۆزگە دەخوایێت رۆژیک بیت ئەو دووانە پیکهوه بگونجین واتە پرچی یار پەخشان و بلاوبیتەوہ و حافظ خاترجەمی و نارامی خووی لە دەست نەدات (کە پەخشان بوونی پرچی یار لادانی پەردەکانی سەر رووی مەعشوقی حەقە)، بە پێچەوانەیی ئەوێ کە یەکیکیان وەک ئەوی دیکەیان لێ بیت شاعیر دەییوێ ھەردووکیان پرچی پەریشان و خاترجەمی پیکهوه بین، چونکە لە بەیتەکانی پێشوویدا چەند جارێک ئەم دووانە پیکهوه ھاتوون.

۳- عزم دیدار تو دارد جان بر لب آمدە

بازگردد یا برآید چیست فرمان شما

ئەزمی دیداری تو دارد جان بەر لەب نامەدە، بازگەردەد یا بەرئایەد چیست فرمانی شما.

گیان کە ھاتووہتە سەر لیو نیازی دیداری تۆی ھەییە چ فرمانیک دەفرمووی بگەریتەوہ یا دەرچیت.

عزم: نیاز، نییەت لب: لیو بازگردد: بگەریتەوہ برآید: بیتە دەرەوہ، دەرچیت چیست/ چەاست: چیبە

بە نامازە بوہی کە لە کاتی روح دەرچووندا روح لە دەسەوہ دەرەدەچیت و دوایین چینگە لەسەر لیوہکانە، دەلی: بۆ دیداری تۆ گیانم ھاتووہتە سەرلیویم بفرموو بژیم بۆ خاتری تۆ یا بمرم بۆ خاتری تۆ.

مەعشوق لێرەدا عیرفانییە و دیدار دیداریکی روحی و گیانییە و بەرامبەر بە مەعشوقی عیرفانی دەلی گیانم ھاتووہتە سەر لیویم تا بۆ دیداری تۆ لە جەستەم

جودابیتەوہ بیتە دیدارتان چاوہرپی فەرمان و مۆلەتی تۆ دەکات بگەریتەوہ یاخود لە جەستەم بیتە دەرەوہ و دەرچیت.

۴- دوور دار از خاک و خون دامن چو بر ما بگذری

کاندرین رہ کشته بسیارند قربان شما

دوور دار ئەز خاک و خون دامەن چو بەر ما بووگزەری، کەندەرین رہ کوشتە بسیارەند قوربانی شما.

کاتی بە لاماندا تێدەپەری داویتت لە خاک و خوین بپارێزە، چونکە لەم رینگایەدا زۆرکەس ھەن کە کوشتە و قوربانی تۆن.

دوور: دوور دامن: داوین، پالیم بگذری: تێپەری کاندەرین: لە ناو، لەم رہ: راہ: رینگە بسیار: زۆر

واتە: ئیمە وەک زۆر کەسی تر کە لە رینگەیی عەشقی تۆدا بووینەتە قوربانی و کوشتەیی تۆ بووین کاتی کە بە لاماندا گوزەردەکەیت و تێدەپەری داوین جەلەکانت کۆکەرەوہ تا بە خاک و خوینی ئیمە کە کوشتەیی رینگەیی عەشقی تۆین پیس و لەکەدار نەبیت.

۵- دل خرابی من کند دلدار را آگە کنبد

زینہار ای دوستان جان من و جان شما

دل خرابی می کونەد دلدار را ناگەھ کونید، زینہار ئەی دوستان جانی مەن و جانی شما.

دل بۆ قەراری دەکات دلدار ناگادارکەنەوہ ئامان دۆستان گیانی من و گیانی ئیوہ. خرابی: مەست و بی پەرەوا، گووی پسی نادات آگە کنبد/ آگە کنید: ناگادار بکەنەوہ دلدار: مەعشوق، دلدار زینہار: بۆ جەختکردنەوہییە، ئامان جان من و جان شما: دەرپرینیکە لە زمانی خەلکیدا بە واتای ئەوہی کە گیانی منیشتان وەک گیانی خۆتان خۆش بوویت و بپارێزن.

ترسی حافظ لە دلی ببقەراری کە راز و نھینییەکانی عەشق بلاوبکاتەوہ و دەھۆلیان بۆ بکوئی و تووشی زیان و زەرەر بیت ئەم داوایی پێ بەرزکردووەتەوہ بە دۆستان دەلی: مەعشوق و خۆشەویستی من ناگادار بکەنەوہ تا میھەرەبانی و رەھمیکم پێ بکات گیانی خۆم بە دەستی گیانی ئیوہ دەسپێرم ئیوہش وەک گیانی خۆتان بپارێزن.

یاخود وەك سودی دەلی: دلم بێ قەرار بوو بە شاهی ئاگرای جیهان دەسووتینی له
حالیكدا ئیوهش و دلداریش له جیهاندا زیاتان بەردەكەوی كه وایه دلدار ئاگادار كەنەوه كه
رەحمیك بە حالم بكات.

٦- كس به دوور نرگست طرفی نسبت از عافیت

به كه نفروشند مستوری به مستان شما

كەس بە دۆوری نەرگسەت تەرفی نەبەست ئەز ئافیەت، بیه كه نەفروشنەند مەستوری
بە مەستانی شوما.

له دەوران و زەمانی چاوانی وەك نیرگی تۆدا كەس سوودی له خۆپاریزی و سەلامەتی
نەبینی، باشتر وایه له بەرامبەر چاوانی مەستی تۆدا نەجیبی و نەجابەت له خۆیان پیشان
نەدەن. نرگس: گۆلی نیرگز، دركەیه له چاوی مەست.

گرف: سوود، فایده عافیت: خۆپاریزی، سەلامەتی دوور: زەمان، دەوران
به: بەتر: چاکتره نفروشد: نەفروشی، لاف و گەزاف لێنەدا
مستوری: نەجابەت، چاکی، خۆپاریزی، پێچهوانە مەستییه.
مستان: مەبەست له چاوی مەسته.

له دەوران و زەمانیكدا كه چاوانی مەستی تۆ له جیلودا بوو كەس سوودی له خۆپاریزی و
تەقوا نەبرد و هەمووان مەستی چاوانی مەستی تۆ بوون، هەر بۆیه ناکری له بەرامبەر مەستی
چاوانتا كەس لاف و گەزافی خۆپاریزی لێ بدات، چونكه چاوانی مەستی تۆ هەمووانی بۆ خۆی
راکیشاوه و خۆپاریزییهك نەماوه كه مەستی چاوانی مەستت نەبێ.

٧- بخت خواب آلود ما بیدار خواهد شد مگر

زآن كه زد بر دیده آب روی رخشان شما

بەختی خاب ئالودی ما بیدار خواهد شود مەگەر، زانکه زەد بەر دیده ئابی روی
رەخشانی شوما.

بەختی خەوالۆی ئیمە بیدار دەبیتەوه، چونکه لەرووی پاراوی تۆوه ئاوی پیندا پرژینراوه.
بخت: بەخت، شانسی خواب آلود: خەوالۆ بیدار خواهد شد: بیدار دەبیتەوه، له خەو
هەلدەستی ئەم سیفەیه بۆکاتی داهاتوو زەد بردیده: له رووخسار پرژینرا آب روی: ئاوی
رووی رخشان: درەخشانی، درەوشاوه
کاتی کەسیک خەوالۆ بید و خەو بەری نەدات ئاو له رووخساری دەپرژینن تا خەو بەری
بدات، له خەوالۆی شاعیردا رووخساری خۆشەویست و یار هیندە تەر و پاراوه کە دەلێی ئاوی
رەوانه و بە دیتنی ئەو بەختی خەوالۆی شاعیر له خەو بیداربۆتەوه.

کورتە ی واتا بە دلنیاوییهوه بەختی ئیمە له خەو بیدار دەبیتەوه، چونکه له پاراوی رووی
یارهوه ئاوی لێپرژینراوه و یاری بینیه، واته له گەل بینینی رووخساری تۆدا بەختم یار دەبیت
و بەختم له خەو هەلدەستی.

٨- با صبا همراه بفرست از رخت گلدستهیی

بوو که بووی بشنوم از خاک بستان شما

با سەبا هەمراھ بفرەست ئەز روخت گۆلدەستەیی، بوو که بووی بشنەفیم ئەز خاکی
بووستانی شوما.

له گەل بای سەبادا چەپکه گۆلیك له گۆلی رووخسارتم بۆ بنیره، بەلكو له خاکی باغ و
بووستانی ئیوهوه بۆنیکم پێ بگات.

بفرست: بنیره رخت: رووخسارت گلدسته: چەپکه گۆل دەسته گۆل
بوو: له وانهیه، بەلكو بووی: بۆنیک بووی بشنوم: بۆنیکمان پێ بگات له راستیدا
له كوردیدا بەم شیوه ناگوتیت، چونکه وەرگیرانی وشە بە وشە ئەم دەرپرینه دەبیتە
(بۆنیکمان گۆی لێ بیت) ئەمەش یەکیكە لەوگرفتانهی كه له بەردەم وەرگیراندا یه، چونکه
ببستن له كوردیدا تەنیا بۆدەنگه نەك بۆن.

مەعشوقی به گۆل چواندوهه كه باغ و باغات شوینی تیگەشتن و نەش و نمایه تی و
رووخساریشی به چەپکه گۆل، دەلی کاتی سەبا لەو پیره تیگەشتن چەپکه گۆلیكمان له گۆلی

رووخسارت بۆ بنیره، تا بهلکو به بۆنی گولکه‌دا بۆنی خاکی باغ و باغاته‌کەش بگاته لوتمان،
 واته، بهلکو به بۆنی گولدا بزاین له چ جوړه ژینگه‌یه‌کدا ده‌ژیت و له‌وانه‌یه بهو بۆنه‌دا که‌میک
 له ژیان و گوزهرانی‌ئو شوینه‌ی ئیوه تی بگه‌ین که گولتی وا په‌وره‌ده ده‌کات (له لیکدانه‌وه‌ی
 عیرفانیدا واته: نیشانه‌یه‌کمان له جیهانی بالایی خۆت بۆ بنیره که گه‌وره‌یی و جوانی‌ئو
 جیهانه‌مان بۆ ده‌رخات).

۹- عمرتان باد و مراد ای ساقیان بزم جم

گرچه جام ما نشد پر می به دووران شما

ئومرتان باد و مراد ئه‌ی ساقییانی به‌زمی‌جم، گه‌رچه جامی ما نه‌شود پور مه‌ی به
 دوورانی شوما.

ئه‌ی ساقییانی کۆرگه‌رم ته‌مه‌نتان درێژبیت و به ئاوات بگه‌ن گه‌رچی له زه‌مانی ژییانی
 ئیوه‌دا پینکی ئیمه پر مه‌ی نه‌بوو.

نشدپر/پرنشد: پر نه‌بوو عمرتان باد: ته‌مه‌نتان درێژ بیت

جم: لیژده‌دا به مانای جه‌مشید یاخود هه‌زه‌رتی سوله‌یمان دیت. (د.ه‌روی) پینوایه که
 مه‌به‌ست له (جم) جه‌مشیده که یه‌کینکه له گه‌وره پادشاکانی ئیرانی به‌ر له ئیسلام که
 دره‌ختی میوه‌ی چاندووه و له به‌ره‌که‌ی شه‌رابی دروستکردووه و به رابو‌واردن و خۆش‌گوزهرانی
 ناویانگی هه‌بووه، (بزم جم)‌یش ناماژه‌یه به سه‌رده‌می ئیرانییه‌کانی پیش ئیسلام و هه‌لا‌لبوونی
 شه‌راب له‌و سه‌رده‌مه‌دا که هیچی به شاعیر نه‌گه‌یشتووه، به‌لام لای (سودی) مه‌به‌ست له (جم)
 سوله‌یمان وه‌ک پادشایه‌ک مه‌به‌ست له (بزم جم) کۆر و به‌زمی پاشایانه و - وردتر - مه‌به‌ست له
 کۆری گه‌رمی پادشای (یه‌زد) هه‌رچه‌نده نه‌یدیوه.

له هه‌رحالیکدا شاعیر هیوای ته‌مه‌ن درێژی و به ئاوات گه‌یشتنی کۆمه‌لی ساقی ده‌کات
 که له‌و زه‌مانه یاخود له‌و شوینه‌ی حافزدا نه‌بوون و جام و پینکه‌که‌ی له مه‌یی ئه‌وان پر نه‌بووه.
 واته به‌شدارێ له‌گه‌لدا نه‌کردوون، جگه له‌مه‌ش (جم) به مانای کۆمه‌ل و کۆریش دیت که
 رهنگه هه‌رکۆرینکی گه‌رمی ساقییان بیت به بی ناماژه به کات و شوینیکدی دیار.

۱۰- می کند حافظ دعایی بشنو آمینی بگو

روزی ما باد لعل شکر افشان شما

می کونهد حافظ دوتایی بشنه‌ژ ئامینی بگو، روزی ما باد له‌ئلی شه‌که‌ر ته‌فشانی
 شوما.

حافر نزایه‌ک ده‌کات، بیسته و نامینی بلی - نزا که‌ش ته‌مه‌یه که - لیوی سوور و شه‌کر
 پرژینی تو‌روزی و به‌شی ئیمه بیت.

دعا: نزا، دۆعا بشنو: بیسته، گویت لی بی آمینی بگو: بلی ئامین
 روزی: روژی، به‌ش شکرافشان: شه‌کرپرژین، قسه‌شیرین، گفتار شیرین
 حافر روو به یار ده‌لی: من دۆعاده‌که‌م که لیوی سوور و گفت شیرینی تو‌به‌ش و روژی ئیمه
 بیت تو‌ش بلی ئامین و رازی به.

۱۱- ای صبا با ساکنان شهر یزد از ما بگو

کای سر حق ناشناسان گوی چوگان شما

ئه‌ی سه‌با با ساکنانی شه‌هری یه‌زد ته‌ز ما بگو، که‌ی سه‌ری هه‌ق ناشناسان گوی
 چۆگانی شوما.

ئه‌ی سه‌با لای ئیمه‌وه به دانیشتوانی شاری (یه‌زد) بلی ئه‌ی سه‌ری که‌سانی ناسوپاس‌گوزار
 گۆی گۆچانی ئیوه بیت.

ساکنان: دانیشتوان ازما: له ئیمه‌وه، له‌لایه‌ن ئیمه‌وه

حق ناشناس: ناسوپاس‌گوزار، که‌سی که به‌چاکی نازانیت

گوی چوگان: گۆی گۆچان، گۆ و گۆچان یارییه‌که که گۆیه‌ک له گۆرپاندایه و سوارچاکان به
 گۆچان (داریک که وه‌ک گۆچان وایه و به پیچه‌وانه‌وه ده‌گه‌ریت) هه‌ولتی رفاندنی ده‌ده‌ن و هه‌رکه‌س
 گۆیه‌که بخته یاخود بباته شوینی دیاریکراو براوه‌یه.

لیژده‌دا ناماژه‌یه که به راستی مانای (جم) له دیری (تۆ‌دا که پاشای (یه‌زد) بیت و ده‌لی: ئه‌ی
 بای سه‌با له لای ئیمه‌وه ته‌م گوتیه‌یه یاخود نزایه به‌ره بۆ خه‌لکی شاری یه‌زد و پینان بلی یاخو
 سه‌ری مرۆقه ناسوپاس‌گوزاره‌کان له به‌رامبه‌ر چاکه‌ی ئیوه‌دا گۆی گۆچانتان بیت، چونکه
 له‌لایه‌که‌وه گۆ له مه‌یداندا گۆچانی زۆری لیده‌دریت و زه‌لیله، له لایه‌کی تر هه‌رکه‌س گۆی
 ده‌ستکه‌وت براوه‌یه له هه‌ردوو حاله‌تدا واته ئه‌و که‌سانه نزم و زه‌لیلی ده‌ست ئیوه و ئیوه براوه
 بن.

۱۲- گرچه دووریم از بساط قرب همت دوور نسیت

بندهء شاه شمایم و ثناخوان شما

گه‌رچه دووریم ته‌ز بسات قوربی هیممه‌ت دوور نیست، به‌نده‌یی شاه‌ی شومایم و
 سه‌ناخانی شوما.

گەرچی ئیتمه دوورین له مه جلیسی پادشا، بهلام هیممه تمان دوور نییه و بهندهی پادشای ئیوه و نزاخوینی ئیوهین.

بساط: کۆر و مه جلیس، میوانداری، سفره و داوهت قرب: نزیک همت: هیممهت بنده: خزمهتکار، بنده شاه: پادشا، شا ثناخوان: ستایشکهر، وهسفهکر، نزاخوین دیسان روو به شاری (یهزد)ه و دهلی: گهرچی به جهسته دوورین له کۆر و میوانداری پادشا، بهلام هیممهت و ئیراده لیمان دوور نییه و دلمان له لاتانه و له یادمانن و خزمهتکار و بهندهی پادشای ئیوهین و باسی چاکی ئیوه ده کهین و دؤعا و ستایشتان بؤ ده کهین.

۱۳- ای شهنشاه بلند اختر خدا را همتی

تا ببوسم همچو گردون خاک ایوان شما

ئهی شههه نشاهی بووله ند ئه ختەر خودا را هیممهتی، تا ببوسم همه مچو گهردون خاکی ئه یقانی شوما.

ئهی پادشای ئه سستیژهی بهخت بهرز، بؤ خاتری خودا لوتفی بکه تا وهك ناسمان خاکی کۆشکه بهرزه کهت ماچ کهم.

شهنشاه: پادشا بلند: بهرز اختر: ئه سستیژه بلند اختر: بهخت چاک، بهخت باش خدارا همتی: بؤ خاتری خوا هیمهتی بوسه: ماچ ببوسم: ماچ کهم گردون: ناسمان

قسه ههر له گهل پادشای (یهزد)دایه و دهلی: ئهی ئه و پاشایهی که بهختت وهك ئه سستیژه ده رهوشیتته وه، بؤ خاتری خودا لوتف و میهریکت هه بی تا وهك چۆن ناسمان خاکی سه ربانی کۆشکه کهت ماچ ده کات منیش ماچی کهم یا خود تا خاکی کۆشکه بهرزه کهت که وهك ناسمان بهرزه ماچ کهم.

(د. هروی) له کۆتایی غه زه له کهدا نووسیویه تی: گهرچی له غه زه له کهدا ناو نه براوه، بهلام به گوتهی (د. غنی) و ناماژهی دلنیا کهر و به ئه گهری زۆر به هیز ئه م غه زه له له ستایشی (شا یه حیا) دا نووسراوه، پادشای بهخت دره وشاوه ههر ئه وه کاتی له یهزد و چوارده وری بووه و حافر له شیرازه وه ئاره زووی دیداری ئه و ده کات. سوودیش به بی ناو بردنی (شا یه حیا) ناماژه به ستایشی پادشای یهزد ده کا.

غزه‌لی دوازدهیمه:

به‌حری موزاریعی هه‌شتی ئه‌خره‌بی مه‌کفوفی مه‌حزوف
(مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن)

۱- ساقی به نور باده بر افروز جام ما

مطرب بگو که کار جهان شد به کام ما

ساقی به نوری باده به‌رئه‌فروز جام ما، موترب بگو که کاری جه‌هان شود به کامی ما.
ساقی پینکی ئیمه به نوری شه‌راب رووناک‌که‌ره‌وه و گۆزانییژ گۆزانی بلی، چونکه کاری
دنیا به ویستی ئیمه‌یه.

نور: نور، تیشک برافروز: رووناک‌که‌ره‌وه

مطرب: گۆزانییژ، که‌سی ساز بژه‌نیت و گۆزانییش بلی

بگو: بلی، به گۆزانی گوتنیش دیت کارجه‌ان: کاروباری دنیا کام: ویست، ناره‌زوو
روو به ساقی و گۆزانییژ ده‌لی: ساقی تو شه‌رابان بو تیکه و گۆزانییژ تو‌ش گۆزانیمان
بو بلی چونکه ریکه‌وت و کاروباری جیه‌ان و دنیا هاورپیکه له‌گه‌ل ویست و ناره‌زووه‌کانی
ئیمه‌دا، با ئیمه‌ش به بو‌نه‌ی ئه‌م خو‌شییوه شادی بگتیرین. هه‌روه‌ها گه‌ر (بگو) به واتای
(بلی)ی قسه بیت به گۆزانییژ ده‌لی به هه‌مووان بلی که کار و ریره‌وی کاری دنیا هاورپیکه
له‌گه‌ل ویست و ناره‌زووه‌کانی ئیمه‌دا.

۲- ما در پیااله عکس رخ یار دیده‌ایم

ای بی خبر ز لذت شرب مدام ما

ما دهر پیااله ئه‌کسی روخی یار دیده‌ئیم، ئه‌ی بی خه‌به‌ر ز له‌زه‌تی شوربی مودامی ما
ئیمه له پینکی شه‌رابدا وینه‌ی رووخساری یارمان بینیه‌وه، ئه‌ی ئه‌وه که‌سه‌ی که له چیژی
باده‌نۆشی به‌رده‌وامی ئیمه بی ئاگی

عکس: وینه رخ: رووخسار شرب مدام: باده‌نۆشی دایمی، به‌رده‌وام
به‌وه‌که‌سانه‌ی که بیتاگان له چیژی باده‌نۆشی ده‌لیت: ئیمه له پینکی شه‌رابدا یاخود له
شووشه‌ی شه‌رابدا وینه‌ی رووخساری یارمان بینیه‌وه.

بینگومان ئه‌م وینه‌سازیه مانایه‌کی عیرفانی قوولی تیدایه، به‌وه چه‌مکه‌ی که (پیااله) لای
شاعیر وینه‌یه‌که وه‌ک ناوینه‌ی (جه‌هان‌ما)ی جه‌مشید، نه‌ئینه‌یه‌کانی گه‌ردوونی تیدا
ده‌رده‌که‌ویت، یار یا ساقی هه‌مان وینه‌ی خودای عیرفانین که له ناوینه‌ی مه‌ستی به

خۆشه‌ویستی خوداوه ده‌رده‌که‌ون و ئه‌م مانایه‌ی تیدایه که عارف یاخود ریبواری رینگه‌ی
ته‌ریقه‌ت له ته‌نجامی مه‌ستی و بیتاگابوونی له چیژ و له‌زه‌ته دنیاویه‌کانه‌وه به دیداری یار
ده‌گات نه‌ک له خۆ خه‌ریک‌کردن به دنیا و شته دنیاویه‌کانه‌وه به‌م باره‌شدا که‌سی سه‌رقال به
دویناوه به‌م پله‌یه ناگات و ئاگاداری چیژی بینین و دیداری یاری عیرفانی ناییت.

۲- چندان بوود کرشمه و ناز سهی قدان

کاید به جلوه سرو صنوبر خرام ما

چندان بووهد کرشمه‌فو نازی سه‌هی قه‌دان، کایه‌د به جیلشه سه‌رقی سنۆبه‌ر
خه‌رامی ما.

ناز و عیشه‌ی جوانه به‌ژنرپیکه‌کان تا کاتیکه که یاری به‌نازی بالاسنۆبه‌ری ئیمه
ده‌رده‌که‌ویت.

چندان بوود: ئه‌وه‌نده ده‌بی، تا ئه‌وکاته ده‌بی کرشمه: ناز، عیشه سه‌هی قدان: به‌ژنرپیکان
سه‌هی: ریک، تازه قد: بالا، به‌ژن کاید به جلوه: ده‌رکه‌وی، جیلوه بکات سرو: سه‌رو
صنوبر: سنۆبه‌ر خرام: به‌ناز روشتن صنوبر خرام: واته که‌سی که وه‌ک سنۆبه‌ر به ناز
ده‌روات، هه‌لبه‌ته سنۆبه‌ر چه‌سپاوه و ناروات، به‌لام به هوی هه‌واوه لق و گه‌لاکانی به شیوه
نازیکه‌وه و به نارامی ده‌له‌رینه‌وه، که‌سیک که ریک و نارام و به ناز پروات به ریک‌گادا
پینده‌گوتری (صنوبر خرام).

ئه‌م به‌یته بو ده‌رخستنی به‌نازرۆشتن و جوانی قه‌د و بالای یاره و ده‌لی: جوان و قه‌شه‌نگانی
به‌ژن ریک تا کاتیک ده‌توانن ناز بکه‌ن و خۆیان ده‌رخه‌ن که یاری من ده‌رته‌که‌وتبسی، به‌لام
هه‌رکه یاری ئیمه به نازه‌وه روشت و وه‌ک لق و گه‌لاکانی سنۆبه‌ر به نارامی هاته به‌رچاوان و
خۆی ده‌رخست له تاو نه‌رمی ره‌وت و ناز و نارامی و به‌ژن ریک ئه‌وه شوخانی به‌ناز ده‌ست له
نازی خۆیان هه‌لده‌گرن.

۳- هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق

ثبت است بر جریدهء عالم دوام ما

هه‌رگیز نه‌میره‌د ئانکه ده‌لش زینده شود به ئیشق، سه‌به‌ته‌ست به‌ر جه‌ریده‌یی ئاله‌م
ده‌قامی ما.

هه‌رکه‌سیک ده‌لی به عه‌شق زیندووویه‌وه - عاشق بوو - هه‌رگیز نامریت، مانه‌وه و
جاویدبوونی ئیمه‌ش له‌سه‌ر ده‌فته‌ری رۆژگار نووسراوه.

نمیرد: نامریّت زنده شد: زیندووبوویه

زنده شد به عشق: زیندووبوویه به عشق، واته عشق چوه نیودلی

ثبت است: جیگیره، توّمارکراوه، نووسراوه جریده: دهفتهر دوام: مانهوه
مهسه له ی نمربوون و جاویدبوون به عشق مهسه له یه کی گرینگی نیو عشقه نیدی
مه جازی یا خود حه قیقی بیّت، چ عشقی مه جازی بیّت له نیو دهفتهری روژگاردان ناوی
عاشقه کان زیندوو راده گیریت چ عشقی حه قیقی بیّت که به تهواوی له گه لّ جاویدبووندا
یه کده گریته وه.

له هزری ئایینیدا مرؤّف مردنی به سردا نایهت و پاش دهرچوونیشی له دنیا به رده وامی به
ژیان ده دات ته وهی ده بیته مایه ی نارامی عشقی خودا و عشقی تهو که سه یه و به نه مری
ده می نیته وه بیتمهش که ته عشقه چوه ته دلّمانه وه نه مریمان له سه لاپه ره کانی روژگار
توّمارکراوه و به نه مری ده می نیته وه.

۴- ترسم که صرفه یی نبرد روز بازخواست

نان حلال شیخ ز آب حرام ما

ته رسه م که سه رفه یی نه به رده روزی بازخواست، نانی هه لالی شیخ ز ئابی هه رامی ما.

ده ترسم له روژی قیامه تدا هه قده ستی نانی هه لالی شیخ له ئاوی هه رامی ئیمه باشتر نه بی.
ترسم: ده ترسم، گومان ده به م، له وانه یه صرفه: هه قده ست، تهو بره پاره یه ی که له سه ر
نالئون داده نریّت له کاتی فرؤشتندا روز بازخواست: روژی لیپرسیینه وه، روژی قیامهت
نان حلال شیخ: نانی وه ققی شیخ، تهو نانه ی که به شیخ ده دریت
آب حرام: ئاوی حرام، مه به ست له شه راب یا خود مه یه.
ده لیّ له وه ده چیّ له روژی لیپرسیینه وه که سه بارهت به کرداری چاک و خراب پرسیارمان
لنده که ن شیخ له ئیمه باشتر نه بیّت و نانی هه لالی تهو و مه ی و شه رابه که ی ئیمه وه ک یه ک
بیّت و فه زلی شیخ به سه ر ئیمه ده نه بی.

لیّره ده هه رچه نده به (ده ترسم) هاتوه، به لّام ده یه ویّ ته وه بلیّ که شیخ به و ریا و
فیلبازی به وه هه رچه نده به حیساب نانی هه لالّ ده خوات له مه یجوری و رهندی ئیمه باشتر نیسه
بگره ته م عشق و مه ستی و رهندی به ی ئیمه له و باشتره و له روژی قیامهت و لیپرسیینه وه ده
هه قده ستی نانی هه لالی تهو له ئاوی هه رامی ئیمه زیاتر نایبّت.

۵- مستی به چشم شاهد دلبند ما خوش است

زان رو سپرده اند به مستی زمام ما

مه ستی به چه شی شاهدی دلبندی ما خوشه ست، زانرو سه پورده ته ند به مه ستی
زیمامی ما.

له چاوانی یاری خۆشه ویستی ئیمه ده حاله تی مه ستی جوانه، هه ر له و رووه وه یه که هه وسار
و زه مامی ئاره زووی ئیمه شیان به ده ستی مه ستی (یا خود به ده سی مه ستیک) سپار دوه.
چشم: چاو شاهد: له زماندا به مانای بینهر و شایه د دیت، به لّام له زاراه ی
سو فیگه ریدا به واتای جوانی ره ها و قه شه نگ دیت، به و واتایه ی که تهو (جوان) شایه د و
گه واه ی جوانی دروست کردنی خودایه، ناویک (سیفه تیک) ی یاره
دلبند: دلبنه ند، دلّدار، سه رنجراکیش زانرو: له و رووه سپرده اند: سپار دوویانه
مه ستی: مه ستی، مه ستی، له راستیدا ته م وشه یه به دوو جوژی جیاواز ده خوئیریتسه وه و هه ر
خوئیدننه وه یه کیشیان مانای جیاواز ده گه یه نی:

۱- مه ستی که ئاوی مه عنه وییه

۲- مه ستیک واته کسیکی مه ست
زمام: زه مام، هه وسار، ئیختیار
ده لیّ: له چاوانی یاری سه رنجراکیش و جوانی ئیمه ده مه ستی حاله تیککی جوانه بوّ ته وه ی
ئیمه ش له پیتش چاوی یاردا به جوانی ده رکه وین خۆمان داوه ته ده ست مه ستی و مه ست بووین
(یا خۆمان داوه ته ده ست مه ستی). هه روه ها به هۆی هاتنی (سپرده اند) سپار دوویانه
ده توانریّت ته م لیکنده وه ی خواره وه ی بوّ بکریّت که راستر دیتته به رچاو:
حاله تی مه ستی چاوی یاری جوان و سه رنجراکیشی ئیمه زور جوانه و چاوانی مه ستی لیّدی،
هه ر ته م چاومه ستییه ی یاره که ئیمه شی مه ست کردوه و داوینییه ده ست مه ستی. واته له
تاو جوانی مه ستی چاوی یار ئیمه ش ئیختیاری خۆمان داوه ته ده ست مه ستی (یا مه ستی) و
شوین ته و که وتووین.

۶- ای باد اگر به گلشن احباب بگذری

ز بهار عرضه ده بر جانان پیام ما

ته ی باد ته گه ر به گولشه نی ته هباب بگوزه ری، زینه ار ته رزه ده ه به ری جانان
په یامی ما.

ته ی با (سه با) ته گه ر به گولزاری خۆشه ویستاندا گوزه رت کرد ئامان له بیرت بیّ په یامی
ئیمه بگه یه نی به مه حبوب.

گلشن: گولشهن، گولزار
 گلشن احباب: کوږی یاران، کوږی خوښه ویستان
 عرضه ده: عهزکه، بگه یه نه
 پیام: په پیام
 دهلی: ټی با ټه گهر ریټ که وته لای کوږی یاران و خوښه ویستان، نامان له بیرت بی که
 په یامی نیمه یان لا عهزکه. که (سودی) دهلی په یامه که بهی تی پاش ټه مه یه که نیستا دیت.
۷- گو نام ما ز یاد به عمدا چه می بری

خود آید آن که یاد نباشد ز نام ما

گو نامی ما ز یاد به ټه عمدا چه می بهری، خود ټایه د ټان که یاد نه باشه د ز نامی ما.
 بللی بوچی له دهست ټه نقه ست ناوی نیمه له بیر خوت د به یته وه ټه و روزه خوئی دی که ناوی
 نیمه له بیر بچیتته وه.

گو: بگو، بللی ز یاد بردن: له ی یاد بردن ه وه
 عمدا: له دهست ټه نقه ست، به دهستی ټه نقه ست خود آید: خوئی دیت / از: له
 په یامه که ی شاعیر که به (با) دا بو خزمه تی خوښه ویستی دهنیرئ ټه مه یه که بوچی
 به دهستی ټه نقه ست ناوی من له بیر د به یته وه تا له ژیاندام ټه ی نازانی ټه و روزه خوئی دی
 که ناوی من له بیر بچیتته وه و بمرم، چونکه که مردم ناوم له بیر ده چیتته وه، واته ټه م چه ند
 روزه له ژیاندام تا مەرگم نه گه یشتوه بی میهری و بی ره جمیم دهره هق مه که و من له بیر
 خوت مه به ره وه.

۸- حافظ ز دیده دانه اشکی همی فشان

باشد که مرغ وصل کند قصد دام را
 حافظ ز دیده دانه یی ټه شکی همی فشان، باشه د که مورغی ټه سل کونه د قه سدی
 دامی ما.

حافظ له چاوانته وه دانه ی فرمیسیک ټه پرېزه، به لکو بالنده ی وه سل به خوئی ټه م دانه وه
 بکه ویتته ناوداوه وه.

دیده: چاو دانه: دان اشک: فرمیسیک همی فشان: برژینه، بپرژینه
 مرغ وصل: بالنده ی وه سل مه به سستی دیداری ټا زیزه قصد: نیاز، قه سد، ټاره زوو
 دام: داو

بیگومان له کاتی داو نانه وه دا دان دهرېژن تا بالنده به خوئی دانه که وه بیټ و بکه ویتته نیو
 داوه که وه. شاعیریش به حافظ (خوئی) دهلی ټو ټه گهر دته ووی وه سللی یار به دهست بیټیت و
 به دیداری بگه ی، ناگه ی. چونکه وه سللی یار وه ک بالنده یه ک وایه و نایه ته به رده ستت بویه ده بی

داوی بو بنیټته وه و باشترین دانیکیش که به سهر داوه که دا بپرژیت فرمیسیکه، هه ربویه
 فرمیسیک برېزه تا به هوئی ټه م دانه و گه وه هری فرمیسیکی شه وانه وه بالنده ی وه سل و دیداری
 یار او بکه یټ.

واته ټو ټه گهر دته ووی به دیداری یار بگه یټ جگه له گریه و فرمیسیک پرشتا هیچی دیکه
 چاره ت ناکات. فرمیسیک برېزه تا به هوئی فرمیسیکه که وه دللی نهرم بیټ و به زه یی پیتدا بیټه وه
 و بیخه یټه نیو داوی وه سل وه.

۹- دریای اخضر فلک و کشتی هلال

هستند غرق نعمت حاجی قوام ما

د دریای ټه خزهری فله ک و که شتی هیلال، هه سته ند غه رقی نیټه تی حاجی قیشامی ما.
 د دریای سه وزی ټاسمان و که شتی مانگی تازه، نغرؤی نیټه تی حاجی قه وامی نیمه ن.
 د دریای اخضر: د دریای سه وز، درکه یه له ټاسمان له شه ودا یا خود له روزه
 کشتی هلال: که شتی مانگی تازه (یه کشه وه) (که شتی و دهریا) له ټه ده بی فارسیدا زوری
 نیټه ت و به خشنده یی ده خنه روو، هه روه ها (اخضر) یش که سه وزی به خوئی به خش و فهره ح
 به خشی ده خاته روو.

حاجی قوام: به حاجی (قوام الدین حسن) مه شه ور بووه که له سالی (۷۵۴) هجریدا کوچی
 دوابی کردوه، له پیاهه گه وره و به ده سه لاته کانی ټیران و وه زیران بووه له سه ده ی هه شته می
 هجریدا که به شیوه یه ک له (شیخ ابو اسحاق پادشا) نریک به راویژکاری ده درایه قه لټم بوو به
 وه زیری ټه و، ټه م به یته وه سفی گه وره یی و به خشنده یی ټه م حاجی قه وامیه واتای به یته که ش،
 حاجی قه وامی نیمه ټه و نه ده به خشنده و چاکه کاره نیټه ت و خوئی د دریای سه وزی ټاسمان و
 که شتی مانگی یه کشه وه نغرؤی نیټه تی ټه ون.

غزه لى سپزدهه م:

بهرى خه فېفى شەشى مەخبوونى مەقسور
(فاعلاتن مفاعلتن فعلات)

۱- مى دمد صبح و كنه بست سحاب

الصبووح الصبووح يا اصحاب

مى دمه د سوبه و كىلله بهست سه هاب، نه سسبووه و نه سسبووه يا نه سهاب.

كاتى به يانېيه و هور گه والەى بهست (چادرى هەلدا)، نهى ياران شەرابى به يانېان،
شەرابى به يانېان.

مى دمد صبح: كاتى به يانېيه، به يانې سەرى دەرھېنا، كله: چادر، خېمه، پەردە، به
ماناى گه والەى هور دېت كه له ئاسماندا دەر دەر كەوئ الصبووح: ئەو شتەى كه له به يانېاندا
دە خورېت ياخود دە خورېتەوه و له زاراوى مەنبوشيدا شەرابە اصحاب: ياران

(سودى) دەلئى: له سەلىقەى بادە نوّش و مەبخوراندا له رۆژىكى هورېدا كه ترسى بارانى
نەبېت شەراب خوار دەر نوّه پەسەندە به تايبەتى گەر له باغ و گولزاردا بېت، بەم سەلىقەوه شاعير
وئەنە يەكى واى كېشاوه و دەلئى به يانې رۆژىكى هورە و ئەى ياران مەبى به يانېان بهيئەن با
بېخوئەنەوه. له زارەوى عېرفانيدا مەبهست له حال و زىكرى عارفانە.

۲- مېچكد ژاله بر رخ لاله

المدام المدام يا احباب

مېچكەد ژاله بەر روخى لاله، ئەلۇدام ئەلۇدام يا ئەهباب.

دلۆپەى باران دەتكىتتە سەر رووخسارى گولئى لالهوه، شەراب، شەراب ئەى خۆشەويستان.

مېچكەد: دەتكىت المدام: مەى، شەراب احباب: خۆشەويستان

ژاله: شەونم، باران، له راستيدا بۆ شەونم زياتر به كار دەهېتتت، به لām لېرەدا (ژالە)
دەتكىتتە سەر پەردەى گول لاله: جوړه گولئىكه له تېرەى سەوسەن، گولئى زەرد و سوور
دەردەكات، به لām كاتى به تەنيا بېت مەبهست لېى گولئى سوورە.

هەر وەسفى ئەو رۆژە دلگېرە دەكات كه بۆ سەفا و خۆشى پەسەندە به وهى كه شەونم
دەتكىتتە سەر پەردەى گولئى لاله، ديسان داواى شەراب له خۆشەويستان دەكات.

۳- مى وزد از چمن نسيم بهشت

هان بنوشيد دم به دم مى ناب

مى فەزەد ئەز چەمەن نەسىمى بېهېشت، هان بنوشيد دەم به دەم مەبى ناب.

له باغەوه شەمالئى بههشت هەل دەر كات، خېرا سات نا ساتى مەبى بېخەوش بنوئن.

مى وزد: هەل دەر كات نسيم: شەمال نسيم بهشت: شەمالئى كه وەك هى بههشته

هان: وشەى ناگادار كەردنەوه يە به واتاى بچولئى، خېراكه بنوشيد: بنوئن

دم بەدم: سات نا ساتى، بەردەوام مى ناب: شەرابى خالص، بېخەوش

شەمالئى بههشتى له باغەوه هەل دەر كات ناگادارېن، بەردەوام شەرابى بېخەوش بخوئەوه.

۴- تخت زمرد ز دست گل به چمن

راح چون لعل آتئين درياب

تەختى زومرود ز دەست گول بە چەمەن، راهى چون لە ئلى ناتەشېن دەرياب.

گول له باغدا زمروتى داناوه، شەرابى سوورى وەك ناگر بە دەست بهيئە.

تخت: تەخت، كورسى زمرد: زمروت، گەوهەرىكى سەوزە، (سودى) دەربارەى

زمروت نووسىويەتى: مار و دوپشك بە بېنىنى زمروت هەل دېن و هەركەس زمروتى پى بېت

مار و دوپشك له بەرى هەل دېن، بەتايبەتى مار كه بە بېنىنى زمروت كوئردەبى {سودى، ج ۱،

ل ۱۲۰} راح: شەراب لعل آتئين: لىوى سوورى ناگرېن درياب: بە دەست بېئە.

شاعير لېرەدا باغ و گولزارى به زمروت چوواندووه له رەنگدا واتە چيمەن وەك زمروت

سەوزە له كاتىكدا گولئى سوور لەسەر ئەم سەوزايىه دانىشتووه، ئەم وئەنە يەى دروست كەردووه

كه گول له چيمەن تەخت و كورسى سەوزى زمروتى داناوه تۆش لەم حال و شوئەنە جوانەدا كه

گول له نېو چيمەندا يە شەرابى سوورى ناگرېن بە دەست بهيئە.

۵- در ميخانه بسته اند دگر

افتتح يا مفتح الابواب

دەرى مەبخانە بەستە ئەند دىگەر، ئىفتەتېه يا موفەتېهەل ئەبوواب.

دووبارە دەرگاى مەبخانەيان داخستووه تەوه، ئەى ئەو كەسەى دەرگاكان دەكەيتەوه

بۆمان بکەرەوه.

دگر: واتە ئىتر، هەمتر، بە لām لېرەدا بەماناى (باز) واتە دووبارە

افتت دوباره ح: بىکەرەوه

مفتح الابواب: ئەو كەسەى دەرگا دەكاتەو، دەكرى ئەم رستەيه داوا و دۆعايهك بىت بۆ
خودا، چونكە خودا رزگار كەرە و دەسلەتتى بەسەر ھەموو شتتەيدا ھەيه.
دەلى: ديسانەو دووبارە دەرگای مەيخانە كان (خەلۆتەتخانە كانى عەشق) داخرايهو و قەدەغە كرا
ئەى ئەو كەسەى كە دەسلەتت بەسەر كوردنەو دەرگا كاندا ھەيه بۆمان بۆ سەرپشت.

۶- در چنين موسمی عجب باشد

كە ببندند ميكده به شتاب

دەر چونین موسمی ئەجەب باشد، كە ببەندنەند مەيكەدە بە شتاب.

سەيرە كە لە وەرزیكى لەم شیبویدەدا وا بە پەلە دەرگای مەيخانە داخەن.

چنین: لەم شیبویدەدا، بەم شیبویدە، ئاوا
عجب باشد: سەرسورپهینهره
ببندند: داخەن، بگرن
ميكده: مەيخانە
شتاب: بەپەلە، بەعەجەلە
سەيرە كە لە وەرزی ئاوادا واتە لە وەرزی بەھاردا كە ئەو ھەموو وەسفەى كرا وا بە پەلە
مەيخانە قەدەغە بكریت و دەرگا كانى داخريت.

۶- بر رخ ساقی پری پیکر

ھمچو حافظ بنوش بادەء ناب

بەر روخى ساقى پەرى پەيكەر، ھەمچو ھافز بنوش بادەى ناب.

بە رووى ساقیدا كە وەك پەرى واىە وەك ھافز شەرابى بىخەوش بنۆشە.

برخ: بە رووى، لە رووى
پرى پیکر: ئەندام وەك پەرى، جوان

لە نامادەى ساقى جواندا، سەيرى جوانى ئەو بکە و وەك ھافز شەرابى بىخەوش بنۆشە.

غەزەلى چوار دەيه م:

بەحرى رەمەلى ھەشتى مەحزوف

(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن)

۱- صبح دولت می دمد کو جام همچون آفتاب

فرستى زين به كجا باشد بده جام شراب

سوبهى دۆلەت مى دەمد كۆ جامى ھەمچون ئاقتاب، فورسەتى زين بىھ كوجا
باشەد بده جامى شەراب.

كازيوهى بەخت و ئىقبال دەردەكەوى كوا پىتكى درەوشاوە وەك رۆژ فرسەتى لەمە باشتر لە
كوى دەبىت، پىتكى شەرام بەدرى.

صبح دولت: كازيوهى بەخت، سەرهەتای بەخت، آفتاب: خۆر، ھەتاو، رۆژ
بە: باش، چاك
زين بە: لەمە چاكتر، لەمە باشتر

كازيوه و بەيانى كە كۆتايى شەو و سەرهەتای ھەلھاتنى خۆرە بە بەختباشى و ئىقبال
چوینراوہ و پىتكىش بە ھۆى سوورى و درەوشاوەبى شەرابى نىوى بە خۆر چوینراوہ و دەلى: لە
بەيانىبەكى وادا كە بەخت يارمانە و كازيوهى ئىقبال دەردەكەوى پىتكى وەك خۆر درەخشان
لەكۆبىيە، ئەم ھالەتەش بۆ پىدانى جامى شەراب باشترىن فرسەتە و شەرايمان بەدرى با لە
كىسى نەدەين.

۲- خانه بی تشویش و ساقی یار و مطرب نکته گوی

موسم عيش است و دوور ساغر و عهد شباب

خانە بى تەشقىش و ساقى يار و موتريب نوكتە گوى، موسمی ئەيشەست و دۆورى
ساغەر و ئەھدى شەباب.

مال نارام و بى نىگەرانى و ساقى يار و گۆرانىبىژى نوكتەبىژ، كاتى چىژ و رابوواردن و
بادەنۆشى سەردەمى لاوبىيە.

خانە: مال بى تشویش: نارام و ئاسايش
نکته گوی: نوکتەبىژ، نوکتە باز،
لە (سودى)دا - بذلە گوى - ھاتووہ كە ھەمان مانا دەگەيەنیت دوور: دەور، دەوران، گىپران
ساغر: پىالەى شەراب، پىتك عەھد: سەردەم
شباب: جوانى، لاوى

دهكړې هم بهیتهش ته واوکهري (صبح دولت) ی دپړی یه کهم بیت که بهخت یاریانه، چونکه مهبهست له (خانه بی تشویش) بوون نهویه که مالهکان له گهړان و پشکینینی پیاوانی دهولت به دور بووه و دهلی: ئیستا مالهکان له و ترسه دور کهوتونه تهوه و یار و خوښه ویستمان ساقیبه و گورانیبیژیش قسه خوښ و نوکته بازه، هم دوره کات و زهمانی رابورادن و ژیان و دهورانی گپړانی پینکی شهراب و سردهمی لایویه.

۳- از پی تفریح طبع و زیور حسن و طرب

خوش بوود ترکیب زرین جام با لعل مذاب

تهز په بی ته فربهی تهبع و زیقهری هوسن و تهره، خوش بووږه تهرکیبی زهرین جام با له تلی مهرباب.

بو نهوهی خوښی و چالاکیمان هه بیت و جوانی و خوښی برازیینهوه، چند چاکه که پینکی نالتون و له علی تواوه تیکه لاو کهین.

(سودی) دهلی: هم غه زله له کاتی هاتنه سر تهختی (شوجاع پادشا) دا گوتراوه، چونکه نهو پادشایه به زوق و سهلیقه باده نوش بووه و له سردهمی نهودا کهس نازاری باده نوشانی نه داوه {ج ۱، ۱۲۹} بهیتهکانی سهره تایش ناماژیه کیان بو هم نازادییه تییدایه زیور: رازانندهوه، رازینه روهوه

زرین: زپین، نالتونی

لعل: هرچنده زورجار به مانای سوور دیت، به لام خوی له نه سلدا گوهه ریکی سووره مذاب: تواوه یاخود به ناوبوو

لعل مذاب: گوهه ری سووری تواوه، له علی به ناو بوو، که مهبهست پینی شهرابه له (سودی) دا دهلی چند خوښه بو رابواردن و خوښی، چونکه چاکه پینکی نالتون به شهرابی وه که له عمل سوور نارایشت بکهین و له جوانی و تیکه لاو بوونه شی چیژ و چالاکی دهست بخهین (بیگومان چیژ و چالاکی عیرفانییه).

۴- از خیال لطف می مشاطهء چالاک طبع

در خمیر برگ گل خوش می کند پنهان گلاب

تهز خیالی لوتنی مهی مه شاته بی چالاکی تهبع، دهر خه میری بهرگی گول خوش می کونده په نهان گولاب.

نارایشته گی چاپوکی سروشت له خه یالی میهر و سهرنچراکیشی مه یوه چنده وه ستایانه گولوی له نیو گه لای گولدا شار دووه تهوه.

خیال: خه یال، ته سهور مشاطه: نارایشته گهر چالاک: چالاک، چاپووک، چوست خمیر: ناو، نیو پنهان: شارهه گلاب: گولاب گولاب له سهره تادا بوئی گه لای گول و تییدا هه شار دراوه، نارایشته گهری چوست و چالاکی سروشت گولوی له گه ل شاره ادا به راورد کردوه و شهراب و مه بی پی جوانتر و سهرنچراکیشتربوه و ناچار گولوی وه ک بوئ له گه لای گولدا په نهان کردوه.

۵- شاهد و مطرب به دست افشان و مستان پای کوب

غمزهء ساقی ز چشم می پرستان برده خواب

شاهید و موترب به دهست نه فشن و پای کوب، غه مزه بی ساقی ز چه شی مهی پرستان بوورده خاب.

یاری جوان و گورانیبیژ به چه پله لیدان و مهستان به رهقس و سه ماوه سه رقالن، غه مزه و ناماژه کانی چاو و بروی ساقیش خوی له چای مه ییه رستان توران دووه.

نهو حالته خوښی و به شاره تهی که یاری نازدار و ساقی به چه پله و مهستان به سه ما و ساقی به خه مزه کانییه وه خه بیان له چای مهی پرستان توران دووه.

۶- باشد آن مه مشتری دُرهای حافظ اگر

می رسد هردم به گوش زهره گلبنگ رباب

باشه دان مهه موشته ری دوورهای هافز نه گهر، می ره سه د هه ردهم به گوش زهره گولبنگی رواباب.

نه گهر نهو مانگه ببیته کپاری گوهه ره کانی حافظ هه ردهم ناوازی خوښ رواباب به گوئی نه ستیره ی زهره ده گات.

مه: مانگ مشتری: کپیار، مشته ری در: دوور، گوهه ر، مرواری، مهبهست له شیره کانی خزه تی گلبنگ: ناوازی خوښ رباب: رواباب

دهلی: نه گهر نهو شوخه ببیته مشته ری شیره کانی من که وه گوهه ر و مروارین هه ر ساته به ناوازی خوښی روابابه ده یانلی به شیوه یه که هم دهنگه خوښه به گوئی نه ستیره ی زهره ده گات.

غزه لی پانزهیم:

به حری ره مەلی ههشتی مه قسور
(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن)

۱- گفتم ای سلطان خوبان رحم کن بر این غریب

گفت در دنبال دل ره گم کند مسکین غریب

گوفته م ئەی سولتانی خوبان ره هم کون بهر ئین غه ریب، گوفت دەر دونبالی دل رهه گوم
کونه د مسکین غه ریب.

وتم ئەی سولتانی جوانان رهحم بهم غه ریبه بکه، وتی غه ریبیکی هه ژار گه به دواى دلئى
خۆیدا پروات ریگه ون ده کات (سه ری لیده شیویت).

خوب و خوبان: باش، چاک، جوان، جوانان   دنبال: به دواى
ره گم کند: ریگه ون ده کات   مسکین غریب: غه ریبی هه ژار، غه ریبی داماو

شاعیر غه ریب و ریبار بووه و ویستویه تی ئەو غه ریبایه تیبه بکاته هۆیه ک بۆ ئەوه ی یار
به زه بی پیدایه تیوه و گوتویه تی ئەی پادشای جوانان رهحم و به زه بیه کت بهم غه ریبه دا بیته وه،
به لام یاری شای جوانان زۆر له وه عه یار و زیره کتربووه که بکه ویته ئەم داوه و بهم غه ریبه ی
وتوه گه غه ریبیکی بی ئەوا به دواى دلئى خۆیدا پروات ریگه ی لی بزر ده بیته و سه رگه ردان
ده بی، واته تۆ له بری ئەوه ی له بری په ناگه و مه نزی کدا بیت و ژیانیک بۆ خۆت دروست
بکه یته به دواى دلئدا روشتوی بیگومان به مه ش سه رگه ردان و سه رلیشیواو ده بیته.

۲- گفتمش مگذر زمانی گفت معذورم بدار

خانه پروردی چه تاب آرد غم چندین غریب

گوفته مه ش مه گوزهر زه مانى گوفت مه نژوره م بدار، خانه په روه ردی چه تاب ئاره د
غه می چه ندین غه ریب.

پیم گوت تاوی بوسته وتی لیم مه گره، چونکه ئەوه ی له مائی خۆیدا گه وره
بووه (به نازیه روه رده) توانای هه لگرتنی خه می ئەم هه موو غه ریبه ی نییه.

گفتمش: پیم گوت   مگذر زمانی: زه مانى مه رۆ، تاوی بووه سته
معذورم بدار: لیم مه گره، بیانوم هه یه، مه عزورم

خانه پروردی: نازیه روه ر، (په روه رده کراوی ماله وه) به که سیك ده لئین که ته نیا له ماله وه
بووه و هه رگیز له دهره وه ی ماله وه تیبه کلاهوی بیگانه نه بووه. وه ک شازاده و به گزاده کان یاخود

مندالتي فەرمانپروا و کاربه‌دهسته‌کان (به‌ناز په‌روه‌ده) ئەم دەرپرېنسه مانایه‌کی دووری (نازپه‌روه‌ده) ده‌گه‌یه‌نیت، یاخود کوری سیبەر مندالتي به‌رسیبەر سوپیری و تالتي نه‌چه‌شتوو.

چه تاب آرد: چه توانایه‌کی هه‌لگرتنی هه‌بیت.

دیاره شاعیر وه‌ک غه‌ریبتي ريتي که‌وتووته مالتی مه‌حبوب و له کاتي تيپه‌رپيني، مه‌حبوبیدا ويستووته‌تی دهرده‌لتيکی لابکات یاخود خه‌ميکی لابدا به‌با، ده‌لتي: پيم گوت تاوي له رۆشتن بسره‌وه و بووه‌سته و تي مه‌په‌ره، گوتي ليم مه‌گره منيک که هه‌رگيز تالتي و سوپريم نه‌چه‌شتوو و له مالتی خومدا په‌روه‌ده‌بووم و نازانم غوربه‌ت چيپه توانای ته‌حه‌مولکردنی غه‌م و خه‌فته‌تی غه‌ریباني وه‌ک توّم نيپه و له لاتدا ناوه‌ستم.

(سودی) له سه‌ره‌تای ئەم غه‌زه‌له‌دا ده‌لتي: ئەو غه‌زه‌لانه‌ی که قافيپه‌که‌يان به (ب، پ، ج، ح، خ) کۆتايي هاتوو زۆر لاوازان، به‌لام ئەو غه‌زلانه‌ی که به (ع، ق، ک، ل) کۆتاييان هاتوو زۆر زۆر بالا و به‌رزن و غه‌زه‌له‌کانی دیکه‌شی به‌رزن، به کورتی هه‌موو غه‌زه‌له‌کانی حافز وه‌ک يه‌ک نين، به ريتکوپيکی و به‌رزی غه‌زل گوتن له هه‌موو پيپته‌کاندا تايپه‌مه‌ندی (مه‌ولانا هه‌زه‌تی جامی)يه.

۲-خفته بر سنجاب شاهي نازيني را چه غم

گر ز خار و خاره سازد بستر و بالين غريب

خوفته به‌ر سنجابی شاهي نازيني را چه خه‌م، گه‌ر ز خار و خاره سازد به‌سته‌ر و بالين غه‌ریب.

نازه‌نين و نازدارتيک که له پيستی سنجابی پادشايانه‌دا خه‌وتوو، چه غه‌ميکی هه‌يه گه‌ر غه‌ریبتيک له درک و دال و به‌ردی ره‌ق دۆشه‌ک و پشتيپه‌که‌ی دروستبکات.

خفته: به نارامي خه‌وتوو، نارامي گرتوو.

سنجاب: گياندارتيکی خۆله‌مي‌شيبه و وه‌ک سمزه‌وايه، پيسته‌که‌ی زۆر گرانبه‌هايه، لي‌ره‌شدا مه‌به‌ست له فه‌روی سنجابه (سنجابی شاهي)ش: واته فه‌رو و پيسته‌يه‌کی سنجاب که لايق و شياوی پادشايه یاخود به تايپه‌ت هه‌ی پادشايه، ده‌لتي جاران پاشاکانی تيران له زستاندا سووديان له فه‌روی سنجاب وه‌رگرتوو.

نازين: نازه‌نين، نازدار خار: درک و دال و پشوش و په‌لاش. خاره: خارا: به‌ردی خارا، به‌ردتيکی ره‌شی ره‌قه، لي‌ره‌دا مه‌به‌ست له به‌ردی ره‌قه بستر: دۆشه‌ک بالين: پشتی، باليف

ئەم به‌يته وه‌سفی ئەو شوخه‌يه که له به‌يتی يه‌که‌م دووه‌مدايه و هه‌يچ له حالتي غه‌ریبان نازانيت و لي‌ره‌دا ئەو جياوازيپه له لايه‌ن شاعيره‌وه به‌يان ده‌کريت و ده‌لتي: نازدارتيک که له فه‌روی سنجابدا نارام ده‌گري یاخود نازدارتيک که له سه‌ر دۆشه‌کی سنجابی پادشايانه‌دا ده‌خه‌ويت و نارام ده‌گري ناهه‌قی نيپه که بو ساتيک لاهان نه‌وه‌ستی، چونکه ئەو چ غه‌ميکی هه‌يه که غه‌ریبی به‌ده‌خت له جياتی دۆشه‌ک له سه‌ر درک و دال ده‌خه‌ويت و له جياتی پشتی و باليفيش به‌ردتيکی ره‌ق ده‌خاته ژير سه‌ری.

له نيوان (خار و خاره) و (بستر و بالين)دا پيچان و کردنه‌وی ريتک (لف و نشر مرتب) هه‌يه، واته (له درک و دال دۆشه‌ک و له به‌ردی ره‌ق پشتی دروست ده‌کات).

۳-ای که در زنجير زلفت جان چندين آشناست

خوش فتاد آن خال مشکين بر رخ رنگين غريب

ئەي که دهر زنجيري زولفهدت جاني چندين تاشناست، خوش فوتاد تان خالي موشكين به‌ر روخي ره‌نگين غه‌ریب.

ئەي ئەو که‌سه‌ی که گيانی چهندين تاشنا له زنجيري زولفتدا ديلن، ئەو خاله ره‌شه‌ی سه‌ر رومه‌تی ره‌نگينت عه‌جه‌ب به‌جواني دهرکه‌وتوو.

زنجير: زنجير خوش فتاد: جوان دهرکه‌وتوو، به چاکي دهرکه‌وتوو.

خال مشکين: خالتي ره‌ش خۆی له ئەسلدا (خالتي مسکي)يه، چونکه (مسک) ره‌شه و له ره‌نگدا خال به‌و چوینراوه، لي‌ره‌شدا مه‌به‌ست له ره‌نگه‌که‌يه.

رنگين: ره‌نگين، سوور و سپی.

غريب: لي‌ره‌دا به‌مانای عه‌جيب، سه‌یر، به شيويه‌کی سه‌یر هينراوه.

ده‌لتي: ئەي ئەو شوخه‌ی له زنجيري زولفت و پرچندا گيانی چهندين تاشنا ئەسیر و ديل بووه و لولي پرچت بووه‌ته مایه‌ی راکيشانی دلي چهندين تاشنا. ئەو خاله ره‌شه‌ی سه‌ر رومه‌تی ره‌نگينت به شيويه‌کی زۆر چاک دهرکه‌وتوو (له زاراوه‌ی عيرفانيدا پرچی لول مانای زۆری په‌رده‌کانی سه‌ر ليقا و رووخساری مه‌عشوقی ئەزه‌ليپه.)

به‌لام گه‌ر (غه‌ریب) به مانای (غه‌ریب)ی زمانی لي‌کبه‌دينه‌وه ئەوا واتاکه ده‌بيته: ئەي ئەو که‌سه‌ی که چهندين تاشنا له زنجيري پرچندا ديلن، خالتي ره‌شی سه‌ر رومه‌تی ره‌نگينت زۆر چاک غه‌ریب و ته‌نيا ماوه‌ته‌وه واته رومه‌ت ته‌نيا ئەو خاله ره‌شه‌ی پيويه و غه‌ریب که‌توو.

۴- می نماید عکس می در رنگ روی مہوش

ہمچو برگ ارغوان بر صفحہء نسرين غريب

می نماید نہ کسی مہی دہر رنگی روی مہشہشت، ہمچو بہرگی نرغہ فان بہر صفہ مہی نہ سرین غریب.

وینہی مہی بہ سہر رنگی رومہتی مانگ ناساتہوہ بہ شیوہیہ کی سہر نچراکیش دہردہ کہوی، ہر وہک گہ لای نرغہ وان کہ دہکہ ویتہ سہر پہرہی نہ سرین.

می نماید: دہردہ کہوی عکس: وینہ رنگ: رنگ مہوش/ماہوش: مانگ ناسا ارغوان: دہرختیکی بہرزی جوانہ و گہ لای سووری مہیلہ و شینہ یاخود سووری شہرابی برگ: گہ لای برگ ارغوان: گہ لای نرغہ وان

صفحہ: لاپہرہ، (روو، سہر)

نسرین: گولہ نہ سرین کہ گہ لای و گولہ سپیہ یا گولہ زہرد دہردہ کات.

لیژدہا مہ بہست لہ گولہ سپی لہ سروشتدا کاتی گہ لای سووری شہرابی دار نرغہ وان دہکہ ویتہ سہر رووپہری گولہ سپیہ کانی نہ سرین حالہ تیکی زور جوانی سہر نچراکیش دروست دہ کات، گہ لای نہ سرین سپیہ و رومہتی وک مانگی یار بہو چوینراوہ و گہ لای نرغہ وانی سووریش شہرابی سووری پی چوینراوہ. دہ لای: وک نہم دیمہ نہ کاتی سووری شہرابیش لہ رووی سپی وک مانگی یاردا رنگ دہداتہوہ وک نرغہ وان و نہ سرین شیوہیہ کی زور جوان و سہر نچراکیش دروست دہ بیت، یاخود لہ نہجامی مہ بخوارد نہوہ رووخساری سپی سوور ہلڈہ گہریت و سووریہ کہی توختر خوی دہ نوینی و دیمہ نیکی جوان لہ سہر سپیتی رووخساری دہردہ کہوی.

۵- بس غریب افتادہ است آن مور خط گرد رخت

گرچہ نبوود در نگارستان خط مشکین غریب

بہس غریب ٹوفتادہ نہست نان موری خہتی گہردی روخت، گہرچہ نہ بوود دہر نیگارستان خہتی موشکین غریب.

نہو ہیڈہ رہشہی دہوری رووت کہ وک میروولہ وایہ دہوری رووتی گرتوہ حالہ تیکی زور سہیری ہہیہ، ہرچہ ندہ لہ جینگای خوشتنوسیدا ہیڈی رہش سہیر نیبہ.

بس: بسیار: زور مور: میروولہ خط: ہیڈ مورخط: ہیڈی رہش گرد: دہور گرچہ: گہرچی، ہرچہ ندہ نگارستان: جینگای خوشتنوسی، رووخساری یار

(سودی) لہ شہرحہ کہی خویدا دہ لای: (نگارستان و نگارخانہ) ناوی مالیکہ لہ چین کہ (مانی) خوشتنوس تیدا بوہ و نہخش و وینہ سہیر و سہمہرہ کانی خوی تیدا رہسم کردوہ جگہ لہ مانیش ہر وینہ و رہسم و نہخشیکی بی وینہ بہینریتہ نارا لہوی دادہ نریت، کہواتہ (نگارستان) موزہ خانہیہ کی پر لہ خہت و نہخشی نیاب و نامویہ {ج ۱، ل ۱۲۶}، بہ لای لہ ہمان لاپہرہدا (خط مور) بہ (ریش) چواندوہ کہ تازہ روایت، بہ لای لہ راستیدا نہمہ دوورہ لہ حافظ کہ وینہی پیاوٹیک بو جوانی و غہریبی بکیشی، چونکہ لہ نہدہ بیاتی دیریندا گہر و ہسفی پیاوٹیکیش کرابیت سیمای ژنانہی پیدراوہ و ہرگیز پیچہ وانہی نہمہ بہرچا و نہ کہوتوہ.

دہ لای: نہو مووہ رہشہی کہ چوار دہوری رووخسارتی گرتوہ کہ دہکری چند تالہ مویہ کی پرچ بیت و بہ ہر دوو لای رووخساردا شوژ بکرتہوہ زور سہر نچراکیش و جوان دہرکہ وتوہ ہرچہ ندہ لہ نیو رووخساری جوانی خوتدا (نگارستان) بسونی خالی مشکین و رہش سہیر و سہرسوپہینہر نیبہ، بہ لای نہو پرچہی دہوری رووخسارت کہ غہریب دہرکہ وتوہ سہیر و سہرسوپہینہرہ.

لیژدہا بہ پی ریباری فینومینولژی ہمان قسہ دہسہ لمینریت، چونکہ شاعر ناشنایی بہ خہت و خالی سہر رووخساری یار ہہ بوہ وک شتیک سہیر نیبہ و ہمیشہ لہ بہر چاویدا دووبارہ دہ بیتوہ، بہ لای لہ بہر نہوہی رہشی پرچی یاخود چہند تالہ مویہ کی رہشی یار لہ دہوری رووخساریدا دووبارہ نابیتہوہ سہر نچراکیشہ و بہ لایوہ سہیر بوہ.

۶- گفتم ای شام غریبان طرہء شبرنگ تو

در سحرگاہان حذرکن چون بنالد این غریب

گوفتم نہی شامی غریبان تو پرہبی شہرہنگی تو، دہر سہر گاہان ہہ زہرکون چون بنالہد نین غریب.

گوتم نہی پہرچہ می رہشت وک شہوی غریبان تاریکہ لہ بہرہ بیانیاندا کاتی نہم غہریبہ نالہ نالیبہتی، لہ کاریگہری نالہم حہزہر بکہ و ناگادارہ.

شام غریبان: شہوی غریبان شبرنگ: رہنگی تاریک وک شہو، رہش بنالہ: بنالین، ناہ و زاری بکات.

بہ یاری خوی دہ لیت: نہی نہو کہسہی پہرچہ می رہشت لہ تاریکی و تیدا لہ تاریکی و لینلی شہوی غریبان دہ بیت بہرہ بیانیان لہم غہریبہ بترسہ کہ خہریکی شاہو زاری و نالہ

نالہ، چونکہ نالینی بہرہ‌بیانیان گپرا دہیٔ لای خودا، واتہ دلٔم مہشکینہ بہ بہرہ‌بیانیان گریہ و نالہ نہ کہم و کاریگری خرابی لہسہرت نہ بی.

۷- گفت حافظ آشنایان در مقام حیرتند

دوور نبوود گر نشیند خسته و غمگین غریب

گوت ہافز ناشنایان دہر مدقامی ہیرہتہند، دوور نہبووقدہد گہر نشینہد خہستہ قو غہمگین غہریب.

گوتی حافظ ناشناکامان دوچاری سہرگہردانی و حیرت بوون، دوور نیبہ (سہیر نیبہ) کہ غہریبکی وک خوت بہ ماندو و غہمگینی دانیشی.

حیرت: حیرت، سہرگہردانی، سہرلیٔشواوی، تہبلہق بوون لہ زاراودی عیرفانیدا بریتیہ لہ: کاتی ریبوار نہگہیشتوتہ دہریای زانستی گشتی (بہ ہوی کہم و کورتی زانستی جوزئی خویہوہ) واہست دہکات کہ زانست و مہعریفہتی ہہیہ، بہلام کاتی گہیشتہ دہریای زانستی گشتی و گہیشتہ قوولایی، زانستہ جوزئیہکان خویہخو لہناو دہچن و دوچاری سہرگہردانی و حیرت دہیٔت، ہہندئ لہ عارفہکان عیرفان بہ حیرت لہ ناو حیرت دہدہنہ قہلہم.

دوور نبوود: دوور نیبہ، سہیر نیبہ.

خستہ و غمگین نشستن: بہہیلاک و خہمباری دانیشتن، دوچاربوون بہہیلاکی و خہمباری.

دہلی: یار و خوشہویستی عیرفانی گوتی: حافظ ناشناکانی ریگہی تہریقہت کاتی کہ بہ قوولایی زانستی گشتی گہیشتوون تووشی سہرگہردانی و حیرت ہاتوون، ہہریبہ تویہکی غہریب کہ ہیشتا بہ قوولایی نہگہیشتوویت و ہہولئی بو دہدہیت سہیر نیبہ کہ لہ ریگہی گہیشتن بہ مندا دوچاری ہیلاکی و خہمباری بییت.

غزہلی شانزہبہم

بہحری ہہزہجی ہہشتی مہکفوفی مہحزوف

(مفعول مفاعیل مفاعیل فاعولن)

۱- ای شاہد قدسی کہ کشد بند نقابت

وی مرغ بہشتی کہ دہد دانہ و آبت

ئہی شاہدی قودسی کہ کہشہد بہندی نیقابہت، قہی مورغی بیہیشتی کہ دہہد دانہ قو تابہت.

ئہی خوشہویستی پاک و بہہہشتی چ کہسی بہندی نقابت رادہکیشتی وہی بالئندہی بہہہشتی چ کہسی ناو و دانت دہداتی.

شاہد: خوشہویست قدسی: پاک، بہہہشتی، جہانی بالآ

بند: داو، پت نقاب: رووبہند

بندنقابت: پتی رووبہند، رووبہند بہ داویک بہ نیوچہوانہوہ دہہستریٔت بو لادانی پہچہکہ و لابردنی دہبی پتہکہ رابکیٔشریٔت تا بکریٔتہوہ وی: وہی مرغ بہشتی: تاوس، لیٔرہدا مہبہست لہ مہعشوقہ. دہد: بیدات دانہ و آب: دان و ناو مہبہست لہ خوراک و ناوہ.

دہلی: ئہی خوشہویستی پاک و بہہہشتی من وک خوریہکانی بہہہشت پاکداوین و پاکیزہیت ناخو چ کہسی بہندی رووبہندہکات راکیشی تا لہ سہرتی لابدات و رووخسارت ببینی یاخود چ کہسی داوی رووبہندہکات رادہکیشتی و رووخسارت دہبینی. وہی یار کہ تو وک تاوسی بہہہشتی وای ناخو چ کہسی خواردن و ناوت بداتی و پیٔشوازیٔت لیٔ بکات، یاخود چ کہسی ناو و خواردن دہداتی. بہیتہکہ بہ ہہردوو ریٔزہی ہہوالئی و نیلتیزامی شہرح دہکریٔت، چونکہ نیشانہی سہر (کشد و دہد) کہ دہکریٔت(ب)ہکہ، (می) بیٔت کہ سواوہ.

(سودی) دہلی: "خوشہویستی شاعیر لہ سہفہر بووہ و خواجہ تہم غزہلہی بو ناردوہ" {ج ۱، ل ۱۴۱}، بہلام تہم رایہ تہخمینہ و لہ مانای غزہلہکہوہ ہہلنہہینجراوہ.

۲- خوابم بشد از دیدہ درین فکر جگر سوز

کاغوش کہ شد منزل آسایش و خوابت

خابہم بشود تہز دیدہ دہرین فکری جگہر سوز، کاغوشی کہ شود مہنزلی ناسایش و خابہت.

بیری نهووی که له باوهشی چ که سیکدا دهخویت و نارام دهگريت، ناگر له گیانم بهردهدات و جگهرم دهسوتیتنی و خهو له چاوانم دهتورتیتنی.

خوایم بشد از دیده: خهو له چاوانم توراوه.

جگر سوز: جگهرسوتینهر آغوش: باوهش

دهلی: نهو بیر و خهیا لهی که نارامی له بهر هه لگرتووم و خهو له چاوان توراانوم و جگهرم دهسوتیتنی و نارام ددهدات نهو دیده که نه بی نیستا له باوهشی چ که سیکدا خهوت لیکهوتبی و نارام بگری.

له راستیدا هم غه زله وهك نهو بوچونه نییه که (سودی) له بارهیه وه هیههتی که یار و خو شه ویستی مه جازی حافظ له سه فهدا بو بیت و هم قسانه گومانی حافظ بیت له یار و نازداره کی، به لکو همر خه یالیکی شاعیرانه و ته سه ور یکی خودی شاعیره سه بارهت به مه عشوقی عیرفانی.

۳- درویش نمی پرسی و ترسم که نباشد

اندیشهء آمرزش و پروای ثوابت

دهرفیش نه می پرسی و ته رسم که نه باشد، نه ندیشه بی نامرزش و پهروای سهوابهت. له حالی دهرویش ناپرسیته وه، ده ترسم که بیر له پاداشتی کاری خیر و لیخوشبوون و عه فوی خو ت نه که یته وه.

درویش: دهرویش اندیشه: بیر آمرزش: عه فو، لیخوشبوون، مه رحمهت

ثواب: پاداشت

دهرویش، هه ژار و بی نهوایه و پرسینی حالی دهرویش کاریکی چاکه و پاداشتی روژی دواپی هیه و دهلی: دهلی تۆ له بیری کاری خیر و رزگارکردنی روحی خو تدا نیت وا حالی دهرویشان ناپرسیت و لییان ناپرسیته وه.

۴- راه دل عشاق زد آن چشم خمارین

پیداست ازین شیوه که مست است شرابت

راهی دلی توشاق زهد نان چه شی خومارین، په پیداست نه زین شیقه که مهسته مست شه رابهت.

نهو چاوه خومارهی تۆ ریگهی دلی عاشقانی بری، بهم شیوه کارهشدا دیاره که شه رابت مهسته. راه زدن: ریگه گرتن یان ریگه برین به مه بهستی دزی

راه دل عشاق زدن: ریگه برین له دلی عاشقان و نه هیشتنی جولهی ناسایی دلی عاشقان، سه رنجراکیشانی عاشقان بو لای خو، تالانکردنی دل چشم خمارین: چاوی خومار، چاوی مهست پیداست: دیاره، پیشان ددهدات

شرابت: شرابی تۆ له مه بهیته دا درکه به له چاوی یار و له بری چاوی خومار هاتووه.

مست است شرابت: واته چاوانت مهسته، خومار و مهست دو ناوه لئاون بو چاوی جوان.

دهلی: چاوی خوماری تۆ دهستی داوهته تالانی دلی عاشقان بهم کارهشدا دهرده که وی که چاوانت له حالی مهستیدا بووه و بویه دهستی داوهته تالانی یاخود بهم حالهتی تالانییه دا دهرده که وی که چاوانت زور مهست و جوان بویه توانای تالانی دلی عاشقانیان هیه.

۵- تیری که زدی بر دلم از غمزه خطا رفت

تا باز چه اندیشه کند رای صوابت

تیری که زدی بهر دلم نه ز غمزه خه تا رفت، تا باز چه نه ندیشه کونه رای سهوابهت.

تیریک که به خه مزه ی چاوت گرتنه دلم نامانجی نه پیکا، تا رای راستی تۆ بو شکاری دلی من چ بیریک بکاته وه.

تیر: تیر غمزه: نیشارهتی چاوت و برۆ خطا رفت: لار روشت، به هه له روشت، نه پیکا اندیشه: فکر، بیر

رای صواب: رای راست، بوچوونی راست.

دهلی: به خه مزه و نیشارهتی چاوت ویستت دلم نه سیر بکهیت و بیکه یته نیچیر، هه ربویه تیریکی خه مزهت تیگرت، به لام تیره کهت دلمی نه پیکا و کاریگه ربی له سه رم نه بو، تا ناخو پاش نه مه بوچوونی راست و دروستی تۆ دووباره چ بیریک بکاته وه بو شکارکردن و نه سیرکردنی دلم.

۶- هر ناله و فریاد که کردم نشنیدی

پیداست نگارا که بلند است جنابت

هر ناله فو فریاد که که ردهم نه شه نیدی، په پیداست نیگارا که بو له نند نه ست جه نابهت.

نیگاری من هه رناله و هاواریکم کرد نه تبیست (گویت لی نه بو) به مهشدا دیاره که به ردهرگای ماله کهت به رزه و دهنگی نیمه به گویت ناگات.

ناله و فریاد: ناله و هاوار نشنیدی: نه تبیست، گویت لی نه بو

بلند: بهرز جناب: بهردهگا

ئەي يار و خوښهويستى من نالە و هاوارىكى زۆرم كرد، بەلام گويىت لى نەبوو بەمەشدا
دياره كه ئاستانه و بەردهرگاى مائەكەت زۆر بەرزە ياخود بەمەدا دياره كه پلە و پايەى تۆ
هيىندە بلنده نالە و هاوارى كهست پى ناگات.

۷- دوورست سر آب درين باديه هئش دار

تا غول بيبان نغريبد به سرابت

دووورەست سەرى ئاب دەرىن باديه هوش دار، تا غولى بيبان نەفەرىبەد بە سەرابەت.
سەرچاوەى ئاو لەم بيبانە وشكەدا دوورە هۆشيار بە، كه خىوى بيبان بە سەراب فرىوت
نەدات.

سر آب: سەرچاوەى ئاو باديه: بيبان هئش دار: هۆشيار بە، ئاگادار بە
غول: خىو، دىو

سراب: تراويلكە، لە دوورەوه شتىك وەك ئاو دەردەكەويىت، بەلام هيچ نيبە و لە ئەنجامى
تىنى گەرماوه دروست دەبى و كه لىنى نزيك دەبيتەوه هيچ نيبە.

كاتى مرۆقى تينو لە بيباندا بەدوى ئاودا دەگەرپىت فرىوى سەراب و تراويلكەكان دەخوات
و هيىندەى ديكە رىگەى لى ون دەبيت و سەرى لى دەشيوت، دەلئين گوايه كه ئەمە خىوى
بيبانە كه ونبووهكان فرىو دەدات و لەبەرچاوياندا وينەى ئاو دەكيشىت، لەم دىرەشدا ئاماژە
بەم ئەفسانەيه كراوه.

شاعير دەليىت لە بيباندا ئاو نيبە و گەر ئاو لە پيش چاوت دەركەوت، فرىو مەخۆ، چونكه
ئەوه خىوى بيبانە دەيوى بە سەراب فرىوت بدات تا رىگە ون بكەيت.

(سودى) لە شەرەكەى خويىدا دەلى: لەم بيبانى عەشقەدا سەرچاوەى ويسال و
بەيهگەيشتن دوورە و ئاگادار بە كه رەقىب بە درۆ فرىوت نەدات، واتە بە بەلئىنى ئەوهى بە
ديدارى يارت بگەيهەنى، چونكه درۆ دەكات و لەناوت دەبات {ج ١، ل ١٣٥} هەرودەها
(هرويش) دەلى: لەم حالەدا كه سەرچاوەكانى حەقيقەت لە بەردەستدا نيبە فرىوى زوهدى
درۆينە مەخۆ {ج ١، ل ٨٠}.

۸- تا در ره پيرى به چه آيين روى اى دل

بارى به غلط صرف شد ايام شبايت

تا دەر رەهى پيرى بە چە تايين رهقى ئەي دل، بارى بە غەلەت سەرف شود ئەيامى
شەبابەت.

ئەي دل رۆزانی لاويت بە شىوهيهكى نادروست بەرپى كرد، تا بزاین رىگەى پيرى چۆن تەي
دەكەى.

آيين: شىبواز، ياسا و دەستور روى: دەپۆي، دەگوزەرپىنى، تەي دەكەى
بارى: هەرچۆن بى، بەكورتى، بەلای كەمى غلط: نادروست
صرف شد: سەرف بوو، بەرپى كرا، گوزەرا

سەرزەنشتى دلئى خۆي دەكات و دەلى تەمەنى لاويت بە هەلە سەرف كرد و بە باتدا بە
هەر حال بزاین لە رىگەى پيريدا بە چ شىوهيهك دەپۆيت، واتە لە پيريدا چ دەكەيت و چۆن
تەمەنت بەسەر دەبەى.

۹- اى قصر دل افروز كه منزلگهء انسى

يا رب مكناد آفت ايام خرابت

ئەي قەسرى دلەفروز كه مەنزىگەهى ئونسى، يارەب مەكوناد ئافەتى ئەيام خەرابەت.

ئەي كۆشكىك كه جيگەى دۆستى و خوښهويستى و دلئى مرۆف بە بينىنت رووناك
دەبيتەوه، لە خوا داوا دەكەم كه ئافاتى (بەلا)ى رۆزگار ويرانت نەكات.

دل افروز: دل رووناككەرەوه انس: دۆستى، خوگرتن، هاوڕپىهتى
مکناد: نەكات يارب مکناد: خوايه وانهبى، دۆعايه بۆ روونەدان ياخود نەبوون
آفت: بەلا، ئافات، زيان ايام: لپرەدا بە مانای رۆزگار و زەمان دپت خراب: ويران
نزا بۆ مالىك ياخود كۆشكىك دەكات كه بوو تە شوينى دۆستى و خوښهويستى و بەمەش
بە بينىنى دلئى عاشقان رووناك دەبيتەوه و دەلى خوايه ئافات و بەلاى رۆزگار زيانت پى
نەگەيهەنى و نەتكاتە ويرانە.

۱۰- حافظ نه غلاميبست كه از خواجه گريزد

لطفى كن و بازآ كه خرابم ز عتابت

هافر نه غولاميبست كه ئەز خاجە گوريزەد، لوتفى كون و بازتا كه خەرابەم ز ئىتابەت.
حافر غولامىك نيبە كه لە گەرەى هەلبىت، لوتفى بكە و بگەرپۆه چوون لە عىتاب و
خەشم دلم ويران دەبى.

غلام: غولام، خزمەتكار خواجه: گەرە گريزد: لە (گرىختن) هوه هاتووه: هەلاتن،
هەلھاتن باز: بگەرپۆه خرابم ز عتابت: لە سەرزەنش و خەشم دلم دەبيتە ويرانە و
بەرگە ناگرى.

دهلی: خو حافظ له و جوړه خزمه‌تکارانه نیبه که له گه‌وره و ناغای خوئی هه‌لبیت و رابکات، منیش له توره‌یی و سه‌رزه‌نشستی تو دلّم ئیشاوه ئیستاش میهر و لوتفی بکه و نهرمیبهک بنوینه و له و عیتاب و سه‌رزه‌نشته بگه‌رپوه و وازیینه تادلّم ئارام بیته‌وه، واته حافظ به هوی جهور و جه‌فای تووه وازت لی ناهینیت و له‌بهرت هه‌لنایه‌ت، به‌لام به توره‌یی دلی ویران ده‌بی ئیستا نهرمیبهک بنوینه و واز له و توره‌یی و سه‌رزه‌نشته بیته.

غزه‌لی حه‌قده‌به‌م:

به‌حری موجه‌سی هه‌شتی نه‌سله‌می موسبه‌غ
(مفاعیلن فعلاطن مفاعیلن فعلاطن)

۱- خمی که ابروی شوخ تو در کمان انداخت

به قصد جان من زار ناتوان انداخت

خه‌می که نه‌بروی شوخی تو دهر که‌مان نه‌نداخت، به قه‌سدی جانی مه‌نی زاری
ناته‌فان نه‌نداخت

لاریبهک که که‌وته که‌وانی برۆی جه‌سور و جوانی تووه، به نیازی گیانی لاواز و بی
ده‌سه‌لاتی من نیشانه‌ی گرتوه.

خم: لار شوخ: جه‌سور، بیته‌رم، بی حه‌یا کمان: که‌وان، قه‌وسی تیر و که‌وان
زار: بی هیژ، لاواز ناتوان: بی ده‌سه‌لات

برۆی له‌گه‌ل که‌واندا به‌راورد کردوه ده‌لی: برۆی وه‌ک که‌وانیک وایه که له کاتی نیشانه
گرتندا بیت و لاریوته‌وه و نامانجه‌که‌شی گیانی لاواز و بیته‌زی منه، واته لاری و جوانی برۆی
تو بو له بن هیئانی منی جوان په‌رستی عاشقه. یاخود ده‌توانریت لاریونی برۆ به برۆ تیکنان
و برۆ هیئانه‌وه‌یهک لیک‌بدریتته‌وه و له‌م کاته‌شدا واتای به‌یته که ده‌بیته: حالته‌ی برۆ هیئانه‌وه‌یهک
و توره‌یی تو به نیازی له ناو‌بردنی منه‌وه‌یه، چونکه من له توره‌یی تو‌دا له‌ناوده‌چم.

۲- شراب خورده و خوی کرده کی شدی به‌چمن

که آب روی تو آتش در ارغوان انداخت

شهراب خورده‌فو خه‌ی که‌رده که‌ی شودی به چه‌من، که ئابی روی تو ناتسه‌ش دهر
نه‌رغه‌فان نه‌نداخت.

چ کاتی شه‌رابت خوارده‌وه و عاره‌قت کرد و چویته ناو باغ، که پاراوی روری تو ئاگری
حه‌سودی به‌ردایه دلی نه‌رغه‌وان

خوی: عاره‌ق شدی: لیره‌دا به مانای روژستن، چۆن هاتوه آتش: ئاگر

یاری رووخسار جوان شه‌رابی خوارده‌وه‌ته‌وه و مه‌ست بووه و دل‌په‌ی عاره‌ق به‌سه‌ر
رومه‌تی سوور و مه‌ستییه‌وه بووه، شاعیر ئه‌م سوورییه‌ی رومه‌تی یاری به نه‌رغه‌وان
چواندوه، به‌لام رووخساری یاری پی سوورتر و جوانتره له نه‌رغه‌وان، به یار ده‌لی به مه‌ستی و

نارهق لهسه رگونا که ی چویته نیو باغان که له داغی پاراوی و جوانی رووخساری تۆ نهرغسه وان بهم شیویه ناگری تی بهربووه، لیترده سووری گولّه نهرغسه وان به ناگر گرتن دهربرپوه. واته نازانری چ کاتی مهست و نارهق بهسه رگوناوه رۆشتووته نیو باغ و چیمه ن که نهرغسه وان به بینینی رووخساری نه و سوور و ئال بووه.

۲- به بزمگاه چمن دوش مست بگذشتم

چو از دهان توام غنچه در گمان انداخت

به بزمگاهی چه من دوش مهست بگوزده شتم، چو نه ز دهانی توام غونچه دهر گومان نه انداخت. دوینی شهو له کۆری به زمی باغدا کاتی خونچه منی خسته وه سه رخیالی ده می تۆ مهست بووم و رۆشتم.

بزمگاه: شوینی به زم و خۆشی دوش: شهوی رابردو بگذشتم: تیپه ریم دهان: دم غنچه: خونچه گمان: گومان درگمان انداخت: خستمییه گومانه وه، له بهیته که دا واته: گومانم کرد خونچه یه یا ده می تویه.

دهلی: دوینی شهو له کۆری به زم و خۆشیدا که گول و چیمه ن به ریا یان کردبو، کاتی خونچه م بینی گومانم کرد و وام زانی ده می تویه، چونکه ده می تۆ هیئده بچوکه له خونچه ی نه کراوه ده چیت، بهم گومان و خه یاله ش حالته تی مهستی گرمی و به هه مان مهستییه وه له باغ تیپه ریم و رۆشتم.

۳- به یک کرشمه که نرگس به خود فروشی کرد

فریب چشم تو صد فتنه در جهان انداخت

به یه یک کرشمه که نیرگس به خود فروشی کرد، فرهیچی چه شی تو سه د فیتنه دهر جهان نه انداخت.

به هۆی ناز و عیشویه که وه که نیرگس بۆخۆده رخست کردی، فرهیوی چاوی تۆ سه د فیتنه ی خسته جیهانه وه.

به خود فروشی: به خۆفروشتن، به لام لیترده به مانای: بۆ خۆده رخستن، غرور، دیت.

لیترده به راوردی نیوان نیرگس و چاوی مرۆف کراوه، یاخود به راوردی جوانییه کانی مرۆف له گه ل جوانییه کانی سروشتدا هه روه که له بهیته کانی دیکه شدا به هه مان شیویه و هه میسه جوانی مرۆبی له جوانی سروشت به سه رنجراکیشتر ده زانیت، چونکه سروشت گیانی تیدانییه و به لام مرۆف به جوله سۆزداریه کانی ده توانیت سه رنجراکیشتر خۆی بنوینی، دهلی: چاوی تۆ به

هۆی دژایه تی کردنی جوانی نیرگزه وه سه د فیتنه و ناشوی له جیهاندا به ریا کردوه، چونکه نیرگس ته نیا ده توانی سه رنجی مرۆف راکیشی، به لام جوانی فرهیوه ری چاوی مه عشوق و حالته تی سۆزداری جۆراوجۆر ده بیته مایه ی شه وی ناشوی عاشقانه به ریا بکات.

۴- ز شرم آنکه به روی تو نسبتش کردند

سمن به دست صبا خاک در دهان انداخت

ز شرمی ئانکه به روی تو نسبه ته ش که رده ند، سه مه ن به دهستی سه با خاک دهر دهان نه انداخت.

گولی یاسه مین له شه رمی شه وی که به رووی تویان چواند، به دهستی سه با خۆلی خسته ده می خۆیه وه. نسبت: لی کچوون، چواندن سمن: یاسه مین، گولیکی سپی نهرمه که به جهسته یاخود رووی یار ده چوینریت.

خاک در دهان انداختن: دهر برپینی که به واتای (په شیمان بوونه وه، تویه کردن، حاشا) دیت.

لیترده شدا شاعیر له نیوان رووخساری یار و گولی سپی و نهرمی یاسه میندا په یوه ندی دروست کردوه و دیسانه وه جوانی رووی یار به شیاوتر ده زانیت و دیسانه وه گولی پشکوتوری یاسه مین که به هۆی هه واوه خاک و خۆل ده چیتته نیو په ره کانی چواندوه به ده می مرۆف که به دهستی با خۆل بکریته ده مییه وه دهلی: کاتی گولی یاسه مینان به رووخساری تۆ چواند شه رمه زاربوو تویه ی له جوانی کرد یاخود حاشای کرد.

۵- بنفشه طرهء مغتول خود گره می زد

صبا حکایت زلف تو در میان انداخت

به نه فشه تورپه یی مه فتولی خود گره می زد، سه با هیکایه تی زولفی تو دهر میان نه انداخت.

که سه با باسی پرچی تۆی هیئایه ناوه وه وه نه وشه په رچه می لولی خۆی گری لی ده دا.

بنفشه: وه نه وشه مفتول: لول، پیچ پیچ گره می زد: گری لی لیئده دا، کۆی ده کرده وه حکایت: باس در میان انداخت: هیئایه ناوه وه، باسی کرد

پیچ و گری و وه نه وشه ی به وه هیئایه ته وه که هه روه کو چون یاسه مین له شه رمدا حاشای کرد، شه ویش کاتی سه با باسی پرچی مه عشوقی هیئایه ناوه وه وه نه وشه له شه رمدا په رچه می لولی خۆی کۆ کرده وه و گرییدا.

۶- من از ورع می و مطرب ندیدمی زین پیش

هوای مغیچگانم دراین و آن انداخت

مهن ئەز قەرەع مەهی و موترب نە دیدەمی زین پیش، هەقای موعبەچەگانەم دەرین و ئان ئەنداخت.

من لە مەوپیشت لە خۆپاریزی و تەقواوە مەهی و گۆرانیبیژم نە دەدی، بەلام هەوای موعبەچەگان منی بەرەو لای هەردووکیان راکێشا .

ورع: خۆپاریزی، تەقوا ندیدمی: نمی دیدم: نەم دەبینی هوا: هەوا، حەز، ئارەزوو مغیچە: مندالە موع: ئەو مندالانەتی که لە مەبجانەکاندا مەهی دەگێرن، شاگردی مەبجانە که بەجوانی بەناوبانگن.

من لە مەوپیشت بە هۆی تەقوا و زوهدی خۆمەوێ ئاشناوە تیم لەگەڵ مەهی و مەبجانە و گۆرانیبیژدا نەبوو، هەرگیز بەلایاندا نە دەچوم، بەلام حەز و ئارەزووم بۆ مندالە شاگردەکانی مەبجانە وایلێکردم پڕۆمە نیو هەردووکیانەو واته هەم مەهی بیینم و هەم گۆرانیبیژیش یاخود هەم حەز لە مەهی بکەم و ئاشناوەتی لەگەڵدا پەیداکەم و هەم گۆرانئ و گۆرانیبیژیش (تەم و شانە لە واتای عیرفانیاندا بە کارهاتون).

۷- کنون به آب می لعل خرقه می شویم

نصیبهء ازل از خود نمی توان انداخت

کنون بە ئابی مەهی لە ئل خرقە می شویم، نەسیبەیی ئەزەل ئەز خود نەمی تەفان ئەنداخت.

ئێستا بە ئاری سووری مەهی خرقە زوهدی خۆم دەشۆم، ناتوانئ نسیبی ئەزەلی لە خۆ دامالێت.

کنون: ئێستا می شویم: دەشۆم نصیبه ازل: قسمت و نسیبی رۆژی ئەزەل از خود نمی توان انداخت: ناتوانی ئەسەر خۆ لابرێت، ناتوانی ئە لێ راکرێت.

ئەم بەیتە یەکیکی دیکە یە لە بەیتە جەبریەکانی حافز بە دوا بەیتی پێشوویدا دیت که سەرەتا زوهد و تەقوا دوری خستبوومەو لە مەهی و گۆرانیبیژ (عەشقی حەقیقی)، بەلام ئەمێستا بە شەرابی سوور خرقە دەشۆم و بە تەواری تیکەلاری و مەهی و مەبجانە و مەبجۆری بووم، بەلام ئەمە هەمووی قسمت و نسیبی رۆژی ئەزەل بوو و لە رۆژی ئەزەلدا بەشمان ئەمە بوو که دواجار رووبکەینە مەهی و مەبجانە و مەبجۆش ناتوانی ئەمە قەدەر لەسەر خۆی لابرێت و لە دەست قسمت و نسیب هەلێت.

۸- نبوود رنگ دو عالم که نقش الغت بوود

زمانه طرح محبت نه این زمان انداخت

نەبوود رەنگی دو ئالەم که نەقشی ئولفەت بوود، زەمانە تەرەهی موهیبەت نە ئین زەمان ئەنداخت

هێشتا رەنگی دوو جیهان لە ئارادا نەبوو که وینەیی ئولفەت و وەفا هەبوو، تازە رۆژگار بوونیادی خۆشەویستی لەم سەردەمەدا دانەناو.

رنگ: رەنگ دۆعالم: دوو جیهان، دنیا و رۆژی دوايي الفت: ئولفەت، وەفا، دۆستی زمانە: رۆژگار، زەمانە طرح: بوونیاد

دەلی بەرلەوی دنیا و رۆژی دوايي خەلق بکرین خۆشەویستی و وەفا و ئولفەت وجودی هەبوو، ئەمەش ئامازە یە بە پەيوەندی روحانی نیوان مەوێ و خودا بەر لە بە مەوێ بوونی مەوێ و هاتنە ئاری بوون و گەردوون روحی مەوێ بەشێک بوو لە خودا و بەرلەوی بێتە سەرزەوی و بچیتە جەستەیی مەوێ لە جیهانی بالادا بوونی هەبوو و وەفا و خۆشەویستی و ئولفەتیان هەبوو، لە بیری ئەفلاتوونیشدا ئەو دەرپراوێ که روح و گیان لە جیهانی بالادا یاخود لە جیهانی موعرەدا و بەر لە هاتنی بۆ دنیا حەقیقەتی جوان و جوانی رەهای بینێو.

ئەم بێرە یە که شاعیر دەلی هەر لە جیهانی بالاوێ خۆشەویستی و ئولفەت وجودی هەبوو و رۆژگار ئەم بوونیادی لەم سەردەمەدا دانەناو، لە واتای نیویدێری دوو مەدا دەکرێ ئامازە بە کۆنی و دیری عەشقی و ئولفەتی نیوان مەوێ بکات که هەر لە جیهانی بالاوێ وجودی هەبوو، دەکرێ گلهیی بێت لەوێ که لە کاتی کدا هەر لە جیهانی بالاوێ ئولفەت و خۆشەویستی هەبوو که چی زەمانە لەم سەردەمەدا بوونیادی بۆ دانەناو و ئێستا ئولفەت نییە، بەمەش دەبێتە رەخنە یە کی کۆمەلایەتی و دەروونی لەسەردەمە کی خۆی.

۹- مگر گشایش حافظ درین خرابی بوود

که بخشش ازلش در می مغان انداخت

مەگەر گوشایشی هافز دەرین خەرابی بوود، که بەخششی ئەزەلەش دەر مەیی موغان ئەنداخت

لەوانە یە حەلکردنی مەسەلە ی نارهەت که حافز توانای بە سەریدا هەیه، لەمەوێ بێ که مەستە و زوهد و تەقوای نەماو، لەم رووێشەو گوناھەکانی هەر لە رۆژی ئەزەلەو بەخشاو و بەرەو مەیی موغان نێردراو.

دیسانہ وہ بہیتہ کہ ناماژہ بہ روژی تہ زہل دہ کات و مہرجی بہ خشینی حافر لہ و ہدا دہ بینی کہ ہر لہ روژی تہ زہلہ وہ بہرہ و مہیی موغان نیردراوہ و ہر تہ مہش وایکردوہ تہم حافرہی نیستا بیٹ و توانای ہلکردن و کردنہ وہی مہسہلہ نالوز و نارہتہ کانی ہہ بیٹ، دیسانہ وہ ناماژہ بہ بہ بوونی دستیکی دیکہ لہ پشت مرؤقہ وہ کہ زورجار بہ قہ دہر یا خود قسمہت و نسیب دہیدہینہ قہ لہم.

۱۰- جهان به کام من اکنون شود که دوور زمان

مرا به بندگی خواجه جهان انداخت

جہان بہ کامی مہن تہ کنون شہ قہد کہ دوشری (دووری) زہمان، مہرا بہ بہ نندہگی خاجہ بہ جہان تہ نداخت.

نیستا روژگار بہ نارہزووی من دہ بیٹ، چونکہ دہورانی زہمانہ منی کردہ خزمہتکار و بہندہی گہورہی جیہان.

لہم بہیتہدا حافر مہدحی کہ سیٹک دہ کات کہ بہ (خواجه) یان (سہرورہ) ہیناویہتی و تہو سہرورہش گہورہی ہہموو جیہانہ، دہ کری بہ (خواجه جہان) دا و دیسان ہینانی (بندگی) کہ بہ واتای خزمہتکار و بہندایہ تیش دیت، مہ بہستی حافر لہ (خواجهی جیہان) خودا بیٹ و شاعر شانازی بہ وہوہ بکات کہ یہ کیٹکہ لہ بہندہ کانی خودا و بہ مہش وادہ زانی کہ جیہان بہ نارہزووی تہو دہ بیٹ.

بہو واتایانہی کہ لہم غہ زہلدا ہہیہ، مہسہلہی قسمہت و نسیب و روژی دوایی و بہ خششی خودایی گومانی نریک بو تہوہ دہ چیٹ کہ (خواجه) خودا بیٹ و تہم شانازیہ ہر بو تہوہ بیٹ. جگہ لہوہش تہو بہر پیزانہی شہرحی حافر یان کردوہ کوزک و تہبا نین لہسہر کہ سیٹکی دیار بو نمونہ (سودی) بہ (خواجه قوام الدین حسن) ی دہ زانیٹ {ج ۱، ل ۱۵۳} ہہرہہا لہ (حافظ خراباتی) دا (جلال الدین تورانشاہ) ہاتوہ یا خود (قوام الدین محمد صاحب عیار)، بہ لام (د. ہروی) دہ لئی دیار نییہ کہ (خواجه) مہ بہست لہ کام لہو کہ سانہیہ کہ حافر ستایشی کردوون. {ج ۱، ل ۸۵}. ہہرہہا (د. محمد استعلامی) ش لہ (درس حافظ) دا نویویہتی: " بہ تہواری نازانین کیٹہ ؟ حاجی قوام تمغاچی یا قوام الدین صاحب عیار؟ یا کہ سیٹکی ترہ ؟ بہ ہر حال دہ زانین کہ حافر پیہاہ لڈہر نہ بوہ و... " {د. محمد استعلامی، درس حافظ، ج ۱، تہران، ۱۳۸۲ ک.ہ، ل ۱۱۳}

غەزەلى ھەژدەبەم:

بەحرى رەمەلى ھەشتى مەخبونى مەقسور

(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن)

۱- سېنەم از آتش دل در غم جانانە بسوخت

آتشى بوود درين خانە كە كاشانە بسوخت

سېنەنەم ئەز ئاتەشى دل دەر غەمى جانانە بسوخت، ئاتەشى بوود دەرىن خانە كە كاشانە بسوخت.

لە تاو ناگرى دلم كە لە غەمى مەعشوقدا ھەلگىرساۋە سنگم سووتا، ئاگرىك لەم مالا بەر بوو كە مالتۇچكەشى سووتاند.

بسوخت: سووتا آتش: ئاگر خانە: مالا كاشانە: مالتۇچكە، خانوى بچوك لېرەدا مەبەست لە مالا، دل و لە خانۇچكە ياخود مالتۇچكەش سنگە، دەلى لە غەمى دوورى يار ئەو ناگرەى لە دلم بەر بوو سنگىشى سووتاند و بوو مایەى سووتانى سېنەشم، ئاگرى بەربويە مالى دلم و خانۇچكەى سنگىشى سووتاند.

بەلام لېرەدا ئالتۇزىيەك لە ئارادايە، چونكە مالا گەورەتر و خانۇچكەش لە نىو مالدايە، بەلام بە پېچەوانە ۋە سنگ لە دل گەورەترە و ئاگرى دل مالى مالتۇچكەى سنگ بېت، گەر مەبەست لەم لېكچونە ياخود پېچان و كرنەۋەيە لەرووى گرنگىيەۋە نەبېت كە خانۇ لە خانۇچكە گرنگترە و لە غەشقىشدا دل لە سنگ گرنگترە ئەوا نەنگىيەك لە چواندەكەدا ھەيە، چونكە دەلى ئاگرى دلم سنگى سووتاند، ئەم ئاگرەى كە لەمالى دلمدا بوو مالتۇچكەى سنگى سووتاند.

۲- تنم از واسطەء دوورى دلبر بگداخت

جانم از آتش مەر رخ جانانە بسوخت

تەنەم ئەز فاسىتەيە دوورى دلبر بگوداخت، جانەم ئەز ئاتەشى مېھرى روخى جانانە بسوخت.

جەستەم بە ھۆى دوورى لە دلبرەۋە توايەۋە (لاوازىو) گىانم لە ئاگرى خۇشەۋىستى رووخسارى مەجبۇبدا سووتا.

تن: جەستە واسطە: ھۆ، بە ھۆى گداختن: تۈنەۋە، لاواز و زەغىفبۈون لېرەشدا مەبەست لە لاواز و ھەژارېۋنە مەر: خۇشەۋىستى و شەوق

ۋاتە: بە ھۆى دوورى يارەۋە لە تاو خەم و خەفەت جەستەم زەغىف و لاواز بوو ھەروەك بلىنى دەتۈيىتەۋە و دەبى بە ئاۋ و ئاگرى شەوق و خۇشەۋىستى مەجبۇبى لە گىان خۇشەۋىستىرەش گىانى سووتانم دەكرى مەبەست لە (مەر) شەوق و خۇشەۋىستى بېت، ياخود ھەتاۋ يان خۇر بېت، لەم حالەتەدا ماناى دېرەكە دەبېتتە: گىانم لە تاو ئاگرى رووخسارى ۋەك ھەتاۋى يارى لە گىان خۇشەۋىستىر سووتا.

۳- ھر كە زنجىر سر زلف پرى روى تو دید

دل سودازدهاش بر من ديوانە بسوخت

ھەر كە زنجىرى سەرى زولفى پەرى روى تو دید، دلى سوفا (سوفا) زەدەتەش بەر مەنى دېشانە بسوخت.

ھەر كەس كە لولى سەرى زولفى رووخسارى بېنى دلى سەۋدازەدەى بۆ مەنى دېوانە سووتا.

پرى روى: پەرى رووخسار، رووخسار ۋە كو رووخسارى پەرى سوفا: شەيدا، سەۋدازەدە، پەشېۋحال

دەلى: دلى من ۋەك شىت و دېوانە لە زنجىردا گىرى خواردوۋە و گرفتار بوو و من لە زنجىرى زولفى تۇدا گىرم خواردوۋە و بەندبووم، ھەر بۇيەش ھەر كەسىك كە قەفى زنجىرى زولفى تۇ ۋاتە لولى زولفى تۇى بېنى، مەنى بېر دەكەۋىتەۋە كە شىت و دىلم و دلى بۆ من و حالى من دەسووتى، بەۋ ۋاتايەى زولفى تۇ ۋەك زنجىر مەحكەمە بۆ راۋ و دىلكردنى عاشقان مەنىش عاشق و دىلى پرچى تۆم، ھەر كەس كە ئەو پرچە لولەى بېنى زانى من دىلىكى گرفتارم و دلى پېم سووتا.

۳- سوز دل بين كە ز بس آتش اشكم دل شمع

دوش بر من ز سر مەر چو پروانە بسوخت

سوزى دل بين كە ز بەس ئاتەشى ئەشكەم دلى شەمع، دوش بەر مەن ز سەرى مېھرى چو پەرقانە بسوخت.

سەيرى ئاگرى دلى من كە، كە دىنى شەۋ لە گەرمى فرمىسكى مەنەۋە دلى مۆم لەرووى سۆزەۋە ۋەك پەروانە بۆم سووتا.

سوز: ئاگر، سووتان زىس آتش اشكەم: لە تاۋ زۆر گەرمى فرمىسكى مەنەۋە، لە گەرمى فرمىسكى مەنەۋە دل شەمع: دلى مۆم، مەبەست لە دلى مۆم ئەۋ فتىلە ياخود تالە دەزويە كە لە ناۋەراستى مۆمدا دەسووتىت زىس مەر: لەرووى مېھرىبانى، خۇشەۋىستى، سۆز و بەزەبىيەۋە پەروانە: پەروانەى دەورى مۆم.

ببینه دلی من چ ناگریکی ههیه که فرمیسکم به هۆی کاریگه‌ری شه و ناگره‌وه شه‌هنده گهرم بوو دوتینی شه و فتیله و ده‌زوی مۆم که دلی مۆمه له‌پرووی سۆز و به‌زه‌بیه‌وه بۆم سووتا، سووتانیکی هینده سه‌خت وه سووتانی په‌روانه. به هه‌ندێ وردبوونه‌وه ده‌توانین شه‌وه ده‌رجه‌ین که شاعیر له نیتوان فرمیسکی خۆیی و فرمیسکی مۆمدا لیکچواندنێ کردووه، به‌م واتایه‌ی که مۆم هه‌میشه خۆی فرمیسک ده‌پۆتیت و شه‌م فرمیسک رژاندنه‌ش له‌به‌ر ناگری دلی مۆم (فتیله‌یه و گهرمیشه، به‌لام شاعیر ده‌لی ببینه فرمیسکی من چه‌نده گهرمه (یاخود له فرمیسکی مۆم گهرمته) به‌مه‌شدا ده‌بی ناگری دلی من زۆر له ناگری دلی مۆم گهرمتر بیت، هه‌ر شه‌مه بوو که دلی مۆم هه‌ستی به گهرمی فرمیسکی مندا راده‌ی ناگری دلی مۆم زانی و سه‌رباری نا‌په‌ه‌تی سووتانی خۆی دلی به سووتانه‌کی من سووتا.

۴- آشنایی نه غریب است که دلسوز من است

چون من از خویش برفتم دل بیگانه بسوخت

ناشنایی نه غه‌ریبه‌ست که دلسوزی مه‌نه‌ست، چون مه‌ن شه‌خیش بره‌فته‌م دلی بیگانه بسوخت.

سه‌یر نییه که ناشنایه‌ک دلسوزی بو من ده‌رده‌خا، چونکه کاتی من له‌خۆچووم دلی بیگانه بۆم سووتا.

نه‌غریب است: سه‌یر نییه، سه‌رسوره‌ینه‌ر نییه از خویش برفتم: له‌خۆچووم دل بیگانه: دلی خه‌لکی بیگانه دلی که له عه‌شق بیگانه‌یه.

ده‌لی: له کاتی مه‌ینه‌تی دلی مندا هه‌یج جیگه‌ی سه‌رسورمان نییه که ناشنا و ناسیاریک دلسوزی بو من پیشان بدات و به‌زه‌یی پیمدا بیتته‌وه و دل‌م بو سووتینی، چونکه من له کاتی له خۆچوون و نا‌ئارامییدا ته‌نانه‌ت دلی بیگانه بۆم ده‌سووتنی ئیدی دلسوتانی ناشنا غه‌ریب نییه، واته نا‌ئارامییه‌که‌ی من هینده نا‌په‌ه‌ت بوو بیگانه‌کان دلیان به‌من سووتا چ جای ناشناکان.

۵- خرقة زهد مرا آب خرابات ببرد

خانه عقل مرا آتش خُمخانه بسوخت

خیرقه‌یی زه‌دی مه‌را ئابی خه‌رابات ببورد، خانه‌یه شه‌قلی مه‌را ئاته‌شی خوخانه بسوخت.

ئاوی خه‌رابات خرقة‌ی زه‌دی منی برد و ناگری مه‌بخانه‌ش مائی عه‌قلی منی سووتاند.

خرقة زهد: خرقة‌یه‌ک که نیشانه‌ی زه‌ده آتش خه‌خانه: ناگری خوخانه، شه‌رابی (ره‌نگ سوور) آب خه‌رابات: ئاوی خه‌رابات، شه‌راب، مه‌ی (عه‌شقی حه‌قیقی).

ده‌لی: که‌لکه‌له‌ی مه‌ی و مه‌ستی وایلێکردم که هه‌رچه‌م هه‌بوو له ریگه‌ی مه‌بخانه‌دا دامناو له ده‌ستدا، ته‌نانه‌ت خرقة‌ی زه‌هد و ته‌قوا و مائی دل‌م — که وه دوو ره‌مزی سه‌رمایه‌ی مروه‌ هاتوون — له ریگه‌ی شه‌رابدا دانا، له ریگه‌ی به‌ده‌سته‌پینانی شه‌رابدا خرقة‌که‌م له‌ده‌ستدا و پاشانیش هه‌مان شه‌راب به هۆی مه‌ستییه‌وه ناگری به‌ردایه‌ عه‌قل‌م و هه‌رچی عه‌قل و ژیرییه‌که‌م هه‌بوو هه‌مووی سووتاند. له روانگه‌ی عه‌رفانییه‌وه (خیرقه و عه‌قل) دوو نامه‌ه‌رمی دونیای عه‌شقی و لی‌رده‌دا کاریکی پۆزه‌تیقی شه‌نجام دراوه.

۶- چون پیاله دلم از توبه که کردم بشکست

همچو لاله جگرم بی می و پیمانہ بسوخت

چون پیاله دلم شه‌توبه‌که که کرده‌م بشکه‌ست، هه‌مچو لاله جگه‌ره‌م بی مه‌ی و په‌یمان‌ه بسوخت.

دل‌م وه‌ک پیاله له‌و تۆبه‌یه‌ی که کردم شکا و به هۆی نه‌بوونی مه‌ی و پیکیشه‌وه دل‌م وه‌ک گولی لاله سووتا.

پیاله: پینک، پینکی شه‌راب، پیاله بشکست: شکا لاله: گولاله، گولی سووره پیمان‌ه: پینک چون پیاله بشکست: ئاماژه‌یه به‌وه‌ی که کاتی تۆبه‌کردن ئامیری رابواردن و گۆزانی گوتن وه‌ک پیاله و پینک و ئامیره‌کانی مؤسیقا ده‌شکینن.

شاعیر په‌شیمان‌ه له‌و تۆبه‌یه‌ی که کردوویه‌تی بو شه‌وه‌ی مه‌ی نه‌خواته‌وه و ده‌لی: هه‌روه‌ک شه‌و پیاله‌یه‌ی که له‌کاتی تۆبه‌دا ده‌شکیت دل‌م له‌و تۆبه‌یه‌ی که کردووه‌مه شکاوه و به هۆی کاریگه‌ری مه‌یه‌وه دل‌م شکاوه و وه‌ک به‌رگی گولی لاله‌ش که سووره و هه‌یلی ره‌شی تییدا‌یه له بی مه‌یی و شه‌رابیدا جگه‌رم سووتاره واته له دووری مه‌ی و پینکا جگه‌رم سووتا.

۷- ماجرا کم کن و بازآ که مرا مردم چشم

خرقة از سر بدر آورد و به شکرانه بسوخت

ماجه‌را که‌م کون و بازتا که مه‌را مه‌ردومی چه‌شم، خیرقه شه‌ز سه‌ر به‌ده‌ر ئا‌شه‌رد و به شوکرانه بسوخت.

رووداو و کی‌به‌رکی که‌م که‌روه و بگه‌ریوه بو لای من، چونکه گلینه‌ی چارم خرقة‌ی له‌به‌ردامائی بو شوکرانه و سوپاسگوزاری سووتاندی.

ماجرا: رووداو و بهزم و شهر، تۆران، به زۆری بۆ رووداویکه که دل پیتی ناخۆش بی، نزاع و کبیهرکی مردم چشم: گلینهی چاو، بیلبلهی چاو، سۆمای چاو خرقه از سربرد آورد: خرقه‌ی له‌به‌رادکاند، پیشتەر ئەم دەرپرینەم روونکردووه و ئەوه‌نده گرنکه بزانیته که (خرقه) له پیشه‌وه ناکریتته‌وه و وهك (دشداشه) له سه‌روهه داده‌که‌نریت و به‌مه‌ش ده‌لێن: از سربرد آوردن به شکرانه: بۆ سوپاسگوزاری.

بۆ شه‌رحکردنی به‌یته‌که پیوسته (خرقه به شکرانه سوزاندن — سوختن) (خرقه سووتاندن بۆ سوپاسگوزاری) روونکه‌ینه‌وه، سوودی له شه‌رحه‌که‌یدا ده‌لی: "له داب و نه‌ریتی بادنه‌نۆشیدا کاتی دوو دۆست له یه‌کتری دهره‌نجی و ناکۆکی ده‌که‌ویتته نیوانیانه‌وه، شه‌وه‌یان که حه‌زی له ناشتبوونه‌وه‌یه کراسه‌که‌ی خۆی داده‌که‌نیت و بۆ سوپاسگوزاری ناشتی و ناشتبوونه‌وه ده‌بسووتینی. { ج ۱، ۲۵۸ } ئەم کراس سووتاندنه مانای حه‌زی ناشتبوونه‌وه‌یه که له دهربرینی منداڵانه‌ی کوردیدا پیتی ده‌لێن (مه‌جبوور). هه‌روه‌ها له هه‌مان جیگه‌دا سوودی ده‌لی، به‌لام هه‌ژاره‌کان له‌به‌ر که‌م ده‌ستی له بری کراس خرقه‌یان له‌به‌ر ده‌کرد و حافزیش به‌م هۆیه‌وه یاخود له‌به‌ر کیشی شیعرا یان هه‌ره‌هۆیه‌کی دیکه بیت (خرقه‌ی هیناوه.

(د. هرویش) به وه‌رگرتن له (نوستاد همایی) یه‌وه نووسیه‌وه‌تی: له نیوان هه‌ژارانێ سۆفیگه‌ریدا وه‌ك خیر و سه‌ده‌قه ئەمه باو بووه، واته ئەگه‌ر له به‌لا و ناره‌حه‌تییه‌ك رزگاربان بوویه یاخود هه‌والی خۆشی زۆر گرنگیان پێ گه‌یشته‌ی یه‌کێك له یاران یاخود خۆدی شیخ خرقه‌که‌ی خۆی به ناوی خیر و سه‌ده‌قه‌وه ده‌سووتینی یاخود بۆ جیهانی زوهد و ته‌قوا و رووکردنه جیهانی عیرفانی خرقه‌ی زوهد ده‌سووتینی به نیشانه‌ی ته‌رکی یه‌کجاری و سپینه‌وه‌ی به‌ره‌مه‌کانی رابردوو.

به‌هه‌رحال حافز به‌رامبه‌ر به یار و خۆشه‌ویستی خۆی راستگۆ نه‌بووه و هه‌ر خه‌ریکی ریا و فیل بووه و خرقه‌ی ریا پۆشیبووه، له‌به‌ر ئەم هۆیه‌ش یار لێی تۆراوه و نزاع و ده‌عوایان که‌وتووته نیوانه‌وه و ئەم تۆرانه‌ش مایه‌ی ناره‌حه‌تی شاعیر بووه و حافز له‌م کاره‌ی په‌شیمان بووه‌ته‌وه و نیازی ناشت بوونه‌وه‌ی له‌گه‌ل یاردا هه‌یه و به‌م مه‌به‌سته و بۆ دهرپرینی ئەو نیازه خرقه‌که‌ی ده‌سووتینی و ناماده‌ی خۆی بۆ سۆلج و ناشتی له‌گه‌ل یاردا دهرده‌بریت، یاخود حافز پاش زانینی ریاکاری خۆی خرقه‌ی ریاکاری ده‌سووتینی و بۆ یه‌کجاری ته‌رکی ئەو فیل و فریوکارییه‌ ده‌کات، بۆیه به‌رامبه‌ر به یار ده‌لی: تۆران و نزاع که‌مکرده‌وه و وازی لێ بیته و بگه‌رپۆه بۆ لای من، چونکه له چاره‌پوانی تۆدا چاره‌پۆه مامه‌وه و گلینه‌ی چاوم له تاو تۆ به‌ شیوه‌یه‌ك سووتا یاخود واز له تۆران و توپه‌یی به‌ینه و بگه‌رپۆه پیش گلینه‌ی چاوم، چونکه ئەم

ناماده‌ی خۆی بۆ سۆلج پیشان داوه و له سوپاسگوزاریدا خرقه‌که‌ی به‌ری سووتاندووه واته‌ چاوم ته‌مه‌نای گه‌رانه‌وه‌ی تۆیه‌تی و له دوری تۆ ده‌سووتی و توانای به‌رگه‌گرتنی نییه.

۸- تَرَک افسانه بگو حافظ و می نوش دمی

که نختیم شب و شمع به افسانه بسوخت

ته‌رکی ئەفسانه بگو حافظ و مه‌ی نوش ده‌می، که نه‌خووتیم شه‌ب و شه‌مه‌ به ئەفسانه بسوخت.

حافز، واز له ئەفسانه به‌ینه و ساتیک مه‌ی بنۆشه، چونکه شه‌و تا به‌یانی نه‌خووتیم و مۆم له که‌نار ئەفسانه گوتندا سووتا (یان مۆم هه‌وانته سووتا).

افسانه: قسه‌ی دور له راستی و له زاراوه‌ی عیرفانیدا ده‌توانی به شه‌ته‌حات و قسه‌ی پوچ بدریتته قه‌لم.

ترك افسانه بگو بلی ئەفسانه‌م ته‌رک کرد، واز له ئەفسانه به‌ینه.

دمی: ساتیک، ده‌میک نختیم: نه‌خووتین

به افسانه: له به‌رامبه‌ر ئەفسانه‌دا، له کاتیکدا ئەفسانه ده‌وترا، به‌هه‌وانته، له خۆپایی

شاعیر روویه خۆی ده‌لی: حافز واز له قسه‌ی پرپوچ و ئەفسانه به‌ینه و که‌میک بیر له ژبان و چیژه‌کانی ژبان بکه‌ره‌وه و بژی، چونکه مۆمی ته‌مه‌نت له ئەفسانه‌دا و له‌به‌ر ئەفسانه گوتندا ورده ورده سووتا و به‌سه‌رچوو که‌چی شه‌وان نه‌خووتین و ئەم ته‌مه‌نه‌مان له ئەفسانه‌دا برده‌سه‌ر یاخود شه‌وان نه‌خووتین و مۆمی ته‌مه‌نمان به هه‌ده‌ر سووتان و به‌بێ که‌لک به‌سه‌رمان برد له کاتیکدا له خۆشی و چیژه‌کانی ژبان به‌هه‌مه‌ند بووین.

لێره‌دا شاعیر ته‌مه‌نی خۆی به مۆم و مه‌سه‌له خه‌یالی و هه‌میه‌کانی ژبانیشی به ئەفسانه و چیژ و نارامی ژبانیشی به خه‌و چواندووه. به‌مه‌ش واته: حافز تۆ ته‌مه‌نی خۆت له مه‌سه‌له خه‌یالی و هه‌میه‌کانی ژباندا سه‌رفکرد و له‌بیری چیژ و نارامی ژباندا نه‌بووی ئیستا واز له خه‌یال و وه‌م بینه و چیژ له ژبانی عیرفانی و حه‌قیقی بیته.

غزه‌لی نۆزده‌یه‌م:

به‌حری ره‌مه‌لی هه‌شتی مه‌خبوونی ته‌سله‌م
(فاعلاتن فعلاتن فع لاتن فع لن)

۱- ساقیا آمدن عید مبارک بادت

وآن مواعید که کردی مرواد از یادت

ساقیا نامه‌ده‌نی ئید موباره‌ک باده‌ت، قان مه‌قائید که که‌ردی مه‌ره‌قاد ته‌ز یاده‌ت.

ساقی هاتنی جه‌ژنت لی‌ پیرۆز بی‌ت، نه‌و به‌لین و گفتانه‌ی که دابوت له بیرت نه‌چنه‌وه.

عید: جه‌ژنی ره‌مه‌زان مبارک بادت: پیرۆزت بی‌، موباره‌کت بی‌
مواعد: کۆی مه‌وعید، به‌لین، گفت مرواد: نه‌پوات، نه‌چیت یاد: بیر
مرواد از یادت: له‌بیرت نه‌چیتته‌وه

دیاره‌ ساقی له مانگی ره‌مه‌زانا کۆمه‌لی‌ گفتی به‌ شاعیر داوه و ئیستا که مانگی
ره‌مه‌زان کۆتایی هاتوه پیرۆزبایی جه‌ژن له ساقی ده‌کات و ده‌لی: ئومیده‌وارم گفت و
به‌لینه‌کانت بیر نه‌چنه‌وه.

۲- در شگفتم که درین مدّت ایام فراق

برگرفتی ز حریفان دل و دل می دادت

ده‌ر شگیفتم که ده‌رین موده‌تی ته‌بیامی فیراق، به‌رگرفتی ز هه‌ریرفان دل و دل می
داده‌ت.

پی‌م سه‌یره که له‌م ماوه‌یه‌ی رۆژانی دووریدا، چۆن وازت له‌ هه‌ریرفان هی‌نا و دل‌ت به‌م کاره
رازی بوو.

در شگفتم: پی‌م سه‌یره، له‌ سه‌رسورپماندام فراق: دووری

برگرفتی: لی‌ت سه‌ندنه‌وه حریفان: هاوکاران، هاوپی‌یان، هاوپی‌ک و هاو‌جام

برگرفتی ز حریفان دل: دل‌ت له‌ هه‌ریرفان سه‌نده‌وه، به‌لام به‌ واتای (وازت له‌ هه‌ریرفان هی‌نا) دی‌ت
دل می دادت: دل‌ت رازی ده‌بوو، دل‌ت هی‌نای.

وه‌ک له‌ به‌یتی یه‌که‌مدا ئاماژه‌ی پی‌داوه‌ ته‌م غه‌زه‌له‌ باس له‌ هاتنی جه‌ژنی ره‌مه‌زان و مانگی
ره‌مه‌زان ده‌کات که چۆن له‌و مانگه‌دا مرۆڤ له‌ تام و چی‌ژه‌کان دوورده‌که‌وتته‌وه و له‌گه‌ل هاتنی
جه‌ژندا دووباره‌ ده‌گه‌رتته‌وه سه‌ریان و له‌ به‌یتی یه‌که‌مدا شاعیر پیرۆزبایی له‌ ساقی کرد به‌ بۆنه‌ی

تەواوبونى مانگى رۆژوگرتنەو، لەم بەيتەشدا ديسانەو دەكرى گوتار رووبەرۆوى ساقى بىت ھەرچەندە سودى پىتواپە كە بەرامبەر (دختر رز - شەراب) ھو باس لە فىراقى سى مانگەى ٴو دەكات {سودى، ج ١، ١٦٢}، دەكرى شەرھەكەى سودى بۆ خۆى راستى ھەلبگرىت، چونكە جىگەى بەيتەكە گۆراو و لای سودى بەيتى چوارەمە، بەلام سەيرە كە چۆن دلت رازى بوو - دلت ھىناى لەم ماوھىەى رۆژانى دووریدا - واتە رۆژانى مانگى رەمەزان كە مەبجانەكان داخرايوون و ساقىش دووربوو لە ياران كە لە يارانى بادە و ھاوپىكىيان دووركەويتەو (لەم بەيتەدا مەى و ساقى لايەنى عەشقى حەقىقى نايىنن و رۆژوش لايەنى رووكارى).

٣- برسان بندگى دختر رز گو بدر آى

كە دم و ھمّت ما كرد ز بند آزادت

برسان بەندەگىيى دوختەرى رەز گو بەدر ئاى، كە دەم و ھىمەتى ما كەرد ز بەند نازادەت.

خزمەتى ئىمە بە كچى ميو بگەيەنە و بلى وەرە دەرەو، چونكە دؤعا و كۆششى ئىمە تۆى لە بەند نازاد كرد.

برسان: بگەيەنە بندگى: خزمەت، بەندەيى دختر رەز: كچى ميو: دركەيە لە مەى، بە شەراب دەگوتريت كچى ميو رەزىش درەختى ميو ھەرچەندە بۆ باخە تريش ھەر رەز بەكاردەھىتريت.

بدرآى: وەرە دەرەو، وەدەرەو، دەم: ھەناسە، بەلام لىرەدا دركەيە لە نزا و دؤعا ھمەت: ھەول، كۆشش.

شەراب لە ژىرەمىن ياخود لە ژوورە داخراوكاندا ھەلدەگىرەت بە تايبەتى لە كاتىكى وەك مانگى رەمەزاندا ئىستاكە جەژنە و مانگى رەمەزان تەواو بوو شاعىر بە ساقى دەلەيت: ئەى ساقى خزمەتى ئىمە بەكچى ميو (شەراب) بگەيەنە و پىي بلى زىندان و بەند كۆتايى ھات و مانگى رەمەزان تەواو بوو بە دؤعا و كۆششى ئىمە لە كۆتاييدا لە بەند رزگارى بوو با بىتە دەرەو و ئىمە ديسانەو بىنۆشەن.

٤- شادى مجلسيان در قدم و مقدم توست

جای غم باد ھرآن دل كە نخواهد شادت

شادى مەجلىسيان دەر قەدەم و مەقدەمى توست، جاي غم باد ھەران دل كە نەخاھەد شادەت.

شادى تەھلى مەجلىس لەمەدايە كە تۆ ھەنگاو ھەلگرىت و بىتەو مەجلىس، ئەو دلەى كە شادى تۆى نايەويت جىگەى غەم بىت.

مجلسيان: ئەوانەى لە مەجلىسدا دانىشتون قدم: ھاتن، ھەرچەندە بە ماناي پىي دى مقدم: جىگەى پىدانان و ھاتنەوھە لە سەفەر، كاتى ھاتن جاي غم باد: جىگەى غەم بىي، غەمگىن بىت نخواهد شادت: شادى تۆى ناويت.

لىرەدا بەرامبەر بە خودى شەراب و كچى ميو قسە دەكات و دەلەى: دلەى ئەوانەى لە مەجلىسدا دانىشتون ھەر بە ھاتنەوھى تۆ شاد و خۆشحال دەبىت و ئەگەر كەسكىش لە ھاتنەوھى تۆ و دەرکەوتنت خۆشحال نەبى و ھەز بە كۆت و بەندى تۆ و ناديارىت بكات ياخوا ھەر غەمگىن و پەشىو حال بىت.

٥- شکر ايزد كە ز تاراج خزان رخنه نيافت

بووستان سمن و سرو و گل شمشادت

شوكرى ئەيزەد كە ز تاراجى خەزان رەخنە نەيافت، بووستانى سەمەن و سەرڤو گولى شەمشادەت.

سوپاس بۆ خودا كە باخى ياسەمەن و سەر و گولى شمشادت زيانى لە دەست تالانىي پايە نەدى.

ايزد: يەكئەكە لە ناوھەكەنى خودا كە پاشاوەى زمانى كۆنى ئىيرانىيە. تاراج: تالانكردن خزان: خەزان رەخنە نىافت: زيانى نەبىنى، كەم نەبوو، نووسان نەبوو، كورتى نەھىنا بە كچى ميو دەلەى: سوپاس بۆ خودا كە لەم ماوھى زىندانى و ونبوونەدا كە خەزان خەرىكى تالانى و تىكدانى جوانىيەكان بوو باغى ياسەمەن و سەر و گولى شمشادت ھىچ زەرەرىكى نەبىنوو و بە سەلامەتى دەرچوو. واتە ئەى كچى ميو ئەم ماوھىەى كە لە ترسى چاودىرەكان ھەلگىرايويت ھىچ نووسانىيەك رووى تى نەكردوويت و كاريگەرىي لە سەرت نەبوو.

٦- چشم بد دوور كزان تفرقه خوش باز آورد

طالع نامور و دولت مادرزادت

چەشى بەد دوور كزان تەفرەقە خوش باز ئاڤەرد، تالەى نامشەر و دۆولەتى مادەرزادەت. چارى بەدت لى دوورىت كە بەختى چاك و خۆشبەختى زگماگى لە تەفرەقە و جىاوازي بە چاكى نەجاتى دايت و رزگارى كردى.

چشم بد: چاوى بەد، چاوى ھەسود، چاوى پىس تفرقه: تەفرەقە، جىاوازي باز آورد: ھىنايەو، بەلام لىرەدا بە ماناي رزگاربوون، نەجات بوونە طالع: بەخت نامور:

ناودار، چاك، لپره شدا به واتای به ختی چاك هاتوره دولت: به خت، به خت هه بوون مادرزاد: زگماك، واته هه له گه له داكیوونیدا له گه لیدا له دایكبووه، بۆ نمونه به زگماك كویره، لپره دا به ختی چاكی تهو زگماكیبه.

به كچی میو ده لیت: ئیستا كه به هوئی به ختی چاكی زگماكیبه وه له خهزان و تهفره قه و دووری زگارت بووه چاوی به دت لی دوور بیئت و جاریکی دیکه نه كه ویتسه وه نیو ناربه حه تی و ناخوشیبه وه، واته سه رده می ناخوشی شاردنه وهی شهرباب نه یه ته وه.

۷- حافظ از دست مده صحبت این کشتی نوح

ورنه طوفان حوادث ببرد بنیادت

هافز تهز ده ست مده سه هبه تی ئین كه شتی نوه، شه رنه توفانی هه قادیس ببه رده بوونیاده ت.

حافز هاوده می ته م كه شتی نوحه له ده ست مده، ته گه رنا توفانی رووداوه كان له ره گ و ریشه ت ده بات.

از دست مده: له ده ست مده بنیاد: ره گ و ریشه، بوونیاد، بنچینه

ته م به یته ناماژه به به كه شتی نوح كه ته نیا هاوړیانی كه شتی نوح له توفان زگاریان بوو جگه لهو هه رچی له سه ر زه ویدا هه بوو له ره گ و ریشه هات و هاتنی توفانیش بوونیادی هه موو شته كان له ره گه وه هه لده كیشیت، هه ر بویه بۆ زگاری ده بی هاوده می كه شتی نوح بین تا له توفان زگاریان.

لپره دا مه به ست له كه شتی هه مان پینکی شهرباب یا خود جامی شهربابه كه له شیوهی به له می بچوو كدا دروستكران وه ك جامی كورده واری كه وه ك سودی ده لی: "هه ندی جار له (زیو) نوقره یا خود شاخی مانگا یان دار دروستكراره (سودی، ج ۱، ل ۱۶۴)، هه روه ها توفانی رووداوه كانیش له بری توفانی راسته قینه دانراوه و ده لی: حافز ته وهی كه تۆ له بای دهد و مهینه تی رووداوه و به سه رهاته كانی رۆژگار زگار بكات وه ك چۆن كه شتی نوح بووه مایه ی زگاری له توفان بادیه و له دهستی خۆتی مده.

چ سودی و چ د. هرویش (كه د. هروی له د. غنی وهرگرتوه) ناماژه به وه ده كه ن كه ته م غه زه له له سه رده می هاتنی (شوجاع پادشا) دا نو سراه كه پاشایه کی به زهوق و سه لیه بووه و له سه رده می ته ودا مه ی قه ده غه نه كراوه. به لام راڤه ی عیرفانی له م مه سه له میژوو یه ی دوور ده خاته وه.

غزه‌لی بیستم:

به‌حری هه‌زه‌جی هه‌شتی نه‌خره‌بی مه‌کفوفی مه‌قسور
(مفعول مفاعیلن مفاعیلن فاعلات)

۱- ما را ز خیال تو چه پروای شراب است

خم گو سر خود گیر که خُمخانه خراب است

ما را ز خیالی تو چه په‌رفای شه‌راهه‌ست، خوم گو سه‌ری خود گیر که خومخانه
خه‌راهه‌ست.

ئیمه له خه‌یالی تو‌دا په‌رۆشی شه‌راب نین به کوبه‌له‌ی شه‌راب بلی له بیری خۆیدا بیست که
مه‌یخانه چۆله‌وانییه.

پروا: په‌رۆش، ره‌غبه‌ت خم: کوبه‌له‌یه‌ک که شه‌رابی تیبیدا هه‌لده‌گیریت، هه‌رچه‌نده جارو‌یار
درکه‌یه له خودی شه‌راب سرخودگیر: سه‌ری خۆی بگرت یا له بیری خۆیدا بی خُمخانه: شوینی
هه‌لگرتنی خوم، مه‌یخانه خراب: لیره‌دا به واتای چۆلی و بی موشته‌ری بوونه، چۆله‌وانی

ئهم غه‌زه‌له به ته‌واوی پیچه‌وانه‌ی غه‌زه‌لی پیشووه که خزمه‌تی به شه‌راب ده‌گه‌یانند و له
خودای ده‌ویست و ده‌خواست نازاد بیست و چاری به‌دی لی دور ده‌خسته‌وه که نازاد بووه، به‌لام
لیره‌دا ئیدی پیوستی به‌و مه‌یه نییه ته‌مه‌ش تا شه‌و راده‌یه‌ی که سه‌رگرتنی گۆزه‌کان به
پیوست ده‌زانیت و ده‌لی سه‌ری خۆیان بگرن، گهر غه‌زه‌لی پیشووه له بارودۆخیکی وه‌ک هاتنی
(شوجاع پادشا) دا له‌رووی میژوو‌ییه‌وه نووسرابیت که یه‌کیکه له خۆشه‌ویستانی شاعیر و
به‌وشیوه‌یه شه‌و شادییه ده‌برابیت شه‌وه ئهم غه‌زه‌له نزیکتره له بیر و بۆچوونی هه‌میشه‌یی
حافزه‌وه که یار له هه‌موو شته‌کانی سروشت به سه‌رنج‌راکیتشتر و جوانتر و ته‌نانه‌ت مایه‌ی
مه‌ستی زیاتریش ده‌زانیت هه‌ر بۆیه له هاتنی یار و خه‌یال و هزری شه‌مه‌دا ته‌نانه‌ت شه‌راهییش
ده‌بیته سفر.

جاران شه‌راب له (خم) دا هه‌لگیراوه و ته‌نانه‌ت کاتی خۆشکردنی مه‌یش هه‌ر له‌ودا سه‌ری
گیراوه، لیره‌دا ئهم حاله‌ته‌ی هیناوه‌ته‌وه و ده‌لی ئیمه‌ کاتی خه‌یالی یار که‌وته سه‌رمان به
شیوه‌یه‌ک مه‌ست ده‌بین ئیدی پیوستیمان به شه‌راب ناییت و په‌رۆشی نابین هه‌ر بۆیه به کوبه‌له
بلی سه‌ری خۆی داپۆشی و سه‌ری بگرت، چونکه له خه‌یالی تو (یار) دا هه‌موومان مه‌ست بووین
و مه‌یخانه بی کریار ماوه‌ته‌وه و له چۆله‌وانی ده‌چیت و که‌س هه‌زی له شه‌راب نییه تا بیکریت.

۲- گر خمر بهشت است بریزید که بی دوست

هر شربت عذیم که دهی عین عذاب است

گهر خه‌میری به‌یشت ته‌ست بریزید که بی دوست، هه‌ر شه‌ربه‌تی ته‌زه‌بم که ده‌هی
ئه‌ینی ته‌زاب ته‌ست.

ئه‌گهر مه‌ی و شه‌رابی به‌هه‌شتیشه بریزن، چونکه به بی دوست هه‌ر شه‌رابیکی شیرینم
به‌هیتی بۆ من وه‌ک عه‌زابی واقعیه وایه.

خمر: شه‌راب، مه‌ی بریزید: بریزن شربت: شه‌راب، خوارده‌وه
عذب: شیرین عین عذاب: خودی عه‌زاب، عه‌زابی واقعیه.

لیره‌دا گرنگی دوست لای شاعیر ده‌ده‌که‌وی که بی شه‌و نایه‌وی بچیتته به‌هه‌شت و باده‌ی
به‌هه‌شتی به عه‌زاب ده‌زانیت، ئاشکرایه که شه‌راب تاله، به‌لام شه‌رابی به‌هه‌شت شیرینه و
شاعیر به بی دوست شه‌راهه شیرینه‌ش به خودی عه‌زاب ده‌زان هه‌ر وه‌ک چۆن له به‌یتی
یه‌که‌مدا گوتی به خه‌یالی دوست مه‌ستین، لیره‌شدا ده‌لی به بی دوست هیچ شتی لام چیتتی
نییه و ته‌نانه‌ت نه‌ک شه‌رابی تالی دنیا گهر شه‌رابی به‌هه‌شتیشه بریزن، چونکه به بی دوست
و خۆشه‌ویست گهر شه‌رابی شیرینی به‌هه‌شتم به‌ده‌نی من به عه‌زابی واقعی ده‌زانم، واته به بی
دوستی هه‌ق(خودا) به‌هه‌شتم لا ناخۆشه.

۳- افسوس که شد دلبر و در دیده‌ گریان

تحریر خیال خط او نقش بر آب است

ئه‌فسوس که شود دل‌بهر و ده‌ر دیده‌یی گریان، ته‌هریری خیالی خه‌تی ئو نه‌قش به‌ر
ئابه‌ست.

ئه‌فسوس (به‌داخه‌وه) که دل‌بهر رۆشت و ئیتز کیشانی وینه‌ی خه‌یالی خه‌تی رووخساری
شه‌و له چاوانی گریاودا وینه‌کیشانه له‌سه‌ر رووی ئاو.

تحریر: ره‌سم کرد، وینه‌کیشان نقش بر آب زدن: وینه له ئاودا کردن، به واتای ته‌نجامدانی
کاری بیهوده و بی که‌لک.

دل‌بهری شاعیر رۆشتووه و بۆ شه‌م رۆیشتنه ئه‌فسوس و شه‌سف ده‌خوات و ده‌لی:
به‌داخه‌وه که دل‌بهر رۆشت و ئیدی بیرکردنه‌وه و وینه‌کیشانی رووخساری شه‌و له فرمی‌سک
کاریکی بیهوده‌یه، واته که دل‌بهر رۆشت هه‌رچه‌نده بگرم و وینه‌ی خه‌یالی رووخساری شه‌و له
فرمی‌سکی باریومدا بکیشم کاریکی بیهوده‌یه و هیچ به‌هیچ ناکه‌م وه‌ک چۆن ره‌سم له سه‌ر
رووی ئاو بکه‌یت که هیچ به‌ره‌میکی نای.

۴- بیدار شو ای دیده که ایمن نتوان بود

زین سیل دمام که درین منزل خواب است

بیدار شوئی دیده که نه یمن نه تفتان بود، زین سهیلی دهمادم که درین مه‌نزل
خابه‌ست.

نه‌ی چاو له خه و بیداربه‌وه، چونکه بهم لافاوه‌ی که سات به سات دیتته هم مه‌نزلگایه‌ی
خه‌وه پاریزراو نابیت.

بیدارشو: بیداربه‌وه، زوهه‌سته ایمن: مه‌حفوز، پاریزراو، نه‌مان
سیل: لافاو

دمادم: سات به‌سات، له‌حزه به له‌حزه، به‌رده‌وام
شاعیر چاوی به مه‌نزل و مائی خه و فرمی‌سکیشی به لافاو داناو و وه‌ک مرؤقی‌کیش
مامه‌له‌ی له‌گه‌ل گلپنه و خودی چاو کردوو و ده‌لی: نه‌ی دیده له خه و بیداربه‌وه، چونکه به
وجودی هم فرمی‌سکه به‌رده‌وامه که سات به سات وه‌ک لافاوئیک دیت و کاسه‌ی چاو پر ده‌کات
جینگایه‌کی پاریزراو بو خه و نه‌ماوه‌ته‌وه و نه‌گه‌ر له خه‌ودا بمینینه‌وه من‌ده‌بات، یاخود تو
ده‌بات و کویر ده‌بی.

۵- معشوقه عیان می‌گذرد بر تو و لیکن

اغیار همی بیند از آن بسته نقاب است

مه‌تشوقه نه‌یان می‌گوزده‌د به‌ر تو‌قه لیکن، نه‌غیار هم‌می بینده‌د نه‌زان به‌سته
نه‌قابه‌ست.

مه‌عشوق له به‌رامبه‌ری تو‌دا به ناشکرا (دانه‌پوشراو) تیده‌په‌ریت، به‌لام چونکه بینگانه‌گان
ده‌بینی رووبه‌ند و نیقابی له رووخساری لانا‌بات.

معشوقه: یار، مه‌عشوق عیان: ده‌رکه‌وتوو، ناشکرا (به رووخسار دانه‌پوشراوی)
برتو: به‌رامبه‌ر تو، رووبه‌رووی تو اغیار: بینگانه، نه‌وان، نامو

هم به‌یته ناماژه‌ی عیرفانی تیدایه و ده‌لی: مه‌عشوق له به‌رامبه‌ر نه‌وانه‌دا که به‌پله و
پایه‌ی عیرفانی گه‌یشتون ته‌جلی ده‌کات و خو‌ی ده‌رده‌خات و له به‌رامبه‌ر نه‌اهل و نه‌وانه‌دا
که به‌و پله و پایه‌یه نه‌گه‌یشتون له پشت په‌رده‌وه‌یه و خو‌ی ده‌رناخات، به‌نه‌هلبوونی نه‌و
ده‌رکه‌وته‌ش پیوستی به‌ ناماده‌یی خودیبه و برین و ته‌یکردنی قوناغه‌کانه له سلوک و
عیرفاندا، ده‌کری لیره‌دا (نه‌غیار) به‌و په‌ردانه یان نه‌و ریگرانه بدینه‌قه‌لم که له به‌رده‌م دلی
مرؤقدایه و ریگه‌ی بینینی مه‌عشوقی لیده‌گریت. دیاره خودی شاعیر گه‌یشتووه‌ته پله و پایه‌ی

ده‌رکه‌وتن و ته‌جلی کردنی مه‌عشوق، به‌لام هیشتا له خه‌وش پاک نه‌بووه‌ته‌وه هر بویه له‌به‌ر
نه‌و بینگانه‌یانه مه‌عشوق رووبه‌ند ده‌به‌ستی و ته‌جلی ناکات.

۶- گل بر رخ رنگین تو تا لطف عرق دید

در آتش رشک از غم دل غرق گلاب است

گول به‌ر روخی رنگینی تو تا لوتفی نه‌ره‌ق دید، ده‌ر ناته‌شی ره‌شک نه‌ز غم غه‌رقی
گولابه‌ست.

هر که گول به‌ سهر رووخساری نه‌رمه‌وه دل‌په‌ی عاره‌قی بینی، له خه‌فه‌تدا که‌وته نیو
ناگری حه‌سودی و له گول‌ودا نغرو بوو.

عرق: عاره‌ق رشک: حه‌سودی گلاب: گول‌او.

چه‌مکی به‌یته‌که په‌یوه‌ندی به‌گرتنی گول‌او‌وه‌ه هه‌یه، بو دروستکردنی گول‌او، که عاره‌ق و
ناوی گوله، په‌رکه‌انی گولی سوور ده‌کانه نیو مه‌نجه‌لیک که هه‌ندی ناوی تیدایه و ناگری له
ژیردا ده‌کانه‌وه تا ببی به‌ه‌لم و به‌ه‌وی شتی‌که‌وه و به‌ساردکردنه‌وه (به دل‌پانندن) گول‌او‌که
ده‌گریت، به‌لام لای شاعیر گول له‌کاتی بینینی دل‌په‌ی به‌ه‌لم بوون و عاره‌ق به‌سهر گونا و
رووخساری سوور و سپی یاره‌وه له تار جوانی یار به‌م شیوه‌یه عاره‌قی کرده و ناگری
حسودی داگیرساره و، ناگری هم حه‌سودیش بووه‌ته ه‌وی دل‌پانندن و کردوویه‌تی به‌گول‌او
(له‌گول‌ودا نغروی کرده‌وه).

هم به‌یته‌دا گول‌او به‌ دل‌په‌ی عاره‌قی مه‌عشوق و ناگری ژیر مه‌نجه‌لیش به‌ ناگری حه‌سودی
گول‌ چوینراوه.

۷- سبز است در و دشت بیا تا نگذاریم

دست از سر آبی که جهان جمله سراب است

سه‌بزه‌ست ده‌رو ده‌شت بیا تا نه‌گوزاریم، ده‌ست نه‌ز سه‌ری ئابی که جه‌هان جومله
سه‌راهه‌ست.

کیو و ده‌شت سه‌وزه، وه‌ره با ده‌ست له که‌نار ئاو هه‌لنه‌گرین، چونکه جیه‌هان سه‌راسه‌ر
سه‌رابی فریوده‌ه.

سبز: سه‌وز دشت: ده‌شت

سر‌آب: که‌نار ئاو، سه‌رکانی جمله: سه‌راسه‌ر، به‌ته‌واوی

دهلئى: كيو و دهشت سهوزه و به هاره، وهره با كه نار جوگه كان و ناوه كان له دهست خو مان
دهرنه كهين و نه هيلين له دهستان در چيئت، واته: وهره با وردبينه وه له جوگه و ناوه كان، چونكه
دنيا وهك سهراب وايه و جگه له فريودان هيچي بو مروقه پي نيبه.

۸- در كنج دماغم مطلب جاى نصيحت

كايں حجره پر از زمزمهء چنگ و رباب است

دهر كو نجي دماغم مه ته له ب جاى نه سيهت، كين هو جره پور ته ز زمزمه ميبى چنگ و
روبا به ست.

له كو نجي دماغمدا داواى جيگه ي په سهند و ناموزگارى مه كه، چونكه تم هو جره (ژووره)
پر له ناوازي چنگ و روبا به.

كنج: كونج، گوشه، سوچ نصيحت: نه سيحت، پهند و ناموزگارى حجره: ژوورى
بچووك، هو جره

زمزمه: گوراني گوتن له ژير ليوه وه، گوراني، ناواز چنگ: جوړه سازي كه، كه هوت ته لى
هه يه و به دهست ده ژه نريت.

شاعير دهلئى به هيو ما به له كو نجي ميتش كمدا پهند و نسيحت پيدا كه يت، چونكه پر
له ناوازي چنگ و روبا، واته سهرقالي رابواردن و خوشيم و له سهرمدا جگه له ناوازي
موسيقا هيچي دي كه نيبه و سهرم به موسيقا پر بووه به شيويه كه جيگايه كي به تال بو پهند و
نه سيحت نه ماوه.

۹- حافظ چه شد ار عاشق و رند است و نظرباز

بس طور عجب لازم ايام شباب است

هافز چه شود تر عاشق و رنده ست و نه زرباز، بهس ته وري ته جهب لازمي ته يامي
شه با به ست.

چ گرنگييه كي هه يه كه حافظ عاشق و گو يينه دهر و جوانپه رست بي، حاله تي سهرير و
سهرسورهيته ري زور پيوستي روژگارى لاويه.

ار: ته گهر نظرباز: جوانپه رست، كه سانى كه مه يل و نارو وري ته ماشاي جوان و
قه شه نكيان هه يه بس/بيسار: زور لازم: پيوستي، زه وري طور عجب: شيويه سهرير،
حالتي سهرسورهيته ر

واته: ههر نه وهنده ي كه حافظ عاشق و رهند و جوانپه رسته بهس نيبه بو نه وه ي خزي به لاو
بزانيئت، به لكو لاوي چهنده ها حالتي سهرسورهيته ري هه يه كه حافظ نيبه تي. يا خود نه و

حالته تانه ي له جواني و لاويدا دهنه بزويته ري ژيان حالتي جوړاو جوړ دروست ده كه ن كه له
سهرده مي پريدا به سهرير و سهرسورهيته ر دينه بهرچاو، تم غه زله له (حافظ سو دي) و
(عه لامه قزويني و د. غني) دا نيبه.

غزه‌لی بیست و یه‌که‌م:

به‌حری ره‌م‌لی هه‌شتی مه‌قسور
(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن)

۱- آن شب قدری که گویند اهل خلوت امشب است

یا رب این تأثیر دولت در کدامین کوكب است

آن شهبی قدری که گویند نه‌هلی خه‌لقه‌ت ئیمشه‌به‌ست، یا رب ئین ته‌ئسیری
دولت دهر کودامین که‌وکه‌به‌ست.

نه‌و شهوری قدری که زاهدانی خه‌لوتنشین باسی گرنگی ده‌که‌ن نه‌مشه‌وه، خوییه‌ نه‌م
خۆشبه‌ختییه‌ی که رویی لیّ کردوین له‌کام که‌وکه‌به‌وه‌یه.

شب قدر: شهوری قدر، شهوری قدر یه‌کیکه‌ له‌ شه‌وه‌ پیرۆزه‌کانی ره‌مه‌زان، به‌ ته‌واوی
نازانریت چ شهوریکی ساله، به‌لام له‌ ده‌ شهوری کۆتایی مانگی ره‌مه‌زاندایه‌ و به‌ کۆمه‌لیّ
خه‌ملاندن به (۲۷)ی مانگی ره‌مه‌زانی هه‌موو سالیك دانراوه، له‌ قورئاندا سوره‌تیک به‌ ناوی
نه‌م شه‌وه‌ ناونراوه و تیایدا باس له‌م شه‌وه‌ کراوه و ده‌فهرمووی: (انا انزلناه فی لیلة القدر،
لیلة القدر خیر من الف شهر) (القدر/۲-۳). قدر نه‌و شه‌وه‌یه که قورئانی تیدا دابه‌زیوه‌ بوّ
ناسمانی یه‌که‌م، ده‌گوتریّ که به‌ندایه‌تی و عیباده‌تی نه‌م شه‌وه‌ له‌ به‌ندایه‌تی هه‌زار مانگ
چاکتره، وه‌ک عه‌لامه (ته‌باته‌بانی) له‌ ته‌فسیری (المیزان) دا ده‌لیّ: "شه‌ویکه‌ که تیایدا خودا
پیشه‌اته‌کانی یه‌ک سالیّ مرؤفّ دیاری ده‌کات و هه‌ندیك پییان وایه که قدر به‌ مانای پله و
پایه و پینگه بیّت چونکه قورئان له‌م شه‌وه‌دا دابه‌زیوه‌ و نه‌م شه‌وه‌ به‌ قدر و ریزه و به‌ شهوری
ریز ناونراوه) (هروی، ج ۱ ل ۱۰۱).

گویند: که له‌ باره‌یه‌وه‌ ده‌لین، که به‌گرنگی باسی ده‌که‌ن اهل خلوت: خه‌لوه‌تنشینیان
تأثیر دولت: نیشانه‌ی خۆشبه‌ختی

کوکب: نه‌ستیره

کدامین: کام

له‌ به‌یته‌که‌دا مه‌به‌ست له‌ کاریگه‌ریی چاک و خراپه‌ نه‌ستیره‌یه‌ له‌ چاره‌نوسی مرؤفّدا،
شاعیر و هه‌سفی شه‌ویك ده‌کات که به‌ ناره‌زووی دلّی خۆیه‌تی و تیایدا به‌ نامانج گه‌یشته‌وه‌ و
ده‌لیّ: نه‌و شهوری قدری که نه‌و هه‌موو وه‌سف و سه‌نایه‌ی له‌ لایه‌ن خه‌لوه‌تنشینیانه‌وه‌ بوّ کراوه
و چاره‌نوسی چاک دیاری ده‌کات نه‌مشه‌وه‌، خوییه‌ نه‌مه‌ کاریگه‌ریی کام نه‌ستیره‌ی به‌خته‌ له‌
سه‌رمان که خۆشبه‌ختی و کامه‌رانییه‌کی له‌م شیوه‌یه‌ رویی تیکر دووین.

۲- تا به‌ گیسوی تو دست ناسزایان کم رسد

هر دلی در حلقه‌یی در ذکر یارب یارب است

تا به‌ گیسوی تو ده‌ستی ناسزایان که‌م ره‌سه‌د، هه‌ر دلی دهر هه‌لقه‌یی دهر زکری یارهب
یاره‌به‌ست.

بوّ نه‌وه‌ی که‌متر ده‌ستی نانه‌جیبان به‌ زولفت بگات، هه‌ردلّیک له‌ نه‌لقه‌یه‌که‌دا خه‌ریکی
وتنی زیکری (یارب یارب)ه.

گیسو: په‌لکه، پرچ (قزی دریّ) ناسزایان: نانه‌جیبان، نالایقان، نه‌شیواوان هه‌ردلی: هه‌ر دلّی
حلقه: نه‌لقه: نه‌لقه‌ ناماژه‌یه‌ به‌ نه‌لقه‌ی زیکر، دۆعا که‌ کۆمه‌لیّ که‌س وه‌ک بازنه‌یه‌ک
کۆده‌بنه‌وه‌ و دۆعا ده‌که‌ن، یاخود ناماژه‌یه‌ به‌ نه‌لقه‌ی په‌لکه‌ی یارب که‌ له‌ میسراعی یه‌که‌مدا
ناماژه‌ی پیکراوه یارب یارب: مه‌به‌ست له‌ دۆعا و پارانه‌وه‌یه، خودا خودا

له‌ بابه‌ت و مانادا به‌ رویی به‌یتی پیشوودا هاتووه‌ و ناماژه‌ به‌ شهوری قدر ده‌کات که‌ له‌و
شه‌وه‌دا نه‌هلی دلّ ده‌پارینه‌وه‌، ده‌لیّ: پارانه‌وه‌ و دۆعاکان له‌ نه‌لقه‌ی زیکری نه‌م شه‌وه‌دا بوّ
نه‌وه‌یه‌ که‌ ده‌ستی که‌سانی نانه‌جیب و نه‌شیوا و ناکه‌س که‌متر بگاته‌ زولف و په‌لکه‌ی توّ.

به‌لام نه‌گه‌ر مه‌به‌ست له‌ نه‌لقه، نه‌لقه‌ی سه‌ری زولقی یارب بیّت واتاکه‌ی ده‌بیته: دلّانیک
که‌ له‌ نه‌لقه‌ی سه‌ری په‌لکه‌ و زولقیدا به‌ندن ده‌پارینه‌وه‌ و مه‌شغولی نزا و پارانه‌وه‌ن تا ده‌ستی
خه‌لکی تر نه‌گاته‌ زولقی توّ. به‌ هوّی نه‌م پارانه‌وه‌شه‌وه‌ دوو لیکدانه‌وه‌ هه‌لده‌گریّ، له‌ لایه‌که‌وه‌
له‌ غیره‌تدایه‌ به‌رامبه‌ر به‌ معشوق، تا ده‌ستی که‌سی دیکه‌ نه‌گاته‌ زولقی مه‌عشوق و نه‌و
نیعمه‌ته‌ هه‌ر بوّ خۆیان بیّت، به‌لام له‌ لایه‌کی تره‌وه‌ له‌رووی میهر و پاکیه‌وه‌، چونکه‌ به‌ندی
نه‌لقه‌ی زولقی مه‌عشوق هینده‌ گران و ناره‌حه‌ته‌ دۆعا ده‌که‌ن که‌سی دیکه‌ گیرۆده‌ی نه‌بیّ، به‌لام
هیئنایی (ناسزایان) له‌ میسراعی یه‌که‌مدا نه‌م نه‌گه‌ره‌ی دووه‌م له‌ راستی دوور ده‌خاته‌وه‌.
له‌رووی عیرفانییه‌وه‌ واته: تا ده‌ستی نه‌شیواوان نه‌گاته‌ په‌رده‌ی وه‌سلی توّ.

۳- کشته‌ء چاه زرخدان توام کز هر طرف

صد هزارش گردن جان زیر طوق غبغب است

کوشته‌یی چاهی زه‌نه‌خدانی توهم کز هه‌ر ته‌ره‌ف، سه‌د هه‌زاره‌ش گه‌رده‌نی جان زیری
تووقی غه‌بغه‌به‌ست.

کوشته‌ی چالیّ چه‌ناگه‌ی توّم، که له‌ هه‌ر لایه‌که‌وه‌، سه‌د هه‌زار گیان له‌ به‌ندی غه‌بغه‌به‌یدا نه‌سپرن.
کشته: کوشته، موشتاق، ناره‌زوومه‌ند، عاشق طرف: لا، ته‌ره‌ف جان: گیان

زیر: ژیر

طوق: گهردن بهند، ملوانکه‌یه که له‌مل ده‌کریت و گه‌وه‌هر و لیره‌ی پتوه ده‌کریت.

غبعغب: غبعغبه طوق غبعغب: مه‌به‌ست له خه‌تی هلالی غبعغبه‌یه.

خه‌تی هلالی غبعغبه‌ی یاری به‌گه‌ردن به‌ندیک جواندوره که ئەم ملوانکه‌یه کراوه‌ته ملی جوانپه‌رستان، ملوانکه له‌ملکردنه‌که‌ش درکه‌یه له ژێرده‌ست بوون و به‌گوێگردن واته جوانپه‌رستان ئەلقه له‌گوویی ئەون، ده‌لی: کوژراو و مه‌فتونی چالی چه‌ناگه‌ی تۆم، چه‌ناگه‌یه‌که که له هه‌ر لایه‌که‌وه سهدان هه‌زار گیان به‌گه‌ردن به‌ندی غبعغبه‌یه‌وه ئەسیر و گرفتارن و ئەلقه‌ی ئەون، هه‌رچه‌نده ئەلقه له‌گوئی له کوریدا مانایه‌کی نینگه‌تیقی هه‌یه، به‌لام لێ‌ده‌دا ئەو مانایه ناگه‌یه‌نی‌ت.

۴- شهبسوار من که مه آیینهدار روی اوست

تاج خورشید بلندش خاک نعل مرکب است

شه‌سه‌فاری مه‌ن که مه‌ه ئایینه‌داری روی ئوست، تاجی خورشیدی بووله‌نده‌ش خاکی نه‌ئلی مه‌رکه‌به‌ست.

شاسواری من که مانگ ئاوینه‌هه‌لگری رووی ئەوه و تاجی خۆری به‌رز و بالا خاکی نالی ئەسپه‌که‌یه‌تی.

شهبسوار: شاسوار، دلیر مه: ماه: مانگ آیینه: ئاوینه آیینه دار: ئاوینه‌هه‌لگر، که‌سپکه که له پیتش پادشا یاخود بوکه‌وه ئاوینه هه‌لده‌گری تا خۆی تیا ببینی.

(مه آیینه دار روی اوست) واته مانگ که خۆی ره‌مز و سومبولی جوانییه (له به‌رامبه‌ر شاسواری مندا) وه‌ک خزمه‌تکار و به‌رده‌ستیک ئاوینه هه‌لگره و هیچی دیکه، تا رووی تیدا ببینی‌ت. به‌ده‌رپرینیکی دیکه واته مانگ ره‌نگدانه‌وی رووی جوانی و رازاوه‌ی ئەوه.

تاج: تاج خورشید: خۆر بلند: به‌رز، پایه‌به‌رز نعل: نال مرکب: ئەسپ، هه‌ر ئاژده‌لیک یاخود هه‌ر شتی که مرۆف سوار ییت، به‌لام جارن ته‌نی بۆ چوارپی به‌کارده‌هات و به‌زۆریش به‌واتای (ئەسپ) به‌کاردی.

ئەم به‌یته ستایشی که‌سپکه که لای حافظ به‌رێز بووه و ده‌لی: شاسواری پایه‌به‌رزی من هینده پایه‌به‌رزه که مانگ وه‌ک ئاوینه‌هه‌لگریکه له به‌رامبه‌ریدا و تاجی هه‌تاویش له به‌رامبه‌ریدا وه‌ک خاکی ژێر پیی ئەسپه‌که‌یه‌تی هینده که‌م نرخه، یاخود به‌شیوه‌یه‌کی دیکه ئەسپه‌که‌ی له بری ئەوه‌ی هه‌نگاو بخاته سه‌ر زه‌وی پیی ده‌خاته سه‌ر تاجی خۆر.

به‌گوته‌ی (د. غنی) شاسوار وه‌رگی‌دراوی (ابو الفوارس) ه‌که (شا شوجاع) ی پی بانگ‌کراوه و به‌رای ئەو ئەم غه‌زه‌له له ستایشی ئەودا نووسراوه، چونکه میژوونوسه‌کانیش گوتوویانه شوجاع پادشا جوان و قۆزبووه.

۵- تاب خوی بر عارضش بین کافتاب گرم رو

در هوای آن عرق تا هست هر روزش تب است

تابی خوی به‌ر ئارزه‌ش بین کافتابی گه‌رم ره‌ف، ده‌ر هه‌فایی ئان ئەره‌ق تا هه‌ست هه‌ر روزه‌ش شه‌به‌ست.

ده‌وشاوه‌یی عاره‌ق به‌سه‌ر روویه‌وه ببینه که هه‌تاوی بی ئارام و خیرا له‌حه‌زی ئەوه‌وه هه‌موو رۆژی تادار و گه‌رمه.

تاب: ده‌وشاوه، رووناکی، گه‌رمی خوی: عاره‌ق تاب خوی: ده‌وشاوه‌یی عارق، بریسکه‌ی عاره‌ق عارض: رووخسار گرم رو: خیرا، عاشقی ئارام آفتاب گرم رو: هه‌تاویک که به‌گه‌رما و ئاره‌زوومه‌ندییه‌وه به‌ئاسماندا ده‌روات تب: تا.

ده‌لی: عاره‌ق به‌سه‌ر رووخساری مه‌عشوقه‌وه هینده ده‌وشاوه و سه‌رنج‌اکیشه که هه‌تاوی ده‌وشاوه عاشقی بووه و له‌وکاته‌شه‌وه که عاشقی بووه هه‌موو رۆژی که له ئاره‌زوو و هه‌ز و گه‌رمییه‌وه که له ناخیدا هه‌ستی پینده‌کات تا دایده‌گریت مه‌به‌ست له‌وه‌یه که گۆنا و رووخساری یار عاره‌قی گه‌رمی کردوه و ئەوه‌نده سه‌رنج‌اکیش و ئاره‌زوو بزۆینه که خۆر له‌تاو گه‌یشتنی به‌ئەو دوچاری سووتان و تا بووه‌ته‌وه و ئەگه‌ر هه‌موو رۆژه‌ش گه‌رمه و گه‌رمایی به‌ دنیا ده‌به‌خشی به‌هۆی ئاگری ئەم شه‌وق و ئاره‌زووه‌یه. واته خۆر له‌تاو ئاره‌زووی گه‌یشتن به‌ یار و خۆشه‌ویستی هه‌یه‌جان دایگرتوه و تووشی تا هاتوه.

۶- من نخواهم کرد ترک لعل یار و جام می

زاهدان معذور داریدم که اینم مذهب است

مه‌ن نه‌خاهه‌م که‌رد ته‌رکی له‌ئلی یار و جامی مه‌ی، زاهدان مه‌ئزور داریده‌م که ئینهم مه‌زه‌به‌ست.

من ده‌ست له‌لیوی یار و پیکی مه‌ی هه‌لناگه‌م، زاهدان به‌مه‌عزورم بزانتن که من ئەمه‌ دین و رێپه‌ومه.

مذهب: ئاین، ریره‌و، شیواز لعل: لێو، جه‌وه‌ریکی گرانبه‌ها معذورداریدم: لێم مه‌گرن، حه‌قم بده‌نی، به‌مه‌عزورم بزانتن.

داواى شهوه له زاهیدهکان دهکات که رهخه‌ی لی نه‌گرن به هوئی شهوه‌ی که ناتوانی ده‌ست له لیوی سووری یار هه‌ل‌گرت و تهرکی پیکی شه‌راب بکات، چونکه ده‌لی من شه‌مه دین و ری‌په‌ومه، گهر (مذهب) به ری‌په‌و بده‌ینه قه‌لم که یه‌کینه له ماناکانی (مذهب) شه‌وا له‌گه‌ل به‌یته جه‌برییه‌کانی حافظدا یه‌کده‌گرتیه‌وه، چونکه ده‌کری بگوتری زاهدان من به‌خاوه‌ن بیانو بزائن که‌وا ده‌کهم، چونکه شه‌مه ری‌په‌ومه و به‌ده‌ست خۆم نییه، به‌لام به‌ده‌ر له‌م واتایه شه‌وه ده‌گه‌یه‌نی که‌وا من خۆم شه‌مه هه‌لب‌ژاردوه و شیدی پیویست به‌ره‌خه‌گرتن ناکات، شه‌م ری‌په‌وه‌ش ری‌په‌وی عارفه عاشقه‌کانه.

۷- اندر آن موکب که بر پشت صبا بندند زین

با سلیمان چون برانم من که مورم مرکب است

نه‌نده‌ر ئان موکب (موکب) که به‌ر پوشتی سه‌با به‌نده‌ند زین با سوله‌یمان چون برانه‌م من که مورم مه‌رکه‌به‌ست.

له کۆمه‌لی شه‌و سوارانه‌ی که پشتی سه‌با یان زین‌کردوه (زین ده‌خه‌نه سه‌ر پشتی سه‌با) من چۆن ده‌توانم له‌گه‌ل سوله‌یماندا ده‌رچم که سواری می‌رووله بووم (که می‌رووله له ژیردایه).

اندر: له‌ناو موکب: ده‌سته‌یه‌ک سوار، ده‌سته‌یه‌ک له سوار و پیاده که له‌گه‌ل گه‌وره و پادشادان (همایه) پشت: پشت

برپشت صبا بندند زین: به سه‌رپشتی بادی سه‌باوه زینیان توند‌کردۆته‌وه، بادی سه‌با یان زین‌کردوه، واته سواری با بوون، شه‌م ده‌برینه‌ش له‌گه‌ل قالیچه‌که‌ی حه‌زه‌تی سوله‌یماندا هه‌ماهه‌نگه. چونکه ده‌لین حه‌زه‌تی سوله‌یمان له‌کاتی فریندا قالیچه‌یه‌کی داخستوه و له‌سه‌ری دانیشتوه، ده‌کری مه‌به‌ست له زین شه‌م قالیچه‌یه بیت.

سلیمان: حه‌زه‌تی سوله‌یمان پیغه‌مه‌ره (د.خ) که خودا کۆمه‌لی موعجیزه‌ی زۆری پیدابوو له‌وانه‌ش ده‌سه‌لاتی به سه‌ر بادا هه‌بوو، هه‌روه‌ها زمانی گیانه‌ورانی ده‌زانی.

برانم: لیخووم، ده‌رچم، بجوئیم مور: می‌رووله مورم مرکب است: سواری می‌رووله بووم.

وه‌ک ناشکرایه که سوله‌یمان سواری با بووه و شه‌و و یارانی (سه‌ربازه‌کانی) له جینگه‌یه‌که‌وه بو جینگه‌یه‌کی دیکه بردوه، باش ره‌مز و نیشانه‌ی خیراییه و له به‌رامبه‌ر شه‌مه‌شدا می‌رووله هاتوه که نیشانه‌ی هیواشی و خاوییه، ده‌لی: کاتی سوارانی حه‌زه‌تی سوله‌یمان به‌و لی‌زانی و تواناییه‌وه بای سه‌با زین ده‌کهن و سواری با ده‌بن من که سواری می‌رووله بووم چۆن ده‌توانم کبیر‌کییان له‌گه‌لدا بکه‌م و چۆن له‌گه‌لیان ده‌رچم.

۸- آنکه ناوک بر دل من زیر چشمی می زند

قوت جان حافظش در خنده زیر لب است

ئانکه نافه‌ک به‌ر دلی مه‌ن زیری چه‌شی می زنده‌د، قوتی جانی هه‌افزه‌ش ده‌ر خه‌نده‌یی زیری له‌به‌ست.

شه‌وه که‌سه‌ی که له‌ژیره‌وه تیری برژانگ ده‌گرتیه‌ ده‌لم، قوت و خۆراکی گیانی حافظ له‌ خه‌نده‌ی ژیر لیوی شه‌وه‌یه.

ناوک: تیر زیرچمش: له‌ژیرچاوه‌وه، به‌لام له‌ کوردیدا واناگوتریت و له بری شه‌مه ته‌نیا ده‌گوتریت له ژیره‌وه بو نمونه، له‌ژیره‌وه سه‌یرم ده‌کات

می زند: لیم ده‌دات، تپم ده‌گری قوت: قوت، خۆراک

زیرلب: له‌ژیر لیوه‌وه خنده‌ه زیرلب: له‌ ژیر لیوه‌وه پیکه‌ن

واته: یار له ژیره‌وه به تیری برژانگ حافظ ده‌کوژی، به‌لام کاتی یار له ژیر لیوه‌وه پیده‌که‌نی شه‌م پیکه‌نینه ژیرلیوییه ده‌بیته خۆراک بو گیانی حافظ و زیندووی ده‌کاته‌وه.

گهر مه‌به‌ست له (حافظش) پاریزه‌ر و پاسه‌وانه‌کانی یارین نه‌وه‌ک حافظ شه‌وا ده‌لی: له کاتی‌کدا که به ته‌واوی سه‌یری حافظ ناکات و له ژیره‌وه سه‌یری ده‌کات و به‌مه‌ش تیر شه‌گرتیه‌ دلی، به پیکه‌نینه ژیرلیوی دلی پاسه‌وان و پاریزه‌ره‌کانی خۆش ده‌کات.

۹- آب حیوانش ز منقار بلاغت می چکد

زاغ کلک من بنام ایزد چه عالی مشرب است

ئابى هه‌یوانه‌ش ز مینقاری به‌لاغه‌ت می چه‌که‌د، زاغی کلکی مه‌ن بنامیزه‌د چه‌ ئالی مه‌شه‌به‌ست.

ئای ژیان (نه‌میری) له نوکی قه‌له‌می من شه‌تکی، ماشه‌لا قه‌له‌په‌شی قه‌له‌می من چ پایه‌به‌رزه.

آب حیوان: ئای نه‌میری، ئای ژیان، ئایک که بیته‌ مایه‌ی نه‌میری یاخود زیندوو مانه‌وه منقار: ده‌نوک، لی‌ره‌دا مه‌به‌ست له نوکی قه‌له‌مه می چکد: ده‌تکی، ده‌چکی

زاغ: قه‌له‌په‌ش، جو‌ره‌ بالنده‌یه‌که‌ که ده‌نوکی به‌هیتز و دریتزی هیه‌یه و ره‌نگی ره‌شه کلک: قه‌له‌م عالی مشرب: به‌رز و به‌رپیز بنامیزد، بنام ایزد: به‌ ناوی خودا، ماشه‌لا، له‌کاتی ده‌ستکه‌وتی چاکدا بو دوورکه‌وتنه‌وه له چاوی پیس ده‌گوتری.

شاعیر به‌ هوئی ره‌شیه‌وه قه‌له‌مه‌که‌ی خۆی به‌ قه‌له‌په‌ش و نوکه‌که‌شی به‌ ده‌نوکی قه‌له‌په‌ش چواندوه و مه‌ره‌که‌بیکیش که له‌وه‌وه ده‌تکی ئای حه‌یاته.

دهلی: ئەم قەلئەمەى من که له چاوى بەد بە دوور بێ، ماشەللا وەکو بالنەدى قەلئەپرەش
وايه که ناوى حەيات له دەنوکی ئەتکێ، کەواتە چ هزرىکى بەرز و بلنڊە.

چکانى ياخود تکانى ناوى حەيات پەيوەندى پتەوى بەم چيرۆکەوه هەيه، له چيرۆکە
ئيرانييه کاندا هاتووە که کاتى ئەسکەندەر بە هاوکارى خدرى زينده گەشتە سەرچاوهى ناوى
حەيات کونڊەيه کى لى پرکرد و لەگەل خۆيدا هينايهوه لەرنگەدا زۆر ماندو بوو کونڊەکەى بە
دەرەختيکدا هەلئاسى و بە خزمەتکارە رەشەکەى خۆى گوت ناگای لى بيت و خەوى ليکەوت.
پاشان پاسەوانەکەش بە هۆى هيلاکييهوه خەوى ليکەوت، قەلئەرشىک که لەو ناوهدا
دەسورپايهوه چاوى بە کونڊەکە کەوت بە دەنوکی کردييهوه و ناوہکەى خواردووه و لەوہشەوه
قەلئەپرەش تەمەنى زۆر دريژ بوو ئەسکەندەر بە دەستى بەتال هاتەوه.

بەمەش ئەوہى که قەلئەمەکەى من دەينوسى وەک ناوى حەيات وايە، چونکە لە دەنوکی زاغ
دەچييت و تەنيا ئەویش لە ناوى حەياتى خواردووهتەوه مەبەست لەوہش واتە قسەى من وەک ناوى
نەمرىي ژيان بەخشە، چونکە لە جینگەيه کى هزرى بلنڊەوه دەتکييت و سەرچاوه دەگرێت.

غزه لى بیست و دووهم:

به حری موزاریعی ههشتی نه خرابی مه کفوفی مه قسور

(مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات)

۱- خلوت گزیده را به تماشا چه حاجت است

چون کوی دوست هست به صحرا چه حاجت است

خه لفته گزیده را به تماشا چه حاجه تهست، چون کوی دوست هست به سههرا چه

هاجه تهست.

کەسی که کوچی خه لوه تی هه لباردوه چ پیوستی به گه پان و سهیر کردن ههیه، کاتی کولانی دوست ههیه نیت چ پیوست به بیابان دهکات.

خلوت گزیده: گوشه نشین، دور که وتنه وه له خه لکی، ته نیا مانه وه بو ماوهیه کی دیاریکراو به مه بهستی عبادت و وه زشی گیانی تماشا: ته ماشا، گه پان، سهیر کردن کوی: کولان چه حاجت: چ پیوست دهکا.

ئهم بهیته مانایه کی تهواو قولی عیرفانی ههیه که بوونی دوست له ژیبانی گوشه نشیندا وای لیده کات پیوستی به هیچ شتیکی دیکه ی دنیایی نه بیت، دهلی: کەسی گوشه نشینی هه لباردوه و به هوئی نهو گوشه نشینی وه دوست جلوه ی بو دهکات چ پیوستی به گه پان و ته ماشا ده مینی، کاتی ئهم کولانه هه بی که مالی دوستی لیه بو گه پان و ته ماشا کردن چوونه بیابان و دهشت و سهرا چ پیوست دهکات.

۲- جانا به حاجتی که ترا هست با خدای

کاخ دمی پیرس که مارا چه حاجت است

جانا به حاجتی که تورا هست با خودای، کاخه ده می پیرس که مارا چه

هاجه تهست.

گیانه کهم، سویندت دهدهم به پیوستیه که ته بو به خودا ههته، ساتی پیرسه بزانه ئیمه چ پیوستیه کمان ههیه.

حاجت: پیوستی

ترا: تو (له دۆخی به کاریدا)

به رامبهه به خو شه ویسته که هه مووانی پشتگوی خستوه و پرسیاری نه وه یان لیناکات که نایا پیوستی بیان چیه، دهلی: تو هه همیشه پیوستیت به خودا ههیه، دهی گیانه کهم بهو پیوستیه سویندت دهدهم یا خود تو نهو پیوستی بیانه کی ته بو به خودا ههته ساتی پیرسه بزانه

ئیمه چ پیوستیه کمان ههیه. واته پیوستیمان به تو زوره و ساتی نه رمی له گه لماندا بنوینه و ناو پمان لیبده روه و وه لامان بده وه.

۳- ای پادشاه حسن خدا را بسوختیم

آخر سؤال کن که گذارا چه حاجت است

ئهی پادشاهی هوسن خودا را بسوختیم، ناخه سوال کون که گه دارا چه حاجه تهست.

ئهی پادشای جوانی سووتاین، بو خاتری خودا - توخوا - دوا جار پرسیار که بزانه ئیمه ی گه دا چ پیوستیه کمان ههیه.

بسوختیم: سووتاین

گدا: له م دیه دا گه دا هه ژار و فه قیر نییه، به لکو عارفه که پیوستی به جوانی مه حبوب ههیه، بهم واتیه گه داش هه میشه عارفه کان تامه زوری جوانی بوون و له شاره زوری دیداری رووخساری جوانی یاردا بوون که رۆژی جیلوه بگریت و خوئی نمایش بکات، لیره شدا به یار ده لیت: ئهی پادشای جوانی، ئهی تو جوانی تهواو له دوری تو و له تاو جیلوه نه کردنی تو سووتاین. توخوا پرسیاری کم لیبکه بزانه منی هه ژار و عارف چ پیوستیه کم ههیه، تو که له پله ی پادشایه تی جوانیدایت و منیش موشتاق و موحتاجی نهو جوانیه م ده لیم پیرسه وه.

۴- ارباب حاجتیم و زبان سؤال نیست

در حضرت کریم تمنا چه حاجت است

ئهربابی هاجه تیم و زهبانی سوال نیست، دهر هه زره تی که ریم ته مه ننا چه حاجه تهست.

(خاوهن پیوستین) پیوستیمان زوره و زمانی سوال و داواکردمان نییه، له خزمه تی جزوری که ریمدا پارانه وه چ پیوسته.

زبان: زمان سؤال: پرسیار، داواکردن، سوالکردن حضرت: ناماده یی، ناماده بوون

کریم: به خشنده، به کیکه له ناو و سیفاته کانی خودا تمنا: پارانه وه، داواکردن

له بهیته کانی پتیشودا ناماژهیه کی لیلان بو خودا تیدایه، له م بهیته دا نهو ناماژهیه روونتر دهرده که ویت که مرۆقه کان هه موویان پیوستی بیان پییه تی و نهویش به خشنده و که ریمه و دهست به رووی داواکه رانه وه نایت.

شاعیر دهلی:

ئیمه پیوستیمان زوره و بووینه ته خاوهن پیوستی، به لام روو و زمانی داواکردن و سوالکردمان نییه و ناتوانین پرسیار بکهین، به لام ته مه ش هیچ گرنگ نییه، چونکه له خزمهت

خودای که ریم و به خشندهدا که له دلّی هم مووان ناگاداره و ده زانیت کیّ پیویستی ههیه یان نا، پیویست به داواکردن ناکات، چونکه بوخوی چاکتر ده زانیّ.

گهر (کریم) مهبهست له مرؤقی به خشنده بیّ، ئهوا مانای دپری دووهم ده بیته: له نامادهیی پیاوی به خشندهدا پیویست ناکات داوای لیّ بکهیت خوئی پیویستییه کانت دابین دهکات.

۵ - محتاج قصه نیست گرت قصد جان ماست

چون رخت از آن تست به یغما چه حاجت است

موهتاجی قیسه نیست گهرت قهسدی جانی ماست، چون رخت ئه زانیی توسست به یه غما چه هاجه تهست.

ئه گهر نیازی گیانی ئیمهت ههیه پیویست به وه ناکات چیرۆکیک بو گونا هباری ئیمه دروست بکهیت و بیانویهک داتاشی، کاتی هه رچی ههیه هی توّیه چ پیویست به تالانکردن دهکات.

محتاج: پیویست قصه: چیرۆک یاخود عهریزه، شکات

قصد: نیاز رخت: که لوپهل

به یار دهلیّ: ئه گهر نیازی گیانی ئیمهت ههیه دهتهویّ گیانمان دهرکهیت و بمان کوژی پیویست به وه ناکات بیانویهک بتاشی و عهریزه و شکاتیک ناماده بکهیت تا به توّمه تیک کوشتنی ئیمه بسه پیئی، چونکه هه رچی ههیه هی خوّته و په یوهسته به خوّته وه لهم حاله شدا ئیتر پیویست به تالانکردنی ناکات.

۶- جام جهان ناست ضمیر منیر دوست

اظهار احتیاج خود آنجا چه حاجت است

جامی جههان نوماست زه میری مونیری دوست، ئیزهاری ئیهتیاجی خود ئانجا چه هاجه تهست.

دهروونی رووناکی دۆست وهک ئاوینه ی جیهان نمایه، له ویتشدا پیویست ناکات پیویستییه کانت بجهیته پروو.

جام جیهان نما: ئاوینه که ی جهمشیده که نهیینه کانی غهیبی تییدا دهرده کهوت ضمیر: ویزدان، دهروون منیر: روشن، رووناک

اظهار: دهربرین، ناشکراکردن، خستنه پروو آنجا: له ویدا

له جزوری دۆستییدا که ویزدان و دهروونی وهک ئاوینه که ی جهمشید وایه و هه موو نهیینه کانی غهیبی تییدا دهرده کهویّ و ناگاداری هه مووانه و ویزدانیشی رووناک و روشنه، پیویست ناکات کهس باس له پیویستی و حاجیاته کانی خوئی بکات و بیانخاته پروو، دۆست بوخوی پیویستی هه مووان ده بیئی.

۷ - آن شد که بار منت ملاح بردمی

گوهر چو دست داد به دریا چه حاجت است

ئان شود که باری مننهتی مه للاه بوورده می، گوهر چو دهست داد به دریا چه هاجه تهست.

تیپه ری ئه و رۆژگاری که باری مننهتی که شتییه وانم هه لده گرت، کاتی گه وه ر به دهست هات ئیدی چ پیویست به دریا دهکات (ده بیّ).

آن شد: ئه وه تیپه ری بار: بار

منت: مننهت ملاح: که شتیوان

بردمی: ببه م، هه لگرم دریا: دریا

من ئیستا مرواری و گه وه ری دهریام له دهستدایه و به دهستم هیئاوه، ئه گهر جارمان باری مننهتی که شتیوانم هه لده گرت و ده چوومه دریا تا مرواری دهست بجه م ئیدی ئه وه تیپه ری که مننهتی که شتیوان هه لگرم، چونکه مروارییه کهم به دهسته ئیئاوه، به مهش ئیدی پیویستم به دریا نابیت و مننهتی که شتیوانیش هه لگرم.

۸- ای عاشق گدا چو لب روح بخش یار

می داندت وظیفه تقاضا چه حاجت است

ئهی ناشقی گه دا چو له بی روهبه خشی یار، می دانه دت فه زیفه ته قازا چه هاجه تهست.

ئهی عاشقی هه ژار، کاتی لیوی گیان به خشی یار ده زانیّ هه قده ست چیه چ پیویست به داواکردن دهکات.

چو/چون: کاتی، چونکه روح بخش: گیان به خشی، مایه ی گیان به خشین وظیفه: هه قده ست تقاضا: داواکردن

یار ده زانیت که عاشقی هه ژار و مسکین کوژراوی ماچیک لیوی یاره و ئه مهش وهک هه قدهستی ئه و عاشقی و هه ژارییه ی له یاری وهرده گرت، شاعیر له وه سفی یاردا که دهروون و ویزدانی وهک ئاوینه ی جیهان نمایه و هه موو نهیینه کانی تییدا، لیویشی که مایه ی به خشین

گیانه و روح به خه لکی دهبه خشئی چاک ده زانی هه قدهست و هه قی عاشقی هه ژار چییبه، ئیدی پئیوست به وه ناکات داوای بکریت، نه هه قدهستهی که لیوی روح به خشئی یار بو عاشق هه بیتهی موژدهی ویسالی و ژوانه.

۹- ای مدعی برو که مرا با تو کار نیست

احباب حاضرند به اعدا چه حاجت است

ئهی موددهئی برو که مهرا با تو کار نیست، نه هباب هازرند به نه ئدا چه هاجه تهست.

ئهی موددهی مایه پوچ برۆ که من کاریکم به تو نییه، خو شه ویستان نامادهن چ پئیوست به دوژمنان ده کات.

مدعی: ئیدیعا کهر، مرۆقینک که بانگه شه بکات و نه وهش نه بی که بانگه شهی بو ده کات، لای حافظ به واتای ئیدیعا کهر، مایه پوچ، جه نجان، لادهر (ره تکه ره وه) دیت.

احباب: خو شه ویستیان کۆی (حبیب)ه اعدا: دوژمنان، کۆی (عدوه)

کۆر و مه جلیسی حافظ پره له خو شه ویستان و له م کاته شدا موددهی له ویدایه، حافظ پئی ده لئ: ئهی موددهی برۆ من هیچ کاریکم به تو نییه واته ههز ناکه م لییره بیت، نه م کۆر و مه جلیسهی که خو شه ویستیان تیایدا نامادهن پئیوستی به دوژمنان نییه.

۱۰- حافظ تو ختم کن که هنر خود عیان شود

با مدعی نزاع و محاکا چه حاجت است

هافز تو ختم کون که هونهر خود نه بیان شه شه، با موددهئی نیزاع و موهاکا چه هاجه تهست.

حافظ، تو کۆتایی به قسه بهینه که به ها و نه رزش خوئی پیشان ده دات، چ پئیوسته له گه ل مرۆقی ئیدیعا کهردا کیبه رکئی و ده مه قاله بکهیت.

ختم کن: کۆتایی پی بهینه هنر: به ها، فه زیلهت

عیان: ده رده که وهی نزاع: کیبه رکئی، نیزاع محاکا: قسه کردن، به لام له بهیته که دا به واتای ده مه قاله دیت

ده لئ: حافظ قسه کانت کۆتایی پی بهینه و پئیوست ناکات له گه ل مرۆقی ئیدیعا کهردا کیبه رکئی و ده مه قاله بکهیت، چونکه به ها و فه زیلهت خوئی ده رده که ویت و پئیوست به گوتن ناکات.

غزه لی بیست و سییه م:

به حری ره مه لی هه شتی مه خبوونی مه قسور

(مفاعیلن فعلائن فعلائن فعلات)

۱- ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست

منزل آن مه عاشق کش عیار کجاست

ئهی نه سیمی سه ههر نارامگه هی یار کوجاست، مه نزلی ئان مه هی ئاشق کوشی نه بیار کوجاست.

ئهی شه مائی به ره به بیان نارامگای یار له کوئیبه، مائی نه و مانگه عاشق کوژه عه یاره له کوئیبه.

سحر: به ره به بیان آرامگه: نارامگا، جینگه ی ئارامی، مال، گوند، ئاواپی کجاست: له کوئیبه مه/ماه: مانگ، درکه یه له یار عاشق کش: عاشق کوژ

عیار: به واتای خیرا، سه رگه ردان، زیره ک و جوامیر دیت و له حافظدا به زوری به واتای زیره ک و جوامیر دیت که بی باکی و کوشتنی نه یاران له گه لدا دیت و یه کینک له سیفه ته کانی یاره، یه کینکی دیکه له مانا کانی (عه یار) سه رگه ردانییه که ده کری له بهیته که دا واتا بدات شاعیر روو له شه مائی به ره به بیان ده کات که مال و شوینی هه وانه وهی یاری پیشان بدات نه و یاره ی که وه ک مانگ جوانه و به لام عه یار و عاشق کوژه.

یاخود به مانای دوهم به نه سیمی سه ههر ده لئ: نارامگه ی یار له کوئیبه، چونکه یاری عه یاری من بی جینگه و خیرایه و ههر ساته و له شوینیکه و نازام نارامگه و شوینی هه وانه وهی کوئیبه، ئهی شه مال که تو ش ههر ساته و له جینگه یه کی مه نزلی یارم پی پیشان بده.

۲- شب تار است و ره وادی ایمن در پیش

آتش طور کجا موعد دیدار کجاست

شبهی تارهست و ره هی قادیی نه یه من ده ر پیش، ئاته شی تور کوجا موئییدی دیدار کوجا.

شهو ی تاریکه و ریگه ی بیابانی نه یه من له پیشدایه، ناگری تور له کوئیبه و ژوانگه ی دیدار له کوئی.

تار: تاریک ره: راه: ریگه وادی: دهشت، بیابان ایمن: لای راست وادی ایمن: دهشتی لای راست، به لام (وادی ایمن) ناوی نه و شوینییه که هه زره تی موسا بو

یه کهم جار له ویتوه چوه کینوی تور و لبقای له گه ل خادا کرد به هینانی ناگری تور و به لینی دیدار و به یه که گه یشتندا دهرده که وی که مه به ست له (وادی ایمن) هه مان بیابان بیت که موسا (د.خ) تیبدا به ته نیابوو {سوره تی ۲۸/۳۰} هه روه ها {سوره تی ۲۰/۱۲ - ۱۶/۷۹} آتش طور: ناگری کینوی تور موعده: به لین، ژوانگه دیدار: به یه که گه یشتن، ژوان له شهر حکردنی ئەم به یته دا باسکردنی چیرۆکی هه زه تی موسا و په یوه ندی ئەو به ناگر و وادی ئە یمن و ناگری تور و ژوانگه وه خۆی ده سه پینیت، به یته که به شیوه یه کی تیژیه ر نامازه به چیرۆکی هه زه تی موسا - علیه السلام - ده کات که یه کینکه له و چیرۆکانه ی له قورئاندا و له شیوه ی جیاوازا زۆر له سه ری گوتراوه، کورته ی چیرۆکی ناگره هینانی هه زه تی موسا بریتیه له: "کاتی موسا له ترسی فیرعه ون و داروده سته که ی له میسر هه له ات و ریگه ی هات و نه هاتی گرت به ر له جیگه یه کدا دوو کچی بینی که رانه که یان ئاوده دا و له بهر ئەوه ی بیری ئاوه که ش قهره بالغ بوو ناچار بوون تا دوا که س راوهستن، موساش یارمه تیبدا و پاش ئەمه باوکی کچه کان (شعیب) رازی بوو که کچیکی خۆی بداتی به مه رچی ئەوه ی شوانی بو بکات پاش ئەوه ی ماوه ی شوانیه که ی که هه شت سا ل یاخود ده سا ل بوو کۆتایی هات و گه یشته ته مه نی چل سالی بو دیدنی خزم و که سانی به ره و میسر که وته ری و ژنه که شی له گه ل خۆیدا برده وه، له شه ویکی سارد و تاریکدا ریگه ی هه له بوو رووی له بیابان کرد، له م کاته شدا نیشانه کانی مندالبوون له ژنه که یدا سه ریان هه لدا توانای ناگر کردنه وه شی نه بوو، له ناکاو له لای کینوی (طور) هه ناگریکی به رچاوه کت، به خیزانه که ی گوت: - ئیوه لی ره بن من ده چم ناگر ده هینم. کاتی نزیک ناگره که بوویه وه له ده شتی که وه که له لای راستیه وه بوو ده نگی ک هات: - که من په روه ردا گاری جیهانیم. به مه ش موسا شه وق و حه زی بینینی خودای که وته سه ر، هه رچه نده ئەو مه رامه ی له دونیادا بو مه یسه ر نه بوو.

شاعیر ده لی: ئیمه که به هیوای ژوان و دیداری دۆستین ئیستا له شه ویکی تاریکی وه که شه و شه وه ی موسا داین و بیابان و ده شتیکی کاکای به کاکای وه که ئەو ده شته مان له پیشه، ناگری تور له کوئییه و دیدار و ژوان له کوئییه.

ده کری شه وی تاریک نامازه به (فیراق) و دووری عارفانه بیت و مانای به یته که: ئیمه ریباری ریگه ی ته ریقه تین و به ئومید و ئاواتی جیلوه کردنی مه عشوقین و ژوانی یارمان ده ویت. ئیمه ی ریبار گه رچی شه ویکی تاریکی دووریش بیت و بیابانان له پیش بیت و از نا هینین، هه روه که چۆن موسا دهستی هه لته گرت، ژوانگه و دیداری یار له کوئییه و نیشانه که ی که ناگری توره کوا؟ یاخود ده کری بگوتری شاعیر حیرت و سه رگه ردا نی خۆی له هه ولدان بو

که شفکردنی نه پینیه کانی ئەوه دیو سه روستی به شه وی تاریک داوه ته قه له م و له وه شه وه تاریکه شدا به ره و بیابان ده روات تا به لکو وه ک موسا نوریکی لی دهر که ویت به هۆی ئەو یشه وه به دیدار و ژوانی یاران و به مه رام بگات.

۳- هه رکه آمد به جهان نقش خرابی دارد

در خرابات مپرسید که هشیار کجاست

هه رکه نامه د به جه مان نه قشی خه رابی دارد، دهر خه رابات مه پورسید که هوشیار کوجاست.

هه رکه س هاته ئەم جیهانه وه نیشانه یه کی له ناوچوونی تیدایه، له مه یخانه دا پرسیار له جیگه ی مرۆقی و شیار مه که ن.

نقش: نیشانه، وینه خرابی: مهستی و بینخودی، له ناوچوون و تی کچوون نقش خرابی: گه ر به واتای مهستی و بینخودی بیت ئەوا هه ر مرۆقه و نیشانه ی مهستی و عه شقی تیدا حه شار دراوه، به لام ئەگه ر مه به ست له (خرابی) له ناوچوون و تی کچوون بیت ئەوا (نقش خرابی) واته نیشانه ی له ناوچوون و مردن، به لام به هینانی (خرابات) واتای یه که م نزیک تره، به جیاوازی ئەم دوو مانایه ش به یته که دوو جۆر لیکدان وه ی ده بیت:

یه که م: مه سه له ی گۆراو و نه گۆر کیشه یه کی فه لسه فه ییه و هه ر گۆراویک که هه یه ئەوا (فه نا) ی به سه ردا دیت و دیسان ده گۆریت، به م بر وایه ش هه رچی سه ره تای هه بوو کۆتایی شی ده بیت و هه رچییه کیش له جیهاندا هه یه سه ره تای هه بووه که واته کۆتایی شی ده بیت و به نیسه بت مرۆقی شه وه کۆتایی مردن و له ناوچوونه، له سه ر ئەم رایه شاعیر ده لی: هه رکه سین که دیته ئەم جیهانه وه نیشانه یه کی له ناوچوونی له خۆدا هه لگرتوه. واته هه ر به وه ی که هاتوه ته جیهانه وه نیشانه یه که له ناوده چیت و فه نای به سه ردا دیت، له م خراباته ی دونیادا له که س مه پرسه هۆشیار له کوئییه یاخود له م مه یخانه یه ی جیهاندا که هه مووان شه رابی ئەجه ل ده نۆشن و به مه رگ سه رخۆش ده بن به دوا ی هۆشیاردا مه گه ری، چونکه ئەم جیهانه گۆراوه هه موو که سه کانی ناوی گۆراون و باده ی ئەجه ل نۆش ده که ن.

دووه م: گه ر مه به ست له (خرابی) مهستی و عاشقی بیت، ئەوا مانای به یته که: له بری فه نا و له ناوچوون ببیته پشکی ته واری مرۆقه کان عه شق ده بیته پشکی ته واری مرۆقه کان له م بوچوونه دا شاعیر ده لی: هه رکه س هاته ئەم جیهانه وه نیشانه یه کی له مهستی و عه شقی ئیلاهی له گه ل خۆیدا هه لگرتوه، بو یه جیهان وه که مه یخانه وایه و جیگه ی مه ست و رهندانه

و به دواى مرّوفى هوشياردا مه گهړئ، چونکه هه ر له هاتنيانوه مه ست و عاشقى له ناخياندا رسکاوه.

له برى (مپرسيد) لای سودى (مپرسيد) لای قزوینى، غهنى (بگوئيد) هاتووه که له هه ردو باره که دا به شيويه که ناراسته وخو بوونى هوشيار رده کاته وه، له مه بخانه دا بپرسن هوشيار له وييه ياخود (له مه بخانه دا بلين هوشيار له کوييه) واته: هوشيار له مه بخانه دا بهرچاو ناکه ویت. {سودى، ج ۱، ل ۱۳۷} هه روه ها {قزوینى ل ۲۴}.

۴- آن کس است اهل بشارت که اشارت داند

نکته ها هست بسی محرم اسرار کجاست

آن که هست ته هلی به شاره ت که ئیشاره ت داند، نوکته ها هست به سى مه هره مى ته سرار کوجاست.

مژده به که سى دهرى که به نامازه يه که له قسه تيبگات، قسه ي گرنكى زور هه يه مه حره مى ته سرار له کوييه.

بشارت: مژده اهل بشارت: شايسته ي مژده

اشارت: نامازه نکته: قسه ي ورد و ريك و پيك و گرنگ

محرم اسرار، محرم راز: که سى که ناگادارى نه ينييه کانى که سى تى دیکه بيت و بلاويان نه کاته وه پي ده گوتري (محرم اسرار) يان مه حره مى راز، نه يني پاريز.

ده لى: که سى شايسته ي ته وه يه مژده ي پي بدرت که به نامازه و ئيشاره ت له قسه تى بگات ياخود که سى شايسته ي ته وه يه که مژده ي دیدار و وه سلى يارى پي بدرت که له ره مز و ئيشاره ته کانى دونه ي عه شق تى بگات، چونکه عاله مى عه شق قسه ي زور ورد و گرنكى تيبدايه، له کومه لگه دا شاعير له دواى که سى ده گهړئ که له قسه تى بگات و نه ينييه کانى بپاريزي، بويه ده لى: قسه ي ورد و گرنكى عه شق زوره کوا که سى که نه يني پاريزيت و خاوه ن تيه گيشتن و ده رک بيت تا له گه ليدا باس بکريت و نه قسانه ي لا بدرکينريت، ياخود عاله مى عه شق قسه ي وردى زوره کوا مه حره مى رازيك که لای باس بکه م و بلاويان نه کاته وه.

۵- هر سر موى مرا با تو هزاران کاراست

ما کجاييم و ملامتگر بى کار کجاست

هه ر سهرى موى مه را با تو هه زاران کاره ست، ما کوجاييم و مه لامه تگه رى بى کار کوجا.

هه ر سهرى تاله مويه کى من هه زاران کارى به تو هه يه، ئيمه له کويين و سهرزه نشته کهرى به تال له کوى.

موى: مو، به لام ره مزى زورييه. بو نمونه (ته وه نده ي توکه سهرم کارم هه يه) هه زاران ئيش پي بوونى هه ر تاله مويه کيش واته بى ژماره کارم هه يه، واته من له حه دبه دهر کارم به تو يه. ملامتگر: سهرزه نشته کهر

ده لى: من هه زاران جارى توکى سهرم کارم به تو يه، به لام که سى که سهرزه نشته من ده کات بى کار و به تاله، سهرکه من چوئم و نه و چونه، واته من نه م هه مووه ئيشه م هه يه، به لام نه و بويه سهرزه نشته من ده کات، چونکه به تاله و له درو جيهانى جياوازدا ده ژين و جياوازيان له يه کترى زوره.

۶- باز پرسيد ز گسيوى شكن در شكنش

كاین دل غمزده سرگشته گرفتار کجاست

باز پرسيد ز گيسوى شيكه ن دهر شيكه نه ش، كين دلى غه مزده، سهرگه شته، گرفتار کوجاست.

له پرچى چين چين و لولى بپرسن که نه م دلّه غه مگينه، سهرگه ردانه، گرفتاره له کوييه. شكن: چين چين، لول غمزده: خه مگين، خه مبار سرگشته: سهرگه ردان ده لى: دلى من نه سپر و ديلي پرچى چين چين و لول (نه ينى په رده ي سهر رازه کان) ي مه عشوقه و ديار نييه که له چ شوينى کى پرچى لولى ته ودا سهرگه ردان و گرفتاره و له پرچى يار خو ي بپرسن تا پيتان بلى.

۷- عقل ديوانه شد آن سلسلهء مشکين کو

دل ز ما گوشه گرفت ابروى دلدار کجا

ته قل ديشانه شود نان سيلسيله بى مشکين کو، دل ز ما گوشه گرفت ته بروى دلدار کوجا.

عه قل شيت بوو، نه و زنجيره ره شه ي پرچ له کوييه، دل که نارى لى گرتوين کوا بروى دلدار. ديوانه شد: شيت بوو سلسله: زنجير

مشكين: رهش وهك ميسك، مه به ست له پرچى لولى ياره که وهك ميسك رهش و بوخوشه دل ز ما گوشه گرفت: دل کونجى لى گرتين، به واتاى ره جان و جيا بونه وه ديت، که نارگرتن، از هينان.

دهلی: عهقل نهیتوانی له شیکردنه‌وه‌ی راز و نهیینه‌کانی مه‌عشوقی حهق و مه‌سه‌له‌کانی گه‌ردووندا بگاته هیچ، بویه شیت بووه و پیویسته نیستا زیندانی بکریت و به‌ستریته‌وه، زنجیری ره‌شی پرچی یار کوا تا به هوئی نه‌وه‌وه عه‌قلی شیتمان به‌ستینه‌وه. واته پیویسته عهقل به ریگه‌ی عه‌شقد بروت و بکه‌ویته داوی زنجیری مه‌عشوقه‌وه، هه‌روه‌ها دل‌بش گوشه‌گیربووه لیمن و که‌ناری لیگرتوین و زهوق و شهوقی جارانی نه‌ماوه برۆی یار(مه‌قامی نزیک و نزیکه‌وتنه‌وه له یاری حهق) کوا تا به بینینی شه‌وه‌وه شه‌وق و زه‌وقه‌که‌ی جارانی بگه‌ریته‌وه، یاخود گوشه‌ی چاوی یار کوانی که دل تیایدا نه‌سیر بووه له گوشه‌یه‌دایه.

۸- باده و مطرب و گل جمله مهباست ولی

عیش بی یار مهبیا نشود یار کجاست

باده‌فو موترب و گول جومله موهه‌بیاست قه‌لی، ئەیش بی یار موهه‌بییا نه‌شه‌فه‌د یار کوجاست.

شه‌راب و موترب و گول هه‌موویان ناماده‌ن، به‌لام کۆری به‌زم به بی بوونی یار ناماده نابیت یار له کوئییه.

مه‌یا: ناماده، حازر ولی: به‌لام عیش: رابوواردن، کۆری به‌زم و خۆشی (مه‌قاماتی عیرفانی)

مه‌به‌ست له‌وه‌یه که هه‌موو هوکاره‌کانی کۆری به‌زم و خۆشی و رابوواردن (چوونه نیو مه‌قاماتی عیرفانی) ناماده‌یه، به‌لام هه‌رچی بیت تا یار ناماده نه‌بیت کۆری به‌زم ناته‌واو و نو‌قسانه، یار کوا یاخود له کوئییه تا به‌زمی عارفانه‌مان خۆش بکه‌ین.

۹- حافظ از باد خزان در چمن دهر مرنج

فکر معقول بفرما گل بی خار کجاست

هافز ئەز بادی خه‌زان دهر چه‌مه‌نی دهر مه‌ره‌نج، فکری مه‌ثقول بفرما گولی بی خار کوجاست.

حافز له هه‌لکردنی بای خه‌زان له باغی رۆژگادا دل‌گران مه‌به، عاقلانه بیر بکه‌روه‌وه گولی بی‌درك له کوئییه(کوا هه‌یه).

بادخزان: بای خه‌زان، مه‌رگ و له‌ناوچوون دهر: جیهان، رۆژگار

مرنج: مه‌ره‌نجی، دل‌گران مه‌به بفرما: بفرموه خار: درك و دال

ئهم به‌بیته بیرکردنه‌وه‌یه‌کی عاقلانه‌یه سه‌باره‌ت به مه‌رگ و ته‌واو‌بوونی ته‌مه‌نی مرۆڤ و ته‌واوی بوونه‌وه‌ره‌کانی نیوگه‌ردوون، تا هه‌نووکه‌ش ترس له مه‌رگ هه‌یه و له نه‌ستی مرۆڤدا له

بری قه‌بوولکردنی ئهم بیری مه‌رگه هه‌ولتی سرپینه‌وه‌ی یاخود لای که‌م خۆگیلکردن له مه‌رگ ناماده‌یی هه‌یه، به‌لام حافز ده‌لی: به عهقل بیر بکه‌روه‌وه و عاقلانه سه‌یرکه هه‌رگولیک درک و دالی هه‌یه و هه‌رگیز گولی بی‌درك ده‌ست ناکه‌وی، به‌م به‌لگه‌یه‌ش ژیان که خۆشه به بی مه‌رگ نییه و کۆتایی گشت ژیاڤیک مه‌رگه و هه‌موو به‌هاریک پایز به‌داوی خۆیدا ده‌هینی، بویه کاتی بای خه‌زان و هه‌لوهرین، له‌ناوچوون و مه‌رگ به نیو ژیاڤا هه‌لده‌کات و ده‌بیته مایه‌ی مردن و وه‌رینی چه‌ندین گول و گه‌لا دل‌گران مه‌به، چونکه ئهمه یاسا و ری‌سای ژیاڤه و کاتی مرۆفیش به عهقل بیربکاته‌وه حهق وایه له ری‌سا و یاسا‌کانی ژیان خۆشحال بیت نه‌وه‌ک دل‌گران، چونکه هه‌رچی بیت هه‌ر رووده‌دات و چاره‌پیی دل‌خۆشی یاخود دل‌گرانی ئیمه ناکات. عارف و شاعیره‌کان زۆر له مه‌رگ دواون، لای عارفه‌کان مه‌رگ ده‌رگایه‌که بو گه‌وره‌بوون ده‌روازه‌ی گه‌یشتنه‌وه‌ی یه‌کجارییه به یاری حهق که خودایه.

(مولانا جلال‌الدین رومی) مردن به گه‌وره‌بوون نه‌داته قه‌له‌م و پیویایه مرۆڤ له هه‌ر مردنیکدا گه‌وره ده‌بیت و چه‌ند قۆناغیکه گه‌وره‌بوونی مرۆفی دیاری کردووه له وانه‌ش: بوون به ناو(نامی) له سکی دایکدا و پاشان روح به به‌ردا‌کران و دوا‌جار له دایک‌بوون، ئهم مردنه‌ی ئیستاش هه‌ر گه‌وره بوونه و ئیدی پیویست به ترس ناکات. شاعیری گه‌وره‌ی سه‌رده‌میش (سهرابی سیپه‌هری) لهو بر‌وایه‌دایه ژیان و مه‌رگ ته‌واو‌که‌ری یه‌کترن و نه‌سله‌ن سیپه‌کانی له‌زه‌ت پرن له ئۆکسۆینی مه‌رگ (که ده‌لی: و بدانیم ری‌ه‌های لذت پر اکسیژن مرگ است) {سهراب سپه‌ری، صدای پای آب، هه‌روه‌ها بو زانیاری زیاتر له‌سه‌ر ئهم باب‌ه‌تی مه‌رگ و گه‌وره‌بوونه بر‌وانه‌ باسی: مه‌رگ ده‌رگایه‌ک به رووی گه‌وره‌بووندا، نه‌کره‌م عه‌نه‌بی، گۆفاری هه‌ژان...}

غزه لی بیست و چواره م:

به حری موجهتسی ههشتی مهخبوونی مهقسور

(مفاعلتن مفاعلتن مفاعلت)

۱- چو بشنوی سخن اهل دل مگو که خطاست

سخن شناس نه ای دلبرا خطا اینجاست

چو بشنه فی سوخه نی نه هلی دل مگو که خهتاست، سوخن شناس نه ئی دولبه را خهتا
ئینجاست.

کاتی گویت له قسه ی نه هلی دل ده بیت مه ئی هه له یه، عهزیم هه له که لی ره دایه که تو
قسه ناس نیت.

بشنوی: بیستی، گویت لی بی مگو: مه ئی

خطا: هه له، نادرست سخن: قسه سخن شناس: قسه ناس

نه ای: نیت، له فارسی (قوتابخانه یی) دا (نیستی) به کاردیت.

لی ره دا مه به ست له نه هلی دل، یارانی عه شق و عیرفانه. مانای به یته که نامازه ده کات به
جیاوازی بچوونی نیوان نه هلی شه ریعت و نه هلی ته ریعت که شیعره که رو به پرووی نه وان هیه
قسه ی نه هلی ته ریعت به هه له و شه ترحات و ورپنه ده زانن، به نه هلی شه ریعت ده ئی:
گیانه کم ریپاز و ریچکه ی تو جیاوازه له نه هلی ته ریعت و لیپان تی ناگه ی، چونکه نه وان له
عاله میکی دیکه وه قسه ده کهن هه رکاتیکیش که گویت لیپان بوو به کسه ره مه ئی هه له یه،
چونکه هه له نییه، به لکو کیشه و هه له که لی ره دایه که تو قسه ناس نیت و به پله ی نه وه
نه گه شتویت له قسه ی نه هلی ته ریعت تی بگه یته نه گه رنا قسه کان دروستن.

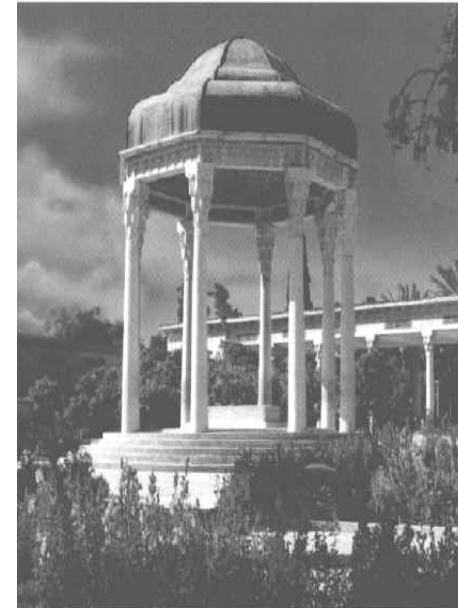
۳- سرم به دنی و عقبی فرو نمی آید

تبارک الله ازین فتنه ها که در سر ماست

سه رم به دنی و ثوقبی فرو نمی آید، ته باره که له هه زین فیتنه ها که در سه رم
ماست.

سه رم ملکه چی ده سه لاتی دنیایی و هه ره شه ی دواروژی نابت، سوبجانه لالا له م فیتنه که
له سه رم دایه.

دنی: نزم، دنیا، مه به ست له ده سه لاتی دنیاییه.

عقبی: دوارژ، مهبست هره شه و ترساندنه کائن به جهه نهم و سزا.

فرومی آید: دانانه وی، ملکه چ ناییت

تبارک الله: له کاتی سهیر و سهرسوپرمانی مهسه له یه کدا دهگوتری، له کوردیدا له بهرامبهر شه مهدا (سوجانه لالا) به کار دیت فتنه ها: فیتنه و ناشوب دهلی: من نه له بهرامبهر فرمانه کانی شهر عدا و نه له بهرامبهر فرمانه کانی دهله تدا ملکه چ نیم و سهرم سه ره پوی ده کات و شه شه ده بیته مایه ی بهر یابوونی فیتنه و ناشوب و دهسه لاتدارانی حکومت و پیاوه نایینیبه کان چیم به سهردا دههینن، دیری دوهم به تهتر دهلی: نافهرین بو شه خودایه ی که بنده ی وهک منی خه لفقردوه که ملکه چی دنیا و دوارژیش ناییت.

۴- در اندرون من خسته دل ندانم کسیت

که من خموشم و او در فغان و در غوغاست

دهر شه ندهرونی مهنی خسته دل نهدانم کیست، که مهن خه موشه م و شو دهر فهغان و دهر غوغاست.

نازائم له نیو وجودی منی ره تجدیده دا کیته که من بیده نگم و شه خهریکی ناله و داد و هاواره. اندرون: ناو، نیو خسته دل: رهنج دیده، دل ماندوو ندانم: نازائم خموش/خاموش: بیده نگ فغان: ناله و زاری، داد و فریاد و هاوار مهبست له وهیه که له کاتیکدا منی ماندوو و ره تجدیده بیده نگم و داوای مهسه له حهت و پتویستیبه کان ناکم له ناخی ماندوو مدا که سیک ههیه که بیده نگ ناییت و ره خنه ی له بی پروایی و نارپیک و پیک ههیه و هه همیشه له ناله و هاوار دایه.

شه دهنگه بیداره ی ناخی مرؤشیش ویزدانی بیداری مرؤشه، بهم دهر پینه شه مرؤفه کومه لی داواکاری ناخی خوی ههیه، به لام کومه لگه ده بیته ریگر له بهرده م فراهه م کردنی ویسته کاند. شاعیر دهلی: سهرباری شهوی که ویستم ههیه، به لام له بهر کومه لگه ناچارم به چهوتی و خواریه کانی رازی بیم، به لام شه دهنگه بیداره ی ناخ وازناهییت و هه همیشه له زاری و فریاد و هاواردایه.

۵- دلم ز پرده برون شد کجایی ای مطرب

بنال هان که ازین پرده کارما به نواست

دلم ز پرده برون شود کجایی شه موترب، بنال هان که شهزین پرده کاری ما به نه فاست.

دلم پرده ی داب و نهریتی لادا، شه موترب له کوئی بنالینه، چونکه لهم پرده یه وه کاری نیمه راست و سامانداره.

ز پرده بیرون شد: پرده ی لادا، بی پروا و نازابوو.

بنال: بنالینه، گورانی خه مبارانه بلی، گهرمی که.

پرده: پرده ی موسیقاییه، ناوای موسیقی به نواست: سامانداره، راست و دروسته شاعیر دهلی: دلم مات و مهلول بوو نیت ره چاری داب و نهریت ناکات و پرده ی دراندوه شه گورانی بیته له کویت وهره و گورانی به کی ههزین بلی، یاخود بنالینه و گهرمی بکه، چونکه کاری نیمه بهم موسیقا و ناههنگه سامانیکدی ده بیته، یاخود کاری نیمه بهم شیوهیه و لهم موسیقا و پرده یه وه راست و دروسته. گهر (پرده) ی یه که میش به هه مان مانای دوهم بیت واته توت و ناواز شهوا مانای بهیته که ده بیته: دلم نارچهته و لیدان و ناوازه که له پرده لای داوه و ریک و پیک لی نادات و ناوازه که تی کچوه شه گورانی بیته که ههر ته دهرانی ناوازه کان ری کخه یته وهره و ناوازیکی خه مناک بلی تا لیدانه کانی دلم چاک بیته وه ههر بهمه ش کاری نیمه ریک و پیک و دروست ده بیته وه. لیره دا لیدانی دلی خوی به توتی موسیقا چواندوه.

۶- مرا به کار جهان هرگز التفات نبود

رخ تو در نظر من چنین خوشش آراست

مهرا به کاری جههان ههرگز تلیتفات نه بود، رخی تو دهر نه زهری مهن چونین خوشه ش ناراست.

من ههرگیز تییینی کاری دونیام نه ده کرد، به لام رووخساری تو شهوی له بهر چاوم هیته جوان رازنده وه که منی به ژیان دلخوش کردوه.

التفات: سهرنجدان به میهره بانی، تییینی کردن، وردبوونه وه، ناوردانه وه. آراست: رازاندیبه وه

لهم بهیته دا هزی شاعیر بو ناوردانه وه له دنیا و ژیانی دنیا و جوانیبه کانی به هوی جوانی رووخساری یاره وهیه و دهلی: بهرله وهی که له پروی تو رامینم من دنیا و کاری دونیام پشتگوئی خستبوو و ههرگیز تییینی کاری دنیام نه ده کرد و ناویم لی نه ده دایه وه، به لام که رووخساری جوانی تو له دنیا دا بینی دنیاش له بهر چاوم رازاوه بوو، چونکه رووخساری تو زور به جوانی دونیای رازاندوته وه و به بیینی جوانی تو مه یلم بو دنیا و ژیان په یدا بوو.

عارفه کان دنیا به جیلوهی نیلاهی ده زانن و بییان وایه جوانیبه کانی دنیا له جوانیبه کانی یاره وه سهرچاوه ده گریته و دهسته یه کیان ههر بهم هویه وه سهیری جوانیبه کانی دنیا ده کن و له رامان له دنیا جوانیبه کانی یار ده بینن، خواجه لیره دا ناما زه یه که بهم بیره ده کات.

خمار صد شبه دارم شرابخانه کجاست

نه خوفته‌تم ز خیالی که می پزه‌د دلی مهن، خوماری سهد شه‌به دارم شه‌راخنه کوجاست.

له‌تاو خه‌یالیک که به‌رده‌وام له سه‌رم‌دایه سه‌رانسه‌ری شه‌و نه‌خه‌وتووم، سه‌دشه‌وه له مه‌ی دوورم مه‌یخانه له‌کوئییه.

نختفته‌ام: نه‌خه‌وتووم می پزد: پیی ده‌گه‌یه‌نی، ده‌یکات صد شبه: سهد شه‌وه شاعیر خه‌یالیک له سه‌ریدا گه‌شه ده‌کات و شه‌و خه‌یالیه‌ی شه‌وان خه‌وی له چاوان ده‌توریینی، شه‌و خه‌یالیه‌ش گه‌یشتنه به ریباری عه‌شق هر بویه ده‌لی: خومار و گیزی سه‌دشه‌وه‌م هه‌یه و سهد شه‌وه له شه‌راب و مه‌ی دوورم و حزم له مه‌ستی و عه‌شقه، ریگه‌ی مه‌یخانه‌م پیشان دهن، واته له تاو خه‌یالی مه‌یخانه شه‌وانه خه‌وم لی ناکه‌وی و سهد شه‌وه له مه‌ی دوورم، مه‌یخانه‌م پیشان دهن.

۸- چنین که صومعه آلوده شد ز خون دلم

گرم به باده بشوید حق به دست شماست

چونین که سوومه‌ته ئالوده شود ز خونی دلم، گهرم به باده بشوید هه‌ق به ده‌ستی شو‌ماست.

ئاوا که عیباده‌تگا به خوینی دلی من پیسبوو، گهر من به مه‌ی بشون حه‌ق به ده‌ستی شیویه. صومعه: دیری مه‌سیحییه، به‌لام به واتای عیباده‌تگا یان خانه‌قا دیت، لی‌ره‌شدا مه‌به‌ست له مانای دووه‌مه.

آلوده شد: پیس بوو، تیکه‌لاوبوو بشوید: بشون

ده‌لی: له بینینی ریا و ته‌له‌که‌بازی و زمانلوسی سو‌فییه‌کانی خانه‌قا به شیویه‌ک دلم بووه‌ته خوین و بیزاربووم که خانه‌قا به خوینی من پیس بوو، یاخود مال‌راو خویناری بوو، بویه ته‌گهر من به مه‌ی بشون حه‌قی خوتانه تا له و پیسییه‌ی خوینه رزگارم بیت.

هه‌روه‌ک له پیشه‌وه ئامازه‌مان پیدا (مه‌ی) لای حافر واتای عیرفانی هه‌یه و لی‌ره‌شدا به هه‌مان شیویه و ده‌لی: من له ته‌له‌که و فیلی ریاکارانی خانه‌قاکان بیزاربووم و ته‌نیا عه‌شق و دوورکه‌وتنه‌ویه له ته‌زویر و ته‌له‌که ده‌توانی کاریگه‌ری شه‌و حاله‌ته له‌سه‌رم لابدات، بویه ته‌گهر من به عه‌شق بشون حه‌قی خوتانه تا له بیزاری شه‌و ریایه رزگارم ببی.

که آنتی که نمیرد همیشه در دل ماست

ته‌زان به ده‌یری موغانه‌م ته‌زیز می داره‌ند، که ئاته‌شی که نه‌میره‌د هه‌میشه دهر دلی ماست.

بویه له عیباده‌تگای زه‌رده‌شتییه‌کاندا خو‌شه‌ویستم، چونکه شه‌و ئاگره‌ی که ناکوژیته‌وه، هه‌میشه له دلی من دایه.

دیرمغان: عیباده‌تگای زه‌رده‌شتی نمیرد: نامریت، لی‌ره‌دا به واتای ناکوژیته‌وه به‌کاره‌اتووه به تیبینی کردنی شه‌وی که له ئاگردانی عیباده‌تگای زه‌رده‌شتییه‌کاندا هه‌میشه ئاگر هه‌یه و هه‌رگیز ناهیلن بکوژیته‌وه و ئاگایان لپی ده‌بیت، شاعیر دلی خو‌ی به ئاگردان چواندووه و ده‌لی: ئاگری عه‌شق و تامه‌زرزی هه‌میشه له دلی مندا هه‌ل‌کراوه و هه‌رگیز ناکوژیته‌وه و من وه‌ک ماگه زه‌رده‌شتییه‌کان هه‌میشه هه‌ولی نه‌کوژانه‌وه‌ی شه‌و ئاگره ده‌ده‌م، هه‌ر له‌به‌ر شه‌م هویه‌یه که من لای زه‌رده‌شتییه‌کان خو‌شه‌ویستم که منیان خو‌ش ده‌وی.

۹- چه ساز بود که در پرده می زد آن مطرب

که رفت عمر و هنوزم دماغ پر ز هواست

چه ساز بود که دهر په‌رده می زه‌د ئان مو‌تریب، که ره‌فت ئومر و هه‌نوزم دماغ پور ز هه‌فاست.

چ سازیک بوو شه‌و گۆرانیبیژه له پشت په‌رده‌وه لی ده‌دا، که ته‌مه‌نیشم رو‌شت و هیشتا ده‌ماغم پره له شه‌وق و ئاره‌زوو.

ساز: ساز در پرده: له‌ودیو په‌رده‌وه

می زد: لی ده‌دا، ده‌یژهند دماغ: ده‌ماغ، می‌شک

جاران ره‌سم وابوو که له کو‌ری گه‌وره‌کاندا گۆرانیبیژه‌کان له پشت په‌رده‌وه سازیان لی ده‌دا و ده‌رنه‌ده‌که‌وتن. دیاره شاعیریش له یه‌کیک لهو کو‌رانه‌دا بووه و کاریگه‌ری ئاوازی سازنه‌که تا دره‌نگی له سه‌ریدا ماوه‌ته‌وه، بویه به شیویه‌کی سه‌رسوپه‌هینه‌رانه ده‌لی: شه‌وه چ سازیک بوو- واته له خو‌شی و به‌سو‌زیدا وینه‌ی نه‌بوو - که شه‌و سازنه‌ه له‌پشتپه‌رده‌وه له نیسو شه‌و کو‌رهدا ده‌یژهند، که هینده کاریگه‌ری له‌سه‌رم هه‌بوو نیستا پاش تیپه‌رینی ته‌مه‌ن هیشتا می‌شکم پره له تامه‌زرزی و ئاره‌زوو. ده‌کری (پرده) به مو‌سیقاش لی‌کدریته‌وه شه‌و کاته مانای دیره‌که ده‌بیته چ سازیک بوو که له ئاوازی مو‌سیقادا لی ده‌دا.

۱- ندای عشق تو دوشم در اندرون دادند

فضای سینهء حافظ هنوز پر ز صداست

نیدای تیشقی تو دوشم دهر نهندهرون دادهند، فهزای سینهی هافز ههنوز پور ز سهءاست.

دوینئی شهو له ناخدا بانگی عهشقی توین بلاوکردهوه، هیشتا بویشایی سنگی حافز پره له دهنگدانهوه.

ندا: بانگ، دهنگ و هاوار دوش: شهوی رابردوو اندرون: ناخ، ناوهوه
فضای سینه: بویشایی سنگ، ناخی مرؤف صدا: دهنگدانهوه، سهءا
دهئی: کاتی شهوی رابردوو له ناخدا بانگی عهشقی توین بلاوکردهوه هینده کاریگهیری
ههبوو له سهرم تا ئیستاش ناخ و بویشایی سینهم پره له دهنگدانهوه و سهءای شهو عهشقه و تا
ئیستاش شهو دهنگه له ناخدا دهنگدانهوه.

غزه لی بیست و پینجه م:

به حری ره مملی ههشتی مهخبوونی تهسله می موسبه غ
(فعالتن فعالتن فع لان)

۱- روزه یکسو شد و عید آمد و دلها برخاست

می ز خمخانه به جوش آمد و می باید خواست

روزه یکسو شود و ئید نامهء و دلها بهرخواست، مهی ز خوخمخانه به جوش نامهء و می
بایهء خاست.

مانگی ره مهزان تیپه پری و جهژن هات و دلنه کان کهوتنه جوش و خرؤش، مهی له
کوپه له کاندای هاته که فکردن، ده بی داوا بکریت.

روزه: رؤژوو، لییرهءا مه بهست له مانگی ره مهزانه

عید: جهژن برخاستن: جوش و خرؤش کردن

می زخمخانه به جوش آمد: مهی له کوپه له کاندای کهوته جوش، واته شه رابی سه رگیراو له
کوپه له هءا کهوتته که فکردن و نزیك به خویشبوون و گهیشتنه و نامهءای نویشینه
خواستن: داواکردن

له هاتنی مانگی ره مهزاندای خه لکی له مهی دوورده که ونه وه، هه ربویه ش کاتیکی چاکه بو
خوشکردنی شه رابی تازه و سه ری کوپه له گرتن که له وماوه یهءا به ره و خویشبوون و پیگه یشتن
ده روات، شاعیر له کوتایی مانگی ره مهزاندای گوتوویه تی: مانگی ره مهزان تیپه پری و کوتایی
پیتهات و جهژن هات له م کاته شدا دلنه کان کهوتنه جوش و خرؤش ییا خود کهوتنه وه سه ری پیچی
کردن، به م حاله ته ش که دلنه کان کهوتنه جوش و خرؤش شه رابی نیوو کوپه له کانیش کهوتنه که ف
و کول و گهیشتنی، هه ربویه ش کوتایی هاتنی ره مهزان و هاتنی جهژن و گهیشتن و خویشبوونی
شه راب، پیویسته مهی بنؤشریت.

۲- نوبهء زهءد فروشان گرانجان بگذشت

وقت رندی و طرب کردن رندان برجاست

نؤوبه بی زهءد فروشانی گرانجان بگوزه شت، فه قتی رندی و ته ره بکه رده نی رندان
به رجاست.

نؤوهی زهءد فروشانی ئیسکگران تیپه پری و کاتی رندی و شادی رندان له جیی خویه تی
و ماوه ته وه.

نوبه / نوبت: سهره، نۆره، بووار

زهدفروشان: زوهدفروشان

گراڭجان: ئيسكگران، روحگران، له بهرامبهر روح سووك ياخود ئيسك سووكدا ديت، هرچهنده له فارسي نويدا (گراڭجان) بهم مانايه ديت، بهلام له كورديدا به واتاي كهسيكه كه شت به گران بفرۆشيت، ناشكرا نيبه كه شو وشهيه له سهردهمي كۆنهوه تا ئيستتا چۆن گۆراني بهسهردا هاتوه، بهلام لهوه دلنباين كه كوردی و فارسی يهك ريشهيان ههيه، جا دهكری (گراڭجان) هه مان واتاي ههبوويت، چونكه ناشكرايه زماني فارسي زياتر گۆراني بهسهردا هاتوه تا زماني كوردی كه شه مش كۆمهلي هۆكاري ههيه و ليرهدا شويني باسكردنيان نيبه، بهلام به هيناني (زهدفروشان) كه ماناي (زهدفروشان) دهگهيه ني دهكری (گراڭجان) يش هه مان گراڭجاني كوردی بيت، چونكه زۆريك له وشه و دهريپن و ئيديه مه كاني حافر كه ئيستتا له فارسيدا ليك ده دريتهوه له شيوه زاري (جاف) ي كرمانجي خوارودا به كاردههيني، ههريويه دهكری هم مانايه شي ههبيت، بهلام به پيبي زماني فارسي بيت به ئيسكگران ديت

بگذشت / گذشت: تپهري

برجاست: له جيبي خويهتي، واته تينه پهريوه

دهلي: به تپهريپني مانگي ره مهران سهره و نۆره ياخود بوواري شهو زاهيده ئيسكگرانانه تپهري كه زوهديان به خهلكي ساده دهفرۆشت - ياخود گهر دروست بيت - سهره ي شهو زوهدفروشه گراڭجانانه تپهري كه زوهديان به گران دهفرۆشت. واته سهرياري شهوه ي هيجيان له باردا نه بوو خويان به گرنگ ده رده خست و خويان گران ده كرد. ئيستتا ئيدي ته نيا كاتي رابووردن و مهست بووني رهندان و عارفان له ئازادا ماوه و تينه پهريوه.

۳- چه ملامت بوود آن را كه چنين باده خورد

اين چه عيب است بدين بي خردی وين چه خطا است

چه ملامت بووقد ئانرا كه چو نين باده خوره، ئين چه ئه بيهست بهدين بي خيرهدي قين چه خهتاست.

چ جينگي سهرزه نشته كه كهسيك بهم شيويه مه ي بخواته وه شه مه چ نهنگيه بهم بي عه قليببه و شه مه چ هه له يه كه!

آترا كه چين باده خورد: شه كه سه ي كه بهم شيويه بخواته وه، واته بهم شيويه: بي فيل و ريا ياخود به بي شهوه ي بيتته مايه ي ئازارداني خه لك بخواته وه.

خطا: هه له، گوناھ

لاي حافر شه بوچونه زۆرجاري ديكه ده رده كه ويت كه مه ي نۆشي بي زيان له زوهدفروشي رياكار و فيلبازانه و ئازارداني خهلكي به باشتر ده زانيت و لي ره شدا دهلي: مه بخواردنه وه يه كه نه بيتته مايه ي شهوه ي خهلكي ئازار بدات وه فيل و ريا، پيويست به وه ناكات سهرزه نشتي بكرت شه جو ره مه بخواردنه وه يه شه كه له عاشقيكي كوي پينه ده ره به ئاداب و نه ريتدا هه يه نه عه يبه و نه هه له و گوناھي كه لبي بگيرت واته، مه بخوري بي زيان هيج كات هه له يه كه ياخود عه يبيك نيبه و پيويست ناكات سهرزه نشت بكرت.

۳- باده نوشی كه درو روی و ریايي نبوود

بتر از زهدفروشي كه در او روی و رياست

باده نوشی كه دهرو روی و ریايي نه بووقد، بيهتر شه زوهدفروشي كه دهرو ئو روی و رياست.

مهينوشيك كه رياكار و ساخته كار نه بيت چاكتره له زوهدفروشيك كه خهريكي رياكاري و رووكار بازيبه.

باده نوشی: باده نوشيك، مه بخوريك

رووی و ریا: ریاكاري، ساخته كاري، دوو رووي

وهك له بهيتي پيشوودا ئاماره مان پيدا ده توانين بلين مه سه له ي رياكاري لاي حافر

ره تكاره ترين و ناشيرين ترين مه سه له يه و زۆريه ي شته به ناشيرين زانراوه كان لهو به چاكتر ده زاني، بويه دهلي: گهر مه بخوريك - كابرايه كي عاره ق خور - دوو روو و رياكار نه بي چاكتره له كابرايه كي زاهد كه له رووكاردا زوهدفروشي، بهلام رياكار و دوو روو بيت - هه رچه نده لي ره دا مه ينوش به واتاي عارفي راسته قينه و زوهدفروشي زاهيدي سهرزاريه - "چونكه گوناھي مه بخوري گوناھي كه به تزيه پاكايي ديت، بهلام ريا كوفره و به تزيه ناسرپته وه {سودي، ج ۱، ۱۷۳}.

۵- ما نه مردان ریاييم و حریفان نفاق

آنكه او عالم سرست برين حال گواست

ما نه مهرداني رياييم و ههريفاني نيفاق، ئانكه ئو ئاليمي سيره ست بهرين هال گه فاست.

ئيمه پياوي رياكاري و هاوړتي دوو رووي نين، شه كه سه ي كه ئاگاداري نهيتي به شارواوه كانه گهواهي شه حالته يه.

عالم سر: ئاگاداري نهيتي، خودا

برين / برين: له سه ره شه حاله، بهم حاله

واته خودای گهوره که زانستی به سهر هه موو شاراوه کانه وه هیه، ناگاداری نهیینه کانی ناخی نییمه و چاک ده زانی و گه واهه له سهر نه وهی که نییمه خریکی ریاکاری نین و ته نانهت دۆستی دوو رویش نین، واته نییمه ریاکار و دوو رو و نین و خودا خۆی شاهیده.

۶- فرض ایزد بگزاریم و به کس بد نکینم

و آنچه گویند روا نیست نگوییم رواست

فهرزی ته یزهه بگزاریم و به کس بهد نه کونیم، فآنچه گویند ره فا نیست نه گویم ره فاست.

فهرزه کانی خودا به جی دهیینه (و بهیینه) و خراپه له گه ل که سدا ناکه نین و، ههرچی که ده لئین رهوا نییه نییمه نه لئین جایز و ره وایه.

فرض: فهرز، واجب، نه وهی خودا فهرزی کردووه له سهر بهنده.

ایزد: یه کیکه له ناوه کانی خودا له فارسیدا بگزاریم: به جی بهیینه

بد: خراپه گویند: ده لئین روا، ره وایه

ده توانیته بهیته که به ریژهی هه والدان و یا خود به ریژهی نینشانی (فهرماندان و نه هی کردن) لیکدریته وه. له یه که میاندا ده بیته:

فهرزه کانی خودا به جی دهیینه و خراپه له گه ل که سدا ناکه نین و ههرچیبه کیش که شهرع قه ده غه ی کردووه نییمه جه لال و ره وای ناکه نین. ههروهه له دووه میاندا: فهرزه کانی خودا به جی بهیینه و خراپه له گه ل که سدا نه کین و ههرچیبه کیش که شهرع قه ده غه ی کردووه نییمه جه لال و ره وای نه کین.

ههرچه نده (هروی و سودی) ش ته نیا لیکدانه وهی یه که میان بو بهیته که کردووه، به لام به بوچوونی بهنده ده کری خویندنه وهی دووه راستر بیته بهرچاو، ههرچه نده وه سهروه رانه زور له نییمه وردتر بوون. به هه حال بهیته که ناماژه بهو که سانه ده کات که هه رام کراوه کانی خودا بو خویان یان بو خه لکانی دیکه جه لال ده کهن و فتوای نادرستیان بو ددهن و به پی بهرزه وه نندی ته نویلی نادرستی بریاره کانی شهرع ده کهن، شاعیر ده لی: نییمه دووکاری جه وه هری و گرنگی ناین نه نجام ده دهین که فهرزه کانه و خراپه نه کردنه له گه ل ته واری خه لکیدا واته چاکه له گه ل خه لکیدا ده کین و ههرگیز فتوای درو و بهرزه وه نندی خوازی نادهین و هه رام جه لال ناکه نین، یا خود با بهم شیوهیه بژین و فهرزه کان بکه نین و خراپه له گه ل که سدا نه کین و هه رام جه لال نه کین که نه مهی دوابی ده بیته مایه ی ناژاوه نانه وه و ته نانهت خویتریش که له بهیته دوابیدا ناماژه یه کی لیل بهم کاره ساته ددهت.

۷- چه شود گر من و تو چند قدح باده خوریم

باده از خون رزانست نه از خون شماسست

چه شه قهه گهر من و تو چند قه دهه باده خوریم، باده ته ز خونی ره زانه ست نه ته ز خونی شوماست.

چی ده بیته گهر من و تو چند پیک شهرباب بخۆینه وه، شهرباب له خوینی ره زانه نه له خوینی نیوهی مرۆف.

چه شود: چی ده بیته قدح: پیک، جام، پیاله خون: خوین

رزان: ره زان، کۆی ره زه که به واتای میو دیت خون رزان: خوینی ره زان که مه به ست له شهربابه شما: نیوه، مه به ست له مرۆفه

مانای نه مه بهیته له کۆتایی بهیته پی شه وه ده ست پی ده کات که تیایدا فهرزه کانی به جی ده هیئا و خراپه ی له گه ل که سدا نه ده کرد و جه لالی هه رام نه ده کرد که ده بووه مایه ی ناژاوه و نازاردانی خه لکی. لیته دا ده لی چی ده بی مایه ی بنۆشین ده ره هق به خودی خۆمان ده یکه ن و خوینی که س نارپیژین، کاری دژوار و پر له ناره حه تی ته وه یه که خوینی خه لکی برپیژین.

نه مه بهیته ده کری به رام بهر بهو که سانه بیته که خوین خورن و نه مه خوین پرشتنه ش جه لال ده کهن و به درکه پییان ده لی نییمه خوین خورن له خوینی ره گه زی نیوه - مرۆف - بخۆینه وه، نییمه خوینی ره زه ده خۆینه وه ته گهر چه ند پیکی کیش مه ی بخۆینه وه گوناھی خوین پرشتمنان له سهر نییه.

۸- این چه عیبست کز آن عیب خلل خواهد بوود

ور بوود نیز چه شد مردم بی عیب کجاست

دین چه ته بیه ست کزان ته یب خه له ل خاهه د بوود، قهر بووقه د چه شود مه رده می بی ته یب کجاست.

نه مه - مه ینۆشی - چ عه ییکه بیته هوی فساد و خراپه کاری، ته گهر بووه هوی فسادیش چ گرنگیه کی هیه، مرۆفی بی عیب له کۆیه - نییمه هه مووان عه ییمان هیه - . این: نه مه، ناماژه به عاره قخۆریه خلل: فساد و تیکدان یا خود ته فره قه ور/واگر: (ر) کورتکراوهی ته گهره نیز: ههروهه مردم: خه لک، مرۆف بی عیب: بی کم و کوری

دیری یه که م له شیوهی پرسیاردا هاتووه و مه به ست لی بی که نه مه عاره قخۆری و مه ینۆشییه که م و کورتی و عه یی نییه که بیته هوی فساد و ته فره قه یا خود که بیته

هۆی نازاردانی خه‌لکانی دیکه، ته‌گه‌ر شه‌م عه‌یبه‌ش هه‌بیته و ببیته مایه‌ی فه‌ساد و خراپه‌کاری نیوان خه‌لکان شه‌وا چ گرنگییه‌کی نییه و هه‌رشته و هه‌رکسه عه‌یبتکی هه‌یه با شه‌مه‌ش عه‌یسی مه‌ینۆشی بیته.

له‌م غه‌زه‌له‌دا چه‌ندین کاری مرۆف به مه‌یخۆری به‌راوردکراوه که هه‌ر هه‌موویان له مه‌یخۆری خراپترن و مه‌یخۆری به‌چاکه باسکراوه، ناگرۆ که‌سیکی وه‌ک حافز مه‌دح و ستایشی دیارده‌یه‌ک بکات که هه‌رامکراوه و خودی خۆشی له به‌یبتیکدا ده‌لی نابی هه‌رام هه‌لال بکه‌ین، به‌لکو شه‌م جوژه باسکردنه بۆ سووککردنی دیارده‌که‌ی دیکه‌یه که له نیو کۆمه‌لگه‌دا هه‌بووه و له مه‌یخۆری ناشیرین و خراپتر بووه، شاعیر ده‌یه‌وی بلی شه‌و مه‌یخۆرییه‌ی که هه‌مووان به عه‌یب و فه‌سادی نیو کۆمه‌لگه‌ی ده‌بینن زۆر له دیارده‌کانی دیکه‌ی وه‌ک خراپه‌کردن له‌گه‌ل خه‌لکی، ریا و فیل و فریو، خۆینرپیژی و هه‌رام و هه‌لالکردن و نیفاق و دوورویی بی زیانتره و شه‌وانی دیکه خراپترن و زیانیان له نیو کۆمه‌لگه‌دا ده‌بیته و ده‌بنه مایه‌ی خراپه‌کاری.

وه‌ک ده‌رده‌که‌وی له نوسخه‌ی (د. عیوضی، عه‌لامه قزوینی و د. غنی) و هه‌روه‌ها (د. هروی) شدا (بیته تخلص) نه‌هاتوه که دیارده‌یه‌کی نایابه و زۆر به‌که‌می له غه‌زه‌له‌دا به‌دیار ده‌که‌ویته هه‌روه‌ها له خودی حافزیشدا شه‌م دیارده‌یه که‌م به‌رچاو ده‌که‌ویته، به‌لام سو‌دی له شه‌رحه‌که‌ی خۆیدا به‌یته ته‌خه‌لوسی هه‌یناوه هه‌روه‌ها له نوسخه‌ی (فریدون میرزای تیموری) شدا شه‌م به‌یته ته‌خه‌لوسه هه‌یه، که بریتی یه له:

حافظ از چون و چرا بگذر و می نوش دمی - نزد حکمش چه مجال سخن و چون و چراست

واته: حافز واز له چۆن و بۆچی به‌ینه و ساتیک مه‌ی بنۆشه که له به‌رامبه‌ر حوکمی شه‌ودا - خودا - بوواری قسه‌ی چۆن و بۆچی نییه.

به‌لام له به‌ر شه‌وه‌ی ئیتمه لیره‌دا په‌یره‌وی له نوسخه ساغکراوه و ره‌سه‌نه‌کان ده‌که‌ین شه‌م به‌یته‌مان له‌گه‌ل غه‌زه‌له‌که‌دا نه‌هینا، چونکه نوسخه‌ی (سو‌دی) و (تیموری) له ساغکردنه‌وه‌ی غه‌زه‌له‌کاندا نابنه سه‌رچاوه‌ی ره‌سه‌ن، له‌م غه‌زه‌له‌دا نوسخه‌ی (د. هروی) ییش جیاوازی زۆری له‌گه‌ل نوسخه ره‌سه‌نه کۆنه‌کاندا هه‌یه بۆیه زیاتر پشتمان به نوسخه‌ی (د. رشید عیوضی) به‌ستوه {د. رشید عیوضی، دیوان حافظ، تهران، ۱۳۷۹}.

غەزەلى بېست و شەشەم:

بەحرى رەمەلى ھەشتى مەخبۇرنى ئەسلەمى مۇسبەغ

(فعلاتن فعلاتن فع لان)

۱- دل و دېنم شىد دلبر بە ملامت برخاست

گفت با ما منشين كز تو سلامت برخاست

دل و دېنم شىد دولبەر بە مەلامەت بەرخاست، گەت با ما مەنشېن كز تو سەلامەت بەرخاست.

دل و دېنم لە دەستدا و دولبەر دەستىكرد بە سەرزەنشتم، گوتى لە گەل ئېمەدا دامەنېشە كە سەلامەتت لە دەستداو.

برخاست: ھەستان، ھەستان، بېداربۇنەو، ھەلھاتن، بەلام بە چەندىن واتاى جىاواز بەكارھاتو، لە مېسراعى يەكەمدا بە واتاى دەستپېكردن دېت و لە مېسراعى دووھەمدا بە ماناى لە دەستدانه با ما: لە گەل ئېمە منشين: دامەنېشە، لېرەدا واتە: لە گەلمان مەژى، ھاوژيانمان مەبە

سلامت: ژيانى ئارام و بى كەلكەلە لە بەرامبەر عەشق و ويرانىيە كانى عەشقدا بە كاردى

دەلى: لە ئەنجامى عەشقدا دل و دېنم لە دەستداو، دلەم لە دەستدا واتە لە رووى سۆز و عاتىفەو دېلى جوانىيەكان بووم، دېنم لە دەستدا، واتە لە لايەنى تەقوا و خۆپارېزى و دواروژ و بەھەشت و دۆزەخەو سزاكانى دۆزەخم قەبوول كەرد، لە گەل ئەمەدا يارى دولبەر، كە خۆى بوو مایەى لە دەستدانی دل و دېنم و خۆى ئەو دووانەى لى سەندم، وتى لە گەل مندا مەژى، چونكە كەسى كە دل و دېنى خۆى لە دەستدایت مەرفىتىكى تەراو و سالم نېيە و تواناى ژيانىكى ئارامى ناییت، مەسەلەى (ملامت و سلامت) ئاماژەيەكى تېدايە بۆ دروشمى ديارى (ملامەتییە)كان كە رەفتار و دەرەوھيان مایەى سەرزەنشت بوو و دلېان پاك و خاوتېن كە گوتراو: (مەلامەتییە تەركى سەلامەتە). مەیلی شاعیر بۆ لای رېبازى مەلامەتییە دەرەخات لە زمانى يارەو دەلى: ئېستە كە مەیل و ئارەزووى رېبازى مەلامەتییەكانت ھەيە، ئېتەر ئەھلى ژيانى سالم و ئارام نیت.

۲- كە شنیدى كە درین بزم دمی خوش بنشست

كە نه در آخر صحبت به ندامت برخاست

كى شەنیدى كە دەرىن بەزم دەمى خوش بنشەست، كە نە دەر ئاخەرى سۆھبەت بە نەدامەت بەرخاست.

كەى بېستت (گوتت لېبوو) كە كەسېك لەم كۆرى بەزمەدا ساتىكى بەخۆشى گوزەرانند و لە كۆتاييدا بە پەشىمانىيەو لە مەجلىس ھەلنەستا.

شنیدى: بېستت بزم: كۆرى بەزم و شادى، مەبەست لە دونيايە

بنشست: دانېشت، واتە گوزەراندى و بەسەرى برد صحبت: ھاودەمى ندامت: پەشىمانى برخاست: ھەستا

حافظ دنيا بە سووك دەزانېت و دەلى: تا ئېستا تو لە كەست نەبېستووە كە بۆ ساتىك لە دنيا و لە ھاودەمى لە گەل دنيا بە خۆشى ژيانى بەسەر بردېت دوايى پەشىمان نەبووېتەو لە كۆتاييدا دنيا ئەو خۆشىيە لى نەكردېت بە ناخۆشى، واتە دنيا ھەرگىز خۆشى تېيدا نېيە و گەر بۆ ساتىك بەخۆشى بۆ ئەوا كۆتايى ئەو ساتە خۆشىيە ھېندە نارەحەتى دەبېنى پەشىمان دەبېتەو لەو خۆشىيەى كە لە گەل دنيا بېنیت.

۳- شمع اگر زان رخ خندان به زبان لافى زد

پيش عشاق تو شبها به غرامت برخاست

شەمە ئەگەر زان روخى خەندان بە زەبان لافى زد، پېش ئوششاقى تو شەبھا بە غەرامەت بەرخاست.

گەر مۆم بە زمانى خۆى لە بەرامبەر لىوى بە خەندەى تۆدا لافى لېدا، لە بەردەم عاشقەكانى تۆدا شەوان و بە رېپورەسى (سزادان) غەرامەت بە پېو ھەستا.

رخ خندان: رووخسارى بەخەندە، بەلام لېرەدا بە لىو لېكدراروۋتەو، چونكە لىوى بە خەندە (لىوۋبەخەندە) سېفەتتىكى جوانى يارە.

زبان: زمان، لېرەدا مەبەست لە (زبان شەم) زمانى مۆم، فتىلە ياخود دەزە. لافى زد: لافىكى لېدا، بە زمان لاف لېدانى مۆمىش لە بەيتەكەدا واتە لە بەرامبەر لىوى خەندەبارى ياردا مۆم بە نېشاندانى رووناكى خۆى لافى لېدا، كە تېشكى مۆم بە لىوى سوورى يار و لەرزىنى گپەكەش بە خەندە چوئېراو.

پيش: لافى، لە بەردەم شبها: شەوان

غرامت: له زماندا به واتای سزادان و دۆراندن و تاواندانه‌وه‌ی شه‌و یاخود قهره‌بووکردنه‌وه دیت و له زاراوه‌ی سۆفیگه‌ریدا ریورپه‌سمیکه‌ی تایبه‌تی بووه، شه‌و سۆفییه‌ی که له قۆناغه‌کانی تهریقته (سیر و سلوک) دا هه‌له‌یه‌کی ده‌کرد یاخود تووشی له‌ریلادانیک ده‌بوو، ده‌بووایه‌ بو قهره‌بووکردنه‌وه و سزای شه‌و هه‌له‌یه‌ له‌به‌رده‌م شه‌وانی دیکه‌دا له‌سه‌ر یه‌ک قاچ راه‌ه‌ستایه. برخاست: هه‌ستا

شاعیر ده‌لی: شه‌گه‌ر مۆم به‌ زمانی خۆی له‌ به‌رامبه‌ر لیوی سووری خه‌نده‌ باری یار و مه‌عشوقدا لاییکه‌ی جوانی لیداوه که خه‌نده‌ی شه‌و وه‌ک خه‌نده‌ی لیوی مه‌عشوق جوانه، هه‌له‌یه‌کی گه‌وره‌ی کردوه و له‌به‌ر شه‌م هه‌له‌یه‌ش به‌ ریورپه‌سمی سۆفییه‌کان ده‌بی قهره‌بووی بکاته‌وه هه‌ریزه‌شه که شه‌وان له‌ به‌رده‌م عاشقانی تۆدا وه‌ک سۆفی تاونبار له‌سه‌ر یه‌ک قاچ وه‌ستاوه.

۴- در چمن باد بهاری ز کنار گل و سرو

به هواداری آن عارض و قامت برخاست
ده‌ر چه‌مه‌ن بادی بیهاری ز کیناری گول و سه‌رڤ، به‌ هه‌قادیی ئان ئارز و قامه‌ت به‌رخاست.

له‌ باغدا بای به‌هاری به‌ تامه‌زرۆیی گه‌یشتن به‌و رووخسار و بالایه‌ له‌لای گول و دارسه‌رو هه‌ستا.

عارض: رووخسار هواداری: تامه‌زرۆیی، لایه‌نداری برخاست: هه‌ستا، لی‌ره‌دا به‌مانای هه‌لکردن دیت یاخود به‌جیه‌یشتن، له‌ کوردیشدا هه‌ستان به‌ مانای به‌جیه‌یشتن دیت، وه‌ک هه‌ستان له‌ مه‌جلیس یاخود له‌ مه‌جلیسه‌که هه‌ستا واته مه‌جلیسه‌که‌ی به‌جی هیشتن.

له‌م به‌یته‌دا له‌ نیوان گول و دارسه‌روی میسراعی یه‌که‌م و (عارض و قامت) ی میسراعی دووه‌مدا (پیچان و کردنه‌وه‌ی ری‌ک- لف و نشی مرتب) هه‌یه.

ده‌لی: بای به‌هاری له‌ به‌ر تامه‌زرۆیی گه‌یشتن به‌ رووخسار و قه‌د و بالای یار له‌لای گول و دارسه‌رو هه‌ستا و به‌ جیه‌یشتن. واته: رووخسار و بالای یاری له‌ گول و دارسه‌رو به‌ جوانتر و ریکتر زانی.

۵- مست بگذشتی و از خلوتیان ملکوت

به تماشای تو آشوب قیامت برخاست
مه‌ست بووگزه‌شتی و شه‌ز خه‌لقه‌تیانی مه‌له‌کوت، به‌ ته‌ماشای تو ناشوبی قیامت به‌رخاست.

به مه‌ستی تیپه‌ریت و بو ته‌ماشاکردنی تۆ له‌ فریشته‌کانی ناسمانه‌وه ئاژاوه و ناشوبی هه‌روه‌ک ناشوبی رۆژی قیامت هه‌ستا.

خلوتیان: خه‌لوه‌تگه‌ران

ملکوت: گه‌وره، جیهانی نادیار، به‌ مه‌قامی فریشته‌ جیهانی نادیار ده‌گوتری خلوتیان ملکوت: خه‌لوه‌تگه‌رانی مه‌له‌کوت درکه‌یه له‌ فریشته برخاست: به‌ریابوو، به‌رزبووه

له‌گه‌ل شه‌وه‌دا که فریشته‌کان خۆیان ره‌مز و سومبولی جوانین، هه‌موو که‌سی ئاره‌زووی ته‌ماشاکردنی شه‌وانی هه‌یه، ده‌لی کاتی تۆ به‌ مه‌ستی تیپه‌ریت شه‌وه‌نده‌ جوان بوویت و جیه‌گی سه‌رنج بوویت که فریشته‌کان بو ته‌ماشای تۆ کردیانه‌ هاوار وه‌ک رۆژی حه‌شر وابوو.

۶- پیش رفتار تو پا برنگرفت از خجلت

سرو سرکش که به ناز قد و قامت برخاست

پیش رفتاری تو پا به‌ر نه‌گرفت شه‌ز خیجله‌ت، سه‌رڤی سه‌رکه‌ش که به‌ نازی قه‌د و قامه‌ت به‌رخاست.

دارسه‌رووی سه‌رکه‌ش که به‌ قه‌د و بالای خۆیدا ده‌ینازی له‌ به‌رامبه‌ر ره‌وتی تۆدا هه‌نگای هه‌لنه‌هینا.

ره‌فتار: ره‌وت، چۆنییه‌تی به‌ ریگادا رۆشتن از خجلت: له‌خه‌جائه‌تیدا، له‌شه‌رمدا پا برنگرفت: پی‌نه‌گرت، هه‌نگای نه‌نا، هه‌نگای هه‌لنه‌هینا سرکش: سه‌رکیش، سه‌ربلند ره‌وتی یار هینده‌ جوانه که له‌ وینه‌ی نیبه، دارسه‌رووی سه‌رکه‌ش به‌ بالای به‌رزی خۆی که به‌ جوانی قه‌د و بالای خۆیدا ده‌ینازی له‌ به‌رامبه‌ر ره‌وتی جوان و سه‌رنج‌اکیشی یاردا هینده‌ خه‌جائه‌ت بوو که له‌ شوینی خۆیدا وه‌ستا و هه‌نگای هه‌لنه‌هینا یاخود پی‌نه‌گرت و توانای رۆشتنی نه‌ما، لی‌ره‌شدا لای شاعیر بو‌یه دارسه‌روو ناتوانیت برپوات، چونکه ره‌وتی شه‌و له‌ به‌رامبه‌ر ره‌وتی یاردا ناشیرین بووه.

۷- حافظ این خرقه بینداز مگر جان ببری

کاتش از خرمن سالوس و کرامت برخاست

هافز ئین خیرقه بیه‌نداز مه‌گه‌ر جان ببه‌ری، کاته‌ش شه‌ز خه‌رمه‌نی سالوس و که‌رامه‌ت به‌رخاست.

حافز شه‌م خیرقه‌یه له‌ به‌ر داکه‌نه و بیخه‌ لاوه، به‌لکو گیان به‌ سه‌لامه‌ت ده‌رکه‌یت، چونکه ناگر به‌ر بوته‌ خه‌رمانی فریوکاری و که‌رامه‌ته‌وه.

بينداز: بيخه لاوه، دووری بخه روه مگر: ليڙه دا به واتاي (به لكو) هاتووه
 جان بيري: گيان دهركه يت، واته ساغ و سه لامه ت بيت آتش: ناگر خرمن:
 خه رمان سالوس: كه سي كه به زمانلوسى و زوهد و چاكه خه لك فريو بدات،
 هه روه ها به واتاي زمانلوسى، ماستاو كردن، خه له تانندن ديت كرامت: كه رامه ت، نه و
 كه راماتانه ي كه سو فيه كان نه نجامى ده دن و خويان پتوه نه گپراوه وهك چا ككردنه وهى نه خو ش
 و هتد. كه شف و كه راماتيشى پيڊه وترى. برخاست: به رزبووه، به ربووه.

وهك تيبينى ده كريت شاعير (سالوس و كرامت) ي وهك هاوواتا و موراديف هيناوه به ممش
 كه راماتى به جوريك له فريو كاري و هه له تانندن داناوه، به خو ي ده لي: حافظ هم خرقيه كه
 نيشانه ي سو فيه گه ريبه له به رى خو ت دا كه نه، تا به لكو يا خود رهنگه گيان به سه لامه ت
 ده كه يت و نه جاتت ببي له عه زاب، چونكه نمايش و خو ده رخستنى درو ينه ي سو فيه كان به
 ناوى كه شف و كه راماتوه زوربووه و وهك خه رمانتيكى لي هاتووه، كه له م خه رمانه گه و روى
 رياكارى سو فيه كانه وه ناگر هه لده ستى. يا خود ناگر به ربووته خه رمانى رياكارى سو فيه كان و
 سو فيه كان ده سو تيبى، كه رتوش له م خيره يه دا بميتيه وه له سه ر رياكارى و فريودانى خه لكى
 به رده وام بيت نه و ناگره تو ش ده سو تيبى.

ده كرى مه به ست له ناگر نه وه بيت كه رياكارى و فريودان ده بيته مايه ي چونه جه هه نم نه ي
 حافظ تو واز له م كارانه بهينه تا له ده ست جه هه نم رزگارت ببي.

غه زه لى بيست و حه وته م:

به حرى موزاريعى هه شتى نه خره بى كه فوفى مه قسور
 (مفعول فاعلات مفاعيل فاعلات)

۱- باغ مرا چه حاجت سرو و صنوبر است

شمشاد خانه پرور من از كه كمتر است

باغى مه را چه هاجه تى سه رفو سنه و به رست، شمشادى خانه په رقه رى مه ن نه ز كى
 كه مته رست.

باخى من چ پيويستيه كى به دره ختى سه رو و سنويه ر هيه، شمشادى نازپه روه رى من له كى
 كه مته ر.

سرو و صنوبر و شمشاد: هه رسيكيان سى دره ختى به ژن ريك و بالا به رزن كه له به ژن ريكيڊا
 بالاى مه عشوقيان پي ده چو يترت ليڙه دا (سه رو و سنويه ر) سه روتين و مه به ست له شمشاد يارى
 به ژن ريكه.

خانه پرور: په روه رده ي مال، به ناز، نازپه روه ر.

شمشاد خانه پرور: ياريك كه به نازبووه و له ماله وه په روه رده كراوه و كه س نه يديوه.

ده لي: من به بوونى يارى بالا شمشادى خو م كه له ماله وه به ناز په روه رده كراوه پيويستم به وه
 نيبه كه دره ختى سه رو و سنويه ر له باخه كه مدا هه بى، من له جياتى نه وه ي بچمه نيو باخه وه
 له ماله كه ي خو مدا به بينينى قه د و بالاى مه عشوقم چيژ و رده گرم.

۲- اى نازنين صنم تو چه مذهب گرفته اى

كهت خون ما حلال تر از شير مادر است

نه ي نازنين سه نه م تو چه مه زهب گرفته يى، كه ت خونى ما هه لالتسه ر نه ز شيرى
 ماده رست.

نه ي بتى نازدار تو چ ئاينيك هيه، كه تبايدا خو ينى ئيمه ي له شيرى دايك هه لالتسه ر
 كرده وه.

نازنين: به ناز، نازدار صنم: بت، دركه يه له يار و مه عشوق

مذهب: ناين، شيواز كه ت: كه بو ت، لات

خون: خو ين شير: شير مادر: دايك

حالاتر از شیر مادر: حالاًتر له شیرى دايك، به شتى دهگوتري كه نهجامداني زور مؤلّهتپيدراو و حالاًل بيت و هيچ جوړه گومانىكى تيدا نهبي، وهك چون شيرى دايك بو منداله كاني حالاًله، بهلام هم حالاًله له گهلا خويندا بهراورد كرووه كه خواردنى ياخود رزاندنى خويىنى موسولمان به بي بيانوو هرامه، دياره بهمهش تو موسولمان نيت و نايىنىكى ديكهت هيه، بويه دهلى:

نهى بتى نازدار كه هينده جوانى مايهى پهرستنى، تو چويته سهر چ دينيك ياخود پهپرهوى له چ مهزهه و دينى دهكهى كه تيدا خواردنى خويىنى ئيمه ياخود رزاندنى خويىنى ئيمهى بو حالاًل كروويت و هيچ گومانى تيدا نههيشتوو، وهك حالاًلى شيرى دايك بو منداله كاني.

۳- چون نقش غم ز دوور بينى شراب خواه

تشخيص كردهايم و مداوا مقرر است

چون نهقشى غم ز دوور بينى شهربا خواه، تهشخيس كردهييم و موادا موقهرههست.

كاتى تارمايى خم و خفهت له دوورهه بينى داواى مهى بكه، نهخوشيهكه مان دهستنيشانكرووه و چارهسهرهكش دياره.

نقش: ويته، نهخش، تارمايى دوور: دوور خواه: داوا بكه
تشخيص كردهايم: دهستنيشانكرووه، دووزيومانتهوه مداوا: چارهسهر مقرر: ديار،
ناشكرا تشخيص و مداوا دوو زاراهى پزيشكين.

دهلى: كاتى له دوورهه هست به نيشانه كاني خم و خفهت دهكهيت يهكسهر پهنا بو شهربا و مهى (عشقى حق) ببه و داواى بكه، چونكه ئيمه چاك دهزانين و نهخوشى خه مان دهستنيشانكرووه و چارهسهرهكشى تهنيا مهى و شهربابه. جا بويه ههركه بينيت داواى چارهسهرهك بكه.

۴- از آستان پير مغان سر چرا كشييم

دولت درين سرا و گشايش درين در است

تهز ناستانى پيرى موغان سهر چرا كهشييم، دوولت دهريين سهرافو گوشايش دهريين دهههست.

بوچى له ناستانه و بهردهرگاي پيرى موغان سهربكيشمهوه، بهخت و ئيقبال له خانوهدايه و حمل و كردهوهى گرفته كانيش له دهركاي هم خانوهدايه.

پيرمغان: پيرى نورانى، پيرى مهيفروش چرا: بوچى سركشم: سهربكيشمهوه دولت: بهخت و ئيقبال گشايش: شيكار كردن، كردهوه، هلكردن سرا: سهر، خانوو، مال در: دهركا
دهلى: بوچى گوپرايهلى برياره كاني پيرى نورانى و عاشق نهيم و سهربيچى بكه، چونكه بهخت و خوئشهختى لهم خانوهوهيه و هلى گرفتى كاري ئيمهش له دهستى نهوايه.
(گشايش درين در است) به واتاي نهوهش دى كه دهركاي پيرى عاشق و نورانى ههميشه به روى ئيمه دا كراويه.

۵- يك قصه بينش نسيبت غم عشق و اين عجب

كز هر كس كه مى شنوم نامكر است

يهك قيسه بينش نيست غمى ئيشق و ئين نهجبه، كز ههر كهس كه ميشنه فهم نا موكه رههست.

خه مى عشق له چيرو كيك زياتر نييه، بهلام سهر نهويه كه له ههر كه سيكى دهبيستم دووباره نييه.

قصه: چيروك بيش: زياتر اين عجب: سهرله وهدايه، نه مه سهره مى شنوم: دهبيستم، گويم له باسى دهبي نامكر: دووباره نه بو
دهكرى هم بهيته له ژير روشنايى ميتوده نوييه كاني ره خندها خويندنه وهى بو بكرت نامازه به مهسه له يهكى زور گرنگ دهكات. له ميتودى بو نيا دگه رييدا دوو ناست بو ههر چه مك و شتيك دانراوه، كه ناستى قوول و ناستى رووكه شن و به (معقول و محسوس) ده درينه قهلهم، ناستى قوول ياخود معقول ههستى پيناكروى و تهنيا دهرك دهكرت، سيمايه كى ديار و گرنگى هم ناسته له وهدايه كه نه گوره و شيوهى جوړاو جوړ وه ناكرت و به گوراني شوينكات گوراني به سهردانايت، بهلام رووكهش ياخود ههستى پيناكراوه كان نهو ناسته يه كه به ههسته كان ههستى پيده كرت و به شيوه و رويهك بو ناستى يه كهم ده دريته قهلهم، سيماي ديارى هم ناسته گوران و بهرده و امى گورانه و به گوراني شوينكات شيوهى جياوازي هم ناسته دهده كه ويت و له ههر بار يكيشدا شيوه كان جياوازي له يه كترى، بهم ميتوده وه دهكرى مانايه كى قوول لهم بهيته هه لينجين، شاعير پيوايه كه غمى عشق و نه حواله كاني عشق له ناستى قوولدا يهك چيروك زياتر نييه و جيگر و نه گوره، بهلام هم حال و نه حواله نهى عشق شيوهى جياوازيان هيه و له ههر شوينكات و لاي ههر كه سيك گوراني به سهردا ديت و دووباره نايته وه.

گهر غه می عه شق به یاره وه په یوه ست بکه یین و بچینه سهر رایه که می (سودی) که پنیوایه له بهر نه وهی مه عشوق یه که ههر بویه غه می عه شق و نه حوالی عه شق یه کیکه، به لام له بهر نه وهی عاشقان له ژماره نایه و ههر عاشقه ش تم غه مه به جوړیک دهر دهر پیت، چونکه یار و مه عشوق له گهل ههر یه کیکه له عاشقاندا به شپوه یه که مامه له ده کات، واته به ژماره ی نه وهی که عاشقان زورن دهر که وتن و جیلوه گرتنی مه عشوقیش بی شومار و زور دهبیت و به مه ش لای ههر عاشقی که به راده ی ناماده یی نه و جیلوه ده گرت و نه مه ش ده بیت مه مایه ی نه وهی که غه می عه شق لای عاشقان دووباره نه بیت (سودی، ج ۱، ل ۲۸۱) تم و اتایه ناماژیه به فرموده ی قودسی (انا علی ظن عبدی بی) واته: "من له سهر گومانی به نده که مه به من" به مه خودای گهره که به کیکه به پی گومانی نیمه جیلوه ده گرت و له دهر وونی نیمه دا خو ی نایش ده کات.

(جانان) لای سودی له مانا عیرفانییه که پیدا خودایه که له کاتیکدا یه کیکه و هواتای نییه ته جملی و جیلوه گرتنی لای عارفان یا خود چیروکی خه می عه شقی خودایی لای عارفان خودایه و دووباره نییه.

(د. هروی) ب و اتای واقعی به یته که چوره و ده لی: واته عه شق له بنه رتدا چیروکیکی خه مه پنه ره به یه که بابته، به لام ههر که سیک به شپوه یه کی جیاواز ده بگرتنه وه به شپوه یه که که دووباره و بیزار که نییه، واته له سهر بنچینه ی خه می عه شق چیروکی جیاواز ده چنری که به بی بیزارای گو ی له هه موویان ده گیردری (هروی، ج ۱، ل ۱۳۰). به لام له راستیدا به له بهر چا و گرتنی قولی و اتا لای حافظ ناکری به م سهر پی نییه تم به یته لیکدریتنه وه، به لکو و اتا که ی زور له وه قولتره و له سهر وه ناماژیه کمان پیکرد.

۶- دی وعده داد وصلم و در سر شراب داشت

امروز تا چه گوید و بازش چه در سراسر است

دی فته ده داد فسه لم و دهر سهر شراب داشت، نیمروز تا چه گوید و بازه ش چه دهر سهره ست.

دوینی له کاتیکدا سهری به شراب گهرم بوو به لیینی دیداری به مندا، بزاین نه مړو چی ده لییت و دووباره چیی له سهر دایه.

دی/ دیروز: دوینی وعده داد وصلم: به لیینی وه سللی پیدام در سر شراب داشت: شرابی له سهر دا بوو، له کور دیدا له بهرام بهر تم ئیدیه مه ده گوتری سهری گهرم بوو، مه ستبوو.

بازش چه در سر است: دووباره چی له سهر دایه، چ قسه یه که ده کات

دیاره دوینی له کاتیکدا یار سهری گهرم بووه و مه ست بووه په یمان و به لیینی وه سل و دیداری به شاعیر داوه، به لام شاعیر له شکاندنې نه وه به لیینه ده ترسیت و زور دلنیا نییه و ده لی: دوینی به مه بهستی نه وه به لیینه دامی تا بزایم نه مړو چون بیر ده کاته وه و چی ده لی، رای چونه و چی ده لی ناخو له سهر به لیینی خو یه تی یا خود په شیمان بته وه.

۷- در راه ما شکسته دلی می خرنند و بس

بازار خودفروشی از آن سوی دیگر است

دهر راهی ما شکسته دلی میخه رهند و بهس، بازاری خودفروشی نه زان سوی دیگه ره ست.

لهم ریگه یی که نیمه گرتو مانه ته بهر ته نیا دلشکاو ی ده کرن و بهس، بازاری خو فرو شی له لاکه ی دیکه وه یه.

شکسته دلی: دلشکاو ی، بی هیوایی، ره نچیده یی می خرنند: ده کرن بس: بهس خودفروشی: خو فرو شی، ناز و عیشوه کردن سو: لا، ناراسته لهم به یته دا ناماژ به دوو جوړ له بیر کردنه وه یا خود دوو ریگه کراوه ریگه یه کیان که هی شاعیر و هاور پیگه کانیه تی که تیایدا ته نیا دلشکاو ی و بی هیوایی، که وتن و نه بوونی ده کردیت و ته نیا نه وه فرو شریت. واته ته نیا شتیک که لهم ریگه یی نیمه دا به ها و نرخی هه بیت دلشکاو یی و هیچی دیکه، به لام که سانیکی دیکه که خو فرو ش و نه هلی روکار و ریان نه وا لیره هیچیان لی ناکردیت و به هایان نییه، با به ره لایه که ی دیکه بر و ن و اته: بچنه لایه که ی دیکه که دلشکاو و نامو نین، چونکه لای نه وان تم کالایه پاره ده کات.

واته: نیمه که نه هلی نه داری و رهنج و دلشکان و ته و ازوعین له که سانی خو به زلزان و خو ده رخر دورده که ینه وه و ههر که سی نه هلی نه و جوړه روو که شیه به بچیته لایه که ی دیکه.

به پیی ته عبیری عیرفانی ده توانریت بگوتری که خوی میهره بان و به به زه یی زیاتر ناگای له دلشکاو که نه و مه یلی به لای نه وانه وه یه، لیره شدا و اته: لهم ریگه ی عه شقی خوداییه دا که نیمه گرتو مانه ته بهر ته نیا دلشکاو ی به های هیه و تا زیاتر دلکشاو و خه مدیده بین زیاتر له میهر و به زه یی خوداوه نریک ده بیننه وه. گهر (خودفروشی) به ناز و عیشوه لیکدینه وه به ره ی عاشقان و مه عشوق جودا ده کاته وه که عاشقان دلشکان و مه عشوقیش خه لکی لایه که ی دیکه یه که ناز و عیشوه یه.

۸- شیراز و آب رکنی و این باد خوش نسیم

عیبش مکن که خال رخ هفت کشور است

شیراز و ثابی روکنی و ئین بادی خوش نه نسیم، نه بیبهش مه کون که خالی روخی ههفت کیششه رهست.

عهیب له شیراز به ناوی روکنی و ئەم شه ماله بۆنخۆشه وه مه گره، چونکه خالی رووی ههوت کیشوره.

آب رکنی، آب رکناباد: ناوی روکناباده که پیشتر له بارهیه وه دواین بادخۆش نسیم: ههوایهکی نارامی هیواشی بۆنخۆش، شه مالی بۆنخۆش

عیبش مکن: عهیبی لسی مه گره، ره خنه ی لسی مه گره هفت: ههوت کشور: هه ریم، ولات له فارسی نویدا (کیشور) به مانای ولات دیت، یاخود ناچهیه که خاوهن جوگرافیا و مه رزی خۆی بیته و (هفت کشور) ههوت هه ریم، یاخود ههوت ولات، ئیرانییه دیرینه کان جیهانیان به سهر ههوت کیشوره دا دابه شکر دبوو، که لایه نیکه ئه فسانه یی هه ییه و ئیرانیان به کیشوره ی ناوه راست و شهش کیشوره که ی دیکه شیان به دوروبه ریدا دانابوو.

خال رخ هفت کشور: واته له جوانیدا شیراز هینده جوانه که چۆن خال له سهر روومهت مایه ی جوانیه شیراز ئەو خاله یه له سهر رووی جیهاندا و جوانی کردوه یاخود، چونکه ئیران له ناوهندی هه موو کیشوره کاندایه شیرازیش وه ک خال له ناوهندی کیشوره کاندایه

وهک گوتمان شاعیر وابهسته ییه کی تهواوی به زیدی خۆیه وه هه یه و لیره شدا له بهرام بهر ره خنه ی که سانی کدا یاخود بۆ دوورخستنه وه ی نه گه ری ره خنه گرتن له شیراز ده لسی: ره خنه و عهیب له شیراز مه گره، چونکه شیراز به ناوی رکنابادی و ئەو ناوهه وایه ی که هه یه ته ی هینده جوانه بووه ته مایه ی رازاندنه وه ی جیهان. واته نهک ته نیا خۆی جوانه، به لکو بووه ته مایه ی رازاندنه وه و جوانکردنی تهواوی دنیا، مادام ئەم مایه ی جوانی دنیا بیته که وایه ره خنه گرتن له شیراز ره خنه گرتنه له تهواوی جوانیه کانی جیهان.

۹- فرق است از آب خضر که ظلمات جای اوست

تا آب ما که منبعش الله اکبر است

فه رقهست ئەز ثابی خیزر که زولومات جای ئوست، تا ثابی ما که مه نبه شهش ئە للاحو ئە که به رهست.

جیاوازی زۆر هه یه له نیتوان ناوی خضر - که سهرچاوه که ی له نیتو تاریکیدایه - و ناوی ئیمه که سهرچاوه که ی نیتوی - الله اکبر - ه.

فرق: فهرق، جیاوازی آب خضر: ناوی حه یات، ناوی ژیان (به پیتی سهرچاوه کان ناوی کانیهی که له لای باکووره وه که به تاریکی یان زولمات ناوئراوه، خواردنه وه ی ناوی حه یات، ده بیته مایه ی جاویدانی و هه میشه یی ژیان، ده لئین ئەسکه نده ری مه کدۆنی به دوایدا رۆشت که چی دهستی نه کهوت و لیتی نه خواردنه وه، به لām خدری زینده (خدر پیتعه مبه ر) پیتی گه یشت و لیتی خواردنه وه و جاویدان بوو بۆیه شه پیتی ده لئین خدری زینده واته خدری زیندوو ناوی خضریش واته ناوی خدر ظلمات: تاریکی، ئەو شوینه ی که ناوی حه یاتی لیتوه هه لده قوولتی جای: جینگه آب ما: ناوی ئیمه، مه به ست له ناوی ئیمه ناوی شاری شیرازه، که ناوی روکناباده منبع: سهرچاوه، الله اکبر ناوی ئەو کیتوه یه که نزیك شاری شیرازه و ناوی روکنابادی لیتوه هه لده قوولیت، (سودی) هۆی ناوانی ئەم کیتوه به (الله اکبر) ده گه رینیتوه وه بۆ ئەوه ی که شاری شیراز له دامینی ئەم کیتوه دایه و هه رکه سینک له لای (هه مه دان) هوه بچیت تا ده گاته سهر کیتوه که شاری شیراز نایینیت، به لām کاتی گه شته سهر کیتوه که به هۆی بینینی شاره که به بی ویستی خۆی له سهرسورماندا (الله اکبر) ده کات، پاشان به هۆی زۆری به کارهینانی ئەم وشه وه ئەو کیتوه (تسنگ) ناوئراوه کیتوی الله اکبر { سودی، ج ۱، ل ۲۸۳ }.

شاعیر بۆ ره نه قدان به دیمه نی شاری شیراز ده لسی: له نیتوان ناوی خدری زینده که ژیان به خشه و ناوی ئیمه له شیرازدا جیاوازییه کی زۆر هه یه، چونکه ئەو له تاریکییه وه هه لده قوولیت، به لām ناوی روکناباد له کیتوی (الله اکبر) هوه هه لده قوولیت و سهرچاوه که ی له ویدایه. له مانایه کی دووری ئەم به یته دا ده توانیت نامازه بیته به خودی مرۆف واته مه به ست له (آب ما) ناوی ئیمه واته ناوی مرۆف - ئەو ناوه ی که مرۆفی لسی دروستبووه و خودا له باره یه وه ده فه رمووی (وجعلنا من الماء کل شیء حی). هه ره ها (الله اکبر) ییش وهک وشه ی سهرسورمان و ئافه رین کردن به کار دیت.

ئەوا مانای به یته که ده بیته: جیاوازی زۆر هه یه له نیتوان ناوی خدری زینده و ئەو ناوه ی که خودی مرۆفی لسی دروستبووه، چونکه ناوی خدر له شوینیکه دیاره وه هه لده قوولتی - که زولومات و تاریکییه - به لām سهرچاوه ی ناوی مرۆف سهرسورمانه و بۆ خودا خۆی نه بی بۆ هه موو که سی مایه ی سهرسورمانه.

۱۰- ما آبروی فقر و قناعت نمی بریم

با پادشه بگوی که روزی مقدر است

ما ئابروی فهقر و قه نائته نه می به ریم، با پادشه ه بگوی که روزی موقه ده رهست.

ئىيمە ئابروي ھەژارى و قەناعەت نابەين، بە پاشا بلجى كە رۆزى براوه و ديارىكراوه.

آبرو: ئابرو، حەيا فقر: ھەژارى قناعت: قناعت، رازىبوون

پادشە: پادشا روزى: رۆزى، رزق مقدر: ئەوھى كە لە لاينە خودا لە چارەنووسى

مرۆڤە نووسراوه و برباردراره

واتە ئىيمە ھەژارين و لەگەڵ ھەژاريدا راھاتووین و ئابرو و حەيای نابەين و روو ناکەينە دەرگای پادشايان و خەرىكى سواڤکردن نابین، بۆيە بە پادشا بلجى كە رزق و رۆزى لە لاينە خوداوه دانراوه و براوھتەوه ھەر بۆيە ئىيمە رازين بە بەشى خودا و بەدواى دونيا ناکەوين، مادام رۆزى براوه بىت بە ھەول و كۆشش زياد ناکریت و مرۆڤ ھەر ئەوھ دەبىتتە نسيبى كە بۆى دانراوه ياخود ئىيمە بە سوال و گەدایى ئابروي خۆمان نابەين و قەناعەت بە ھەژارى خۆمان دەھينين و بە پاشا بلجىين ناچينە لای بۆ داواکردنى شت و خودا رۆزى دەرە. (فەقر) و (قەناعەت) دوو مەقامى سلوك و تەرىقەتن و عارفەكان لە بارەى فەقر و فەقيرىيەوه قسەى جوان و پرمانيان کردووه، كە لىرەدا ناماژە بە ھەندىكيان دەكەين:

(ئىبراھىمى كورې ئەدھەم) لە بارەى (فقر) ھوھ گوتوويەتى: فەقر گەنجينەيەكە لە ئاسماندا، كە شەھادە رىكدەكاتەوه، خودا نايدا بە كەس تەنيا ئەوانە نەبى كە خۆشى دەوين {ابن الملقن، طبقات الأولياء، ل ۷}. لە پىناسەى (فقير) دا (ئەبوو توراب) دەلى: لە (ئەبوو يەزىدى بەستامى - قدس سره) م پرسى: ئايا فەقير وەسقى ھەيە، گوتى: بەلى ئەوكەسەيە كە ھىچى نەبىت و شتى كەسبىش نەبىت {ھەمان سەرچاوه، ل ۳۹۹} واتە نە خاوەنى ھىچ بىت و نە ھىچبىش خاوەنى بىت. (عەمرى كورې عوسمانى مەكى) يش "الفقر الى الله فى كل شى" بە يەكئ لە سيفاتەكانى وەلى ئەداتە قەلەم {ھەمان، ل ۳۴۴}. (رويم كورې ئەجمەدى بەغداد) يش پىتوايە كە (فقر) ريز و حورمەتى خۆيى ھەيە كە شاردنەوه و داپۆشينيەتى، ھەر كەس خستىيەروو ئىدى ئەھلى مەقامى فەقر نىيە {ھەمان، ل ۲۸۸}. (سەھلى توشتەرى) ش سى سيفەتى بۆ (فقر) داناوه كە برىتين لە: "شاردنەوهى راز و نەيتىيەكەى، بەجىھتەنى و اجبەكەى، رىكخستەنەوهى فەقرەكە" {ھەمان، ل ۲۳۴}. دەبى بەجىھتەنى فەقر تەنيا بە مەبەستى فەقر خۆى بىت و مەبەستى دىكەى لە پشتنەوه نەبىت وەك (ئەبووبەكرى كورې ئەبرويەى ئەسفەھانى) دەلى: ھەر كەس داواى فەقر بىكات لەبەر خاترى پاداشتى فەقر بە ھەژارى ئەمرىت. {بۆ زانبارى زياتر، پروانە: ابن الملقن (۷۲۳-۸۰۴ھ)، طبقات الأولياء، حقه و خرجه نورالدين شريبه، بيروت، بى سالى چاپ}.

بەمەش واتە ئىيمە ئابروي عىرفان نابەين بە ملكەچبوونمان بۆ پادشايان ھەر وەك ھەندى لە بەناو سۆفيلكەكان دەيانكرد و دەبوونە داردەستى سولتانهكان.

۱۱- حافظ چه طرفه شاخ نباتسبت كلک تو

کیش میوه دلپذیرتر از شہد و شکر است

ھافز چە تورفە شاخ نەباتىست کلکى تو، کیش میثە دلپەزىرتەر ئەز شەھد و شەكەرەست.

حافظ قەلەمى تو لقى چ رووھ کىكى سەرسورپهينەرە، كە ميوهى ئەو پەسەندتر و خۆشترە لە ھەنگوين و شەكر.

طرفه: سەرسورپهينەر، عەجىب شاخ، شاخە: لقى درەخت نبات: رووھك كلک: قامىشى نەى، ياخود تىرىكە لە نەى، لىرەدا بەواتاى قەلەم بەكارھاتووه كش: كە ازش: كە لىتى، (مەبەست لە قەلەمە) دلپەزىر: پەسەند، شتى كە دل پەسەندى بىكات (تر) بۆ پەلەى بەراوردە واتە: پەسەندتر، بەلام لىرەدا بە ھۆى ھىنانى (شەھد و شكر) ھوھ لە ماناى شىرینتر نىك دەبىتتەوه شەھد: ھەنگوين شاعىر ئەم بەيتەى لە ستایشى خۆيدا نووسىوھ و دەلى: حافظ ئەم قەلەمەى تو لە چ رووھ کىكى سەرسورپهينەر دروستكراوه كە ميوهكەى لە ھەنگوين و شەكر شىرینترە، بىگومان مەبەست لە ميوهى قەلەمى حافظ غەزەلە شىرینەكانىيەتى، واتە حافظ ئەم قەلەمەى تو لە چ رووھ کىكە كە ئەو غەزەلانەى بەو دەیاننووسى لە ھەنگوين و شەكر شىرینتر و پەسەندترن.

غزه لی بیست و هه شتم:

به حری هه زه جی هه شتی نه خره بی مه کفوفی مه قسور
(مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل)

۱- المنة لله که در میکده باز است

ز آن رو که مرا بر در او روی نیاز است

ئهلمینه تولیللا ه که ده ری مه یکده بازه ست، زان رو که مه را بهر ده ری ئو روی نیازه ست.
سو پاس بۆ خودا که ده رگای مه یخانه کراوه یه، لهو رووه وه که من بۆ پئویستییه کانم روو لهو
ده رگایه ده کم.

المنة لله: منعت بۆ خودا، منعت کردن به واتای له روودانه وه دیت واته چاکه یه که له گهل که سی
بکهیت و له رووی بده یته وه، به لام دوو جو ره منعت کردن هه یه که یه کتیکیان بۆ شکاندنه وه ی
به رامبه ره و دروست نییه، واته دروست نییه که چاکه ت له گهل که سی کدا کرد بۆ شکاندنه وه ی
یا خود بۆ ملدانه واندن .. هتد له رووی بده یته وه وه که له قورشان ی پرۆزیشدا جه ختی له سه ر
کراوه ته وه " يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى... " { البقرة، ۲۶۴ }، به لام
گه ر بۆ چاک کردن بیت گونا ه نییه وه که منعتی خودا له سه ر به نده که قاچی پیدا وه بۆ نه وه ی بۆ
شتی چاک پروات و بۆ شتی خراب نه روا، ئه م منعت کردنه دروسته، که مه به ست له مانای
دووه میانه، به لام لیته دا وه که سو پاس به کاره اتو وه.

روی نیاز است، یا خود روی نیاز داشتن: بۆ جبهه جی کردن ی پئویستییه کان ی خو روو له
لایه ک کردن، شه رم نه کردن له خسته نه رووی پئویستییه کان. شاعیر ده لئ: سو پاس بۆ خودا،
یا خود خودا منعتی له سه رمان هه یه که ده رگای مه یخانه کراوه ته وه و کراوه یه، چونکه من بۆ
به دیه یئانی پئویستییه کانم روو لهو ده رگایه ده کم، مادام بۆ ده ستخستنی پئویستییه کانم
ناچارم و ته نیا رووم دی روو له مه یخانه بکه م ده ی سو پاس بۆ خودا که ده رگاکه ی کراوه یه.

له زاراه ی عیرفانیدا (می کده) به (قدم مونا جات) دیت و به مه ش سو پاس بۆ خودا که
ده رگای مونا جات و پارانه وه له خودا کراوه یه، چونکه ئیمه له ده رگای مونا جات وه
پئویستییه کانمان به دی دیت و شه رم ناکه یین له ده رگای مونا جات و پارانه وه داوای
دایب نکر دنی پئویستییه کانمان بکه یین.

۲- خمها همه در جوش و خروشد ز مستی

و آن می که در آنجاست حقیقت نه مجاز است

خومها همه در جوش و خروشدند ز مستی، فان مهی که در آنجاست حقیقت نه مجاز است.

کوپه‌له‌کان همه مو له تاو مه‌ستیدا که وتونته جوش و خروش و نهو شهرابه‌ی که له‌ویدایه (له‌نیو کوپه‌له‌کاندایه) حقیقیه نهک مجازی.

حقیقت و مجاز: له‌رووی زمانیه‌وه مه‌جاز له به‌رام‌بهر حقیقه‌تدا دانراوه و بؤ نمونه وشه‌ی روو سپی له حقیقه‌تدا واته رووی سپی، به‌لام له مه‌جازدا واته سه‌رفراز، به‌لام له زاراه‌ی عیرفانی و فلسه‌فیدا به‌ته‌واوی پیچ‌ه‌وانه ده‌بیت‌ه‌وه و شته به‌ناو حقیقیه‌کانی سه‌ردونیا هه‌موویان مه‌جازن و وینه‌ی نهو حقیقه‌تانهن که له جیهانی بالادا بوونیان هه‌یه.

نه‌گهر به‌مانای یه‌که‌م (حقیقه‌ت و مه‌جاز) بخوینینه‌وه واته مانای زمانی: نه‌وا مانای به‌یت‌ه‌که ده‌بیت‌ه: کوپه‌له‌کانی شهراب له تاو مه‌ستی هاتونته جوش و خروش و نهو شهرابه‌ی که له نیو کوپه‌له‌کاندا مه‌ی راستی حقیقیه واته نهو شهرابه‌یه‌که له (تری، خورما، هتد) دروست ده‌کریت مه‌به‌ست له عه‌شق یان ههر شتیکی دیکه نییه. به‌لام گهر به‌واتای فلسه‌فی حقیقه‌ت و مه‌جاز بخوینینه‌وه نه‌وا واتای به‌یت‌ه‌که ده‌بیت‌ه: کوپه‌له‌کانی شهراب یاخود نهو مرؤفانه‌ی که بوونه‌ته کوپه‌له‌ی عه‌شق و مه‌ستی عیرفانی له‌تاو مه‌ستی و عه‌شقی نیلاهی که وتونته جوش و خروش (لیره‌دا ناماژه به‌واتای عیرفانی به‌یتی یه‌که‌م هه‌یه، که ده‌رگای موناجات کراویه) واته له کرانه‌وه‌ی نهو ده‌رگایه‌دا که وتونته جوش و خروش، نهو عه‌شق و شهرابه‌ش یاخود نهو عه‌شق و مه‌ستی‌ه‌ش که له عارفه‌کاندا خودی عه‌شقی حقیقیه نهک سیبهر و مه‌جازی نهو عه‌شقه حقیقیه.

۳- از وی همه مستی و غرورست و تکبر

وز ما همه بیچارگی و عجز و نیازاست

نه‌ز فه‌ی همه مه‌ستی و غروره‌ست و ته‌که‌ببور، فه‌ز ما همه بیچاره‌گیفو نه‌جز و نیازاست.

ههرچی له‌و ده‌رده‌که‌وی مه‌ستی و غرور و خو‌به‌زلزانیه و له نیمه‌شه‌وه هه‌موری نه‌داری و بی‌هیژی و پیوستیه.

بیچارگی و عجز و نیاز: (بیچاره‌یی و بی‌هیژی و پیوستی) سی‌سیفه‌تی بی‌هیژین که شاعیر ده‌یانداته پال خو‌ی و هه‌رسیکیان له یه‌کدی‌ه‌وه نزیکن.

واته: نیمه هیچمان نییه و یاریش خاوه‌نی گشت شتیکه و به‌م بوونه‌ش نییدی نه‌وه‌ی له‌و ده‌رده‌که‌وی مه‌ستی و مه‌غروربون و خو‌به‌گه‌وره‌زانیه که شایانی خو‌یه‌تی و هه‌رچیش له نیمه ده‌رده‌که‌وی ههر بیچاره‌یی و نه‌داری و بی‌هیژی و پیوستیه که شایسته‌ی خو‌مانه.

۴- رازی که بر غیر نگفتم و نگویم

با دوست بگویم که او محرم رازاست

رازی که به‌ری غه‌یر نه‌گوفتیم و نه‌گویم، با دوست بگویم که نو مه‌هره‌می رازه‌ست. راز و نه‌یتی یه‌ک که به‌ بیگانگان نه‌گوتوه و ناشیلین، با به‌ دوستی بلین، چونکه نه‌و مه‌هره‌می رازه.

رازی: رازیک، نه‌ینیه‌ک به‌ غیر: لای بیگانان، به‌ بیگانان نگفتم و نگویم: نه‌مانگوتوه و ناشیلین محرم راز: به‌که‌سیک ده‌گوتری که راز و نه‌یتی پاریزیت، نه‌سلهن - مه‌هره‌م - واته که‌سانیک که ده‌ستنوژیان له که‌سی ناشکی و پیمان هه‌رامه، لیره‌شدا مه‌هره‌می راز واته: نهو که‌سه‌ی که به‌ راز مه‌هره‌مه، له مانای زمانیدا واته: رازقایم.

نه‌م مه‌سه‌له‌یه و اتایه‌کی زور قولی مرؤیی له‌پشته‌ویه که به‌راستی شاعیریکی گه‌وره‌ی وه‌ک حافظ نه‌بی هه‌موو که‌سی ده‌رکی پی‌ناکات، له نیو کوپه‌له‌گه‌دا دوو جوړه مرؤف ده‌رده‌که‌وی له‌لایه‌که‌وه گروویک که هه‌موو راز و نه‌ینیه‌کان له لای هه‌موو جوړه که‌سیک و له هه‌مووکات و شوینیکدا ده‌ده‌رکینن و ناوه‌وه و ده‌روه‌یان یه‌که، له‌لایه‌کی دیکه‌وه گروویکی دیکه هیچ راز و نه‌ینیه‌ک له‌لای هیچ که‌س نادرکینن و هه‌میشه مرؤفیک رازقایم و نالوزن، له‌راستیدا ههر دوو گروپه‌که حاله‌تی په‌رگیری مه‌سه‌له‌که‌ن و نیگه‌تیقیشن، چونکه یه‌که‌میان گهر سه‌ری به‌ برین نه‌چی به‌لای که‌می سووکی ده‌کات له نیو کوپه‌له‌گه‌دا و دووه‌میشیان که‌سیکی ناته‌واو ده‌بیت و ده‌کری تووشی کوپه‌لی نه‌خوشی ده‌روونی بیت، بزیه پیوسته مرؤف رازی دل‌ی به‌ شیویه‌کی به‌شی و له شوین و کاتی تایه‌ت و له بار و لای که‌سی شیواو بدرکینن، به‌لام نه‌و که‌سه شیواو کامه‌یه که مرؤف رازه‌کانی خو‌ی لا بدرکینن، بیگومان نه‌و که‌سه ده‌بی مه‌هره‌می راز و نه‌یتی بیت، له کوپه‌له‌گه‌دا دوو جوړه په‌یوه‌ندی له نیوان مرؤفدا دیته دی په‌یوه‌ندی‌کی نامیربیانه که ته‌نیا جه‌سته‌کان له کار و فرمان و روبه‌روبوونه‌وه ساکاره‌کانی ژیاندا به‌ریه‌کده‌کون، که له‌م جوړه په‌یوه‌ندی‌دا ناخی مرؤفه‌کان ناماده‌یی نییه. به‌لام په‌یوه‌ندی دووه‌میان په‌یوه‌ندی‌کی مرؤفانه‌یه و تاییدا ناخه‌کان لی‌کتر نزیکه‌بنه‌وه نه‌وه‌ک جه‌سته‌کان، مه‌هره‌می راز له جوړی دووه‌می په‌یوه‌ندی‌کاندا ده‌ستنیشان ده‌کریت، له‌لایه‌کی

دیکهوه سځی جوړه میزاج به سهر مروځدا زاله که (میزاجی جهستهیی و میزاجی گهدهیی و میزاجی دهماخی)ن له میزاجی جهستهیی و گهدهیییدا به مروځ شته دهرهکییهکاندا دهنازیت و کهسایهتی خوځی لهوانهوه ودرهگریت، هرچی میزاجی دهماخیبه ټو مروځانهن که به ناخ و میښکیان بیر دهکه نهوه و کهسایهتیبیان له خودی خوځانهوه هلهډهقولیت، سهبارت بهم جوړه میزاجانه، ټهوا تهنیا له جوړی سییهمدادتهوانین بهدوای مهحرهمی رازدا بگهړین، کهواته مهحرهمی راز پیوسته مروځیک بیت که به میښکی بیر بکاتهوه و هیژ و دهسلات و خهلهتاندن و فریودانه مادیهکان کاریگهرییان له سهری نه بیت، خوداش باشتین و جوانترین و چاکترین مهحرهمی راز، که دهکری لهم بهیتهشدا مهبهستی (دوست) خودا بیت که مهحرهمی راز و له نهیځی و راز و نیازی ههموان ناگاداره. شاعیر دهلی: نهیځی و رازیک که له ناخماندا ههیه و تا ئیستا لای هیچ بیگانهیهک نهماندرکاندووه و له داهاتووشدا نایدرکینین، با لای دوست بیدرکینین، یاخود لای دوست دیدرکینین، چونکه ټو مهحرهمی راز.

له نوسخهیی سودیدا له بری (غیر) (خلق) هاتووه بهمهش مانای ده بیت: راز و نهیځیهکه که لای هیچ دروستکراویک یاخود هیچ کهسیک نهمانگوتووه و نایلین به دوستی دهلیځین، چونکه ټو مهحرهمی راز.

۵- شرح شکن زلف خم اندر خم جانان

کوته نتوان کرد که این قصه دراز است

شهرهیی شکنی زولفی خهم ټهندهرخهیی جانان، کوته ه نهتهقان کهرد که ټین قیسه درازهست.

ناتوانریت شهرهیی پیچ و لولی زولفی پیچاوپیچی مهعشوق کورتریتتهوه، چونکه ټهم چیرۆکه دريژه.

شکن: پیچ و لولی خم اندرخم: پیچاوپیچی، ټهلقه ټهلقهیی کوته/کوتاه: کورت نتوان کرد: ناتوانریت بکریت دراز: دريژ

ههروهک چوځ پرچی یار دريژه شهرکردن و شروځهکردنی پیچاوپیچی و چین چینیشی دريژه دهکیشی و ناتوانریت کورت کریتهوه.

به رهچاوکردنی مانای (شکن زلف - چین و پیچی پرچ) له زاراوهیی عیرفانیدا که به مانای نهیځیهکانی بوون و دروستکردن دیت مانای بهیتهکه ده بیت: پهرده و نهیځیهکانی مهعشوق و بوون زور ټالوزن و له رادهبهدرن. ههر بویه گهر بتهوی شهرح و شروځهییان بکهیت، ناتوانریت له کورتي بیبریتتهوه و دريژده بیتتهوه، چونکه خودی چیرۆکه که پهرده و نهیځیهکانه دريژه.

۶- بار دل مجنون و خم طرء لیلی

رخساره محمود و کف پای ایاز است

باری دلی مهجنون و خهمی تورپهیی لهیلی، رووخسارهیی مههمود و کهفی پایی ټه یازهست.

باری خهمی دلی مهجنون و لولی پهرحهیی لهیلا، رووخساری مههمودی غهزنهوی و ژیرپیتی ټه یازه.

بار: باری غهم خم طره: شکاوی و لاری پهرحهم، لولی پهرحهم رخساره: رووخسار کف پای: ژیرپین، (کف) واته لهپی پی، بهلام له کوردیدا لهپ تهنیا بو دست بهکاردهیځی. ټهم بهیته نامازه بو دوو چیرۆکی دلداریی (لهیلا و مهجنون) و (مههمود و ټه یاز) دهکات سهبارت به لهیل و مهجنون چیرۆکه که ناشکرایه و له نیو نهتهوهی کوردیشدا بوونی ههیه، بهلام (مههمود و ټه یاز) چیرۆکی دلداری سولتان مههمودی غهزنهوییه له گهل یه کیک له خزمهتکارهکانیهتی، گوايه هینده بوی سووتاه و خوځی ویستوه ټهو سولتان مههمودهی که هیماهی هییهت و دهسلاته رووخساری خوځی سواندووته ژیر پیی (ټه یاز)ی دلخواییدا و لیږهشدا نامازه بهم رووداوه (شایانی نامازه پیکردنه ټه یاز کوره).

مانای بهیتهکه تهواوکهری بهیتی پیښووه که گوترا، ناتوانریت شهرهیی چیرۆکی عهشق کورتریکریتهوه و ټهم چیرۆکه دريژه، لیږهشدا دوو نمونه وهک روونکردنهوه دهیځیهتهوه دهلی: ټهو باری غهم و خهفتههی که له تاو جوانی لهیلپوه نیشتبووه سهر دلی مهجنون و چیرۆکی عهشقی مههمود و ټه یاز که سولتان مههمود رووخساری خوځی دهسوییه ژیر پیی ټه یاز ههمووی له رووی عهشقهوهیه.

ټهم چیرۆکی عهشقهیه که دريژه و ناتوانریت شهرح و شروځه کهی به کورتي بحریتتهوو، بهلام مهبهستی حافظ لهم عهشقه زور لهمه قولتره و عهشقی حهق و حهقیقیه.

۷- بردوخته ام دیده چو باز از همه عالم

تا دیدهء من بر رخ زیبای تو بازاست

بهردوخته ټهم دیده چو باز ټهز ههمه ټالم، تا دیدهیی مهمن بهر روخی زیبای تو بازهست.

لهو کاتهوهی که چاری من به رووی جوانی ټوډا کراوتهوه، وهک باز چاوم له ههمو دنیا پوځیوه.

بردوختن: لیکنان، چاویوشیکردن دیده: چاو چو: وهك، چۆن باز: باز، له میسراعی یه که مدا بالندهی (باز)ه، به لām له میسراعی دووه مدا به واتای (کراوه) دیت دیده چویاز بردوختن: وهك باز چاولیکنان، ناماژیه بهو مانایه ی که بۆ راهینانی باز له سه راورکردن چوایان ده به سته وه و کهم کهم گوشتی شه و بالندهیان ده دایه که بازه که یان بۆ راورکردنی شه و راده هینا.

ده لئی: له وکاته وه ی که چاوی من رووخساری جوانی تۆی بینویه هه موو جیهان له بهر چاوم سووک و کهم بووه و ههروهك چۆن که چاوی باز ده به ست و یهك نیچیری ده دهنی تا بۆ راورکردنی بالندهیه کی ده ستیشانکراو رابیت، منیش چاوم به ستوه و تهنیا تۆم به سه. یاخود من که تۆم هه بیی دونیا و جگه له تۆ له بهر چاوم هیچ نییه.

۸- در کعبه کوی تو هر آن کس که در آید

از قبله ابروی تو در عین نماز است

دهر که تبهیی کوی تو هر ئان که س که دهر ئایه د، ئەز قیبله یی ئە بروی تو دهر ئە ینی نه مازه ست.

که سیك که بیه نیو کۆلانی تۆوه - که وهك که عبه پیرۆزه - له سه رنجدانی قیبله ی برۆی تۆوه له نوێژدایه.

کعبه: که عبه، کابه درآید: بیه قیبله: قیبله
قیبله ابرو: قیبله ی برۆ، برۆی یاری به قیبله چواندوه له لاریدا که وهك قیبله لاره.
نماز: نوێژ عین نماز: نوێژ خۆی، واته له نوێژدا
واته: هه ر که سی که دیته کۆلانی پیرۆزی ئیوه وه، چونکه روهی له میحرابی برۆی تۆیه وهك وایه له نوێژدا بیه و حوکمی شه وه ی هه یه که خه ریکی نوێژ و عیبادهت بیه.

۹- ای مجلسیان سوز دل حافظ مسکین

از شمع بپرسید که درو سوز و گداز است

ئه ی مه جلسیان سوزی دلی هافزی مسکین، ئەز شه مع بپورسید که دهر و سوز و گودازه ست.

ئه ی شهلی مه جلسیس، سووتانی دلی حافزی بیچاره و هه ژار له مۆم بپرسن که هه همیشه له سووتان و توانه وه دایه.

مجلسیان: شهلی مه جلسیس، ناماده بووانی مه جلسیس سوز: سووتان
بپرسید: بپرسن گداز: توانه وه

مۆم که هه همیشه له سووتان و توانه وه دایه له حاله تی دلی سووتای حافر ناگاداره، واته سووتانی دلی حافر له سووتانی مۆم ده چیت، که وایه شه ناماده بووانی مه جلسیس گهر ده تانه وی مالی دلی حافر بزنان پتویسته له و مۆمه بپرسن که له بهر ده متاندا ده سووتی و ده تویته وه، واته له وه وه له حالی دلی حافر خه به ردار ده بن.

غەزەلى بىست و نۆپەم:

بەحرى موجتەسى ھەشتى مەخبونى ئەسلەمى مۇسبەغ
(مفاعىلن فاعلن مفاعىلن فع لان)

۱-اگر چه بادە فرح بخش و باد گلبيزاست

بە بانگ چنگ مخور مى که محتسب تيزاست

ئەگەر چە بادە فەرھ بەخش و باد گولبىزەست، بە بانگى چەنگ مەخورىد مەى كە موھتەسىب تيزەست.

گەرچى شەراب شادىبەخش و با گول پىرژىنكەرە، بە دەنگى چەنگ شەراب مەخۆرەوە چونكە دارۆغە ھۆشيارە.

فرح بخش: شادى بەخش گلبىز: گول پىرژىن، گول رژىن، گول بلاو كەرەوە گول لە بىژنگدان (لە كوردىدا نارىكە). بىز: رەگى كارى (بىختن)ە كە واتاى لە بىژنگدان دەگەيەنى، چونكە لە كاتى لە بىژنگدانى ھەر شتىكدا و لە ئەنجامى جولەيدا بۆنىك بلاودەبىتتەو، لە خەيالى شاعىرىشدا بۆنى گول كە بلاوبۆتتەو لە ئەنجامى ئەو ھەوئەيە كە با گوللى لە بىژنگداوہ و پەرەكانى گوللى لە ھەوادا بلاو كوردۆتتەو.

بانگ: دەنگ چنگ: چەنگ، چۆرە سازىكە مخور: مەخۆرەوە تيز: ھوشيار، توند محتسب: جاران لە شاردا كەسىك ياخود دەستەيەك ھەبوون كە لەلايەن دەولتەتەو دەستنىشانكرابوون بۆ رىگەگرتن لە كارى خراپەى وەك عارەق خواردەنەو و ھتد. جا بەو راسپىدراوہ دەگوتى (موحتەسىب)، بەلام لەبەر ئەوئە كە ئەمىر (مبارز الدين محمد) زۆر توندبوو لە جىبەجىكردى سنوورە ئايىنىيەكاندا، تەنانەت بە دەستى خۆى لە گەردنى سەرىپچىكەرانى دەدا، سولتانى موحتەسىب ياخود تەنيا موحتەسىبىيان پىدەگوت. لە غەزەلەكانى حافىزىدا ھەندى جار دركەيە لەم سولتانە و ھەندى جار بە واتاى زمانى خۆى بەكارھاتتەو.

كەواتە دەكرى ئەم غەزەلە لەو سەردەمەدا گوترا بىت كە ئەم ئەمىرە دەسلەتداربووہ. بەلام (سودى) پىيوايە كە ئەم غەزەلە لە سەردەمى (دلشاد خاتون)دا گوتراوہ كە ھەموو چۆرە مەشروبەتىك قەدغە بووہ و سەرىپچىكەرانى بە چەندەھا چۆرى سزا دەكوشت {سودى، ج ۲، ۲۹۲}.

شاعىر دەلى: گەرچى شەراب شادىبەخشە و با گولپىرژىن دەكات و وەرزی بەھارە نەكەى لەگەل ناوازی ساز و مۇسقىقادا(بە ئاشكرا) مەى بۆيىتتەو، چونكە سولتان ياخود مەئموورەكانى زۆر وريا و توندن و لە گەردەنت دەدەن (لەراستىدا ئامازەيە بە قەدغەبوونى عىرفان و عەشقى حەق لە نىو سولتانەكاندا).

۲-صراحيى و حريفى گرت بە چنگ افتد

بە عقل نوش که ايام فتنه اگيز است

سوراهەبى و ھەرىفى گەرەت بە چەنگ ئوقتەد، بە ئەقل نوش كە ئەيام فىتنە ئەنگىزەست.

گەر سوراحىيەك و دۆستىكت چنگ كەوت (دەستكەوت) عاقلانە شەراب نۆشكە كە رۆژگار فىتنەھەلگىرسىنەرە.

صراحي: سوراحى، دۆلكە (لە شىوہزارى ھەولپىدا)

حريف: بە ماناى دۆست ياخود ھاوئىشە و ھاوكار دى

چنگ: چنگ، دەست بە چنگ افتد: دەستت كەوئ، چنگ كەوئ

بەعقل نوش: عاقلانە بنۆشە، دەكرى لىرەدا مەبەست لەم عاقلانەيە ھۆشيارانە بىت تا پىئى نەزانن ياخود عاقلانە بنۆشە، واتە ھىندە بنۆشە كە تەنيا سەرت گەرم بىت نە وەك عەقلىت لەدەست بەدەيت.

ايام: رۆژگار فتنە انگيز: ئاشوب بەرپاكەر، فىتنە بەرپاكەر، فىتنە ھەلگىرسىنەر

دەلى: لەم رۆژگارە فىتنەھەلگىرسىنەرەدا كە گرفت لەبەردەم عاشقانى حەقددا زۆر بووہ چاوەرپى مەجلىسىكى گەردەى ميخۆزان و خوم و گۆزەلەكان (عەشق) نەبىت، گەر سوراحىيەك مەى و يەك دۆستت بە دەستكەوت مەى بنۆشە، بەلام وريا بە و عاقلانە مەى بنۆشە، چونكە زەمانە و رۆژگار فىتنە بەرپاكەرە.

۳-در آستين مرقع پياله پنهان كن

كە ھمچو چشم صراحي زمانه خونريزاست

دەر ئاستىنى مورەققەت پىالە پەنھان كون، كە ھەمچو چەشى سوراهى زەمانە خونريزەست.

پىالە لە نىو قۆلى خرقتەدا بشارەوہ، چونكە رۆژگار ھەر وەك چارى سوراحى خوئىنپىزە.

آستين: قۆلى كراس يان ھەر بەرگىك

مرقع: پارچە پارچە بە يەكدا دوورار، دركەيە لە خرقتەى سۆفى.

پنهان کن: بشاره وه

همچو: ههروهك، وهك

چشم صراحی: چاوی سوراچی، لیوی سوراچی، جاران سوراچییان له شیوهی کۆتر و بالندهی دیکه‌دا دروستکردوه و چاو و دهنوکیان کردۆته لیوه‌که‌ی که ماده‌ده‌که‌ی ناوی لیوه رزّاره.

خونریز: خوینرێژ

زه‌مانه‌ی به چاوی سوراچی چواندوه که شه‌رابی سووری لیوه دیتسه دهره‌وه، به‌لام له‌م لیکچواندنه‌دا بی ره‌جی زه‌مانه ده‌خاته‌روو، بۆیه ده‌لی: زه‌مانه و رۆژگاریک که تیایدا ده‌ژین وهك سوراچی خوینرێژه، له‌به‌ر ئه‌وه پیا‌له‌ی شه‌راب له قو‌لی خرغه‌دا بشاره‌وه، واته له ژیر فرۆفیلێ زوهد و سۆفیا‌یه‌تیدا ده‌ست که به مه‌یجۆری (عه‌شقی حه‌قیقی ئیلاهیانه) له رواله‌تدا خۆت به سۆفی ره‌سمی بده قه‌لم و له ژیره‌وه عاشقی حه‌ق به.

٤- ز رنگ باده بشویم خرغه‌ها در اشك

که موسم ورع و روزگار پرهیزاست

ز ره‌نگی باده بشویم خیرقه‌ها دهر ته‌شك، که مۆسمی فه‌رع و روزگاری پرهیزه‌ست.

خیره‌قه‌کانی خۆمان به فرمی‌سکی چاو بشۆین تا په‌له‌ی (له‌که‌ی) شه‌راب پاکبیتته‌وه، چونکه رۆژگاری زوهد و خۆپارێزیه.

رنگ: په‌له، له‌که موسم: رۆژگار، کات ورع: خۆپارێزی، ته‌قوا، زوهد به‌تامازه به‌وه‌ی که رۆژگاریک مه‌ینۆشی ئازاد بووه پرژه‌ی شه‌راب به‌ر خیره‌کانیان ده‌که‌وت (واته نیشانه‌ی عه‌شقی حه‌ق به ناشکرا دیار بوو، که نه‌کرێ شه‌ته‌ح و تامات بچ)، به‌لام ئیستا که زه‌مانه و رۆژگار رۆژگاری ته‌قوا و زوهد و ئه‌مان ره‌واجییان هه‌یه و مه‌ینۆشی قه‌ده‌غه‌یه، پتویسته به فرمی‌سکی چاو ئه‌وه په‌له شه‌رابانه (نیشانه) بشۆین که به سه‌ر خیره‌که‌گانه‌وه‌ن.

له‌لایه‌کی تره‌وه رژاندنی فرمی‌سک به واتای تۆبه‌کردن و په‌شیمانی دیت، له‌که‌داربوونی خیره‌ش به شه‌راب به مانای گونا‌ه‌کردن دیت و ده‌لی: ئه‌مه‌رۆ که رۆژگار و کاتی ته‌قوا و خۆپارێزیه و ئیمه‌ی سۆفیش له نیتو گونا‌ه‌داین بۆیه پتویسته تۆبه بکه‌ین و بگریین و فرمی‌سک برێژین، تا ئه‌وه فرمی‌سکانه ببیتته مایه‌ی شو‌ردنه‌وه و سپینه‌وه‌ی گونا‌ه‌گمانان.

٥- سپهر برشده پرویزنیست خون افشان

که ریزه‌اش سر کسری و تاج پرویزاست

سپه‌هر برشده: پهرقیزه‌نیست خون ئه‌فشان، که ریزه‌ئه‌ش سه‌ری کیسرافو تاجی پهرقیزه‌ست.

ئاسمانی بالا وهك هیله‌کیکه که خوین ده‌بیژی و بیژاره‌که‌ی (ئه‌وه‌ی لیی دهرده‌چی) سه‌ری کیسرا و تاجی پهرویژه.

سپهر: گه‌ردون، ئاسمان، درکه‌یه له ده‌سه‌لاتی خودایی

سپهر برشده: ئاسمانی هه‌لکشاو، ئاسمانی به‌رز و بالا، مه‌به‌ست له ده‌سه‌لاتی سه‌رو ده‌سه‌لاتی مرۆیه پهریزن: هیله‌ک، بیژنگ پهریزنیست: هیله‌کیکه، بیژنگیکه خون افشان: خوین پرژین، به‌لام به هینسانی له‌گه‌ل (پهریزن) دا ده‌کرێ خوین بیژان بگوتیت، چونکه دیسانه‌وه له کاتی بیژان و له بیژنگدانی هه‌ر شتی‌کدا له‌ژیرییه‌وه ده‌پرژێ. ریزه: بیژراو، ئه‌وه دانه وردانه‌ی که له ژیر بیژنگه‌که‌وه ده‌که‌ونه خواره‌وه.

کسری: به عه‌ره‌بی به پاشاکانی ساسانی و ئیترانییه‌کان (کیسرا) ده‌لین، له فارسیدا له بری کیسرا خوسره‌وه به‌کارده‌هینریت، هه‌روه‌ها به پادشاکانی رۆم (قه‌یسه‌ر) و هی چین (فه‌غفور) و هی هند (رای) ده‌گوتیت، به‌لام لیته‌دا مه‌به‌ست له (کسرا) ده‌کرێ پهرویزی کورپی هورمزی نه‌وشیروان بیت که یه‌کیکه له پادشا به‌ناویانگه‌کان یاخود خودی نه‌وشیروان بیت.

پهریز: مه‌به‌ست له خوسره‌وه‌په‌رویزی پاشای به‌ناویانگی ساسانییه.

هیچ که‌سی له ده‌ست ئاسمانی بلند و چه‌رخ‌ی گه‌ردوون رزگاری نابیت و هیز و ده‌سه‌لاتی ئه‌وه به گشت جیگه‌یه‌ک ده‌گات و پیاوانی به‌ناویانگی میژووی کوشتووه و کوژراوه‌کانیشی له بیژنگ ده‌دات و خوین به هه‌موو لایه‌کدا ده‌پرژینی و کیسرا و تاجی پهرویژ وهك دانه‌ی ورد به تۆره‌که‌یدا تیده‌په‌رن و ده‌که‌ونه خواره‌وه، واته زۆر گه‌وره‌تری له‌ناوبردوه و کوشتوویه‌تی، که‌وابی چه‌رخ و گه‌ردوون به‌سه‌ر پادشاکاندا به ده‌سه‌لاته‌ چ جای مرۆفی بی ده‌سه‌لات.

٦- مجوی عیش خوش از دوور واژگون سپهر

که صاف این سر خم جمله دردی آمیزاست

مه‌جوی ئه‌یشی خوش ئه‌ز دۆوری فاژگونی سپه‌هر، که سافی ئین سه‌ری خوم جومله دووردی نامیزه‌ست.

له ده‌ورانی گه‌ردوونی سه‌راوبن چاوه‌رپێ ژیا‌نی خۆش مه‌به، چونکه شه‌رابی سافی بیخه‌رش (سه‌رتویژی ئه‌م کویه‌له‌یه) به‌ته‌واوی له‌گه‌ل خلتنه و خه‌وشی بنه‌که‌یدا تیکه‌لاو بووه.

مجوی: چاوه‌روانی مه‌که، چاوه‌روان مه‌به، لیی رامه‌بیننه، داوا مه‌که دوور: ده‌وران، گه‌ران، سوران واژگون: سه‌راوبن، ده‌مه‌نونو‌خون، هه‌لگه‌پراوه سپه‌هر: گه‌ردوون،

ناسمان، چه رخ، له کوردیدا چه رخه چه پگهرد یا چه رخه که چ و لار... هتد ده گوتری آمیز: له چاوگی (آمیختن) وەرگیراوه واته تیکه لاوبوون
صاف: بیخهوش دُرد: خلتنه، خهوش و خالّ جمله: هه مووی به تهاواری
کاتی شهرباب له کوبه له دایه به سهرانسه ره که ی یا خود سهرتویژه که ی ده گوتری (ساف) واته
به شی سهره وهی که بیخهوش و خلتنه و خالّه، به بنه که شی واته نه وهی که له بنی کوبه له که دا
ده میتینته وه و خلتنه و خالّه ده گوتری (دوورد) که له بنه که ی دایه و بیخهوش نییه.

شاعیر ده ورانی گهردوونی به کوبه له یه کی شهرباب چواندوه که سهراوبن کراوه و لهو
کاته شدا خلتنه و خالّه که ی به تهاواری تیکه لاوی شهربابه بیخهوشه که ش بووه و هیچی به پاکی
نه ماوه ته وه و ده لی: چاوه پیتی نه وه مه به له گهردوونی چه پگهرد که ژبانی خۆشت به نسیب
بکات، چونکه نه وه وک نه کوبه له سه ره ره خواره یه و چاکی و خرابییه کانی (سافی و
خلته کانی) به سه ره که دا تیکه لاوبوون و هه مووی هه ناخۆشی بووه، واته کاری رۆژگار
هه همیشه سه ره ره خوار و عه کسه و شادی و خۆشی ژبان به که سانی نادات که شیای نه وهن.

۷- عراق و پارس گرفتگی به شعر خویش حافظ

بیا که نوبت بغداد و وقت تبریز است

ئیراق و پارس گرفتگی به شیخی خیش هافز، بیا که نۆبه تی به عداد و شه قتی
ته تبریزه ست.

حافظ عیراق و فارست به شیعی خۆت گرت، وهره که ئیستا نۆره ی (سه ره ی) به عداد و ته تبریزه.
عراق و پارس: مه به ست له عیراق، عیراقی عه جه مه که نه سفه هانی ئیستایه و مه به ست
له پارس یا خود فارسیش شیرازه.

گرفتگی: گرتت، زرگارت کرد، ده سه لاتت به سه ریاندا سه پاند.

خویش: (راناوی خۆییه)، خۆ، خود نوبت: سه ره، نۆره

لیره دا شاعیر له وه سف و پیا به لدانی خۆیدا ده لی: نه ی حافظ تۆ به شیعی ناسک و به هیزی
خۆت ده سه لاتت به سه ره نه سفه هان و شیرازدا گرتوه و ناوبانگت تیایاندا ده رکردوه وهره
ئیستا ش سه ره ی نه وه یه که ده سه لاتت به سه ره به عدا و ته تبریزیدا بگرت.

د. هروی له شه رحه که ی خۆیدا ناماژه به وه ده کات که نه م به یته ناماژه یه به (امیر
مبارزالدین) که وه ک گوترا توند و خوینرپیژ بووه و ده لی: تۆ نه سفه هان و شیرازت گرت و
خوینرپیژیت تیاکردن و ئیستا ش سه ره ی به عدا و ته تبریزه که خوینیان تیا برپیژیت. ههروه ها
(د. غنی) ش پشتگیری له م رایه ده کات. { هروی، ج ۱، ل ۱۴۳ }.

غزه لی سییه م:

به حری خه فیفی شه شی مه خبوونی مه قسور

(فاعلاتن مفاعلتن فعلات)

۱- حال دل با تو گفتنم هوس است

خبر دل شنفتنم هوس است

هالی دل با تو گوفته نه م هه فه سه ست، خه به ری دل شنوفته نه م هه فه سه ست.

حه ز ده که م حالی دل به تۆ بلیم له باره ی دلّه وه هه والیکم گوئی لی بی.

گفتن: گوتن هوس: هه ز، هه وه س، ئاره زوو شنفتن / شنیدن: بیستن، گوئی

لیبون ئاره زومه که حال و نه حوالی دل له تۆ پیرسم و خه به ریکی دلّم گوئی لی بیت، واته دلّم
له ده ستداوه و ئاگا و هه والی نازانم، به لام ئیستا هه ز ده که م پرسیاریکی حال و نه حوالی له تۆ
بکه م، چونکه ده زانم لای تۆیه و هه ز ده که م هه والیکم گوئی لی بی، یا خود ئاره زومه
باسی حال و نه حوالی دل له گه ل تۆدا بکه م و گویم له هه والی دل بیت.

۲- طمع خام بین که قصه فاش

از رقیبان نهفتنم هوس است

ته مه ئی خام بین که قیسه یی فاش، نه ز ره قیبان نهوخته نه م هه فه سه ست.

بۆچوونی کال و کرچ بیینه که ئاره زومه چیرۆکی ئاشکرا له ره قیبان بشارمه وه.

طمع خام: بی تام، کرچ و کال بین: بیینه

قصه فاش: چیرۆکی ئاشکرا نهفتن: شارده وه، په نهانکردن

واته: عه شقی من ئاشکرا بووه و بلا بوته وه، به لام سه یری رای بی تامی من بکه که به

بیته وه ئاره زومه و هه ولده ده م که نه و چیرۆکه بلا وه ی عه شم له ره قیبان بشارمه وه.

۳- شب قدری چنین عزیز و شریف

با تو تا روز خفتنم هوس است

شه بی قه دری چونین نه زیز و شه ریف، با تو تا روز خوفته نه م هه فه سه ست.

له شه ویکی وا خۆشه ویست و به ریژدا که وه ک شه وی قه دره، ئاره زومه له گه ل تۆدا تا

به یانی (رۆژ) بجه وم.

شب قدر: شه وی قه در با تو: له گه ل تۆدا

تا روز: تا روژ، تا بهیانی، تا روژدەبیتتەوه
 دهلی: له شەوی قەدریکی وا بەرپێز و گەورەدا لە کاتی کەدا پێویستە یاخود خێر و چاکەیه تا
 بهیانی عیبادهت و یادی خودا بکەیت، بەلام من ئارەزوومە تا بهیانی لەگەڵ تۆدا بجوم، هیئە
 ئاواتمە که لەگەڵ تۆدا بجوم.

٤- وه که دُر دانهای چنین نازک

در شب تار سفتنم هوس است

فەه که دووردانەیی چونین نازک، دەر شەبی تار سوخته نەم هەفەسەست.

وای که ئارەزوومە لە شەویکی تاریکدا بە دواي دانە مروارییەکی وا ناسکدا بگەرێم.
 وەکە: وای کە، چەند سەیرە، چەندەم پێ خۆشە دردانە: دانەي مرواری
 نازک: ناسک، نەرم شب تار: شەوی تار، شەوی تاریک سفتن: گەران بەدواي مرواریدا،
 سۆراخکردن.

مانای بەیتەکە تەواوکەری بەیتی پێشوووە که هەزێ دەکرد تا بهیانی لەگەڵ یاردا بجموئ،
 دهلی: وای که پێم خۆشە لە شەویکی تاریکدا بە دواي دانەي مرواری وا ناسکدا بگەرێم، که
 رەنگە مەبەست لە جوانییەکانی یارییەت، بەلام (شب قدر) لە زاراوی عیرفانیدا لیکای
 جیلوگەری رییواری رینگە تەریقەتە، بەمەش مانای بەیتەکان دەبیتتە لەم کاتی لیکای جیلووە
 و دەرکەوتنەدا که زۆر خۆشەویست و بەرپێزە هەز دەکەم تا بهیانی هاوڕێی بەردەوامی ئەم
 جیلوویە بێم، وەي که چەندە ئارەزوومە که لە شەویکی تاریکدا بە دواي دانە مروارییەکانی
 تەجەلی یاری حەقدا بگەرێم و بە سۆراخی ئەو جیلووە و لیکایەووە بچم.

٥- ای صبا امشبم مدد فرمای

که سحرگه شکفتنم هوس است

ئەي سەبا ئیمشەبەم مەدەد فرمای، که سەهەرگەه شوکوفتە نەم هەفەسەست.

ئەي سەبا ئەمشەو یارمەتیم بە، چونکە ئارەزوومە که بەرەبەیان پێشکوێم.
 مدد فرمای: یارمەتی بفرمەو، بفرمەو بۆ یارمەتی دایم شکفتن: پشکووتن
 خونچە لە بەرەبەیاندا بە هەڵکردنی هەوا دەپشکوئ، شاعیریش بۆ پشکووتن و کرانەووەی خۆی
 داوای یارمەتی لە بای سەبا دەکات و دهلی: یارمەتیم بە و لە بەرەبەیاندا هەلکە، چونکە
 ئارەزوومە لە بەرەبەیاندا پێشکوێم.

(سودی) له شەرحی بەیتی پێشوو و ئەم بەیتەشدا (دردانەي) بە شیعەر داووتە قەلەم و دەلی:
 وەي که ئارەزوومە لە شەوی تاریکدا غەزەلی وا ناسک بلییم و ئەي سەبا ئەمشەو یارمەتیم بە تا
 غەزەلی بلییم، چونکە ئارەزوومە بەرەبەیان بێخوینمەووە {سودی، ج ١، ل ٢٩٦}.

٦- از برای شرف به نوک مژ

خاک راه تو رفتنم هوس است

ئەز بەرایی شەرف بە نوکی موژە، خاکی راهی تو روخته نەم هەفەسەست.

ئارەزوومە بۆ ریز و شەرف خاکی رینگەي تۆ بە نوکی برژانگ بمالم.
 شرف: ریز و گەورەیی، لە کوردیشدا بە کاردیت، بۆ نمونە: شەرفیکی گەورەيە بۆ من که
 تۆکەری ئێوێم نوک: نوک، سەری تیزی هەر شتی نوک: مژە: نوکی برژانگ
 رفتن: گسک دان، مالم

واتە: بۆ من مایەي شەرفە گەر بە نوکی برژانگە کام خاکی رینگەي تۆ بمالم و سەرم
 بجمە سەر خاکی رینگەي تۆ بۆیە ئارەزوومە ئەو کارەم بە نسیب بێی تا ببيتە مایەي شەرفە
 و گەورەيی بۆ من. سوالتکەریی لە دەرگای تۆدا سولتانییە {ئیلاهی نامە، ئەکرەم عەنەبی}

٧- همچو حافظ به رغم مدعیان

شعر رندانه گفتنم هوس است

هەمچو هافز بە رەغمی مودەئییان، شیعری ریندانە گوخته نەم سەفەسەست.

ئارەزوومە هەرۆکە حافظ بۆ قەپۆز شکاندنی بانگەشە کەران شیعری رەندانە بلییم.

هەمچو: هەرۆک

بە رەغم: بۆ دژایەتی کردن، لە دژایەتی، قسە لە عەززان، بە کویری چاری...

مدعیان: داعیەداران و فیزدارانی هیچ لە باردا نەبوو.

شعر رندانە: شیعری رەمزی، شەرێکە که شاعیر مەبەستی خۆی تییدا بلێت بە بی ئەوێ
 کەسانی ناحەز بتوانن بەلگەیه کیان بۆ تۆمەتبارکردنی تییدا دەستکەوتن و ئەم جۆرە شیعەرەش
 بە زۆری لە سەردەمی دەسلاتی دیکتاتۆریدا زۆر پەرەدەسەنیت وەک لە سەردەمی حیزبی
 بەعسدا که فەلەستین کرابوو بیا نوویەک بۆ قسەکردن لە بارەي کوردستانەووە و شاعیر بە درکە
 و لیکچواندن مەبەستی خۆی دەگەیهنیت. چیرۆکی گیاندارانیش لەم جۆرە چینیانەيە،
 سەردەمی حافزیش لە لایە کەووە هیژ و بەندیخانەي سولتان و پادشا دەسلەتدارەکان و قسە و
 قسەلۆک و تۆمەتبارکردن و کافرکردنی بە ناو زاھید و شەرعزانەکان و سادەیی و خۆشباوەری و
 زو پڕیاردانی خەلکی رەمەکی لە ئارادا بوو، بۆیە بۆ دەرزابوونی لەم هەموو چنگە بە ناچاری

شيعرى رەمىزى گوتوۋە و بە ناشىكرا مەبەستى خۇي نەدر كاندوۋە. بۇيە دەلىي: ۋەك چۆن شيعرە كانى حافىز رەمىزىن، ئارەزوومە كە بۇ دژايەتى راي داعىيە و فيزدارە هيچ لە باردا نەبوۋە كان شيعرى رەندانە بلييم و مەبەستە كانم بە ناشىكرا بجمەر.

غەزەلى سى ويە كەم:

بەحرى رەمەلى ھەشتى مەقسور
(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن)

۱- صحن بستان ذوق بخش و صحبت ياران خوش

وقت گل خوش باد كز وي وقت ميخواران خوش است

سەھنى بوۋستان زۆۋقبەخش و سۆھبەتى ياران خوش، قەقتى گول خوش باد كز قەي
قەقتى مەيخاران خوشەست.

ناوباخ زەۋقبەخش و ھاۋدەمى ياران خوشە، كاتى گول خوش بيت كە بە ھۆي ئەۋەدە كاتى
مەي نۆشان خوش و شادە.

صحن: بۆشايى، ناۋەرپاست، ناو صحن بستان: ناوباخ، ناۋەندى باخ
صحبت: ھاۋرپيەتى، پيگەۋە بوون ھاۋدەمى وقت گل خوش باد: كاتى گول خوش بيت، واتە
گول خوشحال و شادبيت

كز وي: لەۋەدە، بەھۆي ئەۋەدە ميخواران: مەينۆشان

دەلىي: ناوباخ بە ھۆي جوانى تەرپ و پاراۋيىبەزە زوق و چيژ بە مرۆق دەبەخشى و ھاۋدەمى و
ھاۋرپيەتى يارانپىش لەم شوپنەدا خوشە، گول خوشحال بيت، چونكە ئەۋ ئەم جوانيىبە داۋە بە
باخ و بە ھۆي جوانى و پاراۋي ئەۋەدەيە كە فەزايەكى خوش و كاتپكى خوشى بۇ مەينۆشان
ھيئناۋەتە ئارا.

۲- از صبا هر دم مشام جان ما خوش مى شود

آرى آرى طيب انفاس هواداران خوش است

ئەز سەبا ھەردەم مەشامى جانى ما خوش مى شەقەد، ئارى ئارى تىبى ئەنفاسى
ھەفاداران خوشەست.

ھەستى بۆنكردى گىيانى ئيىمە ھەردەم لە سەباۋە بۇنخوش دەبيت و ھەز و خوشى دەست
دەكەويت، ئەرى ئەرى بۆنى خوشى ھەناسەي ئارەزوومەندان خوشە.

صبا: باي بەيانيان ھەردەم: ھەرساتە، بەلام (دم) بە ماناي ھەناسەش ديت واتە ھەر
ھەناسەيەك.

مشام: شوپنى بۆنكردى لە دەماخدا پيى دەگوتى مەشام، ھەستى بۆنكردى.

مشام جان: ههستی بۆنکردنی گیان

آری آری: ئه‌رئ ئه‌رئ، بۆ جه‌ختکردنه‌ واته‌ به‌ راستی وایه‌ طیب: پاک، به‌لام لیره‌دا به‌ مانای خۆش دیت انفاس: هه‌ناسه‌کان
هواداران: لایه‌نگران، موشتاقان، ئاره‌زوومه‌ندان، عاشقان، که‌سیک که‌ پشتی یه‌کیکی که‌ بگریت پیی ده‌لین هه‌وداری فلانه‌که‌سه‌.

ده‌لئ: هه‌میشه‌ له‌ بای سه‌باوه‌ هه‌ستی بۆنکردنی گیانی ئیمه‌ بۆنی خۆش بۆنده‌کات و گیانمان پر ده‌بئ له‌ بۆنی خۆش، به‌راستی وایه‌ که‌ بۆنی خۆشی هه‌واداران و موشتاقان خۆشه‌. واته‌ سه‌با که‌ لایه‌نگری یار و مه‌عشوقه‌ هه‌میشه‌ له‌ویوه‌ دئ بۆیه‌ هه‌ناسه‌ی ئه‌ویش خۆشه‌.
گهر (هردم) به‌ واتای هه‌ر هه‌ناسه‌یه‌ک مانا بکه‌ین ئه‌وا به‌یته‌که‌ ده‌بیته‌: هه‌ر هه‌ناسه‌یه‌ک له‌ بای سه‌باوه‌ هه‌لده‌کینشین به‌ بۆنی گیانی ئیمه‌ خۆشه‌ و گیانمان پر ده‌کات له‌ بۆنی خۆش، هه‌ر وایه‌ و به‌ راستی گیانمان بۆغۆش ده‌بئ، چونکه‌ بای سه‌با لایه‌نگری یاره‌ و هه‌ناسه‌ی ئه‌ویش بۆنی خۆشه‌، هه‌لکردنی بای به‌ هه‌ناسه‌دان داوه‌ قه‌لهم.

۳- ناگشوده گل نقاب آهنگ رحلت ساز کرد

نالهن بلبل که گلبانگ دل افکاران خوش است

ناگشوده گول نه‌قاب ئاهه‌نگی ریه‌له‌ت سازکه‌رد، ناله‌ کون بولبول که‌ گولبانگی دل ئه‌فکاران خوشه‌ست.

گول هیشتا په‌چه‌ لانه‌دابوو - به‌ ته‌واوی نه‌پشکوتبوه‌ - نیازی سه‌فه‌ری کرد(ئاوازی سه‌فه‌ری سازدا) بنالینه‌ بولبول، چونکه‌ ناله‌ و زاری دلبینداران خۆشه‌.
ناگشوده: نه‌کراوه‌ ناگشوده‌ گل نقاب: په‌چه‌ی گول به‌ نه‌کراوه‌یی، مه‌به‌ست له‌وه‌یه‌ که‌ گول نه‌کراوه‌ته‌وه‌ و هیشتا خونچه‌ بووه‌.

آهنگ: ئاواز لیره‌دا به‌ واتای نیاز هاتوه‌ رحلت: سه‌فه‌ر، کۆچکردن، مردن
له‌م به‌یته‌دا ئامازه‌یه‌کی بۆ مه‌رگی گول تیدایه‌، چونکه‌ گول ته‌مه‌نیکی زۆر کورتی هه‌یه‌ لیره‌دا (آهنگ رحلت سازکرد) یش ده‌بیته‌: ئاوازی مه‌رگی چری.

نالهن: ناله‌نان بکه‌، بنالینه‌ گلبانگ: ناله‌، فریاد، بانگی خۆش
دل افکاران: دلبینداران، دلنیشاوان، خه‌مباران

ده‌لئ: به‌رله‌وه‌ی گول په‌چه‌که‌ی سه‌ر رووخساری لادبات، واته‌ به‌رله‌وه‌ی که‌ بپشکویت و قوناغی خونچه‌یی به‌جئ به‌یلت ئاوازی سه‌فه‌ری لیدا، واته‌ نیازی سه‌فه‌ری کرد و ویستی بروت، یاخود به‌ مانای دووه‌م ئاوازی مه‌رگی لیدا و هه‌لوه‌ری، ئه‌ی بولبول مادام گول به‌م

زوویه‌ به‌جیمان دئلی بنالینه‌، چونکه‌ بانگی خۆشی گریه‌ و ناله‌ی دلبینداران و خه‌مباران خۆش و غه‌مگینه‌ و سووتینهر و خه‌مناکه‌، له‌راستیدا (گلبانگ دل افکاران خوش است) له‌م به‌یته‌ی داهاوتودا زیاتر روونده‌بیته‌وه‌.

۴- مرغ شب خوان را بشارت باد کاندر راه عشق

دوست را با ناله شبهای بیداران خوش است

مورغی شه‌بخان را به‌شاره‌ت باد که‌نده‌ر راهی ئیشق، دوست را با ناله‌یی شه‌بهایی بیداران خوشه‌ست.

موژده‌ بی بولبولی شه‌بیدار و ئاوازی یه‌ئ له‌ نیو ریگی عه‌شقا دۆست خۆشی له‌ ناله‌ی بیداران کاتی شه‌و دیت.

مرغ شب خوان: ئه‌و بالنده‌یه‌ی که‌ به‌ شه‌ودا ده‌خوینت، درکه‌یه‌ له‌ بولبول لیره‌دا مه‌به‌ست له‌ عارفانه‌یه‌ که‌ به‌ شه‌ودا موناجاتی خودا ده‌که‌ن.

بشارت باد: مژده‌بی اندر: له‌نیو

له‌ میسراعی دووه‌مدا به‌ بولبول ده‌لئت بنالینه‌ و که‌موکورتی نه‌که‌ی له‌ نالیدا، لیره‌شدا مژده‌بی له‌ بولبول که‌ به‌ شه‌ودا ده‌خوینت و ده‌نالینت. له‌ نیو ریگی عه‌شقا دۆست هه‌زی له‌و ناله‌یه‌ی ئه‌وه‌ و پیی دلخۆش ده‌بیت. له‌ مانای عیرفانیدا بولبول عارفی شه‌وبیداری ریگی موناجاته‌ له‌گه‌ل خودا. شاعیر ده‌لئ: ئه‌ی شه‌و بیداری ده‌م به‌ موناجات زیاتر فریاد و ناله‌ بکه‌، چونکه‌ دۆست - واته‌ خودا - زۆر هه‌زی له‌ گوینگرتنه‌ له‌و موناجاته‌ی تۆ (د.ه‌روی) له‌ (ئوستاد فروزانفر) هه‌ه‌یناویه‌تی که‌ چه‌مک و مه‌فهومی به‌یته‌که‌ ئامازه‌یه‌ به‌م فه‌رموده‌ قودسییه‌: " له‌ خه‌به‌ردا هاتوه‌ که‌ کاتی به‌نده‌یه‌ک دۆعا ده‌کات خوای گه‌وره‌ زیاتر ئه‌وی خۆش ده‌ویت و به‌ جویره‌ئیل ده‌لئ دره‌نگتر داواکه‌ی جیبه‌جئ بکه‌ من هه‌ز ده‌که‌م موناجات و ئاوازی ئه‌وم گوئ لئ بی) {ه‌روی، ج ۱، ل ۱۴۹} .

۵- نیست در بازار عالم خوشدلی ور زانکه هست

شیوه رندی و خوشباشی عیاران خوش است

نیست دهر بازاری ناله‌م خوشدلی قهر زانکه هه‌ست، شیشه‌یی ریندی و خوشباشیی ئه‌بیاران خوشه‌ست.

له‌ بازاری جیهاندا شادی و دلشادی نییه‌، ئه‌گه‌ر هه‌شبئ به‌ شیوه‌ی رندی و خه‌منه‌خۆری عه‌یاران خۆشه‌.

بازار عالم: بازاری جیهان خوشدلی: شادی، دلشادی شیوه: شیوه، شیواز خوشباشی: خففت نه خوری، خفم نه خوری، که سی که دوربیت له خفم و خففت عیار: زیره، چالاک، هوشیار، واته که سی که همیشه له جولهدا بیت و له جیگه یه که قهرار نه گرت و همیشه له هاتووچودا بیت، به لام وک زاراه، عیار که سی که زور عاقل بیت و به نازی عاقلی خوی له نیو خه لکیدا بی پورا ده بیت و گوی به داب و نه ریت و سنوره کان نادات. (عیاران) پش له گهل تهوهی کزی (عیار) ه، به لام دهسته یه که بوون له خه لکی ره مه کی که خاوهن ریگخت بوون وک حیزب و تا راده یه که شاسوار و پالوانه کانی ته وروپا چون له سه ده کانی ناوه راستدا به زوری جل و بهرگی تاییهت و دابونه ریتی جیایان هه بووه، نه ندامانی تم پوله جوامیریان به بنچینهی کاری خویان داناره و له ریگهی ریگری و چه تیه وه ژیاون. دهسته ی عیاران خه لکانی جهنگاوه ر و شه رانی بوون.

کورتی مانای به یته که: له بازاری جیهاندا شادی وجودی نییه و گهر هه شبی بهو شیوه خوشه که دهسته ی عیاران به بی پورایی و بی خفم و خففتی و نازایه تی چیژ ده بن خوشه، نه که شیواز و شیوهی ته هلی ریا که به ترس و له رزه وه ده ژین، حافظ زور جار مه بهستی له رهند و عیاران عارفه راسته قینه کانه.

۱- از زبان سوسن آزاده ام آمد به گوش

کاندر این دیرکهن کار سبکباران خوش است

ته ز بهانی سوسنه نی نازاده تم نامهد به گوش، که نده رتین دهیری کوهن کاری سه بوو کباران خوشه ست.

له زمانی سه وسنه نی سه ربه ستوه گویم لی بوو، که لهم دیره کوندها کاری بارسووکانه کان چاکتره.

سوسن: گیا یا گوئیکی بوغوشه که همیشه سه وزه و په له کانی وک زمان وایه، سه وسنه. زبان سوسن: په لی سه وسنه، چونکه په له کانی سه وسنه وک زمان وان، هه روه ها له همیشه سه وزیدا وک زماخالیک بز به رده وامی ژیان.

سوسن آزاده: واته سه وسنه نیک که ته واری سال سه وزه، چونکه میوه و بهری نییه - هه روه ها دارسه رویش - له کانی همیشه ریک و راستن و وک دره ختی دیکه له تاو قورسی به ره کانیاندا ناچه میته وه، به نازاد و سه ربه ست و بارسووک و هسفرکاون سه وسنه نی سه ربه ست واته سه وسنه نی بی بهر و بی باری گران.

گوش: گوی آمد به گوش: هاته گوی، گویم لی بوو کهن: کون، دیرین دیرکهن: مه به ست له دونیا به له بری دیری کون له کوردیدا هندی جار ویرانه به کارده هیتریت. به بوونی زمانی سه وسنه و بارسووکی ته و له دنیا دا ده لی: من له زمانی سه وسنه وه، واته له همیشه سه وزی په له کانی سه وسنه و سه ربه ستی و بیباری گرانی ته وه وه، ته وه م گوی لی بوو له م ویرانه دیره ی دنیا دا ته وانه چاکترن که بارسووکن و خفم و خففتیان نییه و باری گرانی مه ستولییهت و خزمه تکردن هه لنگرن و به نازادی ده ژین، بارسووکان بهو که سانه ش ده گوتری که بیر له شت ناکانه وه و له بری نه نییه کانی گه ردوون و ته و دیو سر وشتدا نین.

۷- حافظا ترک جیهان گفتن طریق خوشدلیست

تا پنداری که احوال جهانداران خوش است

هافزا ته رکی جه مان گوفته ن ته ریقی خوشدلیست، تا پنداری که ته هقالی جه مانداران خوشه ست.

حافظ ریگهی دلخوش بوون و شادی ته رکی دنیا کردنه، هه رگیز گومان نه بهیت که ته وانه ی زور خه ریکی دونیان ته حوالیان چاک و خوشه.

ترک: ته رکی، وازلیه یانان ترک جهان گفتن: ته رکی دنیا کردن، واته واز له دنیا و خوشییه کانی دنیا هیان پنداری: گومان نه بهی، و ته سه ور نه که ی. جیهانداران: ته وانه ی که خه ریکی دونیان

وازه یان له دنیا و خوشییه کانی له پیوستییه کانی ریگهی گه یشتن به خودایه، وازه یان له دنیا له ریگهی ته ریه تدا وازه یان له هه موو ته و شتانه ی که مرؤف بی ناگا ده کات له رۆشتن به ره و ناخ و ناوه وه - گه یشتن به خودا -، به لام له شه ریه تدا وازه یان له دنیا ده ره یانانی دنیا به دل و دل نه به ستنه به خوشییه کاتییه کانی دنیا له شه ریه تدا ده کری ده وه مه ند بیت و دل به دنیا نه ده ی، به لام له ته ریه تدا نابی ده وه مه مند بیت، ته نانه ت ته و شته پیرۆزانه ش وک نویت و رۆژو... که له ریگهی بیر کردنه وه و به ره و خاچوون دوررت ده خاته وه به دنیا یی ده درینه قه لم. بویه حافظ ده لی: گهر ده ته وی بگهی به ریگهی خوشحالی و شادی و ناسوده یی پیوسته ته رکی دنیا بکهیت و واز له دنیا به ینتیت، چونکه ته نیا ریگهی گه یشتن به ناسوده یی وازه یان له دنیا، واش بیرمه که ره وه که ته وانه ی دنیا یان هه یه و خه ریکی دونیان خوشحال بن و ته حوالی روحیان چاک بیت، ته وان له نه داره کان ناسوده ترن. دنیا ته وه به تا به دوایدا برۆیت ناسوده تر ده بیت و تا وازی لی به ینی خوشحالتر ده بیت.

غزه لی سی و دووهم:

به حری موجته سی ههشتی مهخبوونی نهسله می موسبه غ
(مفاعلن فعلاطن مفاعلن فعلاطن)

۱- کنون که بر کف گل جام بادهء صاف است

به صد هزار زبان بلبش در اوصاف است

کنون که بهر کف فی گول جامی باده بی سافهست، به سهد ههزار زه بان بولبوله ش
دهر ئوسافهست.

ئیستا که شهرابی بی خهوش به دهستی گولوهیه، بولبول به سهد ههزار زمان له
وهسفی نهودایه.

کف گل: دهستی گول، مه بهست له له پی گول کاسه ی گول که په ره کانی له سهر دههستی
جام باده: پیکی شهراب، مه بهست له په ری گول که وه ک شهراب سووره.

زبان: زمان در اوصاف است: له وهسفی دایه

بهیته که باس له هاتنی وهزری به هار و سهیر و سه فای گول و پشکوتنی گول دهکات،
کاسه ی گولی به له پی دهست یا خود دهست چواندوه په ره سووره کانیشی به پیکی شهرابی
سوور و دهلی: ههروهک چۆن بلئی پیکی شهراب له دهستیدابی ناوا گولیش پیکی شهرابی په ره
سووره کانی له سهر دهستی داناوه، ئەم دیمه نهش هیئنده جوان و سه رنجراکیشه بولبول به سهد
ههزار زمان و شیوه ده برین که وتوه ته وهسفی ئەم جوانییی که گول به سروشتی
به خشیوه. (گول یاری هق و بولبول عاشقانی عارف و سروشتیش دونیای عیرفانه).

۲- بخواه دفتر اشعار و راه صحرا گیر

چه وقت مدرسه و بحث کشف کشف است

بخاه دهفته ری نه شعار و راهی سه هرا گیر، چه شه قتی مه دره سه شو به هسی که سفی
که شافهست.

دهفته ری شیعر به دهست بهینه و ریگهی دهشت بگره بهر، چ کاتی گوشه ی حوجره و باسی
(کشف الکشاف) ه.

بخواه: داوا بکه، به لام لیته دا واتای به دهست بهینه زیاتر له گه ل مانای گشتی بهیته که دا
دیته وه هه رچه نده مانای داوا بکه ش راسته.

دفتر اشعار: دیوان و دهفتهری شیعر

صحرا: بیابان، دهشت

مدرسه: قوتابخانه، به لّام لهو سهردهمه‌دا حوجره قوتابخانه بووه. کشف: کشف، گه‌پان کشف: ته‌فسیری قورنانی پیروزی (الکشاف)ی زانای گه‌وردهی زمخشرییه.

کشف الکشاف: کتیبی شهرح و حاشییهی ته‌فسیره‌که‌ی زه‌مخشرییه‌که‌ی (شیخ‌علامه‌ابی حفص‌عومهری کوری عبدالرحمن) ناسراو به‌(سراج) دایناوه.

له بهیتی یه‌که‌مدا باسی دیمه‌نی گولّ و بولبولی به‌هاری کرد و لی‌ره‌شدا فه‌قیّ و قوتابیانی گوشه‌ی حوجره‌کان هان ده‌دات که له‌م وهرزه‌ خو‌شه‌دا له گوشه‌ی حوجره‌کاندا بی‌نسه‌ دهره‌وه و واز له‌ خو‌یندن به‌ینن و رووبکه‌نه‌ ده‌شت و ده‌ست بکه‌نه‌ خو‌یندنه‌وه‌ی شیعر، ده‌لیّ: داوای ده‌فته‌ری شیعر بکه‌ یاخود ده‌فته‌ری شیعر به‌ده‌ست به‌ینن و روو بکه‌ره‌ ده‌شت و دهر. چونکه له‌م وهرزه‌ خو‌شه‌دا کاتی قوتابخانه و دهرس خو‌یندن و لی‌کولینه‌وه و خو‌یندنی شهرحه‌که‌ی(سراج) نییه‌ که له‌ سهر ته‌فسیری (کشاف)ی زه‌مخشری دایناوه یاخود نی‌ستا کاتی کردنه‌وه و دیراسه‌ی ته‌فسیری کشاف نییه‌. بی‌گومان گوتاری شاعیر بۆ فه‌قی‌کانه، چونکه له‌و سهرده‌مه‌دا و تا نی‌ستاستاش (کشاف) له‌ به‌رنامه‌ی فه‌قی‌یه‌تیدا ده‌خو‌یندری و هانیان ده‌دات به‌ره‌و دنیای عیرفان پرۆن.

۳- بېر ز خلق و ز عنقا قیاس کار بگير

که صیبت گوشه‌نشینان ز قاف تا قاف است

ببور ز خه‌لق و ز نه‌نقا قیاسی کار بگير، که سیتی گوشه‌نشینان ز قاف تا قافه‌سه‌ت. له خه‌لق دابریّ و سیمورغ بکه به سهرمه‌شقی کاری خو‌ت، چونکه ناوداری گوشه‌نشینان له قاف تا قافه.

بیر: بیر له خلق: له خه‌لق جیابه‌ره‌وه و دووربه لییان، له خه‌لک دابریّ

خلق: دروستکراو، وجود، مرۆف، خه‌لک عنقا: سیمورغ، بالنده‌یه‌کی ته‌فسانه‌یه‌یه که

له‌کیوی قاف ده‌ژی صیت: ناوداری، شوهرت

گوشه‌نشین: گوشه‌نشین، که‌سی که تی‌که‌لاوی که‌س ناکات.

قاف: به مانای کیو دیت و خو‌شی کیویکه واته کیوی (قاف) له ته‌فسانه‌دا باوه‌ر وایه که کیوی قاف چوارده‌وری دنیای گرتووه.

ز قاف تا قاف: له قاف تا قاف، واته ته‌م سهری دنیا تا ته‌وسهری دنیا.

ناشکرایه که سیمورغ ته‌نیا ناوی هه‌یه و که‌س نه‌یدیه و نه‌هاتووه‌ته نیو کۆمه‌لگه له کاتی‌کدا لای هه‌مووان به‌ ناوبانگه و ناو و شو‌ره‌تی هه‌یه، بۆیه تو‌ش گهر ده‌تووی وه‌ک سیمورغ ناوداریبیت پیویسته ته‌و بکه‌یه‌ته سهرمه‌شق و وه‌ک ته‌و ره‌فتار بکه‌یت، که ده‌لیّ: له خه‌لکی

دوورکه‌وه‌وه، یاخود له ته‌واوی دروستکراوه‌کان دوورکه‌وه‌وه و ته‌نیایی هه‌لبژێره و سیمورغ بکه سهر مه‌شقی خو‌ت، چونکه ناو و شو‌ره‌تی گوشه‌نشین و خه‌لوه‌تنشینان له‌م سهری دنیا تا ته‌و سهری دنیایه و له دنیا‌دا ناو و شو‌ره‌تیان ده‌نگیداوه‌ته‌وه، تو‌ش له خه‌لک دوورکه‌وه‌وه تا ناو و شو‌ره‌تت سهرانسهری دنیا بگریته‌وه.

۴- فقیه مدرسه دی مست بوود و فتوی داد

که می حرام ولی به ز مال اوقاف است

فه‌قیه‌ی مه‌درسه‌یه دی مه‌ست بوود و فه‌تقا داد، که مه‌ی هه‌رام شه‌لی بیه‌ه ز مالی تو‌وقافه‌ست.

دوینیّ زانای فیه‌ه‌زانی حوجره و قوتابخانه سهرخو‌ش بوو، فتوای دا: که شه‌راب خواردنه‌وه حهرامه، به‌لّام چاکتره له خواردنی مالی وه‌قفکراو.

فقیه: فیه‌ه‌زان، زانای بوواری فیه‌ه فتوی داد: فتوای دا به: به‌تر: چاکتره مال اوقاف: مالی وه‌قفکراو، پاره یا ههر شتی‌ک که وه‌قفکرا بی‌ت، (اوقافیش) واته: ته‌و شته‌ی که (وه‌قف) ده‌گریت بۆ شتی‌کی دیار، بۆ نمونه ده‌گوتریت (فلان باخ) وه‌قفی مزگه‌وته واته به‌روبووم و قازانجه‌که‌ی بۆ مزگه‌وت ده‌بی‌ت و حهرامه له شتی تردا سهرف بگریت.

به‌یه‌ته‌که به‌راورد له نیوان حهرامی‌یه دوو حهرامدایه که ته‌وانیش عاره‌ق و خواردنی مالی وه‌قفه و لای شاعیر مه‌یخواردنه‌وه ناسانتر و گونا‌ه‌ی که‌متره له مالی وه‌قفکراو، چونکه ته‌میان ته‌نیا له نیوان خودا و به‌نده‌ دایه، به‌لّام ته‌وه‌ی دیکه‌یان حه‌قی خه‌لکییه و ده‌لیّ: دوینیّ فتواده‌ری ره‌سی حوجره که ره‌نگه خو‌شی یه‌کی‌ک بووی‌ت له‌و که‌سانه‌ی که مالی وه‌قییان خواردوه مه‌ست بوو، له کاتی مه‌ستیدا که ناگای له خو‌ی نه‌ما فتوایدا که خواردنی مالی وه‌قفکراو خرابتره له مه‌یخواردنه‌وه. له کاتی‌کدا به‌یه‌ته‌که تانه‌یه‌که له‌و که‌سانه‌ی که پاره و مالی وه‌قفکراو ده‌خۆن ناماژده‌یه‌کی تی‌دایه بۆ (مبارزال‌دین محمد پاشا)، چونکه ته‌و پاشایه که له‌پیتشدا باسکرا له ری‌گه‌گرتن له کاری خرابه و فه‌رمان به‌چاکه‌دا زۆر توند بوو، به‌لّام پاشان حه‌زی داگیرکردنی جیهان که‌وته سهری و ده‌ستی کرده ده‌ست به‌سهرداگرتنی سهره‌وت و سامان و پاره و شو‌ینه وه‌قفکراوه‌کان و هه‌موویانی هینایه دیوان و کۆشکی خو‌ی.

ده‌کریّ لی‌ره‌شدا هه‌مان ناماژه بی‌ت که فتواده‌ری ره‌سی له کاتی‌کدا که به‌ ویشاری هه‌رگیز ناوی‌ری‌ت و نایه‌وی‌ت فتوای وا بدات، به‌لّام دوینی سهرخو‌ش بوو ته‌و فتوایه‌ی دا، به‌مه‌ش ده‌کریّ لی‌ی هه‌لبی‌ت که فتوادان به‌ مه‌ستی دروست نییه و ته‌و فتوایه وه‌رناگری‌ت. به هه‌رحال لی‌ره‌دا

حافظ وک هميشه تانه له حوجره يی و فتوادره ره سيميه کان ده دات و وه سفی عه شق و عيرفانی راستی ده کات.

۵- به دُرد و صاف ترا حکم نیست خوش درکش

که هرچه ساقی ما کرد عین الطاف است

به دوورد و ساف تورا هوکم نیست خوش درکش، که هرچه ساقی ما کرد ئه یینی ته لتافه ست.

برپار به ده ست تو نییه که شهرابی بیّ خوش بنوشی یا خلته و خالی بنه که یی، که وایه به خوشی بینوشه، چونکه ساقی نییه هرچی کردوه لوتف و خوشه ویستییه.

ترا حکم نیست: برپار به ده ست تو نییه، ئیختیاری تو نییه.

درکش: بنوشه، هه لده، درکش واته بکیشه، به لام له کوریدا بکیشه بو جگه ره و شتی وک ئه و به کاردی نه وک بو شهراب که بنوشه یا خود هه لده به کاردی

الطاف: کزی لطف، نهرم و نیانی، به لام لیتردها به مانای چاکه و خوشه ویستی دیت.

درد و صاف: مهیی (صاف) بیخه وش گرانتره و سهرتویژ و سهرانسهری شهرابه که یه، به لام (درد) بنی کویه له یه که یه و خلته داره و ههرزانتزه، لیتردها مه به ست له خوشی و بیخه وش و خلته داری و ناخوشییه.

به یته که ناماژه یه به پرکردنی پیکه کانی ئیمه ههر له سهره تای بو فغانه وه و جه ختکردنه وه یه له سهر باوه ری جه بریانه ی شاعیر، به لام لیتردها (ساقی - خودا) به نهرمی و چاکیه وه کاره کانی نه مجامداوه و شاعیر دلنیا یه له وه ی که ساقی ههرچی کردوه به خوشه ویستی و چاکیه وه کردویه تی.

ده لی: وک چون ساقی پیکه کان پر ده کات و تو سهر به ست نیت له وه ی بو خوتی تیکه ی ئیتر ههرچی بو له بیخه وش و خلته دار ده بیّ هه لیده ی، ئیمه ش له کاتی دروست کردماندا چاره نووسمان له دونیادا دیاریکراوه له بهر ئه مه گهر ژیاغان له دونیادا پر بو له خوشی و بیخه وش ییا خود پر بوو له ناخوشی و خلته داری نابیّ خه فته تی پیّ بخوین و خه م دامانگریت چونکه ئه وه ی له وه سهره وه کاره کانی به ده ست له خو مان زیاتر به رامبه رمان میهره بانتره و ئه و له خوشه ویستیده ئه مانه ی بو نووسیون، ههر بویه ههر کامیکیان بو به خوشی هه لیده، واته به خوشی بیگوزهرینه و ژیا ن بیه سهر گهر خوشی بو یان ناخوشی، کاتی مروّ هه ستیکرد ئه م ریگه یه به ئاره زووی خو ی ته ی ناکات و ئه و که سه ش فه رمانی پیداوه میهره بانترین و خوشه ویستترینه ئیدی به دلنیا یه وه پیشوازی له مه یینه تیه کانی ده کات، شاعیریش دلنیا مان

ده کاته وه و ده لی: بهرنامه دانه ره له هه مووان نهرم و نیانتر و خوشه ویستتره بویه به دلنیا یه وه هه نگاوه لگره.

۶- حدیث مدعیان و خیال همکاری

همان حکایت زردوز و بووریاباف است

هه دیسی موده نییان و خه یالی هه مکاری، هه مان هکایه تی زهردوز و بووریابافه ست. چیرۆکی بانگه شه که رانی مایه پوچ و خه یالی هاو پیشه یی ئه وان، هه مان چیرۆکی سیمچن و هه سیرچنه کانه.

زردوز: سیم درو، که سانیک که له سهر پارچه ی گرانبه های وک ئاوریشم به سیم و پارچه ی بریسکه دار نه خش دروست ده کن.

بووریا: هه سیری له قامیش دروستکراو بووریا باف: هه سیرچن

سه باره ت به چیرۆکی سیمچن و هه سیرچنه کان ده گینه وه که جار یکیان پادشایه ک بو چینی نه خش له سهر پارچه یه کی گرانبه ها، داوا ی نه خش سازه کانی کرد، کاتی ناماده بوون، هه سیرچنه کانی ش هات بوون، پادشا به سهر سورمانه وه پرس ی ئیوه بوچی هاتوون؟ ئه وانیش گوتیان گهر چنن بیت ئیمه ش کاری چنن ده که یین، هاوشیوه ی ئه م چیرۆکه وک تیکه لاو بوونی کویاندر ووه کان بوو به بهر گدرووه کان.

مه به ست ئه وه یه: گهر چی بانگه شه که رانی زانست و زانا راسته قینه کان هه ردوویان کتیبیان به ده ست وه یه، به لام کاریان زور جیاوازه له یه کتری هه روه ک چون نه خش سازی به سیم و له سهر پارچه ی گرانبه ها و هه سیرچنن هه ردوویان چننن، به لام جیاوازیان زوره و یه که میان کاریکی ورد و زه وق و سه لیه ی ده وی، به لام هه سیرچنن کاریکی سهره تاییه که وایه هاو پیشه یی ئه وان له گه ل یه کتریدا ناگوچی و زور جیاوازن لیکی و بانگه شه که ری مایه پوچ له کاتی کارکردن تیکده شکی.

۷- خموش حافظ و این نکته های چون زر سرخ

نگاهدار که قلاب شهر صراف است

خه موش هافز و ئین نوکته های چون زهری سورخ، نیگاهدار که قوللابی شه هر سه ررافه ست.

حافظ بیّ ده نگ به و ئه م قسانه ی (غه زله) وک ئالتون وان لای خوت پیاریزه، چونکه ته زویرکاری شار، خو ی ئه و که سه یه که ته زویر و ئه سل ی له یه کتری جیا ده کاته وه.

نکته: قسه ی کاریگهر مه به ست له غه زله کانییه تی

زر سرخ: ئالتونى بىخەش
نگاه دار: ئاگات لى بى، بىپاريزه

قلاّب: تەزويركار، تەزويرچى، كەسى كە سكهى قەلب دروستدەكات

صراف: كەسى كە ئەسلى لە تەزوير جيا دەكاتەوه

حافظ لە سەردەمبەكدا بووه كە سەردەمەكە خۆى خراپبوه و بە خۆى دەلى: بىدەنگ بە و ئەو غەزەلانەى دەياننوسى لای خۆت بىپاريزه و بلاويان مەكەرەوه، چونكە ئەو كەسەى كە ئەسل و تەزوير لە يەكترى جيا دەكاتەوه و ئەوكارەى پى سىپىردراوه خۆدى تەزويرچىيەكەيه. دەكرى ئاماژە بىت بەوهى كە ئەو سەردەمە رەخنەگرى غەزەل ياخود ئەو كەسەى كە ئەركى هەلسەنگاندنى شىعرى پى بەخشاوه خۆى دزى شىعر بوو بىت، هەرودەك چۆن ئەمەرۆ كاتى نووسىنىك، شىعەرىك يان هەردەقەيكى جوان دەچىتە بەردەستى دەستەى نووسەرانى تەزويرچىيە گۆفارىك يان رۆژنامەيەكەوه بە نىوى خۆيهوه بلاوى دەكاتەوه ياخود مامۆستايەكى زانكوۆ باسىكى زانستى قوتابىيەكى دەدزىت و بە نىوى خۆيهوه چاپى دەكات، بە داخەوه ئەم دياردەيه لە ئەمەرى رۆشنىبىرى ئىمەدا زۆرباوه.

غەزەلى سى و سىپەم:

بەحرى موجتەسى هەشتى مەخبوونى مەقسور

(مفاعىلن مفاعىلن مفاعىلن)

۱- درين زمانه رفيقى كه خالى از خلل است

صراحی می صاف و سفینهء غزل است

دەرىن زەمانە رەفىقى كە خالى ئەز خەلەلەست، سوراھىيە مەى ساف و سەفینەيى غەزەلەست.

لەم زەمانەدا ھاوړپىيەك كە خراپ نىيە سوراھى شەرابى بىخەش و دەفتەرى غەزەلە.

خلل: خراپى، فىل، تەلەكە كە خالى از خلل: كە خالىيە لە خراپى، كە خراپ نىيە سەفینە: سەفینە، كەشتى، دەفتەرى شىعر ياخود دىوانى شىعر لىرەشدا هەردوو واتاكە دەگەيەنى.

دياره زەمانەكە پى بووه لە خراپەكارى و هەلخەلەتاندن بۆيە شاعىر دەلى: تەنيا ھاوړى و دۆستانىك كە لەم دەور و رۆژگارەدا نابنە مايەى خراپەكارى و بىبەرىن لە خراپە سوراھى شەراب(عەشق) و دەفتەرى غەزەلياتە.

۲- جریده رو که گذرگاه عافیت تنگ است

پياله گیر که عمر عزیز بی بدل است

جەرىدە رۆو كە گۆزەرگاھى ئافىيەت تەنگەست، پىالە گىر كە ئومرى ئەزىز بى بەدەلەست.

بە بارسووكى برۆ چونكە رىگای سەلامەتى تەنگەلانە، پىالە بگرە بە دەستەوه، چونكە تەمەنى خۆشەويست بى ھاوتايە.

جریدە: بە موجهەردى، بە بارسووكى، مەبەست لەوہیە خۆت لە مەشغول بوون بە رووكارى دونباوه خەرىك مەكە و دارنرى لىيان رو: برۆ، تىپەرە گذرگاھ: رۆرەو، رىگا، شوئىنى تىپەرین عافىت: سەلامەتى، رزگاربوون لە مەينەتى و مەسائىب

تنگ: تەنگ، تەسك، تەنگەلان پىالەگىر: پىالەبگرە، مەبەست لە شەرابە

بى بدل: بى ھاوتا، شتى كە بە هىچ نەگۆردرىتەوه.

به ریبواری ریگه‌ی ژیان - مروّف - ده‌لی: دارنری له شته‌کان و باری خۆت سووککه، واته ریگه‌ی زوه‌د بگره‌ بهر و خۆت مه‌شغو‌لی جوانییه‌کانی دنیا مه‌که، چونکه ئەو ریگه‌یه‌ی مروّف پێیدا تێده‌په‌رپۆ بۆ سه‌لامه‌تی ته‌نگه. واته تا مه‌شغو‌لی جوانییه‌کانی دنیا بی زیاتر تووشی دهدد و به‌لا ده‌بیت و گهر ده‌ته‌وی سه‌لامه‌ت بیت خۆت له جوانییه‌کانی دنیا بکێشه‌روه‌ه و مه‌ی بنۆشه و به‌ خۆشی ژیان به‌سه‌ربه‌ره، چونکه ته‌مه‌نی نازیزی مروّف بی هاوتایه و که تیپه‌ری به‌ هیچ شتی قهره‌بوو ناکرێته‌وه.

۳- نه من ز بی عملی در جهان ملولم و بس

ملالت علما هم ز علم بی عمل است

نه من ز بی ئەمه‌لی دهر جه‌هان مه‌لولم و به‌س، مه‌لاله‌تی ئوله‌ما هم ز ئیلمی بی ئەمه‌له‌ست.

ته‌نیا من نیم له‌وه دلته‌نگم که له دنیا دا کارێک ئەنجام ندری، دلته‌نگی زاناکانیش هه‌ر به‌ هۆی زانستی بی کرده‌وه‌یه.

بی عملی: بیکاری، بی کرده‌وه‌یی، لی‌ره‌دا ده‌کرێ ناماژه‌ بیت به‌ مانایه‌کی پۆزه‌تیفی که بیکاری و به‌تالییه و یاخود ناماژه‌ بی به‌ مانایه‌کی نیگه‌تیفی که بیکرده‌وه‌یه.

ملول و ملامت: دلته‌نگ و دلته‌نگی علم بی عمل: عیلمی بی عه‌مه‌ل، زانستی بی کرده‌وه

ده‌لی: ته‌نیا من نیم له‌به‌ر بیکاری و به‌تالی خۆم خه‌فه‌ت ده‌خۆم و دلته‌نگم، زاناکانیش هه‌میشه‌ خه‌فه‌ت ئەخۆن و دلته‌نگی زانستی بیکرده‌وه‌ی خۆیانن، یاخود ته‌نیا من نیم به‌وه دلته‌نگم که له دنیا دا که‌س کرده‌وه‌ی نییه و هه‌مووی هه‌ر قسه‌یه، به‌لکو زانا ناراسته‌قینه‌کانیش به‌ هه‌مان شیوه‌ی من دلته‌نگی ئەم حاله‌ته‌ن که زانست بی کرده‌وه‌یه.

۴- به چشم عقل درین رهگذار پر آشوب

جهان و کار جهان بی ثبات و بی محل است

به چه‌شمی ئەقل دهرین ره‌ه‌گوزاری پور آشوب، جه‌هان و کاری جه‌هان بی سه‌بات و به مه‌ه‌له‌ست.

له‌م ریبه‌ پر له‌ فیتنه و ناشوبه‌دا دنیا و کاری دنیا له چاری عه‌قله‌وه‌ بی بناغه و بی ئیعتیباره.

ره‌گذار: ریگه، ری ره‌گذار پر آشوب: ری پر له‌ فیتنه، مه‌به‌ست له‌ دنیا‌یه

بی ثبات: بی بناغه بی محل: بی ئیعتیبار، بی نرخ

له‌و رووه‌وه که مروّف به‌ ریبواری ریگه‌ی ئەبه‌دی ده‌زانریت و بۆچوون هه‌یه که دنیا وه‌ک قۆناغی‌کی تیژپه‌ره‌ له‌و نیوانه‌دا و مروّف به‌جێده‌هێلی، بۆیه شاعیر ته‌مه‌نی مروّفی له‌ سه‌ر دنیا دا وه‌ک رپه‌وه‌یکی پر له‌ ناشوب و فیتنه‌ داناره و پیتی وایه‌ ته‌واوی کاروباری دنیا و خودی دنیا‌ش بی بناغه و ئەسله و هیچ ئیعتیبارێکی نییه یاخود له‌ چاوی عارف و عاقلاندا دنیا و هه‌رچی تیا‌یه بی نرخ و به‌هایه، چونکه زوو له‌ناو ده‌چی، (ئه‌م بۆچوونه‌ بپروای ئەشعه‌رییه‌کانه).

۵- بگير طرءء مه چهره‌ای و قصه‌ مخوان

که سعد و نحس ز تأثیر زهره و زحل است

بگیر تورپه‌یی مه‌ه‌ چپه‌ری و قیسه‌ مه‌خان، که سه‌ئد و نه‌هس ز ته‌ئسیری زهره‌ قو زوه‌له‌ست.

پرچی (په‌رچه‌می) مانگ رووخسارێک بگره و له‌م قسه‌ پوچانه‌ی که (خۆشبه‌ختی و به‌دبه‌ختی له‌ کاریگه‌ری زهره و زوحه‌له‌وه‌یه) مه‌که.

بگیر طره‌ه مه‌ چهره‌ای: پرچی مانگ رووخسارێک بگره، مه‌به‌ست له‌وه‌یه که دل بده‌ به‌ کچینکی جوان و له‌گه‌لیدا خۆشحال به‌ قصه‌ مخوان: قسه‌ی پوچ مه‌که، چیرۆک مه‌لی سعد:

خۆشی، خۆشبه‌ختی نحس: خراب، به‌دبه‌ختی

زهره: ئەستێره‌ی به‌ختی بچووک و (زوحل)یش ئەستێره‌ی خرابی گه‌وره‌یه‌ له‌ بۆچوونی ئەستێره‌گه‌ریدا (زوحه‌ل و مه‌ریخ) شوم و خرابن، زوحه‌ل شومی گه‌وره‌ و مه‌ریخ شومی و به‌دبه‌ختی بچووک، (موشته‌ری و زهره‌)ش خۆشی و چاکن، مشتته‌ری خۆشی و چاکی گه‌وره‌ و زهره‌ش بچووک.

لی‌ره‌دا شاعیر ئەم بیره‌ ره‌تده‌کاته‌وه‌ که چاره‌نووسی مروّف له‌ ئەستێره‌کانه‌وه‌ بیت و ئەستێره‌کان کاریگه‌رییان له‌ چاره‌نووسی مروّفدا هه‌بیت ده‌لی: ده‌ستی کچینکی جوانی وه‌ک مانگ بگره و له‌گه‌لیدا ژیانێکی خۆش به‌سه‌ربه‌ره و واز له‌و قسه‌ پوچانه‌ به‌ینه‌ که گوا‌یه ئەستێره‌کان کاریگه‌رییان له‌ چاره‌نووسی مروّفدا هه‌یه. یان به‌عه‌شقه‌وه‌ خه‌ریک به‌ه‌ و واز له‌ ئەفسانه‌ی ئەستێره‌گه‌ری به‌ینه‌.

۶- دلم امید فراوان به وصل روی تو داشت

ولی اجل به ره عمر رهزن امل است

دلهم ئومیدی فه‌رافان به‌ فه‌سلی روی تو داشت، فه‌لی ئەجه‌ل به‌ ره‌هی ئومر ره‌زه‌نی ئەمه‌له‌ست.

دلّم نومیندی زۆری هه‌بوو که به دیداری روی تو بگات، به‌لام نه‌جهل له‌پێگه‌ی عومردا جه‌رده‌ی نه‌مهل و هیوایه.

امید: نومید، هیوا فراوان: زۆر امل: نه‌مهل، هیوا
به یار ده‌لی: دلّم هیوای زۆر بوو بگاته دیداری روی تو، به‌لام ئیستا نه‌جهل له‌پێگه‌ی عومردا بووه‌ته جه‌رده‌ی نه‌مهل و هیوام و ورده ورده و له‌ ده‌ره‌نجامی پیربوونه‌وه نه‌و هیوایه‌م نامینێ که به دیدار و وه‌سلێ روی تو شادیم.

۷- به هیچ دوور نخواند یافت هشاریش

چنین که حافظ ما مست باده‌ ازل است

به هیچ دوور نه‌خاهه‌ند یافت هوشیاره‌ش، چنین که هافزی ما مه‌ستی باده‌یی نه‌زه‌له‌ست.

به‌م شیوه‌یه که حافظی ئیمه مه‌ستی شه‌رابی رۆژی نه‌زه‌له له هیچ دوور و زه‌مانه‌یه‌کدا به هۆشیاری په‌یدای ناکه‌ن و نایبیننه‌وه.

به هیچ دوور: له هیچ سه‌رده‌می‌کدا، له هیچ زه‌مانه‌یه‌کدا نخواند یافت: په‌یدای ناکه‌ن، نایبینن.

دیسانه‌وه له‌م به‌یته‌دا قسه له‌سه‌ر نه‌و بریاره نه‌زه‌لییه‌یه که له چاره‌نوسی مرۆف ده‌دری و دیسانه‌وه‌ش حافظ جه‌خت له‌سه‌ر رای خۆی ده‌کاته‌وه که نه‌ویک مه‌ستی شه‌رابی رۆژی سه‌ره‌تا و نه‌زه‌له، ئیدی که‌وابوو له هیچ دوور و زه‌مانه‌یکدا به هۆشیاری نایبیننه‌وه نه‌و له رۆژی نه‌زه‌لدا به‌و شه‌رابه مه‌ست کراوه و بووه. ئیدی تا رۆژی دواییش هۆشیار نایبته‌وه، نه‌م به‌یته ئاماژه‌یه به‌و بریارانه‌ی که له‌و رۆژه‌دا له چاره‌نوسی مرۆف ده‌دری.

غه‌زه‌لی سی و چواره‌م:

به‌حری هه‌زه‌جی هه‌شتی نه‌خره‌بی مه‌کفوفی مه‌قسور

(مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل)

۱- گل در بر و می درکف و معشوق به‌کام است

سلطان جهانم به چنین روز غلام است

گول‌ده‌ر به‌ر و مه‌ی ده‌ر که‌ف و مه‌ئشوق به‌ کامه‌ست، سولتانی جه‌هانم به چنین روز غولامه‌ست.

گول‌له‌ به‌رده‌مدا و مه‌ی له‌ ده‌ستمدایه و مه‌ئشوق به‌ ئاره‌زوی دلّه، له‌مجۆره رۆژه‌دا پادشای جیهان غولام و به‌نده‌ی منه.

در بر: له‌به‌رده‌مدا، له‌لادا، له‌پیش چاودا درکف: له‌ده‌ستدا

کام: ئاره‌زوو، مو‌راد به‌کام است: به ئاره‌زوی دلّه، به‌و شیوه‌یه که دل‌ پیتی خۆشه سلطان: پادشا، سولتان به چنین روز: له‌م رۆژه‌دا، له رۆژیکی وادا غلام: غولام، خزمه‌تکار و به‌نده.

شاعیر سی‌مه‌رج بو‌ خۆشبه‌ختی ده‌هینته‌وه که گه‌ر له ده‌ستدا بن نه‌وا مرۆف ده‌بیته پادشا و بگه‌ر پادشا و سولتانه‌کانیش له چاویدا ده‌بنه غولام، نه‌وانیش بوونی گول و جوانییه‌کانی سروشت و مه‌ی و جوانییه‌کانی ژیان و یاریکه که به ئاره‌زوی دل‌ بیت، بو‌یه ده‌لی: من ئیستا هه‌ر سیکیانم هه‌یه و له رۆژیکی وه‌هاشدا پادشا به غولام نازام.

۲- گو شمع میارید درین جمع که امشب

در مجلس ما ماه رخ دوست تمام است

گو شه‌مع مه‌یارید ده‌رین جه‌مع که ئیمشه‌ب، ده‌ر مه‌جلیسی ما ماهی روخی دوست ته‌مامه‌ست.

بلی نه‌مشه‌وه له‌م کۆره‌دا مۆم مه‌هینن، چونکه له مه‌جلیسی ئیمه‌دا مانگی روی دوست ته‌واوه.

میارید: مه‌هینن رخ: رووخسار، روو تمام: ته‌واو، پر، به‌سه

بوونی دوست له کۆر و مه‌جلیسدا مایه‌ی رووناکیی نه‌و مه‌جلیسه‌یه و ئیدی پتویست به‌وه ناکات نامیری رووناک‌کردنه‌وه به‌ینرته‌وه نه‌و کۆره‌وه، دۆستیش چ دۆستیکه، رووخساری وه‌ک

مانگی چوارده وایه و نهو نامیردهش که دهینرت بۆ رووناککردنه وه مؤمه، بۆیه شاعیر دهلی: بلی و ههوال بگهیه نه که مؤم مهینن بۆ رووناککردنه وهی کۆر، چونکه رووخساری وهک مانگی یار تهواوه و پره و هه موو دنیای رووناککردوه ته وه و له بوونی رووخساری وهک مانگی چواردهی دۆستدا دهبی چرا و مؤم چ رووناکییه کیان هه بی. گهر (تمام است) به (بهسه) واتا بکریت نهوا مانای بهیته که ده بیته: ههوال بده و بلی مؤم مهینن بۆ کۆر و مه جلیس، چونکه نه مشه و که یار لییه رووخساری وهک مانگی دۆست بهسه بۆ رووناککردنه وهی مه جلیسه که.

۳- در مذهب ما باده حلال است و لیکن

بی روی تو ای سرو گل اندام حرام است

دهر مهزه بی ما باده هه لاله ست شه لیکن، بی روی تو شهی سه رفی گوله ندام هه رامه ست.

له مهزه بی ئیمه دا شهرا ب هه لاله، به لام به بی روی تو شهی یاری سه رووی گول نه ندام هه رامه.

مذهب: مهزه ب، نایین، ریچکه لیکن: به لام بی روی تو: بی روی تو، به بی تو گل اندام: گولته ندام، سیفه تیکه بۆ مه شعوق، واته: نه ندامه کانی جهسته ت وه کو گول جوانه. هه موو جوانی و له زهت و چیژه کان لای حافظ به یاره وه جوان و له زهت به خشن و به بی روی یار و له غیابی نهودا جوانییه کان دهنه ناشیرینی و له زهت و چیژه کانیش دهنه عهزاب و نازار. ئیمه ی عاشق، مهزه ب و ریچکه یه کمان بۆ خۆمان هه لباردوه، که تیایدا باده و شهرا ب هه لاله، به لام شهی نهو یاره ی که بالات له سه رویه کی به ژن ریک ده چیت و نه ندامه کانی جهسته ت له گول، به بی ناماده یی تو نهو باده یه مان لی هه رامه و هیچ تام و چیژیکی لی نابهین.

له زاراهه ی عیرفانیدا (باده) عه شقه، گهر لییه دا (تۆ- دۆست) دۆستی عیرفانی یا خود جیهانی مه له کوت و خودا بیته نهوا مانای بهیته که ده بیته: له ئایینی ئیمه دا که ئیسلامه عه شق و خۆشه ویستی هه لاله به مهرجی له گه ل جیهانی مه له کوتا بی و عه شقی خودایی بیته، به لام شهی دۆست و یاری جیهانی بالا گهر تو لهو عه شقه دا سه نته ر و چه ق نه بویت نهوا شهو عه شقه هه رامه.

۴- گوشم همه بر قول نی و نغمه چنگ است

چشم همه بر لعل لب و گردش جام است

گوشه مه هه مه بهر قوولی نهی و نه غمه بی چه نکه ست، چه شه م هه مه بهر له تلی له ب و گهرده شی جامه ست.

هه میسه گویم چارهروانی دهنگی نایی و ناوازی چنگه و هه میسه چاویشم له لیوی سوور و گهرانی پیکه.

گوشم همه: هه میسه گویم بر: له قول نی: دهنگی نای

چشم همه: چارم هه میسه چشمم بر: چارم له، چاره چاوی

لعل لب: لیوی سوور، لیوی یاقوتی گردش: گهران، دهوری باده، ساقی به نۆزه شهرا ب دابهش دهکات مه به ست له وهیه که چارهروانم سه ره ی شهو ده ورانه بگاته سه رمن.

من به چاو و گویمه وه هه میسه له چارهروانی رۆژگار و کاتیکی خۆشدام و ناواته خوازم که به رده وام گویم له دهنگی نای و ناوازی چه ننگ بیته و چاویشم له لیوی یاقوتین و عه شق و نۆزه ی گهرانی شهرا ب بیته تا بگاته سه رم. کورته ی قسه نه وهیه که هه میسه له چارهروانی ژیانیکی ئاسوده و خۆشگوزهرانی (عیرفانی) دام.

۵- در مجلس ما عطر میامیز که ما را

هر لحظه از گیسوی تو خوشبووی منام است

دهر مه جلیسی ما ئیتر مه یامیز که ما را، هه ر له هزه شهز گیسوی تو خوشبوو مه شامه ست.

له مه جلیسی ئیمه دا عه تر مه پرژینن، چونکه ده ماغی ئیمه سات به سات له پرچی تۆوه (یاره وه) بۆخۆش ده بیته و بۆنی خۆشی پیده گات.

میامیز: له (آمیختن) هاتوه واته: تیکه لا وکردن و تیوه ردان، لییه دا به مانای پرژاندن دیت هه رلظه: هه رساته، سات به سات خۆشبوو: بۆخۆش مشام: شوینی بۆنکردنه له ده ماخدا.

هه ره که چۆن له بهیته پیشترا له بۆنی روی یاردا شاعیر هیسانی مؤم و ئامیری رووناککه ره وهی ره تکرده وه، لییه دا به بۆنی پرچی یار پرژاندنی عه تر و بۆنی خۆش به پیویست نازانیت و به بۆنی پرچی بۆخۆشی یار ههستی بۆنکردنی ئیمه سات به سات بۆخۆش ده بی ئیدی چ پیویست به عه تر پرژاندن ده کات.

۶- از چاشنی قند مگو هیچ و ز شکر

زانرو که مرا در لب شیرین تو کام است

ئه ز چاشینی قه ند مه گو هیچ و ز شه ککه ر، زانرو که مه را ده ر له بی شیرینی تو کامه سه ت.

له باره ی تام و چیژی شه کر و شیرینییه وه هیچ مه لی: چونکه له لیوی شیرینی تۆوه مواردی من شیرینه.

چاشنی: تام، چیژ، مهزه له بهیته کهدا مهزه‌ی دوا‌ی شه‌را به.

قند وشکر: شه‌کر(قند) شه‌کرکی پالیئوراه و بیخه‌وشره.

زانرو: له‌ورووه‌وه، چونکه

کام: موراد، ئارات، نارزه‌زوو

ئهم مه‌جلیسه‌ی که تۆی تیدایه و له سایه‌ی رووی تۆوه مؤمی پیوست نییه و له سایه‌ی بۆنی خۆشی پرچیشته‌وه پیوستی به عه‌تر نییه، له سایه‌ی لیوی شیرنیشته‌وه پیوستی به مه‌زه و شه‌کر و شیرینی نییه، بۆیه وه‌سفی تام و له‌زه‌تی قه‌ند و شه‌کر مه‌که بۆ من، چونکه به‌بوونی لیوی شیرینی تۆ (ئه‌ی دۆستی هه‌ق) مورادی من شیرینه و نارزه‌زووه‌کام چیژدار و به‌تامن (واته به ئاواتم گه‌شتووم).

۷- تا گنج غم‌ت در دل ویرانه مقیم است

همواره مرا کنج خرابات مقام است

تا گه‌نجی غمه‌ت دهر دلی ڤیرانه موقیمه‌ست، هه‌مقاره مه‌را کونجی خه‌رابات مه‌قامه‌ست.

تا گه‌نجی گرانبه‌های غه‌می عه‌شقی تۆ له دلی ویرانه‌مدا جیگیره به‌رده‌وام جیگه‌ی من کونجی خه‌رابات و مه‌بجانیه.

کنج: گه‌نج، شتی به‌قیمه‌ت و گرانبه‌ها
مقیم است: جیگیره، هه‌یه
همواره: به‌رده‌وام
کنج: کونج، گۆشه
مقام: جیگه

حافظ هه‌میشه به شیوه‌یه‌کی دۆستانه له (غه‌می عه‌شق) دده‌ویت و به گرانبه‌های ده‌زانیت. لیتره‌شدا هه‌ر به گه‌نج و گه‌وه‌ری داوه‌ته قه‌لهم، گه‌نج و شتی گرانبه‌هاش به زۆری له ویرانه‌کاندا دده‌وژریته‌وه و شوتینی دانسقه و گرانبه‌ها ویرانه‌یه. بۆیه ده‌لی: تا ئه‌و غه‌می عه‌شقه‌ی تۆ که گه‌نجیکه له دلی ویرانه‌مدا جیگیر بیت من به‌رده‌وام له گۆشه‌ی مه‌بجانه و خه‌راباته‌کانی عه‌شقی حه‌قیقیدا ده‌م، ئهم گه‌ته‌یه چه‌ند مه‌به‌ستیک ده‌پیکسی له‌لایه‌ک واته: غه‌می عه‌شقت زۆر ناربه‌ه‌ته و تا ئه‌و کاته‌ی ئه‌و غه‌مه‌م له دلدا بیت له ناربه‌ه‌تیدا هه‌میشه له گۆشه‌ی مه‌بجانه‌کاندا ده‌م و مه‌ی ده‌خۆمه‌وه، که ئه‌لبه‌ته ئه‌مه مانایه‌کی نیگه‌تیقی (غه‌می عه‌شقه) و نا‌کرۆی حافظ ئه‌مه‌ی مه‌به‌ست بووی، به‌لام لیکدانه‌وه‌ی دووه‌م ئه‌ویه: که مادام غه‌می عه‌شقت گه‌نجیکی گرانبه‌هایه و گه‌نجیش له ویرانه‌دایه و نیستاش له دلی ویرانه‌مدایه به‌رده‌وام ده‌م له‌و ویرانه‌سازییه‌ی دلهم و هه‌میشه له گۆشه‌ی خه‌راباتدا ده‌م تا به‌رده‌وام دلهم ویرانه‌ بیت و به‌رده‌وامیش غه‌می عه‌شقی تۆی تیدابیت، که ئهم لیکدانه‌وه‌یان

له‌گه‌ل روحی عارفانه‌ی حافزدا نزیکتره. به‌تایبه‌تی که مه‌بجانه له زاراوه‌ی عیرفانییدا خه‌لوه‌تخانه‌ی عارفان و شوپینی گۆشه‌گیریه.

۸- از ننگ چه گویی که مرا نام ز ننگ است

و ز نام چه پرسی که مرا ننگ ز نام است

ئه‌ز نه‌نگ چه گویی که مه‌را نام ز نه‌نگه‌ست، قه‌ ز نام چه پرسی که مه‌را نه‌نگ ز نامه‌ست.

له باره‌ی نه‌نگ و عه‌یه‌وه چی ده‌لیی، چونکه ناو و شوهرتی من له کاریگه‌ری ئهم نه‌نگی و به‌دناوییه‌وه‌یه، بۆچی سه‌باره‌ت به ناو و شوهرت ده‌پرسی که من ناوداری و شوهرت به نه‌نگی و عه‌یه‌یه ده‌زام.

ننگ: ناو‌زبان، عه‌یه، نه‌نگی، به‌دناوی
نام: شوهرت و ناوداری

نام ز ننگ است: ناوداری له به‌دناوییه‌وه
ننگ ز نام است: به‌دناوی له ناودارییه‌وه‌یه
له شه‌رح و شرۆفه‌ی ئهم به‌یتهدا پیویسته له بیروبوچوونی (مه‌لامه‌تی) بدوین، چونکه به‌یته‌که به ته‌واوی ره‌نگدانه‌وه‌ی ئه‌و بۆچوونه‌یه. (د. ه‌روی) له شه‌رحه‌که‌ی خۆیدا {ج ۱۶۱} له گوته‌ی (نجم الدین رازی) و (استاد فروزانفر) ده‌وه شه‌رحی مه‌لامه‌تییه‌ی کردوه که تیایدا هاتوه: مه‌لامه‌تی ده‌سته‌یه‌کی سۆڤیگه‌رییه و به‌و واتایه دیت که لای که‌سێک ناوداری و هه‌یاچوون و ستایش و بیاهه‌ل‌دان و داشۆزین و زهم و ره‌تکرده‌وه و قه‌بوولکردنی خه‌لکی بۆ ئه‌و وه‌ک یه‌ک بیت و هیچ جیاوازییه‌کیان نه‌بیت و به دۆستی و دوژمنایه‌تی خه‌لک خۆشحال و دلگران نه‌بیت و ئهم زاراوه و چه‌مه‌که دژانه به یه‌ک بزانی‌ت، هه‌رچه‌نده ئهم بیروبوچوونه خسته‌ناه‌وه‌ی خه‌لکییه و له مه‌به‌ده‌ندا دوورکه‌وتنه‌ویه له به‌ند و داوی کۆمه‌لگه، به‌لام وه‌ک خالی وهرچه‌رخانی زاهدی و زوه‌د بۆ سۆڤییه‌تی و سۆڤیگه‌ری ده‌زانیت، چونکه له سۆڤیگه‌ریدا سۆڤی له عه‌شقی خودایی و جیهانی مه‌له‌کو‌تدا سه‌رقال ده‌بیت و خه‌لک له به‌رچاوی ده‌بنه‌ سفر، به‌لام مه‌لامه‌تییه‌کان هه‌ر له به‌ند و داوی خه‌لکدان و ترسی ناوداربوون و به‌دناویان ماوه و هه‌ولتی ئه‌وه ده‌دن له‌به‌ر چاوی خه‌لک بشارد‌رینه‌وه و گرفتاری نافاته‌کانی ناو و شوهرت نه‌بن و تووشی ریا و ریاکاری نه‌بن، هه‌ربۆیه هه‌ندۆ جار کاری وا ده‌که‌ن که به رواله‌ت به‌دکاریه تا نه‌وه‌کو شوهرتی چاکی ده‌رکه‌ن و تووشی ریا بن.

بیگومان له کۆمه‌لگه‌دا ناوداری و شوهرت بۆزه‌تیف و به‌دناوی و نارپوچوون نیگه‌تیفن و هه‌میشه قسه له‌سه‌ر ناوداری خۆلادانه له به‌دناووبون، به‌لام شاعیر رییچه‌کی مه‌لامه‌تییه‌ی کرتوه و له‌و رییگه‌یه‌دایه که بیسه‌لمی‌تی ئهم وه‌ک خه‌لکانی نیو کۆمه‌لگه نییه و ئه‌و مه‌به‌ده‌ئی

لا کالڙوتوهه که له دواى شۆرته بېت و له بهدناوى بترسى دهلى: من وهک مهلامهتیبه کاتم و بهدناوبوونم ناودار دهيم، بۆيه توچ باسى بهدناوبوون و عهيبه عهيبهيهکنه و بېرم دهخهتیهوه له لایه کی دیکهوه له ناودارى دهپرسى و لىی دهگهړیى له کاتیکدا ناوداربوون لای من عهيبهيه و دهبیتته مایه عهیداربوون، چونکه له مهزه به سوڤیگه ریبه کهى مندا ناودارى و شۆرته سهرم دهخوات و دهخاته چال و داوى بهدناوبیهوه.

۹- میخواره و سرگشته و رندیم و نظرباز

وآن کس که چو ما نیست درین شهر کدام است

مه یخاره شو سهرگه شته شو رندیم و نه زه رباز، ثان کهس که چو ما نیست ده رین شههر کودامه ست.

مه یخۆر و سهرگردان و گوئ پینده در و جوانپه رستین و شه و کهسه ی که لهم شارهدا وهک ئیمه نیبه کامه یه.

میخواره: مه یخۆر سرگشته: سهرگردان، بى تامانج

رند: گوئ پى نه در، لابلالی نظرباز: جوانپه رست، کهسى که هزى له سهرکردنى جوانان بېت

چو ما: وهک ئیمه درین شهر: لهم شارهدا کدام: کام

لهم شارهدا که ئیمه ی تیبدا ده ژین هه مووان وهک یه کین و هه موومان سیفاتی یه کتریمان هه یه، بهلام هه ندیکمان خۆمان ناشکرا ده که یین و هه ندیکى دیکه مان خۆمان ده شارینه وه، دهنه لهم شارهدا کام کهسه یه که وهک ئیمه مه یخۆر و سهرگردان و بى تامانج و گوئ پینده در و گونا هکار و جوانپه رست نه بى.

۱۰- با محتسبم عیب مگوئید که او نیز

پیوسته چو ما در طلب عیش مدام است

با موهته سه بهم ئه یب مه گوئید که ئو نیز، په یقهسته چو ما در ته له بى ئه یشى مودامه ست.

عهیبى من به پۆلیس (محتسب) مه لئین، چونکه شه ویش وهک ئیمه به رده وام له هه ولئى ژیانى خۆشدا یه.

محتسب: مه ئمورى ریبگرى له خراپه کارى وهک عاره قخۆرى و زیناکه رى و هتد... که به زۆرى له پیاوه زاهید و ئایینداره کان بوون (پۆلیسى تاوان).

عیب مگوئید: شکات مه کهن، عهیب مه لئین.

او نیز: شه ویش پیوسته: به رده وام

له بهیتى پیئشودا شاعیر پیئبوا یه لهم شارهدا کهس نیبه وهک شه مان نه بى لی رهدا ده چیتته سهر پیرۆزترین یاخود بنچینه ترین کهس که ده کرى دوور بى له و کاره وه که خودى مه ئمورى بهرگرى کردنه له روودانى مونکه رات به زاراوه ی شه مپۆکه پۆلیسى تاوانه و ده لئى: لای مه ئمورى بهرگرى له تاوان شکاتم لئى مه کهن یاخود تانهم لئى مه دهن لای شه، چونکه ته نانهت شه ویش وهک ئیمه هه میشه خه ربیکى رابواردنى ژیانى خۆشى و شاده و له هه ولئى شه ژیانه خۆشه دایه و له گه ل ئیمه دا جیاوازی به کی نیبه.

۱۱- حافظ منشین بى مى و معشوق زمانى

کایام گل و یاسمن و عید صیام است

هافز مه نشین بى مه ی و مه ئشوق زه مانى، که شه یامى گول و یاسه مه ن و ئیبیدى سیامه ست.

حافز ساتى بى مه یى و مه عشوق دامه نیشه، چونکه کاتى پشکوتنى گولئى سوور و یاسه مین و جه ژنى رده مه زانه.

منشین: دامه نیشه، رازى مه به زمانى: کاتى، ساتیک، زه مانئیکى زۆر کورت

عید صیام: جه ژنى رده مه زان

واته ئیستا مانگى رده مه زان به سه رچووه و رۆژوگرتن کۆتابى هاتووه و وه رزى به هاره که وه رزى رابواردن و سه یران و سه فایه به خۆشى به سه رى به ره.

غزه لی سی و پینجه م:

به حر موجته سی ههشتی مهخبوونی مهقصور

(مفاعلتن مفاعلتن مفاعلتن)

۱- خیال روی تو در هر طریق همره ماست

نسیم موی تو پیوند جان آگه ماست

خیالی روی تو دهر ههر تهریق ههمرههی ماست، نه سیمی موی تو په یقه نندی جانی ناگههی ماست.

به ههر ریگهیه کدا برۆین خه یالی رووی تۆمان له گه لدايه و شه مالتی موی تۆش په یوهسته به گیانی به ناگا و بیداری نیمه وه.

در هر طریق: له ههر ریگهیه کدا
له گه لدا بوون نسیم: شه مال، بوئینخۆش
همره: هاوړی، هاوسه فەر، پیوند: په یوهسته

دهلی: به ههر ریگهیه کدا برۆین خه یالی رووی خۆتمان له گه لدا دهنیریت و هه همیشه له پیش چاومانی و شه مال و بوئینخۆشی زولقیشت بهردهوام له گه ل گیانی بیداری نیمه دایه.

زاراوه عیرفانییه کانی ئەم بهیته و تهواری غه زه له کەش به بی ماندوو بوون لیکده دریته وه و مانا شاراوه عیرفانییه کانیس له م غه زه له دا به ناسانی دهرده کەون، به بیعی عیرفان شاعیر به خودای خۆی - مه عشوقی حه قیقی عارفان - دهلی: به ههر ریگهیه کدا برۆین و له ههر بارودۆخیکدا بین خه یالی رووخساری تۆمان له گه لدايه که له راستیدا ئەمه پله یه کی به رزی عیرفانه و له قۆناغه سه ره تاییه کاندای روونادات و له میسراعی دووه میشدا به هینانی (نسیم) ئەم بهرده و امییه تۆخ تر ده کاته وه، چونکه شه مال فهیز و نوری بهرده و امه و چاولیبوون و ناگاداری دریتخایه نه له لایهن خوداوه و دهلی: نور و ره جمه تی تۆ هه همیشه په یوهسته به گیانی بیداری نیمه وه و ههر گیز لیبی جودا نابیته وه.

۲- به رغم مدعیانی که منع عشق کنند

جمال چهرهء تو حجت موجه است

به ره غمی موده ئیانی که مه نئی ئیشق کونه ند، جه مالی چیه ره بی تو هوجه تی موقه ججههی ماست.

به کویری چاوی مرۆقه بانگه شه کهره مایه پوچه کانه وه که ریگری له عشق ده کهن، جوانی رووخساری تۆ به لگهی رازیکه ری راستگویی نیمه یه.

به زغم: به پیچیه وانه‌ی نارده‌زوو، به کویری چاوی مدعی، بانگه‌شه‌کهر

جمال: جوانی چهره: رووخسار حجت: به‌لگه

حجت موجه: به‌لگه‌ی رازیکهر ماست: نیمه‌یه

هه‌لّه‌ت له هه‌رکات و شوینیکدا که سائیک هه‌بوون که عیرفان و عه‌شقی خوداییان به‌که‌م زانیوه و ریگرییان لی کردووه، ئەم به‌یته ره‌تکردنه‌وه‌ی رای ئەوانه و ده‌لی: به‌کویری چاوی ئەوانه‌ی که به بی‌ئوه‌ی راستگۆ بن و کرده‌وه بکه‌ن هه‌ر لاف و گه‌زافیان لیداووه، ریگرییان له عه‌شق و عیرفان کردووه جوانی رووی یاری عیرفانی هینده سه‌رنج‌راکیشه به‌لگه‌یه‌کی ته‌واو رازیکه‌ره بو‌ئوه‌ی که عیرفان و عه‌شق راسته و قسه‌ی ئەو مایه‌پوچه دیعایه و بانگه‌شه‌که‌رانه درۆیه.

۳- ببین که سبب زرخدان تو چه می گوید

هزار یوسف مصری فتاده در چه ماست

ببین که سببی زنه‌خدانی تو چه می گوید، هزار یوسفی میسری فوتاده دهر چه‌هی ماست.

سه‌یرکه که سیوی چه‌ناکه‌ی تو چ ده‌لی، ده‌لی: هه‌زار یوسفی میسری که‌وتووه‌ته چالی نیمه‌وه.

سبب: سیو زرخدان: چه‌ناکه

سبب زرخدان: سیوی چه‌ناکه، چاناگه‌ی خر و جوانی وه‌ک سیو

فتاده: که‌وتوو چه/چاه: چال

سه‌یرکه که جوانی چه‌ناکه‌ی خری تو چ ده‌لی، جوانی من هینده، کاریگه‌ره ته‌نانه‌ت هه‌زارانی وه‌ک یوسفی میسری (هه‌زهرتی یوسف - د.خ - که خۆی ره‌مز و سومبولی جوانییه) که‌وتوونه‌ته نیو چالی نیمه‌وه و گرفتاری جوانی ئەم چه‌ناکه‌یه بوون.

(سبب زرخ) له عیرفاندا زانستی چیژه له (بینین و مشاهده) لیره‌دا و به‌م مانایه ده‌لی: سه‌یرکه چیژه وه‌رگرتن له بینین و موشاهه‌ده‌ی تو ئەی یاری عیرفانی هینده له‌زه‌ت به‌خشه هه‌زارانی وه‌ک یوسفی کویری یه‌عقوب (د.خ) ده‌که‌وئته داوی و چیژه ماددییه‌کانی دونیا و جوانییه ماددییه‌کانی دنیا به‌جی ده‌هیلئت و گرفتاری ئەم چیژه ده‌بیئت و (ربی سجن احب الی ما یدعوننی الیه) {یوسف/۳۳} ده‌لیت له کاتی‌کدا ئەوان یوسفیان بو چیژه و رابووردن داوه‌ت ده‌کرد و داوای رابووردنیان لی ده‌کرد، به‌لام چونکه ئەو چیژه له موشاهه‌ده و بینین بینی بوو گرفتاری ئەم چیژه‌بوو ئەم چیژه‌ش هه‌زارانی وه‌ک هه‌زهرتی یوسف گرفتار ده‌کات.

۴- اگر به زلف دراز تو دست ما نرسد

گناه بخت پریشان و دست کوتاه ماست

ئه‌گه‌ر به زولفی درازی تو ده‌ستی ما نه‌رسه‌د، گونا‌هی به‌ختی په‌ریشان و ده‌ستی کوتاه‌هی ماست.

ئه‌گه‌ر ده‌ستی نیمه‌ به پرچی دریزی تو نه‌گات، گونا‌هی به‌ختی په‌ریشان و ده‌ستی کورتی نیمه‌یه.

دراز: دریز نه‌گات گناه: تاوان، خه‌تا بخت: به‌خت پریشان: په‌ریشان، ره‌ش، به‌د کورته: کورت دست کوتاه: ده‌ستی کورت

ده‌لی: گه‌ر نیمه ناتوانین بگه‌ینه وه‌سل و دیداری تو و په‌رده و حیجابه‌کانی نیوانمان هه‌لده‌ینه‌وه (مانای عیرفانیی پرچ) خه‌تای ئەوه نییه که تو پرچت کورته و که‌س ده‌ستی پی‌ ناگات، به‌لکو خه‌تای به‌ختی ره‌ش و بلاو و په‌ریشانی خۆمانه که هاوکارمان نییه و خه‌تای ده‌ست‌کورتی خۆمانه که ناگاته ئەو په‌ردانه، واته: گه‌ر نیمه به دیدارت شاد نابین خه‌تا و گونا‌ له خۆمانه‌وه‌یه، چونکه به‌خت یاوه‌رمان نییه.

۵- به حاجب در خلوت سرای خاص بگو

فلان ز گوشه‌نشینان خاک درگه ماست

به حاجبی دهری خه‌لئه‌تسه‌رای خاس بگو، فولان ز گوشه‌نشینانی خاکی دهرگه‌هی ماست.

به دهرگاوانی دهرگای خه‌لئه‌تسه‌رای تاییه‌تی خۆت بلی، فلانه‌که‌س - حافز - له گوشه‌نشینانی به‌رده‌رگای نیمه‌یه.

حاجب: دهرگاوان، به‌مانای برۆش دیت، به‌لام لیره‌دا به هۆی ئیزافه‌کردنه‌وه بو (دهرگا) ته‌نیا مانای یه‌که‌م راسته. در: دهرگا

خلوتسرا: خه‌لئه‌تسه‌را، شوینی تاییه‌تی ته‌نیایی بگو: بلی

فلان: فلان، لیره‌دا بو خۆ بچوو‌ک‌کردنه‌وه به‌کارهاتوووه و مه‌به‌ست له‌م فلانکه‌سه خودی شاعیره. درگه: دهرگا

ده‌لی: ئەی یار له‌و خه‌لئه‌تسه‌را تاییه‌تییه‌ی خۆته‌وه به دهرگاوانه‌که بلی که فلانه‌که‌س واته حافز یه‌کیکه له‌وانه‌ی له به‌رده‌م دهرگای نیمه‌دا گوشه‌گیربوون، با دهرم نه‌کات.

۶- به صورت از نظر ما اگر چه محجوبست

همیشه در نظر خاطر مرفه ماست

به سورهت تهز نه زهری ما ته گهر چه مه هجوبهست، همیشه دهر نه زهری خاتری موره فیهی ماست.

ته گهرچی رووخساری له بهرچاوی ئیمه شاراوویه و تهو نابینین، به لام همیشه رووخساری تهو له پیش چاوی خه یال و بیری تاسورده ماندایه.

به صورت: به رووخسار از نظر ما: له بهر چاوی ئیمه محجوب: شاراوه، داپوشراو مرفه: تاسورده، نارام، رهعت در نظر: له بیردا

دهلی: ههرچهنده یاری عیرفانی به رووخسار و شیوه له پیش چاوی ئیمه نادیاره و نایبینین و تهو رووخساره مان لی شاراوویه، به لام همیشه له بیرماندایه و له نیو خه یال و بیری تاسورده ماندایه، که بهو تاسورده یه. یاخود ده کری قسه ی یار بیت که دهلی: ههرچهنده حافظ لیمان دورره، به لام له خه یال و بیری تاسورده ماندا تاماده بی هیه و له بهرچاومانه.

۷- اگر به سالی حافظ دری زند بگشای

که سالهاست که مشتاق روی چون مه ماست

ته گهر به سالی هافر دهری زهنه د بگوشای، که سالهاست که مشتاقی روی چون مه هی ماست.

ته گهر سالی یه ک جار حافظ له دهرگای دا لینی بکه وه، چونکه سالانیکه که ناره زوومه ندی رووی وه ک مانگی ئیمه.

به سالی: به سالی جاری، سالی یه ک جار دری زند: له دهرگا بدات بگشای: بیکه وه سالهاست: سالانیکه، سالهایه مشتاق: مشتاق، ناره زوومه ند

قسه ی یاره که به دهرگاوانه که ی دهلی: گهر سالی جاریک حافظ له دهرگایدا که تهو له هیا و شهرمدا ههر چهنده گوشه گیری به ردهم تاستانه ی دهرگا که ی ئیمه یه له دهرگای دوعا و داوا نادات گهر سالی جاریک له دهرگایدا دهرگای لی بکه وه، چونکه تهو سالانیکه دور و درپژه ناره زوومه ندی رووخساری جوانی وه ک مانگی ئیمه یه.

غزه‌لی سی و شه‌شه‌م:

به‌حری ره‌م‌لی هه‌شتی مه‌خبوونی نه‌سله‌می موسبه‌غ
(فاعلاتن فاعلاتن فعلاتن فع لان)

۱-روضه‌ خلد برین خلوت درویشان است

مایه‌ محتشمی خدمت درویشان است

رۆزه‌یی خولدی به‌رین خه‌ل‌قه‌تی ده‌ر‌قیشانه‌ست، مایه‌یی موهته‌شه‌می خدمه‌تی
ده‌ر‌قیشانه‌ست.

باخی به‌رزی به‌هشت (فیردوس) خه‌ل‌وه‌تی ده‌ر‌ویشان، نه‌وه‌ی ده‌بیته‌ مایه‌ی گه‌وره‌یی و
حیسمه‌ت خزمه‌تی ده‌ر‌ویشان.

روضه: باخ، گوژار خلد: جاوید، هه‌میشه‌یی برین: به‌رز، بالا
خلد برین: به‌رزترین جیگه و پایه‌ی به‌هشت، فیردوس خلوت: خه‌ل‌وه‌ت، ته‌نهایی

درویشان: ده‌ر‌ویشان، ده‌ر‌ویشانی نه‌م به‌یته و به‌یته‌کانی دیکه‌ش نه‌و که‌سه رۆشن‌بیرانه‌ن
که له کۆمه‌لگه‌دا بیبه‌ش و به‌ش‌خوراون نه‌ک ته‌نیا ده‌ر‌ویشی چه‌مکی سو‌فیگه‌ری (د.ه‌روی،
ج ۱، ل ۱۶۶) یاخود وه‌ک سودی ده‌لی: (مه‌به‌ست له ده‌ر‌ویشان پیاوانی خودا (اهل الله) یاخود
خوداپه‌رستانه {سودی، ج ۱، ل ۳۳۲} له‌راستیدا (د.ه‌روی) زیاده‌رۆیی کردوه له رایه‌که‌یدا
مایه: هۆکار، مایه

محتشم: خاوه‌ن حیسمه‌ت، گه‌وره، حیسمه‌تیش واته: گه‌وره‌یی، پله و پایه، شهرم و حه‌یا
محتشمی: گه‌وره‌یی و پله و پایه‌داری خدمت: خزمه‌ت

واته: نه‌وه‌ی که له وه‌سفی خو‌شی و نارامی باخی فیردوسدا گوتراوه له ته‌نهایی و
خه‌ل‌وه‌تی ده‌ر‌ویشان و پیاوانی خودادا به‌ ده‌ست دیت یاخود به‌رزترین پایه و پیگه‌ی خو‌شی له
ته‌نهایی ده‌ر‌ویشاندا به‌مه‌ش خزمه‌ت‌کردن به‌ ده‌ر‌ویشان ده‌بیته هۆکاری گه‌وره‌یی و هه‌ر‌که‌س
خزمه‌تی ده‌ر‌ویشان بکات پله و پایه‌ی به‌رز ده‌بیته‌وه.

ده‌کرۆی بلین نه‌م غه‌زه‌له به‌ ته‌واوی له مه‌دح و سه‌نای ده‌ر‌ویشاندا نووسراوه و حافظ
دیدگایه‌کی ئیجابی و پۆز‌ه‌تیقی سه‌باره‌ت به‌و ده‌ر‌ویشان هه‌یه که هه‌میشه گه‌وره و سه‌ردارن و
ریاکار و مایه‌پوچ نین.

۲-کنج عزلت که طلسمات عجایب دارد

فتح آن در نظر رحمت درویشان است

کونجی نوزله‌ت که تیلیسماتی شه‌جایب دارد، فه‌ته‌ی ئان ده‌ر نه‌زه‌ری ره‌مه‌ته‌ی
ده‌ر‌قیشانه‌ست.

کونجی گۆشه‌گیری که ته‌لیسمی سه‌یری هه‌یه، کردنه‌وه‌ی نه‌و ته‌له‌سیمانه له پیش چاوی
ره‌حه‌تی ده‌ر‌ویشاندا به.

کنج: کونج و گۆشه‌ی گۆشه‌گیری عزلت: ته‌نهایی، گۆشه‌گیری

طلسم: ته‌لیسم، کار و رووداوی نا‌ناسایی که نه‌وسا به هینزی نا‌سامنییان ده‌زانسی.

عجایب: سه‌یر و سه‌رسوره‌ینه‌ر فتح: کردنه‌وه، زانین، شیکارکردن، هه‌ل‌کردن

هه‌ر‌چه‌نده له نوسخه‌ی (ه‌روی)، (سودی)، (غنی و قزوینی)، (عیوضی) دا له بری (کنج
عزلت) (کنج عزت) هاتوه، به‌لام له‌لایه‌که‌وه به له‌به‌ر‌چاوگرتنی مانای کونجی گۆشه‌گیری
له‌گه‌ل ده‌ر‌ویش و ژینایی خه‌ل‌وه‌تنشینی ده‌ر‌ویشاندا و له‌لایه‌کی دیکه‌شه‌وه هاتنی (کنج عزلت)
له نوسخه‌ی (خلخال) دا و پاشان له نوسخه‌ی (عه‌لامه قزوینی و د. قاسم غنی) که یه‌کی‌که
له بر‌واپ‌یکراوترین نوسخه‌کانی حافظ و لای هه‌ندیک ره‌خنه‌گری وه‌ک (د. زرین کوب، از‌کوچه
رندان، مقدمه) به‌راسته‌ترین نوسخه‌ی حافظ دراوه‌ته قه‌لم لیره‌دا (کنج عزلت) مان نووسیه‌وه.

بینگومان کونجی گۆشه‌گیری ده‌ر‌ویشان یاخود خه‌ل‌وه‌تی ته‌نهایی چه‌نده‌ها ته‌لیسم و جوانی
یاخود کار و رووداوی له‌توانابه‌ده‌ر و نا‌ناسایی سه‌یر و سه‌رسوره‌ینه‌ری تیدایه که گه‌یشتن به‌و
ته‌لیسمانه ته‌نیا له‌و گۆشه‌ی گۆشه‌نشینه‌وه ده‌بیت و زانین و شیکارکردنی نه‌و ته‌لیسم و کار و
رووداوانه‌ش ته‌نیا له‌پیش چاوی ره‌حه‌تی ده‌ر‌ویشه‌کاندا به‌و ته‌نیا نه‌و ده‌توانی له ته‌لیسمه‌کانی
گۆشه‌نشینی تی بگات و هه‌موویان له‌ژیر ره‌حه‌تی بو‌چوونی نه‌ودان.

یاخود گه‌ر (کنج عزت) بیت نه‌وا مانا‌که‌ی ده‌بیته‌ گه‌نج و گه‌وه‌ری گرانبه‌های عیزه‌ت و
گه‌وره‌یی که موشکیلاتی زۆری له ریگه‌دایه و به‌ناسانی پی‌ناگه‌یت ته‌نیا ده‌ر‌ویشانان که
ده‌توانن نه‌و گرفتانه‌ی ریگه‌ی گه‌نج و گرانبه‌های عیزه‌ت و شکۆمه‌ندی بکه‌نه‌وه و پی‌ی بگه‌ن.

۳-قصر فردوس که رضوانش به درباری رفت

منظری از چمن نزهت درویشان است

قه‌سری فیردوس که ریزفانه‌ش به‌ درباری رفت، مه‌نزه‌ری نه‌ز چه‌مه‌نی نوزه‌ته‌ی
ده‌ر‌قیشانه‌ست.

کۆشکی بههشت که ریزوان پاسهوانی بهردهرگای نهوه تابلۆیه که، (شیوه که) له چیمهنی پاکیی دهرویشان.

قصر: کۆشک

فردوس: بهرزترین پلهی بههشت

رضوان: پاسهوانی بهردهرگای بههشت، یاخود بهمانای رهزامهندی دیت، که رهزامهندی خودا دهبیته مایهی چوونه ژوروهوی بههشت و دهگری، لیرهدا نهوه مانایهش بدات که رهزامهندی خودا پاسهوانی دهرگای بههشته و ههرکهس خودا لیتی رازی نهبیته ناچیته بههشت.

شیوهیهک، نهوهی له بهرامبهه چاودا بهیهکجار دهیتریت.

چمن: چیمه، میروگزار نزهت: پاک، پاکیزهیی چمن نزهت درویشان: مهبهست له چیمهنی پاکیزهیی دهرویشان ویزدان و ناخی پاک و بی خهوشی دهرویشانه.

لیرهدا دیسان له وهسفی پاکیی دهروون و ناخ و ویزدانی دهرویشان و هاوریتهتی و لهگه‌لداوونی دهرویشاندا نمونهی بهرزترین پلهی بههشت دههینیتتهوه که باخی فیردهوسه و ریزوان و رهزامهندی پاسهوانی بهرده‌گاکه‌یهتی و ههموو کهسی پیتی ناگات و دهلی: نهوه باخی بههشته نمونهیه که یاخود شیوه و تابلۆیه که له پاکیی باخی دهرویشان و دلپاکیی و بلندنه‌فسی و چاکیه‌کانی ناخ و دهروونی دهرویشان زۆر له فیردهوس گرانبه‌هاتره.

۴- آنچه زر می شود از پرتو آن قلب سیاه

کیمیاییست که در صحبت درویشان است

ناچه زهر می شه‌فد نه‌ز پرتوئی نان قه‌لبی سیاه، کیمیاییست که دهر سوهبه‌تی دهر‌فیشانه‌ست.

نهوه شتهی که به کاریگه‌ری نهوه سکه‌ی قه‌لبی رهش دهبیته زیپر، ئیکسیری که له هاوده‌می و پیکه‌وه‌ژیانی دهرویشاندایه.

آنچه: نهوشتهی زر: زیپر، ئالتون پرتو: رووناکایی، کاریگه‌ری

آن: (نهوه) راناوی که‌سی سییه‌مه که بۆ بیگیان به‌کاردی، لیره‌دا بۆ (نهوشته) ده‌گه‌ریتته‌وه قلب: سکه‌ی قه‌لب، دل سیاه: رهش

کیمی: ئیکسیر، ماده‌یه که (که تاراده‌یه‌کی زۆر خه‌یالییه) که مس و ماده‌ی دیکه ده‌کات به‌ئالتون صحبت: هاوریته‌تی، پیکه‌وه‌ژیانی، هاوده‌می

ده‌گری له‌روویه‌کی زمانه‌وانییه‌وه (قلب سیاه) لیک بدینه‌وه که سکه‌ی قه‌لبی رهشه، نهوه کاته‌ش شرۆقه‌یه‌کی زمانیه‌وه بۆ به‌یته‌که ده‌که‌ین: واته نهوه ئیکسیره‌ی که له نه‌جمایی

کاریگه‌ری نهوه‌وه سکه‌ی قه‌لبی رهش (یاخود پارهی قه‌لب و ته‌زویر که له مس دروست ده‌کریت) ده‌بیته ئالتون له هاوده‌می و پیکه‌وه‌ژیانی دهرویشاندا به‌ده‌ست ده‌که‌ویته به‌مه‌ش مه‌به‌ست له‌ویه که هاوده‌می و پیکه‌وه‌ژیان له‌گه‌ل دهرویشاندا هینده به‌رخه که وه‌ک نهوه وایه ماده‌ی ئیکسیرت به‌ده‌ست هینایی که له‌لای زۆرینه‌ی نه‌ته‌وه جیا‌جیا‌کان و له نه‌فسانه‌ی شوینکاته جیا‌وازه‌کاندا ئاماده‌یی هه‌یه، چونکه نه‌ک هه‌ر له نه‌فسانه‌ی رۆژه‌لاتدا (ئیکسیر) هه‌بووه له نه‌فسانه‌ی رۆژتاوا و ته‌نانه‌ت نه‌میری‌کای لاتینیشدا بوونی هه‌بووه و هه‌یه، بۆ نمونه له (رۆمانی - سهد سال ته‌نیایی - گابریل گاریسیا مارکیزی کۆلۆمبسی) دا به دوورودیژی باسی نه‌م بیره نه‌فسانه‌یه‌یه ده‌کریت.

هه‌روها (قلب سیاه) ئامازه‌شه بۆ دلی رهش و گونا‌ه‌بار، لیره‌شدا مانایه‌کی دیکه وهرده‌گریته و له واتا زمانیه‌که لاده‌دات نهوه شته‌ی که له نه‌جمایی رووناکایی و په‌رته‌وی نهوه‌وه دلی رهشی گونا‌ه‌کاران وه‌ک ئالتون و زیپر ده‌ده‌وشیتته‌وه ئیکسیری که له هاوده‌می و پیکه‌وه‌ژیانی دهرویشاندایه واته هاوده‌می و پیکه‌وه‌ژیانی دهرویشان هینده سوودبه‌خشه دل‌ه ره‌شه گونا‌ه‌باره‌کان که به هۆی گونا‌ه‌وه رهش بوون (هه‌روه‌ک له فیرمووده‌دا هاتوووه که هه‌ر گونا‌ه‌یک خالیکی رهش له‌سه‌ر دل‌ داده‌نی تا له نه‌جمایی زۆری گونا‌ه‌دا به ته‌واوی رهش ده‌بیته و مۆری لیده‌دریت که ئیدی نهوه دوا پله‌ی ره‌ش‌بوون و گونا‌ه‌کارییه) به‌لام حافر ده‌لی: هاوده‌می دهرویشان و بی‌اوانی خودا هینده کاریگه‌ری هه‌یه و هینده رۆشنایی به‌خشه وه‌ک ئیکسیر وایه و له نه‌جمایی رۆشنایی نهوه‌وه دلی رهش وه‌ک ئالتون و زیپر رووناک ده‌بیته‌وه و له گونا‌ه ده‌شۆردریته‌وه.

۵- آن که پیشش بنهد تاج تکبر خورشید

کبریاییست که در حشمت درویشان است

ئان که پیشه‌ش بنهد تاجی ته‌که‌بوور خورشید، کبریاییست که دهر هیشمه‌تی دهر‌فیشانه‌ست.

نهوه‌ی که هه‌تاو له به‌رامبه‌ریدا تاجی خۆیه‌گه‌وره زانین دابنی (له تاو خۆیه‌که‌م زانی) گه‌وره‌یه‌که که له پله و پایه‌ی دهرویشاندایه.

آن که: نهوه‌ی که، نهوشته‌ی که پیشش: له به‌رامبه‌ریدا، له‌به‌رده‌میدا

بنهد: دابنی تکبر: خۆ له هه‌مووان پیتی چاکتر و گه‌وره‌تر، ته‌که‌بوور، خۆیه‌زلزانی

خورشید: هه‌تاو، خۆر کبریاء گه‌وره‌یی، عیزه‌ت حشمت: پله‌وپایه

له نوسخه (سودی) دا له بری (آن که) (آنچه) هاتووہ {ج ۱، ل ۳۳۳} له بهر شهوی که (آن که) بۆ مرۆڤه و لیڤه شدا (کبریاء) مرۆڤه نییه بۆیه (آنچه) ی به راستتر زانیوه، به لآم له نوسخه (قزوینی و غنی و هروی) دا (آنکه) هاتووہ، هه چهنده (هروی) خۆی رای وایه که واتای (ئهو که سهی که) ده گه به نی، به لآم به هۆی (کبریاء) وه به (ئهو شتهی که) مانای لیکداوه تهوه {ج ۱، ل ۱۶۸}. به هه حال له کوردیدا هیچ گرفتیک دروست ناییت و (ئهو وهی که) ده کری مرۆڤه یا خود شت بیت و ده کری له فارسی سهردهمی حافزیدا به هه مان شیوه بو بیت. بینگومان هه تاو سومبووله بۆ به رزی و بلندی و هه میشه به ره مزی خۆ به گه وه زانین زانراوه و هه قیسه پیدراوه، به لآم لیڤه دا و له وه سفی ده رویشاندا ده لی: ئهو هه تاوه به رز و بلندی که هه میشه خۆی له هه مووان پی گه وه تر و به رز و شایسته تر بووه تاجی گه وه بی و خۆ به زل زانیی له بهردهم گه وه بی ده رویشاندا داده نی و خۆی به کهم ده زانی، به گوتهی حافر: ئهو وهی که هه تاو له بهرام به ریدا (بۆ خۆ کهم گرتن و ته وازوع) تاجی خۆ به گه وه زانیی ده هیئتته خوار وه، گه وه بییه که له پله و پایه یا خود شهرم و هه یا و مه قامی ده رویشاندا هه یه.

۶- از کران تا به کران لشکر ظلم است ولی

از ازل تا به ابد فرصت درویشان است

ئەز کران تا به کران له شکر زولهست فه لی، ئەز ئەزەل تا به ئەبه د فورسه تی ده رفیشان هه ست.

له شکر ستهم له م سه ر تا ئه وسه ری گرتوو ه، به لآم ده رویشان له ئەزەل تا ئەبه د فرسه ت و بوواریان هه یه.

کران: که نار، کۆتایی، ئەمسەر و ئەوسەر لشکر: سوپا، ئۆردو

ظلم: ستهم ولی: به لآم ازل: ئەزەل، کاتی پیش ده ستیی کردنی دنیا، هه ربووو

ابد: کۆتایی فرصت: فرسه ت، بووار

یه کیک لهو بیروبوو چووانه ی که سه باره ت به مرۆڤه و ستهم هه یه و جیگه ی تیرامانی شاعیره مه سه له ی بهرده وامی مرۆڤه له ئەزەله وه تا ئەبه د و کاتی بوونی شته دنیا به کانه، لیڤه دا ئهو جه ده له ش دیتته ئاراهه که نایا ستهم له وجودی مرۆڤه یا خود له دنیا دا به و مرۆڤه فیڤی ده بیت، لای عارفه کان رای دووم زیاتر جیگه ی قه بو لکردنه، هه ر بۆیه زولم ناچیتته وه نیو (لامکان و لازمان) وه، به لآم مرۆڤه روح ده چیتته وه ئه ودیو شوین و کات. ده رویشان که ئهو مرۆڤه عارفانه که ژبانی به ر له به مرۆڤه و نیان درێژه پیده ده ن و کۆتایی شیان نایه ت هه ربۆیه هه میشه هه ن، به م بۆ چوونه مانای به یته که ده بیتته: له مسه ر تا ئه وسه ری دنیا،

یا خود تا که نار هکانی دنیا، ئۆردوی زولم و ستهمه و زولم و ستهم هه موو دنیا ی داگیر کردوو ه، به لآم ده رویشان له بهر ئه وه ی چاکن و هه قیقه تی روحی مرۆڤه له ئەزەله وه تا ئەبه د (که مانای بیسه رتا و بی کۆتایی) ده گه به نی بوواریان هه یه و سنووردار نا کرین.

ئهم شه رحه له گه ل ه یچ کام له شه رحی (د. هروی و سودی) دا یه کنایه ته وه که به جۆرێک له جۆره کان شه رۆڤه یه کی سه ر زا ره کییان کردوو ه. بروانه (د. هروی، ج ۱، ل ۱۶۸- سودی، ج ۱، ل ۳۳۵).

۷- دولتی را که نباشد غم از آسیب زوال

بی تکلف بشنو دولت درویشان است

دۆلۆتی را که نه باشه د غه م ئەز ناسیبی زه فال، بی ته که لوف بشنه دۆلۆه تی ده رفیشان هه ست.

بی خه م گویت لی بی به خت و ده وله تیک که خه می نازاری له ناوچوونی نه بی و خۆراگری ده وله تی ده رویشان هه.

دولت: به خت و ئیقبا، ده ولت، دام و ده زگا، خۆشه ختی
آسیب: نازار، نافات و به لآ زوال: له ناوچوون، ناو بوون

بی تکلف: بی خه م، بی خۆماندوو کردن بشنو: گویت لی بی، مه به ست له م ده رپرینه (بی تکلف بشنو) ئه وه یه که به بی ئه وه ی پیویست به گومان بکات.

ده توانریت (دولت) به به خت و خۆشه ختی لیکدریتته وه و ئهو کاته ش واتای به یته که ده بیتته: به بی ئه وه ی زه همت بکیشی و به بی منه ت پیت ده لیم که خۆشه ختی و به ختی چاک که ترسی له ناوچوون و ئاوابوونی نه بی ته نیا خۆشه ختی و به ختی ده رویشان هه. به لآم (ده ولت) به واتای ده ولت و دام و ده زگا ش دیت که له م مانایه دا به ته واری به واتای به یته پيشوو تر وه گری ده دریتته وه، چونکه ته واری دامو ده زگا و ده وله ته کانی دنیا که ئاماژه یه که به زولم و سته میش گری داروی کاتن و پاروی له ناوچوون و (ئشپنجلر) وته نی هه موو ژبا ره کان ته مه نی مندالی و لای و گه شه و پیری و مردینان هه یه {تدهور حضارة غریبه} یا خود (توینبی) وته نی هه موویان کۆتاییان دیت، به لآم له بهر ئه وه ی دامو ده زگا و ده ولته تی ده رویشان وابه سته ی دنیا نییه و له پیش ئه مه وه هه یه و هه موو ئەزەلییه کیش کۆتایی نییه، یا به گوتهی فه لسه فی (هه رشتی سه ره تای نه بوو کۆتایشی نییه) ئه وا ته نیا ئه و ده ولت و دامو ده زگایه ترسی ئازار و سه ده می له ناوچوون و ئاوابوونی نییه بۆیه به بی خه م و به بی گومان ئه م قسه یه بسه لمینه و گوپی لی بگه ر.

۸- گنج قارون که فرو می رود از قهر هنوز

خوانده باشی که هم از غیرت درویشان است

گه نجی قارون که فرو می رفته ده ز قهر هنوز، خاندان باشی که هم نه ز قهرتی
درویشانه ست.

رهنه خویندبیتته وه گنج و مال و سهروته قارونیش که هیشتا له تورهبیدا به ناخی
زهویدا دهچیتته خواره وه، همر له غیرهتی درویشانه وهیه.

گنج: مال و سهروته

قارون: قارون، دهوله مهنديکی سهرده می هزرتی موسا بو که خوا به خوی و سهروته و
ماله که یه وه بردی به ناخی زهویدا و له هندی ریوایه تدا نیستاش همر روده چی.

فرو می رود: دهچیت به ناخدا، روده چیت قهر: توره بی هنوز: هیشتا
خوانده باشی: خویندبیتته وه، بزانه غیرت: غیرهت و پیاهوتی، تیره بی

لیردها زیاتر وه سفی درویشان ده کرت که کی بوون، زیاتر روونده بیتته وه که پیوانی
خودابوون، چونکه چیرۆکی هزرتی موسا (علیه سلام) و قارون نه وه روونده کاته وه، کاتی
قارونی دهوله مهنده ناماده نه بوون زهکات بدات به هوی نه سه ریچییه وه خودا سزایدا و بردی به
ناخی زهویدا وه له نایه تی (۸۱) سوره تی (قصص) دا هاتوه (فخسفنا به و بداره الارض...)
واته: بهو هوییه وه خوی و مال و سامانه که میان برد به ناخی زهویدا.

بیگومان لیردها (درویشان) ده کری موسا و موسولمانان بن یاخود وه (سودی) ده لی:
هه ژاره کانی سهرده می موسا بن که وتیان (لا تفرح ان الله لا یحب الفرحین) {القصص/۷۶}
یاخود پیاهه چاکه کانی خودا و عارفه کان بن.

قارون و مال و سهروه ته که می له تورهبیدا به ناخی زهویدا رۆشت بیگومان نه مهش تورپیی
خودابوو له کاتی کدا ده بو قارون مال و سهروه ته که می پروادرتی بکات، به لام فیز و خوی زلزانی
زیاد کردبوو، خوی به هه موو شت ده زانی، حافر ده لی: نهو گنج و مال و سهروه ته می قارون که
هه تا نیستا هیشتا همر به ناخی زهویدا دهچیتته خواره وه له غیرهت و پیاهوتی یاخود تیره بی و
چاوهروانی درویشانه وه بوو، واته له بهر نه وه بوو که قارون به شی درویشان و پیوانی خودای لی
دهر نه دکرد و به مهش خودا سزایدا و سزاکهش له بهر خاتری درویشان بوو.

۹- ای توانگر مغروش این همه نخوت که ترا

سر و زر درکنف همت درویشان است

تهی ته فانگر مه فروش نین همه نه خفته که تو را، سر و زر دهر که نه فی هیسه تی
دهر قیشانه ست.

تهی دهوله مهنده، نه هه موو فیز و گه وره بییه مه فرۆشه، که سر و مالی تو هه موو له
په نای هیسه تی درویشاندایه.

توانگر: دهوله مهنده، به توانا مغروش: مه فرۆشه نخوت: فیز و خوی گه وره زانین
سر و زر: سهرومال (زیر) کنف: په نا، سیهر، سایه

مانای نه به بیتته به بهیتی پیشه وه به ستراوه و زیاتر واتای درویشان دهر ده که ویت و لیردها
له به رامبهر دهوله مهنده اندا هاتوه و (توانگر) هه مان قارون و قارون سیفه ته کانن، پاش شه وی
که چاره نوی دهوله مهنده کی وه قارونی هینایه وه که له غیرهتی درویشانه وه به قورچوو،
لیردها یادی دهوله مهنده کان ده خاته وه که نیوه هه رجیتان هیه له هیسهت و زهحه ته تی
درویشانه وهیه که، لیردها زیاتر سیفه تی هه ژاران و زهحه تکینشه کان یاخود چینی زهحه ت
کیشی کومه لگه ن. بویه فیز و ته که بوور مه فرۆشن به سر درویشاندایه و خوتان به گه وره
مه زانن، چونکه سر و مالتان له سایه و په نای هیسه تی درویشاندایه و هه رکاتی بیانوی وه
موسا دوعا و نزا بکن سهرومالتان به ناخی زهویدا ده چی.

۱۰- خسروان قبله حاجات جهانند ولی

سببش بندگی حضرت درویشان است

خوسروقان قبیله بی حاجاتی جهانه ند فه لی، سه به بهش به نده گی هه زرتی
دهر قیشانه ست.

پادشایان قبیله پیوستیه کانی ته واری خه لکی جیهانن، به لام هوی گه یشتیان به و پله و
پایه به نده بوونیانه له حزوری درویشاندایه.

خسروان: کوی خسروه وه، واتای پادشا ده گه یه نیت و به پاشاکانی نیرانی دیرین گوتراوه
قبله حاجات: قبیله پیوستی، واته خه لکی له کاتی پیوستیدا روویان تیده که ن و پیوستی
خه لکی جیهه چی ده که ن ههروه ک چون خه لک روو له که عبه ده کات

بندگی: به نده بی، خوی به کم زانی حضرت: حزر، له به رده م، له حزوری

ده لی: ته گه ر پادشایان به پله و پایه یه که گه یشتون و ته واری خه لک و جیهانن پیوستیان
به وانه و وه ک قبیله روویان تیده که ن له بهر نه وهیه که له حزوری درویشاندایه خوی به کم ده گرن و
درویشان به سهروه ری خویان ده زانن، نه مهش ناماژیه بهو پادشایانه می که له به رامبهر زانا و
عارفه کاندایه چوک داده دن و به های زانست و مرۆقایه تی ده زانن.

۱۱- روی مقصود که شاهان به دعا می طلبند

مظهرش آینهء طلعت درویشان است

روی مقصود که شاهان به درئا می ته له به بند، مه زهره ش ئاینه بی ته لعته دی درفشانه ست.

رووی مقصود که پادشایان به نزا داوای بینینی ده کهن، شوینی ده رکه وتنی ئاوینه ی رووخساری ده رویشانه.

مقصود: ویستراو، نامانج، ده کړی مه بهستی له ذاتی خودا بیټ، چونکه مانای خوداش ده گه یه نیټ و یه کیکه له ناو و سیفاته کانی خودا به دعا: به دؤعا، به نزا می طلبند: داوای ده کهن

به دعا می طلبند: به نزاوه داوا ده کهن مظهرش: شوینی ده رکه وتنی، جیلوه گای طلعت: رووخسار، دم و چاو، به خت، به لأم لیره دا مه به ست له رووخسار و دم و چاوه.

بیتگومان ته وای خه لکی دوتیا ئاواتی ته ویه که به خودا بگات یا خود به نامانج و ویستراوی خوی بگات ته نانه ت پادشایانیش هیشتا به هم مو شته کان نه گه یشتون به تاییه تی نزیکه بونه وه له خودا و ره زامه ندی و نزیکی له ده رگا و ئاستانه ی شه ودا، هه ر بویه ده لئی: ته گه ر پادشایان ده بانه وئ به نزا و پارانه وه له خودا نزیکه بینه وه و لیټیان رازی بیټ ده بی بزائن که خودا له رووخساری عارف و نزیکه کانی خویدا (ولی) ده رده که ویت و رووخساری ده رویشان رهنگده وه دی نوری حه قیقه تی خوداییه و رازی کردنی وه لیبیه کانی خوا (ده رویشان) رازی کردنی خودایه، ته مه ش دو فهرمووده مان بیر ده خاته وه یه که میان مه سه له ی جلوه کردنی خودایه له به نده دا (کاتی به نده له خودا نزیکه ده بیټه وه خودا ده بیټه دهستی، .....) هه روه ها له رازی کردنی وه لیبیه کانی خودایه که خودا له فهرمووده ی قودسیدا ده فهرمووی (هه رکه س وه لیبیه ک نازار بدات شه ری له گه لدا ده ست پیده که م - من عادا لی ولیا فقد آذنته بالحراب).

۱۲- حافظ ار آب حیات ازلی می خواهی

منبعش خاک در خلوت درویشان است

هافز ته ر ئابی هه یاتی ته زه لی می خاهی، مه نبه ته ش خاکی ده ری خه لقه تی ده رفشانه ست.

حافظ ته گه ر ئاوی حه یاتی ته زه لیت ده ویت، سه رچاوه که ی خاکی به رده رگای خه لوه تی ده رویشانه.

ار: ته گه ر آب حیات: ئاوی ژیان

آب حیات ازلی: ئاوی ژیانی ته زه لی، ته و ژیانه ی به ر له ده سټیټیکردنی دوتیا هه بووه میخواهی: ده ته وئ منبع: سه رچاوه

حافظ لیټرده را به خوی قسه ده کات و به خوی ده لئی: گه ر توش ئاوی ژیانی ته زه لیت ده وئ. واته: گه ر ده ته وئ ژیانت گری بدریټه وه به ژیانی به رله دروستیوونی جه سته کانه وه و بجیټه وه نیو ته زه ل که به مه ش ئیدی مردن زه فهرت پی نابات و جاویدان ده بیټ، ته وه بزانه که سه رچاوه ی ته و ئاوه له خاکی به رده رگای خه لوه ت و ته نیایی ده رویشانه وه هه لده قولیټ. بو به ده سته ینانی ته و ئاوی حه یاته پیویسته له به رده رگای ده رویشاندا ئیشک بگریټ و بکه ویت تا ته و ئاوه به ده ست به یتیت.

ته وه ی جیگه ی سه رنجه شه رحی (هروئ) ته م به یته ی تییدا نییه و له جیاتیدا هاتووه:

(حافظ اینجا به ادب باش که سلطانی و ملک - هم از بندگی حضرت درویشان است) {هروئ، ج ۱، ل ۱۷۱}

به لأم له لایه که وه له به ر ته وه ی له نوسخه ی (عه لامه قزوینی و د. قاسم غنی) و ته وانی دیکه دا نه هاتبوو، له لایه کی دیکه وه دو باره بونه وه میسراعی دووهم (بندگی حضرت درویشان است) که له به یتی پیشووتریشدا هاتووه به یتی نوسخه که ی (قزوینی و غنی) مان هه لئزارد، شایانی باسکردنه له شه رحه که ی (سودی) دا هه ر دوو به یته که هاتووه {سودی، ج ۱، ل ۳۳۷ - ۳۳۸}.

۱۳- من مرید نظر آصف عهدم کو را

صورت خواجگی و سیرت درویشان است

مه ن موریدی نه زه ری ئاسه فی ته هده م کو را، سوره تی خاجه گی و سیره تی ده رفشانه ست.

من مورید و شوینکه وته ی بوچوونی وه زیری سه رده مم، چونکه ته و رووخساری گه وره بی و خو و ره فتاری ده رویشانه ی هه یه.

مرید: شوینکه وته، په یره وکه ری، مورید نظر: بیروبوچوون، را آصف عهد: وه زیری سه رده م که چاک بیټ وه ک (آصف برخیا) وه زیری حه زره تی سوله یان کورا: که او را: که ته و صورت: شیوه، رووخسار خواجگی: گه وره بی سیرت: خو و ره فتار، بیروبوچوون، دابونه ریت، خولق و خو.

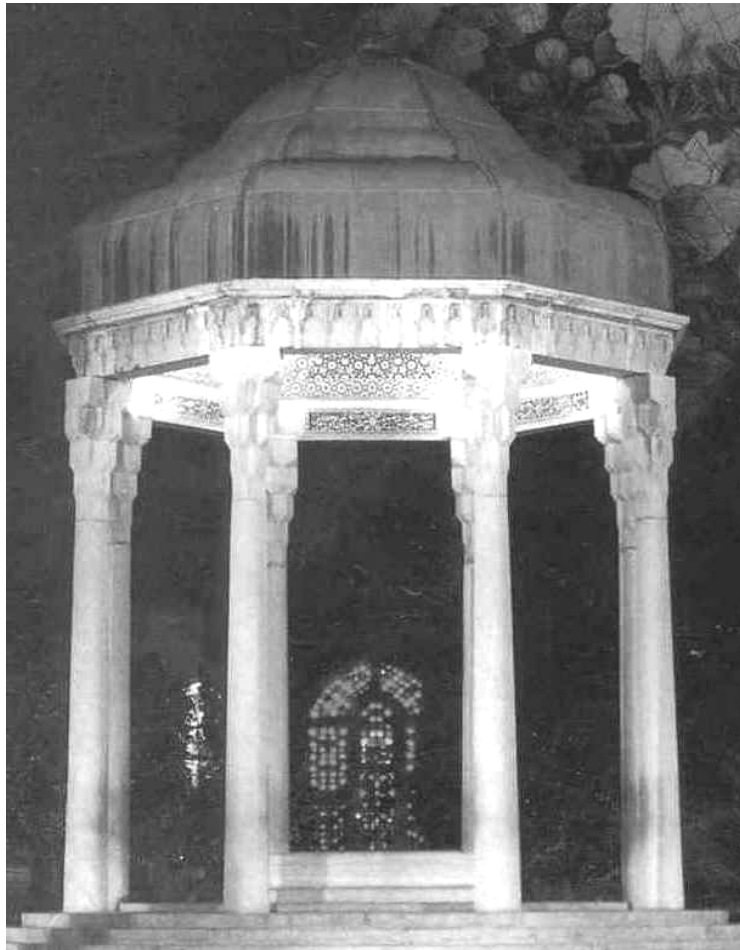
سودی پیویایه مه به ست له (آصف عهد) وه زیری ته و سه رده مه (قوام الدین حسن) ه {سودی، ج ۱، ل ۳۳۱}، به لأم (هروئ) به هیټانی گوته ی (د. غنی) که له (تاریخ عصر حافظ،

ج ۱، ۱۷۲} دا هاتوو به (جلال الدين تورانشاه) وهزيرى (شجاع پاشا) ى ده داته قه لّم، گهر همر كامپيكيان بيت ياخود هيچكاميشيان نه بيت گرنگ نه وهيه كه نه وهزيره لاي حافز په سه ند كراوبوه و وهزيريكى عارفى زانا بووه، دهر وپشانه بيرى كردو ته وه، بوپه حافز ستايشى كردو وه - به پيى نه غه زه له- و ده لى: من شوينكه وته و موريدى راوبوچوونى نه وم، چونكه نه وهزيره گهرچى به روو كار و جلوبه رگ له گه وره كانه وه ك پادشا و وهزيرانه، به لام له ناخيدا دهر وپشانه يه و بوچوونى دهر وپشانه ي هه يه.

له شرفه ي نه به يته دا د. هروى تيبينيه كى ورد و جوان سه باره ت به عيرفانى حافز ده خاته روو كه له بهر نه مانه تى زانستى وهك خوى وهرى ده گيرن: "تیبينى ده كريت كه عيرفانى حافز ته نيا ريگه كه نه بووه بو گه يشتن به نامانجى ته وديو سروشت و ميتافيزك، به لكو له بهرام بهر ده زگاي ده وله تيشدا كه به دروشم و له ژير ناييندا ده ستى كرد بووه سته م و تالان كردن به وه سيله يه كى رووبه رو بوونه وه و هوشيار كردنه وه ى چالاك دراوه ته قه لّم" {ج ۱، ۱۷۲}.

بينگومان نه م جوړه ش له عيرفان و دينداري كردن به شيوه يه كى گشتى دينداري كردنه بو ژيان و ميتافيزك پيكه وه له كاتي كدا به دريژاي ميژوو هه ولئى جودا كردنه وه ى نه و دوانه (دين و دونيا) له به كدى ده دريت.

غەزەلى سى و حەوتەم:

بەحرى موجتەسى ھەشتى مەخبوونى مەقسور

(مغاعلن فعلاطن مغاعلن فعلاطن)

۱- بە دام زلف تو دل مبتلاى خويشتن است

بکش بە غمزە کہ اينش سزای خويشتن است

بە دامى زولفى تو دل موبتەلامى خويشتنەست، بکوش بە غمزە کہ ئينەش سزای خويشتنەست.

دل بە دەستى خۆى گرفتارى داوى زولفى تۆ بوو، بە غمزە بيکوژە کہ ئەمە لايىقى خۆيەتى.

مبتلا: گرفتار، توشبوون خويشتن: خۆى (راناوى خۆيەتییە)

مبتلاى خويشتن: بە دەستى خۆى گرفتار بوو، بە ھۆى ئارەزووى خۆيەوہ گرفتار بوو

بکش: بکوژە غمزە: خەمزە، ئىشارەتکردن بە چاۋ اينش: ئەمە

سزای خويشتن: لايىقى خۆيەتى

ئەى يار دل بە ئارەزووى خۆى، خۆى خستوتە نىو داوى زولفى تۆو، ھەر بۆيە مادام بەئارەزووى خۆى تووشى ئەو داوہ کرد بە خەمزە چاۋ بيکوژە، چونکہ ھەر ئەوہ لايىق و سزايەتى، شاعير مەبەستى ئەوہيە کہ دل بە ئارەزووى خۆى، خۆى خستوتە سەر ريگاي عەشق و نھينبىيەکانى ئەو ريگايە و خۆى تووشى داوى نھينبىيەکانى بوون کردوہ بۆيە ھەرچيى لى بيت حەقى خۆيەتى و سزای خۆى وەر دەگرى. کەس بە زۆر ئەو ريگايەي پى ھەلنەبژاردوہ.

۲- گرت ز دست برآيد مراد خاطر ما

بە دست باش کہ خبرى بە جاى خويشتن است

گەرەت ز دەست بەرايەد مورادى خاترى ما، بە دەست باش کہ خەبرى بە جاى خويشتنەست.

ئەگەر ھيئانەدى ئارەزووى دلئى ئيمەت لە دەست ديت، دەستوبرد بکہ، چونکہ کارىكى چاكي لە شوينى خۆيەتى.

ز دست برآيد: لە دەست ديت، دەتوانى مراد: ئارەزووى

خاطر: فکەر، دل (ليردەدا ماناى دووم ريکتەرە، ھەرچەندە ھەر ماناى بير و فکەرە)

مراد خاطر: ئارەزووى دل

بە جاى خويشتن: لە جيى خۆيەتى

واتە ئەگەر لە دەست ديت ئارەزووى و ئاراتى دلئى ئيمە بە جيى بھينى ئەوا خيراكە، چونکہ ئەمە خۆى لە خۆيدا كارىكى خيىر و چاكيە و لە جيى خۆيەتى و كارى خيىش دەبى زو ئەنجام بدرىت.

(بە جاى خويشتن) بە واتاى (دەرحەق بە خۆکردن) يش ديت بەم مانايەش: ئەگەر لە دەست ديت ئارەزووى دلئى ئيمە بھينىتەدى، خيراكە، چونکہ ئەمە كارىكى خيىرە کہ دەرحەق بە خۆت دەيکەى واتە گەر ئارەزووى دلئى ئيمە بيتەدى کہ عاشقى توين ئارەزووى دلئى تۆش ديتەدى کہ مەعشوقى، چونکہ خۆشبەختى عاشق و مەعشوق پەيوەستە بيتەوہ.

۳- بە مشك چين و چگل نيست چين گل محتاج

کہ نافه هاش ز بند قباى خويشتن است

بە موشكى چين و چگل نيست چينى گل موھتاج، کہ نافە ھاش ز بەندى قيباى خويشتنەست.

چينى گل پيويستى بە ميسكى چين و چگل نييە، چونکہ نافە كانى لە بەندى قەباى خۆيەتى.

چين و چگل: ناوى دوو شارن لە (توركستان) کہ لە ئەدەبىيانى فارسيدا بە شوينى ژيانى ئەو ناسكانە دەدرىتە قەلەم کہ ميسكيان لي دەردەھينن، ھەرودە بە شارى جوانانيش نوبانگيان دەركردوہ. چين گل: چينى گل، قەدى گل

نافە: ئەو كيسەيەى کہ ميسكى تيدايە قبا: كراسيكي دريژە کہ پيشەوہى دەكرىتەوہ وەك (جىەى) مەلا ياخود پالتو کہ بە (قۆچە و دوگمە) دادەخرىت و بەمەش دوو لاي پالتو کہ دەكەونە سەريەكترى (بند قبا) ش ھەمان ئەو كەوتنە سەريەكترىيە کہ لە كاتى داخستنى قۆچەي پالتويان (قبا) دا دەكەونە سەريەكترى. بيگومان بۆ بۆنخۆشكردى جلوبەرگ عەتر و بۆنى خۆش بە چين و قەدە كانياندا دەريژن، بەلام ليردەدا و بە لەبەرچا و گرتنى ئەم حالەتە شاعير دەلى: چين و قەدى گل پيويستى بەوہ نييە کہ ميسكى (چين و چگل) ي بەسەردا بريژن تا بۆنخۆش بيت، چونکہ قەبايەك، پالتويەك کہ پەرە كانى گولە و لەبەريدايە خۆى بۆنخۆشە و وەك (نافە) كيسەي ميسك وايە، گەر بيكەنەوہ واتە گەر پەرە كانى بکہنەوہ بۆنى خۆش بلاودەبيتەوہ ھەرودە چۆن كاتى سەرى (نافە) كيسەي ميسك دەكەنەوہ بۆنى خۆش بلاودەبيتەوہ.

۴- به جانته ای بت شیرین من که همچون شمع

شبان تیره مرادم فنای خویشتن است

به جانته ئەی بووتی شیرینی من که همهچون شمع، شهبانی تیره مورادم فهنای خیشته نهست.

ئەی بتی شیرینی من به گیانت قهسه، شهوانی تاریک هەر وهک مۆم ئاره زووی فهنای خۆم ههیه. بت شیرین: یاری شیرین همچون: ههروهک شبان: شهوان تیره: تاریک فنا: له ناوچوون، فهنا، نه مان

هه میشه مۆم له شهواندا (به مهبهستی رووناکردنه وه) داده گیرسیتریت و ئەو شهو رووناک دهکاته وه، به لآم خۆی روو له نه مان و فهوتانه، شاعیر سویند به گیانی یاری شیرین ده خوات که منیش له شهوانی تاریکی هيجراند و وهک مۆم ئاره زوو و هیوام ئەوهیه که شهوانی تاریک رووناکه موه به سووتام و خۆشم به رهو نه مان و فهنا برۆم.

(فهنا) ده ماناخاته نیو مانایه کی زۆر جوانی عیرفانی، لیره دا روو به خودا (مه عشوق) و یاری شیرینی هه میشه بی عارفه کان، سویند ده خوات که له شهوانی تاریکدا وهک مۆم داگیرسام و له دوریت ده سووتیم له م سه رو به نه دا و له م شهوه تاریک و نوته کانه دا ئاره زوو و ناواتم فهنا و توانه وهیه له نیو زاتی تۆدا و هیوام ئەوهیه که فهنا بيم.

۵- چو رای عشق زدی با تو گفتم ای بلبل

مکن که آن گل خودرو برای خویشتن است

چو رای ئیشق زه دی با تو گوفته م ئەی بولبول، مه کون که نان گوئی خودروو به رای (به رای) خیشته نهست.

ئەی بولبول کاتی سه بارهت به عشق پرسبارت کرد و رات ویست به تۆم گوت، عشقبازی مه که، چونکه ئەو گوئه خۆرسکه ته نیا به خۆیه وه سه رقاله (و بۆ خۆیه تی).

رای: را، رهئی رای عشق زدن: راهه گرتن سه بارهت به عشق مکن: مه که خودرو: خۆرسک، گوئی که له خۆوه سه وزبووت، به لآم لیره دا مه بهست له (خودرو) (بی باک) ه واته: که سیئ که ته نیا له بیر خۆیدایه و گوئی به که سی دیکه نادات.

به رای (برای): بۆ، له ریی، به دووچۆر ده خوینترته وه و مانای جیواز، به لآم نزیک ده دات که بۆخۆیه تی، و به خۆیه وه سه رقاله.

واته: ئەی بولبول، تۆ له سه ره تای عشقبازیدا کاتی سه بارهت به عشق پرسبارت له من کرد و رای منت ویست من به تۆم گوت مه که، له بهر ئەوهی که ئەو که سهی تۆ هه لته تبارد بیکه یته یار

و مه عشوقی خۆت گوئیکی سروشتی بی باکه و ته نیا له بیر خۆیدایه و گوئی به ههست و سوۆز و سووتانی تۆ نادات، لیره دا بنه مایه کی گرنگ بۆ عشق ده ستیشان ده کات که شهویش لایه که ی دیکه ی عشقه که مه عشوق یاخود یاره و پیوسته یاریش لهو که مهیه یه عشقبازیدا کاریگه ری هه بیته یاخود وه لآم بداته وه گهر به لۆمه ش بیته، به لآم ئەگه به هه یج جوړیک گوئی پی نه دا شهوا نه کردنی شهو که مهیه سووده خشته، ده گیرنه وه جاریک پیاوئ هاته لای هه زه ته موسا (د.خ) و پیته گوت: بزانه پله م لای خودا له کویدایه هه زه تیش پاش پرسبارکردن له خودا پیته گوت: - له بنی دۆزه خدایه. کابرا زۆر دلخۆشبوو، موساش پیته گوت: - هۆی ئەم دلخۆشیهت چییه؟ گوتی: - گرنگ شهویه خوا له بیر نه کردوم و له کاتی دابه شکردنا منی بیر بووه، ئیدی شوینه که گرنگ نییه. له لایه کی دیکه وه به مانایه که له ماناکان ئەم بهیته ره فزکردنی عشقی زه مینییه.

۶- مرو به خانه ارباب بی مروت دهر

که گنج عافیتت در سرای خویشتن است

مه رو به خانه بی شه ربای بی مروقه تی ده هر، که گه نجی ئافییه تهت دهر سه رای خیشته نهست.

مه رۆ بۆ مالی خه لکی ده وه له مه ندی نامه ردی رۆژگار، چونکه گه نج و جه واهیری ئارامی و سه لامتیت له مالی خۆتدایه.

مرو: مه رۆ، مه چۆ ارباب: ده سه لاتدار، خاوهن، ده وه له مه ند

مروت: پیاوته، مه ردایه تی بی مروت: نامه رد، بی ویزدان سرا: مال

مه رۆ به وه که مه ماله ی هه یه تی ده توانیت ئارامی و سه لامه تی به ده ست خۆی بیته، به لآم کاتیک چوه بهر ده رگای که سه نامه رده کان ئیدی تووشی هه زاره ها مه یه ته و ده ر دیسه ری ده بیته وه. حافز به له بهر چا وگرتنی ئەم راستیه نامۆزگاری مه رۆ ده کات و ده لی: مه رۆ مالی ده سه لاتدارانی نامه رد و بی ویزدانی رۆژگار و مه به دارده ستی شه وان به مه به ستی ئارامی و سه لامه تی، چونکه به م شیوه ئارامی و سه لامه تی به ده ست ناهیتیت، ئارامی و سه لامه تی گه نجینه که له نیو ماله که ی خۆتدا هه شار دراوه و بگه رپوه ماله که ی خۆت و سه ردارای مالی خۆت به گه نجینه ئارامی و سه لامه تی به ده ست ده هیته.

۷- بسوخت حافظ و در شرط عشق بازی، او

هنوز بر سر عهد و وفای خویشتن است

بسوخت هافز و دهر شه رتی ئیشقبازی، شو، هه نوز بهر سه ری شه هد و شه فای خیشته نهست.

حافظ سووتا و له گهڼ نه مه شدا هيشتا له سهر شهو په يمان وه فاييه خويه تي كه بو
عشق بازي داويه تي.

برسر عهد خويشتن است: له سهر په يمان خويه تي
ريگاي عشق ريگايه كي سووتينه ره، ريگايه كه كه سووتان و دووري چيژ و له زه تي وه سل و
ديدار ده داته عاشق، همر بويه شاعير لهو ريگه دووره ي عشقي عيرفانيدا نازار و نار هه تي
زور ده چيژي، به لام نازار و نار هه تيبه كه كه له بري ساردر كنه وه چيژ و له زه تي ديدار خوشتر
ده كات، بويه ده لي: گه رچي حافظ لهم ريگه ي عشقه دا سووتا، به لام هيشتا همر له سهر په يمان
و وه فاي خويه تي كه به مهرج و شهرتي عشق بازي داويه ته قه له م.

غزه لي سي و هه شته م:

به حري ره مه لي هه شتي مه خبونى مه قسور

(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن)

۱- لعل سيرا ب به خون تشنه لب يار من است

وز پي ديدن او دادن جان كار من است

له لي سيرا بي به خون ته شنه له بي ياري مه نه ست، قز په پي ديدنه ي نو داده ني جان
كاري مه نه ست.

ليوي نال و پاراو و به خوين تينو، ليوي ياري منه، وه بو بينيني شهو گيان به خشين
كاري منه.

لعل سيرا ب: ليوي پاراو و نال سيرا ب: تيژاو، تهر و پاراو تشنه: تينو

به خون تشنه: تينوبه خوين زپي: له پيناو، بو ديدن: بينين

دادن جان: گيان به خشين، داناني گيان، گياندان

شاعير ده لي: ليوي ياري من كه له گهڼ شهو تهر و پاراو و ناله به خوين تينوه، بويه بو
بينيني شهو ياره ليوبه خوين تينوه، گياندان كاري منه و ده بي خوم بكه مه قورباني تا ليوي
نالي به خوين نال تربيت (گيان دان بو بينيني يار) شهو مانايه شي لي هه لده هينجري كه مه عشوق
و ياري شاعير پاش مهرگ ده بينري و پاش گياندان ده توانري بينري، بويه پيوسته گيان بدهم
تا بينيم. له رووي عيرفانيشه وه ليو كه لام ي ذاتي مه عشوقه و بو گه يشتن بهم پله يه ش
پيوستي به خوبه خت كردن و فنانابون هه يه.

۳- شرم از آن چشم سيبه بادش و مژگان دراز

هر كه دل بردن او ديد و در انكار من است

شهرم نه زان چه شي سيبه باده ش و موژگاني دراز، هر كه دل بوورده ني نو ديد و دهر
ئينكاري مه نه ست.

هر كه س دل به رييه كاني شهو بينيوه و من له عشق قه ده غه ده كات شهرم لهو چاوه ره ش
و برژانگه دريژانه بكاته وه.

شرم: شهرم، هه يا، خه جاله تي چشم سيبه: چاوي ره ش مژگان: برژانگ دراز: دريژ
دل بردن: دل بردن، دل پاندن، كه سي كه تواناي دل بردني هه يه، سهر نچرا كيشي يار

در انکاری من است: من له عشق قهدهغه بکات، یاخود نینکاری له عشقی من دهکات و من به عاشق نازانی.

واته: هرکه سې که سهرنجراکیشی یار و دلّبهری تهوی دیوه و من له عشقی یار قهدهغه دهکات له بهردهم چاوی رهش و برژانگی درېژیدا شهرم بیگری و خه جالته بی. واته: یار به چاوی رهش و برژانگی درېژییهوه هینده سهرنجراکیشه دلّی همموان بۆ خوئی دهبات و دلّی منیشی بردووه، بۆیه هرکه س من له عشق قهدهغه بکات یاخود من به عاشق نازانی له بهردهم جوانی تهودا شهرم بیگری. جوانییهکانی ریگی عشق هینده بهناشکرا دیارن دلّی همموان دهبن و نابی هیچ کهس قهدهغه عشقی حقیقی بکات.

۳- ساریان رخت به دروازه مبر که آن سر کوی

شاهراهیست که سر منزل دلدار من است

ساریان رخت به دروازه مبهبر که نان سهری کوی، شاهراهیست که سهری مهزلی دلداری مهنهست.

وشرهوان تهسبابی سهفهرم مبه بۆ دروازه ی شار، چونکه شارپنګهیه که دهگاته مائی دلداری من لهو سهرکۆلانهیه.

ساریان: وشرهوان، که سې که وشره راده کیشی رخت: تهسبابی سهفهر، باروبنه دروازه: دروازه دهراگی گهوره ی شار مبر: مبه سرکوی: سهرکۆلان آن سرکوی: تهو سهرکۆلانه شاهراه: شارپنګه

رخت به دروازه بردن: باروبنه تیکنان، جاران هوکاری سهفهریان دهبرده بهردهم دروازه ی شار و لهوی سواری ولاغ دهبون، بۆیه لیتهدا باروبنه تیکنان دهگریتهوه.

وشرهوان به نیازه هوکاری سهفهری شاعیر کۆکاتهوه و بیباته دروازه ی شار تا شاعیر سهفهر بکات، بهلام شاعیر بهبوونی یار و دلدار نیازی سهفهری نییه و له شار دورناکه ویتتهوه.

وهک له غهزه لهکانی پیشوودا دهلی: "چون کوی دوست هست به صحرا چه حاجت است" بۆیه به وشرهوان دهلی: باروبنم تیکنه نی و تهسبابی سهفهرم مبه بۆ دروازه ی شار، چونکه نیازی سهفهرم نییه و بهو کۆلانهدا دهروم که له شاردايه و دهگاته مائی دلدارم تهو کۆلانهش شارپنګهیه. لای عارفهکان مهعشوق دور نییه و تهنیا گهپانهوه بهسه بۆ خود و ناسین، (مهولانا جلال الدینی رومی) - قدس سره - مهعشوق به دراوسیتی دیوار به دیوار دهزانیته و له غهزه لیکیدا به مهتلهعی "ای قوم به حج رفته کجايد کجايد" داوا له

روشتوان بۆ حج دهکات که بینهوه و بهو مهعشوقه نریکهی خویان بگهن و ههنگاوی بنینه تهم سهربانهی عیرفان و لهو خوارهوه نهبن.

۴- بندهء طالع خوبشم که درین قحط وفا

عشق آن لولی سرمست وفادار من است

بهندهیی تالی خیشم که درین قههتی قهفا، ئیشقی نان لویی سهرمهست قهفاداری مهنهست.

بهنده و غولامی بهختی خومم که لهم قات و قری وهفایهدا، عشقی تهو جوانه لولییه مهسته وهفای بۆ من ههیه.

بنده: غولام، بهنده، نوکهر طالع: بهخت قحط: قات و قری، وشکهسالی، نهبوونی لولی: ناوی تایهفهیه که له کولی(کولی) دهکان که له نیوان شیراز و تهسفه هاندا کویتستان و گهرمیانیان دهکرد و به جوانی ناویانگیان دهکرد بسوو وهک قهرهج و دوّم، ره مزی جوانی، جوان، لیتهدا مبههست له مهعشوقه. سرمست: مهست، مهغرور

روژگارپنکه که قاتوقری وهفا ههیه و ههچ کهس وهفای بۆ یه کتری نهماوه، بهلام تهنیا شتیکی وهفای بۆ شاعیر ماوه تهوه عشقی تهو کیژوله جوانه لولییه شوخ و مهست و مهغرورهیه(مهعشوق) و ههچی دی. ههر بۆیه شاعیر وهفاداری تهم عشقه له زه مهنی قاتوقری وهفایهدا به دستکه و تیکی زور دهزانی و بهختی خوئی به بیدار دهزانیته و نوکهری و غولامی بهختی خوئی دهکات و دهلی: من نوکهر و غولامی بهختی خومم، چونکه بهختم زورچاکی هیتناوه و لهم روژگاری قاتوقری وهفایهدا عشقی یاری مهست و جوامم بهرامبهرم وهفاداره. هروی {ج، ۱۷۸} وهفای عشقی یاری به وهفاداری یار شوژه کردووه، بهلام به بۆچوونی بهنده مبههست له عشقی یاره نهوهک وهفای خودی یار.

له مانایه کی دوروی (وهفا)دا که (عنایت ازلی)یه دهکری بلین: له سهرده مهیکدا یاخود له دونیایه کدا که هه موو شتهکان له بندی کات و شویندان و نهزل و دهستگرۆیی نهزلی له قاتوقرپدایه من بهنده و نوکهری بهختی خومم (عشق) - که دهستگرۆیی کی نهزله لیبه و شتیکی زه مهنی نییه - له مندا ماوه تهوه و په یوه ستم به نهزله وه، بهلام له راستیدا تهم مانایه هیتنه دوروه که له مهحال نریکتره.

۵- طبلهء عطر گل و درج عبیر افشانان

فیض یک شمه ز بووی خوش عطار من است

ته بله بی ئیتری گول و دوورجی عبیر نه فشانان ش، فهیزی یهك شه مه ز بووی خوشی نه تتاری مه نه ست.

سندوقی عهتری گول و سندوقچهی عه بیره پرتینی نهو، تۆزه فهیز و به هره به که له بوئی خوئی عه ترفروشی منه وه و هریگرتوه.

طبله: سندوقی که عه ترفروشه کانی جاران شتیان تیدا گیراوه یاخود ورده واله فروشه کان شته کانیان تیبدا گیراوه بۆ فروشتن

درج: دوورج، سندوقچه یه کی بچوکه که مجوه هرات و عه تر و شتی خو جوانکردنی تیبدا هه لده گیریت.

عبیر: بوئیکی خو شه که تیکه لاه له چهنده ها بوئی خوئی وهك میسک و گولاه و... هتد افشان: پرتین

فیض: له زماندا به واتای لافاو دیت، به لام له نه ده بیاتدا به واتای به ره که ت و به هره وه درگرتن، سوود وه درگرتن، دیت، فهیزی ئیلا هیش لای عارفه کان زۆر تر باسی لینه کريت شه: بوئی خو ش، تۆزیک، که میتک، یهك جار بۆنکردن.

عطار: عه ترفرو ش، (سودی) عه تار به خودی (یار) ده زانیت، به لام (د. هروی) و (د. معین) و (استاد زرین کوب) عه تار به که سبکی دیاریکراو ده زانن، که یا (شیخ محمود عطار) یاخود (خواجه عه لانه دین عطار) که هه ر دوو کیان زاتی که وه ره بوون لای حافر {هروی، ج ۱، ل ۱۷۹}. به لام له شه رحه که یاندا، (سودی) جیناوی که سی سییه می تاک (ش) ی بۆ گول گیراوه ته وه. {سودی، ج ۱، ل ۳۴۴} له کاتی کدا که (هروی) بۆ یاری گیراوه ته وه {ج ۱، ل ۱۷۹} به لام به له بهر چا و گرتنی (یار - دۆست) لای حافر که خودی خودا، مورشید، دۆست، مه حبوب، هتد ده گرتیه وه هیه ک کاتیک نه م لیکچو واندنه ی پی ناکری و به شتی یاخود که سی که متر نادریتسه قه لهم یاخود هه رگیز دوو دۆست ناخرینه تای ته رازو وه ته تا فه زلی یه کیکیان به سه ر نه وی دیکه یاندا بدریت، جگه له مه ش به راورد کردنی یار و سروش و هه میشه فه زلدانی یار به سه ر سروشندا له حافر دا کاریکی دوو باره یه و زۆر جار بهر چا و ده که ویت. بۆیه ده کری رای (سودی) به راستر و هریگرین و (ش) بۆ گول بگیری نه وه، به مه ش واتای به یته که ده بیته:

سندوقی عه تر و بوئی خوئی گول و سندوقچه ی گولاه و پرتینی هه موو تۆزه به هره و فهیزی که له بوئی خوئی یاری هه ق (فهیزی ئیلاهی) منه وه و هریگراوه، ئیدی ناکری (عه تار - یار) یه کی لهو (عه تار) نه بیت که باسکراوه و شاعیر به یار و مورشیدی خوئی ده زانی. لیره دا شاعیر په یوه ندی له نیتوان گول و یاری عه ترفروشی بۆ خوئی خویدا دروست ده کات و ده لی: سه رچاوه ی بوئی خو ش و عه تری گول یاری بۆ خوئی منه، نه وه ک سه رچاوه ی بوئی خوئی یاری من عه تاره یاخود شیخ و یه کی لهو مورشیدانه یه، چونکه یار و دۆست و مه حبوب خودی نه وانن.

۶- باغبان همچو نسیمم ز در باغ مران

کآب گلزار تو از اشک چو گلنار من است

باغه بان هه مچو نه سیمم ز ده ری باغ مه ران، کابی گولزاری تو نه ز نه شکی چو گولزاری مه نه ست.

باغه وان من ههروه ک شه مان له ده رگای باخ ده رمه که (دوورمه خه ره وه)، چونکه ئاوی گولزاری تو له فرمیسیکی سووری وهك گول هه ناری منه وه یه.

همچو: ههروهك مران: ده رمه که، دوورمه خه ره وه گلزار: گولزار گلنار: سور، گولی هه نار اشک چو گلنار: فرمیسیکی خوینای، فرمیسیکی سور شه مان که به سه ر باخ و گولزاردا تپه پ ده بی ماوه یه کی کورته و غه ریبه یه که و ده پوات، نامه حره میکه و دیته باخه وه، بۆیه باخه وان ده رگای به روودا داده خات و ده ری ده کات، شاعیر به باخه وان ده لی: من غه ریبه نیم له باغ و گولزاری تو دا وه ک شه مان ره فتارم له گه ل مه که، من به فرمیسیکی سووری خویناری وهك گول هه ناری چاوم گولزاره که ی تو ئا و ده دم ئیدی ده رم مه که و ده رگام به روودا مه گره.

۷- شربت قند و گلاب از لب یارم فرمود

نرگس او که طیب دل بیمار من است

شه ربه تی قه ند و گولاب نه ز له بی یاره م فه رمود، نه رگسی تو که ته بیبی دلی بیماری مه نه ست.

چاوانی مهستی وه نیرگسی نهو که پزیشکی دلی بیماری منه، شه ربه تی شیرین و گولای لیوی یاری بۆ داناوم که تیمارم کات.

قند: شه کر، شیرینی گلاب: گولاه، بوئی خوئی

شربت قند و گلاب: ده‌وايه که بۆ به هيزکردنی دل، به‌لام ليره‌دا به هينانی (لب يار - ليوی يار) درکيه له (ماچی ليوی يار) که وه‌ک شه‌کر شيرينه و وه‌ک گولاو تامدار و بۆنداره نرگس: مه‌به‌ست له چاوی مه‌سته
بیمار: نه‌خۆش
ده‌لی: چاوی مه‌ستی شه‌و که خودی ياره و پزیشکی دلّی نه‌خۆشی منه و ده‌زانی ده‌وای ده‌رده‌م چيه، ماچی شيرين و بۆخۆشی ليوی ياری به ده‌وا بۆ نوسيم، واته چاوی مه‌ستی به ناماژه و غه‌مزه تيبیگه‌ياندم که ده‌وای ده‌ردی دلّم ماچی ليوی ياره. له ريوايه‌ت و چيرۆکی عارفه‌کاندا زۆر ناماژه به‌م ريگه دانانه‌ی مه‌عشوق کراوه بۆ عاشقان به تاييه‌تی له کاتی خه‌وندا.

۸- آنکه در طرز غزل نکته به حافظ آموخت

يار شيرين سخن نادره‌گفتار من است

ئانکه ده‌ر ته‌رزی قه‌زەل نوکته به هافر ناموخت، ياری شيرين سوخه‌نی ناديره‌گوفتاری مه‌نه‌ست.

شه‌و که‌سه‌ی که له ته‌رزی غه‌زەل داناندا مانای جوانی فيری حافر کرد، ياری منه که قسه‌ی شيرين و بيّ هاوتايه.

طرز: ته‌رز، شيواز نکته: قسه‌ی جوان، قسه‌ی به‌سوود آموخت: فيرکرد سخن: قسه شيرين سخن: قسه شيرين نادره: بيّ هاوتا، ناياب گفتار: قسه ليره‌دا حافر ديسانه‌وه وه‌سفی ياری ده‌کات له رووی قسه شيريني و قسه‌زانبيه‌وه که ته‌نيا شه‌و له و جۆره قسانه ده‌زانيت و بيّ هاوتايه و ده‌لی: غه‌زه‌لی حافر بۆيه هيننده به‌سوودن و ده‌چنه دلّه‌وه و له ناستيکی به‌رزی هونه‌ريدان، چونکه له ياره‌وه فيرپوه و يار فيری کردوه شه‌و ياره‌ی که قسه‌ی شيرين و بيّ هاوتايه.

غەزەلی سی و نۆبەم:

به‌حری ره‌مه‌لی هه‌شتی مه‌خبوونی مه‌قسور

(فاعلاتن فاعلاتن فعلاتن فعلات)

۱- روزگاریست که سه‌ودای بتان دین من است

غم این کار نشاط دل غمگین من است

روزگاریست که سه‌ودای بووتان دینی مه‌نه‌ست، غه‌می ئین کار نه‌شاتی دلّی غه‌مگینی مه‌نه‌ست.

روژگاریکه (ماوه‌یه‌که) عه‌شقی جوانان بۆته ئایینی من، غه‌می شه‌م کاره‌ش هۆی چالاکبوونی دلّی غه‌مگینی منه.

سودا: عه‌شق، هه‌ز و ئاره‌زوو و سه‌ودا بتان: بووتان، ره‌مزیکه بۆ جوانان و خۆشه‌ویستان

دین: دین و ئاین، پیشه و کار نشاط: چالاکي و گورج وگۆلی

پيشتر له (غه‌می عه‌شق) دواين و شه‌وه‌ش روونکرايه‌وه که غه‌می عه‌شق لای حافر پيرۆزه و جیگه‌ی ستایشه، ليره‌شدا ديسانه‌وه شه‌و غه‌مه‌ی عه‌شقه به چالاکي به‌خشی دلّی غه‌مگینی خۆی ده‌زانيت و ده‌لّیت: ماوه و روژگاریکه که عه‌شق و ئاره‌زووی جوانان و خۆشه‌ویستان بووته کار و پیشه‌ی پيرۆزی من - به شيوه‌یه‌که که وه‌ک ئایینی ليهاوتوه - شه‌م عه‌شقه‌ش غه‌می هه‌يه و شه‌م غه‌می عه‌شقه‌ش (شه‌م کاره که عاشق بوونه به جوانان) مایه‌ی چالاکبوون و شه‌وق و نه‌شاتی دلّی غه‌مگینی منه، واته: ماوه‌یه‌که که وتومه‌ته سه‌ر ريگه‌ی عه‌شقی شه‌زه‌لی و عيرفان. شه‌م کاره‌ش مایه‌ی شه‌وق و نه‌شاتی دلّی غه‌مگينه.

۲- دیدن روی ترا دیده‌ء جان بين بايد

وين کجا مرتبه‌ء چشم جهان بين من است

دیده‌نی روی تورا دیده‌ی جانين بايد، ئین کوجا مه‌رته‌به‌ی چه‌شی جه‌هانينی مه‌نه‌ست.

بۆ بينینی رووی تو ده‌بی چاوتیک هه‌بيت که توانای بينینی گیانی هه‌بيت، شه‌مه‌ش له‌کوی پله‌وپایه‌ی چاوی جيهان بينی منه.

دیدن: بينين دیده: چاو جان بين: گیان بين

دیده‌ء جان بين: چاوی توانای بينینی گیانی هه‌بی باید: ده‌بی، پيوسته

مرتبته: پله، پایه، مهقام

چشم جیهان بین: چاویتک که تهنیا توانای بینینی هستیپیکراوه کانی هه بیئت

له رووی فهلهسه فییهه و هم به یته ده چیتته و نپو فهلهسه فهی تهفلاتوونی، که وجود به (مادی و مهعنهوی) یاخود وجود و سیبهر دابه شده کریت و جهستهی مرؤف نیشانه و هه لگوزراوی سیبهر و جیهانی مادیه و روح و گیانیش نیشانه یه که له جیهانی بالآ و، لیته شدا (چار) که له جیهانی سیبهر و ماده دایه توانای بینینی شته کانی نپو جیهانی بالآ نییه و پتویسته چاویتک هه بیئت که خوی لهو جیهانه دا بیئت. به لآم روانگهی عیرفانی (هه رچه نده هه مان بیروباوهره) وه چاو هه مان چاوه، له کاتی کدا به قوناغه کانی ته سهوف و عیرفاندا تینه په ریوه توانای بینینی مه عشوق و یاری عیرفانی نییه و، به لآم کاتی قوناغه کانی عیرفان ده بریت و نریک ده بیته وه له یار و مه عشوق لهو توانایه ی پیده به خشریت و ده بیته چاویتک که توانای بینینی گیانی ده بیئت، لیته دا جیاوازییه که له وه دایه که (چار) له فهلهسه فه دا هه رگیز توانای بینینی روحی بالآی نابی، چونکه لهم جیهانه دا نییه. به لآم له عیرفاندا ده کری (چار) لهو توانایه به ده دست بخت ته ویش به مه رجی برین و ته یکردنی قوناغه کانی عیرفان، بویه لیته دا به مه عشوق و یاری عیرفانی ده لی: بۆ بینینی تۆ پتویسته چاو گه شت بیته قوناغی بینینی گیان، به لآم چارانی من هیشتا به و مه قام و پله یه نه گه یشتوه و پپی له قوناغی بینینی جهسته نه بریوه و هه جهسته بیینه بویه لهم پله یه دا چوانی من توانای بینینی تۆیان نییه.

۳- یار من باش که زیب فلک و زینت دهر

از مه روی تو و اشک چو پروین من است

یاری مهن باش که زیبی فهلهک و زینه تی دهر، تهز مه هی روی تۆفۆ ته شکلی چو په رفینی مهنه ست.

یاری من به، چونکه جوانی ناسمان و رازوهیی رۆژگار، له رووی وهک مانگی تۆ و فرمیسکی وهک ته ستیره ی په روینی مهنه یه.

باش: ببه، رهگی کاری (بوون) له کاتی داهاتوو یاخود ئیلتیزامیدا به کاردی

زیب: جوانی فلک: گهردوون، ناسمان، فهلهک زینت: جوان و رازوه

دهر: رۆژگار، زه مانه، دنیا مه: مانگ چو: چۆن، وهک

پروین: ته ستیره ی (سوره یا) که له شیوه ی هییشه تریدایه و شاعیره کان فرمیسک به دانه کانی لهو ده چوینن.

په یوهندی نیوان مانگ و ته ستیره له وه دایه که مانگ به چهق و سه تنه ر ده زانریت و ته ستیره ش مایه ی رازاندنه وه و جوانتر کردنی مانگه، مانگ و ته ستیره پیکه وه ناسمان ده رازیننه وه، شاعیر رووی یار و مه عشوقی به مانگی ناسمان و فرمیسکی خۆشی به هییشه ته ستیره ی په روین چواندوه و ده لی: هه ر به و جزره ی که مانگ هۆی جوانی ناسمان و گهردوونه، رووی وهک مانگی تۆش بووه ته هۆی جوانی ناسمان و فرمیسکی منیش وهک ته ستیره ی سوره یا که دنیا ده رازینیتته وه، جیهانی رازاندۆته وه. هه ربویه یاری من به، تا به هۆی ته م په یوه ندییه وه به رده وام فرمیسکی من بۆ رووی تۆ بباریت و ته م ته ستیره و مانگه هه میسه مایه ی جوانی و رازوهیی ناسمان و ژیان بن.

لیته دا نامازه به وه یه که ته گه ر مرؤف له بووندا پله یه کی به رزی هه یه و ده بیته مایه ی جوانی و رازوهیی ناسمان و رۆژگار و زه مانه به هۆی دۆستی و خه مه گه وره کانی مرۆیه وه یه، نه وهک به هۆی شته مادیه کانییه وه.

۴- تا مرا عشق توّ تعلیم سخن گفتن داد

خلق را ورد زبان مدحت و تحسین من است

تا مه را ئیشق تو ته ئیلمی سوخن گوفته ن داد، خه لق را فیردی زه بان میدهت و ته هسینی مهنه ست.

له کاتی که وه که عه شقی تۆ منی فیتری چۆنییه تی قسه کردن کردوه، ستایش و نافه رینکردنی من بووته و یردی سه ر زمانی خه لکی.

سخن گفتن: قسه کردن تعلیم داد: فیرکرد خلق: خه لک

ورد: دۆعا و نزایه ک رۆژانه بچوینریت ورد زبان: قسه یه ک که به رده وام دووباره ده کریته وه

مدحت: ستایش، مه دح تحسین: نافه رین کردن، به چاکه باسکردن

هه روهک چۆن له به یتی پیشتوو دا به شیوه یه کی شاروه و ناراسته وخۆ عه شق و په یوه ندییه عاشقییه کانی نیوان خۆی و مه عشوقی عیرفانی به مایه ی جوانی گهردوون و ژیان زانی، لیته دا به شیوه یه کی راسته وخۆ به مایه ی جوانی و ستایشی نپو خه لکی ده زانیت و به مه عشوقی عیرفانی ده لی: له وکاته وهی که عه شقی تۆ منی فیتری قسه کردن کردوه بوومه ته مایه ی نافه رین و ستایشی خه لکی. واته عه شقی تۆ نه رمی و ته روپاراییه کی به من داوه که بووته مایه ی جوان قسه کردنی من و قسه م شیرین بووه، به شیوه یه ک که خه لکی به به رده وامی و رۆژانه ستایش و نافه رینی من ده که ن.

۵- دولت فقر خدايا به من ارزانی دار

کاین کرامت سبب حشمت و تمکین من است

دۆلته تی فقر خودایا به من ئه زانی دار، کین که رامهت سه به بی هیشمهت و ته مکینی مه نه ست.

خوایه خۆشه ختی (فقر) هه ژاریم پی ببه خشه، که ئه م به خشسه تی تۆ ده بیته هۆی گه وره بی و به ریزی من.

دولت: خۆشه ختی، به ختی چاک

فقر: (فقر) له زماندا به مانای هه ژاری دیت، به لām له زاراهوی عیرفانیدا ماناکه ته و او پتجه وانوه ده بیته وه و بریتی ده بیت له: پتویستی نه بوون به هیچ که سیك جگه له خودا (فقر) به ده رویشیک یا خود سۆفی و عارفیک ده لێن که ریبواری ریگه ی که مال بیت

ارزانی داشتن: به خشین به من ارزانی دار: پیم ببه خشه، به لایقم بزانه

کرامت: به خشش، گه وره بی تمکین: ریزداری، به توانایی، خۆراگری

له م به یته دا به ته و او ماناکان روونتر ده بنه وه و شاعیر به راشکاوی باس له عیرفان ده کات و زاراهوکان به و اتا عیرفانییه کانیانه وه به کار ده ییت و خوداش ده ییت نیو قسه کانییه وه و لپی ده پارتیه وه که مه قامی (فقر) پی ببه خشیت و ای لی بکات که جگه له خۆی پتویستی به که سی دیکه نه بیت، لیره دا ئه وه هه ژارییه هه لده ژیریت که هاو پتی پیغه مبه ر و وه لیبیه کانی خودا بوون وه ک پیغه مبه ر (د.خ) ده فهرمووی" هه رکه س منی خۆشبووی با خۆی بۆ فه قیری ناماده بکات". واته گه ر (فقر) سۆفیگه ری و عیرفانییه نه بیت ئه وه هه ژارییه که (پیغه مبه ر) به مایه ی ریزی ده زانی و له خۆشه ویستانی ئه وه. بۆیه ده لئ: خودایه خۆشه ختی و به خت چاک (فقر) م پی ببه خشه، چونکه ئه م گه وره بی و به خشسه تی تۆ که - چاوپۆشینیه له گشت پتویستییه کان و پتویستی نه بوونه به هیچ یه کی له دروستکراوه کان - ده بیته مایه ی ریز و گه وره بی من و به ریز و گه وره م ده کات.

۶- یا رب آن کعبهء مقصود تماشگه کیست

که مغیلان طریقتش گل و نسرين من است

یا ره ب ئان که ئه بی مه قسود ته ماشاگه هی کیست، که موغیلانی ته ریفه ش گول و نه سرینی مه نه ست.

خودایه ئه وه که عبه ی ئاره زووه (ویستراوه) که درکی موغیلانی ریگه ی له لای من گول و نه سرینه روانینگه ی کتیبه .

مقصود: نامانج، ئاره زوو تماشاگه: روانینگه، شوینی بۆ روانین

مغیلان: جوړه (درک) دره ختیکه له ریگه ی حه ج (بیابان) دا ده رویت و درکی دریتی هیه و

ده که ویتته سه ره پتی حاجیانی ریگه ی که عبه طریق: ریگه

به تیبینی ئه وه ی که که عبه لای موسولمانان پیرۆز و خۆشه ویسته، یاری خۆی به که عبه

چوواندوه. هه ره ها چونکه حاجیانی که عبه له عه شقی گه یشتن به که عبه دا ناچار بوون به نیو

درک ودالی بیاباندا برون، ده لئ: ئه وه یاره خۆشه ویسته ی من که که عبه ی ئاره زووی من و

له ریگه ی گه یشتن به ئه ودا درک و دال، ته نه نات درکی موغیلانی وه ک گول و نه سرین نه رم و

جوان ده نوینی، رووی خۆی به چ که سی پیشان ده دات و بوته ده روانینگه ی چ که سیك، ئه م

جوړه له قسه کردن له عیرفاندا هیه که عارف جوړیک له (غبطه) و ته نه ات غیره یشی هیه

کاتی یار خۆی بۆ که سی دیکه نمایش بکات هه رنا خه فته ی پیده خۆن و به ئه سه فه وه باسی لیه

ده که ن یا خود حه ز ده که ن له بری ئه وه که سه خۆیان بن.

۷- واعظ شهنه شناس این عظمت گو مفروش

زانکه منزلکه سلطان دل مسکین من است

فانیزی شه نه شناس ئین ئه زمه ت گو مه فروش، زانکه مه نزلگه هی سولتان دلی مسکینی مه نه ست.

به واعظ (نامۆژگاری که ری) دارۆغه ناس بلین که به م شیوه یه گه وره بی مه فرۆشه

(به گه وره بییدا مه نازه)، چونکه دلی فه قیری من مه نزلگای خودی پادشایه .

واعظ: وتارخوین، نامۆژگاری که شهنه: دارۆغه، که سیك بووه که له لایه ن ده ولته ته وه

بۆ ری که خستنی کاروباری خه لکی له شاریکدا داده مه زراوه و ده سه لاتیکه ی که می هه بو وه

پۆلیسی ئیستا

شهنه شناس: دارۆغه ناس، که سی که ناشنای پۆلیسه گو: بلی

عظمت: گه وره بی، خۆبه گه وره زانین مفروش: مه فرۆشه، مه نازه، مه زانه

منزلگه: مه نزلگا سلطان: پادشا

لیره دا له نیوان ناسراوی و دۆستی دارۆغه و مه نزلگه بوونی پادشادا په یوه ندی دروستکراوه،

له کاتیکدا ناشنایه تی له گه ل پۆلیسیکدا و دل بوونه مه نزلگه ی پادشا هینراوه که ئه لبت

پادشا هه زاره ها و بگره ملیونه ها پۆلیسی هیه و به رامبه ر (واعیز) به که سیکی دیکه

ده لئ: بلی به و واعیزه ی که به هۆی ناسراوی له گه ل دارۆغه و پۆلیسی شاردا گه وره بی و فیز به

خه لکی ده فرۆشیت، گه وره بی مه فرۆشه، چونکه له کاتیکدا تۆ (دارۆغه) ده ناسیت و دووره

ناشنایه تییه کتان هه یسه، دلّی من مه نزلگه ی خودی پادشایه که دارو غه یه کیکه له کاربه دهسته کانی ئه و له ژیر دهسه لاتی ئه و دایه.

بیگومان دلّی موسولمان جیگه ی خودایه و لیره شدا به و وتارخوینه دروزنانه ی که دهستیان له گه لّ دهسه لاتدا تیکه لاو ده که ن و به هو ی دهسه لاته وه خو یان به گه وره ده زانن ده لّی: خو ت به گه وره مه زانه، چونکه دلّی هه ژار (یا خود دلّی ئیمه که گه یشتو ته پله ی فه قر) مه نزلگای خودایه که تو و دارو غه و هه موانی دروست کرده وه و من له تو گه وره ترم.

(سودی) له شه رحی ئه م به یته دا (واعیز) به و وتارخوینه ده زانی که ناموژگاری خه لکیان نه کرده وه و هه میسه له کوژی گه وره و خو به گه وره زانه زالمه کاندایه بسون و به گوتنی قسه و نوکته ی گالته نامیز کوژه که بیان گهرم کرده وه و تا به قسه خو شی بزنان و ئه ویش به یه کی له هاوکوژه کانیان بزنان و وه هاوړی سه پیری که ن و یارمه تی بدن {ج ۱، ل ۳۵۱}.

۸- حافظ از حشمت پرویز دگر قصه مخوان

که لبش جرعه کش خسرو شیرین من است

هافر نه ز هیشمه تی په رفیز دیگه ر قیسه مه خان، که له بهش جورته که شی خسروئی شیرینی مه نه ست.

حافظ ئیتر دهرباره ی گه وره یی و دهسه لاتی خسروه و په رو یز باس مه که، چونکه لیوی ئه م پادشایه پاشماوه نو شی (جرعه نو شی) پادشای شیرینی منه.

پرویز: خسروه و په رو یزی کوری هورمزی نه وه ی نه و شیروانه و یه کیکه له پادشاکانی ئیرانی کون و دلّداری شیرینه قصه مخوان: چیرۆک مه گێره وه، باسی مه که، دهرباره ی مه دو ی لبش: لیوی

جرعه کش: که سی که پاشماوه ی بنی په رداخ بخواته وه، پاشماوه خو ر

خسرو: پادشا شیرین: شیرین، خو شه ویست

خسرو شیرین: خسروه (پادشا) ی شیرین و خو شه ویست

خسروه ی په رو یز که له گه وره ییدا زور دهرباره ی گوتراوه و یه کیکه بووه له پادشا به ناوبانگه کانی ساسانی، له به رامبهر پادشای گه وره و خو شه ویستی خه یالی شاعیردا زور که مه و به پاشماوه نو ش داده نریت، بویه دلّی: حافظ سه باره ت به گه وره یی خسروه و په رو یز چیرۆک سازمه که و له گه وره یی و دهسه لاتی ئه و مه دو ی، چونکه ئه و له به رامبهر پادشای شیرین و خو شه ویستی عیرفانی مندایه له وه که سانه یه که خلته ی پاشماوه ی په رداخه کانی ده خواته وه و هیهج دهسه لات و ریژیکی نییه.

(د. هروی) پیویایه ئه م غه زه له وه سفی یه کی له پادشاکانه که رهنگه (مه نسور پاشا) یا (یه حیا پاشا) بیّت {ج ۱، ل ۱۸۶}، به لام ئه وه ی راستی بیّت وه سفه کانی نیسو غه زه له که زور عیرفانین و به ده گمه ن ده بینری (حافظ) پادشا ئیرانییه کان به م شیوه یه به رز بکاته وه، بویه پی ناچیت وه سفی که سیکی ماددی یا خود پادشایه کی دنیایی و مرژی بیّت هه روه ها (سودی) ش هیهج ناماژه ی پی نه داوه.

غزه لی چله م:

به حری موجهه سی ههشتی مه خوبونی مه قسور

(مفاعیلن فعلا تین مفاعیلن فعلا ت)

۱- منم که گوشهء میخانه خانقاه من است

دعای پیر مغان ورد صبحگاه من است

مه نهم که گوشه بی مه میخانه خانه قاهی مه نه ست، دوئایی پیری موغان قیری
سوبه گاهی مه نه ست.

منم که گوشه ی مه میخانه خانه قامه و، دوعای پیری موغانیش ویردی به یانیامه.

خانقاه: له فارسیدا خانگاه ده گوتریت و (خانقاه) به عه ره بی کراوه، خانگاه: خانه قا،
ته کیه ی سو فیان، شوینی په رستشی سو فیه کانه، هه روه ها (خوان گاه) یش ده گریته وه که
شوینی خواردن و هه وانه وه ی سو فیه کانه، له بنه رته دا بنیاتنانی خانه قا له بهر شه وه سو وه که
کاتی سو فی و ده رویشه غه ربیه کان ده چونه شاریکی دیکه و خانه خو بیان نه ده بوو، له خانه قا
ده مانه وه و خزمه تده کران، (خانگاه) به واتای مه نزلگه ش دیت.

واته: من له بری شه وه ی له خانه قادا بم و عیباده ت بکه م، گوشه ی مه میخانه م بو خوم
کرده وه ته خانه قا و له بری ویردی به یانیانیش دوعا و نزا بو پیری موغان ده که م، یا خود
به رده وام به یانیان دوعا بو پیری موغان ده که م.

به له بهر چاو گرتنی واتای (مه میخانه و پیری موغان) به واتا عیرفانییه کانیا ن شه وه مه به ست له
به یته که ده بیته: منم که له بری عبادته ره تینییه کان، عه شق و عیرفانم کرده ته پی شه و
خه لوه تگه ی عاشقیم گرتوه و خه لوه تگه ی عاشقیم کرده ته خانه قا و به رده وامیش دوعا بو
پیری ته ریه ت ده که م و له بری ویردی به یانیان دوعا بو شه وه ده که م.

۲- گرم ترانهء چنگ صبووح نسیت چه باک

نوی من به سحر آه عذر خواه من است

گه رهم ته رانه ی چه نگی سه بووه نیست چه باک، نه قای من به سه هه ر تاهی ئوزر خاهی
مه نه ست.

نه گه ر له گه ل شه رابی به یانیاندا ئاوازی چه نگم نییه چ باکه م، چونکه تاهی به یانیانی من بو
داوای لیبووردن له گونا هه کام وه ک گورانی من وایه.

ترانه: دو به یته به گورانی بگوتریت، ئاواز، سرود

ترانهء چنگ: ئاوازی چه نگ صبووح: شه رابیک که به یانیان ده خوریتته وه، هه روه ها
(سودی) ده لی: شه رابیک که شه و بخوریتته وه بیی ده لئین (عیوق) و پیچه وانه وه (صبووح) ه

چنگ صبووح: چه نگ لیدان له کاتی نوشینی شه رابی به یانیاندا

چه باک: چه باک، چه خه م نوا: گورانی، ئاواز، هاوار

به سحر: له کاتی به یانیدا عذر خواه: داوای لیبووردن، داوای به خشین

له به یته یه که مدا باسی له گوشه ی مه میخانه و دوعای بو پیری موغان کرد، لی ره شدا ده لی:
گه رچی کوری عارفانه به ده سته جه می خوشه، به لام من که نو قسانیییه کم هه بی له و کوری
سه حه ر و به یانیاندا چه خه م، چونکه شه و تاهو ناله یه ی که له کاتی دوعا و نزا ی لیبووردن و
شعیر افکردن به گونا هه کامدا ده یکیشم شه و بوشاییه م بو پرده کاته وه و خوداش شه و تاهو ناله و
گریانه ی به نده ی زور پیخوشه و هه ز ده کات زیاتر لی پی پاریتته وه.

(ترانه) له فه ره نگی عیرفانیدا (شیوازی خوشه ویستی و موحه به ته) و شه کری له و
سه رده مه شدا شه م شیوازه له نیودا نه مابیت. واته من گه ر شه و گورانییه ی موحه به ته له
عیرفانه که دا نه بی شه و تاهو ناله م خوی بو خوی شیوازیکی زور جوان و ریکی خوشه ویستییه.

۳- ز پادشاه و گدا فارغم بحمد الله

گدای خاک در دوست پادشاه من است

ز پادشاه و گیدا فاریغم بیه م مدیلله ه، گیدای خاکی ده ری دوست پادشاهی مه نه ست.
سو پاس بو خودا پیویستیم به پاشا و گدا نییه، لای من شه و که سه ی که سوال که ر و گدای
خاکی ده رگای دوس ته گه وره بی و ریزی پادشای هه یه.

فارغم: به تالم، پیویستیم نییه

لی ره دا ترازو و شایانی گه وره بی داده نی و پیویایه هه ر که س بیته گدا و سوال که ر، یا خود
نیاز مه ندی خاکی درگای دوس ت، یاری عیرفانی - که خودایه - گه وره و به ریزه وه ک پادشا و
هیچ پیویستییه کی به پاشا و گدا نابیت و شوکر و سو پاسی خودای ده ویت، بویه ده لی:
سو پاس بو خودا من به عیرفانه وه پیویستیم به پادشا و گدا نییه و ریواری رینگه ی ته ریه تیش
له پیش چاوی من وه ک پادشایه.

۴- غرض ز مسجد و میخانه ام وصال شماسرت

جز این خیال ندارم خدا گواه من است

غهرز ز مه سجید و مه یخانه تم قیسالی شوماست، جوز ئین خیال نه دارم خودا
گوفاهی مهنه ست.

نامانج له چووم بۆ مزگهوت و مه یخانه ته نیا ویسالی تزیه، خوا شایه تی منه که جگه
له مه خه یالیکی دیکم نییه.

غرض: مه به ست، نامانج
جز: جگه
وصال: ژوان، به یه کگه یشتن، ویسالی
گواه: شایهت، گه واه

گهر مزگهوت هیما ی شه ریعت و مه یخانه شه رمزی ته ریقهت و عیرفان بیته، شهوا شاعیر
دهلی: من نامانج یا خود مه به ستم له به جیهی تانی ته که نایی نییه کان یا خود بوونه ریوارم له
ریگه ی ته ریقهتدا ته نیا ژوان و دیداری تزیه و هیچی دیکه، خودا شاهیده که جگه له خه یاله،
واته جگه له خه یالی گه یشتن به تۆ و دیداری تۆ، هیچ خه یالیکی دیکه یا خود هیچ نامانجیکی
دیکم نییه، ده کری ئه مه خه یاله بریتی بی له وهی که من له کاتی گرتنی ریگه ی شه ریعت
یا خود ته ریقهتدا جگه له دیت و دیداری تۆ هیچ نامانجیکم نییه، واته له خۆشی به هه شت
یا خود ترسی جه هه نه م نییه - وهک رایعه ی عه دهوی ده یگوت: ته نیا ره زامه ندی خودایه -
یا خود واته من جگه له تۆ هیچ خه یالیکی دیکم له سه ردا نییه.

له مه سه له ی گرتنی ریگه ی ته ریقهت یا خود شه ریعه تیشدا - مه یخانه و مزگهوت - نامازه
به جیا واز بوونی ریگا کانه بۆ گه یشتنه خودا وهک پیغه مبه ر - د.خ - ده فه رموی: "الطرق الی
الله بعدد انفس الخلائق" {د. هروی، ج ۱، ل ۱۸۹} یا خود وهک (د. عبدالکریم سروس) ناوی
لینا وه ریگا راسته کان - صراطهای مستقیم -، چونکه ریگه ی گه یشتنه خودا ته نیا ریگه یه ک
نییه، هه رچه ندی له ناست و بو نیادی قوولی هه مو یاندا ته نیا ریگه یه کی ره زامه ندی خودا
هه یه و جیا وازی به که یان له رووکار و روکه ش و بو نیادی سه ره وه یاندا یه.

۵- از آن زمان که برین آستان نهادم روی

فراز مسند خورشید تکیه گاه من است

ئه ز ئان زمان که به رین ناستان نه هادهم روی، فه رازی مه سه ندی خورشید ته کیه گاهی
مه نه ست.

له وکاته وهی رووم کردۆته شه ده رگایه، سه روو، جیگه ی خۆر ته کیبه گای منه.

از آن زمان: له وکاته وهی
رونهادن: رووکردنه، رووخته سهر

فراز: سه رووی، سه ر
مسند: قه رارگا، شوین

مسند خورشید: شوینی خورشید: درکبه له ناسمانی چواره م که له گه ردوونناسی دیریندا
به جیگه ی خۆر ده زانرا
تکیه گاه: شوینی پالدا نه وه، جیگا

واته: له وکاته وهی که سه رم نا وه ته سه ر ده رگای مالی دۆست، یا خود رووم له م ریگه ی
ته ریقه ته کردو وه هیئده گه وره و به رزبووم که شوین و جیگای من ناسمانی چواره م و ته نانه ت
له ویش به رز و بلنترم. یا خود له وکاته وهی بیر له تۆ ده که سه وه و بۆ لای تۆ دیم، هیئده
گه وره بووم واده زانم جیگه م له سه رو خۆر و هه تا وه یه.

۶- مگر به تیغ اجل خیمه برکنم ور نی

رمیدن از در دولت نه رسم وراه من است

مه گه ر به تیغی ئه جهل خه یه به رکنه م قه ر نی، ره مییدن ئه ز ده ری دۆله ت نه ره سم و
راهی مه نه ست.

مه گه ر به شمشیری ئه جهل چادر هه لکه م وه گه رنا، راکردن له ده رگای خۆشبه ختی و به خت
ریوره سی من نییه.

تیغ: شیر، شمشیر، تیغ
برکنم: هه لکه م
تیغ اجل: شمشیری ئه جهل
ورنی: وه رگه رنا
خیمه: خیمه، چادر
رمیدن: هه له اتن، راکردن

رسم و راه: عادهت، ری و ره سم، ره وشت

جاران عادهت بووه که ده رویشان له به رامبه ر مالی ده وله مه ند و ده سه لاتدارندا چادریان
هه لده دا وهک جۆره داوایه ک بۆ جیبه جیکردنی داواکاری به کانیا ن، جاری وا هه بوو ده وله مه ندی کان
له بری شه وهی پیندا ویستی به کانیا ن جیبه جی بکن، پیا وه کانی خۆنیا ن ده نارد تا به چه قۆ و
شمشیر په تی خیمه کانیا ن بیچرینن و خیمه کانیا ن هه لکه نن و له به رده رگا ده ریا ن که ن، لیتره شدا
و به ره چاو کردنی شه دیار ده یه شاعیر ده لی: من له به رده م ناستانه ی تۆدا پله و پایه م
گه یشتۆته که شکه شانی فه له ک، بۆیه هه رگیز لیتره نارۆم مه گه ر شه وهی ئه جهل به چه قۆ و
شمشیره که ی خۆی به ند و داوی چادره که م بیچرینیت و برم، ئه گه ر نا هه رگیز شه م به رده رگایه
چۆنکه م و راکردن و هه له اتن له به خت و خۆشبه ختیش که من، لیتره دا ده بیبیم له ره وشت و
عاده تی من نییه، واته، مه گه ر مه رگ له م ته ریقه ته م جودام بکاته وه.

۷- گناه اگر چه نبوود در اختیار ما حافظ

تو در طریق ادب باش و گو گناه من است

گوناه ئه گه ر چه نه بوود ده ر ئیختیاری ما هافز، تو ده ر ته ریقی شه ده ب کوش و گو
گوناه ی مه نه ست.

گهرچی گوناھ به دهستی نئیمه نه بووه حافز، به لّام تۆ به ئه ده ب به و بلّی گوناھی منه. در اختیار ما: به دهستی نئیمه، به ویستی نئیمه در طریق ادب کوش: به ئه ده ب، به ریژ به له راستیدا پیوسته به شیوهیه کی زۆر ورد و به ناگاییه وه ئه م بهیته شروقه بکریت، چونکه گهر به و شیوهیه شروقه نه کریت نه نگیه که له مانای غه زله که دا دروست ده کات. چونکه له ناستی سه ره ویدا به بیته که به ته واری مانا، بیری (جه بریه ت) ده خاته روو که له گه ل ری باز و شیوازی ته ریه ت و عیرفاندا به کناگریته وه یاخورد کۆناگریته وه، ههر بۆیه گهر ئه م شروقه یه به راست بزاین ده بی ئه و راستییه بجهینه روو که به بیته کانی غه زله له مانادا په یوه ست نین پیکه وه و مهرج نییه یه کیه تی بابه ت له نیوانیاندا هه بی، به م رایه وه ئه و ده توانین بلین ئه م بهیته باس له وه ده کات که مروقه به ویستی خۆی گوناھ ناکات و له چاره ی نووسراوه که بیکات. به لّام حافز ده لّی: ئه گهر وایی و که هه رواشه تۆ به ئه ده ب به و ئه م رایه مه خه ره روو، تۆ مه لّی مروقه هیچ شتی به ئاره زووی خۆی ناکات و که سیکه موجیره، به لکو بلّی مروقه خۆیه تی گوناھ ده کات، (د. هروی) ئه م بهیته و چه ندین بهیته دیکه ش ده کاته به لگه بۆ پروابوونی حافز به جه بریه ت {ج ۱، ل ۱۹۰} که ئه مه ته نیا لیکدانه وه یه کی رووی ده ره وه ی غه زله و بهیته کانه و مانای قوولی شیعه ره کان نادات به ده ست وه و له به رامبه ر ئه مه شدا چه ندین (به یته ی دیکه هه یه که ئه م بیره ره تده کاته وه. به لّام سو دی خۆی بۆ خۆی بیری جه بریه تی (حافز) ره تده کاته وه و جوړه ته ئویلێک بۆ بهیته که ده کات که ده لّی: خۆشه ویستی یار گوناھه، به لّام من به ئاره زووی خۆم ئه م گوناھه م نه کردوه، واته ئیختیاری نه بووه و من له عه شقی دلدارا هیچم به ده ست نییه، به لّام ئه ی حافز تۆ به ئه ده ب به و بلّی ئه م گوناھه له منه وه یه، واته بلّی من به ئاره زووی خۆم یارم هه لّیژاردوه و خۆشم ده ویت، له م باره وه به شی له ئیختیارم له ده ستدایه، مه به ست له وه یه که به ته واته ئیختیاری لّی نه سه ندۆته وه که مه زه به ی جه بریه ت بیته ئاراوه {ج ۱، ل ۳۵۸}. له راستیدا وه ک گوتم ئه م شه رحه ی سو دی جوړیکه له ته ئویل بۆ ره تکرده وه ی مه زه به ی جه بریه ت لای حافز. به لّام به رای به نده، ئه وه به پیوست ده زانم که ته نیا روانگه یه ک بۆ شه رح و شروقه ی حافز هه لّنه بیژرین، واته ته نیا روانگه یه کی عیرفانی یاخورد رووکاری یاخورد میژووی... هتد، به لکو پیوسته به پیی مانا و مه دلولاتی شیعه ره که بۆ روانگه ی نووسینی شیعه ره که یاخورد راستر، بهیته که بگه ریپین و له خودی بهیته که شیوازی شروقه کردنه که هه لّیژرین، راسته حافز زۆرینه ی بهیته کان و غه زله کانی له عیرفاندا نووسراون و شه رحی عیرفانی هه لّده گرن، به لّام هه میشه حافزیکه عارف له نیو بهیته کاندایه و هه ندی جار (حافز) وه ک پیاوویکی ساده ی نیو کۆمه لگه ی (۷۰۰) هکانی شیراز ده رده که وی

(هه ره ک د. زرینکوب له - از کوچه رندان) دا ناماژه به م راستییه ده کات {ل ۳۹ - ۴۰، از کوچه رندان، درباره زندگی و اندیشه حافظ، ۱۳۷۷، چاپ هشتم، تهران، نشر امیر کبیر}. هه ر بۆیه ده کری له بهیته کدا ئه م حافزه عارفه نه دۆزینه وه و سه ره له خۆمان و خۆنه ریش بشیوینین و مانای بهیته که ش تی کده یین. به رای به نده ئه م بهیته گهر پایه ندی بهیته کانی پیشو بیته ئه و شه رحیکه ی وه ک شه رحه که ی سو دی یاخورد شه رحه که ی (استاد مطهری) پیوسته، به لّام من واده زانم ئه مه رای خه لکی دیکه بیته و حافز ناماژه ی پی بدات واته: حافز گهرچی ده گوتری که مروقه هیچ ده سه لاتیکه نییه له کردن یاخورد نه کردنی گوناها، تۆ به م ریگایه دا مه رۆ، تۆ وه ئه وان بیر مه که ره وه یان به لای که مه ره گهر واش بیرده که یته وه به ئه ده بووه بلّی گوناھی نئیمه یه، ئیدی لی ره دا من له وه نادویم که ئایا حافز له ری ئه ده به وه ده یه وی گوناها که به هی نئیمه بزانی یاخورد به مه ده لّی: من ره فزی مه زه به ی جه بری ده که مه وه و به بی تانه وته شه ر لیدان ده لّیم: ئه م مه زه به هه لّیه و گوناھ له ده ستی مروقه دایه، له کاتیکدا هه موو شه رحه کان ئه ندازه یه ک له راستیان تیدایه ته نیا ئه وه راستره که هیچ کامیان به راستی ره ها نه زانین و به پیچه وان هه شه وه.

غهزه لی چل ویه که م:

به حری موجهه سی ههشتی مهخبوونی مهقصور

(مفاعیلن فعلا تین مفاعیلن فع لان)

۱- ز گریه مردم چشمم نشسته درخون است

ببین که در طلبت حال مردمان چون است

ز گریه مهردومی چه شهه م نشسته دهر خونهست، ببین که دهر ته له بهت هالی مهردومان چونهست.

له تاو گریان سۆمای چاوم نغزۆی خوین بووه، سهیرکه حالی خه لکی له تامه زرۆیی به دهسته یینانی تۆدا چۆنه.

گریه: گریان
نشسته: نغزۆ، غهرق، چهقین خون: خوین طلب: داوا، ههول مردمان: خه لکی، لیرده نامازه یه کی تیدایه بۆ خودی گلینه ی چا و یاخود خه لک و مرۆقه کانی دیکه بیگومان له تاو زۆر گریان چاوی مرۆقه سووره لده گه پیت و ده لیتی گلینه تیایدا چهقبوه یاخود نغزۆبووه و سپیایه تی تیدا نامی تیت، لیرده نامازه بهم دیارده یه کراوه و شاعیر ده لتی: له تاو زۆر گریانم گلینه ی چاوم نغزۆی خوین بووه، واته هینده گریانم خوین دهر و بهری سۆمای چاومی گرتووه، که نه مهش مایه ی شهوق و تامه زرۆیی بۆ تۆ و سهیرکه که له تاو تامه زرۆیی بۆ تۆ خه لکی دنیا چ حالیکیان هیه و چۆن په ریشانن، یاخود سهیرکه له تاو تامه زرۆیی بۆ تۆ گلینه ی چاوان چ حالیکیان هیه.

۲- به یاد لعل تو و چشم مست میکونت

ز جام غم می لعلی که می خورم خون است

به یادی له للی تو شو چه شمی مهستی مه یگونهت، ز جامی غم مه یی له للی که می خورم خونهست.

ئهو شهرا به سوورده ی که به یادی لیوی تۆ و چاوی مهستی مه یگونهت هه له پینکی غه مدا ده یچۆمه وه، ده لیتی خویننه.

لعل تو: لیوی تۆ

میگون: مه یگون: وهک مه ی، مه ی ناسا، (مه یگون) به واتای وهک مه ی دیت، واته سووری، به لām کاتی ده دریتته پال چا مهست یاخود چاوی مهسته.

می خورم: ده خۆمه وه

کاتی بیر له لیوی سوور و چاوانی مهستت ده که مه وه غه م بار ده بم و خه م دامده گری، بۆیه هه همیشه به یادی لیوی سووری تۆ و چاوانی مهستی مه یگونهت هه به غه م بار ی و له بری مه ی، خوینا و ده خۆمه وه.

۳- ز مشرق سر کوی آفتاب طلعت تو

اگر طلوع کند طالعم همایون است

ز مه شریقی سه ری کوی، ئافتابی ته لعه تی تو، نه گه ر تلوت کونه د تالنه م هوما یونه ست.

نه گه ر له رۆژه لاتی سه رکۆلانه وه هه تاوی رووی تۆ هه لسی، به ختم هه مایۆنییه .

مشرق: رۆژه لات، جیگای رۆژه لاتن سرکوی: سه رکۆلان

آفتاب طلعت تو: هه تاوی، خۆری رووخساری تۆ

طلوع کند: هه لسی، ده رکه وی طالع: به خت

همایون: مبارهک، پیروژ، هه مایۆنی نازناویکی پادشایان بوو

طالع همایون: به ختی باش، به ختی مبارهک

دوو بهیتی یه که م باس له ده ره نجامه کانی دووری یار و نادیار بوونی ئه و ده کریت، به لām به شیوه یه کی راسته وخۆ هۆی ئه و ده رد و خه مه ناخریتته پروو، له م بهیتته دا مانا که زۆر روون ده بیتته وه به وه ی که من له چاوه روانی ژوانی تۆدا خه م و مهینه تیم زیادی کردوو و هه همیشه له گریاندام، به شیوه یه که چاوم سووره لگه پاره و سه یروسلوکم به شیوه یه کی خه مبارانه نه نجام ده ده م، هه موو هۆیه که شی جیلوه نه کردنی تۆیه له پیش چاومدا، لیرده ده لتی: گه ر رووخساری وهک خۆر رووناکت له رۆژه لاتی کۆلانه وه هه لسی، من به ختیکی چاک و پیروژم هه یه، واته گه ر له سه رکۆلانه وه ده رکه وی و جیلوه بکه یت من خاوه ن به ختیکی باشم و گشت خه م و خه فته کامم ده ره ویتته وه.

۴- حکایت لب شیرین، کلام فرهاد است

شکنج طرهء لیلی مقام مجنون است

هیکایه تی له بی شیرین که لامی فرهاده ست، شکه نجی تورره یی له یلی موقامی مه جونه ست.

قسه ی فرهاد باسی لیوی شیرینه و شوینی مه جنونیش پیچ و لولی زولفی له یلایه .

حکایت: باس مقام: جیگا، شوین

له چیرۆکی عهشقد له ئەدهبیاتی عه‌ره‌بیدا (له‌یلێ و مه‌جنون) و له ئەدهبیاتی فارسی (شیرین و خوسره) یاخود (شیرین و فه‌ره‌اد) زۆر دووباره‌ ده‌بنه‌وه، لای شاعیر له هه‌موو عه‌شقی‌کدا هیچ مایه‌ی گه‌وره‌بوونی عاشق نییه‌ جگه‌ له مه‌عشوق و یار، بۆیه قسه‌ی فه‌ره‌اد هه‌میشه باسی لێوی شیرین بوو، شوێنی مه‌جنونیش هه‌میشه پیچ و لولی زولفی له‌یلا بوو، ئەو دوو عه‌شقه‌ش به عه‌شقی راستی یاخود غوونه‌ی بالایی عه‌شق داده‌نرێن. واته‌ عاشق هه‌میشه له‌و جیگا و شوێنه‌یه که مه‌عشوقی لێیه و هه‌میشه له باره‌ی مه‌عشوقه‌وه ده‌دوێ و له‌سه‌ر زاریه‌تی.

۵- دلم بچو که قددت همچو سرو دلجوی است

سخن بگو که کلامت لطیف موزون است

دلم بچو که قده‌ت هه‌مچو سه‌ره‌ف دلجویه‌ست، سوخه‌ن بگو که کهلامه‌ت له‌تیی و مۆزونه‌ست.

دلم بده‌روهه، چونکه بالات وه‌ک دارسه‌رو دل‌ه‌کان بۆ خۆی راده‌کیشی، قسه‌ بکه، چونکه قسه‌ت ناسک و رێک و پێکه.

دلم بچو: دلم بده‌روهه، میه‌ره‌بانیم به‌رامبه‌ر بنوێنه (دلجویی) واته‌ دل‌دانه‌وه، میه‌ره‌بانای نواندن دلجوی: دل‌پێن، دل‌راکیشه‌ر سخن بگو: قسه‌ بکه موزون: مه‌وزون، رێک و پێک، له‌جیی خۆیدا بوون.

ده‌لی: قه‌د و بالات که وه‌ک سه‌روهه هینده سه‌رنج‌راکیشه‌ دل‌ان بۆ خۆی ده‌رفیتی، منیش دلم رفیتراوه بۆ لای تۆ دیم، بۆیه داوات لی ده‌که‌م دلم بده‌روهه و قسه‌ بکه، چونکه قسه‌ت ناسک و نه‌رم و رێک و پێکیشه‌.

۶- ز دوور باده به جان راحتی رسان ساقی

که رنج خاطر من از جور دوور گردون است

ز دووری باده به‌جان راهه‌تی ره‌سان ساقی، که ره‌نجی خاتره‌م ئەه‌ز جووری دووری گه‌ردونه‌ست.

ساقی به‌دووری شه‌راب نارامییه‌ک بگه‌یه‌نه (بده) به‌گیان، چونکه دل‌ته‌نگی و نار‌ه‌حه‌تیم له‌به‌ر زولمی ده‌وری گه‌ردونه‌.

دوور: دوور، ده‌وران، گێران	راحتی: نارامی	رسان: بگه‌یه‌نه، بده
رنج: زه‌حه‌ت، خه‌م، دل‌ته‌نگی	خاطر: ه‌ز، دل	
جور: زولم، سته‌م، جه‌ور	دوور: دوور، زه‌مانه، گه‌ران	

دل‌ته‌نگی و خه‌می شاعیر له‌تاو زولم و سته‌می زه‌مانه و چه‌رخ‌ی گه‌ردوونه که ئەم خه‌مه ئەزه‌لییه‌ی که‌سی عارف هه‌رگیز کۆتایی نایه‌ت ته‌نیا به‌عه‌شق نه‌بی‌ت، ئەویش عه‌شقی‌ک که مرۆف له‌و گه‌رانه‌ی گه‌ردوون دا‌بهر‌پێت. له‌عیرفاندا گه‌ر باده له‌گه‌ل ساقیدا هینرا واتای عه‌شق ده‌گه‌یه‌نێت.

لێره‌شدا حافظ هه‌مان عه‌شق داوا ده‌کات بۆ ئەوه‌ی نارامییه‌ک به‌گیانی بگات و که‌می یاخود زۆر له‌خه‌می دنیا دوورکه‌وتیه‌وه، بۆیه ده‌لی: ئەی ساقی به‌گێرانی شه‌راب و باده گیانمان نارام بکه و نارامی به‌گیان بگه‌یه‌نه، واته‌: با به‌عه‌شق و چوونه‌ نی‌و مه‌رزه‌کانی عه‌شقی عیرفانییه‌وه روحمان نارام بکه‌ین، چونکه مانه‌وه له‌نی‌و مه‌رزه‌کانی زولم و سته‌می گه‌ردوونی دیلی کاتدا دل‌ته‌نگی کردوین، با بچینه‌ نی‌و ته‌ریقه‌ت و عه‌شقه‌وه تا پشویه‌کی گیانی بده‌ین. که ده‌کری ئەو غه‌م و دل‌ته‌نگییه‌ی، ئەو نه‌ها‌مه‌تیه‌ بی‌ت یاخود ئەو نازاره‌ بی‌ت که به‌ه‌زی مه‌رگی کورپه‌ نازداره‌که‌یه‌وه چووته‌ دل‌ی - وه‌ک له‌به‌یتی هه‌وته‌مدا - ناما‌زه‌ی پێ ده‌کات.

۷- از آن زمان که ز چنگم برفت رود عزیز

کنار دامن من همچو رود جیحون است

ئه‌زان زه‌مان که ز چه‌نگه‌م برفت رودی ئەزیز، کیناری دامه‌نی مه‌ن هه‌مچو رودی جه‌یه‌ونه‌ست.

له‌وکاته‌وه‌ی که کورپه‌ شیرینه‌که‌م له‌ده‌ست چوو، ده‌ه‌روپه‌شم (ئه‌ملا‌لام) هه‌روه‌ک رووباری جه‌یه‌ون وایه‌.

از آن زمان: له‌وکاته‌وه‌ی چنگ: چنگ، ده‌ست برفت: چوو

رود: کورپ، سو‌دی ده‌لی: له‌شی‌وازی خوراسانیدا به‌من‌دا‌ل (رود) ده‌لێن {ج ۱، ل ۳۶۲} هه‌روه‌ها به‌مانای (رووبار)یش دێت، هه‌روه‌ک له‌میسراعی دووه‌مدا به‌و مانایه‌ هاتووه‌ کنار: که‌نار، ئەملا‌ولا دامن: داوین، خواره‌وه هه‌مچو: هه‌روه‌ک رود جیحون: رووباری جه‌یه‌ون، رووباریکه‌ له‌نی‌وان خوراسان و سه‌مه‌رقه‌ندایه‌ که به‌به‌شی پشته‌وه‌ی (ئه‌وبه‌ری) ده‌لێن: ئەودیو رووبار (ما وراء النهر) {سو‌دی، ج ۱، ل ۳۶۲}

مه‌به‌ستی له‌وه‌یه‌ له‌مه‌رگی کورپه‌که‌مه‌وه هینده گریام و فرمی‌سکم وه‌ک لافاو رژاندووه‌ ئەملا‌ولا و داوینم وه‌ک ئاوی رووباری (جه‌یه‌ون) زۆره و فرمی‌سکم رۆشتووه، ه‌روی له‌ (فرصت شیرازی)یه‌وه سه‌باره‌ت به‌م کورپه‌ی حافظ نووسیه‌تی: (خواجه کورپکی هه‌بوو ناوی - شاه

نوعمان - بووه و روشتووه بو هیندستان له - برهان پور - مردووه و گوڤه که ی نزیکی قه لای -
ناسیر - ه {هروی، ج ۱، ل ۱۹۴} .

۸- چگونه شاد شود اندرون غمگینم

به اختیار، که از اختیار بیرون است

چگونه شاد شهده نهندهرونی غمگینم، به ئیختیار، که نه ز ئیختیار بیرونهست.
دهرونی غمگینم چون به نارهزوی خوی شاد بیتهوه که هم کاره له توانای (ئیختیاری)
من به دهره .

شاد شدن: شادبوون
به اختیار: به نارهزوو
اندرون: دهرون، ناخ
بیرون: دهرهوه

(اختیار) له کاتیکیدا که مانای هه لئیزاردن و نارهزوو ده گه یه نی، له هه مانکاتدا ناوی نهو
مهزه به یه که له به رامبهه جه بریه تدا دیت و پییوایه مرۆقه خوی هه لده بژیریت و به زۆر
کرداره کان به سهه مرۆقدا ندریت. گه به واتایه لئیکدریتهوه که لئیکدانه وه یه کی دور له
راستی نییه ئیشکالی جه بریههه و عیرفان دیتته ناراوه، به لām له هه مانکاتدا واتا
زمانییه که شی مانای جوانی هه یه که بریتیه له:

من له دهره نجامی نهو خه مه گه وره یه به سه رمدا هاتوو ناتوانم شادبیم و ناخی خه مبارم
به نارهزوی خوی ناتوانیت شاد بیتهوه، چونکه به دهست خۆم نییه وا غه مبار بووم و له
مه رگی کوره که مه وه یه، به م مانایه ش په یوه ندی له نیوان به یته کاندای دروست ده بیت، به لām گه
به مانای مه زه به یی (اختیاری) لئیکدریتهوه مانای به یته که ده بیتته: چون هزر و ناخی غمگینم
به ئیراده و اختیار شاد بیتهوه و بچیتتهوه نیو ئیراده که هم کاره له دهستی نهودا نییه و دوره
له هه لئیزاردن و ئیختیاره وه .

۹- ز بیخودی طلب یار می کند حافظ

چو مغلسی که طلبکار گنج قارون است

ز بیخودی ته له به یی یار می کونه هافر، چو موفلیسی که ته له بکاری گه نجی
قارونهست.

حافظ له په شیو حالیهوه داوای گه یشتن به یار ده کات وه موفلیسیک که داوای سهروه تی
قارون ده کات.

بیخودی: په شیو حال، جزیه، بی هوشی
طلبکار: داواکەر، نارهزوی
موفلس: موفلیس، بی پاره و پول
گه نج، سهروهت

بینگومان قارون به ره مزی دهوله مه ندی داده نریت، حافظیش داوای گه یشتن و لبقای یاری
عیرفانی ده کات، به لām ههروه که چون موفلیس شیاری سهروه تی قارون نییه ته میش ناوا خوی به
شیاری لبقای یار نازانیت، بویه وه که جوړه عوزر و پوزشیک بو ته جوړه بیرکردنه وه یه ته هم
چواندنه ده کات و ده لئ:

حافظ له په شیو حالیهوه یاخود له نه نجامی جه زبه وه داوای لبقای یار ده کات نه وه که له
حاله تی عه قل و به ناگاییدا، ته مه ش ههروه که موفلیسیک وایه که داوای سهروه تی قارون
بکات یاخود، نارهزوی و ابیت بیته خاونی سهروه تی قارون که زۆر بی جییه، یاریش بو
حافظ زۆر دوره و حافظ له خۆوه و به بی ره چاوکردنی مه رجه کان ته داوا نابه جییه ده کات،
به لām هه کاره که ی په شیو حالیهوه . ته کرئ ته هم داوای لبقایه به داوای لبقای کوره
مردووه که شی لئیکدریتهوه .

غزه لی چل و دووهم:

به حری ههزه جی شهشی مه قسور

(مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل)

۱- خم زلف تو دام کفر و دین است

ز کارستان او یک شمه این است

خه می زولفی تو دامی کوفر و دینه ست، ز کارستانی ئو یه که شه مه ئینه ست.

پیچ و لولی زولفی تو داوی کفر و دینه، شه مه کورته یه که له چیرۆکی کاره زۆره کانی شه.

دام: داو کفر: کوفر، لیڤه دا مه به ست له کافر، واته بئ ئیمان که له بهرامبهر (دین) دا

هاتوو و به مانای ئیمانداره. کارستان: کاری زۆر، کاری گرنه، حکایهت و به سه رهات،

جیگه به که کاری زۆری تیدا شه نجام بدریت. یک شه: بۆنی کهم، تۆزیک، که میک، کورته به که.

دهلی: لولی زولفی تو داوی که بۆ کافر و موسولمان دانراوه و ههردووکیان له داو ده نیت،

واته: چ کافر و چ موسولمان تووشی داوی زولفی تو ده بن، عاشقت ده بن، که شه مه به هۆی

جوانی زولفی لولته وهیه و شه مه به یه کیکه له کاره زۆر و گرنه کانی زولقت. به ئامازه به وهی

که (خم زلف) له عیرفاندا نه ئینییه خوداییه کانن و شه مه نه ئینیانه شه بوو ته مایه ی سه رسورمانی

کافر و موسولمان، بۆیه دهلی: نه ئینییه کانی گهردوون و شه و دیو سروشت که خودا خۆی

ده یانزانی، وه که داویکن و موسولمان و کافر له ئاستیاندا دهسته و سان ده بن و سه رنجیان

را ده کیشی و ده یا ختاه که لکه له ی کردنه وه یانه وه. شه مه شه واته بیر کردنه وه یه کیکه له کاره زۆر

گرنه کانی شه سرار و نه ئینییه کانی گهردوون و شه و دیو سروشت، واته چ کافر و چ موسولمان

که لکه له ی شیکار کردنی نه ئینییه کانی خهلقیان - بوونیان - له سه ردایه.

۲- جمالت معجز حسن است لیکن

حدیث غمزه ات سحر مبین است

جه مالته موئجیزی هوسنه ست لیکن، هه دیسی غمزه ته ت سیهری موینه ست.

جوانیت موعجیزه ی جوانییه، به لام قسه ی غمزه ت به ئاشکرا سیهر و جادوو.

معجز: موعجیزه، په رجو

موعجیزه یه، له دوا پله ی جوانییدا یه

حدیث: بابته، قسه

معجز حسن: موعجیزه ی جوانی، له جوانییدا

غمزه: ئیشاره ت کردن به چاو

سحر: سیهر، جادو

سحر مبین: سیهری ئاشکرا، جادوی دیار

باسی جوانی یار ده کات، شه یاره ی که کافر و موسولمان له داوی نه ئینییه کانیدا شه بله ق

بوون و نازانن چ بکه ن، شه یاره عیرفانییه ی که بوو ته مایه ی سه رسورمانی عاشقان له م به یته

و به یته کانی دوا ییشدا باس له گه وره یی و سه رنجرا کیشی شه ده کریت، به شیوه به که عاشقان

له به رامبهریدا دهسته و سانن.

دهلی: جوانی تو موعجیزه یه که له جوانییدا واته: له سنوور ده رجووه و بوو ته په رجوییه که

له نیو جوانییدا، به لام قسه ی ئامازه کانی چاوت، یا خود غمزه کانی چاوانت سیهرکی

ئاشکرایه و خه لکی و عاشقان فریو ده دات. واته تو له جوانییدا موعجیزه یه کی واقعیت و له

فریوکاری و عیشوه گه ریشدا فریو و هه لکه له تاندنی ساحیرانه ت هیه.

۳- ز چشم شوخ تو جان کی توان برد

که دایم با کمان اندر کمین است

ز چه شی شوخی تو جان کی ته فان بوورد، که دایم با که مان شه نده ر که مینه ست.

له تاو چاوی تو کی ده توانی گیان ده رکا، که دایم به که وانی برۆه له بۆسه دایه.

شوخ: دلیر، هارو هاج، بئ شه رم، جه سور، دلگیر و په سه ند

جان بردن: گیان ده رک کردن کمان: که وان، لیڤه دا مه به ست له برۆیه که وه که وان وایه

اندر: له ناو کمین: که مین، بۆسه

هیشتا هه ر باس له یاری عیرفانی ده کریت، دهلی: پاش جوانی و غمزه ت چاوانی

جوانیشت یه کیکه له هۆکاره کانی سه رسورمانی خه لکی. تو که چاوانت هینده په سه نده یا خود

دلیر و بی شه رمه که س ناتوانی به سه لامه تی گیان ده رکا و نه که ویتنه نیو داو ته وه، چونکه شه

چاوانه به برۆی که وانی خۆیانه وه له نیو بۆسه دا بوون تا دلی عاشقان رام بکه ن و بیاخه نه داوه وه.

۴- بر آن چشم سیاه صد آفرین باد

که در عاشق کشتی سحر افرین است

به ران چه شی سیاه سه د ئافه رین باد، که ده ر ئاشق کوشی سیهر ئافه رینه ست.

سه د ئافه رین له و چاوه ره شان به ت، که له عاشق کوژیدا زۆر ساحیره.

بر آن: له و آفرین: ئافه رین باد: بئی در: له

عاشق کشتی: عاشق کوژی سحر آفرین: سیهر دا هیته ر، سیهر هیته ره ئارا، ساحیرانه

دیسان و سه فی چاوی ره شی یار ده کات و دهلی: سه د ئافه رین له و چاوه ره شان به که له

عاشق کوژیدا جوژه کاری تازه ی وا داده هینی هه ر له کاری ساحیران ده چیت.

که چرخ هشتمش هفتم زمین است

نه جہب ٹیلیمست ٹیلمی ہہیئہ تی ئیشق، کہ چہرخی ہہشتومہ ش ہہفتوم زمینہ ست. زانستی بنہ ماکان و یاساکانی عہشق زانستیکی ہیئندہ ناوازیہ، کہ ناسمانی چہرخی ہہشتہم لہ بہرامبہریدا و ہک چینی حہوتہ می زہویہ. عجب علمست: زانستیکی سہیرو ناوازیہ. ہیئت: ہہشیکہ لہ زانستی گہردوونناسی کہ لہ دور و باری نہستیرہ کان و پہیوہندیان لہ گہل یہ کتیریدا و شیوہ و یاسای جیگیری جولہیان دہ کوئیئتہوہ، شیوہ، پہیکہر چرخ ہشتہم: ناسمانی و ہستار و جیگیر، واتہ گہردوونیک کہ ہہسارہی جیگیری تیدایہ و مہبست لبتی ناسمانی بہرزہ و واتہ پلہویاہی بہرز.

ہفتم زمین: چینی ژیری ژیری زہوی کہ مہبست لبتی نرمیہ، اسفل السافلین، نرمترین. بہیتہ کہ باس لہ پہیوہندی نیوان عہشق و زانستہ، کہ لای شاعیر ہہرگیز یہ کناگرنہوہ و نہمہش رای عارفہ کانہ و پییان وایہ کہ زانستی بنہ مادانان و جیگیرکردنی جولہ و پہیوہندیہ کانیان کہ زانستی ہہیئہ تی پی دہ گوتیت، یاخود پہیکہر و شیوہی عہشق زانستیکی سہیر و ناوازیہ، چونکہ عہشق بہم شیوہیہ نیبہ و بہرزترین پلہی نهم زانستہ لہ بہرامبہر خودی عہشقدہ چینی خوارہوہی زہویہ و سہرہتای عہشقہ. واتہ زانست ناتوانی پہی بہ عہشق ببات (د. ہروی) سہبارہت بہم بہیتہ دہلی: (بؤچوون و بریاری گہردوونناسی سہبارہت بہ گہردوون و نہستیرہ کان لای عارفہ کان کہ لہ ریگہی عہشقہوہ دہ گہنہ پلہی بہرز و بالا گرنگی و بہہای نیبہ، چونکہ لہ بؤچوونی عارفدا چہرخی ہہشتہم کہ دوا قوئاعی گہردوونناسیہ لہ گہل چینی حہوتہ می زہویدا یہ کسانہ و دوا سنووری دہرکی زانست و عہقل سہرہتای قوئاعی عہشقہ) {ج ۱، ل ۱۹۷} سودیش بہ شیوہیہ کی پؤزہ تیغی و ہسفی نهم زانستہی کردوہ کہ زانستی ہہیئہ تی عہشقہ و دہلی: (زانستی ہہیئہ تی عہشق زانستیکی ناوازیہ بہ شیوہیہ ک کہ ناسمانی حہوتہم لہ بہرامبہریدا چینی حہوتہ می زہویہ) {ج ۱، ل ۳۶۶}.

۶ - نپنداری کہ بدگو رفت و جان برد

حسابش با کرام الکاتبین است

نہ پنداری کہ بہدگو رفت و جان بوورد، ہیسابہش با کیرامیلکاتبینہ ست. گومان نہ بہی کہ بہدگو روشت و گیانی رزگارکرد، چونکہ حسابی لای کرام الکاتبینہ (فریشتہ کانہ).

نپنداری: گومان مہبہ. بدگو: بہدگو، نہو کہ سہی کہ قسہی خراپی کردوہ، غہیبہ تچہی

رفت: روشت، لیژہدا مہبہ ست لہ مردنہ. جان برد: گیانی برد، واتہ گیانی بہ سہلامہ تی دہرکرد، رزگاری بوو کرام الکاتبین: نہو فریشتانہی کہ نامہی کردہوہی مرؤف دہنووسن و خیانہ تیش لہ نووسینہ کہ ناکن.

واتہ: واگومان مہبہ کاتی کہ سی بہدگو دہمریت رزگاری بوویت لہ مہینہ تی و گیانی نازاد کردبی بہ بی نہوہی سزای کردہوہ کانی و ہرگری، ہیشتا تہواو نہبوہ، چونکہ حساب و مامہلہ کہی لہ گہل فریشتہ کاندہ تہواو نہبوہ و لای نہوانہ و لہوی حقی خوئی و ہردہ گریٹتہوہ.

۷ - مشو حافظ ز کید زلفش ایمن

کہ دل برد و کنون در بند دین است

مہشو ہافز ز کہیدی زلفہش نیمہن، کہ دل بوورد و کنون دہر بہندی دینہ ست. حافظ لہ فیللی زولقی دلنیا مہبہ، چونکہ دللی بردوہ و نیستاش لہ سہروہندی بردنی دیندایہ. مشو: مہبہ کید: فیل، فریو، مہکر این: دلنیا، نهمین کنون: نیستا دربند: لہ سہروہندی، لہ بیری، بہ نیازی واتہ: حافظ ہہرگیز لہ پروفیللی زولقی دلنیا و نهمین مہبہ، چونکہ ہہر زولقی نہوہو کہ دللی خستہ نیو داوی عہشقہوہ و بردی، نیستاش لہ بیری نہوہدایہ کہ نیمانیشت ببات، بیگومان ریگہی عہشق گہر بہ نہزانی پیایدا برؤین ختہری بؤ سہر دل و دین ہہیہ، بؤیہ پیویستہ مرؤف ہہمیشہ دلنیایی بخاتہ لاوہ تا دہگاتہ مہزل، چونکہ تا مہرگ مرؤف لہ رتی نہوہدایہ گرفتاری دہرد و مہینہ تیہہ کانی ریگہ بیٹنہوہ، نہینییہ کانی نہوڈیو سروشتیش ہیئندہ نادیارن کہ گہر مرؤف بہ دلنیاییہوہ ریگہی زیان بریت تووشی لادان دہبیت و رنہگہ گومرای بکات.

غەزەلى چل و سېيەم:

بەحرى موزاربعى ئەخرەبى مەكفوفى مەحزوف
(مفعول فاعلات مفاعيل فاعلات)

۱- زلفت ھزار دل بە يکى تارە مو ببست

راہ ھزار چارەگر از چار سو ببست

زولفەت ھزار دل بە يەکی تارە مو ببەست، راھى ھزار چارەگر ئەز چار سو ببەست.
زولفەت ھزار دل بە تالە مویەك بەستەو، رینگای ھزار چارەگر (فیلباز)ی لە ھەر چوارلاوہ بەستەوہ.

تارە: تال، تاريك، لە بەیتەكەدا ھەردوو ماناكەى تېدايە، واتە تالەموى رەش
راہ: رینگە چارە: چارەسەر، فیل، جادوو، گەر بە مانای يەكەمیان بېت (چارەگر) واتای
چارەسەر دەگەيەنېت، بەلام گەر مانای دووہمیان (فیل و جادوو) بدات (چارەگر) فیلباز،
جادووگەر دەگەيەنېت چار: چوار سو: لا
ازچارسو: لە ھەر چوارلاوہ، (لەھەموولایەكەوہ) ببست: گرت، بەست

زولفی تو بە تالئیکی یاخود بە تالەمویەك كە نیشانەى باریکی و بېھتەرییە ھەزار دلئى
بەستەو، یاخود بە تالئیکی ھەزار دلئى گرفتار کرد، كە لێرەشدا ھەزار نیشانەى زۆرییە
نەوہك خودی ھەزار، ئەم بەستەوہیەش بە شپۆہیەك بوو كە رینگەى چارەگرەى لە ھەر چوار
لاوہ گرت، كە (عەقل و زانستە)، واتە مرۆفئى ھۆشیار و عاقل نەیتوانى لە داوى زولفی تو
دەرچیت. بېگومان نەیتنییەكانى ئەودىو سروشت ھیندە سەرنجراکیتشن كە تەنیا يەكئیکیان
ھەزاران دل بە خۆیەوہ پەيوست دەكات و رینگەى عەقل و ژیریش لە ھەرچوار لاوہ دەگرت و
ژیری تیايدا دەستەوسانە.

۲- تا عاشقان بە بووی نسیمش دەند جان

بگشود نافەای و در آرزو ببست

تا عاشقان بە بووی نەسیمەش دەھەند جان، بگشود نافەئى و دەرى ئارەزوو ببەست.
تا عاشقان بە هیوای بۆنى خۆشى گیان بەخت بکەن، کیسە یەکی میسکی کردەوہ و
دەرگای ئارەزووی گرت.

تا: تا، بۆ ئەوہى بە بووی: بە ئومیدی، بە هیوای نسیمش: بۆنى

دەند جان: گیان بەخت بکەن

بگشود: کردییەوہ

نافە: کیسە یەکی بچووکى سەر بەستراوہ كە میسکی تېدايە، لێرەدا مەبەست لە لولى
زولف و پرچە.

وہك لە بەیتی يەكەمیشدا ئاماژە بە زولفی مەعشوق کرا بۆ گرفتارکردنى دلئى عاشقان،
لێرەشدا بە دركە دیسانەوہ باس لە زولفی لولى یار دەگرت و دەلئى: مەعشوق گرتیەکی یاخود
لولییەکی زولفی خۆى كە وەك کیسەى میسك بۆخۆش و بۆندارە، کردەوہ تا بۆنى خۆشى
پەخش بېت و عاشقان بە هیوای گەیشتن و ھەلمۆینی ئەو بۆنەخۆشە گیان بەخت بکەن، بەلام
دەرگای ئارەزووی داخست، واتە: ئەو دەرگایەى داخست كە عاشقان بگەن بەو گرتی پرچە، تا
لە غەمى گەیشتن بەودا گیان بەخت یاخود گیان بېخشن.

لە عیرفاندا مانای بەیتەكە دەیتتە: عاشقى عیرفانى تەنیا نورئك یاخود نەیتنییەك لە
نەیتنییە بى شومارەكانى خودایی و ئەودىو سروشتى بۆ دەرکەوت. یاخود دروستتر خودی
مەعشوق يەكئیک لە نەیتنییە بۆخۆشەكانى خۆى بۆ عارف دەرخت، بەلام راز و نەیتنى
دیکەى زۆرى ھیشتەوہ تا عارفەكان لە رینگەى كەشفکردنى ئەم نەیتنیانەدا گیانى خۆیان
بەخت كەن.

۳- شیدا از آن شدم كە نگارم چو ماہ نو

ابرو نمود و جلوہگرى کرد و رو ببست

شەيدا ئەزان شۆدەم كە نىگارەم چو ماھى نۆ، ئەبرو نەمود و جیلقە گەرى كەرد و رو
ببەست.

لەوہ شیت و شەيدا بووم كە یارم وەك مانگی تازه بە نیشاندانى برۆ خۆى نمایش کرد و
رووی خۆى داپۆشى.

شیدا: شیت و پەشپو نگار: نىگار، لای رۆمەكان بە ژنى جوان دەگوترى (نگار)، بەلام لە
ئەدەبیاتى فارسیدا يەكئیکە لە ناوہكانى یار ماہ نو: مانگی تازه، مانگی يەكشەوہ
ابرو نمود: برۆى دەرخت جلیوہگرى: نمایش، خۆدەرختن
روببست: روى بەست، رووی داپۆشى، رووی شار دەوہ

لێرەدا دەرکەوتنى برۆى یار لەگەل مانگی تازه یاخود يەكشەوہدا پەيوەندىیان ھەيە،
چونكە مانگی يەكشەوہ لە شپۆہى برۆدا دەرکەوت و خیرا ون دەبى، یاخود پەيوەندىیەكە
پێچەوانەيە و یار لە ژیر پەچەوہ برۆى وەك مانگی يەكشەوہى پيشاندارە و پاشان
شاردووییەتییەوہ. ھەرچۆن بى ئەم شاردنەوہیە شاعیری شیت و شەيدا کردوہ یاخود دەكرى

په یوه ندى بهو بچوونه وه هېې که سهیر کردنى مانگى په کسه وه کاریگه رى له سهر میزاج و ده ماخى مرؤفى په شیو حال هېې.

به لآم ده کرى روونکه روه دى زیاترى به یتى دوهم بیت که مه عشوق به کردنه وه دى نه پنییه کهى بو عاشقان دهر گای ثاره زووى داخست و غه مى به خشیه وه. لیږه شدا به جیلوه کردنیکی خیرا و خوچه شاردانى، دیسان عارف و عاشقى شیت و شهیدا کرد، له گهل نه مه شدا مانای (برؤ) له عیرفاندا مه قامى قوربه و ونبوونى قه بز و له ده ستدانى مه قام و پله کانه له لایه ن ریبوارى ریگه دى ته ریه ته وه به هو دى گوئیینه دان و نیهمالى خو بیه وه. ده کرى نه م له ده ستدانه شاعیرى شیت و شهیدا کردې.

۴- ساقى به چند رنگ مى اندر پیاله ریخت

این نقشها نگر که چه خوش در کدو ببست
ساقى به چند رنگ مهى نه ندر پیاله ریخت، ین نه قشها نیگه ر که خوش دهرى که ده و
ببه ست.

ساقى به چند جور شرابى کرده نیو پیکه وه، سهیرى نه م نه خشانه بکه که چند جوان به سهر سوراحى شرابه وه کی شاونى.

رنگ: په خش، وینه، نیگار
ریخت: رژاند، کردیه ناوى

نقش: په خش، وینه، نیگار
نگر: ببینه
خوش: خوښ، جوان
کدو: کوله که، لیږه دا مه به ست له کوله کهى ناوییه، له شیوه دى سوراحى دایه و ناو نده کهى باریکه، له کاتى وشکبوونیدا توپکله قائمه کهى رهق ده بیت و پاش دهر هیئسانى ناواخنه کهى ناوى تیده کریت، جارن شرابى تیکراوه و بو جوان کردنیش نه خشیان له سهر کی شواوه و پتیبان گوتوه کوله کهى شراب یاخود کوله کهى سوراحى، شرابى ناو نه م جوړه کوله که یه ش له باشتیرین جوړه کانی شراب بووه.

ساقى له سوراحى (کوله کهى شرابه وه) به چند شیوه دى جیواز یاخود چند جور شرابى کرده نیو پیاله وه و شیوه دى جیوازبان له سهر پیاله که کیشا و نه خشانده، که هه مان نه و نه خش و نیگارانه ناوازنه که به سهر کوله کهى شرابه که وه بو جوانى کی شراون، تیبست ببینه که چند جوان به سهر کوله کهى شرابه که وه نه خش و نیگارى جوانى کی شواوه.

له عیرفاندا (ساقى) عه شق فیرو ریبوار ده کات و به چند هه شیبواز جوانییه کانی عه شق نمایش ده کات که ره نگدانه وه دى خودى جوانییه کانی سوراحییه، چونکه سوراحى حال و مه قامه کانه که ریبوار پیاپاندا تیده په رې.

۵- یا رب چه غمزه کرد صراحی که خون خم

با نغمه های قلقلش اندر گلو ببست

یا رهب چه غمزه کرد سوراحى که خونى خم، با نه غمه های قولقوله ش نه ندر گه لو ببه ست.

خوايه سوراحى چ غمزه يه کى کرد که شراب به ناوازی قولقولييه وه له گه رویدا گيرا.
غمزه: عیشوه و غمزه
خون خم: خوینی کوپه له (خوم)، مه به ست له شرابه
نغمه: ناواز

قلقل: قوله قول، کاتى شراب یاخود ناو له سوراحى داده کریت قولپه قولپ ده کات، لیږه شدا هه مان نه و قولپه قولپه يه که به ناوازی سوراحى ده زانیت.

گلو: گهرو
اندر گلو ببست: له گه رویدا گيرا

ببگومان کاتى شراب له سوراحى ده کریتته نیو پیک جگه له قولپه قولپى سوراحییه که هیچ ده نگیکی لی نایه ت. شاعیر وای خه یال کردوه که سوراحى له بنه رتدا قسه که ر بووه و توانای دهنگ دهر پربین و عیشوه و غمزه دى هه بووه، به مه ش سهرنجى خه لکی بو لای شراب راکیشاوه، تیدى به مه به ستى نوشینى یاخود رژاندن و شکاندنى خومه کانى، هه ر بو بیه له نه نجامى نه م خراپه وه شراب قولپه قولپه کهى له گه روى گپراوه و جگه له و دهنگه ناتوانى هیچى دیکه دهر پريت.

حال و مه قامه کانیش که سوراحى ره مز و جفه نگیکیانه، له شیعری عیرفانیدا به هه مان شیوه و تیبایاندا عارف له قولپه قولپ و ناوازیکی تاییه تى یاخود دو باره کردنه وه دى چند و شهیه کى دیار و تاییه تى زیاتر که عه شق پیى ده به خشى ناتوانى هیچى دیکه دو باره بکاته وه.

۶- مطرب چه پرده ساخت که در پردهء سماع

بر اهل وجد و حال در های و هو ببست

موترب چه پرده ساخت که دهر پرده یی سه مات، بهر نه هلى فه جد و حال دهرى های و هو ببه ست.

موترب چ ناوازیکی ژه ند که له نیو پرده دى (ناوازی) سه ماعدا دهر گای های و هو له نه هلى وجد و حال داخست.

مطرب: گورانى بیژ، موسیقا ژه ن پرده: پرده، ناواز
سماح: گوی لی بوون، سرود و ناواز، به لآم له زاراوه دى سو فیگه ریدا (سماح): خو شى و سرور و سه ما و خو بادانه وه ک حالى دهر ویشان که به ناوازی خیرا سه ما ده که ن و ده ست راده وه شینن (پاشان به در پیى لیبى ده دو یین)، هه روه ها ماناییه کى دیکه شى نه وه یه که

مۆسیقاژەن لە پشت پەردەووە و بەجیا لە کۆر مۆسیقای ژەندوووە و یارانێ نیوپەردە وەتوونەتە سەما و شادی و سرورەووە.

پەردە سماع: ئاوازی خۆشی و سروری سۆفیان، ئاوازی پشتی پەردە، یاخود ئەو ئاوازه تاییه تیهی که بۆ سەما و شادی دەست دەدات.

وجد: خۆشی زۆر لە گەڵ سەمادا، سەماکردن بە جۆش و شادییهکی زۆرەووە، حاله تیکه یاخود حالیکه که خۆی گەوره له پر ناخی مەزۆف بگۆریت بە خۆشی یان هەر حالیکه دیکه، هەر وەها بە هەستییکردنی نوری جیلووش هەر (وجد) دەلین، کهواته (وجد) حالیکه شەیدایی و ناتارامی و خۆشی و سروریکه که له ئەنجامی سەماعهوه به بێ ویستی خۆ سۆفی تیی دەکهوێت.

حالی ش دیسانهوه به خششیکه خوداییه که له جیهانی بالاوه جاروبار بۆ دلی ریبواری تهریقهت دادهبەزێ و کاتییه.

های و هو: هایهوه، مەبەست لەو وتانیه که له کاتی جهزه و حالدا دهگوتریت.

در: دەرگا در بېست: دەرگای داخست

بەیتەکه بەتەواری پەيوەندی بە عیرفان و سۆفیگه ریبهوه ههیه و جیاوازییه کهشیان تا رادهیهکی کهم دهخاتهروو، بېگومان عیرفان له نېو سۆفیگه ریدا سهره لدهدات، بهلام سۆفیگه رى بەر دهوام مانا جوان و حهقیقیه کانی خۆی له دهستدهدات و له تهریقهتی روحیهوه دهگۆریت بۆ هەندێ دروشمی سەرزارهکی و دهبیته هۆکاریک بۆ مەرامی دیکه ی وهك دهستخستنی پلهوپایه و پاره و سهروهت و سامان و... هتد. ههربۆیه شه تا رادهیهکی زۆر پابه ندبون پێیهوه پابه ندبوونیکه رووکارییه و له کاتی دەرکهوتنی هەر ناسۆیه کدا ریبواریانی راسته قینهی رینگه ی تهریقهتی راسته قینه ههست بهو کهم و کورتییه دهکهن، بۆیه شاعیر پێی وایه ههركه مۆسیقاژەن یاخود ریبواری یه کهمی عیرفان یاخود هه ر داینه مۆ و جوئینه ریکه عیرفانی دەرکهوت، گشت پەردە و دەمامکه کان هه لدهگیرین و ریبواران هه بلهق دهبن، بۆیه دهلی: مۆسیقاژەن چ ئاوازیکی ژەند و ابووه هۆی ئەوهی که ئەهلی وهجد و حال له (های هو) بکهون و بینهنگ بن.

بېگومان ئەوان - سۆفیه کان - چاکتر له عارفه کان تیدهگهن بۆیه کاتی عارفیک، سۆفیه کی راسته قینه ئاوازیکی حهقیقی دهژهنیت زاریان دهبه ستریت و مەراسیمی خۆشی و سروری وهجد رادهگرن. بهیتەکه ئاماژهیهکی تێدایه بۆ گه ورهیی عیرفان و تانهیه کیشه بۆ سۆفیگه رى رواله تی.

۷- حافظ هر آنکه عشق نورزید وصل و خواست

احرام طوف کعبه دل بی وضو بېست

هافز هه رانکه ئیشق نه قه رزید و قه سل خاست، ئیهرامی تووفی که تبه یی دل بی قوزو بیهست.

حافظ ئەوهی که مەرچی نه زانی و داوای دیدار و وه سلی کرد، بێ دهستنوێژ ئیهرامی تهوافی که عبهی دلی به ستوهه.

عشق ورزیدن: عه شقکردن، عاشق بوون خواست: ویستی، داوایکرد

طوف: تهواف، سورانهوه طوف کعبه: تهوافی که عبه

طوف کعبه دل: تهوافی که عبهی دل وضو: دهستنوێژ

بی وضو: بێ دهستنوێژ

احرام بېست: ئیهرامی بهست، ئیهرام بهستن واته نییه تی حه ج کردن، جل و بهرگی تاییه تی حه ج له بهرکردن.

بېگومان یه کی له مەرجه کانی تهواف و ئیهرام بهستن ئەوهیه که پێویسته حاجی به دهستی به دهستنوێژه تهواف بکات نه گه رنا دروست نییه، حافزیش پێویایه که پێویسته (که عبهی دل) یش تهواف بکریت و له کاتی ئیهرام بهستنی ئەم تهوافه شدا تهواوی مەرجه کانی تهوافی که عبه دهسته بهر بکریت، که گرن گرتنی نار هه تیه کانی رینگه یه، ئەمه عاشق بوونه به مەرجه عیرفانییه کانییه وه که خۆگرتنه وه و بهرگه گرتنی نار هه تیه کانی رینگه یه، ئەمه عاشق بوونه و هه ر ئەم عه شقه یه که دهستنوێژی تهواف و دیداری دلّه، یاخود که عبهی عه شقی عارفانه یه، بۆیه به بێ ئەم دهستنوێژی عه شقه دیدار و ژوان نایه ته جی. هه روهك چۆن تهوافی مالتی خوا به بێ دهستنوێژ دروست نییه.

گریدانه وه یه کی زۆر جوان له نیوان مانای بهیته کانداهیه. چونکه سه ره تا باس له نهیینی و رازه عیرفانییه کانی مه عشوق ده کریت و به ختکردنی گیانی عاشقان به مەرچی کرانه وه ی ئەم نهیینیانه ده زاندری پاشان له جوانیه کانی ساقی و عه شقی ساقی و له زهت و چیه ژه کانی عه شقی عیرفانی ده دوی، و دواتریش قسه له عه شقه بێ دهستنوێژه کانی ئەهلی تهریقهت دهکات که خیانهت له عه شق دهکهن و دواجا به ناشکرا دهلی: عه شقیک که گیانی له پیناودا بهخت نه کریت به دیدار کو تایی نایهت، چونکه له ئیهرامی بێ دهستنوێژی حاجی ده چیت که له شه ریهت و فیه قه دا ره فز ده کریته وه.

غەزەلى چل و چوارەم:

بەحرى موجتەسى ھەشتى مەخبوونى مەقسور

(مفاعىلن فعلاىن مفاعىلن فعلاىن)

۱- خدا چو صورت ابروى دلگشاى تو بست

گشاد كار من اندر كرشمەھای تو بست

خودا چو سورەتى ئەبروى دلگوشاى تو بەست، گوشادى كارى مەن ئەندەر كرىشمەھای

تو بەست.

ئەوكاتەى خودا شىۋەى برۆى دلگەرەۋەى تۆى كىشا، كرانهۋەى كارى منى بە غەمزەكانى

تۆۋە بەستەۋە.

دلگشا: دلگەرەۋە، شتى دل پىي بكرىتەۋە بست: كىشا گشاد: كرانهۋە

كرشمە: ناز و خەمزە، ئىشارەتى چا و برۆ بست: بەستەۋە

ھەر لەوكاتەۋە كە خودا برۆى تۆى دروستكر كە ماپەى كرانهۋەى دلە و دل بە بىنىنى

شادى و خۆشى تىدەكەۋىت، كرانهۋە و ئالۆزبۇونى كارى منى بە ئىشارەتى چا و برۆى تۆۋە

بەستەۋە. دەكرى لىرەدا مەبەست لەۋە بى كە تۆ برۆت كراپەۋە كارى منىش سادە دەبىت و

دەكرىتەۋە، بەلام كە تۆ برۆ تىكىنى كارى منىش ئالۆز و داخرا دەبى ياخود من بە ئامازەى

برۆى تۆ دەجولپىمەۋە.

۲- مرا و سرو چمن را به خاک راه نشانند

زمانه تا قصب زرکش قباى تو بست

مەرا فو سەرقى چەمەن را بە خاكى راھ نىشانند، زەمانە تا قەسەبى زەر كەشى قەباى

تو بەست.

لەوكاتەۋەى زەمانە پشتوئىنى سىمدارى كراسى تۆى بەست من و دارسەرووى باخى

بەدبەخت كرد.

خاك راه: خاكى رىگە نشانند: دانىشانند

بە خاك راھ نشانند: لە سەرەپىدا دىناين، ئەم دەبرىنە لە فارسىدا بە ماناى بەدبەخت و

رىسوا، بى نەوا و مالىوران، بى ھىزو لاوازە - كە (بە خاك سىياھ نشانند) ىش بەكاردىت -

قصب: نەى، پارچەى ئاورىشم و كراسىك كە لەم پارچەپە دورابىت زرکش: سىمدار

قبا: كراسىكى درىژى بى يەخەپە كە پىشەۋەى كراۋەپە ۋەك جەبە و بە پشتوئىن دەبەستىت

ياخود بە قۆچە و دوگمە.

قصب زرکش قبا بستن: واتە پشتوئىنى سىمدارى كراس بەستن، ھەرەھا بە واتاى پشتوئىن

بەستن ياخود شال پىچان لەسەر دىت، كە بۆ رازاندنەۋە و گەرە سەبىر كىرەن بەكاردى

واتە: لەوكاتەۋەى زەمانە پشتوئىنى زىرپىن و سىمدارى كراسى تۆى بەست ھىندە جوان و

دلرفىن بوويت كە من لە عەشقا و دارسەرووى بە جوانى ناسراۋىش لە شەرم و خەجالەتىدا

بىچارە و بەدبەخت بوۋىن.

لە شەرحى (سودى) و لە نوسخەى (عەلامە قەزۋىنى و د. غنى) دا مىسراعى دوۋەم بەم

شىۋەپەپە (زمانە تا قصب نرگس قباى تو بست). سودى بە شىۋەپەكى روون و بەدرىژى

لە بارەى (نرگس قبا) ياخود (نرگس قبا) ۋە داۋە كە بە پىۋىستى دەزامم بۆ روونكرنەۋەى

مەبەستەكە لىرەدا بىنورسبىنەۋە ئەۋ دەلى: " نرگس قبا - كراسى نىرگسى، جۆرە كراسىكە،

نرىكەى چل سال لەمەۋبەر - سەردەمى خۆى - ، لەم جۆرە كراسەم لە بەرى يەكى لە

بەگزاۋەكانى گورجىدا بىنى لە ئەرزروم - پىسارم لە يەكى لە نۆكەرانى كرد بەم جۆرە كراسە

دەلىن چى، گوتى مەمە دەلىن: كراسى نىرگسى، چونكە پىشتىش لە لىكۆلىنەۋە لەم بەپتەدا و

سەبارەت بە كراسى نىرگسى و پشتوئىنى ئەۋ كراسە زۆرم لە مامۆستاكەم بىستۋە لە بىنىنى

بەداۋە بە تەۋاۋى بۆم روونبوۋىنەۋە كە چ جۆرە كراسىكە و چۆن لەبەر دەكرىت و بە پشتوئىنى

تايپەتى خۆى دەبەستىتەۋە. كراسى نىرگسى پشتوئىنى تايپەتى خۆى ھەپە كە لە ناو خۆپداپە

تەقربىبەن ۋەك بەندوخىنى شەرۋالى كۆن - ۋەك قەيتانى پالتۆى ئىستا كە لە كەمەرداپە

(تايپىنى) - ھەردوۋ سەرى پشتوئىنەكەش جاروبار بە سىم و زەر ياخود بە ئاورىشم

دەپازىنرتەۋە.. " {سودى، ج ۱، ل ۲۳۹}.

بەم روونكرنەۋەپەش ماناى بەپتەكە لە سودىدا دەپىتە زەمانە كاتى پشتوئىنى كراسى

نىرگسى تۆى بەست من و سەرووى باخى خستە سەرسورمان و شلەزاۋىپەۋە.

۳- ز كار ما و دل غنچه بس گرہ بگشود

نسیم گل چو دل اندر پی هوای تو بست

ز كارى ما فو دلى غونچە بەس گرەھ بگشود، نەسىمى گول چو دل ئەندەر پەپى ھەفاى

تو بەست.

لە كاتىكەۋە بۆنى گول دلى بە تۆدا، گرپى زۆرى لە كارى ئىمە و دلى خونچەدا كىرەۋە.

بس: زۆر اندر پى ھوای تو بست: ھەۋاى تۆى كەۋتە سەر، عاشقى تۆ بو

دهلی: لهوکاتوهی که شه‌مال و بونی گول دلی به تو داوه و هزی له تو کردوه، سهدان گری کارى من و گری دلی خونچه کراوته‌وه.

چونکه ناشکرایه که خونچه گهر بیت و شه‌مال لیبی بدات به زویى ده‌کریته‌وه، بویه به یار دهلی: هیئنده خاوه‌ن کرامه‌تی، که لهوکاتوهی شه‌مال عاشقت بسوه به هوی هله‌کردنی رزژانهی شه‌وه گری کارى من و دلی خونچه کراوته‌وه واته من به هوی شه‌وه همور جاری شه‌مال له کولانه‌وه بونی تو بدهینی، گری زوره‌کانی دهرورم کراوته‌وه و خونچش به هوی هله‌کردنی شه‌ماله‌وه بوته‌وه گول و گری دلی کراوته‌وه.

۴- مرا به بند تو دوران چرخ راضی کرد

ولی چه سود که سررشته در رضای تو بست

مه‌را به بندى تو دورانى چرخ رازى کرد، فه‌لى چه سود که سرریشته دهر ریزای تو به‌ست.

روژگار منى رازى کرد له به‌ند و داوى تو دایم‌نمه‌وه، به‌لام چ سوودیک دبه‌خشی که سهره‌داوى شه‌سلى دایه ده‌ست ره‌زامه‌ندى تو.

بند: به‌ند، به‌ندهی دوران چرخ: فه‌له‌ک، هیزی گهر دورن

رضی: رازى ولی: به‌لام سر رشته: شه‌سلى کاره‌که، سهره‌داوه‌که

واته: من رازیبوم که له به‌ند و داوى تو دایم‌نمه‌وه یاخود من رازى بوم که به‌نده و عاشقى تویم، به‌لام شه‌م رازیبونى من چ سوودیکى هیه له کاتیکدا گرنه‌وه‌یه که تو رازى بیست. چونکه هرخودی فه‌له‌ک که منى رازى کرد به به‌ندهی تو شه‌رتى شه‌سلى کاره‌که‌ی دایه ده‌ست ره‌زامه‌ندى تو، دیسانه‌وه واته من رازى بوم همیشه به‌ندهی تو ب و له عه‌شق و سووتانى تو دایم بزم و هره‌گیز لیبی دهرنه‌چم و همیشه له حالى عیرفانیدا بزم، به‌لام شه‌مه چ سوودیکى هیه له کاتیکدا شه‌سلى کاره‌که شه‌وه‌یه تو به‌مه رازى بیت نه‌وه‌ک من.

۵- چو نافه بر دل مسکین من گره مفکن

که عهد با سر زلف گره‌گشای تو بست

چو نافه به‌ر دلی مسکینى من گره‌مه‌فکن، که شه‌هد با سهرى زولفى گره‌ه‌گوشای تو به‌ست.

وه‌ک نافه گریه‌که مه‌خهره سهردلی هه‌ژارم، که له‌گه‌ل سهرى زولفى گری کهره‌وى تو دایم پهمانى به‌ستوهه.

گره: گری گره مفکن: گری مه‌خهره، واته دلگران، دلته‌نگ

گره‌گشا: گری کهره‌وه، چاره‌سهرى کیشه و گرفته‌کان

زلف گره‌گشای: پرچیک که گرفته‌کانى عاشق چاره ده‌کات

شاعیر دلی هه‌ژار و هیلاکى خوی به (نافه) ده‌چوتیت و به یار ده‌لی: هه‌ژارى من وه‌ک نافه گری مه‌ده و دلته‌نگ مه‌که، چونکه شه‌م دل هه‌ژاره‌ی من پهمانى وه‌فای له‌گه‌ل سهرى پرچی تو دایم به‌ستوهه که کیشه‌کان چاره ده‌کات واته تو له برى شه‌وه دلته‌نگ بکه‌یت به نه‌پنیسه نیلاهییه‌کان، دلخوشم بکه که دلی هه‌ژارم پهمانى وه‌فای له‌گه‌ل شه‌وانه‌دا به‌ستوهه که ده‌بنه مایه‌ی چاره‌کردنی کیشه‌کان و کردنه‌وى دلته‌کان.

۶- تو خود حیات دگر بوودى ای نسیم وصال

خطا نگر که دل امید در وفای تو بست

تو خود هه‌یاتی دیگر بوودى شه‌ی نه‌سیمی فیسال، خه‌تا نیگهر که دل تو مید دهر فه‌فای تو به‌ست.

شه‌مالمى ژوان - دیدار - تو خوت بو من ژیانیکى دیکه بویت، سهرى هه‌له بکه که دل تو میدى به وه‌فادارى تو به‌ستوهه.

حیات: ژیان حیات دگر: ژیانیکى دیکه گهر (دیگر) به که‌سیکى دیکه لیک بدهینه‌وه (وه‌ک سووى ج ۱ ۲۴۲) شه‌وه ده‌بیته - ژیانى که‌سیکى دیکه - نسیم وصال: شه‌مالمى ژوان، سهره‌تای دیدار و وه‌سلى یار واته سهره‌تاکانى یه‌که‌مین ژوان وه‌ک ناماژه و نامه و قسه و خنده و بزه (به رای د. هروى ج ۱ ۲۰۸) خطا: هه‌له خطا نگر: سهرى هه‌له بکه.

گهر (حیات دگر) به ههر مانایه‌ک لیکدریته‌وه شه‌وه ژیانیکه که په‌یوه‌ست نییه به شاعیره‌وه یاخود شاعیر تیایدا ناژى بویه ده‌لی: شه‌مالمى دیدار و ژوان تو بو خوت ژیانیکى دیکه‌بویت جودا له ژیانى نیمه. به‌لام هه‌له‌ی من له‌وه‌دابوو که دلتم به وه‌فای شه‌م شه‌ماله‌وه به‌سترا‌بوویه‌وه و تو میدى پتی هه‌بوو.

۷- ز دست جور تو گفتم ز شهر خواهم رفت

به خنده گفت که حافظ برو که پای تو بست

ز ده‌ستى جوورى تو گفتم ز شه‌هر خاهم رفت، به خنده گوئى که هافز برو کى پای تو به‌ست.

گوتم له تاو زولمى تو له شار دهرم، به خنده‌وه گوئى حافظ کى پتی تو به‌ستوهه پرؤ.

جور: جهور، زولم شهر: شار خواهم رفت: دهرم (له‌داهاتوودا)

که: یه‌که‌بجار به مانای (که) دیت، به‌لام دوهم جار به واتای (کى) دیت

پای بست: قاچ به ستنه وه، ریگه گرتن.

شاعیر دهلی: به یارم گووت تو سته می زورم لی ده کهیت و روژتیک له دهستی سته می تو له شار ده پووم و به جیی ده هیلم، به لام یار به خنده وه گوتی: کی ریگهی لی گرتووی جا بوچی ناروژیت. واته: تو خوٹ ناتوانی له م شاره برؤیت، هه رجه نده یار سته م و زولمت لی بکات دلّت نایه برؤیت شیر ناز مه که و نه گهر راست ده کهی برؤ، به لام دلنیام که ناتوانی برؤیت و واز له شاری عهشق بهینی.

غزه لی چل و پینجه م:

به حری موجته سی هه شتی مهخبوونی مه قسور

(مفاعیلن فعاتن مفاعیلن فعاتل)

۱- به جان خواجه و حق قدیم و عهد درست

که مونس دم صبحم دعای دولت تست

به جانی خاجه قو هه قی قه دیم و نه هدی دروست، که مونیسی ده می سوبه م دوئی دژوله تی توست.

به گیانی سه روه ر و حه قی دؤستی قه دیمی و په یمانی راست، هاوړی و هاوده می کاتی به یانیام دؤعا و نرای به ختی باش و خوشه ختی تویه.

خواجه: سه روه ر، گه وره، تاماژیه به گه وره یه که حافظ لیبی رازی بووه و (سودی) پیبویا به که مه به ست له خواجه (قوام الدین حسن) {ج ۱، ل ۲۰۹}

حق قدیم: حه قی دؤستی قه دیمی، لیتره شدا به رای (سودی) مه به ست له و دؤستایه تیه به که له نیوان (قوام الدین) و (حافظ) دا هه بووه وه که دهلی: مه به ست له (حق قدیم) نه وه به که خواجه قوام الدین له ته واوی ته مه نیدا به سه ر حافظدا هه بیبووه {هه مان}

عهد درست: په یمانی راست، په یمانی دؤستایه تی بی درؤ

مونس: هاوده م، له نه نجامی دووباره کردنه وهی کاریکه وه ده بیته خو

دم صبح: سه حه رگاهان، کاتی به یانیان

تست: لیتره دا کور تکراره ی (تو است) ه واته (تویه)

حافظ ستایشی خواجه یه که، سه روه ریگه ده کات که لای نه و ریژیکی زوری هه بووه. دهلی:

سویند به گیانی نه و گه وره یه یا خود سویند به خودا و به دؤستایه تی و حه قی نه و به خشنده بییه که له کؤنه وه به سه ر منه وه هه ته و به په یمانی دروست، هه موو به یانییه که دؤعای سه رفرازی و به ختی باشت بو ده که م به شیبویه که نه م دؤعا کردنه بووه ته خوویه که له گه لیدا راهاتووم، وه که هاوده می به یانیانی لیها تووه.

۲- سرشک من که ز طوفان نوح دست ببرد

ز لوح سینه نیارست نقش مهر تو شست

سریشکی من که ز توفانی نوه ده ست بیوورد، ز لؤوهی سینه نه یارست نه قشی میهری تو شوست.

فرمیسیکی من که پیش تۆفانی نوح کهوت، نهیتوانی له لهوحي سینهدا وینسه
خۆشهویستی تۆ بشواتهوه.

سرشك: فرمیسیك دست بردن: پیشکەوتن، سەرکهوتن، زالبون، بردنهوه
نیارست: نهیتوانی نقش مهر: وینسهی خۆشهویستی، لیره‌دا مه‌بست له خودی عه‌شقه
شست: شووشت

شاعیر فرمیسیکی خۆی له تۆفانی نوح به گه‌وره‌تر ده‌زانیت و ده‌لی: ئەم فرمیسیکه‌ی من که
له زۆریدا له تۆفانه‌که‌ی نوح گه‌وره‌تره و پیشکەوتتوه له کاتی‌کدا ئەو تۆفانه هه‌موو دنیای
سپه‌یه‌وه و شۆرده‌وه که‌چی ئەم فرمیسیکه‌ زۆره‌ی چاوانی من که له تۆفانه‌که‌ی نوحیش زیاتره
یاخود له‌و درێژخایه‌ن تره، نه‌یتوانی ره‌سم و وینسه‌ی خۆشه‌ویستی و عه‌شقی تۆ له‌ دلی مندا
بشواته‌وه و بسپه‌یته‌وه. واته له‌گه‌ڵ ئەوه‌ی ده‌رد و عه‌زاییکی زۆرم دیوه و فرمیسیکی زۆرم
باراندوه که‌چی عه‌شقی تۆم له‌ دڵ ده‌رناچی.

۳- بکن معامله‌یی وین دل شکسته بخر

که با شکستگی ارزد به صدهزار درست

بکون موانه‌له‌بی فین دلی شکسته بخر، که با شکسته‌گی ئه‌رزده به سه‌ده‌هزار
دروست.

مامه‌له‌یه‌که بکه و ئەم دله‌شکاوه بکړه، که به شکاویش سه‌ده‌هزار (دروست) ده‌هینێ.
شکسته: شکاو بخړ: بکړه شکستگی: شکاوی ارزد: ده‌یه‌ینێ، ده‌یکات.
(درست) دوو مانای هه‌یه که هه‌ر مانایه‌کیشیان مانای میسراعه‌که ده‌گۆریت. به‌لام له
بنه‌په‌تدا هه‌مان مانایه، له یه‌که‌میاندا (دروست) به مانای نه‌شکاوه، ساغ دیت و مانای
به‌یته‌که ده‌بیته:

مامه‌له‌یه‌که بکه و ئەم دله‌شکاوه‌ی من بکړه، چاک بزانه که زه‌ره‌رناکه‌یت، چونکه ئەم دله‌
شکاوه‌ی من به‌م شکاوییه‌ش سه‌ده‌هزار دلی نه‌شکاوه‌ ده‌هینێ.

له مانای دووه‌مدا (درست) جوړیکه له جوړه‌کانی ئالتون، (درست مغربی) واته ئالتونیک
که له مه‌راکیش و مه‌غریب درست کرابیت، به‌مه‌ش مانای به‌یته‌که ده‌بیته: مامه‌له‌یه‌که بکه
و ئەم دله‌شکاوه‌ی من بکړه، چونکه ئەم دله‌شکاوه به‌م شکاوییه‌ش سه‌ده‌هزار ئالتونی
جوړی (دروست) ده‌هینێ.

له هه‌ردوو باره‌که‌دا مه‌به‌ستی شاعیر نه‌وه‌یه که دلی خۆی زۆر به‌ نرخ و به‌هایه و هه‌رکه‌س
مامه‌له‌یه‌که بکات و ئەو دله‌ بکړیت یاخود ئەو دله‌شکاوه رازی بکات له سه‌ده‌هزار دلی
نه‌شکاوه یاخود سه‌ده‌هزار سه‌که‌ی ئالتونی دروست چاکتره‌ بوێ.

ده‌بی ئەم دله‌شکاوه به‌های له کوپوه‌وه‌رگرتی، بیگومان دلی شکاو هه‌مان دلی عارفه
که هه‌ر له جودایی سه‌ره‌تاییه‌وه شکاو و مه‌لوله. به‌لام دلا‌نیک که ئەم هه‌سته‌یان نییه‌ بی
به‌هان یاخود هه‌مان ئەو دله‌شکاوه‌کاندا جیلوه‌ ده‌کات، هه‌روه‌که له‌ فەرمووده‌شدا هاتوه (انا
عند المنکسرۃ قلوبهم لاجلی) بیگومان عارفه‌کانیش له پیتاوه‌ خودا دلیان شکاوه‌ هه‌رزیه‌ش
ئەم دله‌شکاوه سه‌ده‌هزار دلی نه‌شکاوه‌ ده‌هینێ.

لەم روانگه‌یه‌وه شاعیریش ده‌لی: مامه‌له‌یه‌که بکه و ئەم دله‌شکاوه بکړه و به‌ده‌ستی بیته،
چونکه به‌ها و نرخ‌ی زۆرگرانه و له سه‌ده‌هزار سه‌که‌ی ئالتون یاخود سه‌ده‌هزار دلی نه‌شکاوه
(بی‌تاگا) به‌قیمه‌ت تره.

۴- ملاتم به خرابی مکن که مرشد عشق

حوالتم به خرابات کرد روز نخست

مه‌لامه‌تەم به‌ خرابی مه‌کون که مورشیدی ئیشق، هه‌قاله‌تەم به‌ خرابات که‌رد روزی
نوخوست.

سه‌ره‌نشتی ئەوه مه‌که که سه‌رخۆش و خه‌راجم، چونکه رابه‌ری عه‌شقی هه‌ر له‌ رۆژی
یه‌که‌مه‌وه منی هه‌واله‌ی خه‌رابات کردوه.

ملا‌مت: سه‌ره‌نشت خرابی: مه‌ستی، خراپه‌کاری رێگه‌ی عه‌شقی مرشد: رابه‌ر،
مورشید، رێگه‌پیشاندەر حواله‌ت: هه‌واله، ناردن خرابات: مه‌یجانه، جێگه‌ی ژوانی عه‌شقی
نخست: یه‌که‌م روز نخست: رۆژی یه‌که‌م

حافظ پێیوایه که هه‌ر له‌ رۆژی یه‌که‌مه‌وه له سه‌ره‌تای وجود و بوونه‌وه مورشید و رابه‌ری
عه‌شقی نه‌می فیری عه‌شقی کردوه و ئیدی ئیستاش ئەم کاروباره‌ی عه‌شقی یاخود ئەم
هه‌نگاوه‌نای عه‌شقی له‌خۆوه ناییت و ناییت بنه‌ مایه‌ی سه‌ره‌نشتی، چونکه کاری رابه‌ری
عه‌شقه‌که ئەکرێ خودا بیته.

له‌لایه‌کی دیکه‌وه گه‌ر (خرابات) به‌ دنیا لیکدریته‌وه ئەوا دنیا کۆمه‌لێک کاری تیدا
ئەنجامده‌ری که شیاو و لایقی خودی دنیا بیته، منیش که کۆمه‌لێ کار ئەنجام ده‌ده‌م که

شیاوی ئەم خەراباتەییە سەرزەنشتم مەکه، چونکه به ئارەزووی خۆم نەهاتووم و رابەری عەشق هەر له رۆژی یەکه مەوه هەواللەئە ئەم خەراباتەئە کردم.

وهك (د.هروى) زۆر جار جهخت له سەر ئەم رایە دەكاتەوه لێرەشدا دەلێ (پێیوایە که جه‌برییه‌تی چاره‌نووس ئەمى بەم شێوه‌یه لێکردووه بۆیه دەلێ: له‌وه‌ی که خەراجم سەرزەنشتم مەکه‌ن، چونکه ئەوه‌ی که به‌پێی ویستی خودا ئەنجام دراوه له ئارەزووی من به‌ده‌ر بووه) {ج ۱، ل ۲۱۱}.

به رای به‌نده زیاتر مەبه‌ست له‌وه‌یه که سەرزەنشتم مەکه له‌وه‌ی عاشقم و عارقم، چونکه هەر له رۆژی یەکه مەوه مورشیدی عەشق منی هەواللەئە خەراباتی عەشق کردووه.

۵- زبان مور به آصف درازگشت و رواست

که خواجه خانم جم یاوه‌کرد و باز نجست

زەبانی مور به ئاسەف دراز گەشت و رەقاست، که خاجه خاتەمی جەم یافە‌کەرد و باز نەجوست.

زمانی سەرزەنشتمی میرووله له (ئاسەف) کرایه‌وه و ره‌وايه، چونکه خواجه ئەنگوستیله‌ی جەمی ونکرد و هەولێ دۆزینە‌وه‌شی نەدا.

زبان: زمان مور: میرووله

آصف: ئاسەف، ئاسەفی کوری بەرخیا که وه‌زیری هەزەرەتی سوله‌یمان بوو درازگشت: درێژبوو (زبان درازگشتن) زمان درێژبوون، بێ شەرم قسە‌کردن و سەرزەنشتم کردن، زمانکرانە‌وه رواست: ره‌وايه، حەقی خۆیەتی خاتم: ئەنگوستیله‌ی جەم: لێرەدا مەبه‌ست له سوله‌یمانه خاتم جەم: ئەنگوستیله‌ی هەزەرەتی سوله‌یمان یاوه‌کرد: ون کرد، له‌ده‌ستیدا، زایعی کرد نجست: هەولێ دۆزینە‌وه‌ی نەدا

به‌یتە‌که ئاماژە‌یه به ونبوونی ئەنگوستیله‌که‌ی هەزەرەتی سوله‌یمان که به هۆی ئەو ئەنگوستیله‌وه دەسه‌لاتی به‌سەر هەموو شتی‌کدا دەشکا، ده‌لێن: خێویک ئەو ئەنگوستیله‌یه‌ی دزیوه و ئەو خێوه چل رۆژ له جێی سوله‌یمان دەسه‌لاتی گرتۆته‌ دەست، به‌لام چونکه بوونیادی پادشایی به هۆی ناوی (اعظم) هوه بوو که له ئەنگوستیله‌که هەلکۆلرابوو ئەو ناوه‌ش له‌لایەن خێوه‌که‌وه نەده‌دۆزرایه‌وه و بۆیه ئەنگوستیله‌که‌ی فریادایه‌ ده‌ریا و ماسییه‌که ئەنگوستیله‌که‌ی قوتدا و هەر ئەو رۆژه ئەو ماسییه‌ که‌وته داوی راوچییه‌وه و راوچییه‌که‌ش ماسییه‌که‌ی دایه سوله‌یمان. کاتی هەزەرەتی سوله‌یمان ئەنگوستیله‌که‌ی دەست‌که‌وته‌وه دەسه‌لاتی که‌وته‌وه دەست {سودی، ج ۱، ل ۲۱۴، په‌راویزی ۲}

لێرەدا ئاماژە به‌وه‌یه که وه‌زیره‌که بووه‌ته هۆی ونبوونی ئەنگوستیله‌که‌ی هەزەرەتی سوله‌یمان و له‌گەڵ ئەوه‌شدا هەولێ په‌یدا‌کردن و دۆزینە‌وه‌شی نەدا بۆیه میرووله زمانی درێژ‌کردو که‌وته سەرزەنشتمی خواجە‌ی وه‌زیر و ئەمه‌ش حەقی خۆیەتی و له‌جێی خۆیادایه.

وهك (هروى) ده‌لێ: شاعیر له ده‌قی چیرۆکه‌که ده‌رچوووه و به شێوه‌یه‌کی گشتی میرووله‌ی به سیمبول و ره‌مزی لاوازی داناوه و درکه‌یه له خودی شاعیر و ئاسەفی به سیمبولی وه‌زیر و ئەنگوستیله‌که‌شی به سیمبولی شتی گرانبه‌ها داناوه و درکه‌یه له دلێ خۆی، ده‌یه‌وی بلێ: وه‌زیر دلێ منی شکاند و دلێشی نەهیناوه جێی خۆی، بۆیه زمانی من به‌رامبەر به‌و کرایه‌وه و حەقی خۆشه.

۶- دلا طمع مبر از لطف بی نهایت دوست

چو لاف عشق زدی سر بباز چابک و چست

دلا ته‌مه‌ء مه‌بوو ئەز لوتفی بی نیه‌ایه‌تی دوست، چو لاف ئیشق زەدی سەر بباز چابوک و چوست.

ئە‌ی دل له لوتفی بی کۆتایی دۆست بی ئومید مەبه، چونکه لافی عەشقت لێدا چوست و چالاک سەری خۆت فیدا‌که.

طمع مبر: بی ئومید مەبه لاف زدن: لاف لێدان، ئیدیعاکردن
سر بباز: سەر‌به‌خت که، سەرت دانێ چابک: چالاک
چابک و چست: چوست و چالاک

یه‌کێ له بنه‌ما گرنه‌کانی ریگه‌ی عەشق گه‌یشتنه‌ به‌ دوا قۆناغه‌کانی ئەو ریگه‌یه و سەر‌وگیان به‌خت‌کردنه‌ له پیناویدا، لێرەدا شاعیر جاریکی دیکه ئەم بنه‌مایه‌ بیری دلێ خۆی ده‌خاتە‌وه و ده‌لێ: ئە‌ی دل تۆ بێ ئومید مەبه له لوتف و ره‌جمی بی کۆتایی دۆست و یاری عیرفانی و سەر‌وگیان به‌خت‌که. چونکه تۆ لافی عەشقت لێداوه و خۆت به‌ عاشق ده‌زانی و ئەمه‌ش یه‌کێ له بنه‌ماکانی عەشقه. بێگومان به‌ که مه‌عشوق - خودا- لوتفی خۆی له‌سەر تۆ‌که‌م ناکاته‌وه و ئەمه‌ش وابه‌سته‌ی ئەو هەولانه‌یه تۆ له ریگه‌ی عەشقی ئەودا ده‌یده‌یت.

۷- به صدق کوش که خورشید زاید از نفست

که از دروغ سیه‌روی گشت صبح نخست

به سیدق کوش که خورشید زایده ئەز نه‌فه‌سه‌ت، که ئەز دروغ سیه‌ه‌روی گەشت سوپه‌ی نوخوست.

به راست‌گویی و راستی هەولێده‌ تا له هەناسه‌ت هەتاو هەلێ، چونکه له ئەنجامی درۆه‌ گزنگی درۆزن (صبح کازب) روره‌ش و ریسوا بوو.

به صدق: به راست، به راستگویی کوش: کوشش بکه، ههولبده خورشید: ههتاو، خۆر زاید: له دایک بیت، لیره دا مه به ست له ههلهاتن و ده رکه وتنی ههتاو نفس: ههناسه، گوفتار دروغ: درۆ سیه رو: روسیا، روو رهش، رسوا گشت: کاریکی بی هیزه به واتای (بوو) نخست: یه کهم، سه ره تا

صبح نخست: به ره به یان، گزنگی یه کهم، ههروه ها گزنگی درۆزن (صبح کاذب) ییشی پیده گوتریت، پیش روونا کبوونه وی دونیا و ههلهاتنی رۆژ ناسۆ دوو جار روونا ک ده بیتسه وه، روونا کبوونه وی یه کهم نابیتته مایه ی خۆره لاتن و دوو باره تاریک ده بیتسه وه بۆیه پیتی ده گوترتی گزنگی درۆزن، به لام روونا کبوونه وی دوهم ئیدی ههتاو ههلهاتنی بۆیه پیتی ده گوترتی گزنگی راستگۆ.

له خه یالی شاعیر دا روح کراوه به بهری ئەم گزنگانه دا و هۆی ره شبوون و تاریکبوونی گزنگی یه کهم بۆ درۆزنی ئەو ده گپرتیه وه و وا ده زانی ئەو درۆیه ی بوو ته هۆی روو ره شبوونی و راستگویی گزنگی دووهمیش بوو ته هۆی ههلهاتنی ههتاو که دنیای داگیر کردوه.

بۆیه ده لێ: تۆش گهر ده ته وی ههتاو ههلهاتی یا خود قسه کانت وه ک رۆژ به هه موو جینگه و شوینیکی دونیا دا بلاو ببنه وه و راستگۆ به و به راستی ههول بده، چونکه گهر درۆزن بیت سه ره نجام و چاره نووست وه ک گزنگی درۆزن ده بی که له ئەنجامی درۆزنییه وه روو ره ش و رسوا بوو.

۸- شدم ز دست تو شیدای کوه و دشت و هنوز

نمی کنی به ترحم نطق سلسله سست

شودم ز دهستی تو شهیدای کوه و دهشت و هه نوز، نه می کونی به ته ره ههوم نیتاقی سیلسیله سوست.

به دهستی تو شهیدا و دیوانه ی کیو و دهشت بووم هیشتا ره جم پی ناکهیت و بهندی زنجیره کهم شل ناکهیت.

ز دست تو: به دهستی تو، به هۆی تۆوه شیدا: شیت، دیوانه کوه: کیو هنوز: هیشتا نطق: بهند، گری سلسله: زنجیر سست نمیکنی: شل ناکهیت شاعیر جوړیک له گله یی له یار ده کات و ده لێ: به هۆی عه شقی تۆوه و به دهستی تو شیت و دیوانه ی کیو و دهشتان بووم و عه قل له سه رمدا نه ماوه، که چی تو ئیشتاش یا خود به م حاله شه وه هیشتا بهند و گری زنجیره کهم شل ناکهیت تا، به لکو بیتسه وه سه ر ریگه ی عه قل، لیره دا ئەو زنجیره ی که شاعیری به ستۆته وه به یاره وه زنجیری خۆشه ویستی و عه شقی یاره و هه ر

ئەم زنجیره یه که عه قلی لی سه ندوه و ناواره و شیتی بیابان و کیوانی کردوه، به مه ش شاعیر گله یی ده کات که له گه ل ئەم سووتانه ی مندا تۆ ره جم پی ناکهیت و ناوړم لی ناده یته وه.

۹- مرنج حافظ و از دلبران حافظ مجوی

گناه باغ چه باشد چو این گیاه نرست

مه ره نج هافز و ئەز دولبه ران هیفاز مه جوی، گوناھی باغ چه باشه د چو ئین گیاه نه روست.

حافظ داوای وه فاداری له دولبه ران و یاران مه که و له مه ش مه ره نجی، کاتی ئەم گیاه یه (گیای وه فاداری) نه روا گوناھی باغ چیه.

مرنج: مه ره نجی، عاجز مه به، دلگران مه به حافظ: وه فاداری، په یمان

مجوی: داوا مه که رست: رووا نرست: نه روا، سه وز نه بوو

بیتگومان له عه شقدا هه میسه دولبه ران و یاران به بی وه فا له قه لئم ده درین. به لام لیره دا حافظ بیریکی نوێ ده خاته سه ر ئەم بۆچونه و ئەویش نه ره نجانه له م جۆره بی وه فاییه، چونکه دولبه ران هه ر له سه ره تاوه دره ختی وه فا یا خود گیانی وه فایان تیدا نه روا وه و خه تای خۆیان نییه.

له میسراعی یه که مدا ده کری نه ره نجانی حافظ له خودی دولبه ران بیت یا خود له وه بی که دولبه ران بی وه فان، بۆیه ده لێ: حافظ مه ره نجی و داوای وه فا و وه فاداری له یاران یا خود له دولبه ران مه که، چونکه ئەوانه هه ر له ئەزه له وه گیانی وه فایان تیدا سه وز نه بووه و له گه ل دروستبوونیاندا وه فادار نه بوون و ئەم بی وه فاییه ش خه تای خۆیان نییه. هه روه ک ئەوه وایه که باخیک گیاه کی تیدا نه بی که گوناھی نییه و باخه وانه که نه یناشتوه.

غزه لی چل و شه شه م:

به حری موجته سی ههشتی مهخبوونی مهقصور

(مفاعیلن فعلاتن مفاعیلن فعلات)

۱- رواق منظر چشم من آشیانهء تست

کرم نما و فرودآ که خانه خانهء تست

رهفاتی مهنزهری چهشمی مهن تاشیانهیی توست، که رهم نوما و فرودتا که خانه خانهیی توست.

هه یوان و پاساری گلینهی چاوی من هیلانهی تویه، گه وره مانکه و دابهزه (پیتی بجه ره سهر) که مان مائی خوته.

رواق: هه یوان، پاسار، په ردهی پیشه وهی مال منظر چشم: گلینهی چاو، سو مای چاو
آشیانه: هیلانه کرم نما: گه وره یی بنوینه فرودآ: دابهزه
خانه خانهء تست: مان مائی تویه، چاوم هی تویه

به یار دهلی: هه یوان و پاساری گلینهی چاوم، یا خود په ردهی پیشه وهی چاوم وهک هیلانهی تو وایه و مائی خوته، چاوم که وهک مائیکه مولکی تویه یا خود چیگه ی نارامی و سه بر و قهراری تویه و هینده سه یرم کردوی وهک مائی توئی لی هاتوه. بویه نه مجاره ش گه وره یی بنوینه و یا خود گه وره مانکه و دابهزه و به سهر چاومه وه قه رار بگره و وه روه ناو چاوم، نه م کاره شت بو من گه وره ییه.

له هه شت نوسخه ی دیرینی حافظ ته نیا له دوو نوسخه دا له بری (آشیانه) (آستانه) هاتوه که مانای میسراعه که ده بیته هه یوان و پاساری گلینهی چاوم به رده رگای مائی تویه.

۲- به لطف خال و خط از عارفان ربوودی دل

لطیفه های عجب زیر دام و دانهء تست

به لوتف و خال و خهت نه ز نارفان ربوودی دل، له تیغه های نه جهب زیری دام و دانه یی توست.

به سه رنجراکیشی خال و خهت دلته له عارفان رفاند، نوکته ی سه رسورپهینه ری زور له ژیر داو ودانی تو دایه.

لطف: نه رمی، میهره بانای، لیسه دا له به ره وهی له گه ل خهت و خالدا هاتوه مانای سه رنجراکیش و جوانه خط: خهت، سوی نه رم و ناسکی سه ر رومهت

ربوودی: رفاندنت

لطیفه: نوکته

نهرمی خال و خهتی تو دلی عارفانی رفاند، بهراستی له ژیر ئەم خال و خهتهی سهر روومهتدا نوکتهی سهرسورپهینەر ههیه. له نیوان (خال و خط) و (دام و دانه)دا (لهف و نهشهری نامورتهب - لف و نشر نامرتب) ههیه، بۆیه مهبهست له (دام) خهت و مهبهستیش له (دانه) خاله. گهر به شیوهیهکی ماددی و رووکاریانه لیکتی بدهینهوه ئەوا مانای بهیتهکه دهبیته: به جوانی و سهرنجراکیشی خال و گهنده موی سهر رووخسارت دلی عارفانت رفاند، بهراستی نوکتهی سهریر یاخود رووخساریکی سهرسورپهینەر له ژیر خال و خهتتدا ههیه، بهلام له زارووی عیرفانیدا مهبهست له (خال) جیهانی نادیار و غهیبه و لهراستیدا به هینانی عارفانیش که ههمیشه مهشغوئی عهشقی خودایی بوون ئیدی گومانی مهجازی و دنبایی بوونی ماناکه دهسپهتهوه، چونکه گهر عاشقان بووايه دهکرا گومانی عهشقی دونیایی ههبیته، بۆیه مانای بهیتهکه دهبیته: نهرمی و سهرنجراکیشی جیهانی غهیبی تو (ئهی خودا) دلی له عارفان رفاند و دلی عارفانی بو کردنهوه و کهشفکردنی ئەو نهیئینییه راکیشا، له راستیدا نوکته و قسهی زور سهرسورپهینەر لهم جیهانه نادیاره تویدا ههیه و وهک داو و دانه وایه دلی عارفانی راکیشاوه بو نیو ئەو تهلهیه و ناتوانن لپی درچن.

۳- دلت به وصل گل ای بلبل سحر خوش باشد

که در چمن همه گلبنگ عاشقانه تست

دلته به قهسلی گول ئەی بولبولی سهههر خوش باشهه، که دهر چه مهن ههمه گولبانگی تاشقانهیی توست. ئەی بولبولی سهههر دلت به وهسلی گول شادبیتهوه، چونکه له باخدا ههر ناوازی خوژی عاشقانهی توویه.

خوش باشد: شاد بیته

گلبنگ: ناوازی خوژ و بهرز، گۆرانی خوژ

شاعیر نزای خیر بو بولبولی عاشق (عارف) دهکات که به دیداری یار (گول) شادبیته. چونکه بهردهوام تهواوی باغ و چه مه نزاری به گۆرانی و ناوازی خوژی عاشقانهی خوژی پر کردوه.

۴- علاج ضعف دل ما به لب حوالت کن

که آن مفرح یاقوت در خزانة تست

نیلاجی زهتفی دلی ما به لهب ههفالهت کون، که ئان موفرهیه یاقوت دهر خهزانهیی توست. چارهی لاوازی دلی ئیمه بده دهستی لیو، چونکه ئەو مهرهه می یاقوتینهی دل له خهزینهی تو دایه.

علاج: چارهسهر، چاره

ضعف دل: لاوازی دل

حوالت کن: بده دهستی، حهوالهی که

مفرح: دلخۆشکه، بهخشندهی چالاکی و خوژی، له کۆندا ناوی ههندی داووده زمانی دل بووه. مفرح یاقوت: مهرهه میکی چالاکی بهخش بووه که له یاقوت و مرواری و دهرمانی دیکهی دل دروستکراوه بو بههیزکردنی دل و دهماغ بهکارهاتوه له (تحفه حکیم مؤمن)دا هاتوه که: (مفرههی یاقوتی به دهرمانی دل دراوته قهلهم) له بهر گرانبههایی ئەم دهرمان و مهرهه مهش له خهزینهی پادشاکاندا یاخود ناودارهکاندا ههله گهرا. {هروی، ج ۱، ل ۲۱۵}

شاعیر دلی خوژی به زهعیف و لاواز دهزانیت و لیوی یاریش یاخود لیویش به مهرهه می وزه بهخشی دل دهزانیت و داوا له یار دهکات مادام ئەو مهرهه مه گرانبههاییه له خهزینهی ئەودایه، دلی حهوالهی لای لیو بکات یاخود بیسپهترهته دهستی لیوی، دهکری له روالهتدا ئەم سپاردنه مانای (ماچ) بگهیه نیته، بهلام له بهیتهکه دا نامازه به لیوت (لیوی یار) نهکراوه ههروهک سودی (ج ۱، ل ۲۵۲) و هروی (ج ۱، ل ۲۱۵) نامازهی پیندهدن، بۆیه راستروایه که مانای عیرفانی (لیو) بدهینه بهیتهکه، له عیرفاندا (لیو) به واتای (کهلام) دیت، شاعیر پیتی وایه دلی لاواز بووه و تاکه مهرهه می چاکبوونهوی ئەم لاوازییهش به قسهی یاری عیرفانی دهزانیت، ههرویه داوای قسه دهکات له یار، که ئەی یار مهرهه می یاقوتی وزه بهخشی دلی لاوازی من له خهزینهی تو دایه و دلی من به گوی گرتن لهو وتانه چالاک دهبیتهوه و هیز و وزه بو دهگه رپهتهوه، تو ئەو گوتانهم به نسیب بکه، لیره دا شاعیر به شیوهیهکی ئالوز داوای ئیلهام و قسهی خودا دهکات.

۵- به تن مقصرم از دولت ملازمتت

ولی خلاصه جان خاک آستانه تست

به تن موقه سپهرم ئەز دۆلهتی مولازه مه تهت، قهلی خولاسهیی جان خاکی ئاستانهیی توست.

گهرچی ناتوانم به جهسته ههمیشه له خزمهتکردنت بههره مه ندم، بهلام پوختهی گیانم خاکی بهردهرگای توویه.

بهتن: بهجهسته

مقصر، بی توانا، خهتابار (هروی) مقصری به تاوانبار داوته قهلهم، واته من خهتای خۆمه که به جهسته نایه مه خزمهتکردنت، بهلام به له بهرچاروگرتنی مانای عیرفانی بهیتهکانی

پيشه‌وه واتای يه‌که‌می جوانتر و راستتر دیته‌وه که شاعیر (مروّف) توانا و ده‌سه‌لانی نه‌وهی نیبه که بچیته مه‌نزلای یاخود خزمه‌تی یاری عیرفانی (خودا).

ملازمت: نه‌وه که‌سانه‌ی هم‌میشه له خزمه‌ت‌کردندان، پی‌کوه‌وه‌بوونی به‌رده‌وام بوّ نمونه به‌وه که‌سانه‌ی که هم‌میشه له خزمه‌تی سولتاندان و خزمه‌تی ده‌که‌ن (ملازمان سلطان) ده‌گوتری.

خلاصه: کورته، ساف و پوخته، هه‌لبژارده (هروی) چکیده‌ی نووسیه که کورته یاخود پوخته ده‌کریته‌وه. به‌لام لی‌ره‌دا (پوخته، بیخه‌وش) مانایه‌کی جوانتر به به‌یته‌که ده‌به‌خشی که‌وا هه‌ستده‌که‌م نزیکتر بیّ له مه‌به‌ستی شاعیره‌وه

خلاصه‌جان: پوخته‌ی گیان، گیانی هه‌لبژارده، هه‌لبژارده‌ی گیان

له به‌یتی پی‌شودا شاعیر داوایه‌که له یاری عیرفانی ده‌کات که قسه‌ی له‌گه‌ل بکات، لی‌ره‌دا چۆنیته‌ی به‌یه‌که‌یشتنی له‌گه‌ل یاردا دیاری ده‌کات و ده‌لی: من هه‌رگیز ناتوانم و له‌توانامدا نیبه به جه‌سته به‌ختی خزمه‌ت‌کردن و هم‌میشه له خزمه‌ت تۆدا‌بوونم به نسیب بیّ، واته من ناتوانم به‌م جه‌سته خاکیه‌وه بگه‌مه خزمه‌تی تۆ، چونکه نه‌م جه‌سته‌یه به‌کات و شویننه‌وه په‌یوه‌سته و تۆش له ده‌روه‌ی کات و شوینی، به‌لام گیانم که په‌یوه‌ست نیبه به کات و شویننه‌وه و توانای ده‌ریازبوون و گه‌یشتت به تۆی هه‌یه، پوخته و هه‌لبژارده‌که‌ی، خۆلی به‌رده‌رگای تۆیه.

واته: نه‌ی یاری عیرفانی (خودا) من به‌جه‌سته ناتوانم بگه‌مه لای تۆ به‌لام چاکترین به‌شی روحم بووه‌ته خاکی به‌رده‌رگات و له‌لاته.

۶- من آن نیم که دهم نقد دل به هر شوخی

در خزانه به مهر تو و نشانهء تست

مه‌ن ئان نیبه‌م که ده‌هم نقدی دل به هه‌ر شوخی، ده‌ری خه‌زانه به موهری توفو نیشانه‌یی توست.

من نه‌وه که‌سه نیم که سکه‌ی دلای خۆم به هه‌ر شوخی بده‌م، سه‌ری خه‌زیننه‌ی دلای من گیراوه و مؤر و نیشانه‌ی تۆی پی‌وه‌یه.

آن نیم: نه‌وه که‌سه نیم نقد: سکه نقد دل: سکه‌ی دل، نه‌قندی دل شوخی: شوخیک، عه‌یاریک مهر: موهر، مؤر

جاران ده‌رگای خه‌زیننه ده‌گیرا و مؤری که‌سیکی لی‌ده‌درا که ئیتر که‌سی دیکه بوّ نه‌بوو بی‌ته‌ خاوه‌نی و خاوه‌ن مؤر به‌کاری ده‌هینا و ده‌یکرده‌وه. حافظیش ده‌لی: من که‌سیک نیم که دلای خۆم که وه‌ک نه‌قد و سکه‌یه‌کی به‌هاده‌اره به ده‌ستی هه‌ر شوخ و عه‌یاریکه‌وه بده‌م، به‌لکو دلای من مولکی تۆیه و ده‌رگاکه‌ی داخراوه و مؤری تۆ و نیشانه‌ی تۆی پی‌وه‌یه. لی‌ره‌دا قسه

له‌گه‌ل هه‌مان نه‌وه یارده‌دا ده‌کری که شاعیر موشتاقی قسه‌یه‌تی و هه‌میشه پوخته‌ی گیانی له به‌رده‌رگایه‌تی و دلای به مولکی نه‌وه ده‌زانی‌ت و نایداته ده‌ست هیچ شوخ و عه‌یاریک.

۷- تو خود چه لعبتی ای شہسوار شیرین کار

که توستنی چو فلک رام تازیانهء تست

تو خود چه لوبه‌تی نه‌ی شه‌سه‌قاری شیرین کار، که تۆسه‌نی چو فه‌له‌ک رامی تازیانه‌یی توست.

تۆ خۆت چ شاسواریکی سه‌رنج‌راکیشی لی‌زانی، که نه‌سپی سه‌رکه‌شی وه‌ک فه‌له‌ک له به‌رامبه‌ر قاچی تۆدا رام بووه.

لعبت: بووکه‌له، سه‌رنج‌راکیش، سه‌رسورپه‌ینه‌ر، لی‌ره‌شدا به مانای دووم به‌کارهاتووه شه‌سوار: شاسوار شیرین کار: لی‌زانی، جو‌له‌ی جوان نمایش‌کردن به‌سه‌ر نه‌سه‌په‌وه، لی‌ره‌دا هه‌ر به‌وه واتایه هاتووه

توسن: نه‌سپی سه‌رکه‌ش، سه‌رکه‌ش رام: رام، ملکه‌چ تازیانه: قامچی، شه‌لاق له وه‌سفی شاسواریکدا ده‌لی: تۆ زۆر سه‌رنج‌راکیشی له سواریدا و سواریکی لی‌زانی، بو‌یه ناسمان که وه‌ک نه‌سپیکی سه‌رکه‌شه ملکه‌چی قامچی تۆیه و بارهاتووی ده‌ستی تۆیه واته: تۆ هی‌نده لی‌زانی توانای ده‌ست‌گرتنت به‌سه‌ر چاره‌نووسدا هه‌یه و فه‌له‌کی سه‌رکه‌شت ملکه‌چ کردووه.

۸- چه جای من که بلغزد سپهر شعبده‌باز

از این حیل که در انبانهء بهانهء تست

چه جای مه‌ن که بله‌غزه سپیهری شه‌به‌ده‌باز، نه‌ز ئین هیسه‌ل که ده‌ر نه‌نبانه‌یی به‌هانه‌یی توست.

له به‌رامبه‌ر فی‌ل و مه‌که‌کانی تۆوه که له تویشه‌به‌ره‌ی (انبانه) به‌هانه‌ی تۆدان، ناسمانی فالچی و که‌له‌کچی پی‌ی هه‌لده‌که‌وی چ جای من.

چه جای من: چ جای من، زاراوه‌یه‌که له کاتی‌کدا به‌کاردی که نه‌وه رووداوه له توانای (که‌سی) زۆر به‌ده‌ری، بوّ نمونه ده‌گوتری رۆسته‌میش ناتوانی چ جای من

بلغزد: هه‌لده‌که‌ویت، دوچاری هه‌له ده‌بی‌ت سپهر: ناسمان

شعبده‌باز: که‌له‌کچی، که‌سی که چاوه‌ست له خه‌لکی ده‌کات، فی‌لزان، فی‌لباز

حیل: کۆی فی‌ل و ته‌له‌که‌یه

انبانہ: تورہ کہ، کیسہ یہ کی بچووکہ کہ لہ چہرم دروست دہ کری و بہ زوری دہرویش شتومہ کی خوی تیدا ہلدہ گری

بہ یار دہ لئی:

بہو ہموو فیل و تہلہ کہ زورانہی کہ لہ تورہ کہی بیانوہ کانی تودا ہن، نہک من کہ ہیچ نیم، ناسمانی تہلہ کہ باز و کہلہ کچیش فریودہ خوات و دو چاری ہلہ و سہرلیشیوان دہ بیٹہوہ، لیژدہ و ہسفی حیلہ گہری و مہ کربازی یار دہ کات و پیئدہ لئی:

ئہی یار گہر ہتہوئی بیانوہ بہ منی عاشقی بی چارہ بگریت ہوا زور بہ ناسمانی دہتوانی، چونکہ تورہ کہ کت ہزارہا حیلہ و مہ کری تیدایہ.

رہنگہ ہم بہیتہ نامازہیہ کی لیل و دوری بہ ثابہتی (و یکرورن و یکر اللہ و اللہ خیر الماکرین) تیداییت و ستایشیکی نادیار و لیلی تیدا بیت کہ ئہی خودا تو ہیندہ (مہ کر) تہیہ کہ تہواری فیلبازہ کان دہکونہ نیو داوت چ جای ہندہی زہ لیلی وک من.

۹- سرود مجلس است اکنون فلک بہ رقص آرد

کہ شعر حافظ شیرین سخن ترانہء تست

سرودی مہ جلسہ است تہ کنون فہلہک بہ رقص تارہد، کہ شیئری ہافزی شیرین سوخن تہرانہ بی توس.

سرود و تاوازی کور و مہ جلسہ است تہستا فہلہک دہہینیتہ سہما، چونکہ شیئری ہافزی قسہ شیرین گورانی تویہ.

اکنون: تہستا بہ رقص آرد: دہہینیتہ سہما، دہخاتہ رقص ترانہ: گورانی لہم بہیتہدا شاعیر ستایشی خوی یاخود شانازی بہخویہوہ دہکات و گہورہی شیئریہ کانی دہردہ بری، دہ لئی: ئہی یار تہستا کہ مادام شیئری ہافزی قسہ شیرین بوہتہ شیئری گورانیہ کانی کور و کورونہوہ کانی تو، سرودی مہ جلسہ ہیندہ خوش و تہر و پاراوبوون ناسمان دہینیتہ سہما و ناسمانیش بہ خوشی سرودی کوری توہ سہما دہکات.

سودی دہ لئی: تہو گورانیانہی کہ بہ لیوی شیرینی تو دہگوتری و لہ شیئری شیرینی ہافزن فہلہک دہینتہ سہما، چونکہ لہ دوو شتی شیرین پیکہاتوون یہ کیکیان دہمی شیرینت و تہوی دیکہیان شعری شیرینی ہافز { ج ۱، ۲۵۴ } .

غزہ لی چل و حہوتہم:

بہ حری موحثہسی ہشتی مہخوونی تہسلہمی موسبہغ

(مفاعیلن فعلاتن مفاعیلن فع لان)

۱- بیا کہ قصر امل سخت سست بنیادست

بیار بادہ کہ بنیاد عمر بریادست

بیا کہ قہسری تہمہل سخت سوست بوونیادہست، بیار بادہ کہ بوونیادی ئومر بہربادہست.

وہرہ کہ بوونیاد و پایہی کوشکی تارہزوو (ہیوا) زور لاوازہ، شہراب بینہ، چونکہ بوونیادی تہمہن ویرانہ - بہربادہ.

بیا: وەرہ قصر امل: کوشکی هیوا سخت: زور
سست: لاواز بنیاد: بوونیاد، پایہ بیار: بہینہ

بریاد: بہرباد، ویران، خراب، لہسہرہہوا، واتای زمانی (بریاد است) واتہ (لہسہرہہوا) کہ بہم واتایش واتہ پایہی تہمہن لہسہر ہہوایہ واتہ بناغہ و پایہی نییہ و زور زوو دہروخی ہافز لہ بناغہ پوچی تہمہن و ہیوا و تاواتہ دونیایہ کان دہوئی و دہ لئی: ئہی مرؤف بزانہ کہ کوشکی ہیوا و تارہزوو نایدیالییہ کانی نیو دونیات زور بی سہروبنہ و پایہ و بناغہی لاواز و سستی ہہیہ، بگرہ ہہرخودی تہو تہمہنہی کہ لیژہ ہتہ لہسہر ہہوایہ یاخود ویران و خراببوہ و لہ ہہرساتیکدا گومانی روخانی لیژہ کریت، ہہرؤیہ وەرہ و شہراب و بادہ بینہ، با لہم پینجودو رورہی ژیاندا بہخوشی بادہوہ ژیان بہسہر بہرین.

لہ روالہتدا شاعیر داواي خوشگوزہرانی و مہ یخوری دہکات لہ کاتیکدا دہزانی کہ دونیا و کوشکہ خہیالییہ کانی تارہزوو و بی بناغہیہ، واتہ شاعیر لہ خہیالیہوہ بہرہو سہرخوشی داوہتقان دہکات، بہرستی بہم واتایہ بہیتہ کہ زور بی مانا دہبیت، بہلام کاتی (بادہ) بہ عہشق لیژدہینہوہ ئیدی واتای بہیتہ کہ جوانتر دہردہ کہویت و تہم بی مانایہش لہ شعری گہورہ پیایکی وک ہافز دووردہ خہینہوہ. خواجه دہ لئی: ئہی مرؤف مادام لہ ژیاندا چ تہمہن و چ کوشکہ خہیالییہ کانی تارہزووت بیبناغہ و ویران، وەرہ با مہ شغولی عہشق بین و دہست لہ دونیا ہہلگرین.

۲- غلام همت آنم که زیر چرخ کبوود

ز هرچه رنگ تعلق پذیرد آزادست

غولامی هیمه‌تی نانم که زیری چهرخی که بوود، ز هرچه رنگی ته‌ئه‌ل‌لوق په‌زیره‌د نازاده‌ست.

غولامی هیمه‌تی نه‌و که‌سه‌م که له ژیر ناسمانی شیندا، له هر شتی که رنگی دل‌پیه‌ستن قبول بکات نازاده.

غلام: غولام، نۆکەر همت: هیمه‌ت، نازایه‌تی زیر: له‌ژیر کبوود: شین چرخ کبوود: ناسمانی شین

رنگ تعلق پذیرد: دل‌پیه‌ستن قبول بکات، بیته مایه‌ی دل‌خوشی دنیایی

بیگومان له ژیر نه‌م ناسمانه‌ شینه‌دا واته له دونیادا چهن‌دین شتی جوان و فیتنه‌ هییه‌ که مرؤف دل‌یان پیوه‌ ببه‌ستیت وک مال و سه‌روته و منداال و پله و پایه و.. هتد، وازه‌پنایش له‌و ده‌ستکه‌وته دونیایانه کاریکی گه‌لی گرانه و هیمه‌ت و نازایه‌تی خۆبی نه‌ویت، شاعیر نه‌م راستییه‌ ده‌زانیت که وازه‌پنانه‌م له‌م ده‌ستکه‌وتانه‌ گه‌لی نار‌ه‌ه‌ته، بۆیه‌ ده‌لی: ده‌مه‌ نۆکەر و به‌نده و غولامی هیمه‌ت و غیره‌تی نه‌وه‌ی که بتوانی له‌م دونیایه‌دا دل‌ی نه‌دات به‌ شته‌کانی ناوی و بی‌باک بی‌ له‌ خۆشییه‌کانی دنیا.

به‌ رای (د. هروی) شاعیر خۆی به‌م پله‌به‌رزه‌ نه‌گه‌بیشتوه و حه‌سره‌ت بو نه‌م مه‌رته‌به‌ و پایه‌ بلندییه‌ عارفان ده‌خوای و ستایشی ده‌کات {ج ۱، ل ۲۱۹}.

(سودی)ش ده‌لی: نه‌م به‌یته له‌ نیوان عارفاندا بووه‌ته‌ پهن‌د و نمونه {ج ۱، ل ۲۶۵}، به‌لام له‌ راستییدا مه‌قامی حافظ لای عارفه‌کان گه‌لی به‌رز و مه‌زنه و ناگری بانگه‌شیه‌ نه‌وه‌ بکه‌ین که حافظ به‌م پله‌یه‌ گه‌بیشتوه یا نا.

ده‌کری نه‌م خه‌لاته‌ یاخود نه‌م هیمه‌ته‌ هه‌مان نه‌و مه‌قامی (فقر)ه‌ بیت که ریباری ریگه‌ی ته‌ریقه‌ت تیایدا پیوستی به‌ خودا نه‌بی پیوستی به‌ که‌سی دیکه‌ نییه‌ و حافظیش له‌ جیگه‌یه‌کی دیکه‌دا له‌ خودا ده‌پاریته‌وه که پیی ببه‌خشی و ده‌لی:

(خدایا دولت فقر به‌ من ارزانی دار).

۳- چه گویمت که به میخانه دوش مست و خراب

سروش عالم غییم چه مژده‌ها دادست

چه گویمه‌ت که به‌ مه‌یخانه‌ دوش مه‌ست و خه‌راب، سروشی ناله‌می غه‌بییه‌م چه‌ مژده‌ها داده‌ست.

چیت پی‌ بلیم (چی بلیم) که شه‌وی رابردو کاتی له‌ مه‌یخانه‌ مه‌ست و حه‌یران بووم، فریشته‌ی جیهانی غه‌یب چ مژده‌گه‌لیکی به‌ من داوه.

دوش: شه‌وی رابردو له‌ کوردیدا ده‌گوتری نه‌م شه‌و یا نه‌م شه‌وی رابوورد، به‌لام له‌ فارسیدا دوینی شه‌و به‌کارده‌هیتریت و نه‌م شه‌و بو شه‌وی داهاتوه.

مست و خراب: مه‌ست و حه‌یران سروش: فریشته، فریشته‌ی نیگاه‌ینه‌ر، جویره‌ئیل عالم غیب: جیهانی نادیار، غه‌یب

له‌ سه‌ره‌تای به‌یته‌که‌وه سه‌رسورمانی شاعیر به‌دیارده‌که‌ویت، چونکه مرؤف له‌ کاتیکدا جوژه سه‌رسورمانیکی هه‌بی (چی بلیم - چیت پی‌ بلیم) ده‌کاته‌ ده‌ستپیک و سه‌ره‌تای قسه‌کانی، لی‌ره‌شدا به‌ هه‌مان شیوه‌یه، ده‌لی نایه‌وی قسه‌کانی بکات بۆیه‌ ده‌لی: چی بلیم یاخود چیت پی‌ بلیم، دوینی شه‌و له‌ کاتی مه‌ست و حه‌یرانی ته‌واودا، واته له‌ جیهانی لاهوتی خۆمدا، له‌ پله‌ به‌رزه‌کانی حال و جه‌زه‌دا، چونکه مه‌یخانه له‌ مانا عیرفانییه‌که‌یدا لاهوت ده‌گه‌یه‌نی، که غه‌رق و نغری عه‌شقی خودایی ببوم به‌ شیوه‌یک که له‌ جه‌سته‌م جودا ببوم‌وه و له‌ ناسوت دامال‌رابوم و چوبوم‌وه جیهانی لاهوت و غه‌بییه‌وه فریشته‌ی نه‌و جیهانه‌ نادیاره‌ چ مژده‌گه‌لیکی خۆشی به‌ من داوه، بۆیه له‌ سه‌ره‌تادا نه‌م (چیت پی‌ بلیم)ه‌ ده‌لیت، چونکه گومانی له‌ گوچی‌که‌کانی هه‌یه.

نه‌و مژده‌یه‌ی که به‌ شاعیر دراوه له‌م به‌یته‌ی دواپییه‌دا یاخود نه‌م دوو به‌یته‌ی دواپییدا (وه‌ک سودی ده‌لیت) ده‌خریته‌پروو.

۴- که ای بلند نظر شاهباز سدره‌نشین

نشیم تو نه این کنج محنت آباداست

که نه‌ی بووله‌ندنه‌زه‌ر شاهبازی سیدره‌نشین، نشیمه‌نی تو نه‌ ئین کونجی میهنه‌ت ناباده‌ست.

که نه‌ی نه‌و شابازه‌ی که جیگه‌ت دره‌ختی (سدره)یه و له‌و بلندییه‌وه سه‌یری زه‌وی ده‌که‌ی، نه‌م گۆشه‌یه‌ی که به‌ دهر و مه‌ینه‌ت ناوه‌دانکراوه‌ته‌وه جیگه‌ی دانیشتنی تو نییه.

بلند نظر: پایه‌به‌رز، که‌سینک له‌ به‌رزاییه‌که‌وه سه‌یرده‌کات که زیاتر مه‌به‌ست له‌ به‌رزی پایه‌که‌یه‌تی شاهباز: شاباز، جوړیکه له‌ باز که زیاتر سپییه و به‌ شای باز ده‌دریته‌ قه‌له‌م سدره: دره‌ختی (سدره) دره‌ختیکه که به‌ سه‌ر ناسمانی حه‌وته‌مه‌وه‌یه و له‌ سوره‌تی (نجم) نایه‌تی (۱۴)دا ناوی هاتوه که خودا ده‌فرمووی: (عند سدره‌ المنتهی) له‌ راقه‌ی قورئانی پیروژدا

هاتووه که درهختیکه لای راستی عه‌رشه‌وه و هیج فریشته‌یه‌ک لی تی‌ناپه‌ریت، له فه‌رمووده‌دا هاتووه که گه‌لای وه‌ک گوئی فیله

نشیم: جیگه‌ی دانیشتن، هیلانه، جیگه‌ی ژیان، ژوری دانیشتن

مخت آباد: مهینه‌تس‌ه‌را، به رهنج و مهینه‌ت ناوهدان بووه‌وه

ناوایی رهنج و مهینه‌ت به جیگه‌یه‌ک ده‌گوتری که ژیان تیایدا پر له مهینه‌تی و نار‌ه‌ح‌ه‌تی بیت، (شاری ماتم) وه‌ک له بهیتی پیشه‌وه‌دا گوتمان له کاتی مهستی عه‌ش‌ق‌دا فریشته‌ی مژده‌ی داوه که تو‌ئی مرقفی عارف که وه‌ک ئه‌و شابازه پایه‌بهرزه‌یت که به‌سه‌ر دره‌ختی سدره‌وه هه‌ل‌نیشتووه و جیگه‌ی هه‌میشه‌یی سه‌ر دره‌ختی سدره‌یه و مه‌قامی به‌رزه، جیگه‌ی تو‌ئی دونه‌یا نییه و ئه‌و کوچی دهره‌د و ره‌نجه لایق و شی‌اوای تو‌ئی نییه و جیگه‌ی دانیشتنی تو‌ئی یاخود هیلانه‌ی تو‌ئی وه‌ک گو‌شه‌یه نییه که مهینه‌تسه‌راهه و پره له دهره‌د و مهینه‌تی.

۵- ترا ز کنگره‌ء عرش می ز نند صغیر

ندانمت که درین دامگه چه افتادست

تورا ز کونگره‌یی ئه‌رش می زنه‌ند سه‌فر، نه‌دان‌ه‌مه‌ت که دهرین دامگه‌ه چه ئوفتاده‌سه‌ت.

له لوتکه‌ی عه‌رشه‌وه تو‌ئی بانگه‌پشت ده‌کن، نازام که له‌م داوگه (ته‌له‌یه‌دا چیت به‌سه‌ره‌اتووه.

ترا: تو کنگره: ستاره، محاجره که به‌سه‌ر باله‌خانه‌ی به‌رز و قه‌لاوه ده‌کرا له ترسی به‌ربوونه‌وه، به‌گشتی به شوینی به‌رزی باله‌خانه (قوله) ده‌گوتری

عرش: ته‌ختی پاشایه‌تی، گه‌ردوونی گه‌وره، عه‌رشی خودا (شوینی خودا) مه‌قامی خودا صغیر: بانگ و هاوار به‌تاییه‌تی خویندنی بالنده

می ز نند صغیر: بانگ ده‌کن ندانم: نازام دامگه: داوگه (ته‌له) مه‌به‌ست له دونه‌یا به چه افتادست: چی روویداوه، به‌لام لی‌ره‌دا به هوی هاتنی (ت) جین‌اوای که‌سی دووه‌می

تاکه‌وه ماناکه‌ی ده‌بیتته چیت به‌سه‌ره‌اتووه

ئهم به‌بیتته‌ش له مژده‌کانی فریشته‌ی غه‌بیه که له حالی مه‌ستی و عه‌ش‌ق‌دا به شاعیری گوتووه که تو‌ئی پایه‌بهرز جیگه‌ت زه‌وی نییه، لی‌ره‌دا زیاتر جه‌خت له سه‌ر به جی‌ه‌پشتنی

زه‌وی ده‌کاته‌وه، جو‌ریک له سه‌رسورمان و گله‌بیشی تی‌دایه، فریشته‌ی غه‌یب ده‌لی: له به‌رزترین شوینی عه‌رشه‌وه (ئاسمانه‌کانه‌وه) لوتکه‌ی گه‌ردوونی گه‌وره‌وه تو‌ئی به‌ره‌و خویان بانگ

ده‌کن و ده‌عه‌تت ده‌کن، نازام تو‌ئی چیت به‌سه‌ره‌اتووه و له‌م ته‌له و داوگه‌ی ژیاندا ماویته‌وه،

واته سه‌یرم بی دی که تو‌ئی چو‌ن له‌م دونه‌یا نزم و که‌مه‌دا وه‌ک دیل ماویته‌وه و ناچیت به‌ده‌م بانگه‌پشته‌که‌ی جیهانی بال‌اوه.

قسه‌کانی فریشته‌ی غه‌یب لی‌ره‌دا ته‌واو ده‌بی: به کورتی مژده‌کانی فریشته‌ی غه‌یب هه‌مان ئه‌و به‌روایانه‌ن که له عی‌رفاندا هه‌یه و چه‌ندین جار له شوینی جی‌اوازدا هاتووه که ئه‌ویش دیلبوونی مرقفه له دونه‌یا و غه‌ریب بوونییه‌تی له‌م جیهانه‌ی خاکیه‌دا و به‌روابونه‌ به‌وه‌ی که مرقفه خه‌لکی به‌هه‌شته و پی‌ویسته هه‌میشه به‌ر له رو‌شته‌وه بکاته‌وه نه‌وه‌ک گرفتاری‌بون به خوشییه کاتییه‌کانی دونه‌یاوه.

هه‌روه‌ک خودی حافظ ده‌لی:

چنین قفص نه سزای چو منی خوش الحان است

روم به گلشن رضوان که مرغ آن چمنم

ئهم مژدانه‌ی فریشته‌ی جگه له به‌رخسته‌وه‌ی راستیه‌ک که شاعیر خوی دونه‌یا نانی هیچی دیکه نییه، به‌لام دونه‌یا به‌رچاوی گرتووه هیچی دیکه نییه.

۶- نصیحتی کنمت یادگیر و در عمل آر

که این حدیث ز پیر طریقتم یادست

نه‌سه‌په‌تی کونه‌مه‌ت یادگیر و دهر ئه‌مه‌ل ئار، که ئین هه‌دیس ز پیری ته‌ریقه‌ته‌م یادست.

ئاموژگارییه‌کت ده‌کم فیربه و کاری پی بکه، چونکه ئهم قسه‌یه (ئهم ئاموژگارییه‌م له پیری ته‌ریقه‌ته‌وه بیستووه.

یادگیر: له‌به‌ری که، فیربه در عمل آر: بیخه کاره‌وه، کاری پی بکه حدیث: قسه به‌ته‌واو بوونی مژده‌کانی فریشته‌ی غه‌یب، خواجه خوی رو‌به‌رووی خوینهر قسه ده‌کات و

ئاموژگاری ده‌کات، گرنگی ئهم ئاموژگارییه‌ش له‌وه‌دایه که خواجه قسه‌ی خوی نییه، به‌ل‌کو قسه‌ی پیری موغانه و له‌بیری ماوه، بویه ده‌لی: ئاموژگارییه‌کت ده‌کم له بورت بمینی یاخود

فیری ببه و بیه‌پینه بوواری کارکردنه‌وه و کاری پی بکه، چونکه ئهم قسه‌یه‌م له پیری موغانه‌وه بیستووه و له‌بیرم ماوه، ئاموژگارییه‌که‌ش ئهم چه‌ند به‌یتته‌ی خواره‌وه‌یه که به جو‌ریک له جو‌ره‌کان روونکه‌ره‌وه و در‌یژه پی‌ده‌ری دهرنجامی مژده‌کانی فریشته‌ی جیهانی غه‌بیه که ده‌لی:

۷- مچو درستی عهد از جیهان سست نهاد

که این عجزه عروس هزار دامادست

مه‌جو دروستییی ئه‌هد ئه‌ز جه‌هانی سوست نه‌هاد، که‌ین ئه‌جوزه ئه‌روسی هه‌زار داماده‌ست.

داوای وه فا و به لئینی راست له جیهانی سروشتنزم (نهفسنزم) مه که، چونکه ئەم پیره ژنه، بووکی ههزار زاوایه.

مجو: داوای مه که، به ته مای مه به درستى: راستى درستى عهد: به لئینی راست نهاد: ته بیعهت، سروشت سست نهاد: نهفس نزم، سروشت نزم عجزوه: پیره ژن داماد: زاوا

نامۆژگارییه که خواجه بریتیبه له وه لانی جیهان و به ته مانه بوونی به لئینی راست له جیهان و دونیا، چونکه ئەو دونیایه نهفسی نزمه و نهفسنزمیش هه رگیز له سه ر وه عد و په یانی خۆی نامینیت و گه ر مۆڤ به به لئینی ئەو به له تى زیانی زۆری پیده که وى، خواجه بۆ روونکردنه وى ئەم بیروبوچوونه، میسراعی دووه می به یته که وى و ه رۆشنکه ره وى یه که م هیناوه و ئیقتباسی له و چیرۆکه کردوه که دونیا وه ئەو پیره ژنه وایه که هه زار شوی کردوه و په یان و به لئینی راستی به که سیان نه داوه و وازی له هه موویان هیناوه یاخود هه موویانی کوشتوه، هه ر بۆیه دونیا ئەو پیره ژنه بى وه عد و به لئینه یه که هه زار زاوای گۆریوه تۆش به ته مای وه عد و په یانی راستی مه به.

به رای (د. هروی) میسراعی دووه می ئەم به یته له ژیر رۆشنایی به ییتکی (سه عدی) و چیرۆکی هه زه تی عیسا له گه ل دنیا دا نووسیوه، کورته ی چیرۆکه که: "دونیایان له شیوه ی پیره ژنیکدا به من پیشان دا که زۆر رازینرا بوویه وه، وتم چه ند شوت کردوه؟ وتی ناتوانم بیانژمیرم، گوتم مردن یاخود ته لاقیان دای؟ وتی: هه موویانم کوشت. وتم: وای بۆ میرده کانی ترت، که له میرده پیشوه کانت په ندیان وه نه گرت) {ج ۱، ل ۲۲۱، به نقل از د. یوسفی، بوستان سعدی}

که واته دونیا ئەو پیره ژنه رازینراویه که به لئینی راستی له گه ل که سدا نه بووه و نییه و هه موو ئەو که سانه ی که پیشتر دلیان پیداه کوشتوونی، تۆش دل به دونیا مه ده به و نیازه ی که به لئینی راستی پى بدات، چونکه ئەو به لئینی راستی به که س نه داوه و نایدات، له کورده واریدا ده لئین: نه گه ر چاکبوویه که سانی پیش ئیمه به جیان نه ده هیشت یاخود نه ده گه یشت به ئیمه.

نامۆژگارییه که هه ر به رده وامه و ده لئى:

۸- غم جهان مخور و پند من مبر از یاد

که این لطیفهء عشقم ز رهروی یادست

غهمی جههان مه خور و په ندى من مه بهر ئەز یاد، که ئین له تیفه یی ئیشقه م ز ره ره رفی یاده ست.

خهمی دونیا مه خۆ و ئەم په نده ی من (که ئیستا پیت ده لئیم) له بیرخۆت مه به ره وه، چونکه ئەم نوکتە ی عه شقه م له ریبواریکه وه له بیرماوه.

مخو: مه خۆ مبر از یاد: له یادی خۆتی مه به ره وه لطیفه: نوکتە

لطیفهء عشق: نوکتە ی عه شق، لای عارفه کان عه شق نوکتە به کی غه بییه و نازل ده یته سه ر دلئى ریبواری ریگه ی عیرفان و هه ر قۆناغ و مه نزلئیکیش نوکتە ی جو راجو رى هه یه، نوکتە ی عه شق، مانا و مه دلولئیکی پر واتا و به سووده که به هۆی عه شقه وه نازل ده یته ره رو: ریبوار، عارف، ریبواری ریگه ی ته ریه ت.

نامۆژگاری یه که می خواجه له پیری ته ریه ته وه له پیری مابو ئەم نامۆژگارییه که ده یه وى به خوینەری بلئى له عارفیکه وه که ریبواری ریگه ی ته ریه ته و له نه نجامی عه شقه وه ده یلی له بیرم ماوه، خواجه ده لئى جیهانیک که باسکرا شایانی ئەوه نییه خهمی بۆ بخۆی، هه ر بۆیه خهمی جیهان مه خۆ و گوئى له م په نده ی دیکه شم بگره، ئەم په نده ش زۆر گرنگه، چونکه هى عارفیکه و نوکتە ی عه شقیشه که بریتیبه له:

۹- رضا به داده بده و ز جبین گره بگشای

که بر من و تو در اختیار نگشادست

رهزا به داده بده شو ز جه بین گره بگوشای، که بهر من و تو درى ئیختیار نه گوشاده ست.

رازى به به وى که پیت دراوه و چرچ و لۆچی ناوچاوانت بره وینه ره وه، چونکه ده رگای هه لبژاردن له من و تۆ نه کراوه ته وه.

داده: پیدراو جین: ناوچاوان، ته ویتل گره بگشای: گری بکه ره وه، به لام لیتره دا مه به ست گری کردنه وه ی نیوچاوانه که هه مان لابر دن و ره واندنه وه ی چرچ و لۆچی نیوچاوانه که مایه ی توره ییه، واته شاد و خۆشحال به به من و تو: بۆ من و تۆ، له من و تۆ در: ده رگا

کاتى مۆڤ به عه شقه وه سه یری نیعمه ته کانی خودای گه وره ده کات ئیدی هه میسه خۆشحال ده یته و رووگرژی و نارچه تی ناکاته به شی خۆی له دنیا دا، مادام هه رچی هه یه له لایه ن مه عشوقه وه به دیاری پیمان دراوه و ئەو خۆی باشت ده زانیت چ دیارییه که بۆ ئیمه به نرخ و به که لکه، ئیدی مایه ی رووگرژی نییه، خواجه نامۆژگاری ده کات و ده لئى: شاد و خۆشحال به به و به شه ی که خودا به خه لات پیتی داوی و رووگرژی خۆت به خلاوه و چرچ و لۆچی ناوچاوانت بره وینه ره وه، ئیمه بۆ خۆمان نه چووین به شی خۆمان له جیهانی بالا به یین تا ئیستا

خهفهتی شهوه بخوین و بلین دهبوايه شهو شته چاکتره مان بهینایه شهوهک شهوهی دی، مادام شهو دهرگایه ئیختیارمان لی نه کراوته شه و پیمان به خشراوه رازی بهو به شادمانی بژی.

{ج ۱، ل ۲۲۲} شهو بهیتهی حافظ به بهلگهی ناشکرای مهزه بهی جهبری حافظ ده زانی جیاوازی ههیه له گهل خودی جه بریه تدا، چونکه جه بریه ته جوره عاجزی و رووگرزیهک به مرؤقه ده دات و هه میشه له گلهیی و گازانده دا ژیا نی به سه ر ده بات و هه رگیز ریگه یهک نیبه بؤ ناسوده یی، به لام شهو بیروبوچوونه ی حافظ ریگه یه که بؤ ناسوده یی و خو ش به ختی له نیو ژیا ندا. به به سته شهوی واتای به یته کان شهو رایه ده سه لیتری شهو له سه ره تا وه سه ر زه نشتی دونیا و جیهان ده کات و به کهم و نه فسز می ده داته قه له م، لی ره شدا دوا به دوا ی شهو مانا جوان و واقع یانه شهو به یته ده هینیت شهوه که حه قیقه تیکی دیکه یه، چونکه مرؤقه له جیهاندا سنوورداریه کی ته واری هه یه گهر به ته واری با وهری به نازادی و ئیختیار هه بیته، هه ر بویه با وهریون به ئیختیار سه باره ته به دونیا جوره دل را وکیته ک دروست ده کات، چونکه زه مینه دونیا یه کان شهو بیرو رایه ره تده که شهوه. هه ر بویه حافظ ده لی: تۆ بهم بیره ئیختیار یه ته شه توشی ناوچا وگرژی ده بیت شهویش بؤ خاتری پیره ژنیکی هه زار شوو کردوی بی به لین. بویه هه رچی به شی خو ته له دونیا به خه لاتی خودایی بزانه و روو خو ش و شاد ومان به، چونکه له م دونیا یه دا دهرگا کانی ئیختیار به رووی شهو دا نه کراوته شهوه. له ئایینی بووزیدا دونیا شوینی مهینه تیبه و هه ر خو ش یه که به خه لاتی نیو ریگه ده زانن و شه سل لای شهوان نار هه تیبه له ژیا ندا.

له راستیدا وهک (سودی) ده لی: شهو به یته سه راسه ر په نده، شه لبه ته بؤ که سینک که تی بگات {ج ۱، ل ۲۷۰}.

۱۰- نشان عهد و وفا نیست در تبسم گل

بنال بلبل عاشق که جای فریاد ست

نیشانی شههد و قه فا نیست دهر ته به سومی گول، بنال بوولبوولی ناشق که جای فه ریاده ست.

له خه نده ی گولدا نیشانه ی په یمان و وه فا نیبه، بوولبوول بنالینه، چونکه شوینی هاوار و فریاده.

نشان: نیشانه، هیما تبسم: خه نده

تبسم گل: خه نده ی گول، مه به ست له خه نده ی گولیش پشکو تنی گوله

بنال: بنالینه فریاد: هاوار جای فریاد است: جیگه ی خو یه تی هاوار و فریاد بکه ی

هه میشه گول به مه عشوقی بوولبوول ده زانریت. لی ره دا شاعیر شهو مه عشوقه وهک دونیا ی بی وه فا سهیر ده کات و به بوولبوول ده لی: وامه زانه گول نیشانه ی وه فاداری شهو بیته بؤ تۆ، به لکو شهوه ریوره سمی ژیا نی خو یه تی و هه ر ده پشکو ی، شه گهر به هیاوی وه فاداری گولی، بنالینه، شهو بی وه فایه ش شایانی شهوه یه که ناله و هاواری بؤ بکه یته و فریاد له جی خویدا یه، به شیوه یه کی ناراسته و خو ده لی: شهی شهو که سه ی دل به دونیا خو شه ده که ی گهر ماوه یه ک دونیات بؤ لوا وامه زانه دونیا وه فاداره و شهو بؤلوانه وه فاداری نیبه و هه رگیز نیشانه و ره مزی وه فای تیدا دهرنا که وی، بویه واچا که نالین و هاوار و داد بکه ین.

۱۱- حسد چه می بری ای سست نظم بر حافظ

قبول خاطر و لطف سخن خدا دادست

هه سه د چه می بهری شهی سوست نه زم بهر هافز، قه بوولی خاتر و لوتفی سوخن خودا داده ست.

شهی شاعیری بی هیز حه سودی و ئیره یی چی به حافظ ده به ی، خو شه ویستی لای خه لکی و قسه نه رمی و قسه زانی به هره ی خوداییه.

حسد: حه سودی، ئیره یی سست نظم: شیعی بی هیز، شاعیر ی که توانای دانانی شیعی بلند و شاکاری نه ی، کۆلکه شاعیر یا خود به زاراوه ی باوی شه مرؤ (ماعیر)

قبول خاطر: خو شه ویستی خه لکی، بوونه جیگه ی په سه ندرک دنی خه لکی

لطف سخن: قسه نه رمی، قسه زانی خداداد: به هره ی خودایی، به شی خودایی

ده کری (سست نظم) هه مان شهو کۆلکه شاعیرانه بن که ئیره ییان به شیعی حافظ هاتبسی و شهو به یته رووبه رووی شهوان گوترا بیته و شهو راستیبه روون بکاته شهوه که شیعیر ئیلها میکی خوداییه و شتیکی ئیکتیسایی نیبه و فییری نابیت، مادام شهو دوو شته (په سه ندریون و قسه زانی یا قسه نه رمی) به خششی خوداین ئیدی جیگه ی شهوه نین که ئیره ییان پی به ری. بویه ده لی: ئیره یی چی ده به ی به حافظ شهی کۆلکه شاعیر، کاتی حافظ لای خه لک په سه نده و شیعی جوان ده نووسی شه مانه به هره ی خودایین.

به لام ره نگه مه به ست له م (سست نظم) ه دونیا ش بیته، چونکه شهو غه زله له شهو زه م و سوو کردنی دونیادا نووسراوه و جار یکی دیکه ش له به یتهی هه وتدا (سست نه اده ی بؤ وه سفی دونیا به کار هیئاوه، به هه ر حال شهو غه زله یه کیکه له غه زله در یژه کانی حافظ و پانتاییه کی زۆری بؤ زه می دونیا ته رخانکراوه.

غزه لی چل و هه شته م:

به حری ره مەلی هه شتی مه خبوونی نه سلەمی موسبه غ

(فاعلاتن فعلاتن فع لاتن)

۱- تا سر زلف تو در دست نسیم افتاده ست

دل سودازده از غصه دو نیم افتاده ست

تا سه ری زولفی تو دەر دهستی نه سیم ئوفتاده ست، دلی سو دازده ئەز غوسه دو نیم ئوفتاده ست.

له کاتی که وه سه ری زولفت که وتۆته دهستی شه مال، دلی سه و دازده له تاو خه فهت دوو که رت بووه.

تا: له کاتی که وه، هه رچه نده (تا) به مانای (تا) ی کوردی به کار ده هیئری، به لام لی رده دا بو واتای (سه ره تا) به کارهاتوووه

افتاده است: که وتوووه

سودازده: ماخۆلیایی، ماخۆلان غصه: خەم، خەفەت

دو نیم افتاده است: دوو که رت بووه، دوو له ت بووه

له عه شقدا هه می شه ترسی هاتنی ره قیب له نارادایه، جاروباری ئەو ره قیبه هیئنده گه وره ده بی ت شته کانیش ده گرێته وه، عه شقی دونیایی ئەوه نده ی جیا وازه له عه شقی خودایی (به جیا وازی مه جبووب) که له عه شقی دونیایی هه می شه ترسی هاتنه ناوه وه ی ره قیب هه یه، عه شقی حافزیش (هه رچه نده عه شیکی عیرفانی ئیلا هیه)، به لام مؤدیلی عه شقی دونیایی به سه ردا ده سه پینئ، هه ربۆیه ئەو ترسه لای حافزیش سه ره له دده ات که له لای مه ولانا (بوؤ نموونه) به دی ناکریت.

له م مؤدیلە ی عه شقدا عاشق چاوی به رای بی نادات که مه عشوقه که ی بی تته جیگه ی سه رنجی که سی دیکه و خه فهت به م حال ته ده خوات، چ جایی ئەوه ی مه عشوق له مه ش کراوه تر بی ت ئەو ده ئی: له و کاته وه ی که سه ری زولفت که وتۆته دهستی شه مال و شه مال یاری به سه ری زولفی تو ده کات - که لای شاعیر بینگانه یه - له داخ و خه فهتدا دلی ماخۆلانی عاشق شکاره و دوو که رت بووه، ئەمه ئەو ترسه یه که له م مؤدیلە عه شقه دا به دی ده کریت ئەم به یته ش گزارشت له و خەم و خەفەتە ده کات که ره قیب ده یه پینئ.

۲- چشم جادوی تو خود عین سواد سحرست

لیکن آن هست که این نسخه سقیم افتاده ست

چه شی جادوی تو خود ئەینی سه فادی سیهره ست، لیکن ئان هه ست که ئین نوسخه سه قیم ئوفتاده ست.

چاوی جادووگه ری توؤ خۆی خودی ره شنووسی سیهره، به لام ئەوه نده هه یه که ئەم دانه یه (نوسخه یه) سه قیم بووه.

جادوی: جادووگەر، فریودەر عین: خودی، هه رخۆی سواد: ره شنووس، ره شایی لیکن: به لام آن هست: ئەوه نده هه یه، ئەوه هه یه سه قیم: نه خۆش، نارپیک و نارپاست سه قیم افتاده ست: نه خۆش که وتوووه، نارپیک و چه وت بووه

وه سفی چاوانی جادوو یازی یار ده کریت، یار به چاوه سیحراوییه کانیه وه هیئنده سه رنجراکیشه، توانای هه یه که هه مووان بخاته نیو داوی سیحری خۆیه وه، بۆیه ئەم چاوه سیحراویانه ی یار لای شاعیر خۆی له خۆیدا ره شنووسیکی سیهره و هیچی دیکه، به لام ئەوه نده هه یه ئەم نوسخه یه ی سیحر که سیحری چاوانی یاره که می نه خۆش که وتوووه یا خود ئەم نوسخه یه خوار و نارپیکه، لی رده دا گه ر (سه قیم) ئاوه ئناوی (چار) بی ت به واتای (نه خۆش) دی ت و مه به ست له چاوی خوماره، که واته جادووگه ری یار نوسخه یه کی سیهره، به لام ئەوه نه هه یه ئەم چاوانه مه ست و نه خۆشه.

به لام گه ر (سه قیم) ئاوه ئناوی (نسخه) بی ت واتای نارپیک یا خود نارپاست ده گه یه نی واته: چاوانی جادووگه ری یار نوسخه یه کی سیهره، به لام ئەوه نده هه یه ئەم نوسخه یه به ته وای له نوسخه ره سه نه که ناچیت و که می شیواوه که دیسانه وه هه ر مه به ست له خومار و مهستی چاوانی یاره، که ئەمه ش خۆی له خۆیدا سه رنجراکیشه تر پیشاندانی چاوانی یاره له ساحیری و جادووگه ری، چونکه ئەم نارپیکبوونه (مه ستبوون) چاوه ساحیرتر ده کات.

۳- در خم زلف تو آن خال سیه دانی چست

نقطهء دوده که در حلقهء جیم افتاده ست

دەر خەمی زولفی تو ئان خالی سیه ه دانی چیست، نوقته یی دوده که دەر هه لقه یی جیم ئوفتاده ست.

ده زانی ئەو خاله ره شه ی له نیو لولی پرچتدایه وه ک چییه؟ خالیکی مره که به که که وتۆته نیو ئەلقه ی جیمه وه.

سیاه: رهش دانی: ده زانی دوده: مرکب

حلقه: نه‌لغه

جیم: جیم، حەرفی جیم (ج)

شاعیر لولی پرچی یاری به چه‌ماوه‌یی پیتی (ج) چواندوه و خالی ره‌شی سەر روومه‌تی یاریشی به خاله‌که‌ی ناوی. ده‌لّی: ئەو خاله‌ ره‌شە‌ی که‌وتۆته نیو لولی پرچت، وه‌ک ئەو نوقته‌ مره‌که‌به‌ وایه که که‌وتۆته نیو نه‌لغه‌ی پیتی جیمه‌وه.

ئهمه‌ی سه‌ره‌وه‌ واتایه‌کی ساکار و ساده‌ی به‌یته‌که‌یه، به‌لام به‌ له‌به‌رچا‌و‌گرتنی واتا عیرفانییه‌کانی خالی ره‌ش (که‌ جیهانی غه‌یبه) و لولی پرچ (که‌ نه‌ینییه‌ ئیلاهییه‌کان)ه‌ واتایه‌کی قورل و جوانی ئەم به‌یته‌مان بۆ روون ده‌یته‌وه:

شاعیر پییوایه که جیهانی غه‌یب له نیو نه‌ینییه‌ ئیلاهییه‌کاندا ته‌نیا نوخته‌یه‌کی نیو نه‌لغه‌یه‌کی گه‌ره‌ی وه‌ک پیتی جیمه، یاخود گه‌ر (جیم) جواب بی‌ت شه‌وا جیهانی غه‌یب که ئیمه‌ تامه‌زرۆی زانینی ئەس‌رار و نه‌ینییه‌کانی ئەوین، ته‌نیا نوقته‌یه‌کی مره‌که‌به‌ له نیو وه‌لامه‌ زۆره‌کانی سه‌رجه‌م نه‌ینییه‌ ئیلاهییه‌کان. له‌راستیشدا هه‌روایه‌ مرۆف ته‌نیا ماخۆلانی که‌شفی ئەو به‌شه‌ بچوکه‌ی جیهانی غه‌یبه‌ که‌ خودا بۆ خۆی پیی راگه‌یاندوین، به‌لام له نیو نه‌ینییه‌کانی خواهنددا ئەم جیهانه‌ بچوکه‌ی غه‌یب وه‌ک خالی‌ک وایه‌ و هیچی دیکه‌، که‌وایه‌ شاعیر پییوایه‌ نه‌ینییه‌ خوداییه‌کان زۆر له‌وه‌ زیاترن که‌ ته‌نیا ئەو جیهانی غه‌یبه‌ بن که‌ مرۆف تامه‌زرۆی شۆقه‌ و راقه‌ کردنییه‌تی.

٤- زلف مشکین تو در گلشن فردوس عذار

چیست، طاوس که در باغ نعیم افتاده‌ست

زولفی میشکینی تو دەر گولشه‌نی فیرووسی ئیزار، چیست؟ تاوس که دەر باغی نه‌ئیم ئوفتاده‌ست.

پرچی ره‌شی تو له باغی به‌هه‌شتی رووخساردا چیه‌ی؟ تاوس‌یک که که‌وتوه‌ته‌ باخی به‌هه‌شته‌وه.

مشکین: ره‌ش، میسکبار

فردوس: باغ و بوستان و ناوی باغی‌که‌ له به‌هه‌شت عذار: رووخسار

طاوس: تاوس، به‌ بالنده‌ی به‌هه‌شت ده‌زانریت (د. هروی، ج ١، ل ٢٢٤)

نعیم: ناز و نیعمه‌ت و ئاسایش، ناوی‌که‌ له‌ ناوه‌کانی به‌هه‌شت باغ نعیم: باخی به‌هه‌شت له‌ وه‌سفی زولفی مسکباری یار یاخود زولفی ره‌شی یاردا ئەم به‌یته‌ گوتراوه‌ و شاعیر پیی وایه‌ زولفی ره‌شی یار به‌سه‌ر رووخساری جوانه‌وه‌ که‌ وه‌ک باخی به‌هه‌شت رازاوه‌یه‌ له‌و تاووسه‌ ده‌چیت که‌ له‌ باخی به‌هه‌شتدایه‌، لی‌رده‌دا له‌ نیوان (زلف و عذار) و (طاوس و باغ نعیم)دا پی‌چان

و کردنه‌وی ریک، هه‌یه‌ که‌واته‌ زولفی ره‌ش به‌ تاووس و رووخساری یار به‌ باغی به‌هه‌شت چوینراوه‌، به‌م پیی‌ه‌ش ده‌بی تاووس ره‌نگی ره‌ش بی‌ت له‌ کاتی‌کدا تاووس ره‌نگا‌وره‌نگ یاخود سپییه‌، هه‌ر‌یۆیه‌ لی‌کدانه‌وی (مشکین) به‌ ره‌ش ئەم نار‌یک‌یه‌ له‌ واتادا دین‌یته‌ کایه‌وه‌ بۆیه‌ شه‌کرئ مانایه‌کی دیکه‌ی مشکین وه‌رگ‌رین که‌ میسکبار، واته‌ زولفی بۆخۆشی تو که‌ بۆنی وه‌ک بۆنی میسکه‌ له‌ تاووسی به‌هه‌شت ده‌چۆ به‌مه‌ش رووی په‌یوه‌ندییه‌که‌ له‌ نیوان زولفی میسکبار و تاووسدا له‌ به‌هه‌شت و رووخساری یاردا ده‌بی‌ت، وه‌ک (د. هروی) ده‌لّی: له‌به‌رته‌وه‌یه‌ که‌ تاووس به‌ بالنده‌ی به‌هه‌شتی ده‌زانن، به‌لام له‌گه‌ل ئەمه‌شدا خودی (د. هروی) (مشکین)ی به‌ ره‌ش لی‌کداوه‌ته‌وه‌. {ج ١، ل ٢٢٤}.

٥- دل من در هوس بوی تو ای مونس جان

خاک راهی ست که در دست نسیم افتاده‌ست

دلی مهن دەر هه‌فه‌سی بوی تو ئەی مونیسی جان، خاکی راهیست که دەر ده‌ستی نه‌سیم ئوفتاده‌ست.

ئە‌ی هاوده‌می گیان دلّی من له‌ ئاره‌زوو و هه‌سه‌رتی تو‌دا، گه‌ردی ریگه‌یه‌که‌ که‌ که‌وتوه‌ته‌ ده‌ستی شه‌مال.

د ره‌وس بوی تو: له‌ ئاره‌زووی بۆنی تو‌دا مونس جان: هاوده‌می گیان

خاک راه: گه‌رد و تۆزی ریگه‌، شاعیر له‌ ئاره‌زوو و تامه‌زرۆیی یاری دا وه‌ک گه‌ردی ریگه‌ - که‌ بی‌گومان شه‌مال له‌گه‌ل خۆیدا ده‌یانبات - که‌وتوه‌ته‌ ده‌ستی شه‌مال و وی‌له‌

ئە‌م به‌یته‌ جو‌ره‌ نینگه‌رانییه‌که‌، یاخود روونتر جو‌ره‌ و ونبوونیکه‌ له‌ یار و گه‌رانه‌ به‌ شوینیدا، ئە‌م دیارده‌یه‌ش له‌ عه‌شقی حافزدا زۆر به‌رچا‌و‌ ده‌که‌وی‌ت، چونکه‌ ئە‌و ری‌بوار‌ی ریگه‌ی ته‌ریقه‌ته‌ و هیشتا به‌ حه‌قیقه‌ت په‌یوه‌ست نه‌بووه‌، هه‌ر‌یۆیه‌ به‌رده‌وام ئە‌و فه‌یز و عینایه‌ته‌ ئیلاهییه‌ ون ده‌کات و ئە‌مه‌ش ده‌بیته‌ مایه‌ی خه‌م و خه‌فه‌تی.

ده‌کرئ نیگه‌رانی نیو ئە‌م به‌یته‌ش جو‌ریک بی‌ت له‌ جو‌ره‌کانی ده‌ردی عه‌شقی ریگه‌ی حه‌قیقه‌ت. حافز له‌م به‌یته‌دا دا ده‌لّی: ئە‌ی هاوده‌می گیان، دلّم له‌ ئاره‌زووی تامه‌زرۆیی تو‌دا بووه‌ته‌ گه‌ردی ریگه‌ و که‌وتۆته‌ ده‌ستی شه‌مال و به‌ملا‌ولادا ده‌بیات، واته‌ له‌و ونبوونه‌ی تو‌ من سه‌رگه‌ردان و وی‌لم و هه‌وساری کاره‌کام له‌ ده‌ست ده‌رچوه‌. (هروی) بوی به‌ بۆن شه‌رح کردوه‌ و نووسیویه‌تی: "دلّی من به‌ ئاره‌زووی ئە‌وه‌ی که‌ بۆنی تو‌ هه‌لم‌ئۆی.. {ج ١، ل ٢٢٥}، به‌لام له‌ راستیدا ئە‌م ده‌رپینه‌ - دلّ ئاره‌زووی بۆنی یاری هه‌بی - زۆر شاز و ناباوه‌ و ده‌کرئ (بۆن - بوی) هه‌مان ئە‌و ئومید‌ه‌ بی که‌ له‌ غه‌زەلی یه‌که‌مدا هاتوه‌ (به‌ بووی نافه‌ای که‌

آخر صبا آن طره بگشايد) و خودی د. هرویش بهوشیویه لیکیداوتهوه. لهم حالتهشدا واتای یه کینک له (هوس - بوی) زیاد ده بیت.

۶- همچو گرد این تن خاکی نتواند برخاست

از سر کوی تو زانرو که عظیم افتادهست

همچو گرد نین ته نی خاکی نه ته فانه د برخاست، نه ز سهری کوی تو زانرو که نه زیم ئوفتادهست.

نهم جهسته خاکییهی من ناتوانیت له سهر کولانی تو وه گهر د و غوبار هه ستیت، چونکه زور توند که وتوه.

گرد: گهر د و غوبار، تزور تن: جهسته

تن خاکی: جهسته ی له خاک دروستکراو زانرو: له وروهه که، چونکه

عظیم: گهره، به لام لیره دا ناوه لکاری که وتنه به واتای زورتوند

حافظ پیویایه که نه و به شیویه کی زور توند که وتوته سهر کولانی مالی مه عشوق یا خود یار، به لام نه وانه ی که سووکن و به سووکی له وی که وتون به ناسانی هله ده که نرین بویه به یار ده لی:

نهم جهسته له خاک دروستکراوهی من وه گهر د و تزور سووکی نییه هه رکاتی بایه که هه لی کرد له کولانی تو هه ستی و ره دوی که وی، نهم جهسته یه ناتوانی به و ناسانییه لهم ناستانه و سهر کولانه دور که ویتته وه، چونکه زور توند دا کورتراوه پییدا و زور توند ته سلیم بووه به و عشقه و که وتوه، واته نهم جهسته یه به هیچ شیویه که ناستانه و سهر کولانت چول ناکات بارودوخ هه رچون بیت.

۷- سایهء سرو تو بر قالبم ای عیسی دم

عکس روح است که بر عظم رمیم افتادهست

سایه یی سهرقی تو بهر قالبم نه ی نیساده م، نه کسی روهه ست که بهر نه زمی ره میم ئوفتادهست.

سیبهری بالای داسه روی تو له سهر جهسته م نه ی عیسانه فهس، وینه ی روحیکه که که توتته سهر نیسکی پوکاوه.

سایه: سیبهر قالب: جهسته، مه به ست له خود و وجودی شاعیره دم: هه ناسه عیسی دم: عیسا نه فهس، یه کی له موعجیزه کانی عیسا (د.خ) نه وه بووه که به هه ناسه ی خه لکی زیندو و کردتته وه، هه ر هه ناسه یه ک مایه ی بوژاندنسه وه و زیندو کردنسه وه بیت پیی

ده گوتری (عیسی دم)، لای خواجه حافظ نهم ناوه لئاوه ده دیرتته پال مه عشوق

عکس: وینه عظم: نیسک رمیم: پوکاوه عظم رمیم: نیسکی

پوکاوه، نیسک و پروسکی مردو که پوکاوه ته وه، مروق پاش مردنی ده بیتته نیسکی پوکاوه و

هیچی دیکه ی نامیتته وه شاعیر خوی به م نیسکه پوکاوانه ده زانیت

هه روه ها یه کی له موعجیزه کانی عیسا (د.خ) نه وه بووه که مردو زیندو و بکاته وه - به

فرمانی خودا - هه ربویه پیوه ندییه که له نیوان خوی و که نیسکی پوکاویه و مه عشوقدا

داده نی که نه ویش به عیسانه فهس ده داته قه لم و ده لی: نه ی یاری بالا سنه و بهر و به ژن ریک

وه که سهر و که نه فهسی عیسایت هه یه و ده توانی مردو زیندو و بکایتته وه، سیبهری تو له سهر

من له وینه ی نه و روحه ده چیت که ده کریت به بهر نیسکی پوکاوه دا و زیندو ده بیتته وه، یا خود

که ده که ویتته سهر نیسکه پوکاوه کان. لیره دا له لایه که وه نر خاندنی گهره بی یار و بچوکی

خوی و له لایه کی دیکه وه پیویستی نه مه بو یاریک که ده بیتته مایه ی ژیا نه وه ی له کاتیکدا نهم

له دوری یار مردوه.

۸- آنکه جز کعبه مقامش نبد از یاد لبت

بر در میکرده دیدم که مقیم افتادهست

نانکه جوز که تبه موقامه ش نه بوود نه ز یاد ی له بت، بهر ده ری مه یکه ده دیدم که موقیم ئوفتادهست.

نه وه ی که جگه له که عبه له هیچ کوی دیکه نارامی نه ده گرت، به نومی دی لیوته وه بینیم

که له بهر ده رگای مه یخانه به بهر ده وامی که وتوه.

آنکه: نه و که سه ی که، نه وه ی که جز: بیجگه مقام: شوینی نارام گرتن

نبد: کورتکراوه ی (نبوود) ه بو خاتری کیشی شیعه ره که (نه بوو) مقیم: بهر ده وام، هه همیشه

نهم به یته نامازه به جیهیشتنی شیوازی شه ریعت و چونه نیو شیوازی ته ریقه ت ده کات

هوی نهم جیهیشتنه ش لای شاعیر (لیوی یاره)، که مانای (قسه) ده که یه نی له عیر فاندا و پیی

وایه که نه و که سه ی که هه همیشه له سهر شیوازی شه ریعت و فیکه (روو له که عبه)

خوایه رستی ده کات کاتی ده بیستی که عارفه کان توانای قسه کردنیان هه یه یا خود له غه یه وه

قسه یان گو ی لی ده بی، یه کسه ر واز له و شیوازه دیسن و رووده که نه موناجات و شیوازی

ته ریقه ت هله ده بژیرین و هه همیشه له و شوینه ده که ون که ره می ته ریقه ته.

د. هروی پیویایه نهم به یته نامازه به به داستانی شیخی سه نعان که به عه شقی کچی

گاوه وه مه که کی به جیهیشت و رووی کرده روم {ج ۱، ل ۲۲۶}.

اتحادیست که در عهد قدیم افتادهست

هافزی گومشوده را با غمهت نهی جانی نهزیز، ئیتیهادیست که دهر نههدی قه‌دیم
ئوفتادهست.

نهی گیانی نازیز له نیوان هافزی ونبوو و غه‌می تۆدا، یه‌کگرتنیك هه‌یه که هه‌ر له
زه‌مانی کۆنه‌وه رووی داوه.

گمشده: ونبوو اتحاد: یه‌کگرتن، یه‌کگرتنی خالق و مه‌خلوق عهد قدیم: روژی
نه‌زل، سه‌ره‌تای بوون

غه‌می عه‌شقی یار و هافزی ونبوو په‌یوه‌ندییه‌کان هه‌یه لای شاعیر شه‌و په‌یوه‌ندییه
(اتحاد) یه‌کگرتنه و هه‌ر له روژی نه‌زه‌له‌وه رووی داوه و هافز هه‌ر له‌و کاته‌وه شه‌م غه‌مه‌ی
له‌گه‌لدا شیلراوه. (د. هروی) ده‌لی: مه‌به‌ست له‌وه‌یه چونکه شاعیر ریگه‌ی شه‌سلی گه‌یشتنی به
حه‌قیقه‌ت نادۆزیته‌وه وه‌ک مرۆقیتیکی ونبوو وایه و ونبووش هه‌میشه خه‌م و خه‌فه‌تی هه‌یه {ج ۱،
ل ۲۲۶}. به‌لام له راستیدا شه‌م غه‌مه شه‌و خه‌موخه‌فه‌ته دونیاییه نییه و زۆر جار هافز شانازی
به غه‌می عه‌شقه‌وه ده‌کات و مه‌به‌ستیشی له خه‌فه‌ت نییه.

غه‌زه‌لی چل و نو‌به‌م:

به‌حری موجته‌سی هه‌شتی مه‌خبوونی شه‌سه‌می موسبه‌غ
(مفاعیلن فعاتلن مفاعیلن فع لان)

۱- برو به‌کار خود ای واعظ این چه فریادست

مرا فتاد دل از ره ترا چه افتادست

برو به‌کاری خود نهی فائیز ئین چه فه‌ریاده‌ست، مه‌را فوتاد دل شه‌ز ره‌ه‌سورا چه
ئوفتاده‌ست.

نه‌ی واعیز برۆ به‌لای کاری خۆته‌وه شه‌مه چ ه‌اوارکردنیکه، من له ریگه دلّم لی‌که‌وتوو
تۆ چیت به‌سه‌ره‌هاتوه.

فریاد: ه‌اوار، داد فتاد دل از ره: دل له ریگه که‌وتن، شه‌م ئیدییه‌مه به‌مانای دل
گومرا‌بوون یاخود دل په‌ریشان بوونه که له سنووری ناسایی ژیانی روژانه لاده‌دات
ترا چه افتادست: تۆچیت به‌سه‌ره‌هاتوه

شه‌م نا‌کۆکییه‌ی نیوان هافز و واعیز هه‌میشه به‌رده‌وامه، هافز پییوایه که نابی واعیز
یاخود نامۆژگارییکه‌ره فه‌هیه‌کان خۆیان له کاروباری عه‌شق و عیرفاندا هه‌لقورتینن، هه‌ربۆیه
لی‌ره‌شدا هه‌مان بیروپای خۆی دووپات ده‌کاته‌وه و روو به‌و نامۆژگارییکه‌ره‌ی که ویستویه‌تی له
باره‌ی عه‌شقه‌وه قسه بکات ده‌لی: شه‌ی وتارخوینی نامۆژگارییکه‌ر و برۆ به‌لای کاری خۆته‌وه،
شه‌مه چ ه‌اوار و سه‌دایه‌که و خه‌لکی له باره‌ی عه‌شقه‌وه رینومایی ده‌که‌ی (واز له‌م قسانه
به‌ینه و برۆ به‌ لای کاروباری فیه‌هه‌وه)، من دلّم سه‌رگه‌ردان بووه له ریگه‌ی عه‌شقا (حه‌قی
خۆمه گه‌ر ه‌اواریش بکه‌م) تۆ چیت به‌سه‌ر هاتوه که ه‌اوار ده‌که‌ی.

۲- به‌کام تا نرساند مرا لبش چون نای

نصیحت همه عالم به گوش من بادست

به‌کام تا نه‌ره‌سانه‌د مه‌را له‌به‌ش چون نای، نه‌سه‌یه‌تی هه‌مه ناله‌م به‌گوشی مه‌ن
باده‌ست.

تا لی‌وی وه‌ک نای من به‌ ناوات نه‌گه‌یه‌نیت، نامۆژگاری هه‌موو جیهان له گوئی مندا
وه‌ک بایه.

کام: ناوات نرساند: نه‌گه‌یه‌نیت نای: نه‌ی باد: هه‌وا

به گوش من بادست: له گوئی مندا ههوايه، له گوئی مندا پوچه، واته گوئی له نهسیحهتی کهس ناگرم

لهم بهیتهدا ایهام (لینلی) ههیه و ئەمەش واتای هەردوو وشەیی (کام و نای) دروستی کردوو له واتای نزیکدا (کام - ناوات) (نای - نهی) و شرۆڤەیی بهیته که دەبیته: تا لیوی یارمن به مەرامی خۆم نهگهیهنی وهکو نهی، واته چۆن نهی به مەرامی خۆی گهیشتوو و هه‌میشه یار له کاتی نهی ژه‌ندندا لیوی ده‌خاته سه‌رلیوی نای - لیوی منیش به مەرامی خۆی نه‌گات نامۆژگاری هه‌موو جیهان له گوئی مندا بیتهوده و پوچه و گوئی له قسه‌ی کهس ناگرم و ده‌ک نای هه‌ر ناله‌م دیت.

له واتای دووریشدا (کام - مه‌لاشو) (نای - بۆری هه‌ناسه) شرۆڤەیی بهیته که دەبیته: تا لیوی یار من به خۆی نه‌گهیهنی وه‌ک چۆن بۆری هه‌ناسه گه‌یشتوو به مه‌لاشو پێوه‌ی لکاو - دیسان واته تا لیوی یار به لیوی من نه‌گات - نامۆژگاری هه‌موو جیهان لای من وه‌ک بایه و قسه‌ی کهس ناچی به‌گویمدا و کاریگه‌ری له سه‌رم نابیت.

له راستیدا هه‌ردوو واتاکه هه‌مان مه‌به‌ستیان هه‌یه و ئەم مه‌به‌سته‌ش لای حافز و له‌عه‌شقی حافزدا زۆر روون و ناشکرایه که گه‌یشنه به یار و هه‌ر سه‌ره‌تا حافز بۆ ئەم گه‌یشتنه پێی خستۆته نیو مه‌یدانی عه‌شقی عی‌رفانییه‌وه. ئەم به‌یته‌ش هه‌ر روو به نامۆژگاریکه‌ره و ده‌لی: من له‌م ریگه‌ی عه‌شقه‌مدا تا به ناواتی خۆم نه‌گه‌م که گه‌یشتنه به مه‌عشوق واز ناهێنم و قسه‌ی کهس کاریگه‌ری له سه‌رم نابیت جا نامۆژگاری نه‌که‌یت باشتره. شیاری گوته‌هه‌ لیکدانه‌وه‌ی دووهم هونه‌ریانه نییه و دووره له لیکدانه‌وه‌ی ئەده‌بییه‌وه.

۳- میان او که خدا آفریده است از هیچ

دقیقه‌یی ست که هیچ آفریده نگشادست

میانی ئو که خودا ئافه‌ریده‌ته‌ست ئەز هیچ، ده‌قیقه‌یست که هیچ ئافه‌ریده نه‌گشاده‌ست.

که‌مه‌ری ئەو که خودا له هیچ دروستی کردوو، نوکته‌یه‌کی ئالۆزه که هیچ دروستکراویک په‌ی پێ نه‌بردوه.

میان: که‌مه‌ر آفریده است: دروستی کردوه

دقیقه: نوکته‌ی ورد و ئالۆز، مه‌به‌ستی شاراه

آفریده: دروستکراو، مه‌خلوق

نگشادست: نه‌یکردۆته‌وه، به‌لام لی‌رده‌دا (په‌ی پێ نه‌بردوو) زیاتر له‌گه‌ل نوکته‌ی ئالۆزدا هه‌ماهه‌نگی هه‌یه.

که‌مه‌ری مه‌عشوق که هێنده باریکه ده‌لیی خودا له هیچ دروستی کردوو نه‌وه که گوشت و خوین و ئی‌سک، یاخود که‌مه‌ری ئەو که خودا له هیچ دروستی کردوو (هه‌روه‌ک چۆن ئاده‌م و ته‌وای مه‌خلوقاتی له هیچ دروستکردوو) نوکته‌یه‌کی ورد و ئالۆزه و تا ئیستا هیچ مه‌خلوقێک نه‌یتوانیوه پێی بگات و په‌ی پێ ببات، یاخود هیچ مه‌خلوقێ نه‌یتوانیوه به‌ندی ئەم که‌مه‌ره بکاته‌وه و به دیدار و ژوانی ئەو یار و مه‌عشوقه بگات.

۴- گدای کوی تو از هشت خلد مستغنی ست

اسیر بند تو ز هردو عالم آزادست

گدای کوی تو ئەز هه‌شت خولد موسته‌غنیست، ئەسیری به‌ندی تو ز هه‌ردو ئاله‌م تازاده‌ست.

سوآلکهری گه‌ره‌کی تو پێویستی به به‌هه‌شت نییه، ئەسیری به‌ندی تو له هه‌ردوو جیهاندا تازاده.

هه‌شت خلد: هه‌شت به‌هه‌شت هه‌شت ناروی به‌هه‌شت بریت له: (خلد، دار السلام، دار القرار، جنت عدن، جنة المأوی، جنة النعیم، علیین، فردوس) مستغنیست: موسته‌غنییه، پێویستی پێی نییه، بێ نیازه

سوآلکهریکه که له‌ناستانه‌که‌ی تو‌دا سوآل بکات هیچ پێویستی به (هه‌شت به‌هه‌شت) نابیت، هه‌روه‌ها که‌سی له نیو به‌ند و زیندانی تو‌دا ئەسیر بیت گوئی له هه‌ردوو جیهان نییه و ده‌لی پێیانه‌وه نابه‌سترتته‌وه. لی‌رده‌دا هه‌مان ئەو ری‌بازه سۆفیگه‌رییه ده‌خرتنه‌روو که (رایبعه‌ی عه‌ده‌وی) خوازیری بوو ئەویش ته‌نیاوته‌نیا خودا و عه‌شقی خودا بوو، رایبعه چووبوو نیو ئەو قۆناغه‌ی که گوئی به به‌هه‌شت و دۆزه‌خ نه‌ده‌دا و به‌لایه‌وه گه‌رنه‌گ نه‌بوو، به‌لکو ته‌نیا زاتی حه‌قی مه‌به‌ست بوو. شاعیر لی‌رده‌دا باس له‌و مه‌نزله‌یه ده‌کات که عارف پێی ده‌گات و ده‌لی: عارف گه‌ر له نیو عه‌شقی عی‌رفانییدا گه‌دا و سوآلکهریش بیت واته له نزمترین ئاستدا بیت، به‌لام که‌وتبیته نیو داو و به‌ندی عه‌شقی ئیلاهییه‌وه و ته‌نیا مه‌به‌ستی خودا بیت ئیدی هیچ پێویستی به هه‌شت به‌هه‌شت نابێ - واته له خۆشی به‌هه‌شته‌وه خودا ناپه‌رستی - به‌لکو له خۆشه‌ویستی خوداوه ده‌په‌رستی و گوئی به چاره‌نوسی ئەو دنیا و ئەم دنیاش نادات، هه‌روه‌ک وته‌ه‌بناوبانگه‌که‌ی رایبعه‌ی عه‌ده‌وی که سه‌باره‌ت به خۆشه‌ویستی خودا و په‌رستشی ئەو فه‌رموویه‌تی.

اساس هستی من زان خراب آبادست

ته گهر چه مهستی نیشقدم خراب کرد قهلی، ته ساسی هستی مه ن زان خراب تابادهست.

ته گهرچی مهستی عشق ویرانی کردم به لآم، بنچینهی وجودی من لهو ویرانه وه ناوهدانه. مستی عشق: مهستی عشق، نه مانه تی (انا عرضنا الامانة..). (الاحزاب/۷۲) خراب کرد: ویرانی کرد، له ناوی برد ولی: به لآم هستی: وجود آباد: ناوهدان تهم بهیته قسه له سهرتای وجودی مرۆڤ دهکات و جیاوازی تهم له ته واوی مه خلوقاتی دیکه خا، له نایه تی (انا عرضنا الامانة علی السموات و الأرض و الجبال فأبین أن یملنها و أشفقن منها و حملها الأنسان انه کان ظلوما جهولا) (الاحزاب/۷۲) باس لهو جیا به دهکات که هیچ یه کی له نافریده کانی خودا ناماده بی هه لگرتنی نه مانه تی خودایی (مهستی عشق) قورنان و ته کالیفی نه بوون ته نیا مرۆڤ نه بی که رازی بوو به هه لگرتنی تهو نه مانه ته خوداییه. به رای شاعیر گهرچی نیمه تهو نه مانه ته ویرانی کردین، بهو واتایه تی تووشی دلپراوکی و نیشخیری کردین، چونکه جگه له مرۆڤ له نارامییی کی ره هادا ده ژین و چاره نووسیان مسۆگه ره به لآم عهقل و نیشخیری مرۆڤ تهو نارامییی ره هایی لی سهندۆته وه، بۆیه هه میسه له غه مدا ده ژی به هه موو جوړه کانییه وه. شاعیر پییویه تهو رازی بوونه ویران و مهستی کردین، به لآم دیسانه وه ههر خودی شاعیر تهو ویران بوونه به بوونیاد و بناغهی وجودی مرۆڤ ده زانیت و ده لی: بنچینهی وجودی نیمه یا خود ته ساسی بوونی نیمه لهو ویرانییه وه ناوهدانه، واته نیمه وجودی مرۆیمان بهو ویرانبوونه ناوهدان بوویه وه ته گهر نا هیچ وجودیکمان نه ده بوو، له نافه ریده کانی دیکه جیاوازی نه ده بووین یان راستتر مرۆڤ نه ده بووین تهو مرۆڤه ی که خودا ده فرمووی (ولقد کرما بنی ادم)، یا خود ته ویرانبوونه فه نا و ویرانی جهسته و خود بیت بۆ ناوهدانی دل و روح.

۶- دلا منال ز بیداد و جور یارکه یار

ترا نصیب همین کرده است و این دادست

دلا مه نال ز بیداد و جووری یار که یار، تورا نه سیب همین کرده است و تین داده است. تهی دل له دهست زولم و سته می یار مه نالینه، چونکه یار ته مهی کردوه به نسیبی تو و ته مهش عه داله ته.

دلا: تهی دل، دل له دۆخی بانگ کردندا منال: مه نالینه

بیداد: داد) واته عه داله ت لیره دا (بیداد) واته زولم و ناعه داله تی

کاتی مرۆڤ پرا به خوئی ده هیئت که ته وهی له لایهن خودا وه پیی دراوه به خششیکیی خوداییه نه وه که حه قیکیی ره های بنده به سه ر خودا وه، جگه له مهش، خودا هه رگیز نایه وی زولم و ستهم له بنده کانی بکات و کاره کانی هه میسه راست و ریک و پیکن، ته وکاته ئیدی ته واوی به خششه کان به زیاد ده زانیت و عه شقی بۆ خودا زیاتر ده بیت، لیره شدا حافظ پییویه که خودا هه رچی به خششیه هه رته وه عه داله ته، بۆیه ده لی: تهی دل کاتی یار تووشی زولم و ستهم دهکات واده رده که وی که بی ره حمیت له گه ل دهکات، مه نالینه له تاو تهم سته مه عاشقانه، چونکه خوئی ته مهی کردوه به نسیبی تو و بهشت هه ر ته مه یه و هه ر ته مهش عه داله ته. سوئی له شه رحه که ی خویدا جگه له واتای (دادست) به (به خشش - پییدراو) لیکده داته وه و ده لی: مانا که ی ده بیته: هه رچی کردوه به نسیبی تو پیی عه تا کردویت و له به رامه بریدا هیچت نه داوه. {سودی، ج، ۱، ل ۲۵۷}، به لآم خویندنه وه ی بهم شیویه که له بنه رته دا (داده ست) وه (ه ی - داده - سواوه، ناهه ماهه نگیی له مؤسیقا و ریتمی تهم به یته و به یته کانی دیکه دا دروست دهکات.

۷- برو فسانه مخوان و فسون مدم حافظ

کزین فسانه و افسون مرا بسی یادست

برو فسانه مه خان و فسون مه دم حافظ، که زین فسانه فو ته فسون مه را به سی یادست.

حافظ چیرۆک هه لمه به سته و ته فسونگه ری مه که و برۆ، چونکه من زۆرم له م چیرۆک و فیئانه بیستوه.

فسانه مخوان: چیرۆکی ته فسانه یی هه لمه به سته

فسون مدم: سیحرمه که، نوشته مه که، (مدم) فوی پیسا مه که، چونکه جارن له کاتی سیحر و جادو و نوشته دا له ژیر لیه وه شتیک خویندراوه ته وه و پاشان فوی پیداکراوه، به لآم به گشتی به واتای ته فسونگه ری و جادووگه ری و فریودان دیت. بس/بسیار: زۆر به گوته ی د. هه روی له سهرتای غه زه له که وه تا تهم به یته قسه ی حافظه بۆ یار، به لآم لیره دا یار به حافظ {ج ۱ ل ۲۳۰} ده لی: تهی حافظ چیرۆک هه لمه به سته و جادوو و ته فسونگه ری مه که چونکه له م ته فسانه و جادوانه زۆر ده زانم و پییان هه لئاخه له تیم.

به لّام (سودی) ئەم (چیرۆك ههلبهستن و جادووگهرييه) به كاری ناپیویست و لاوهکی دهزانیت و حافظ به خۆی دهلی: سهرفالی کاروباری ناپیویست و لاوهکی مه به، چونکه لهم شتانه زۆر دهزانم.

ياخود دهكری (حافظ) به واتای زمانی لیكدریتهوه و قسهی خودی شاعیر بیت به وانهی كه چیرۆك له بهر دهكهن و دهیلینهوه و ئەو كه سانه دهركات {سودی، ج ۱، ل ۲۵۸}.

غەزەلی پەنجایەم:

به حری ره مەلی ههشتی مه خبوونی مه قسور

(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فعلات)

۱- زلف آشفته و خوی کرده و خندان لب و مست

پیرهه چاک و غزلخوان و صراحی در دست

زولف ناشوفته قو خەي كەردە قو خەندان لەب و مەست، پیرهه چاك و غەزەلخان و سوراھي دەر دەست.

پرچی تیکتالآو و عارهق له سهه گۆنا و خەندە له سهه رلیتو و مەست، کراسی یه خه کراوه و دەم به غەزەل و سوراھي له دەستدا.

آشفته: پیرهشان، تیکتالآو خوی کرده: عارهق کردو خندان لب: لیو به خەندە پیرهه/پیرهه: کراس چاک: کراوه، درز پیرهه چاک: کراسی یه خه کراوه، کراسی کراوه غزلخوان/غزلگو: دەم به غەزەل، له کاتی غەزەل گوتندا.

لەم بهیته دا شاعیر وه سفی یار دهکات که (زولف تیکتالآو و عارهق کردو و لیو به خەندە و مەست و کراسی یه خه کراوه و دەم به غەزەل و سوراھي به دەست) بووه، شیاوی وتنه وه سفه کان تهواو نه بوون و بهیتهی دووه درێژهی ئەم بهیته به.

وهك د. سروش له (قصه ارباب معرفت) دا سه بارهت به عه شقی حافظ دهلی: جاروبار هینده دونیاییه که به ته که لوف و به زۆر ته ئویلی عیرفانیان بو ده کریت {د. عبدالکریم سروش، قصه ارباب معرفت}، ئەم غەزەله و به تایبه تی بهیته کانی پیشه وه ئەو گومانه هه لده گرن و به گران ده توانی یاری عیرفانی له پشت ئەم وه سفانه ی حافظ وه بدۆزریته وه، به لّام دوا جار ده چیتته وه ناو دونیای عیرفان و به بروای من ئەو دەرچونه ی حافظ به بیتاگایی نه بووه و به ویستی خۆی ئەو هاتوو چۆیه به خوینه ر دهکات و له بنه رته دا یاری عیرفانی وجودی هه یه.

۲- نرگسش عربدهجوی و لبش افسوس کنان

نیمش ب دوش به بالین من آمد بنشست

نەرگسه ش ته ره ده جوی و له به ش ته فسوس کونان، نیمشه ب دوش به بالینی مه نه نامه د بنشه ست.

به چاوانی مهستی فیتنه نه نگیز و لیوی سه رزه نشته وه، نیوه شه وی شه وی رابردو هاته ژوور سه رم و دانیشته.

نرگس: چاوانی مهستی وهك نیرگز

عربدهجوى: كهسى كه ههزى له هاوار و شهپ و بهزمه، يان كهسيك كه دنهى خهلكى دههات بۆشهپرکردن، فیتنه نهنگیز، واته ههزى له فیتنه بازییه، یاخود فیتنه دهنیتهوه افسوس كنان: به گالته كردنهوه، به سهرزهنشتكردنهوه نیم شب: نیوهشهو بالین: پشتی، سه‌رین، به لّام لیره‌دا به مانای جیگه‌ی خهوتن به کارهاتوه، ده‌كری له كوردیدا له بری (به بالین من آمد) هاته ژورسه‌رم به‌كاربری

سه‌رباری وهسفه‌كانی به‌یتی پیتشه‌وه دوو وهسفی دیکه بۆ یار زیاد ده‌كات، نه‌ویش چاوانی مهستی فیتنه هه‌لگیرسینه‌رم و دنه‌ده‌ری شه‌پ و هه‌راو، لیوانی به سه‌رزهنشت، به‌مه‌ش ده‌یه‌وی بلی: دوینی شه‌و و نیوه‌شه‌و یار به زولفی تیکنا‌لاو و عارقى سه‌ر روومه‌تی و لیویه‌خه‌نده و مه‌ست و یه‌خه‌كراوه و دهم به غه‌زل و سوراحی شه‌راب به‌ده‌ست و چاوانی مهستی شه‌پ هه‌لگیرسینه‌ری و دهم به‌گله‌بی له کاتی‌کدا له خه‌ودا بووم هاته ژورسه‌رم. هیشتا مانای به‌یته‌که به‌رده‌وامه و له به‌یتی سییه‌مدا درێژه‌ی هه‌یه:

۳- سر فراگوش من آوررد و به آواز حزین

گفت کای عاشق دیرینه‌ه من خوابت هست

سه‌ر فه‌راگوشی مه‌ن ئافه‌رد و به ئافازی هه‌زین، گو‌فت که‌ی ئاشقی دیرینه‌یی مه‌ن خابه‌ت هه‌ست.

سه‌ری هینایه‌ بناگویم و به ئاوازیکی نه‌رم و هه‌زین وتی: ئه‌ی عاشقی دیرینه‌ی من خه‌وت لیده‌که‌ویت.

فراگوش: په‌ناگوئی، نزیك گوئی، له كوردیدا ده‌گوتری په‌ناگوئی، بناگوئی آورد: هینا آواز: ئاواز حزین: خه‌مبار، به‌لّام لیره‌دا به مانای نه‌رم یا ئاوازیك كه تیکه‌لاو بی‌ت له خه‌فت و خۆشی دیرینه: دیرینه، کۆن، دیرین خواب: خه‌و خوابت هست: خه‌وت لیده‌که‌وی، خه‌وت دی

یار به‌و هه‌موو وهسفه‌ جوانه‌یه‌وه دوینی نیوه‌شه‌وه هاته سه‌ر جیگه‌که‌م و له ژورسه‌رم دانیش‌ت، سه‌ری هینایه‌ په‌ناگویم و به ده‌نگینکی نه‌رم و ئاوازیکی تیکه‌لاو له خه‌م و شادی وتی: ئه‌ی عاشقی دیرینی من خه‌وت دی؟ سو‌دی ده‌لی: یار یان جانان ده‌لی من به‌م هه‌موو وهسفه‌وه هاتومه‌ته ژورسه‌ری تو، ئایا ئیستاش دیسان خه‌وت دیت و دیسان ده‌خه‌وی؟ هه‌سته با ئه‌و شه‌راه‌یه‌ی هیناومه‌ نۆشی بکه‌ین و دنیا و کاروباری دونه‌یا فه‌رامۆش‌بکه‌ین {ج ۱، ل ۲۰۱}. به‌لّام خواجه خۆی هیچ ناماژه‌یه‌کی به‌م جۆره‌ قسه‌یه‌ نه‌داوه‌وه هه‌ر ئه‌مه‌ش

جاریکی دیکه ده‌مانباته‌وه نیو عیرفان و له عه‌شقی مه‌جازی جودامان ده‌کاته‌وه، چونکه گه‌ر به شه‌رحه‌که‌ی سو‌دی بی‌ت به ته‌واوی ده‌بیته عه‌شقی دونه‌یایی، به‌لّام به‌یتی چواره‌م به ئاراسته‌ی عیرفاندا ده‌روات.

۴- عارفی را که چنین ساغر شبگیر دهند

کافر عشق بوود گر نشود باده‌پرست

ئارفی را که چونین ساغهری شه‌بگیر ده‌هه‌ند، کافری ئیشقی بو‌وفه‌د گه‌ر نه‌شه‌فه‌د باده‌پرست.

عارفینک که به‌م شیوه‌یه‌ نیوه‌شه‌وه پیکی بده‌نی گه‌ر نه‌بیته باده‌پرست کافری عه‌شقی ده‌بی‌ت. ساغر: پینک شبگیر: له‌کاتی شه‌ودا، نیوه‌شه‌وه دهند: بیده‌نی گه‌ر له نیوه‌شه‌ودا یاری عیرفانی به‌و هه‌موو وهسفه‌وه که کرا پینکیکی دایه ده‌ستی عارف و ئه‌و عارفه به ته‌واوی ته‌سلیمی ریگه‌ی عیرفان نه‌بوو، ئه‌وه کافری ریگه‌ی عه‌شقی ده‌بی‌ت و به‌که‌لکی عیرفان نایه‌ت.

سو‌دی ده‌لی: ره‌خنه له خواجه حافز گیراوه که چۆن نا‌کری عارف بی‌ت و باده له ده‌ستی مه‌عشوق وه‌رنه‌گری‌ت و نه‌بخواته‌وه، ئه‌مه له‌گه‌ل ویستی عارفدا یه‌کنایه‌ته‌وه، چونکه هه‌موو ئاوات و مه‌رامی عارف ئه‌مه‌یه - و له‌لایه‌کی دیکه‌وه مه‌رجی عیرفان ته‌سلیمبونی بی‌ مه‌رجه له به‌رامبه‌ر مه‌عشوقدا له ته‌واوی مه‌سه‌له‌کاندا {ج ۱، ل ۲۰۲}.

۵- برو ای زاهد و بر دردکشان خرده مگیر

که ندادند جز این تحفه به ما روز الست

برو ئه‌ی زاهید و به‌ر دوورده‌کشان خورده مه‌گیر، که نه‌دا‌ده‌ند جو‌ز ئین توه‌فه به‌ ما روزی ئه‌له‌ست.

ئه‌ی وشکه زاهید برۆ و ره‌خنه له باده‌نۆشان مه‌گره، چونکه له یه‌که‌م رۆژی خه‌لقه‌وه جگه له‌م دانسقه‌یه هه‌چیان به ئیمه نه‌داوه.

زاهد: ئه‌و وشکه‌ سو‌فیان‌ه‌ن یاخود ئه‌و وشکه‌ دیندارانه‌ن که هه‌میشه خه‌ریکی ره‌خنه‌گرتن له خه‌لکی و خۆیان بیرچوه له کاتی‌کدا خۆیان ته‌نیا به رواله‌ت زاهیدن

دردکش: ئه‌وانه‌ی که خه‌لته‌ی شه‌راب ده‌نۆشن، به‌گشتی مه‌به‌ست له باده‌نۆشان و عارفانی هه‌ژاری ریگه‌ی ته‌ریقه‌ته خرده: ره‌خنه خرده مگیر: ره‌خنه مه‌گره ندادند: نه‌یانداوه تحفه: دانسقه، توحفه

شاعیر عاشقی و عارفی به شتیکی دانسقه و توحفه دهزانیته کهوا ههر له رۆژی قهزا و قهدهروه به خهلات دراوته هندی له مرۆقهکان، لیڤه‌دا بهو وشکه‌تیماندرانه ده‌لی: که خۆیان به زاهید ده‌زانن ره‌خنه له عارف و سۆفیه راسته‌قینه‌کان ده‌گرن که خه‌ریکی عیرفانن چونکه ههر له سه‌ره‌تای قه‌زاوقه‌ده‌روه خودا نه‌وهی به خه‌لات پی داون یاخود نیمه‌نهم ریگه‌یه‌مان به ئاره‌زووی خۆمان هه‌لنه‌بژاردوو ههر له رۆژی نه‌زه‌له‌وه بۆمان دانراوه، ئیتر ره‌خنه له چی ده‌گرن.

۶- آنچه او ریخت به پیمانە ما نوشیدیم

اگر از خمر بهشت است و گر از بادهء مست

ئانچه ئو ریخت به په‌یمان ما نوشیدیم، نه‌گه‌ر نه‌ز خه‌مری بهیشت نه‌ست و گه‌ر نه‌ز باده‌یی مه‌ست.

نه‌وهی نه‌و کردیبه پینکه‌که‌ی نیمه‌وه نۆشیمان نه‌گه‌ر له شه‌رابی به‌هه‌شته یا باده‌ی مه‌ست. ریخت: رۆژاند، به‌لام له کوردیدا له‌گه‌ل شه‌راب و چا و شه‌ریه‌ت و هتد (تیکردن) به‌کاردیت، به مه‌رجی بۆ نیو پینک یا پیاله یاخود په‌رداخ بیت پیمانە: پینک ما: نیمه. نوشیدیم: خواردمانه‌وه، نۆشان کرد خمر بهشت: شه‌رابی به‌هه‌شت (شه‌رابا طهورا) باده‌ء مست: شه‌رابی سه‌رخۆشکه‌ر، (سودی) پیویابه باده‌ی مه‌ست - واتای شه‌رابی سه‌رخۆشکه‌ر ناگه‌یه‌نی، به‌لکو به واتای شه‌رابی بکوژه - باده‌ء قتال - {ج ۱، ل ۲۰۳} درێژه‌ی به‌یتی پیشوو و هه‌مان نه‌و (توحفه - دانسقه) به‌که له رۆژی نه‌زه‌له‌وه به مرۆق دراوه، شاعیر بۆ رهدت دانه‌وه‌ی قسه‌کانی وشکه‌ زاهید ده‌لی: نیمه‌ بۆ خۆمان نه‌چووین سه‌ری قه‌زاوقه‌ده‌ر لاده‌ین و خۆمان له گۆزه‌کانی قه‌ده‌ر شه‌راب بکه‌ینه پینکه‌کامانه‌وه، به‌لکو نه‌وه‌ی نه‌و کردیبه پینکه‌کامانه‌وه نۆشان کرد، واته به‌وپه‌ری ره‌زامه‌ندیه‌وه نه‌وه‌ی له رۆژی نه‌زه‌له‌وه به بالاماندا براوه پیی رازی بووین، نه‌گه‌ر نه‌و ته‌قدیره‌ی رۆژی نه‌زله‌ شه‌رابی شیرین و پاکی به‌هه‌شت بیت یاخود شه‌رابی تالی دونیایی واته نیمه به خۆشی و تالییه‌کان بۆمان نووسراوه و پیی رازین، بیگومان حافظ نه‌م به‌شه‌ی به‌ دل و له جیگه‌یه‌کی دیکه‌دا ده‌لی: (که هرچه ساقی ما کرد عین الطاف است)

۷- خندهء جام می و زلف گره گیر نگار

ای بسا توبه که چون توبهء حافظ بشکست

خه‌نده‌یی جامی مه‌بی و زولفی گره‌گه‌ری نیگار، نه‌ی به‌سا تۆبه‌ که چون تۆبه‌یی هافر بشکه‌ست.

خه‌نده‌ی پینکی مه‌ی و پرچی لول و تیکتالای یار نای چه‌نده‌ها تۆبه‌ی شکاند که وه‌ک تۆبه‌ی حافظ بوون.

خنده‌ء جام می: خه‌نده‌ی پینکی مه‌ی، له‌رینه‌وه‌ی مه‌بی له نیو پینکدا به خه‌نده‌ داوه‌ته قه‌له‌م گره‌گیر: لول و تیکتالای، سودی ده‌لی: کاتی پرچ و قژی ته‌ر ده‌کریته په‌لکه پاشان که وشکبوویه‌وه به‌رده‌بیته‌وه و شانده‌کریت، له‌م حاله‌ته‌دا وه‌ک زنجیر لول و تیکتالای ده‌وه‌ستی و زۆر سه‌رنجراکیشه {ج ۱، ل ۲۰۳}

نگار: ناویکی یاره له نه‌ده‌بیاتی فارسیدا، نیگار بسا: زۆر چون: وه‌کو، چون خه‌نده و له‌رینه‌وه‌ی سه‌رنجراکیشه پینکی مه‌ی و پرچی تیکتالای یار چه‌نده‌ها تۆبه‌ی وه‌ک تۆبه‌ی حافظی شکاندوو.

نه‌مه واتای سه‌رزاره‌کی به‌یته‌که‌یه سودی ده‌لی: (ای) لیڤه‌دا بانگکردنی (یارانه) واته نه‌ی یاران چه‌نده‌ها تۆبه‌ی وه‌ک تۆبه‌ی حافظ شکان، به‌لام واپینده‌چی (ای) لیڤه‌دا بۆ سه‌رسورمان به‌کاره‌تسب نه‌وه‌ک (نه‌ی یاران) بیت. به‌لام وه‌ک چه‌ند جاری دیکه‌ش گوترا (زولفی لول و تیکتالای) له عیرفاندا واتای نه‌پینیه‌ خوداییه‌کان ده‌گه‌یه‌نیت و (جام)یش حاله‌کانی نیو سۆفیه‌گی، به‌مه‌ش ئیدی واتایه‌کی دیکه‌ی شاراهه‌ خۆی نمایش ده‌کات که بریتیه‌ له: سه‌رنجراکیشه و خه‌نده‌ی حاله‌کانی نیو سۆفیه‌گی و ته‌ریقه‌ت و نه‌پینیه‌ خوداییه‌کان هینده سه‌رسوریه‌نه‌رن که چه‌نده‌ها تۆبه‌ی وه‌ک تۆبه‌ی حافظی شکاند. بیگومان مرۆق کاتی تۆبه‌ ده‌کات له خراپه‌کاری و به‌ره‌و ئیسلام ده‌گه‌ریته‌وه به شه‌ریه‌ت و شته سه‌رزاره‌کییه‌کانی دین ناشنا ده‌بیت، به‌لام په‌یتا‌په‌یتا و له‌گه‌ل زیاتر رۆچوونی له نیو دونیا فراوان و بی‌که‌ناره‌کانی وه‌ک عیرفان و سۆفیه‌گی و هتد که هه‌موویان له مه‌عریفه‌تی پاش تۆبه‌وه سه‌رچاوه ده‌گرن، ئیدی نه‌و تۆبه‌یه‌ی ده‌شکین و دیسانه‌وه تۆبه‌یه‌کی دیکه‌ ده‌کات، یاخود ده‌کری (حافظ) چه‌نده‌ها جار تۆبه‌ی له‌وه‌کردی که واز له ته‌ریقه‌ت و عیرفان به‌ین، به‌لام سه‌رنجراکیشه خه‌نده‌ی حاله‌کانی ته‌ریقه‌ت و نه‌پینیه‌ خوداییه‌کان تۆبه‌که‌ی شکاندی و ئیستا گه‌شیتیه‌ته نه‌و بروایه‌ی که نه‌م سه‌رنجراکیشه‌یه چه‌نده‌ها تۆبه‌ی وه‌ک تۆبه‌که‌ی نه‌می شکاندوو و ده‌شکین.

د. هروی له کۆتایی نه‌م غه‌زه‌له‌دا به شتیویه‌کی گشتی له غه‌زه‌له‌که داوه و پیویابه زۆرینه‌ی وه‌سغه‌کانی وه‌سفی مرۆقییه و سه‌راسه‌ری غه‌زه‌له‌که به‌ستراوه به یه‌که‌وه و وه‌سفی رووداویکه و ههر خۆی ده‌لی: ده‌ره‌ینانی واتا عیرفانییه‌کانی نه‌م غه‌زه‌له‌ له توانای به‌نده به‌ده‌ره {ج ۱، ل ۲۳۲ - ۲۳۴}

له راستیدا ئەمە تەوازوعیکی گەورەییە بەندەش هەمان قسە دووبارە دەکەمەوه، بەلام ئەوەندە هەیە کە وەك هەر غەزەلیکی دیکە دەتوانی تروسکاییەك بگرە رووناکییەکی تەواوی عێرفانی لەم غەزەلەشدا ببینریت. لە لایەکی دیکەوه ئەو پێکبەستراوییەکی که د. هروی ناماژەیی پێدەدا بەو شیوێ توندوتۆڵەش نییە و دەکری بگوتریت هەمان ئەو پەبێوەندییە قوولەییە کە لە غەزەلەکانی دیکەشدا تا رادەیهك دەبینرین.

غەزەلی پەنجای و یە کەم:

بەحرێ هەزەجی هەشتی ئەخرەبی مەکفوفی مەقسور
(مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل)

۱- بی مەر رخت روز مرا نور نماندهست

وز عمر مرا جز شب دیجور نماندهست

بی میهری روخت روزی مەرا نور نماندهست، قەز ئومر مەرا جوز شەبی دەبیجور
نماندهست.

بی میهری روت رۆژی من رووناکای لی پراوه و جگە لە شەوی دەبیجور هیچ لە تەمەنی
من نەماوه.

مەر: خۆشەویستی، رۆژ، لێرەدا بە هەردوو واتاکە بەکاردی. گەر واتای ناشکرای
بەکاربھێنری مەبەست لە (رۆژ، هەتاو)، بەلام وەك سروشتی شیعی حافظ، لێرەدا واتای لێنلی
(ایهام) بەکارهاتووە کە مانای خۆشەویستییە.

رخت: رووخسارت   نور: رۆشنایی، نور   نماندست: نەماوه، لێپراوه
جز: جگە   دیجور: دەبیجور، تاریک

شب دیجور: شەوی دەبیجور، شەوی تاریک، دەبیجور بە واتای تاریکترین شەوی سالیس دیت کە
تاریکەشەوه، لێرەدا بە مانای شەوی زۆرتاریک هاتووه

گەر (مەر) بە مانای هەتاو بیست ئەوا دەلی: ئەی یار بەبی رووخساری تۆ کە وەك
خۆر/هەتاو وایە، رۆژی من رووناکای لێپراوه و تاریکە و هەموو تەمەنم بوو تە شەوی تاریک کە
تەمەنم جگە لە شەوی دەبیجور هیچی نەماوه.

گەر (مەر) خۆشەویستی بیست دەلی: ئەی یار بە بی خۆشەویستی رووخساری تۆ رۆژم نوری
لی پراوه و هەموو تەمەنم جگە شەوی دەبیجور هیچی نەماوه.

۲- صبرست مرا چارهء هجران تو لیکن

چون صبر توان کرد که مقدور نماندهست

سەبرەست مەرا چارەیی هیجرانی تو لیکەن، چون سەبر تەفان کەرد کە مەقدور
نماندهست.

لە دوروی تۆدا چارەیی من تەنیا ئارامگرتنە، بەلام چۆن دەتوانی ئارام بگێریت کە توانای
ئارامگرتن نەماوه.

مرا چارهء هجران تو: چاره‌ی دوری تو بۆ من چون: چۆنچۆنی

توان کرد: ده‌توانی بکریت مقدور: بووار، مه‌جال، ئیمکان، ئەوه‌ی له توانای مرۆقدا بیټ دوری یار ته‌نیا چاره‌یه‌کی هه‌یه‌ی ته‌ویش نارامگرتنه و شاعیر خۆشی ته‌م راستییه باش ده‌زانیت، به‌لام له‌گه‌ژ ته‌مه‌شدا پێیوایه که نارامگرتن له توانا به‌ده‌ره و زۆر نارچه‌ته، هه‌ربۆیه چۆن ده‌توانی سه‌بر بکریت.

بێگومان ئەو یاره‌ی ته‌نیا چاره‌ی دوری له‌و نارامگرتن بیټ له هه‌موو وه‌سفه دونیاییه‌کان ده‌چیتته ده‌ره‌وه. چونکه گه‌ر مرۆق بیټ رینگایه‌ک - هه‌رچۆن بیټ - په‌یدا ده‌بی بۆ به‌یه‌ک‌گه‌یشتن، به‌لام یاری عیرفانی - خودا - یه، که جگه له نارامگرتن تا ئەو رۆژه‌ی خۆی بریاری لیکاده‌دات که‌س ناتوانی پێشی بخات، به‌لام له هه‌مانکاتیشدا حافز ده‌لی: نارامگرتن له توانای مندا نییه.

۳- هنگام وداع تو ز بس گریه که کردم

دوور از رخ تو چشم مرا نور نماندهست

هه‌نگامی فه‌دائی تو ز به‌س گریه که که‌رده‌م، دوور ئەز روخی تو چه‌شمی مه‌را نور نه‌مانده‌ست.

له کاتی خواحافیزی تۆدا هینده گریام، دووربۆ له روی تۆ چاوانی من رووناکی نه‌ماوه.

هنگام: له کاتی، کاتی وداع: خواحافیزی، مالتاواپی

گریه: گریان گریه‌کردم: گریام

دوور از رخ تو: دووربۆ له رووی تۆ، دۆعا و نزیاه‌که، له کاتیکدا که رووداویکی تراژیدی یاخود به‌لایه‌ک ده‌گیردریته‌وه ته‌م ئیدییه‌مه به‌کارده‌هینری، واته تۆ له‌و به‌لایه دووربیت بۆ نمونه ده‌گوتری (دووربۆ له‌م ماله).

شاعیر له ته‌نجامی زۆر گریانی له‌کاتی خودا‌حافیزی و مالتاواپی له یار هینده گریاوه که رووناکایی چاوه‌کانی له‌ده‌ستداوه و کویر بووه ئیستا ته‌م رووداوه بۆ یار ده‌گیرپیتته‌وه و پێی ده‌لی: له کاتی مالتاواپیتدا هینده گریام و فرمیتسکم رشت، چاوه‌کاتم رووناکاییان نه‌ما یاخوا ته‌م به‌لایه له تۆ دووربۆ.

یاخود ده‌کری ته‌م ده‌برپینه ئیدییه‌م نه‌بۆ و وه‌ک هه‌واڵ بی: له کاتی رۆشتن و مالتاواپیتدا زۆر گریام و ئیستا له دوری رووی تۆ رووناکی چاوم نه‌ماوه.

۴- می رفت خیال تو ز چشم من و می گفت

هیہات ازین گوشه که معمور نماندهست

می رفت خیالی تو ز چه‌شمی من و می گفت، هه‌یهات ته‌زین گوشه که مه‌ئومر نه‌مانده‌ست.

خه‌یالی تۆ له چاومدا ده‌رۆشت و ده‌یگوت: ته‌فسوس له‌م گوشه‌یه که به‌ ناوه‌دانی نه‌ماوه.

می رفت: ده‌رۆشت می گفت: ده‌یگوت هیهات: هه‌یهات، ته‌فسوس، وشه‌ی خه‌م و ته‌فسوسه ازین: له‌م گوشه: گوشه، مه‌به‌ستی چاوه معمور: ناوه‌دان

شاعیر له‌به‌ر دوری یار چاوانی رووناکییان نه‌ماوه و بووه‌ته ویرانه، پاش ئەو رۆشتنه‌ش خه‌یال و یادگارییه‌کانی یار که له پێشچاوی بوون، یاخود که له نیوچاوانیدا پاراستبوونی ده‌رۆشتن و چاوانیان به‌چیده‌هتلا، یاخود راستر وایه به‌جییان ده‌هتلاو کالده‌بوونه‌وه له‌م کاته‌دا خه‌یاله‌کانی تر ده‌یانوت ته‌فسوس بۆ ته‌م گوشه‌یه، به‌داخه‌وه ویران بووه و ناوه‌دانی نه‌ماوه.

۵- وصل تو اجل را ز سرم دوور همی داشت

از دولت هجر تو کنون دوور نماندهست

فه‌سلی تو ته‌جه‌ل را ز سه‌ره‌م دوور هه‌می داشت، ئەز دۆله‌تی هه‌جری تو کنون دوور نه‌مانده‌ست.

دیداری تۆ ته‌جه‌لی له من دوورده‌خسته‌وه، به‌لام ئیستا له به‌ره‌که‌تی دوری تۆوه لیم دوورنییه.

اجل: ته‌جه‌ل، مۆله‌ت، ماوه‌ی دانراو بۆ تیپه‌پاندنی شتیک، لی‌ره‌دا مه‌به‌ست له واده‌ی مه‌رگه (له‌رووی سه‌رزارییه‌وه) هه‌می داشت: ده‌بجسته‌وه

زسرم دوور هه‌می داشت: لیمی دوورده‌خسته‌وه دولت هجر: به‌ره‌که‌تی دوری، به‌ هۆی دوری دوورماندست: دوورنییه، به‌دوور نه‌ماوه‌ته‌وه، نزیکه.

شاعیر ژیاپی خۆی به‌ وابه‌سته‌ی دیدار و به‌یه‌ک‌گه‌یشتنی یار ده‌زانیت و پێیوایه جاران که له یار نزیک بوو دیداری له‌گه‌لدا ده‌کرد و ژوانیان هه‌بوو ته‌جه‌ل ده‌ستی پێی نه‌ده‌گه‌یشت و ته‌مه‌ش به‌ هۆی ئەو ژوانه‌وه بوو، به‌لام ئیستا له سایه‌ی دورییه‌وه ئەو سیپه‌ری دیدار و ژوانه نه‌ماوه و ته‌جه‌لیش دوورنییه و نزیکه، واته من به‌ ژوانت زیندوبوم ئیستا که نه‌ماوه ده‌مرم.

۶- نزدیک شد آن دم که رقیب تو بگوید

دوور از درت آن خستهء مهجور نماندهست

نزدیک شود ثان دم که رقیبی تو بگوید، دوور ئەز دهرت ثان خستهیی مهجور نه ماندهست.

نزیکبوییه و ئەو کاتەیی که پاسهوانی بهردەرگای تو بلیت، دوور له دەرگای تو ئەو ماندووہ دەرکراوه نه ماوه.

نزدیک شد: نزیکبوییه، کاتیتهی آن دم: ئەوکاتەیی

رقیب: پاسهوانی بهردەرگا، رقیب، له ئەدەبیاتدا (هه‌قیب) به مانایه‌کی دیکه دیت که کاتی دووکەس یه کهسیان خوۆس سووئ ئەوا رقیبی یه‌کترن. به‌لام لی‌ردها به مانای فەرهنگی خوۆی (پاسهوانی بهردەرگا) به‌کارهاتووہ.

دوور از درت: دوور له دەرگای تو، دەرکری ئەم دەرپرپنه ئیدیەم بی و به واتای (دووربی) له دەرگای تو) یاخود هه‌والا بیت واته له جینگه‌ی دوور له ماله‌که‌ی تو که هه‌ردوکیان جینگه‌ی تی‌رامانن خسته: نه‌خوۆش، ماندوو، هیلاک

مهجور: دەرکراو، پشتگو‌ی‌خراو نماندست: نه‌ماوه، مردوه، له ناوچوره

شاعیر له ئەنجامی دووری یار رووناکی چاوانی نه‌ماوه و خه‌یالی یاریش به‌جی‌هه‌شتووہ و به دیداری ئەویشه‌وه ئەجەل زه‌فەری پی نه‌بردووہ، ئیستاکه له سایه‌ی دووری و هیجرانه‌وه ده‌لی: ئەی یار ئەو کاتە نزیکبوییه‌وه که پاسهوانی بهردەرگاکه‌ت پیت بلی که دوور بی له‌م ماله ئەو هیلاک و ماندووہ، پشتگو‌ی خراوه مردوه یاخود ئەو ماندووہ پشتگو‌ی‌خراوه دوور له دەرگای تو مردووہ و نه‌ماوه.

۷- من بعد چه سود ار قدمی رنجه کند دوست

کز جان رمقی در تن رنجور نماندهست

مەن بە ئەد چه سود ئەر قەدەمی رەنجە کونەد دوست، کز جان رەمەقی دەر تەنی رەنجشەر نه ماندهست.

له‌مه‌و پاش ئەگەر دۆست ته‌شريف به‌یینی چ سوودیکی هه‌یه، له کاتی‌کدا پاشاوه‌ی گیانیش له جهسته‌ی زه‌جه‌ت‌دی‌ده‌مدا نه‌ماوه.

من بعد چه سود: پاش ئەمه‌ چ سوودی‌کم پی ده‌گات ار: ئەگەر

قدم رنجه‌کردن/قدم رنجه‌فرمودن: زه‌جه‌تی رینگه‌ قه‌بوول کردن، زه‌جه‌ت‌کیشان، به‌ئه‌ده‌به‌وه هاتن، ته‌شريف هینان کز: که له رمق: پاشاوه‌ی گیان، توانا و وزه رمقی: تو‌زقاله‌ گیان‌یکش تن: جهسته رنجور: زه‌جه‌ت‌دی‌ده، ره‌نج‌دی‌ده، زه‌جه‌ت‌کیش شاعیر له دووری یار مردنی بو خوۆی بریارداوه، ئیدی گه‌یشتۆته دوا‌دوا‌ییه‌کانی گیانکه‌نشت و ئیستا ئیدی له حالی گیانکیشانه و ده‌لی: ئیدی له‌مه‌وپاش گەر یار زه‌جه‌ت بکیش و بو دیده‌م هه‌نگاوه‌لگری و ته‌شريف به‌یینی هیچ سوودی نییه، چونکه گه‌یشتوو‌مه‌ته ئەو حاله‌ته‌ی که پاشاوه‌ی گیانیشم له جهسته‌ی زه‌جه‌ت‌دی‌ده و زه‌جه‌ت‌کیشمدا نه‌ماوه و له‌ده‌ست چووم.

۸- در هجر تو گر چشم مرا آب نماند

گو خون جگر ریز که معذور نماندهست

دەر هه‌جری تو گەر چه‌شمی مه‌را تاب نه‌مانه‌د، گو خونی جیگەر ریز که مه‌ئزور نه‌ماندهست.

ئه‌گەر له دووری تو‌دا چاوانی من فرمی‌سکیان لی برا، بلی خو‌یینی جگەر برژه که بیانوی نه‌ماوه.

نماند: نه‌مینیت، لی بریت خون: خوین ریز: برژه

معذور: مه‌عزور، مۆله‌تی‌دراو، بیانوی‌ده‌ست

شاعیر به یار ده‌لی: گەر له دووری تو‌ ئاوی چاوانم وشکیان کردووہ بلی له بری فرمی‌سکی چاوان خو‌یینی جگەر برژه، چونکه ئیدی جگەر مه‌عزور نییه و بیانوی نه‌ماوه پی بلی ئاوی چاوان ته‌وا‌بوو ده‌بی خو‌یینی جگەر برژی.

۹- حافظ ز غم از گریه نپراخت به خنده

ماتم زده را داعیهء سور نماندهست

هافر ز غەم ئەز گریه‌ نه‌په‌ردا‌خت به‌ خنده، ماته‌مزده‌ه را دائییه‌ی سور نه‌مانده‌ست.

حافر له خەم، له گریان فریای پیکه‌نین نه‌که‌وت، مرۆقی ته‌عزیه‌دار ئومیدی خوۆشی نه‌ماوه.

پرداخت: مه‌شغو‌ل نه‌بوو، فریانه‌که‌وت، نه‌په‌رژایه

ماتم زده: پرسه‌دار، غه‌مگین، خه‌فه‌تبار

داعیه: ئەنگیزه، پالنه‌ر، هوکار، عیله‌ت، ته‌وه‌قوع سور: خوۆشی و سرور

بیگومان مرۆقی پرسه و ته‌عزیه‌دار پالنه‌ریکی نییه بو شادی و خوۆشی و هه‌میشه مات و مه‌لوله، حافزیش ده‌لی: من له‌تاو گریان و خەم و خه‌فه‌ت هه‌رگیز مه‌شغو‌لی خه‌نده نه‌بووم که لی‌ردها خه‌نده هیمای خوۆشی و سروره، ئەمه‌ش راستییه‌که که مرۆقی پرسه‌دار که منم ئەنگیزه

و پالنهرم نيبه بۆ خۆشى و سرور، حافظ پيويابه كه له ژياندا وهك پرسه دارتيك ژياوه و هيچ پالنهريكي نه بووه بۆ شادي.

سهراپاي ئهم غهزله به تايهتي بهيتهكاني پيشهوه گوزارشت له ناخي كهسيك دهكهن كه له شهوقى ديدارى ياردا دهسوتى، ئهو يارهى كه پيشتر ديدارى له گهلا عارف و عاشقدا هه بووه و بووهته مايهى ژيان پي بهخشين، بهلام هه نوو كه ئهو وهسل و ژوانهى به هيجران و دوورى گؤراوه و ئهم هيجر و دووريبهش قوناغ به قوناغ بووهته مايهى مهركى عاشق، كه دهكرى گوزارشت له دووريبى بكات له وهسل و حالهكاني نيو تهريقهت و پچراني فهيزى ئيلاهى.

ئهم غهزله باس له نهمانى فهيز و بى ئوميدبوونى حافظ دهكات كه تا سهر ئيسقان له (قبض) نووسراوه.

غهزله لى په نجا و دووهم:

به حرى موجتهسى ههشتى مهخبوونى مهقسور

(مفاعلهن فعلاهن مفاعلهن فعلاهن)

۱- شكفته شد گل حمرا و گشت بلبل مست

صلای سرخوشى ای صوفيان وقت پرست

شكوفته شود گولى هه مرافو گهشت بولبول مهست، سهلاى سهرخوشى ئهى سوفييانى فهقت پهرهست.

پشكوت گولى سوور و بولبول مهست بوو، سهلاى سهرخوشيبه ئهى سوفييانى كات پهرست.

شكفته: پشكوتوو حمرا: سوور

گشت: ليژهدا فرمانيكي ناتهواوه و له گهلا (مست)دا فرمانيكي ليكدرای پيكهپناوه و واتاي (بوو) دهگهيهنى، واته: مهست بوو

صلا: سهلا، بانگکردنى خهلك بۆ نويز، بانگکردن صلاى سرخوشى: بانگهپيشتى شادي صوفيان وقت پرست: سوفييانى كات پهرست، (د. هروى) سؤفى وقت پرست بهوه ليكدهداتهوه كه له ئيستادا خوشحالن و له بيري رابردوو، و داهاتوودا نين.

ئه گهر سؤفى كات پهرست به واتاي دووهم ليكدریتهوه، ئهوا هه ر له سهره تاوه شيعره كه بانگهپيشته بۆ سؤفیه بى باكه كان كه وهزى سهرخوشى و حاله و هه موو شتى ئامادهيه، چونكه گولى سوور پشكوتووه و بولبول مهست بووه. ئهم دووانهش دهكرى ببنه بانگهپيشتى سهرخوشى و سهرمهستى، ئهى ئهو سؤفیانهى له بيري ئيستادان و گوى به دوینی و بهيانى نادهن (ابن الوقتن)، ئهم بۆچونه به شيوهيهكى پۆزهدتيقى له سؤفى دهروانیت، بهلام گهر سؤفى كات پهرست به سؤفى ریاكار ليكدریتهوه (ههروهك سؤدى واىكردوه) و زیاتریش ریی تیدهچی - چونكه حافظ به زۆرى له هینانى نیاوى سؤفیدا لایه نه نيگه تيفيه كهى دههینیتته ئاراوه - ئهوا مانای بهيته كه دهیته:

وهرز وهزى عيرفان و چوونه نيو دنیای مهستى و سهرخوشيبه و هه موو ئامازه كان له بارن بۆ چوونه نيو دنیای سهرخوشى و سهرمهستى، ئهى سؤفى ریاكار تۆ مهشغولتى شتى ديكهى دنیای و ناگات لهو سهلا و بانگهپيشته نيبه كه سروشت به پشكوتنى گولى سوور و مهستى بولبول دهتكات بۆ مهستى عيرفانى.

۲- اساس توبه که در محکمی چو سنگ نمود

ببین که جام زجاجی چه طرفه‌اش بشکست

ته‌ساسی تۆبه که دهر موهکه‌می چو سنگ نه‌مود، ببین که جامی زوجاجی چه توره‌ئه‌ش بشکست.

بنچینه‌ی تۆبه که له مه‌حکه‌مییدا وه‌ک به‌رد ده‌که‌وته به‌رچاو، سه‌یرکه چۆن پینکی شووشه‌یی به شیوه‌ی سه‌رسوره‌ینه‌ر شکاندى.

اساس: ته‌ساس، بنچینه، بناغه

سنگ: به‌رد

زوجاجی: شووشه‌یی

طرفه: سه‌رسوره‌ینه‌ر

جاران تۆبه‌کردن له نیو موسولماناندا زیاتر له کاری به‌د و خراپه‌کان سو که به زۆری مه‌یجۆری یه‌کینک سو له‌وانه، کاتى که‌سێک تۆبه‌ی ده‌کرد وه‌ک ره‌مزێک بۆ تۆبه‌کردن شووشه‌یه‌کی شه‌رابیان به به‌رد ده‌شکاند. خواجه، لیره‌دا ئەم دیاردیه‌ی پێچه‌وانه کردۆته‌وه و له بری به‌رد شووشه‌کان بشکینى شووشه‌ی مه‌ی تۆبه مه‌حکه‌مه‌که وه‌ک به‌رده‌کان ده‌شکینى، واته: ئەو تۆبه‌یه‌ی که له به‌هیزی و مه‌حکه‌مییدا وه‌ک به‌رد ره‌ق بوو که‌چی به ده‌ستی پینکی مه‌ی به شیوه‌یه‌کی زۆر سه‌رسوره‌ینه‌ر شکا.

له رووکاری به‌یته‌که‌دا واهست ده‌کری که شاعیر په‌شیمانۆته‌وه له تۆبه و جارێکی دیکه گه‌راوه‌ته‌وه سه‌ر مه‌یجۆری و ئەویش به شیوه‌یه‌کی زۆر عه‌جایه‌ب، به‌لام له راستیدا ئاماژه‌یه به‌وه‌ی که عیرفان و جیلوه مه‌سته‌یه‌ینه‌ره‌کانی عیرفان، زۆر سه‌رسوره‌ینه‌رانه تۆبه‌ی یه‌که‌م جاریان له بنچینه هینام و له شه‌ریعه‌ته‌وه جارێکی دیکه چۆمه نیو ته‌ریقه‌ت.

۳- بیار باده که در بارگاه استغنا

چه پاسبان و چه سلطان چه هوشیار و چه مست

بیار باده که دهر بارگاهی ئیستیغنا، چه پاسبان و چه سولتان چه هوشیار و چه مه‌ست.

شه‌راب به‌ینه، چونکه له باره‌گای ئیستیغنادا پاسه‌وان و سولتان و مه‌ست و هوشیار وه‌ک یه‌کن.

بارگاه: باره‌گا

استغنا: به واتای پینووست به‌که‌س نه‌بوون دیت، یه‌کێکه له سیفاته‌کانی خوا، لیره‌شدا ئاماژه‌یه به‌وه‌ی که خودا پینووستی به په‌رستشی هیچ یه‌کێکه له به‌نده‌کانی نییه، بپینازی بارگاه استغنا: باره‌گای بی نیازی، باره‌گای خودای موسته‌غنی.

خواجه پینوویه که خودای گه‌وره که هیچ کات پینووستی به به‌نده‌کانی نییه، کاتى مرۆقه‌کان ده‌چنه‌وه باره‌گای ئەو هه‌موو یه‌کسان و جیاوازی له نیوانیاندا نییه و چ پاسه‌وان و پاشا یاخود چ مه‌ست و هوشیار که توژی جیاوازی له نیو کۆمه‌لگادا.

۴- ازین رباط دودر چون ضرورت است رحیل

رواق و طاق معیشت چه سربلند و چه پست

ئه‌زین ریباتی دودر چون زه‌روه‌ته‌ست ره‌هیل، ره‌فاق و تاقی مه‌ئیشه‌ت چه سه‌ربوله‌ند و چه په‌ست.

چونکه رۆشتن له‌م کاروانسه‌را دوو ده‌رگایه‌دا به ناچاری و زه‌روویه، تاق و سه‌قفیک که بۆ ژبانی دروست ده‌که‌ین چ به‌رز بیت و چ نزم.

رباط: کاروانسه‌را

در: ده‌رگا

رباط دو در: کاروانسه‌رای دوو ده‌رگا، مه‌به‌ست لپی دنیایه که له ده‌رگای له دایک بوونه‌وه ده‌بینه زۆروه‌وه و له ده‌رگای مه‌رگه‌وه لپی ده‌رده‌چین، کاروانسه‌راش به هه‌مان شیوه دوو ده‌رگای هه‌یه که ده‌رگای هاتنه زۆروه‌وه‌ی جودایه له چۆنه ده‌روه رحیل: کۆچکردن، به‌جیه‌شتن

رواق: تاقی که‌وانه‌یی به‌رده‌م مال و هه‌یوان

طاق: سه‌قفی به‌رزو

چه‌ماوه معیشت: ژبان سربلند: به‌رز، سربلند پست: نزم، په‌ست، که‌م هه‌مان بۆچونه هه‌میشه‌یه‌کانی حافزه سه‌باره‌ت به دنیایه که دنیای به‌هه‌ند نه‌گرتوه و هه‌میشه پینوویه که ره‌وته‌ن و پینووست ناکات هینده خۆمان به دنیایه خه‌ریک بکه‌ین: لیره‌شدا دنیای به‌و کاروانسه‌رایه ده‌چوینى که بۆ ماوه‌یه‌کی کورت تیایدا نیشه‌ته‌جى ده‌بین و پاشان تیده‌په‌رین، ئیدی پینووست ناکات له بیری جوانکردنی ئەم کاروانسه‌رایه‌دا بین، ده‌لی: ئیمه ناچارین و پینووسته که ئەم کاروانسه‌را دوو ده‌رگایه به‌جیه‌یلین و تیه‌په‌رین، هه‌ربۆیه تاق و سه‌قفه‌کانی ژبان و بژیوی که ناست و په‌له‌کانی ژبان هه‌رچۆن بن جیاوازیه‌کی نییه، یاخود سوودێکی نییه چ به‌رز بن و له دواپه‌له و ناسته‌کاندا بن یاخود له په‌ستترین و کورتترین ناسته‌کانی خواره‌وه‌دا جیاوازی نییه، مادام رۆژى دادى به ناچاری به‌جیه‌ده‌یلین و ده‌رۆین، هه‌ربۆیه‌شه مرۆقه‌چاکتر وایه به کرۆکی شته‌کانه‌وه خۆت خه‌ریک که‌ی نه‌وه‌ک به شته سه‌رزاره‌کییه‌کانه‌وه.

۵- مقام عیش میسر نمی شود بی رنج

بلی به حکم بلا بسته‌اند عهدالست

مه‌قامی ئەیش مویه‌سه‌ر نه‌می شه‌فه‌د بی رنج، به‌لی به هوکمی به‌لا به‌سته‌نه‌ند ئەهدی ئەله‌ست.

مهقامی چیتز و خوشی و عهیش به بئی رهنج و زهجمهت فهراههه نایهت ئههری پهیمانی (الست) یان بهحوکمی بهلاوه گریداوه.

مقام: جینگه پلهوپایه، مهقامی عیرفان و سوڤیگه‌ری عیش: ژیان و چیتز و خوشی
میسر: مهیسره، فهراههه رنج: زهجمهت، عه‌زیهت، رهنج
بلی: به‌لئی، ئه‌ری بلا: به‌لا، زهجمهت و مهینهت

عهد الست: مه‌به‌ست لهو په‌یمانیه که له رۆژی ئه‌زله‌دا نه‌وه‌کانی ئادهه له‌گه‌ل خودادا به‌ستیان به وه‌لامی (به‌لئی - بلی) بو (الست ربکم) هه‌روه‌ک له نایه‌تی (۱۷۲)ی سوره‌تی (الاعراف) دا هاتوره (واذا اخذ ربك من بنی آدم من ظهورهم ذریتهم واشهدهم علی انفسهم الست ربکم قالوا بلی).

به ره‌چاوکردنی ئه‌وه واتا سه‌رزاره‌کیانه‌ی وشه‌کان ئه‌وا خواجه پینوایه که چیتز و خوشییه‌کانی ژیان به‌بئی زهجمهت و عه‌زیهت نایه‌ته‌ کایه‌وه و فهراههه نابئی و بو به‌ده‌سته‌هینانیان مرۆڤ پینوایه‌تی به زهجمهت و ره‌نجیکی زۆر و له راده‌به‌ده‌هه‌یه، هۆی ئه‌مه‌ش ئه‌وه‌یه که کاتی هه‌ر له سه‌ره‌تای ئه‌زله‌وه‌ ئاده‌می په‌یمانان به خودا دا که په‌روه‌ردگاران‌ی و به‌(بلی) وه‌لامیان دایه‌وه و ئه‌م (بلی)یه به به‌لا و رهنج و زهجمه‌ته‌وه گریداوه.

ده‌کری له پشت ئه‌م واتا ساده و دووباره‌یه‌وه واتایه‌کی قول دهره‌هینریت، ئه‌ویش به هینانی واتا عیرفانییه‌کانی (عیش و رنج)، چونکه له عیرفاندا (عیش و عشرت): به‌رده‌وامی چیتزی پیکه‌وه بوون و هاوده‌مییه له‌گه‌ل حه‌قدا و (رنج)یش کار و فه‌رمانیکه که به پینچه‌وانی ویستی دل‌ه‌وه ده‌بیت.

له‌سه‌ر ئه‌م بنه‌مایه‌ش خواجه به ئاماژه به‌وه‌ی که (عیش) یه‌کینکه له مه‌قامه‌کان ده‌لئی: مرۆڤ به بئی ئه‌وه‌ی که پینچه‌وانه‌ی ویستی دل بچولیته‌وه - که ده‌کری لیره‌دا ئاره‌زوه‌ه دونه‌یایه‌کان بن - به هیه‌چی دیکه ناگاته مه‌قامی عه‌یش یاخود مه‌قامی عه‌یش به بئی وازه‌هینان له ویست و ئاره‌زوه‌کانی دل فهراههه ناییت، ئه‌مه‌ش وه‌ک نمونه‌ی ئه‌وه وایه که مرۆڤ هه‌ر له رۆژی ئه‌زله‌وه په‌یمانان به خواهند داوه په‌روه‌ردگاریان بیت و خۆیان‌ی به گه‌واه گرتوه و ئه‌م (به‌لئی)یه‌ش بووه‌ته مایه‌ی ئه‌م ده‌رد و ره‌نج.

۶- به هه‌ست و نیست مرجان ضمیر و خوش می باش

که نیستیست سرانجام هر کمال که هه‌ست

به هه‌ست و نیست مه‌ره‌نجان زه‌میر و خوش می باش، که نیستیست سه‌ره‌نجامی هه‌ر که‌مال که هه‌ست.

نه‌فسی خۆت به بوون و نه‌بوون ناره‌حه‌ت مه‌که و خۆش‌حال به، چونکه سه‌ره‌نجامی هه‌ر که‌مال و لوتکه‌یه‌ک نه‌مان و تیاچوونه.

هه‌ست و نیست: بوون و نه‌بوون، دار و نه‌داری مرجان: مه‌ره‌نجینه، نازارمه‌ده
ضمیر: می‌شک، بیر، ناخ خوش می باش: خۆش‌حال به نیستی: نه‌مان، فه‌وتان
سرانجام: سه‌ره‌نجام، عاقیبه‌ت کمال: که‌مال، به‌لوتکه‌گه‌یشتن

خواجه ده‌یه‌وی زیاتر ئه‌وه رایه بچه‌سپینی که دونیا شایانی ئه‌وه نییه که مرۆڤ خه‌فه‌تی بو بخوات، چونکه چاره‌نوس و ترۆپکی هه‌ر شتیک و به‌که‌مالگه‌یشتنی هه‌ر تیاچوون و نه‌مانه، هه‌ر‌بۆیه مرۆڤیش نابئی می‌شکی خۆی به بوون و نه‌بوون نازار بدات، به‌لکو له بری ئه‌وه چاکتر وایه به خۆش‌حالی دونیا تیاچوونیت.

۷- شکوه آصفی و اسب باد و منطق الطیر

به باد رفت و ازو خواجه هیچ طرف نبست

شوکه‌ی ئاسه‌فی و ئه‌سبی باد و مه‌نتیقی ته‌یر، به باد ره‌فت و ئه‌زو خواجه هیه‌ج ته‌رف نه‌به‌ست.

شکۆی وه‌زیری وه‌ک ئاسه‌ف و ئه‌سپی با و زانینی زمانی ته‌یروته‌یر، هه‌موو به با چوون و خواجه هیه‌ج سوودیککی لی نه‌بینن.

شکوه: شکۆ آصف: ئاسه‌فی به‌رخیا، وه‌زیری شکۆدار و گه‌وره‌ی حه‌ززه‌تی سوله‌یمان (سلای خوی له‌سه‌ر)

اسب باد: ئه‌سپی با، مه‌به‌ست له ئه‌سپی با ئه‌وه‌یه که حه‌ززه‌تی سوله‌یمان بای وه‌ک ئه‌سپ به کارده‌هینا و به خیرایی و له‌سه‌ر پشتی با له جینگه‌یه‌که‌وه بو جینگه‌یه‌کی دی ده‌چوو منطق الطیر: ئاماژه به‌وه‌یه که سوله‌یمان زمانی بالنده‌کانی زانیوه، زانینی زمانی بالنده به باد رفت: به با چوو، له‌ناوچوو، تیاچوو خواجه: سه‌ردار، گه‌وره، لیره‌دا مه‌به‌ست له حه‌ززه‌تی سوله‌یمان (د.خ) طرف: سوود، فایده.

خواجه حافر ئه‌م به‌یتیه‌ی وه‌ک رۆشنکه‌ره‌وه‌ی به‌یتی پینشو هیناوه که دوا پله‌ی گه‌یشتن به لوتکه، خۆی له‌خۆیدا به‌ره‌وه نه‌مانچوونه، ئاشکرایه که حه‌ززه‌تی سوله‌یمان ناز و نیعمه‌تی خوی له‌به‌رده‌ستدابوو هه‌ر له گه‌وره‌یی و عه‌زه‌مه‌ته‌وه تا ژیرباربوونی با بو‌ی و زانینی زمانی بالنده‌کان که ئه‌مه‌ خۆی له‌خۆیدا گه‌یشتنه به که‌مالی مرۆیی (له رووی جه‌سته‌یییه‌وه)، به‌لام وه‌ک حافر ده‌لئی: ئه‌مانه هیه‌چیان سوودیان پین نه‌گه‌یاند و دواچار کۆچیکرد و سه‌ره‌نجامی هه‌ر نه‌مان و مه‌رگ بوو، ئه‌ویش دونه‌یای به‌جیه‌یشتن، به‌یته‌که ده‌لئی: گه‌وره‌یی و شکۆداری و

ناسه فی و ئەسپی با و زانینی زمانی تەبیروتیور هەموویان بەباچوون و هیچیان سوودیان بۆ
 حەزرەتی سولەیمان نەبوو، دەکرێ ئەم بەیتە بەوەش لێکدریشتەوه کە هەموو ئەمانە لە دەستی
 سولەیمان دەرچوون و کۆتاییان هات، بەلام لێکدانەوهی یەکەم جوانتر دیتە بەرچاو.

۸- بە بال و پر مرو از ره که تیر پرتابی

هوا گرفت زمانی ولی به خاک نشست

بە بال و پەر مەرو ئەز رەه کە تیری پەرتابی، هەفاگرفت زەمانی فەلی بە خاک نەشەست.
 بە بال و پەر لە ری لامەدە، چونکە گەرچی تەیری پەردار ماوہیەک بە ناسماندا بە لوتکە
 دەگات بەلام، دواجار دەچیتەوه خاک.

بال و پر: بال و پەر، لێرەدا درکەبە لە بوون و دەسەلات و دیار بوون مرو: مەرۆ
 رە: رینگە مرو ز راه: لەری لامەدە

تیر پرتابی: ناوی جوړە تیریەکە کە زۆر دەروات و پەر دەکەن بە کۆتاییەکیەوه بۆ ئەوهی
 زیاتر بە هەوادا بروات هواگرفت: گەیشتە لوتکە، تێپەری زمانی: ماوہیەک، زەمانیک
 ولی: بەلام خاک، زەوی نشست: بەخاکدا چوون، لە خاکدا نیشتن، چەقینە خاک.
 بەیتیکە لەو بەیتانە کە تیایدا خواجە حەزراستەوخۆ پەند و نامۆزگاریی خەلکی دەکات
 و ئاگاداریان دەکاتەوه کە خۆیان لێ نەگۆرێت ئەم جوړە نامۆزگاریکردنەش زۆرجار لە
 دیوانەکییدا بەرچاو دەکەوێ، خواجە دەلی: ئەی مەرۆف گەر بۆ ماوہیەک بال و پەر یا شتیکت
 دەستکەوت، واتە ماوہیەک بوویە خاوەن شت لە ری لامەدە و خۆت لێ نەگۆرێ، چونکە
 سەرەنجام هەردەبێ بچیتەوه ژیرخاک، چونکە مەرۆف هەروەک ئەو تیرە وایە کە کاتی ئەتەقینێ
 بۆ ماوہیەک لە ناسماندا بەرز دەبیتەوه، بەلام دواجار دەچەقیتەوه بە زەویدا و دەکەوێتە
 سەرخاک. ئێمە مەرۆفیش لە خاک دروستکراوین و دواوەن مائی دونیاشمان هەر ژیر گلە جا بۆیە
 پیویستە بە هۆی بەرزبوونەوه و دەسەلاتمانەوه لە رینگە حەق لاندەدین.

۹- زبان کلک تو حافظ چه شکر آن گوید

که گفتهء سخنت می برند دست به دست

زەبانی کلکی تو هافز چە شوکری ئان گویدە، کە گویتەبی سوخەنەت می بەرەند
 دەست بە دەست.

حەزرا زمانی قەلەمی تۆ چۆن سوپاسگوزاری ئەوه بیئت کە قەسە گوتراوەکانت دەست بە
 دەست دەبن.

کلک: قەلەم شکر: شوکر، سوپاسگوزار گفته: گوتراو سخن: قەسە
 گفتهء سخن: قەسە گوتراوەکان، چونکە دەکرێ قەسە زۆر بیئت، بەلام دەرئەبەردرێت و بە
 نەگوتراوی بچیتەوه، د. هروی بە سوودوەرگرتن لە نوسخە (قدسی) دیوانی حەزرا لە بری
 (گفتە) (تخفە) ی هیناوه، بەلام لە (قزوینی) و (خانلری) و (سودی) و نوسخە رەسەنە
 دیرینهکاندا (گفتە) هاتووه، بەهەر حال گەر (تخفە) بیئت ئەوا بە واتای دانسقه دیت
 می برند: دەبن، دەگیرن.

ئەم بەیتە لەگەڵ ئەوهدا داوا لە خۆی دەکات کە سوپاسگوزاری ئەو حالەتە بیئت کە
 شیعرەکانی دەست بە دەست دەبدرێن و گرنگیان پێ دەدریشت، ستایش و مەدحی خۆشی
 تێدا، چونکە دەیهوی پیمان بلی شیعەرەکانم هیندە نایابن دەست بە دەستیان پێدەکرێت
 ئەمەش سوپاسگوزاری دەوێت و نازانم قەلەمەکەم چۆن ئەم سوپاسگوزارییە دەرپرێت و لە
 ناستیدا خامەم کولە.

غزه لی په نجا و سپیه م:

به حری ره مہلی هه شتی مه خوبونی مه قسور

(فعلاتن فعلاتن فعلات)

۱- مطلب طاعت و پیمان و صلاح از من مست

که به پیمانہ کشی شهره شدم روز الست

مه ته له ب تاهت و په پیمان و سه لاه ته ز مہنی مه ست، که به په پیمانہ که شی شوهره شوه دم روزی ته له ست.

داوای گوپرایه لی و په پیمان و چاکبون له منی مه ست مه که، چونکه هه ر له روزی ته له ست هه به مه بخوری به ناوبانگ بووم.

مطلب: داوا مه که طاعت: گوپرایه لی، تاعه تی په روه ردگار

پیمانہ: پیتک پیمانہ کشی: مه به ست له مه ینو شیبیه

شهره شدم: ناوبانگم دهرکرد روز الست: روزی ته زه ل

(طاعت و پیمان و صلاح) کومه لی وشه ی جوانی ئاینین که به سهر زاری پساوانی ناینیبه و بیه و ده کری ههندی جار له لایهن روکاری و ریاکاریه وه بو مه به ستی نائاینی به کار به یترین، له حافظدا زور جار مه به ست له هینانی نیگه تیشی هم وشانه هم روه یانه. لی به دا له نیوان عشق و عیرفان له لایه که وه و هم په پیمان روکه شیبانه دا سنور داده نییت و خو ی ده خاته سنوری په که میان هه، خواجه به که سانه ی (وشکه سو فیه کان) که داوای لی ده که ن وه که خه لکی دیکه به کاروباره سهر زاره کیه کانی ئاینه وه مه شغو ل بیت ده لی: داوای ته وه له منیک مه که که نغروی عه شقی خودایی بووم و مه ستی ته وه عه شقم، که بیمه سهر ریگه ی تو و مه شغو لی کاره سهر زاره کیه کان یم، چونکه من هه ر له ته زه له وه به م شیوه بیه هه ویره که م شیلراوه و پیسوی مه یدان ی روکار نیم، به عاشق و عارف ناوبانگم دهر کرده.

۲- من همان دم که وضو ساختم از چشمه عشق

چارتکبیر زدم یکسره بر هرچه که هست

من هه مان دم که فوزو ساختم ته ز چه شه بی ئیشق، چارته کبیر زده دم یه کسه ره به ر هه رچه که هه ست.

من هه ر ته وساته ی که ده ستنو یژم له کانی عه شق هه لگرت یه کسه ره چوارته کبیره ی هه موو ته و شتانه م کرد که له جیهانی بووندا هه ن.

دم: سات

همان دم: هه مان ته وساته ی

وضو: ده ستنو یژ

چشمه: کانی، سه رچاوه چار: کور تکراوه ی (چهار) ه واته: چوار

تکبیر: الله اکبر کردن وه که ته کبیره ی سهر ته ی نو یژ

چار تکبیر: چوار جار الله اکبر کردن، چوار ته کبیر، ناما زه به به نو یژ ی مردوو که تیایدا چوار جار ته کبیره ده کریت و مه به ست لی و از هینانه له شتی یا که سی (د. غنی) دهر باره ی هم چوار ته کبیره نوسیویه تی: {نو یژ ی مردوو لای ته هلی سونه ت چوار ته کبیره ی تی دایه و شیعه پینج} هه ر له و جیگه یه دا د. غنی ته وه ره تده کاته وه ته مه به لگه ی سونی بوونی حافظ یاخود به کار هینانی شیوازی سونی بیت، به لکو له ئیراندا وه که په ند به کاره اتوه بو واز لی هینان و به جیه یشت

خواجه بو ته وه ی که زیاتر داوا کاره روو کاریه کان هیواپراو بکات، ده لی: من هه ره له وه ساته ی که له کانی عه شق ده ستنو یژم شوشت و چوومه نیو عه شقه وه، نو یژ ی مردوام بو هه رچی شتی دیکه ی نیو دنیا دابه ست و وازم له هه موویان هینا.

۳- می بده تا دهمت آگهی از سر قضا

که به روی که شدم عاشق از بووی که مست

مه ی بده تا ده ه مه ت ناگه ی ته ز سپری قهزا، که به روی کی شوه دم ئاشق و ته ز بووی کی مه ست.

مه یم بده ی تا له نه ی نیبه کانی قهزا و چاره نوس ناگادارت که مه وه و پیت بلیم عاشقی رووی کی بووم و به بوئی کی مه ست.

بده: بده دهمت: بته می

آگهی: ناگایی، زانیاری سر: سر، نه ی نی

ته وه ی مرؤف له کاتی ناگایی به به ندوبا وه کانی کومه لگه دا نایلیت یا ناتوانی بیانلیت، له کاتی ره ها بوون له م به ندودا وانه دا به ئسانی ده یانلیت، به نیسبه تی عارفه کانیشه وه ته وه ی که له کاتی ناگاییدا نه یانده گوت له کاتی حال و ناناگاییدا به عه شق ده یانگوت. خواجه ش ده لی: نه گه ر ده ته ی له نه ی نیبه کانی چاره نوس و قهزا ناگادارت بکه مه وه و بلیم عاشقی رووی کی بووم و به بوئی کی مه ست بووم، من ته و کاته پیت ده لیم، قوولی ته م مانایه له وه دایه که له مه جازیشدا مرؤف له حال ته مه ستیدا له سهر ی بی ناگاییه وه ناوی مه عه شقه که ی ده لی ت و به لام قسه کانی جیگه ی پروانیبه، چونکه له خو وه ده یانلیت، به لام مه ستی عیرفان له وه دا جیاوازه، که واقیعه ن عارف له دهر وه ی حال ته تابه تیه کانی به ته واوی ناتوانی دهر باره ی

مه‌عشوق قسه بکات نه‌وک له ترسدا قسه نه‌کات، به‌لام که ده‌چیتته‌وه نیو مه‌ستی ئیدی ناسانت ده‌رکی مه‌عشوق ده‌کات. به‌گوتیه‌کی دیکه ده‌کرئ ئەم حاله بگاته (شهود) و عارف له ریگه‌ی مه‌ستی عیرفانییه‌وه مه‌عشوق ته‌جه‌لی بکات و له ریگه‌ی جیلوه‌کردنه‌وه بینینی رویدات (مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی - قدس سره) له عه‌قیده کوردیه‌که‌یدا بینینی خودا له دونیادا به‌ جائیز ده‌زانی هه‌رچه‌نده پئی وایه واقیع نه‌بووه { مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی، عه‌قیده‌ی کوردی }، ئەم گوتانه‌ی خواجه حه‌قیقه‌تیکی عیرفانییه و چاو و گویی ده‌وی بۆ بینین و بیستن به‌لام له‌به‌ر نه‌بوونی ئەم چاو و گویییه ئەم جوژه گوتانه به‌ شه‌ته‌حات و قسه‌ی هه‌له‌ق و مه‌له‌ق دراونه‌ته قه‌له‌م.

٤- کمره کوه کم است از کمر مور این جا

نامید از در رحمت مشو ای باده پرست

که‌مه‌ری کوه که‌مه‌ست ئەز که‌مه‌ری مور ئین جا، نا‌ئومید ئەز ده‌ری ره‌مه‌ت مه‌شو ئەی باده په‌رست.

لیژده خۆراگری که‌مه‌ری کیو له خۆراگری که‌مه‌ری میژوله که‌متره، ئەی باده‌په‌رست له ره‌مه‌تی خودا نا‌ئومید مه‌به.

کمر: که‌مه‌ر	کوه: کیو	کمرکوه: که‌مه‌ری کیو
مور: میژوله	مشو: مه‌به	

له به‌یتته‌که‌دا (کوه) ناماژیه‌به (جبال) له نایه‌تی (٧٢)ی سوره‌تی (الاحزاب)دا که خودای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ئی‌مه ئەمانه‌تی خودا‌په‌رستی و عه‌شقی ئیختیاریمان بۆ ناسمانه‌کان و زه‌وی و شاخه‌کان - کیوه‌کان - نمایشکرد، به‌لام ره‌تیان کرده‌وه که بیخه‌ینه ئەستۆی خۆیان - هه‌لیگرن - و له‌وه ترسان به‌ ته‌واوی ئەدای نه‌که‌ن، مرۆف خستیه ئەستۆی خۆی، نایه‌ته‌که ده‌فه‌رموی (إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا).

ئەم ئەمانه‌ته گه‌وره‌یه‌ی خودا‌په‌رستی و عه‌شقی ئیختیاریه‌یه هینده گه‌وره و قورسه ته‌واوی مه‌خلوقاته به‌هیز و پته‌وه‌کانی وه‌ک زه‌وی و ناسمانه‌کان و کیوه‌کان له ناستیدا که‌مه‌ریان سست بوو، بۆیان هه‌لته‌گیرا، ته‌نیا میژوله‌ی بیه‌ژی که‌مه‌رباریک که مرۆفه شانی دایه ژیر ئەم لیپرسیراوتییه و له ناست ئەم ئیختیاره‌دا که‌مه‌ری له‌که‌مه‌ری کیو به‌هیزتر بوو، ئەوه‌ی شایانی باسه له نایه‌ته‌که‌دا باس له زالمی و نه‌زانی مرۆفه‌ده‌کات، که له راقه عیرفانییه‌کانی وه‌ک (خواجه رشیدالدینی میبیدی)دا زالم به‌وه راقه کراوه که مرۆفه له به‌رامبه‌ر

به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی خۆیدا زولمی کرد و گویی به به‌رژه‌وه‌ندی خۆی نه‌دا، نه‌زانیشی ئەوه‌بوو که وازی له به‌رژه‌وه‌ندی هینا و به عه‌قلی به‌رژه‌وه‌ندی‌جوازانه مامه‌له‌ی نه‌کرد(دواتر به درێژی لینی ده‌دوین)، به‌لام خواجه حافظ و عارفه‌کانی دیکه‌ی ئەم جیهانه‌ش ئەمه وه‌ک بیانویه‌ک بۆ لیخۆشبوونی خودا له به‌نده‌کانی ده‌هیننه‌وه هه‌روه‌ک (د. عبدالکریم سروش) ده‌لی (به‌هه‌شت به نرخ و به‌ها نییه به‌لکو به بیانو و به‌هانه‌یه).

چونکه گه‌وره‌یی مرۆفه‌له‌وه‌دایه که رازی بوو شان بداته ژیر قورستترین باری خودا که ئیختیاره، ئیدی خوداش له به‌رامبه‌ر ئەم عه‌شقه‌ی مرۆفدا عاشقانه ده‌جولیتسه‌وه و کرین و به‌هایه‌ک له نارادا نامینیت، خواجه له به‌یتته‌که‌دا ده‌لی: ئەی مرۆفی عاشق و باده‌په‌رست نا‌ئومید مه‌به له ده‌رگای ره‌مه‌تی خودا، چونکه له‌م هه‌لگرتنه‌دا که‌مه‌ری تۆیه‌کی وه‌ک میژوله لاواز و بیه‌یز له که‌مه‌ری کیوتیکی پته‌وه به‌هیزتربوو خودا ده‌ته‌خشی، ناکرئ باده‌په‌رست ئەوه مرۆفه عاره‌قخۆره بیت که مانای ئەمانه‌ت نازانی به‌لکو هه‌ر نا ده‌بی عاشقیکی عارفی عه‌شقه‌په‌رست بی که به‌ ناگاییه‌وه خودا ده‌په‌رستی.

٥- به جز آن نرگس مستانه که چشمش مرسد

زیر این طارم فیروزه کسی خوش ننشست

به‌جوز ئان نه‌رگسی مه‌ستانه که چه‌شمه‌ش مه‌ره‌ساد، زیری ئین تاره‌می فیروزه که‌سی خوش نه‌نشسته.

جگه له‌و چاوه مه‌ستانه که له چاوی به‌د دووربی، له ژیر ئەم تارمه‌ی پیروژه‌یه‌دا که‌سێک به‌خۆشی دانه‌نیشته.

به‌جز: جگه نرگس: نیرگز، مه‌به‌ست له چاوی مه‌سته

چشمش مرسد: چاوی پیسی پئ نه‌گا، له چاوی به‌د دووربی طارم: تارم، ناسمان فیروزه: پیروژه‌یی، شین نشستن: دانیشتن، گوزه‌راندن

جگه له چاوه مه‌سته‌کانی که له ژیر تاقی برۆیدا به مه‌ستی و جوانی ئارامی گرتوه و - خوابکات له چاوی به‌د دوور بی - له ژیر ئەم ناسمانه شینه‌دا هیچ که‌سی به‌خۆشی گوزه‌رانی نه‌کردوه و هه‌میشه له نا‌ره‌حه‌تیدا بووه.

یاخود جگه له چاوی یار که له شوینی دروست و راستی خۆیدا له ژیر تاقی برۆیدا مه‌ستانه ئارامی گرتوه، هیچ که‌سی له‌ژیر ئەم تاقه پیروژه‌یه‌ی ناسماندا ریک و دلیرانه له جیی شیاوی خۆی دانه‌نیشته‌وه.

۶- جان فدای دهن ت باد که در باغ نظر

چمن آرای جهان خوشتر ازین غنچه نیست

جان فیدای دهه نهدت باد که دهر باغی نه زهر، چه مهن نآرای جههان خوشتر نه زین غونچه نه به ست.

گیان به فیدای دهمت که له باغی ته ماشادا رازینه روهی باخی جیهان له م خونچه یه جوانتری خهلق نه کرده.

دهن/دهان: دهم نظر: ته ماشا

چمن آرا: ریخخه ری باغ و میرغوزار، نه وکسه سی باغ و میرغوزار دهر پازینیته وه

چمن آرای جهان: رازینه روهی باغی ژیان، مه به ست له خودایه

خواجه گیانی خوی ده کاته فیدا و قوریانی دهمی مه عشوق که ههر له خونچه یه کی نه کراوه ده چی له بچوکیدا و پیی وایه که خودای رازینه روهی و ریخخه ری نه م باخی جیهان له باخی ته ماشادا جوانتر له م خونچه یه خهلق نه کرده.

۷- حافظ از دولت عشق تو سلیمانی شد

یعنی از وصل تواش نیست به جز باد به دست

هافز نه ز دۆوله تی ئیشقی تو سوله یمانی شود، یه ئنی نه ز فه سلی توئه ش نیست به جوز باد به دست.

حافظ له بهر که تی عه شقی تووه گه یشته پله ی سوله یمان، واته له وه سل و به یه کگه یشتنی تو جگه له با هیچی له ده ستدا نییه.

سلیمانی: وه ک سلیمان، هه زره تی سوله یمان (سلاوی له سه ر بی) که ده سه لاتی به سه ر مه خلوقاتی سه ر زه ویدا هه بوو

باد در دست داشتن: با له ده ستدابوون، بوونه خاوه ن با، هیچ له ده ستدا نه بوون

حافظ پیی وایه به هیوی بهر که تی عه شقی مه عشوقه وه به مه قام و پله ی هه زره تی سوله یمان گه یشته وه هه روه ک چۆن سوله یمان نه مری به با ده کرد و با ی له ژیر ده ستدابوو نه میش له وه سلی یار ته نیا با ی له ژیر چنگدا ماوه، جوانی لیکچواندنه که له وه دایه که با به ده ستبوونی هه زره تی سوله یمان نیشانه ی ده سه لاته به لام با له ده ستبوونی حافظ نیشانه ی به هیچ نه گه یشته نه. خواجه نه گه یشته وه به وه سلی یار و ده ستکه وتی (با) زیاتر نییه، به لام نه مه ش گه یاندویه تییه مه قامی هه زره تی سوله یمان، هه رچه نده به یته که نه وچۆره ستایش کرده ی تیدا نییه.

غەزەلى پەنجا و چوارەم:

بەحرى ھەزەجى ھەشتى ئەخرەبى مۇسبەغ
(مفعول مفاعيلن مفعول مفاعيلان)

۱- در دیر مغان آمد یارم قدحی در دست

مست از می و میخواران از نرگس مستش مست

دەر دەیری موغان نامەد یارەم قەدەھى دەر دەست، مەست ئەز مەى و مەبجاران ئەز نەرگسى مەستەش مەست.

یارم پىك بەدەست ھاتە دىرى موغانەو، ئەو مەستى مەى و مەپنۆشانىش لە تاو نىرگى مەستى مەست بوون.

دیر مغان: پەرستگای زەردەشتیەکانە بەلام حافر زیاتر بۆ مەبجانە و شوپىنى مەستبوون بەکارى دەھىنى چۆنکە لە دىرىنىشدا مەپنۆشى تیايدا ناساى بوو

قدح: پىك، جام   قدحى: پىكى
میخواران: مەپنۆشان   نرگس مست: چارى مەست

يارى چاو مەستم پىك بەدەستەو ھاتە دىرى موغان و جىگەى مەپنۆشانەو، ھەمو مەپنۆشان لە تاو چارى مەستى مەستبوون، لە کاتىکدا یارم بە مەى و شەراب مەستبوو، واتە: لە کاتىکدا خۆى مەست بوو چارى خومار و مەستىشى ھەموو دىرىنىنى مەستکرد.

۲- در نعل سمند او شکل مه نو پیدا

وز قد بلند او بالای صنوبر پست

دەر نەئلى سەمەندى ئو شەكلى مەھى نۆو پەپىدا، قەز قەدى بوولەندى ئو بالای سنۆبەر پەست.

لە نالى ئەسپى ئەو شىوہى مانگى تازە دەرکەوت و لە بالای بەرزى ئەویش بالای سنەوبەر پەست و خواربوو.

نعل: نال   سمند: ئەسپ، ئەسپىكە كە رەنگى مايل بە زەردىيە
مه: مانگ   نو: نو، تازە   پيدا: دەرەكەوت، دەھاتەوہ ياد
قد: قەد، بالا   بلند: بەرز   پست: پەست و خوار

خواجه لەم بەيتەدا وەسفى جوانى يار دەكات ئەو يارەى كە لە نالى ئەسپەكەى ورددەبىتەوہ شىوہى مانگى يەكشەوہت دەخاتەوہ ياد، وەك بلىنى مانگى يەكشەوہ لەم نالى ئەسپەى يار

وەرگىرابى، ھەرۋەھا لەتاو بەژن و بالای بەرزى ئەم يارەشەوہ بالای جوان و رىكى سنەوبەر خوار و پەست ياخود بى نرخ و كورتە.

۳- آخر به چه گويم هست از خود خبرم چون نيست

وز بهر چه گويم نيست با وى نظرم چون هست

ئاخەر بە چە گويم ھەست ئەز خود خەبەرەم چۆن نىست، قەز بەھرى چە گويم نىست با قەى نەزەرەم چۆن ھەست.

ئاخر چۆن بلىم خەبەرەم لە خۆم ھەيە لە کاتىکدا لەخۆم بى خەبر و بى ناگام و بۆچى بلىم روى نەزەرم لەو نىيە لەکاتىکدا كە وايە.

آخر: ئاخر، لىرەدا بۆ تەئكىد و جەختکردنەوہ ھاتوہ   از خود خبر داشت: ناگا لەخۆبوون، بەلام لىرەدا بە نەرى بەکارھاتوہ   بهر: بۆ   وى: ئەو   نظر: تەماشاکردن

يار دىتە دىرى موغان و ئىمەى عارفان و بادەنۆشانى رىگەى تەرىقەتەيش ھەمومان بە ھاتنى يار ھەيران و سەرسام دەبين و لە خۆمان بى ناگا دەبين، ئىدى لەو بىناگاگابوونەدا توانى سنوردارکردنى ھىچيمان نامىتت و دەشبين، لەم ھالەتەدا خواجە ئەم بەيتە دەلى: ئاخر چۆن

بلىم ھەيە، دەرکى لىرەدا ھەيە بۆ (يار) ياخود بۆ (ناگاداربوون) بگەرپتەوہ (د. ھروى) پىي وايە بۆ يار دەگەرپتەوہ و دەنوسى: بە ھاتنى مەعشوق بەشپوہەك لە خۆم بى ناگابووم لە بوونى خۆم بى ناگابووم، کاتىکىش لەخۆم بى خەبەر بووم چۆن بتوانم لە بوونى ئەو خەبەر بەدەم و بلىم ھەيە، بەلام (سودى) پىي وايە كە: چۆن بلىم ناگام لە خۆيە لە کاتىکدا ناگام لە خۆ نىيە واتە چۆن دەتوانم بانگەشەى (من عرف نفسه) بکەم لەکاتىکدا وانىم.

لە راستىدا بە بەلگەى نىوہ دىرى دوەمى بەيتەكە (ئەو) يارە، ئاخر چۆن بلىم ھەيە لەکاتىکدا كە ئەو دەرەكەوئى منى عاشق مۇسائاسا توشى بى ناگايى دىم و پىش رۆشتنى ئەو بە ناگا نايەمەوہ، ئەمە ئەو ھالەتەيە كە عارفەکان تىيدەكەون و لەكاتى جىلوہکردنى مەعشوقدا بوونى خۆيان دەخەنە لاوہ. دىسانەوہ چۆن و بۆچى بلىم نىيە لەکاتىکدا لە بەرامبەرمدايە و سەبرى دەكەم، كە مەعشوق جىلوہ دەكات بۆ عاشقان بە شپوہەكەى حەقىقى

ھەيە بەلام بى ناگابوونى عاشقانىش دەبىتە مايەى نەتوانىنى خەبەردان.

۴- شمع دل دمسازان بنشست چو او برخاست

و افغان ز نظر بازان برخاست چو او بنشست

شەمى دلى دەمسازان بنشەست چو ئو بەرخاست، قە ئەفغان ز نەزەربازان بەرخاست چو ئو بنشەست.

کاتی نه ههستا مومی دلی هاوده مان کوژایه وه، بهلام که دانیشته وه هاواری شادی له عاشقی نه زه ریازه وه ههستا.

شمع: موم دمسانان: هاوده مان، هاوړپیان

بنشست: دانیش، بهلام لیږده له گهل مومدا هاتوه و به واتای کوژانه وه به کاردیت برخاست: ههستا افغان و فغان: هاوار

نظر بازان: واته نه وهی که هه رکه س ببینی خوخی بووی، جوانبینان

وهک گوترا رویشتنی موم کوژانه وهی مومه. شاعیر دلی هاوده مانی کوری مه عشوقی به موم هیناوه و به درکه دهلی: کاتی یار نیازی روشتن بکات و ههستی مومی دلی هاوده مانی کوری مه عشوق رو له کزی دهکات و ده کوژیتته وه، بهلام کاتی داده نیشیتته وه و بریاری مانه وه ده دات ئیدی هاواری شادی له جوانبینان و نه زه ریازان به رزده بیتته وه، چونکه کورپیان به یار گهرم و چرای دلیان به و درهوشانه.

۵- گر غالیه خوشبو شد در گسیوی او پیچید

ور وسمه کمانکش گشت در ابروی او پیوست

گهر غالیه خوشبو شود دهر گیسوی او پیچید، فهر فسمه که مانکesh گشت دهر نه بروی او په یشه ست.

گهر غالیه بوخوش بووه له بهر نه وهیه که له پرچی نه و پیچراوه و گهر وسمه ش بووه ته تیرهاویژ (که ماندان) له م روهویه له بروی نه و گیراوه.

غالیه: ماددهیه کی ره شه له میسک و عه نبر دروست دهلی که ژنان بو رهنگر دنی پرچ و بوخوشکردنی نه دنام و زولف و خال به کاری دهینن {فرهنگ زبان فارسی، آلاستی}

خوشبو: بوخوش گیسو: پرچ پیچید: پیچرا

وسمه: مادهیه کی سهوزی مهیله و شینه که له گه لای گیای وسمه ودره گپیت و ژنان بروی

خویانینان پی رهنگ ده کرد کمانکش: تیرهاویژ، تیره نداز ابرو: برو

پیوست: لیږده به مانای (گیرا) دیت

هه مو شته جوان و بوخوشه کان له مه عشوقه وه جوانی و بوخوشیبیان ودرگرتوه، بو نمونه مادهی غالیه که به رهنگی جوان و بونی خوش به ناوبانگه هوکاره کی بو نه وه ده گه ریتته وه که له پرچی یار پیچراوه و گیراوه بویه بوخوش و جوان بووه، هه روه ها گهر وسمه ش وهک تیرهاویژیک کاریگهری له سه ر دلان دهکات و بو رهنگر دنی برو به کاردی له وهویه که له بروی

یار گیراوه و سه رنجراکیشی بروی یار نه و سه رنجراکیشی و تیره ندازهیهی به ویش داوه که تیر له دلان ده دات.

۶- باز آی که باز آید عمر شده حافظ

هرچند که ناید باز تیری که بشد از شست

بازنای که باز نایده نومری شودهیی هافر، هه رچند که نایده باز تیری که بشود نه ز شه ست.

بگه رپوه تا ته مهنی تیپه ریوی حافظ بگه رپته وه، هه رچنده تیریک که له که مان درچوو ناگه رپته وه.

باز آی: بگه رپوه شده: روشتوو

عمر شده: ته مهنی روشتوو، ته مهنی تیپه ریو

ناید باز: نایه ته وه بشد: درچوو، تیپه ری

شست: په نجه گه وره، لیږده مه به ست له و جیگه یهیه که له کاتی تیرهاویشتندا تیره که و که مانه کی پیده گپیت

هه روهک چون تیریک هاویژرا ئیدی جاریکی دیکه مه حاله بگه رپته وه نیو که وان له گهل زاینی نه م راستیه شدا که حافظ ده زانی ته مهن وهک نه و تیره یه و که تیپه ری ئیتر ناگه رپته وه به لام به مه عشوق دهلی: وهره تا له گهل هاتنی تودا و له خوخی هاتنی توره ته مهنی روشتوو بگه رپته وه هه رچنده مه حاله.

غزه لى په نجا و پېنجه م:

به حرى موجته سى هه شتى مه خوبونى نه سله مى موسبه غ

(مفاعلهن فعلاطن مفاعلهن فع لان)

۱- به كوى ميكدده هر سالكى كه ره دانست

درى دگر زدن اندیشه تبه دانست

به كوى مه يكدده هر سالكى كه ره دانست، دهري ديگر زده دن نه اندیشه بى ته به ه

دانست.

هر رېبوارىك ريگه كولاى مه بخانه دوزيبه وه، له دهركاى ديكه دانى به بېرىكى پوچ زانى.

سالك: رېبوار، رېبوارى ريگه ته ريقه ت دانست: زانى در: دهركا

زدن: لېدان اندیشه: بېر تبه: پوچ، خراب

له به تبه كده باس له گرنگى و گوره بى مه بخانه ده كړيت، نه و سېحره ي كه مه بخانه

هه يه تى كه هه موو ماله كانى ديكه ش ده خاته ژير جادووى خويه وه، پيش شه وه له به تبه كه

بدوين - هه رچنده پيشتر لى دواوين - له خودى مه بخانه نه دوين، له حافظ يا خود له شيعرى

عيرفانيدا، مه بخانه و خرابات به (كوږى هيمن و نارامى دؤستان، خانه قا، دللى مورشىدى

ته او { سجادى، فرهنگ لغات و اصطلاحات و تعبيرات عرفانى، ميخانه خرابات... }

دراو ته قه له م، هه روه ها له فهره نكه كه ي (حافظ تيمورى) دا به (قدم مناجات) لېك دراو ته وه.

(سالك) پيش هه مان عارفى ريگه ته ريقه ته، له راستيدا نه و حالته ي كه له ناخى عارفا به

گه يشتن به هر يه كيك له م مانا جوانانه ي مه بخانه دروست ده بى دابرا نيكى روحيه له

دهركا كانى ديكه دنيا و په يوه ست بوونه به دهركاى موناجاته وه - له ماناى موناجاتى

مه بخانه - دا، هه ربويه ش كاتى په ي به گوره بى نه و ماله جوانه ده بات چوونه نيو بوواره كانى

ديكه يا خود دلدان به بوواره ماديه كانى دنياى به لاره پوچ ده بى، خواجه له م باكگراونده وه

ده لى: هه عارفىك ريگه ي مه بخانه دوزيبه وه و گه يشته حاله جوانه كانى موناجات نيدى

چوونه نيو هه ر بواريكى ديكه ي مادى يا خود له دهركا دانى ماله كانى ديكه و شوينه كانى ديكه

به پوچ و بى سوود ده زانيت، يا خود له ماناى گشتى مه بخانه دا كه عشق و عاشق بيه، هه ر

كه سيك كه ريگه ي گرته به ر ده و ام ده چي ته به دهركاى عشق و مه بخانه و سه رچاوه كانى

ديكه به پوچ و بى سوود ده زانيت.

۲- بر آستانهء ميخانه هر كه يافت ره ي

ز فيض جام مى اسرار خانه دانست

به ر ناستانه بى مه بخانه هه ركه يافت ره ي، ز فه يزى جامى مه ي نه سرارى خانه قه ه دانست.

هه ر كه سى ريگه يه كى بو گه يشتنه به رده ركاى مه بخانه دوزيبه وه، به به ركه تى جامى مه ي نه ينيه كانى خانه قاى زانى.

آستانه: به رده ركا فيض: لافار، به ركه ت، لافاوى ره جه ت و به ركه ت خانه قا

ميسراعى يه كه م هه روه ك ميسراعى يه كه مى به يتى پيشوه، چو نكه به ركه ت و سوودى

چوونه نيو عه شقى نيا له و موناجات ته نيا به پوچ زانينى بېر و ريگه كانى ديكه نيه، به لكو

يه كيكى ديكه له به ركه ت و سووده كانى ديكه ي ميسراعى دووه مى نه م به يته يه كه تيايدا

ناگادار بوونه له (اسرار خانه) نه ينيه كانى خانه قا، نه م نه ينيه كانى خانه قا لاي (د. هروى) ريا و

رياكارى و روپوشى خانه قانشينان، واته ريا و بانگه شه ي سو فيه دنيا ويسته كان {ج ۱،

ل ۲۵۰}، به لام لاي (سودى) ناگادار بوونه له نه ينيه كانى خانه قا، بوونه شه هلى كه شف و

زانينه واته مرؤف وه خانه قانشينان نه ينيه كان ده زانى {ج ۱، ل ۳۲۰}، وه ك ده رده كه وي

د. هروى رووه نيكه تيفه كه ي نه م ده ربرينه ي وه رگرتوه و سووديش رووه پوزه تيفه كه ي و هه ر دو

ليكدانه وه كه ش جيكه ي تيرامان.

خواجه حافظ ده لى: كاتى مرؤف ده چي ته نيو دنياى عيرفان و عه شقى حه قيقى خودا، نيدى

له و عه شقه دا هه موو نه ينيه كانى خانه قاى بو ده رده كه وي ت و ده يانزانيت، نه مه ش به ركه تى

نه و عه شقه يه واى ليده كات ناگادار بيت له نه ينيه كانى خانه قا، چ رووه نيكه تيفيه كانى بيت

يا خود رووه پوزه تيفيه كانى، به لام كاتى مرؤف ده بيته عارف بېرى لاي شته لاره كييه كان

نامي نيت و له م باره شدا نه ينيه كان هينده روحى و به رز ده بن شه ونده مادى و نرم نابن،

هه ربويه به نده واده زانم به ركه تى عه شق شتى جوان و به رز بو مرؤف ده رده خات، چو نكه به بى

شه وه ش نه ينى خانه قا ده زانيت.

۳- زمانه افسر رندى نداد جز به كسى

كه سرفرازى عالم درين كله دانست

زه مانه شه فسه رى ريندى نه داد جوز به كه سى، كه سه رفه رازى ناله م ده رين كوله ه

دانست.

رۆژگار تاجی رهندي نه داوه به كهس شهو كهسه نه بئ، كه سه ربلندي جيهانی لهم
كلاوه دا بئینی.

زمانه: رۆژگار
سرفرازی: سه ربلندی، سرفرازی
افسر: تاج
كله/كلاه: كلاو
رندی: بی باکی

مهسه له یه کی ساده، به لام قوون لهم به یته دا به دی ده کریت، شهویش مهسه له ی
شیابوونی مرۆقه کانه وهك شهوی كه ههن، كورد وتهنی (خودا كاری نابه جی ناكات،
تاکیو نه بئینی به فری تی ناكات) خودا کاتی خۆشییهك یاخود باریك یا جوړه ژبانیک یاخود
ههر تاییه ته ندییه کی دیکه ده به خشی به كه سیک شیایو شهو كهسه یه، به لام مرۆقه کان بهم
حقیقه ته نازانن، له مهسه له ی رهندي و گرتنه به ری ریازی بی باکیدا جیاوازییهك به دی
ده کری، چونکه ههر كه سیک بایه خ و به های شهو ژبانیه نه زانیت زه مانه/خودا پیتی
نابه خشیت، به لكو پیداو یستی گه وره ی به خشینی ریازی رهندي/عارفی به مرۆقه ناسین و
زانینی به های شهو جوړه ژبانیه یه، شهمش هه مان شهو ئایه ته قورناییه ده خاته بیر كه
(والدین جاهدوا فینا لنهدینهم سبنا - شهوانه ی ههول له پیناو گیشتن به نیمه ده دن،
رینوینیان ده كه یین بۆ ریگاگانی خۆمان) {العنكبوت، ۶۹} به لام له به یته كه دا ته نیا له
بری هه ولدان ده ركرردن به بها و نرخي شهو مۆدیله له ژبان بهسه بۆ شهوی كه بدریت به
مرۆقه. خواجه له به یته كه دا ده لئ: زه مانه تاج و شكۆی ژبانی رهندي و بی باکی و ئازادی
له به ندوداوه كانی كۆمه لگه ته نیا به كه سائیک ده دات كه سه ربلندی و گه وره یی جیهان لهم
جوړی (كلاو) ژبانیه دا ههست پی بكن، كلاو بیرخه رهوی دهسته ی رهنده كانه كه كلاویکی
تاییه تیان له سه رناوه.

۴- ورا ی طاعت دیوانگان ز ما مطلب

كه شیخ مذهب ما عاقلی گنه دانست

فه رای تائه تی دیقانه گان ز ما مه ته له ب، كه شه یخی مه زه به بی ما ئاقلی گونه ه
دانست.

جگه له عیباده تی شیتته كان هیچ له نیمه داوا مه كه، چونکه شیتخی مه زه به بی نیمه عاقلی
به گونا ه زانی.

ورای: له پشت، زیاتر له، جگه له، له (ورا یی عه ره بییه وه هاتوو

طاعت: گو پرایه لئ، عیباده ت دیوانگان: شیتته كان گنه: گونا ه

طاعت دیوانگان: عیباده تی شیتته كان له عیرفاندا (دیوانه) كه سیكه كه یاساگانی عه شق
به سه ریدا زال بوویتت و شیتتیش حاله تی زال بووی یاساگانی عه شقه، ئیدی عیباده تی
شیتته كانیش ده بیتته عیباده تی عاشق و عارفه كان.

روو به مه عشوقی حقه و زۆر به ساده یی و دۆستانه ده لئ: جگه له عیباده تی شیتته كان،
یاخود زیاتر له عیباده تی شیتته كانمان لئ داوا مه كه، چونکه له مه زه به كه ی نیمه دا و كه زۆر جار
خه لکی به عاقلی ده دنه قه لهم و خۆشان له نیوان عه قل و عه شقا پیه ونه دییه کی دۆستانه
نابینین، یه كینك له بۆچوونه عاشقی و عارفییه كان پیه ونه دیی نیوان عه شق و عه قل به
پیه ونه دییه کی نینگه تیقی ده زانن و له نیو عیرفان و و فله سه فه دا تا نیستاش قسه له و پیه ونه دییه
ده کریت و به بنه ست نه گه یشتوو، (یوهان کریستف بوورگل) له وتاریكدا كه (خوسره و ناقد)
وه ریگی پراوه ته سه ر فارسی به ناوی (عه قل و عه شق له دیدگای حافزه وه)، به دووردریژی له
پیه ونه دیی نیوان عه قل و عه شق لای حافز ده دوت، له هه ندی به شی وتاره كه یدا هاتوو: شهو
كه سه ی ئاشنای شیعی فارسی یا عیرفانی ئیسلامییه ناگاداری دژایه تی نیوان عه قل و عه شقه و
ئاگای له و سوو كرده شه كه شاعیره عاشقه لاهوتی و ناسوتییه كانیش له ئیسلامدا قسه ی له
باره وه ده كهن، شهمه سونه تیکی كۆنه كه تیایدا شه زمون و نه زه رگه ری پیکه وه گری ده دریین.
ئه فلاتون له (فایدروس) دا عه شق به (شیتی ئیلاهی) ناو ده نیت و شهو سروده ش كه (پۆلسی
نیردراو) یش له یه كه م نامه یدا بۆ قه ره نتینییه كان نووسیه تی ستایشی عه شقی كرده وه. بۆ نمونه
شه م به یته ی (مه ولانا جلال الدینی رۆمی - قدس سره -) كه ده فه رموئ:

دوور بادا عاقلان از عاشقان دوور بادا بووی گلخن از صبا

مه ولانا له شیعیریکی دیکه دا شیتتی دیوانه یی وهك ریگه ی رزگاری عاشقان به م شیتوه یه
وه سفده كات:

چاره ای كو بهتر از دیوانگی بوسكلد صد لنگر از دیوانگی

ای بسا كافر شده از عقل خویش هیچ دیدی كافر از دیوانگی

رنج فربه شد، برو دیوانه شو رنج گردد لاغر از دیوانگی

واته: (چاره یهك باشتر له دیوانه یی كوا، سه د له نگره له دیوانه یی په یدا ده ب، چه نده ها له
عه قلی خۆیه وه كافر بو، هیچ كافریتك دیوه كه له دیوانه ییه وه بو بیت، رنج قه له و بو برۆ
دیوانه به، له دیوانه ییدا رنج لاواز ده بی)

روانگه ی حافزیش بۆ عه قل و عه شق له سه ر سونه تی كۆن و شیوازه جیاوازه كانییه تی،
چه ندین جار حافز عه شق و رهندي ده كاته هاتوای رهندي، لای فه یله سووفانی ئیسلامی به

تایبه‌تی فه‌یله‌سوفه‌کانی روژ‌هه‌لآت وهك (تیبین سینا، شهاب‌الدینی سوه‌ره‌وه‌ردی و تیبین عه‌ره‌بی نه‌نده‌لوسی) زۆر فراوانیان کردووه و له‌م دنیا‌بینیییه‌دا عه‌شق وهك بالآت‌ترین نه‌سلی جیهان و بالآت‌ر له (گیانی بیر‌که‌ره‌وه - NOUS) وه‌یه و بالآت‌ره له عه‌قل به‌پله جو‌راو‌جو‌ره‌کانیییه‌وه.

هه‌ربۆیه‌ ئه‌ی مه‌عشوق به‌ عیباده‌تی شیتانه و عاشقانه و عارفانه‌ی ئیمه‌ رازی به، چونکه شیخ و رابه‌ری بۆ‌چوون و مه‌زه‌به‌که‌ی ئیمه‌ باوه‌ری به‌ سه‌رداری عه‌قل نییه و به‌ گونا‌هی ده‌زانی.

خواجه له‌م به‌یت‌ه‌دا ئه‌و مه‌زه‌به‌ ده‌خاته‌روو که ده‌یه‌وی لیبه‌ره مه‌عشوق رازی بکات و تاعه‌تی بکات که ئه‌ویش ری‌بازی عاشقانه‌ی شیتانه‌یه نه‌وهك مه‌زه‌به‌ی عه‌قل.

۵- هر آنکه راز دو عالم ز خط ساغر خواند

رموز جام جم از نقش خاک ره دانست

هر ئانکه رازی دو ئالمه ز خه‌تی ساغه‌ر خاند، رموزی جامی جه‌م نه‌ز نه‌قشی خاکی ره‌ه دانست.

هر ئه‌وه‌ی که توانی نه‌یتی دوو جیهان له‌ هیللی پیکدا بچوینیت‌ه‌وه، ره‌مز و هیماکانی خامه‌که‌ی جه‌مشیدی له‌ هیللی ساده‌ی خاکی ری‌دا زانیوه.

آنکه: ئه‌و که‌سه‌ی که دو عالم: دوو جیهان، دنیا و ئاخیره‌ت

خط ساغر: هیللی کی‌شراوی سه‌ر پیک یاخود پیاله، ده‌لین (جه‌مشید) له‌ کۆر و کۆبوونه‌وه‌کانی خۆیدا پیکینکی تایبه‌تی هه‌بوو، که حه‌وت هیللی ریکی تیدابووه بۆ هه‌ر یه‌کی له‌ ناماده‌بووان به‌ پیتی له‌ باری و ناماده‌یی خۆی تا هیلینکی دیاریکراو شه‌رابی بۆ تی‌کردووه له‌ ئه‌ده‌بیاتی ئی‌رانی پاش هاتنی ئی‌سلام ئه‌م هیلانه‌ هینراون هه‌ر هیلینک ناویکی هه‌بووه رموز: هیماکان، ره‌مه‌کان جام: پیک

جام جم: پیکینک بووه که به‌گوت‌ه‌ی ئه‌فسانه‌کان جه‌میشد هه‌والی جیهان و نه‌یتییه‌ شاراوه‌کانی تیدا بینویه و سیفه‌تی ده‌رخستنی غه‌یبی هه‌بووه.

نقش خاک ره: هیللی خاکی سه‌رپی، جینگه‌ پێ و شتی دیکه که له‌ خاکی ری‌گه‌دا ده‌رده‌چن له‌م به‌یت‌ه‌دا جامی جه‌م له‌ به‌رامبه‌ر دللی عارف یاخود پیک شه‌رابدا هاتووه که ده‌بیته‌ شوینی ده‌رکه‌وتنی غه‌یب و نادیارییه‌کان، له‌ کاتیکدا که جامه‌که‌ی جه‌مشید زۆر به‌ نرخ بووه له‌و سه‌رده‌مه‌دا هاوتای نه‌بووه، به‌لام لی‌ره‌دا شاعیر ده‌لی: ئه‌و که‌سه‌ی که به‌ هۆی ته‌ریقه‌ت و عی‌رفانه‌وه به‌پله و پایه‌یه‌کی وا بل‌ند ده‌گات که رازی هه‌ردوو جیهان له‌ پیک ساده‌ی شه‌رابدا

ده‌بینی، واته‌ راز و نه‌یتی هه‌ردوو جیهان له‌ عه‌شق و عی‌رفاندا ده‌بینی به‌ شی‌وه‌یه‌ک ئه‌و نه‌یتییه‌نه‌ی که جامه‌که‌ی جه‌مشید له‌وپه‌ری توانیدا نمایشیان ده‌کات ئه‌م له‌و شوین پی و هیلانه‌دا ده‌یانینیی که له‌سه‌ر خاکی سه‌ره‌پیدا ده‌کیشرتین یاخود به‌جی ده‌مینن، بی‌گومان له‌ خاکی سه‌ره‌پیشدا به‌رده‌وام هیله‌کان کال ده‌بنه‌وه یاخود ره‌ش ده‌بنه‌وه.

واته: دللی مرۆف ده‌توانی به‌پله و پایه و مه‌قامیک بگات که له‌ نه‌یتییه‌کانی جامه‌که‌ی جه‌مشید زۆر زیاتر بزانی و ئاگادار بیت.

۶- دلم ز نرگس ساقی امان نخواست به‌جان

چرا که شیوه‌ء آن ترک دل سیه دانست

دلمه‌ ز نه‌رگسی ساقی ئه‌مان نه‌خاست به‌جان، چرا که شیفه‌یی ئان تورکی دل سیه‌ه دانست.

دلم بۆ زیندوو‌بوون (گیانی خۆی) داوای له‌ ساقی نه‌کرد، چونکه شیوه‌ و ری‌وره‌سمی ئه‌و تورکه دل‌ره‌قه‌ی زانی.

نرگس: نیرگز، درکه‌یه له‌ چاو امان: دالده، په‌نا

امان خواست: داواکردنی دالده چراکه: چونکه ترک: جوانی دل‌ره‌ق

دل سیه: دل‌ره‌ش، مه‌به‌ست له‌ سو‌مای چاوه که ره‌شه

ده‌لی: دلم چونکه ده‌یزانی چاوی ره‌شی ساقی دل‌ره‌ق و بی‌به‌زییه و خه‌ریکی عاشق کوزییه بۆیه داوای دالده و په‌نای له‌و چاوه ره‌شه نه‌کرد که گیانی به‌ سه‌لامه‌ت ده‌ربکات و نه‌یکوژی.

۷- ز جور کوکب طالع سحرگهان چشم

چنان گریست که ناهید دید و مه دانست

ز جووری که‌وه‌بی تالده‌سه‌ه‌رگه‌هان چه‌شه‌م، چونان گریست که ناهید دید و مه‌ه دانست.

کاتی سه‌حه‌ران چاوم له‌ تاو زولم و سته‌می ئه‌ستیره‌ی به‌خت به‌ شی‌وه‌یه‌ک گریا که ناهید بینی و مانگ زانی.

جور: جه‌ور، سته‌م کوکب: ئه‌ستیره

طالع: به‌خت کوکب طالع: ئه‌ستیره‌ی به‌خت

سحرگهان: کاتی سه‌حه‌ر گریستن: گریا، له‌ چاوگی (گریستن) گریان وه‌ریگراوه

ناهید: ئه‌ستیره‌ی زه‌رده‌یه سی‌به‌مین ئه‌ستیره له‌ پیکه‌ته‌ی ئاسمانی زه‌ویدا که له‌ عه‌ره‌بییدا پینان ده‌وتری:

قمرست و عطارد و زهره

شمس و مریخ و مشتری و زحل

به لآم له فارسیدا بهم شیوهیه ناونراون:

کواکب مه و تیر و ناهید میدان

چو خورشید و بهرام و برجیس و کیوان

{سودی، ج ۱، ل ۳۲۳}

له راستیدا بهخت و نهستییه بهخت یه کیکه لهو چه مکانه کی که به پیی کات و شوین و حالته پیناسه کی خوی ده گوریت و زور مه حاله بتوانریت پیناسه کی دیاریکرای ته نانهت لای که سیکیش هه بیت، چونکه په یوه ندی راسته و خوی به سهر میزاج و کات و شوینی پیناسه کردنه که وه هه یه، لیره دا شاعیر له بهخت و نهستییه بهخت دلگرانه و پییویه که زولم و جهوری لیکردوه له بهرام بهر هم زولم و جهوری نهستییه بهخت هیهچی پی ناکریت که ده لاین: له چاره نووسی مرؤفدا کاریگری هه یه، هه بویه له کاتی سه هردا ده گریهت و هم گریانهش هیئنده به خوړ ده بیت مه خلوقاتی ناسمانه کان لئی ناگادار دهن خودی خواجه ده لئی: شاعیر له تاو نهستییه بهخت که مهینهت و نارحه ته ده کاته به شم له کاتی سه هه و به یانیاندا چاوام هیئنده زور گریا نهستییه زهره یا خود ناهید بینی و مانگیش پیی زانی.

۸- خوش آن نظر که لب جام و روی ساقی را

هلال یکشنبه و ماه چارده دانست

خوش نان زهر که له بی جام و روی ساقی را، هه لالی یه کسه به قو ماهی چارده دانست. خو شبه حالی نهو چاوه کی لیبی جام و روی ساقی به هیلالی یه کسه وه و مانگی چارده زانی.

لب: لیو، لیوار لب جام: لیو، لیواری جام، لیواری پیک

هلال یکشنبه: مانگی یه کسه وه چارده/چهارده: چارده

خوش به حالی که سیک که لیواری پیک و روی ساقی له لای هیئنده جوان بن که یه که میان وه مانگی یه کسه وه که باریکه و له ده مه داس ده چی و دووه میان وه مانگی چارده که روونک و پره بیته پیس چاوی.

لیره دا به مانای عیرفانی هه ریه که له جام که حاله کانه و ساقی که واسیته و هوکاری ته ریه ته مه بهست لهو چاوانه یه که ته ریه ته و عیرفانیان پی جوانه و بهو چاوانه ده لئی خوش به حالیان.

۹- حدیث حافظ و ساغر که می زند پنهان

چه جای محتسب و شحنة پادشه دانست

هه دیسی هافز و ساغر که می زنده په پنهان، چه جای موهته سیب و شیهنه پادشه ه دانست.

دهنگویاسی حافظ و پیکه که کی که به دزییه وه هه لئی ده دا، چ جای مه حته سیب و شه حنه، پادشاش زانی.

حدیث: چیرۆك، دهنگویاس، هه وال می زند: هه لئی ده دا، ده بخوارده وه

پنهان: به شار او هه یی، به دزییه وه

محتسب: مه ثموری ئیجرا کردنی یاسا ئاینیه کان، رهنگه به زمانی هم سهرده مه پؤلیس بی شحنة: والیه که ده نیردرا بؤ ویلایه ته کان، لیره دا به گشتی مه بهست له حاکمه.

دیاره حافظ به پنهانی خه ریکی مه بخوارده وه یه، یا خود ها ورپیته تی بووه له گه ل جامدا، به لآم هم دهنگ و باسه نه پینیه نه که هه ر گه شته لای پؤلیس و والی، به لکو گه شته لای پادشاه و هوش زانی واته به هه مو و لاتدا بلا بوویه وه، په یوه ندی حافظ و (ساغر، جام/ حالته کان) له نه پینیدا بو، خواجه نه یه دیست به سؤفی یا خود به که سیک ناویانگ ده ركات که حال و حالته هه یه و هه ر بویه ته مه ی له نه پینیدا ده کرد، به لآم هم چوونه نیو حال و حالگرتنه ی حافظ به هه مو و لاتدا بلا بوویه وه ته نانهت خودی پاشاش پیی زانی.

۱۰- بلند مرتبه شاهی که نه رواق سپهر

نمونه یی ز خم طاق بارگه دانست

بووله ندمه رته به شاهی که نوه رواقی سیپیهر، نه مونه یی ز خه می تاقی بارگه ه دانست.

پادشایه کی پایه بلندی وا که نو سه قفی ئاسمانی به نمونه یه که له خواری و چه ماوه یی تاقی باره گای خوی زانی.

بلند مرتبه: پایه بهرز نه: نو رواق: ئاسمان، فه له که

نه رواق: نو فه له که، نو سه قف، زاناکانی فه له کناسی بروایان ابوو که نو فه له که هه یه و زهویان به سه تنه ری جیهان ده زانی که نهستییه کانی دیکه به چوارده وریدا ده سورپین، هه روه ها حهوت که وه که به کی بریتین له (زحل و مشتری و مریخ و شمس و زهره و عتارد و قمر) و نو ئاسمان له نیو یه کتریدان و ئاسمانی نویهم له (فلک الافلاک) یا (فلک اطلس) نیوده برا، فه له که کانیش له سهره وه بؤ خواره وه بریتی بوون له: (فلک ثوابت، فلک زحل، فلک مشتری،

فلک مریخ، فلک زهره، فلک عطارد، فلک قمر) له نیو فله کی قه مەریشدا تۆپی ناگر و ئاو و پاشان زهوی دروست بوون، بهم شیوهیهش زهوی له سهنته‌ری جیهاندایه {سودی، ج ۱، ل ۳۲۴-۳۲۵، پهراویزی ۱}

ده‌کری لیره‌دا باس له و پادشایه بیته که له بهیتی پیشوودا باسکراوه و له حال و حالته‌کانی حافظ ناگادار بووه، ئهو پادشایه هینده به‌ده‌سه‌لات و پایه‌به‌رز بووه که نو سه‌قفی ناسمان به نمونه‌یه‌ک له چه‌ماوه‌یی سه‌قف و تاقی باره‌گاکه‌ی خۆی زانیوه.

یاخود هه‌ر پادشایه‌ک بیته، کاتی پایه‌به‌رز ده‌بی که خاوه‌ن روحمیه‌تی به‌رز بیته و چاوشوور نه‌بی و نو فله‌ک به نمونه‌یه‌ک له تاق و سه‌قفی باره‌گاکه‌ی خۆی بزانی.

غەزەلی په‌نجا و شه‌شه‌م:

به‌حری ره‌مه‌لی هه‌شتی مه‌خبوونی شه‌سه‌می موسبه‌غ
(فاعلاتن فاعلاتن فع لاتن)

۱- عارف از پرتو می راز نهانی دانست

گوهر هرکس ازین لعل توانی دانست

ئارف ئەز په‌رتو فی مه‌ی رازی نه‌هانی دانست، گووه‌ه‌ری هه‌ر که‌س ئەزین له‌ئێ ته‌فانی دانست.

عارف له‌ پرتو (تیشک)ی شه‌رابدا نه‌یینه‌ی شه‌راوه‌کانی زانی، ده‌توانی گه‌وه‌ه‌ری هه‌ر که‌سیک له‌م شه‌راوه‌ سوورده‌دا بزانی.

پرتو: پرتو، تیشک، رووناکی گوهر: گه‌هه‌ر، کرۆک

لعل: یاقوتی، سوور، مه‌به‌ست له‌ شه‌رابی سووره توانی: ده‌توانی

عارف و عه‌شقی عارفانه‌ ده‌بیته‌ مایه‌ی که‌شفکردنی نه‌یینه‌ی شه‌راوه‌کان له‌م حالته‌شه‌دا ده‌توانی کرۆک و گه‌وه‌ه‌ری هه‌ر مرۆفیک بناسریت.

له‌ بری (عارف) له‌ نوسخه‌کاندا (صوفی) هاتووه، به‌لام له‌ یه‌کێ له‌ نوسخه‌ دیرینه‌کاندا (عارف) هاتووه، هه‌لبه‌ت ئەمه‌ چاکتره، چونکه‌ لای حافظ عارف هه‌میشه‌ جینگه‌ی ستایش و سۆفی جینگه‌ی تانه‌ لیدان بووه، ده‌کری جاروبار ئاوڕیکی مه‌به‌ره‌بانانه‌شی بۆ سۆفیه‌کان هه‌بووبی، به‌لام به‌ ناوه‌یانی ئاشکراو به‌م شیوه‌یه‌ سۆفی لای خواجه‌ ستایش نه‌کراوه، بۆیه‌ به‌ رای به‌نده‌ (عارف) حافظ مه‌شه‌رب تره‌ تا (سۆفی)، هه‌روه‌ها (سودی)ش له‌ شه‌رحه‌که‌ی خۆیدا (عارف)ی هیئاوه‌ و ده‌لی: له‌ هه‌ندێ نوسخه‌دا له‌ بری (عارف) (سۆفی) هاتووه، به‌هه‌رحال له‌ غه‌زله‌که‌دا چ سۆفی بیته‌ یا عارف هیچ جیاوازی نییه‌ و جینگه‌ ستایشی خواجه‌یه‌.

۲- قدر مجموعهء گل مرغ سحر داند و بس

که نه‌ هرکو ورقی خواند معانی دانست

قه‌د‌ری مه‌جموئه‌یی گول مورغی سه‌هه‌ر دانه‌د و به‌س، که‌ نه‌ هه‌رکو شه‌ره‌قی خاند مه‌تانی دانست.

به‌ها و ریزی ده‌فته‌ری گول بوولبول ده‌یزانی و به‌س، چونکه‌ وانیه‌ هه‌رکه‌سه‌ی په‌رپه‌یه‌کی خۆینده‌وه‌ مانای زۆر بزانی.

قدر: قه‌در، ریز، به‌ها

مجموعه: کوما، ده‌فته‌ریکه‌بابه‌تی‌جیاوازی‌تیدا‌کۆکرایبته‌وه، کتیبی‌گیرفانی

مجموعه‌ء‌گل: ده‌فته‌ری‌گول، چونکه‌گول‌له‌په‌ری‌زۆر‌دروست‌بووه‌به‌ده‌فته‌ر‌یا‌کۆما

دراوه‌ته‌قه‌له‌م مرغ‌سحر: بولبول، بالنده‌ی‌سه‌حەر داند: ده‌زانئ

بس: به‌س، ته‌نیا هرکو: هه‌رکه‌سی ورق: په‌ره

معانی: واتاکان، ماناکان دانست: زانی

لهم به‌یته‌دا مه‌سه‌له‌ی‌عشق (مه‌ی‌ی‌به‌یتی‌یه‌که‌م‌زیاتر‌روونده‌کاته‌وه، بی‌گومان‌بولبول‌عاشقی‌گول‌ه‌ده‌گوترئ‌هم‌مو‌به‌یانیانیک‌زوو‌له‌خه‌و‌را‌ده‌بوورئ‌و‌کیشکی‌شاونگی‌گول‌ده‌گریت‌تا‌بیخواته‌وه‌هه‌ریۆیه‌به‌بالنده‌ی‌سه‌حەر‌ناسراوه، لی‌ره‌دا‌عاشقی‌بولبول‌بۆ‌گول‌زیاتر‌مه‌به‌سته، چونکه‌بولبول‌به‌وه‌عشقه‌ی‌خۆیه‌تی‌که‌توانبویه‌تی‌به‌ها‌و‌ریزی‌ده‌فته‌ری‌گول‌بزانی، یاخود‌نه‌ینی‌و‌شاراوه‌کانی‌نیو‌ده‌فته‌ری‌عیرفان‌لی‌کداوه‌ته‌وه‌و‌تییان‌بگات. به‌م‌واتایه‌ی‌که‌عارف‌عاشقی‌گول‌و‌بیداری‌سه‌حەرانه‌ده‌توانئ‌له‌نه‌ینییسه‌کان‌بگات‌و‌اتا‌و‌ماناکان‌ده‌ره‌یینی‌نه‌وه‌ک‌ئه‌و‌کالفامانه‌ی‌که‌په‌ره‌یه‌کیان‌خویندوه‌ته‌وه‌و‌هه‌ر‌له‌سه‌ره‌تاوه‌بانگه‌شه‌ی‌مانا‌عیرفانییه‌کان‌ده‌که‌ن.

۳- ای که از دفتر عقل آیت عشق آموزی

ترسم این نکته به تحقیق ندانی دانست

ئه‌ی‌که‌ئه‌ز‌ده‌فته‌ری‌ئه‌قل‌ئایه‌تی‌ئیشق‌ئاموزی، ته‌رسه‌م‌ئین‌نوکتسه‌به‌ته‌ه‌قیق‌نه‌دانی‌دانست.

ئه‌ی‌ئه‌و‌که‌سه‌ی‌ده‌ته‌وی‌له‌ده‌فته‌ری‌عه‌قل‌دا‌په‌ی‌به‌مو‌عه‌جیزه‌ی‌عشق‌بسه‌ی‌ده‌ترسم‌نه‌توانی‌به‌چاکی‌لهم‌نوکتسه‌یه‌تی‌بگه‌ی.

دفتر عقل: کتیبی‌عه‌قل، درکه‌یه‌له‌و‌کتیبانه‌ی‌که‌له‌سه‌ر‌بنه‌مای‌عه‌قلی‌و‌فله‌سه‌فی‌نووسراون

آیت: نیشانه، به‌لگه، نایه‌ت آموزی: فی‌ربسی

این نکته: ئەم‌خاڵه، ئەم‌مه‌سه‌له‌یه‌ ندانی: نه‌زانی

به‌تحقیق‌ندانی‌دانست: به‌ته‌واوی‌فی‌رنه‌بی‌یاخود‌له‌ری‌گه‌ی‌ئه‌زمونه‌وه‌فی‌رنه‌بی

له‌ناست‌زۆر‌غه‌زله‌و‌به‌یتی‌خواجه‌دا‌ئیدی‌به‌ناچاری‌ده‌بی‌راوه‌ستین‌و‌جگه‌له‌دروود‌بۆ‌گیانی‌ئه‌و‌پیاوه‌مه‌زنه‌هی‌چه‌دی‌که‌ئه‌لین.

ئەم‌غه‌زله‌و‌به‌تایبه‌تی‌ئەم‌به‌یته‌یه‌کینکه‌له‌و‌به‌یته‌دانسقه‌نه‌ی‌که‌هه‌رگیز‌شه‌رحی

کۆتایی‌نایه‌ت، چونکه‌هه‌ر‌له‌سه‌ره‌تای‌بابه‌ته‌فله‌سه‌فییه‌کانه‌وه‌و‌چوونه‌نیو‌لی‌کۆلینسه‌وه

مرۆیی‌و‌غه‌یییه‌کانه‌وه، هه‌میشه‌دوالیزمه‌ی‌عشق/عه‌قل‌وجودی‌هه‌بووه، ئایا‌کام‌ری‌گیان

به‌مه‌نزلمان‌ده‌گه‌یه‌نن، ئایا‌ئیمه‌به‌بنه‌ما‌عشقییه‌کان‌به‌راستی‌مرۆڤ‌ده‌گه‌ین‌یاخود‌به

بنه‌ما‌ئه‌زمونه‌نکراوه‌عه‌قلییه‌کان. تازه‌ترین‌و‌په‌یوه‌ندارتین‌کتیب‌به‌م‌به‌یته‌وه‌هه‌مان

کتیبه‌که‌ی (د. غلام‌حسین‌ابراهیم‌دینانی)‌یه‌که‌هه‌مان‌نیوی‌لیناوه (دفتر‌عقل‌و‌آیت‌عشق)‌و

به‌م‌به‌یته‌ش‌ده‌ست‌پیده‌کات. دکتۆر‌له‌ویدا‌به‌تیروته‌سه‌لی‌باس‌له‌په‌یوه‌ندی‌نیوان‌عه‌قل‌و

عشق‌ده‌کات‌له‌روانگه‌و‌بۆ‌چوونی‌عارف‌و‌عاقله‌گه‌وره‌کانه‌وه‌و‌هه‌ولینکی‌زۆری‌داوه‌بۆ

نزی‌ککردنه‌وه‌ی‌عه‌قل‌و‌عشق‌له‌یه‌کتری‌و‌عه‌قلی‌دروست‌زۆر‌له‌عشق‌نزی‌کده‌کاته‌وه، به‌لام

ئەم‌دوو‌چه‌مه‌که‌به‌رده‌وام‌لی‌کدی‌دوورده‌که‌ونه‌وه. هه‌ر‌له‌کتیبه‌که‌ی (دینانی)‌دا‌دان‌به‌وه‌دا

نراوه‌که‌له‌وجودی‌مرۆڤ‌دا‌سێ‌مه‌یدان‌هه‌یه‌که‌ئه‌وانیش (مه‌یدانی‌ئیراده‌و‌مه‌یدانی‌عشق

و‌مه‌یدانی‌مه‌عریفه‌و‌عه‌قل)‌ن‌که‌ئەم‌سێ‌مه‌یدانه‌جیاوازیان‌له‌گه‌ل‌یه‌کیدا‌هه‌یه‌و‌مه‌رز‌و

سنوور‌لی‌کدیان‌جودا‌ده‌کاته‌وه، هه‌ریۆیه‌زۆری‌که‌له‌عارفه‌کان‌عه‌قل‌له‌عشق‌جودا‌ده‌که‌نه‌وه،

یاخود‌به‌ته‌ئویلاتییکی‌زۆر‌له‌مانای‌عه‌قل‌دا‌پیی‌رازی‌ده‌بن‌خواجه‌ش‌هه‌مان‌رای‌هه‌یه‌و‌پیی

وايه‌که‌عه‌قل‌و‌عشق‌جیاوازن‌له‌یه‌کتری‌و‌دومه‌یدانی‌لی‌کجودان‌و‌تی‌که‌ئکردن‌یان‌ده‌یته

مایه‌ی‌سه‌رلێش‌ئوان، که‌له‌راستیدا‌ئەم‌مه‌سه‌له‌ی‌سه‌رلێش‌ئوانه‌له‌مه‌یدانی‌عه‌قل‌یدا‌به

تایبه‌تی‌بۆ‌بوواری‌خواناسی‌زۆر‌جی‌گه‌ی‌تیرامانه، چونکه‌عارفه‌کان‌پییان‌وايه‌که‌عه‌قل

هه‌رگیز‌خودبه‌خود‌توانای‌ده‌رک‌کردنی‌خودای‌نییه، له‌یه‌کی‌له‌گه‌وره‌کانی‌ئه‌هلی‌مه‌عریفه‌ت

(ابو‌الحسین‌نوری)‌یان‌پرسی‌که‌رۆلی‌عه‌قل‌چییه‌له‌ناسینی‌خودادا؟ گوتی‌عه‌قل‌بئ

توانایه‌که‌که‌جگه‌له‌سه‌ر‌بئ‌تواناکانی‌وه‌ک‌خۆی‌ده‌لاله‌ت‌ناکات‌هه‌روه‌ها‌ده‌لئ: کاتی‌خودا

عه‌قلی‌دروست‌کرد‌پیی‌گوت‌من‌کی‌م؟ عه‌قل‌یش‌بئ‌ده‌نگ‌بوو، تا‌خودا‌وه‌ند‌خۆی‌چاوی

عه‌قلی‌به‌سورمه‌ی‌نوری‌خۆی‌رووناک‌کرده‌وه. {دفتر‌عقل‌و‌آیت‌عشق، د. غلامحسین‌ابراهیمی

دینانی، چاپ‌اول، انشارات‌طرح‌نو، ۱۳۸۰، تهران، ل ۲۷}

لهم‌به‌یته‌دا‌حافظ‌به‌و‌که‌سانه‌ی‌که‌ده‌یانه‌وی‌له‌ده‌فته‌ری‌عه‌قله‌وه‌واته‌له‌بووار‌و‌مه‌یدانی

عه‌قل‌دا‌له‌مو‌عه‌جیزه‌و‌نایته‌کانی‌عشق‌تی‌بگه‌ن‌و‌فی‌رین‌ده‌لئیت: ده‌ترسم‌ئه‌مه‌سه‌له‌یه‌باش

نه‌زانی‌که‌ئەم‌دوو‌مه‌یدانه‌له‌یه‌کدی‌دوورن‌و‌به‌لگه‌کانی‌عشق‌له‌ده‌فته‌ری‌عه‌قل‌دا‌نین‌و

رئیت‌لی‌تی‌کچئ‌و‌به‌کویره‌رپیدا‌برۆیت، ئامۆژگاری‌یاخود‌ئاگاداری‌ئهدات‌به‌وه‌که‌سانه‌ی‌که‌له

نیو مهیدانی عه قلدًا بۆ نایه تی عه شق ده گه پێن و پێیوایه به کو پیره پێدا چونه، بۆیه ده ترسم ئەم
حه حقیقه ته نه زانی.

۴- عرضه کردم دو جهان بر دل کارافتاده

بجز از عشق تو باقی همه فانی دانست

ئه زه ره که دردم دو جهان بهر دلی کار ئوفتاده، به جوزه ئه ز ئیشقی تو باقی همه فانی
دانست.

ههردوو دنیا م بۆ دلی دنیادیده م نمایش کرد، جگه له عه شقی تو که به نه مری زانی هه موو
شتیکی به له ناوچوو زانی.

عرضه کردم: نمایشم کرد کارافتاده: کار دیده، نه زموندار، دنیادیده فانی: له ناوچوو
لیزه دا مه سه له ی (دلی عارف) جاریکی دیکه دیته وه ئارا، که دلش لای عارف و عاقله
گه وره کان جیگه ی پرسپار و تیرامان بووه (ابو طالب مکی) له (قوت القلوب) دا پێیوایه که
دل گوی و چاو و زمان و هیژی بینینی هه یه، ههروه ها (حه کیم ترمزی) پێیوایه که خوا پله و
مه قام و پایه ی بۆ دلی مرۆفه کان دروست کردوه و (سهل توشته ری) که یه کینکه له عارفه پله
به زه کان، دلی به ده ریا زانیوه و وشه ی (بحر) له نایه تی (مرج البحرین یلتقیان) دا به (دل)
لینکدا وه ته وه. {ابراهیم دینانی، ل ۲۲ - ۲۳}

هه ربۆیه لیزه شدا خواجه دلی وه که ته نیککی زیندوو دنیادیده هیئاوه که له رای عارفه کانه وه
هه لده قوئی و ده لی: ئە ی مه عشوقی حق ههردوو دنیا م نمایش کرد یا خود خسته به رده سستی دلی
دونیادیده و به ته زمونم تا چاک و خراب یان نه مری و له ناوچوو نیام پی بلی، ته ویش جگه له
عه شقی تو که به هه رماو و نه مری دایه قه لثم هه رچی شتی دیکه ی نیو ههردوو دنیا بو به
فانی و له ناوچوو زانی، لیزه دا زیاتر ته و سروشته ی (رایبعه ی عه ده ی) یه که جگه له عه شقی
خودا هیچی دیکه ی به لاره په سه ند نه بوو، ته نانه ت به هه شت و خو شیییه کانی جیهانی دوارۆژی ش،
لیزه شدا دلی به ته زمونی خواجه جگه عه شقی حق هیچی دیکه به باقی نازانی.

۵- سنگ و گل را کند از یمن نظر لعل و عقیق

هر که قدر نفس باد یمانی دانست

سه نگ و گیل را کونهد ته ز یومنی نه زه له ئل و ته قیق، هه رکه قه در ی نه فه سی بادی
یه مانی دانست.

به به رکه ته نیگا بهرد و گل ده کاته یاقوت و عه قیق، هه رکه سی که به های هه لکردنی
هه وای یه مه نی زانی.

سنگ: بهرد

گل: گل، خۆل، خاک

یمن: بهرکهت

نظر: نیگا، ته ماشا

لعل: بهردی به نرخ، یاقوت

عقیق: ماده یه کی نه رمه له شیوه سروشتیییه کانی سیلیست که له خاکدا هه یه و له شیوه ی
شووشه ی رهقی گرانبه ها دایه، ده لێن گوایه سه ره تا نه رمه و پاشان رهق ده بیست و ده بیته ته و

ماده بریسه که داره نفس: نه فهس باد یمانی: هه وای یه مه ن بۆ تیگه بیشتن له به یته که پێویسته دوو مه سه له ی گرنگ روونکریته وه، که یه که میان

په یوه ندی نیوان بهرد و گل و یاقوت و عه قیق و دوو مه میان نه فه سی هه وای یه مه نه
سه باره ت به خالی یه که م، زانا پێشووه کان له و بره وایه دا بوون که گه رما و تیشکی هه تاو و

کاریگه ری هه وا بهرد و گل به یاقوت و عه قیق ده گۆریت. (سودی) له شه رحی ته م به یته دا
نوو سو بیوه تی: په یوه ندی لعل (یاقوت) له گه ل بهرد و عه قیق له گه ل گلدایه، چونکه عه قیق کاتی
له زه ی ده رده هینری وه کو مۆمی هه نگوین نه رمه و پاشان به هۆی گه رمکردنه وه یه کده گریت
و رهق ده بی، (نصیر توسی) له (جوهرنامه) دا فه رموویه تی که که س نازانی ماده ی عه قیق و
عه نه بهر له کو بیه، سه ره تا ههردوو کیان له که ناری ده ریا کۆده کرده وه {سودی، ج ۱، ل ۳۲۷ -
۳۲۸} یاقوت و عه قیق ههردوو کیان دوو ماده ی گرانبه ها و جوانن. هه رچی خالی دوو مه:

په یوه ندی به فه رمووده ی پیروزی پیغه مبه ره وه هه یه که سه باره ت به (وه یسی قه ره نی)
فه رموویه تی (انی لأجد نفس الرحمن من قبل الیمن) بیگومان وه یس یه کینکه له وه لیسه کانی
خودا و عاشقانی پیغه مبه ر که نه یوانی له ژیا ندا بیینی، ته و (وه یسی قه ره نی) یه کینک بوو له
عارف یا خود زاهیده کانی سه ره تای ئیسلام که له یه مه ن ده ژیا و له بهر ته وه ی که خزمه تی
دایکی ده کرد و نه یوانی ره زامه ندی وه رگرت کۆچی نه کرد بۆ مه دینه و پیغه مبه ری نه بیینی،
پیغه مبه ر (د.خ) سه باره ت به وه یس فه رموویه تی: "انی لأجد نفس الرحمن من قبل الیمن)

هه ندیک بییان وایه که وه یس یه کینکه له (هه شت زاهیده که) که به هۆی شه ویداری و و
پشتکردنه دنیا و به هه ندگرتنی فه رز و سونه ته کان جیاوازیان له خه لکی دیکه هه بوو،
ته وانیش بریتی بوون له (ربیع بن خثیم، هه رم بن حیان، اویس قرن، عامر بن عبیدقیس، ابوو
مسلم خولانی، مسروق بن اجدع، حسن بصری، اسود بن فرید). وه ک گوترا وه یس ئاره زوویه کی
زۆری هه بوو بۆ دیداری پیغه مبه ر، به لām له بهر دایکی نه یوانی بره وایه و پیغه مبه ری نه دی،
هه ربۆیه لای عارفه کان پله و پایه یه کی تاییه تی هه یه، هه ر له مه شه وه ته وه ی له م پۆله مورشید
و سه ردار هه لئه بژیری (وه یسی) پی ده لێن، به گوته ی (شیخ عطار) له (تذکره الاولیاء) دا

دواجار وهیسی قهره‌نی پشتی حه‌زهرتی عه‌لی گرت دژ به معاویه و له شه‌ری صفین دا کوژرا {وحدت وجود، فضل الله ضیاء نور، انتشارات زوار، چاپ اول، ۱۳۶۹ ه. ش، ل ۹۶} هه‌ر بویه ده‌فرمووی من بونی هه‌ناسه‌ی خودا ده‌کم له لای یه‌مه‌نه‌وه، واته لای مه‌نزلی وه‌یسه‌وه.

لیره‌دا خواجه ده‌لی: هه‌ر که‌سی قه‌در و به‌های شه‌و نه‌فسه خوداییه بزانی که لای یه‌مه‌نه‌وه هه‌لده‌کات، به شیوه‌یه‌ک خاوه‌نرا ده‌بی که هه‌ر به ته‌ماشاکردن به‌رد و گل ده‌کاته یاقوت و عه‌قیق. سودی ده‌لی: هه‌ر که‌س خۆشه‌ویستی بۆ وه‌یسی قهره‌نی یا وه‌لیه‌کانی خودا به‌گشتی هه‌بی شه‌وا هیئنده گه‌وره ده‌بی هه‌ر به سه‌یرکردن به‌رد و گل ده‌کاته یاقوت و مجه‌وه‌رات، یا ته‌گه‌ر بیانکات سه‌یر نییه.

گه‌ر له چۆنییه‌تی شه‌رحکردنه‌که‌دا دووریه‌ک هه‌بی شه‌وا گومان له‌وه‌دانیه‌ که هه‌ر که‌سی خۆشه‌ویستی بۆ خۆشه‌ویسته‌کانی خودا هه‌بیته شه‌وا به‌ریز و کاریگه‌ر ده‌بیته.

۶- آن شد اکنون که ز افسوس عوام اندیشم

محتسب نیز درین عیش نهانی دانست

آن شود ته‌کنون که ز ته‌فسوسی ته‌قام ته‌ندیشه‌م، موهته‌سیب نیز ده‌رین ته‌یش نه‌هانی دانست.

شه‌وه تیپه‌ری که ئیستا بیر له سه‌رزه‌نشستی خه‌لکی ره‌مه‌کی بکه‌مه‌وه و هه‌راسان بم، چونکه موخته‌سیب به عه‌یش و خۆشیی شاراوه‌ی من ده‌زانی.

آن شد: شه‌وه تیپه‌ری اکنون: ئیستا افسوس: سه‌رزه‌نشست

عوام: خه‌لکی ره‌مه‌کی اندیشم: بیربکه‌مه‌وه، هه‌راسان بم

له نوسخه جیاوازه‌کاندا له بری (افسوس) (افسون و ابنا و تشویش) و له بری (عوام) یش (زمان) هاتوه، به‌لام (افسوس) جوانتر مانا ده‌گه‌یه‌نی.

خواجه پییوایه ئیدی کاتی شه‌وه تیپه‌ریوه که خۆمان له سه‌رزه‌نشسته‌کانی خه‌لکی ره‌مه‌کی و عه‌وام بیاریزین و ئیدی هه‌راسان نابیت یا خود هه‌ر بیریان لی ناکاته‌وه، چونکه پۆلیس و مه‌ئموارانی به‌رگریکردن یا خود قه‌ده‌غه‌کردنی خراپه‌کاری (محتسب)، ناگایان له‌و ژیانه خۆشه‌ی حافظ هه‌یه که له نه‌ینیدا به‌سه‌ری ده‌بات، هه‌ریویه گه‌ر جاران له ترسی گه‌یاندن و شکاتکردنی هه‌راسان ببوایه ئیستا شکاتکردنیک له نارادا نییه، چونکه مه‌ئمواره‌کان خۆیان ده‌زانن، شه‌م به‌یته ئاماژه‌یه به ئاشکراکردنی هه‌لوئستی عارفانه‌ی حافظ.

۷- لطفش آسایش ما مصلحت وقت ندید

ور نه از جانب ما دل نگرانی دانست

لوتفه‌ش ئاسایشی ما موسله‌هه‌تی قه‌قت نه‌دید، قه‌ر نه ته‌ز جانبی ما دل نیگه‌رانی دانست.

لوتفی مه‌عشوق ئاسایشی ئیمه‌ی به مه‌سله‌حه‌ت نه‌زانی وه‌گه‌رنا له دلنیگه‌رانی ئیمه‌ به ناگابوو.

مصلحت ندید: به مه‌سله‌حه‌تی نه‌زانی، به‌چاکی نه‌زانی

ورنه: ته‌گه‌رنا از جانب ما: له‌لایه‌ن ئیمه‌وه

خواجه پییوایه که دلبر و مه‌عشوق له سه‌ری لوتف و چاکی خۆیه‌وه به چاکی نه‌زانیه‌ ئیمه ئیستا ئارام و ئاسایش بین و رزگارمان بی له نیگه‌رانی ته‌گه‌ر نا له نیگه‌رانی دلنی ئیمه ناگادار بوو. لیره‌دا گومانی چاک بردنه به مه‌عشوق که شه‌وا چاکتر ده‌زانی چاکه و مه‌سله‌حه‌تی ئیمه له چیداوه و شه‌وه‌ش که ئیستا ئارامیمان پی نابه‌خشی له‌به‌ر مه‌سله‌حه‌تی خۆمانه و شه‌وا چاکتر ده‌زانی.

۸- می بیاور که ننازد به گل باغ جهان

هرکه غارتگری باد خزان دانست

مه‌ی بیافه‌ر که نه‌نازده به گوئی باغی جه‌هان، هه‌ر که غاره‌تگه‌ری بادی خه‌زانی دانست.

مه‌ی به‌ینه، چونکه هه‌ر که‌سی تالانگه‌ری بای پایز بزانی به گوئی باغی جیهانه‌وه نانا‌زی.

بیاور: به‌ینه ننازد: نانا‌زی غارتگری: تالانگه‌ری بادخزان: بای پایز، بای خه‌زان

لای حافظ چاره‌ی جیهان عه‌شقه و پییوایه که‌سی که ناگای له تالانی بای خه‌زان و شه‌هل بیت هه‌رگیز شانازی به گوئی باغی جیهان و جوانی و ته‌مه‌نه‌وه ناکات، هه‌ریویه به ساقی ده‌لی:

مه‌ی به‌ینه دونیا مایه‌ی شانازی پیوه‌کردن نییه چونکه، زوو به ده‌ستی بای خه‌زان تالانده‌کری.

۹- حافظ این گوهر منظوم که از طبع انگیخت

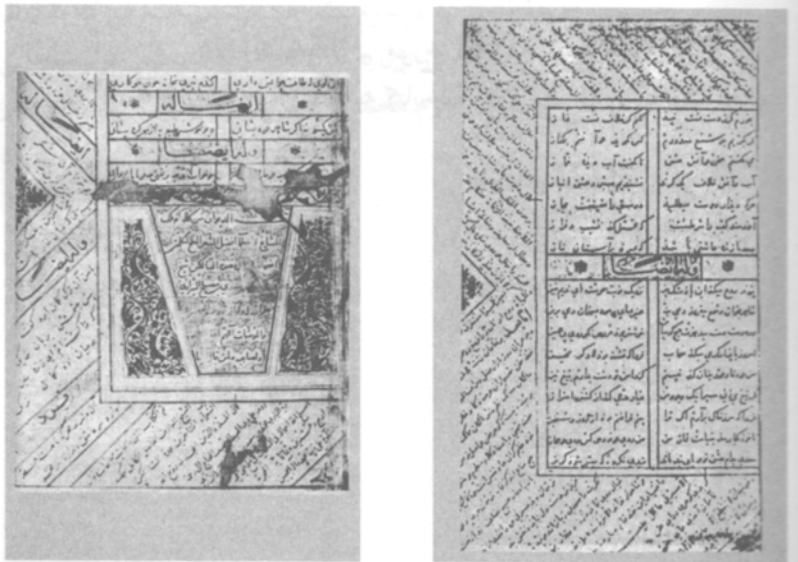
اثر تربیت آصف ثانی دانست

هافز ئین گووه‌ری مه‌نزوم که ته‌ز ته‌بئ ته‌نگیخت، شه‌سه‌ری ته‌ریبه‌تی ئاسه‌فی سانی دانست.

حافظ که شه‌م مرواریبه هۆنراوانه‌ی له سروشتی خۆی ده‌ره‌یناوه به کاریگه‌ری په‌روه‌ده‌ی ئاسه‌فی دووه‌م ده‌زانی.

گوهر: مرواری
 گوهر منظوم: مرواری هژنراو، مه‌به‌ست له شیعره‌کانییه‌تی
 انگیخت: لیژده‌دا به واتای هیئنایه‌بوون، ده‌ری هیئنا هاتووه اثر: کاریگه‌ری، نیشانه
 آصف ثانی: ناسه‌فی دووهم، ناسه‌فی به‌رخیا وه‌زیری چه‌زهره‌تی سوله‌یمانیه - سه‌لامی خوی له‌سه‌ر
 بی - به‌لام له‌م به‌یته‌دا جیاوازه، سودی پیئویایه که مه‌به‌ست له ناسه‌فی دووهم (قوام‌الدین
 حسن) ه که مامۆستا و په‌رورده‌که‌ری خواجه حافظ بووه و له‌م دیوانه‌دا هه‌رچی ناوی ناسه‌فی
 دووهم یا ناسه‌ف بیته مه‌به‌ست له (قوام‌الدین) ه {ج ۱، ل ۳۳۱}، به‌لام ه‌روی به نه‌فل‌کردن له (د.
 غنی) یه‌وه پیئویایه که ره‌نگه مه‌به‌ست له (جلال‌الدین تورانشاه) وه‌زیری (شوجاع پاشا) بیته
 {ج ۱، ل ۲۵۸} هه‌روه‌ها له نوسخه‌ی (امیر میرزای ته‌یموری) دا هاتووه که مه‌به‌ست له ناسه‌فی
 دووهم (قوام‌الدین محمدی کوری علی) ناسراو به (صاحب‌عیار) وزیر شوجاع پاشایه که له
 سالی (۷۴۶) دا به‌ده‌ستی هه‌مان پاشا کوژراوه {تیموری، شرح‌اعلام، ل ۱۲۶}
 به‌هه‌ر حال خواجه پیئویایه شیعره‌کانی که وه‌ک ملوانکه‌ی مروارین و له سروشی خزی ده‌ری
 هیئان به هۆی په‌رورده‌ی مامۆستا و په‌رورده‌که‌ره‌که‌ی یاخود وه‌زیریکی به‌خشنده‌وه
 نووسیونی و لیژده‌دا ستایشی ده‌کات.

نخستین صفحه دیوان حافظ در مجموعه آقای سبزه‌پوش
 و آخرین صفحه همان مجموعه

غزه لی په نجا و حه و ته م:

به حری ره ملی هه شتی مه خوبونی مه قسور

(فاعلاتن فعلاتن فع لان)

۱- آن سیه چرده که شیرینی عالم با اوست

چشم میگون لب خندان دل خرم با اوست

آن سیه چرده که شیرینی ناله م با اوست، چه شمی مه یگون له بی خندان دلی خوردم با اوست.

ئو سه وزه لیه ی که زوق و شیرینی دنیای هیه، چاوی مه ست و لیسوی به خنده و دلی شادی هیه.

سیه/سیاه: رهش چرده: رنگی روخسار و پیست

شیرینی عالم با اوست: هینددی جیهان زوق و شیرینی هیه
سیه چرده: سه وزه له، سه وزه، سه هری تیر شیرینی: زوق، نهرمی، شیرینی

میگون: مهی ناسا، شهرابی، له روی زمانه وانیه وه به واتای سوور دیت

چشم میگون: چاوی وه که مهی، به لام گهر مه به ست له رنگی مهی بیت واته چاویک که سپیاتییه که ی سووری زور تیدا بیت و هم حاله ته ش هیچ کاتی به جوان دانه تراوه، ههر بویه لیره دا مه یگون واته شه پولاوی بوونی چاو، مه ست بوونی چاو، چاوی مه ست، به لام گهر ناوه لئاوی لیبو بیت مه به ست له سووریه

لب خندان: لیبو به خنده خرم: شاد و خوشحال

واته: ئو مه عشوقه سه هری تیره (سه وزه له) ی که هینددی دنیا شیرین و نهرمی هیه، مه عشوقیکه که چاومه ست و لیبو به خنده و دلشاده.

۲- گرچه شیرین دهان پادشاهانند ولی

او سلیمان زمان است که خاتم با اوست

گرچه شیرین دهان پادشاهانند قه لی، ئو سوله یمانی زه مانه ست که خاتم با اوست.

گرچه لیبو شیرین پادشان، به لام ئو سوله یمانی زه مانه که نه نگوستیله ی پییه.

شیرین دهن: دم و لیبو جوان و په سه ندرکراو، ده می بچوک، نقول دم

نه نگوستیله بچوکه و نقیمه که ی ناوی بچوکتز، لیره دا ده می یاری له روی بچوکی و دانسقه پییه وه به نه نگوستیله که ی هزره تی سوله یمان چواندوه و ده لی: راسته جوانانی که ده میان بچوکه و سه رنجراکیشن پادشا و سه رورن، به لام هیچ کامیکیان ناگهن به مه عشوق چونکه ده می مه عشوق وه که نه نگوستیله که ی سوله یمانه و گره وی له هه مووان بردوته وه، چونکه پادشا زور بوون له دونیادا، به لام هیچیان نه گه یشتن به هزره تی سوله یمان ئو ییش له به ره وه بوو که نه نگوستیله که ی تاک و ته نها بز ئو هاتبوو و که س نه یبوو، یاریش له سه رده می خوی سوله یمانی سه رده مه و هیچ که سیک ی پی ناگات، واته جوانان پادشان، به لام یاری من سوله یمانی زه مانه، چونکه نه نگوستیله ی پییه.

۳- خال شیرین که بر آن عارض گندم گون است

سر آن دانه که شد رهزن آدم با اوست

خال شیرین که به ران تارزی گه ندوم گونه ست، سرری ئان دانه که شود ره زه نی ئادم با اوست.

خال شیرین که به سه ر ئو روومه ته گه م ره نگه وه یه، رازی ئو دانه ی تیدایه که بووه مایه ی له ری لادانی ئادم.

خال شیرین: خالی شیرین و جوان عارض: روومه ت گندم گون: گه م ره نگ دانه: دان، ئو دانه ی که بز فریودان له داو داده نریت

رهزن: جه رده، که سانی که له ریگه دا خه لکی رووت ده که نه وه، له ری لاددر

آدم: هزره تی ئادم، له ریگه لادانی ئادم له لایه ن شه ی تانه وه و خواردنی به ری دره خته که که لیره دا به دانی فریودان هاتوه و له قورناتا باسکراوه، وه که نایه تی (۲۲) سوورته ی (الاعراف) هاتوه، ههر چه نده له خودی قورناتی پیروژدا نیوی ئو دره خته نه هینراوه که شه ی تان ئادمی پی فریوداوه، به لام له ته فسیره کاندای به میوه یه کی وه که تری، سیو، هه نجیر یاخود گه م ناماژه کراوه و له نه ده بیاتدا (گه م) زور به ناشکرتر زالبوه، لیره شدا خواجه هه مان بزچوونی هیه. به هه ر حال ده لی: خالی ره شی سه ر روومه تی گه م ره نگت بووته ئو دانه ی که ئادمی له ری لادا و نافه رمانی خودای کرد. سه باره ت به (آن دانه) له رووی عیرفانییه وه نو سراوه: مه به ست له (آن دانه) لای عارفه کان زانین و مه عریفه ته که خودا به ئاده میدا و نه مه ش پیویستی ناسین و سه ره تای عه شقی جوانی ئو بوو، به م در برینه ش واتا که ده بیتت رازی دانیک که ده گوتری ئادمه م له وی خوارد له خالی ره شی مه عشوقه وه درک ده کری، واته مه عریفه به جوانی. له راستیدا مه سه له ی مه عریفه و دره خته که ی ئادم له

تهوراتیشدا هاتووہ کہ کاتی نادمم له بهری درهختی معریفه‌ی خیر و شہری خوارد خودا له ترسا له بهہشت دەری کرد {پروانہ: سفر التکوین...} ئەم واتا نینگەتیقییە تەورات زۆر جیاوازه له و اتا پۆزەتیقیە عیرفانییە کہ عارفەکان خستویانەتەر وو.

بەہەر حال لێرەدا خواجە دەپەرەوی فریودەری خالی سەر روومەتی مەعشوق بختەر وو کہ لە فریوداندا هینزکی سەرنجراکیشی وای هەبە لەو درەختە دەچی کہ نادەمی پێ خەلەتا، ئەمیش خەلکی فریو دەدات. لە هەندێ ساغکردنەودا لە بری (خال شیرین) (خالی مشکین) هاتووہ کہ لەبەر زۆر هاتنی شیرین دەبوو پەپەرەوی لێ بکرت، بەلام زۆرینە نوسخە رەسەنەکان (شیرین) یان هیناوە بۆیە ئیمەش پەپەرەویان لێکرد.

٤- دلبرم عزم سفر کرد خدا را یاران

چەکنم با دل مجروح کہ مرهم با اوست

دلبرەم ئەزمی سەفەر کرد خودا را یاران، چە کونەم با دلی مەجرۆھ کہ مەرھەم با ئوست.

دلبرەم عەزمی سەفەری کرد، بۆ خاتری خودا یاران، چی بکەم بەدلی بریندارم کہ مەرھەم بەئەوہ.

عزم سفر کردن: بریاری سەفەردان مجروح: بریندار مرهم: مەرھەم، مەلھەم
هەمیشە عاشقان لە کاتی سەفەری مەعشوقدا توانای بیدەنگیان نامینی و هەتا بتوانن داد و هاوار دەکەن، خواجە بە یاران دەلی: بۆ خاتری خودا یارم بریاری سەفەری داوہ چی بکەم بە دلی بریندارم، من کہ مەرھەمی دلی بریندارم بە یارە ئەگەر سەفەر بکات و بپروات ئیسی دلی بریندارم چارەسەر ناگری یاران چی بکەم.

٥- روی خوب است و کمال هنر و دامن پاک

لاجرم همت پاکان دو عالم با اوست

روی خوب ئەست و کەمالی هونەر و دامەن پاک، لاجەرەم هیمەتی پاکانی دو ئالەم با ئوست.

رووخساری جوانە و لە کەمالی هونەردا و بێ گوناھە، بینگومان هیمەتی پاکانی هەردوو جیھان لەگەڵ ئەودایە.

روی خوب: خوب واتە چاک، بەلام لێرەدا کہ ئاوەلناوی رووخسارە واتای جوان دەگەییەنی، رووخساری قەشەنگ هنر: چاکە، فەزێلەت

کمال هنر: لە کەمالی فەزێلەتدایە دامن پاک: بینگوناھ، لە بەرامبەر (دامن آلودە) دا دیت کہ بە مانای گوناھبار دیت، بینگومان پاکداوینی لە کوردیدا واتای جوزئی و بەشی (پاکدامن) فارسییە لاجرم: لابد، بینگومان همت: دۆعاو نزا، هەول و هیمەت پاکان دو عالەم: کەسانی کہ لە هەردوو جیھانی دنیا و ئاخیرەتدا پاکن

یار و دلبر بریاری سەفەری داوہ و مەرھەمی دلی برینداری منیشی پێیە و ئەی یاران بۆ خاتری خودا چی بکەم، چونکہ تەنیا بریارەکەئێ نێیە من دەترسینی، بەلکو یارم بە رووی جوانی و کەمالی فەزێلەت و بێ گوناھە خۆیەوہ، هیمەت و کۆششی پاکانی هەردوو دونیای هەبە و ئەم کۆشش و هەولە زۆرەئێ ئەویش بۆ سەفەر وایکردووہ بریارەکەئێ بگەییەنیتە چی، یاخود یار بەم سیفاتانەوہ وایکردووہ نزا و دۆعای پاکانی هەردوو جەهان لەگەڵ ئەودایی و نزای خیری بۆ بکەن بۆ سەفەرەکەئێ لە هەردوو باردا ئەو ترسە زیاتر دەخاتەر وو کہ بینگومان سەفەر دەکات.

٦- با کہ این نکته توان گفت کہ آن سنگین دل

کشت مارا و دم عیسی مریم با اوست

با کہ ئین نوکتە تەفان گوفت کہ ئان سەنگین دل، کوشت مارا قو دەمی ئیسی مەرہیم با ئوست.

دەتوانی ئەم خالە بە کێ بگوتری کہ ئەو دلرەقە، ئیمەئێ کوشت و کەچی نەفەسی مەسیحایی هەبە.

کشت مارا: ئیمەئێ کوشت دم: نەفەس، هەناسە

یەکی لە موعجیزەکانی عیسی کوری مەرہیم (سلاوی خویان لەسەر بچ) ئەوہبوو کہ بە هەناسەئێ خۆی مەزۆقی مردووئێ زیندو دەکردوہ و بۆ ئەمەش فوی دەکرد بە مردووہ کەدا و بە فەرمانی خوا گیانی تی دەکەوتەوہ. لە ئەدەبیاتی کوردیشدا نەفەسی مەسیحایی هەبە، دلبرەئێ خواجەش بۆ ئەم نەفەسی مەسیحایی هەبە و بینینی وەک هەناسەئێ حەزرتی عیسا گیان دەکاتەوہ بە بەری خواجەدا، بەلام دلبرەئێ هیندە دلرەقە بەم هەناسە زیندوو کەرەوہشەوہ عاشقان دەکوژی، خواجە دەلی: دەتوانی ئەم مەسەلەئێ بە کێ بگوتری واتە کێ باوہر دەکات کہ ئەو یارە دلرەقە لەگەڵ ئەوہ نەفەسی حەزرتی عیسی کوری مەرہیمەئێ هەبە کەچی بە سەفەر و هیجرانی ئیمەئێ کوشت.

زانکه بخشایش بس روح مکرّم با اوست

هافز ئەز موته قیدانهست، گرامی دارهش زانکه بهخشایش بهس روھی موکهره م با ئوست.

حافظ له باوه‌رداران، خۆشت بووئ (ریزی بگره)، چونکه جیگهی لیبووردهیی زۆربهی وه‌لیه‌کانه.

معتقدان: باوه‌رداران گرامی دارش: خۆشت بووئ، ریزی بگره، به‌گه‌وره سهیری بکه بخشایش: لیبووردهیی بس: زۆر

روح مکرّم: گیانه گه‌وره‌کان، درکه‌یه له وه‌لیه‌کانی خوا، به واتای جویره‌ئیلیش دی لیره‌دا خواجه له‌لایه‌که‌وه شانازی به باوه‌رداری خۆیه‌وه ده‌کات و له‌لایه‌کی دیکه‌وه باوه‌رداری به هۆی لیبووردهیی و ریزی ده‌زانیّت. بۆیه به یار ده‌لی: حافظ له باوه‌رداران و ئەم باوه‌رداریه‌ش بووته هۆی ئەوهی که زۆریک له وه‌لیه‌کانی خودا و گیانه به‌ریزه‌کان داوای لیبووردهیی بۆ بکه‌ن تۆش ریزی بگره و خۆشت بووئ.

غەزەلی په نجا و هه‌شتم:

به‌حری هه‌زه‌جی هه‌شتی ئەخره‌بی مه‌کفوفی مه‌قسور
(مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل)

۱- سر ارادت ما و آستان حضرت دوست

که هرچه بر سر ما می رود ارادت اوست

سه‌ری ئیراده‌تی ما فو ئاستانی هه‌زه‌تی دوست، که هه‌رچه به‌ر سه‌ری ما می ره‌فه‌د ئیراده‌تی ئوست.

سه‌ری ویستی ئیمه‌ به‌رده‌وام له‌سه‌ر به‌رده‌رگای هه‌زه‌تی دۆسته، هه‌ربۆیه هه‌رچی به‌سه‌ر ئیمه‌دا دیت ویستی ئەوه.

ارادت: ئیراده، ویست، دۆستایه‌تی بیخه‌وش و نییه‌ت پاکانه

برسرما می ورد: به‌سه‌ر ئیمه‌دا دیت، مانای زمانی ده‌بیته، هه‌رچی به‌سه‌ر ئیمه‌دا ده‌روات سه‌ری ئیراده‌ی ئیمه‌ی عاشقانی دۆست هه‌میشه و به‌رده‌وام خراوه‌ته سه‌ر به‌رده‌رگا و ناستانه‌ی هه‌زه‌تی دۆسته‌وه، هه‌ر به‌م هۆیه‌شه‌وه‌یه که ئیمه‌ ئیراده‌مان خستۆته به‌رده‌م ناستانه‌ی دۆست، ئیدی هه‌رچیمان به‌سه‌ردی به هۆی ئەو سه‌ردانان و خۆشویست و دۆستایه‌تییه بیخه‌وش و پاکه‌وه دیت که له‌گه‌ل دۆستدا هه‌مانه، یاخود ئیمه‌ هه‌رچیمان به‌سه‌ردی به مه‌یل و ویستی دۆست به‌سه‌رمان دی، چونکه ئیراده‌مان داوه‌ته ده‌ستی.

گه‌ر (برسرما می رود) به مانای مادیانه‌ی زمانی لیکن‌دیرته‌وه ئەوا به‌یته‌که ده‌بیته: ئیمه‌ سه‌ری ئیراده‌مان له‌سه‌ر به‌رده‌رگای مالی دۆسته و ئەو ماله‌ش میوان و هاتووچۆکه‌رانی زۆره هه‌ربۆیه هه‌رچی به سه‌رماندا تیده‌په‌ری و پیمان لی دهنی به هۆی ئەو هاورییه‌تی و سه‌ردانانه‌وه‌یه.

له راستیدا بۆ تیگه‌یشتن له‌مانای قولی به‌یته‌که پیوستمان به لیکن‌دانه‌وه‌ی تیپروانی عارفانه‌ی عاشقانه هه‌یه بۆ مه‌سه‌له‌ی ئیختیار و ویستی مرۆف، عارفه‌کان یاخود عاشقه‌کانی مه‌عشوقی ئەزله‌ی به‌وپه‌ری خۆشه‌ویستی و هه‌زه‌وه هه‌موو ویست و ئیختیاریان ده‌ده‌نه ده‌ست مه‌عشوق و هیچ کاتیکیش هه‌ست به‌ جه‌برییه‌ت و بی ویستی خۆیان ناکه‌ن، چونکه له‌وکاته‌دا که عاشق خۆی به‌ه‌شیک له مه‌عشوقی ئەزله‌ی خۆی ده‌زانئ و من و تۆیه‌ک له ئارادا ناینتیت و هه‌میشه بوونی من واته بوونی ئەو و منیک له ئارادا نابئ ئیدی عاشق هه‌ست به ویستی

خوی ناکات و هموو نیختیاری دداته دهست یار لهم کاته‌شدایه که دوو بوونی داواکر یاخود گله‌یی - کهر له بهرامبهر یه‌کتردا نابینرین و هه‌ست به جودایی له یه‌کتری ناکهن، ههرچه‌نده لهم حالته‌ته له رواله‌تدا خۆدانه‌دهست و (اجباره)، به‌لام لای عارفه‌کان لهم خۆدانه‌دهسته عاشقانه‌یه و نارزه‌وو و مه‌لیکی نازادانه‌ی خۆیانه و به‌جه‌بری سه‌رووی نیختیار دهریته‌ته قه‌لهم، جه‌نابی (د. عبدالکریم سروش) لهم باره‌یه‌وه نووسیه‌یه‌تی: "له کاتی‌کدا خواناسان و عارفان به نارزه‌وو خۆیان ملکه‌چی گهره‌یی و ریژی شه‌و دهبن، به‌لکو له‌مه‌ش زیاتر عارفان نیختیاری خۆیان به شه‌و دهرۆشن و لهم فرۆشتنی نیختیار وکړینی جه‌بره‌دا، عاشقانه نیختیاریکی به‌رزتر له نیختیاری پیشووی خۆیان به‌دهست ده‌هینن له‌مه‌ش جه‌بری سه‌روو نیختیاره" {عبدالکریم سروش، حدیث بندگی و دلبردگی، ۱۷۶}. لهم قه‌ناعه‌ته عیرفانییه‌ویه که خواجه سهری خۆی ده‌خاته به‌ر دهرگای نارزه‌وو دۆست، چونکه له نیوان خواجه و مه‌عشوقدا من و تۆیه‌ک نه‌ماوه و خواجه به‌وپه‌ری نازادی خۆیه‌وه نازادی دداته ده‌ست نارزه‌وو مه‌عشوقی شه‌زله‌لی تاوه‌کو له‌و ریگه‌یه‌وه نازادی گه‌وره و گرنگی دیکه به‌دهست به‌ینی که عه‌شقی شه‌وه.

به رای (د. سروش) لهم کاته‌دایه که ئیدی لهم مه‌وجوده گرتی جه‌بر و نیختیاری نابی و خودا ده‌بیته نارزه‌وو ویستی شه‌و، واته ده‌بیته خۆشه‌ویستی که شه‌و له هه‌موو دونیادا هه‌لیبژاردوه، لهم حالته‌شدا ههرچی شه‌و خۆشه‌ویسته هه‌لیبژیریت، هه‌لیبژاردی شه‌م به‌نده‌یه ده‌بیته {پروانه: عبدالکریم سروش، حدیث بندگی و دلبردگی، چاپی دووه، ۱۳۷۵ه‌ش، مؤسسه‌ه فرهنگي صراط، تهران، ۱۶۱-۱۶۲}.

۲- نظیر دوست ندیدم اگر چه از مه و مهر

نهادم آینه‌ها در مقابل رخ دوست

نه‌زیری دوست نه‌دیدم شه‌گهرچه شه‌ز مه‌ه و میهر، نیه‌اده‌م تاینه‌ها دهر موقابیلی روخی دوست.

هاوتای دۆستم نه‌دی، گهرچی له مانگ و هه‌تاو ناوینسه‌ی زۆرم به‌رامبهر رووخساری شه‌م دانا.

نظیر: هاوتای نهادم: نه‌مبینی مهر: رۆژ، هه‌تاو نهادم: دامنا، رامگرت آینه: ناوینه در مقابل: به‌رامبهر رخ: رووخسار خواجه لیبه‌دا ده‌یه‌وی و هه‌سفی جوانی رووخساری دۆست بکات و به‌مانگ و هه‌تاو به‌راوردی بکات و رووخساری دۆست به جوانتر بداته قه‌لهم، ده‌لی: من گهرچی ههر دوو مانگ

و هه‌تاوم وه‌ک ناوینه که له به‌رامبهر رووخساردا راده‌گیری ناوها له به‌رامبهر رووخساری دۆستدا دانا و به‌راوردم کردن، به‌لام هاوتای دۆستم نه‌بینی له جوانیدا و رووخساری دۆست له مانگ و هه‌تاو جوانتر بوو.

۳- صبا ز حال دل تنگ ما چه شرح دهد

که چون شکنج ورقهای غنچه تو بر توست

سه‌با ز هالی دلی ته‌نگی ما چه شهره ده‌هه‌د، که چون شکه‌نجی قه‌ره‌قهای غونچه تو به‌ر توست.

بای سه‌با چۆن حاللی دلی ته‌نگی ئیمه بخته‌پروو که وه‌ک چین و پیچ پیچی په‌ره‌کانی خونچه له‌یه‌کدی پیچراوه.

شرح دهد: شرح بکات، شرفه بکات، بخته‌پروو چون: وه‌ک

شکنج: چین، پیچ و لول ورق: په‌ره‌ی گول تو برتو: توی له ناو توی، لیک پیچراو خواجه دلی ته‌نگی خۆی به خونچه‌یه‌کی تازه ده‌زانیت که گشت په‌ره‌کانی لیکدی پیچراو و توی له ناو تویدان و ههرگیز بای سه‌با ناتوانی به نیویاندا گوزهر بکات، ههریویه به‌م شیویه ههرگیز بای سه‌با ناتوانی نه‌یینه‌کانی دلی ته‌نگی ئیمه شرح بکات و بیاخته‌پروو، چونکه دلی ئیمه گولیکدی کراوه نییه هه‌مووان نیو په‌ره‌کانی بیینن، به‌لکو خونچه‌یه‌کی داخراوه. واته: دلی ته‌نگی ئیمه وه‌ک په‌ره‌کانی خونچه شاراوه‌یه و ههر بایه‌ک ناتوانی به نیویاندا گوزهر بکات لهم سیفه‌ته‌ی دل و ناخ هه‌میشه سیفه‌تی مرۆقه کامله‌کانه و به‌ناسانی دلیان لای ههر رییسوار و که‌سیکی ساده‌ی وه‌ک هه‌وا و شه‌مال ناکه‌نه‌وه و ههر که‌سیکیش به‌ناسانی نایاناسی.

۴- نه من سبووکش این دیر رند سوزم و بس

بسا سرا که درین کارخانه خاک سبووست

نه‌مه‌ن سه‌بووکه‌شی ئین ده‌یری ریند سوزم و به‌س، به‌سا سه‌را که دهرین کارخانه خاکی سه‌بووست.

ته‌نیا من مه‌ینۆشی شه‌م دیره سووتینه‌ره نیم و به‌س، به‌لکو سه‌رانی زۆر لهم کارخانه‌یه‌دا وه‌ک خاکی گۆزه‌یان لیته‌اتوه.

سبوو: گۆزه‌ی ده‌سکداری شه‌راب

سبووکش: که‌سی که به گۆزه شه‌راب بخواته‌وه یان که‌سی که له‌کوپه‌له و خومه‌کانه‌وه به گۆزه (سبوو) شه‌راب له ژیرزه‌مینه‌وه به‌ینیته‌ته دهره‌وه بۆ مه‌بخانه

دیر: دیر، لیره‌دا درک‌یه له دنیا رندسوز: رندسوتینهر، سیفته‌تی دونیایه
بس: بهس بس: زور سرا: له نه‌سلدا(سرها)یه که(ه) ساووه، کوی سهره
کارخانه: کارخانه، درک‌یه له دنیا که جیگه‌ی کاره، چونکه کارخانه شوینی کاره بیان مالی
کاره خاک سبووست: خاکی گۆزه‌یه، واته مردووه

خواجه پیویایه تهنیا هم نییه که له دنیا رندسوتینهره‌دایه و عه‌زاب و مه‌ینه‌تی
دوینا دهنوشی (له‌م واتایه‌دا سبووکشی به مانای کاری گۆزه‌ه‌لگر هاتووه، چونکه هم کاره
مرۆقه نزمه‌کان پیی هله‌ده‌ستن) خهریکی کاری سووک و بچوکه و گۆزه‌کیشه، به‌لکو دونیا
هر عه‌زایی خه‌لکی چاک و رهند ده‌دات و زورتیک له سهری مرۆقه له‌م دونیایه‌دا بوونه‌ته
خاکی گۆزه و مردوون.

یاخود گهر (سبووکش) به مه‌ینوشی و که‌سی که به گۆزه بنوشی بدریته قه‌لم به‌م شیویه
لیک دهریته‌وه: له‌م دونیایه‌دا که مرۆقه رهند و به هۆشه‌کان ده‌سوتینی تهنیا من نیم
مه‌ینوش ب و به‌س یاخود تهنیا من نیم خهریکی عه‌شق و عاشقی ب و به‌س، به‌لکو زورتیک له‌و
سه‌ران‌هی نیستا له کارخانه‌ی دنیا دهرچوون و بوونه‌ته خاکی گۆزه به عه‌شق و عاشقیه‌وه
مه‌شغول بوون.

۵- مگر تو شانه زدی زلف عنبر افشان را

که باد غالیه‌سای است و خاک عنبربووست

مه‌گهر تو شانه زدی زولفی نه‌نبرته‌فشان را، که باد غالیه‌سای ته‌ست و خاک نه‌نبره
بووست.

ده‌لیتی تو زولفی عه‌نبرپرژینی خۆت شانه‌کردووه، وا با بۆنی غالیه ده‌دات و خاکیش
بۆنی عه‌نبره.

مگر: مه‌گهر، ده‌لیتی شانه: شانه: شانه زدن: شانه‌کردن

عنبر: ماده‌یه‌کی چهر و بۆنخۆشی خۆله‌میشییه که له گه‌ده یان ریخۆله‌ی جۆریک ماسی به
نیوی عه‌نبر وهرده‌گیری عنبرافشان: عه‌نبرپرژین، واته بلاوکه‌ره‌وه‌ی عه‌نبره

باد: هه‌وا سای: له (سایدن)ه‌وه هاتووه به مانای سوین، تیسوین
غالیه‌ی سای است: غالیه‌ی تیگیراوه، لیسواوه بوو: بۆن

هه‌روه‌که هه‌موو جاریک خواجه جوانییه سروشتییه‌کانی یار له جوانییه ده‌ست‌کرده‌کان به
جوانتر ده‌دات قه‌لم، لیره‌شدا به دۆست ده‌لی: له نه‌نجامی شانه‌کردنی پرچته‌وه هه‌وا بۆنی
خۆشی غالییه و خاک بۆنی خۆشی عه‌نبره ده‌گریت، خودی به‌یته‌که‌ی خواجه ده‌لی: ده‌لیتی تو

زولفی عه‌نبره‌رینی خۆت شانه‌کردووه، وا بۆنی خۆش به دهره‌ردا بلاووته‌وه و که با
هه‌لده‌کات وه‌که سیکه که غالیه‌ی پیویه و بۆنی خۆشه و له خاکیش بۆنی عه‌نبره دیت.
ده‌روی ده‌لی: ده‌کری به‌یته‌که وه‌سفی به‌هاریت له عیرفاندا به درکه له مه‌حبوبی عیرفانی،
که هم بۆنه خۆشانه‌ی به‌هار بۆنی هه‌و مه‌حبوبه نه‌زه‌لییه‌یه {هروی، ج، ۱، ل ۲۶۶}

۶- نثار روی تو هر برگ گل که در چمن است

فدای قد تو هر سروبن که بر لب جوست

نیساری روی تو ههر به‌رگی گول که دهر چه‌مه‌نه‌ست، فیدای قه‌دی تو ههر سهرق بون
که به‌ر له‌بی جوست.

ههر په‌ره‌ی گولیک که له گولزاردایه پیشکه‌شی روی تو بی‌ت و ههر دره‌ختیکی سهروش
که له که‌نار جۆگه‌دایه فیدای تو بی‌ت.

نثار: قوربان، پیشکه‌ش، ههر شتی که وه‌که هه‌دیه له‌بهر پیی که‌سیکدا ده‌پیرژین، یا
ده‌پیرژین، یا دیدن به زه‌ویدا هر برگ گل: ههر په‌ره‌گولیک، هه‌موو په‌ره‌گولیک

سروبن: دره‌ختی سهرو برلب: له‌که‌نار جو: جۆگه‌له
خواجه گشت په‌ره‌گوله‌کانی گولزار وه‌که هه‌دیه له به‌رده‌م پیی مه‌حبوبدا ده‌پیرژینی و
قوربانی ده‌کات و گشت دارسه‌روه‌کانی گوی جۆگه‌کانیش ده‌کاته فیدای هه‌و.

۷- زبان ناطقه در وصف شوق نالان است

چه جای کلک بریده زبان بیهده گوست

زه‌بانی ناتیقه دهر قه‌سفی شوق نالانه‌ست، چه جای کلکی بووریده زه‌بانی بیهوده
گوست.

زمانی خاوه‌ن توانای گۆکردن له وه‌سفی شه‌وقدا ده‌نالینی، چه جای قه‌له‌می زمانپراو که
قسه‌ی پوچ ده‌کات.

ناطقه: قسه‌که‌ر، توانای قسه و دهربرین شوق: ناره‌زوو، نیشتیاق، ناره‌زوویه‌کی نازاروی
نالان: نالان، ده‌نالینی، بی‌توانایه کلک: قه‌لم بریده زبان: زمان پراو

کلک بریده زبان: قه‌له‌می زمانپراو، چونکه قه‌لم داد‌ده‌ری، نوکی قه‌له‌مه‌که‌ی به زمان
چواندووه و به زمانپراو داویه‌ته قه‌لم بیهده: بی‌هوده: پوچ

بیهده‌گو: بی‌هوده‌گو، که‌سی که قسه‌ی پوچ ده‌کات

زمانی خاوه‌ن توانای دهربرین که به حکمیته‌وه قسه ده‌کات یاخود نه‌فس و روحی سهره‌تا
و نه‌زه‌لی له وه‌سف و خستنه‌روی ناره‌زووی زوری دیدار و وه‌سلی مه‌عشوقدا داد و ناله‌یه‌تی و

توانای ئەو وەسفەى نىيە، ئىدى قەلەمى زمانپراوى بېھودەگۆ چۆن دەتوانى وەسفى ئەو شەوق و
هەزە بکات کە من بۆ مەعشوق ھەمە.

ئەم بەيتە لە نوسخەى(عیوضى) و کۆمەلئى نوسخەى دیکەدا بەيتى کۆتايیە و لە (امیر
میرزای تیمورى و سودى و قزوینى) و نوسخەى دیکەدا بەيتى ھەوتەمە، لە سودى دا لە برى
(نالان است) (او لال است) و لە امیر میرزای تەیمورى و ھەندئى نوسخەى دیرینیشدا (ما لال
است) ۰ واتە لە وەسفى شەوقى ئیمە/ئەودا لالە) لە قزوینیشدا میسراعى دوووم بەم شێوەیە:

(چ جای کلک بریده زبان گو ببیده گوست) واتە: چ جای قەلەمى زمان براو بلئى بېھودەگۆیە

۸- رخ تو در دلم آمد مراد خواهم یافت

چرا که حال نکو در قفای فال نکوست

روخى تو دەر دلم نامەد موراد خواھەم یافت، چرا کە ھالى نیکو دەر قەفای فالى
نیکوست.

رووخسارت ھاتە ناخەو، بۆیە بە مەبەستى خۆم دەگەم، چونکە خۆشحالى لە پشت خالى
چاکەوێە.

در دلم آمد: ھاتە ناخەو، بە خەيالندا تېپەرى مراد: مەبەست، ئارەزوو
خواھەم یافت: پېنى دەگەم نکو: چاک حال نکو: خۆشحالى
قفا: پشت، دوا فال نکو: فالى ئومیدبەخش، فالى چاک
د. ھروى میسراعى دوووم بە مانای فەرموودەى (تفالوا بالخیر تجدو) دەزانى لەگەڵ راستى
راى جەنابیان بەندە پېم وایە کە پەيوەندییەكى نزیکتەر لە نیوان فەرموودەى (انا على ظن عبدی
بی) و تەواوى بەیتەکەدا ھەیە.

روو بە مەعشوقى ھەق دەلئى خەيالى رووى تو بە دلندا ھات، بېگومان بە شێوەیەكى
جوان، بەم گومانە جوانەى من بە تو، تو ھاتنە ناخى منەوە دلنیام کە بە ئاوات دەگەم،
چونکە کاتى مرۆڤ بە ئومیدووە فال بگرتتەووە خۆشەخت دەبى یاخود فالى چاک خۆشحالى لە
ھەگبەیدا ھەلگرتووە. خوداش لە فەرموودەى قودسیدا دەفەرموویت من لە گومانى
بەندەکە مدام پېم، گەر گومانى چاکم پى ببا چاک دەبم بۆ.

۹- نہ این زمان دل حافظ در آتش هوس است

کە داغدار ازل ھمچو لالە خودروست

نە ئین زەمان دلى ھافز دەر ئاتەشى ھەقەسەست، کە داغدارى ئەزەل ھەمچو لالەبى
خودروست.

دلى حافظ تەنیا ئیستا نىيە کە لە ناگرى ھەوەس و تەمەنادا دەزى، بەلکو ھەروەک گولالە
سورەى خۆرسک داخکراوى ئەزەلە.

نە این زمان: ئەم زەمانەى ئیستا نا، تەنیا ئیستا نىيە آتش: ناگر

داغدار: داغدار، داخکراو ھمچو: ھەروەک

لالە: گولالە خودرو: خۆرسک

بېگومان رەشايیەک لەسەر پەرەى سوورى گولالەدايە و خواجە پېيوایە کە ئەمە ھەر لە
ئەزەلەو داغکراو و بە خۆرسکى کە دەروى ئەم داغەى پېيوایە، ئەم داغە ناگرى ھەز و
تەمەنایە و بەسەر دلى حافظیشەوویە، بەلام گەر کۆمەلئى پېیان وابى ئەم داغە تازەییە ئەوا
خواجە ئەو رەتدەکاتەو و دەلئى: ئیستا و تازە نىيە دلى حافظ لە ناگرى تەمەننا و
ئارەزوودايە بۆ گەیشتن بە مەعشوق، بەلکو ھەر لە ئەزەلەو ئەم داغەکراو و ھەک چۆن گولالە
خۆرسک داغکراو.

(د. محمد استعلامى) لە (درس حافظ) دا لە بارەى ئەم غەزەلەو نووسىوویەتى: " ئەم غەزەلە
زیاتر زاراو و گوزارشت و مانای عیرفانى تېدايە و لە بارەى ھەزرتى دۆستەو قسە دەکریت،
کە ھەرچى لەم جیھاندا روو دەدات پەيوەستە بە ویست و مەشیتەتى ئەووە. حافظ لە عەشقى
ئەودا - داغکراوى ئەزەلە - " لە کۆتايى غەزەلەکەشدا نووسىوویەتى: " ئەوہى لەم غەزەلەدا
ببینیمان شەرڤەى ھەوەسى جەستەبى نەبوو، حافظ لە ئەزەلەو داغکراوى عەشقیكى دیکەییە
دروست وەک گولالە خۆرسکەکانى بەھار، وەک گولالە سوورەکان. داغکراوى ئەزەلەیش واتە
کەسنى کە لە ئەزەلەو عەشقى ھەق بوو. " { د. محمد استعلامى، درس حافظ، ج ۱، تھران،
۱۳۸۲ھش، ل ۲۱۹ } .

غەزەلى پەنجا و نۆبەم:

بەحرى خەفیفى شەشى مەخبوونى مەقسور

(فاعلاتن مفاعلن فعلات)

۱- دل سەراپەردەء محبت اوست

دیده آینه‌دار طلعت اوست

دل سەراپەردەئى مەھەبەتتى ئوست، دیدە ئایینه‌دارى تەلئەتتى ئوست.

دل چادر و خەيمەى خۆشەويستى ئەو، چاۋ ئاۋىنە ھەلگىرى رووخسارى ئەو.

سراپەردە: جىگايەك كە لە سەفەردا لە چادر بۆ پاشايان رىكەدەخرى، خىمەى شكۆدار

دیده: چاۋ آینه: ئاۋىنە

آینه‌دار: ئەو كەسەى كە لە پىش بۈك ياخود سولتانه‌وہ ئاۋىنە ھەلدەگىرى تا خۇيانى

تېدا بېينن

دل چادر و خەيمەى جوانى خۆشەويستى مەعشوقە و چاۋانىشم وەك ئاۋىنەھەلگىرى

رووخسارى ئەو واىە و ھەمىشە لە نىۋو چاۋانغدايە، بە دەربرىنى عارفەكان دل جىگاي جىلوەى

نورە خودايىيەكان و پەيوەندى نىۋان جەستە و واتايە. بە بۆچوونى (انصارى) دللى مرؤفە چوار

پەردەيە كە يەكەمىيان (صدر) و جىگەى ئىلھام و دوۋەم (قلب) ەو جىگەى نورى ئىمان و سىيەم

(فؤاد) ەو چادر و سەرا پەردەى جىلوەى حەقە چوارەمىش پەردەى (شغاف) ەو مەيدانى عەشقە،

{د. سجادى، فرهنگ اصطلاحات و تعبيرات عرفانى}

لەم بەيتەدا خواجه پەردەى سىيەمى دللى لە بەرچاۋگرتوۋە كە جىگەى شكۆدارى جىلوەى

مەعشوقى حەقە و دەلى: دللى مەن سەراپەردەى شىۋاى خۆشەويستى ئەو و چاۋىشم جىگەى

شىۋاى رووخسارى ئەو.

۲- مەن كە سەراپەردەم بە دو كۈن

گردنم زير بار منت اوست

مەن كە سەراپەردەنە ياقەرەم بە دو كۈن، گەردەنەم زير بارى مەنەتتى ئوست.

مەن كە لە بەرامبەر ھەردو گەردووندا سەراپەردەنەم، گەردنم لە ژىر بارى مەنەتتى ئەودايە.

سەراپەردەم: سەراپەردەنەم، تەسلىم نايم

كۈن: گەردوون

دو كۈن: مەبەست لە دونيا و ئاخىرەتە

گردن: گەردن

زير: لە ژىر

له فەرھه‌نگه‌کاندا (سر در نیاورم) به تسی ناگه‌م، سه‌رم لی دهرناچی راشه‌کراوه، به‌لام و اتاکه‌ی له ئەده‌بی سه‌رده‌می سه‌بکی خوراسانی و عیراقیدا به واتای سه‌ردانانه‌وینم دیت، خواجه ده‌لی: من که له به‌رامبهر هه‌ردوو جیهاندا سه‌ردانانه‌وینم و سه‌ربه‌رم، گه‌ردم له ژیر باری منته‌ی یارو مه‌عشوقی حه‌قدایه و به‌گه‌وره‌یی ئەوه‌ویه منیش گه‌وره، بووم و له به‌رامبهر که‌سدا سه‌رنه‌وی ناگه‌م، یاخود وه‌ک سودی و هروی ده‌لین له کاتی‌کدا که له به‌رامبهر دونیا و ناخیره‌تدا سه‌ری ته‌سلیم دانانه‌وینم له به‌رامبهر منته‌ی یاردا بۆ سوپاس‌گوزاری سه‌ر داده‌نه‌وینم وه‌ک بلینی که له ژیر باردا گه‌ردم خواربووه، به‌لام ئەم به‌نده‌ ناچیزه‌ پینوایه که سه‌ر بۆ‌کس دانانه‌وینم و بی‌ساکیم له گه‌وره‌یی مه‌عشوقه‌ویه و قه‌رزاری منته‌ی ئەوم. (د. استعلامی) ش نویسیه‌تی: "میسراعی دوهم ئەمه‌یه که به‌م حاله‌وه منته‌ی په‌روه‌ردگارم به‌سه‌روه‌ویه چونکه ئەو منی به‌م پله‌ی بی‌نیازییه گه‌یاندوه" {استعلامی، ج ۱، ل ۲۱۵} بێگومان ئەم رایه‌ی به‌ریزیان هه‌مان ئەو رایه‌یه که پێشتر خستمانه‌روو.

۳- تو و طوبی و ما و قامت یار

فکر هرکس به قدر همت اوست

تو فو توبی و ما فو قامه‌تی یار، فکری هه‌رکس به قه‌دری هه‌مه‌تی ئوست.

تۆ و دره‌ختی توبا و ئیمه و بالای یار، بیری هه‌ر که‌سی هینده‌ی هه‌مه‌تی ئەوه.

طوبی: دره‌ختیکی جوانه له به‌هه‌شتدا تو و طوبی: توبا بۆ تۆ

به‌قدر: هینده‌ی همت: هه‌مه‌ت، مه‌به‌ست، ئیراده‌ی به‌هیز، هه‌ول، ئاره‌زوو، سه‌روشت تۆ ئە‌ی ئەه‌لی رووخسار و شیوه‌خواری با توبا بۆ تۆ بێت و بالای یاریش به‌نسیبی ئیمه‌ی ئەه‌لی عیرفان بێت، تۆ هه‌ولت بۆ ئەوه داوه یاخود سه‌روشتی تۆ هه‌ر بۆ ئەوه باشه و هه‌ول و سه‌روشتی ئیمه‌ش له‌گه‌ڵ قامه‌ت و بالای یاردا به‌کده‌گرێته‌وه و هه‌ولی ئەوه‌مان داوه ئیدی بیری هه‌رکه‌سه‌یکیش هینده‌ی هه‌ول و سه‌روشت یاخود هه‌مه‌ت و ئیراده‌ی خۆیه‌تی، واته تۆ خۆشییه‌کانی به‌هه‌شتت و یه‌ستوه ئیمه‌ش دیداری یارکه‌ خودایه، توبا بۆ تۆ و دیداری مه‌عشوقیش بۆ ئیمه.

له (رابه‌عه‌ی عه‌ده‌وی) یان په‌رسی تۆ بۆچی هه‌میشه‌ باس له دیداری خودا ده‌که‌یت و باس له خۆشییه‌کانی به‌هه‌شت ناکه‌یت ئەویش فه‌رمووی: له پێشدا دراوسی ئەوجا خانوو - الجار شم الدار- {وحدت وجود، به نقل له: تذکرة الاولیاء، ص ۹۱} واته له پێشدا پینوایه له دراوسی بیری پاشان له خانوو، لای عارفه‌کان هه‌میشه خۆشی به‌هه‌شت له دیدار و لیکای خودا کورت ده‌کریته‌وه و بیریان له خۆشی و له‌زه‌ته‌ مادیه‌یه‌کانی به‌هه‌شت نییه، ئەمه له کاتی‌کدا

لای ئەه‌لی شیوه و زاھیر خۆشییه‌کانی به‌هه‌شتیان له‌به‌رچاوه، لێره‌دا خواجه‌ش به‌ریازی عیرفانی خۆیه‌وه به‌ رووخسارگه‌ری ده‌لی: ئەندازه‌ی هه‌رکس به‌ ئەندازه‌ی سه‌روشتی خۆی بیره‌کاته‌وه تۆ بیری له توبا ده‌که‌یته‌وه بۆ تۆ، ئیمه‌ی عارفیش بیری له قه‌د و بالای یار ده‌که‌ینه‌وه خودا ئەو لیکایه‌مان به‌نسیب بکات یاخود ده‌کات، چونکه به‌ پیتی هه‌مه‌ته.

۴- گر من آلوده دامنم چه زیان

همه عالم گواه عصمت اوست

گه‌ر مه‌ن ئالوده دامنه‌م چه زیان هه‌مه‌ ئاله‌م گوفاهی ئیسه‌ته‌ی ئوست.

ئه‌گه‌ر من گوناهاکارم چه زیانی هه‌یه، چونکه هه‌موو جیهان گه‌واهی پاکی و بی‌گوناهاهی ئەوه.

آلوده‌دامن: گوناهاکار زیان: زیان، زه‌ره‌ر گواه: گه‌وا، شایه‌د

عصمت: پاکی، بی‌گوناهاهی، به‌کێکه له سیفه‌تی پیغه‌مبه‌ران و (به‌رای هه‌ندی له زانایان) جێنشینه‌کانی ئەوه، چونکه هه‌رگیز گوناهاهی بچووک و گه‌وره ناکه‌ن. هه‌ر بۆیه خواجه ده‌لی: ئەگه‌ر من ئالوده‌ی گوناهم و گوناهاکارم چه زیانی هه‌یه یاخود قه‌یدی چه ده‌کا، چونکه هه‌موو جیهان گه‌واهی پاکی و بی‌گوناهاهی ئەوه، لێره‌دا ئەو یاره ده‌کری پیغه‌مبه‌ر (د.خ) بێت یاخود مورشید و عارفانی خۆشه‌ویستی خواجه بن. ئەمه له کاتی‌کدا به‌ (او) به‌ پیغه‌مبه‌ر یا هه‌ر مرۆفیکی تر به‌دینه‌ قه‌له‌م، به‌لام گه‌ر (او) خودی خودای حه‌ق بێت لیکدانه‌وه‌یکی دیکه هه‌لده‌گریت و ئەوه‌یه که ئەو به‌ میه‌ره‌بانی خۆی ده‌ستی به‌نده‌کانی ده‌گریت و له تیکه‌وتن ده‌یانپاریزی {استعلامی، ج ۱، ل ۲۱۴}

۵- من که باشم در آن حرم که صبا

پرده‌دار حریم حرمت اوست

مه‌ن که باشم ده‌ر ئان هه‌ره‌م که سه‌با، په‌رده‌داری هه‌ری هورمه‌تی ئوست.

ده‌بی من کێم له‌و حه‌ره‌مه‌دا که سه‌با ده‌رگاوانی سنووری حورمه‌تی ئەوه.

من که باشم: من کێم

حرم: ناوه‌وه‌ی ماڵ، حه‌ره‌م، ده‌وره‌به‌ری جینگا پێژه‌کان وه‌ک حه‌ره‌می مه‌که پرده‌دار: ده‌رگاوان حریم: سنوور، ناوچه‌یه‌کی دیاریکراو حرمت: ئابرو، حورمه‌ت، غیره‌ت باس له گه‌وره‌یی سنوور و گرنگی حه‌ره‌می یار ده‌کات و ده‌لی: حه‌ره‌میکی وه‌هایه که بای سه‌با له‌گه‌ڵ ئەوه‌ی گشت جینگایه‌که ده‌گه‌ری ده‌رگاوانه و بۆی نییه بچیته ژووره‌وه ئیدی ده‌بی منیکی بچکۆله‌ی ناچیز له‌و حه‌ره‌مه‌دا چه‌رخیکم هه‌بی و کێم.

۶- بی خیالاش مباد منظر چشم

زانکه این گوشه جای خلوت اوست

بی خیالاش مباد مهنزهری چشم، زانکه ین گوشه جای خه لفته تی ئوست.
یاخو تیلوی چاوم بی خیالی ئو نه بی، چونکه ئم گوشه یه جیگه ی خه لوته تی ئو ه
مباد: بۆ ته مه نایه، یاخو نه بی منظر: جیگای ته ماشا کردن وه که په نجه ره

منظر چشم: تیلوی چاو که ده ریچه ی روانینه، گوشه ی چاو زانکه: له و رووه دیکه،
چونکه گوشه: گوشه، مه به ست له گوشه ی چاو خلوت: خه لوت، ته نیا دانیشتن.
خواجه ده لی: گوشه ی چاری ته نیا جیگای خه لوته تی یاره و که سی دیکه نا هه ریویه
ته مه نا ده که م هه رگیز وینه ی خه یالی ئو له پیش چاوم ون نه بی تا له و گوشه یه وه سه بری
بکه م، ئه مه ش جگه له ته مه نا بۆ ون نه بوونی یار دانپیانانه به وه ی که گوشه ی چاری ته نیا
یاری تیدایه.

۷- هر گل نو که شد چمن آرای

ز اثر رنگ و بووی صحبت اوست

هر گولی نو که شود چه مه نئارای، ز ئه سه ری رنگ و بووی سو به ته تی ئوست.
هر گولیکی تازه که بووه مایه ی رازاندنه وه ی گولزار به کاریگه بری ره نگ و بۆنی
هاوده می ئه وه ده یه.

نو: تازه، نو، چمن آرای: گولزار رازینه ره وه بووی: بۆن صحبت: هاوده می
وه که له غه زه لی پیشوودا گوترا که به هار و جوانییه کانی لای عارفه کان ره نگ و بۆنی
جوانی و جه مالی خودان، هه ریویه لی ره دا زیاتر جه ختی له سه ره ده کاته وه که هه ر گولیکی تازه
که ده بیته مایه ی رازاندنه وه ی گولزار و چیمه ن له هاوده می ئه وه ده یه و ره نگی جوان و بۆنی
خۆشی له وه وه وه رگرتووه.

۸- دوور مجنون گذشت و نوبت ماست

هر کسی پنج روز نوبت اوست

دووری مه جنون گوزه شت و نوبه تی ماست، هه ره که سی په نج روز نوبه تی ئوست.
رۆژگاری مه جنون تیپه پی و سه ره ی ئیمه یه هه ره که سی پینج رۆژ نۆره یه تی.
دوور: رۆژگار، سه رده م، رۆژ گذشت: به سه ره چوو، تیپه پی نوبت: نۆره، سه ره
نج روز: پینج رۆژ، مه به ست له ماوه یه کی که مه، بۆ کورتی مۆله تی ژبانی دوانیا به کاردی
مجنون: مه جنون، قه یسی عامری که عاشقی له یلا بوو، له ئه ده بی عه ره بییدا ره مزی عاشقییه

بینگومان عه شقی مه جنون عه شقیکی زه مینسی مرۆییه لای حافر ئم جۆره عه شقه
سه رده می به سه ره چوو و ده لی: رۆژ و رۆژگاری مه جنون عه شقه که ی به سه ره چوو ئیدی نۆره ی
ئیمه یه بۆ عه شقبازی که ئه لیه ت عه شقی حه فیقی و ئیلاهییه، ئم به سه ره چوو و ته وا بوونه ش
حاله تیکی ئاساییه و هه ره که سی که دپته ئم دونیایه ماوه یه کی که م یا پینج و دوو رۆژی
ماوه ی پینده دریت و پاشان زۆر خیرا مۆله ت و نۆره که ی ته واو ده بی.

۹- ملکت عاشقی و گنج طرب

هرچه دارم ز یمن دولت اوست

مولکه تی ئاشقی و گه نجی ته ره ب، هه رچه دارم ز یومنی دۆله تی ئوست.
پادشایه تی عه شق و خه زینه ی شادی، هه رچیم هه یه له به ره که تی ئیقبا لی ئه وه ده یه.
ملکت: پاشایه تی، مه مه له که ت گنج: خه زینه، شایسته یی
طرب: شادی یمن: موباره کی، به ره که تی دولت: ئیقبا ل، عیزه ت، گه وره یی
خواجه پییوایه هه رچی هه یه له پاشایه تی عه شق و خه زینه ی شادی هیچی هی خۆی نییه،
به لکو هه مووی به ره که تی گه وره یی و ئیقبا ل و به ختی یاره و به خۆشه ویسته یی یار خواجه له
عه شقدا بووه ته پادشا و خه زینه ی شادیشی پیکه وه ناوه.

۱۰- من و دل گر فدا شدیم چه باک

غرض اندر میان سلامت اوست

مه ن و دل گه ر فیدا شو دیم چه باک، غه ره ز ئه نده ر میان سه لامه تی ئوست.
گه ر من و دل بووینه قوربانی چ گرنگی هه یه، چونکه مه به ست له م نیوه نده دا سه لامه تی ئه وه.
چ باک: چ گرنگی هه یه غرض: مه به ست اندر میان: له مه نیوه نده دا، له م مه سه له یه دا.
له ریگه ی عه شقدا مه به ستی سه ره کی سه لامه تی یاره و هیچی دیکه هه ریویه کاتی له م
ریگه یه دا من و دل ده بینه فیدا، یاخود بووینه ته فیدا چ باکینک یاخود چ گرنگی هه یه، چونکه
له م نیوه ندی عه شقه دا مه به ستی بنه ره تی سه لامه تی ئه وه (مه شعوق) ه.

۱۱- فقر ظاهر مبین که حافظ را

سینه گنجینهء محبت اوست

فه قری زاهیر مه بین که هافر را، سینه گه نجینه یی مه هه به تی ئوست.
سه بری هه ژاری رووکاری مه که، چونکه حافر سنگی گه نجینه ی خۆشه ویستی ئه وه.
خواجه لی ره دا جیاوازی له نیوان هه ژاری رووکاری و هه ژاری راسته قینه ده کات و هه رگیز
خۆی به هه ژار نازانی، چونکه دلی پره له خۆشه ویستی مه عشوق، هه ریویه به خه لکی

دیکهش دهلی چاوت له ههژاری رووکاری نهبی و نهوه به ههژاری مهزانه و وامهزانه که حافظ ههژاره، چونکه حافظ ههژار نییه و سنگ و دلی گه نجینهی خوشهویستی مهعشوقه و نه مهش بهسه بۆ دهوله مه ندبوون.

غهزه لی شهسته م:

به حری موزاریعی ههشتی نهخره بی مه کفونی مه قسور
(مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات)

۱- دارم امیدی عاطفتی از جناب دوست

کردم جنابتی و امبدم به عفو اوست

دارم ئومیدی ئاتیفته تی نهز جه نابی دوست، کهردهم جینایه تی و ئومیده م به نه فقی ئوست.

ئومید و هیوای بهزه بی و خوشهویستییه کم به ده رگا و ئاستانه ی دۆست هه یه، تاوانیتکم کرد و هیوام به لیخۆشبوونی نهوه.

دارم: هه مه عاطفت: شهفه قهت، بهزه بی و میهره بانی، خوشهویستی

جناب: ده رگا و ئاستانه، ده ورره ی ما، جناب جنابت: تاوان

خواجه له گه له نهوه ی که تاوانیتکی کردوه، به لام هه ر به هیوا و ئومیده وه ده ژی و به هیوای غوفران و لیخۆشبوونی دۆسته، میسراعی یه که می به یته که به دوو شیوه لیکنده دریته وه که یه که میان ئومید و هیوام به بهزه بییه که له ده رگا و ئاستانه ی دۆستدا هه یه و دووه میان (جناب) خودی دۆسته واته هیوام به بهزه بییه که له جه نابی دۆست. له هه ردوو باره که شدا مانای به یته که نهوه یه که خواجه تاوانیتکی کردوه و ئیستاش به ئومید و گه شبینییه وه ده پوانیتسه لیخۆشبوون و عه فوی دۆست، چونکه له میسراعی دووه مدا ده لی: تاوانیتکم کرد و به لام ئومیدم به لیخۆشبوونی نهوه.

۲- دانم که بگذرد ز سر جرم من که او

گرچه پریوش است و لیکن فرشته خوست

دانم که بوو گزه ره د ز سه ری جورمی مه ن که ئو، گه رچه په ریشه شه ست شه لیکن فریشته خوست.

ده زانم که چاوپۆشی له گونا هم ده کات، چونکه نهو گه رچی په ری ئاسایه، به لام خوی فریشته ی هه یه.

دانم: ده زانم بگذرد ز سر جرم: چاوپۆشی له تاوان ده کات پری: په ری، جنۆکه پریوش: شیوه په ری، په ری ئاسا، مه به ست له جوانییه، به لام په ری بییه چمن و لیبووردنیان نییه فرشته خو: خوی فریشته، واته سروشت و خوی وه فریشته لیبوورده یه.

ته‌واو‌ک‌ه‌ری به‌ی‌تی به‌که‌مه خواجه نومی‌دی به لی‌خ‌و‌ش‌بو‌ونی یار هه‌یه، لی‌ره‌ش‌دا ده‌لی: ده‌زانم
له‌م تاوانه‌ی من ده‌بو‌وری، چونکه یارم گه‌رچی له جوانیدا پ‌ه‌ری ناساییه، به‌لام له به‌خ‌ش‌نده‌یی
و می‌ه‌ر‌ه‌بانیدا وه‌ک فریشته‌یه.

ئه‌م به‌ی‌ته له هه‌ندێ نوس‌خه و به‌ی‌تی سی‌یه‌مه، به‌لام له‌لایه‌که‌وه له ته‌وا‌وی نوس‌خه‌کانی
دی‌که‌دا دو‌وه‌مه و په‌یره‌ویم له گه‌وره‌کان کردو، له‌لایه‌کی دی‌که‌وه ته‌وا‌و‌ک‌ه‌ری به‌ی‌تی به‌که‌مه.

۳- چندان گریستیم که هرکس که برگذشت

در اشک ما چو دید، روان گفت کاین چه جوست

چندان گریستیم که هرکس که برگوزه‌شت، دهر ئەش‌کی ما چو دید ره‌شان گرفت
کین چه جوست.

هینده‌ گریابین که هه‌ر که‌سی تی‌په‌ری کاتی فرمی‌س‌کی نی‌مه‌ی بینی به‌ک‌سه‌ر گوتی ئە‌مه‌ چ
جو‌گه‌یه‌که.

چندان: هینده، نه‌وه‌نده
روان: به‌ک‌سه‌ر
گریستیم: گریابین
برگذشت: تی‌په‌ری
جو: جو‌گا، جو‌گه

خواجه باس له گریانی‌ک ده‌کات که په‌ی‌وه‌ندی‌یه‌که‌ی نه‌خ‌س‌ت‌ۆ‌ته‌روو، به‌لام به‌ی‌ته‌کانی
پیش‌و‌دا واده‌ده‌که‌وێ که گریانی په‌ش‌ی‌مانی بی‌ت و ده‌لی له په‌ش‌ی‌مانیدا هینده‌ گریابین یاخود
له دو‌وری یاردا هینده‌ زۆر گریابین که وه‌ک جو‌گایه‌کی لی‌هات و هه‌ر‌ک‌س به‌و نی‌وه‌دا گوزه‌ری
کرد تووشی سه‌رس‌و‌ر‌مان بوو هه‌ر‌بو‌یه‌ به‌ک‌سه‌ره گوتی ئە‌مه‌ چ جو‌گایه‌که!

۴- بی گفت و گوی، زلف تو دل را همی کشد

با زلف دلکش تو که را روی گفت و گوست

بی گفت و گوی، زولفی تو دل را همی کیشه‌د، با زولفی دلک‌ه‌شی تو که را روی
گوفت و گوست.

بی هیچ قسه‌یه‌ک زولفی تو دل بۆ خ‌ۆ‌ی راده‌کیشی له‌گه‌ل زولفی سه‌رن‌خ‌را‌کیشی تو‌دا کی
بو‌واری گف‌ت‌و‌گ‌ۆ‌ی هه‌یه.

گفت و گوی: قسه، گف‌ت‌و‌گ‌ۆ
همی کشد: راده‌کیشی
دلکش: سه‌رن‌خ‌را‌کیش
که را: کی، چ که‌سی
روی: لایه‌ن، بو‌وار
روی گفت و گوی: بو‌واری قسه

خواجه کاتی دپ‌ته سه‌ر باسی زولفی یار نی‌دی جوانترین و پ‌ر‌مان‌ات‌رین و لی‌لت‌رین قسه
ده‌کات، هه‌ر‌بو‌یه ده‌ک‌ری بل‌ین خواجه زولفی یاری به‌ لاهه سه‌رن‌خ‌را‌کیش‌ترین لایه‌نی عه‌ش‌قه،
زولفی‌ش هه‌مان نه‌پ‌نی‌یه‌کانی مه‌ع‌ش‌وقه و خواجه‌ش زۆر له‌سه‌ر نه‌ی‌تی و شاراهه‌کان پ‌یدا‌ده‌گر‌یت

و پانتاییه‌کی زۆری دیوانه‌که‌ی داگیر ده‌که‌ن، لی‌ره‌ش‌دا زولفی یاره که مه‌به‌سه‌ت له نه‌ی‌تی و
شاراهه نی‌لایه‌یه‌که‌ی نی‌دی چ خودی خواجه و چ خوین‌ه‌ریش تووشی حیره‌ت و سه‌رس‌و‌ر‌مان ده‌بی
و لی‌ک‌دان‌وه‌ی ئە‌و نه‌ی‌تی‌انه روحی ده‌و‌یت نه‌وه‌ک قسه. له‌م به‌ی‌ته‌ش‌دا خواجه حیره‌ت و
سه‌رس‌و‌ر‌مانی خ‌ۆ‌ی له زولفی یار ده‌خ‌اته‌رو، ئە‌و زولف و پرچه‌ی که به‌ بی قسه دلان
که‌مه‌ند‌کیش ده‌کات و که‌سی نی‌یه له‌گه‌ل ئە‌م پرچه‌دا بو‌واری قسه و گف‌ت‌و‌گ‌ۆ‌ی هه‌بی‌ت. واته:
شاراهه‌یی و نه‌ی‌تی تو دلانی که‌مه‌ند‌کیش کردوه و که‌سی‌کیش نی‌یه که له‌گه‌ل ئە‌م نه‌ی‌تی‌انه‌دا
بو‌واری گف‌ت‌و‌گ‌ۆ‌ی هه‌بی.

۵- هیچ است آن دهان که نبینم ازو نشان

موی است آن میان و ندانم که آن چه پوست

هیچ‌ه‌ست ئان ده‌هان که نه‌بینم ئە‌زو نیشان، مویه‌ست ئان میان و نه‌دانم که ئان چه
موست.

ده‌لی‌تی نی‌یه ئە‌و ده‌مه‌ی که هیچ نیشانه‌یه‌کی نابینم - له بچ‌و‌و‌کی‌دا - ئە‌و که‌مه‌ره مویه‌که
و نازانم که چۆن مویه‌که.

هیچ است: هیچه، نی‌یه
موی است: مویه‌که
دهان: ده‌م
میان: که‌مه‌ر‌ندا‌م: نازانم

شاعیر به پیتی سه‌رده‌می خ‌ۆ‌ی وه‌س‌فی یار ده‌کات که بچ‌و‌و‌کی ده‌م و باریکی که‌مه‌ره،
پ‌ی‌ی‌و‌ایه که ده‌می یار هینده‌ بچ‌و‌و‌که هیچ نیشانه‌یه‌کی نی‌یه و ده‌لی‌تی هه‌ر نی‌یه ئە‌و که‌مه‌ره‌ش
نه‌وه‌نده باریکه هینده‌ی مویه‌که، به‌لام نازانم چ جو‌ره مویه‌که.

۶- عمری ست تا ز زلف تو بووی شنیده‌ام

زان بووی در مشام دل من هنوز بووست

ئومریست تا ز زولفی تو بووی شه‌نیده‌ئه‌م، زان بووی دهر مه‌شامی دلی مه‌ن هه‌نوز
بووست.

ته‌مه‌نی‌که که بۆ‌نی‌کی زولفی تو‌م کردوه، به‌و بۆ‌نه هه‌ستی بۆ‌نی دلی من هیش‌تا بۆ‌ن‌خۆ‌شه.
عمری ست: ته‌مه‌نی‌که، ماوه‌یه‌کی زۆره.

بووی شنیده‌ام: گویم له بۆ‌نی‌ک بووه، ئە‌م جو‌ره دهر‌پ‌ر‌ینه تاییه‌ته‌ندی زمانی فارسییه و له
کوردیدا به‌م شی‌وه‌یه ناگوت‌ری واته: بۆ‌نی‌کم کردوه
مشام: هه‌ستی بۆ‌ن‌کردن، جی‌گه‌ی بۆ‌ن‌کردن له می‌ش‌ک‌دا
هنوز: هیش‌تا

شاعر به شیوهی زیاده‌رویی (مبالغه) و سلفی بؤغۆشی پرچی یار ده‌کات و ده‌لی: ماوه‌یه‌کی زۆره یاخود عومریکه که بوونیتی زولفی تۆم کردوه و هیئنده بؤغۆش بووه که تا ئیستاش نهو بۆنه له مه‌شامدا ماوه‌ته‌وه.

۷- دارم عجب ز نقش خیالینش که چون نرفت

از دیده‌ام که دم به دمش کار شست و شوست

دارم ته‌ج‌ب ز نه‌قشی خیاله‌ش که چون نهره‌فت، نه‌ز دیده‌تم که دم به ده‌مه‌ش کار شوست و شوست.

سه‌یرم له وینه‌ی خه‌یالی ته‌و دئ که چۆن له چاواندا نه‌شۆرایه‌وه له کاتی‌کدا که چاوی من سات به‌سات کاری شووشتن - فرمیسک رژاندن - ه.

دارم عجب: پیم سه‌یره نقش خیالش: وینه‌ی خه‌یالی رووخساری نه‌و

دم به دم: سات به سات، به‌رده‌وام

شست و شو: قه‌د و ره‌گی چاوگی (شووشتن)ن و به واتای شووشتن دیت، لیره‌دا مه‌به‌ست له فرمیسک رژاندنه.

چاوانی خواجه به‌رده‌وام ده‌گریه‌ت و فرمیسک ده‌رژئ و کاری بووه‌ته شووشتن، به‌لام به‌وه هم‌مو فرمیسکه‌ش هیشتا خه‌یالی وینه‌ی رووخساری یار هه‌ر له چاوانیدا ماوه‌ته‌وه، بۆیه ده‌لی: سه‌یرم له وینه‌ی رووخساری تۆ دئ که له چاواندا به‌هینه‌ی کاریگه‌ر و جی‌گیره که له‌گه‌ل نه‌و هم‌مو فرمیسک رژاندنه‌دا ناروات و ناشۆریته‌وه ته‌نانه‌ت چاوانم هینده فرمیسک ده‌رژئ که ده‌لیسی کاری شووشتنی هه‌یه و به‌رده‌وام ئاو ده‌رژئ، به‌لام هیشتا وینه‌ی رووخساری تۆ تیدا ماوه.

۸- حافظ بداست حال پریشان تو ولی

بر بووی زلف دوست پریشانی نکوست

هافر به‌ده‌ست هالی پریشانی تو قه‌لی، به‌ر بووی زولفی دوست پریشانییه‌ت نیکوست.

حافر حالی په‌شیوی تۆ خراپه، به‌لام به بۆنی پرچی دۆسته‌وه په‌ریشانیته چاکه.

بووی: بۆن، ئومید نکو: چاکه

حافر به خۆی ده‌لی: حالی په‌شیوی و په‌ریشانی تۆ خراپ و چاک نییه، به‌لام گه‌ر ته‌م په‌ریشان حالییه به کاریگه‌ری بۆنی زولفی یاره‌وه هاتۆته ئارا و به سه‌رتا هاتۆوه، چاکه‌یه واته گه‌ر ئومیدی گه‌یشتن به دۆست له ئارادا بیته ته‌م په‌ریشانییه چاکه.

(هروی) له کۆتایی ته‌م غه‌زه‌له‌دا چهند به‌لگه‌یه‌کی له‌سه‌ر سستی ته‌م غه‌زه‌له هیناوه‌ته‌وه و پێیوايه که ته‌م لاوازییه له حافر دووره و ره‌نگه هه‌ی حافر نه‌بئ و به ناچاری و به په‌یره‌وی له نوسخه باوه‌ر پێکراوکان دووباره نووسیویه‌تی‌ه‌وه و ده‌لیته: "غه‌زه‌له‌که به گشتی لاوازه و دووره له شیوه‌ی حافزه‌وه بۆ نمونه: (کردم جنایتی: تاوانیکم کرد) (هیچ است آن دهان: هیچه نه‌و ده‌مه) و سی جار دووباره‌بوونه‌وه‌ی (بووی - بۆن) له به‌یتی (عمر یست تا زلف تو بووی شنیده‌ام) و خستنه‌روی راسته‌وخۆی چه‌مکی خراپی له (بدست حال پریشان تو - خراپه حالی په‌شیوی تۆ) به گشتی غه‌زه‌له‌که‌یان لاواز کردوه و هه‌روه‌ها لیک‌چوون و مانا ورد و باریکه‌کانی حافزیش له غه‌زه‌له‌که‌دا نابینری. دووباره‌کردنه‌وه‌ی چه‌مکه‌کانی حافر به‌بی شتیکی نوییه، به‌لام چونکه له نوسخه باوه‌ر پێکراوه‌کاندا هاتوه به ناچاری نه‌قلمان کرد" {هروی، ج ۱، ل ۲۷۶}.

غزه‌لی شه‌ست و یه‌که‌م:

به‌حری موزاریعی هه‌شتی نه‌خره‌بی مه‌کفوفی مه‌قسور
(مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات)

۱- آن پیک نامور که رسید از دیار دوست

آورد حرز جان ز خط مشکبار دوست

آن په‌یکی نامه‌قهر که ره‌سید نه‌ز دیاری دوست، نا‌شرد حیرزی جان ز خه‌تی
موشکباری دوست.

نه‌و قاسیده نامه‌بهره که له‌ دیاری دۆسته‌وه گه‌یشت نوشته‌ی گیانپاریزی به‌ خه‌تی
میسکباری دۆست هینا.

پیک: قاسید، که‌سی که به‌ پیاده‌ ده‌رات، نیردراو
نامور: نامه‌بهر، د.هروی (نامور) هیناوه که واتای ناودار و به‌پیز و خۆشه‌ویست
ده‌گه‌یه‌نیت و نه‌وه‌شی خستۆته‌روو که (د.غنی) به‌ نامه‌هینی لیکداوه‌ته‌وه که له‌گه‌ل واتای
شیرعه‌که‌دا زیاتر ده‌گونجی، به‌لام سه‌رچاوه‌یه‌که نه‌بوو که نه‌مانابه‌سه‌لمینتی له‌وه‌ ده‌چی
نامه‌بهری، به‌لام له‌ نیوان (نامور) (نامور) جیاوازییه‌کی ته‌واو هه‌یه و ده‌بیتته‌ مایه‌ی
گۆرانی کیشی به‌یتته‌که چ قه‌زویی و چ فه‌ره‌یدون میرزای تیموری و نوسخه‌کانی دیکه‌ش به
(نامور) هیناویانه که هه‌مان (نامه‌بهر)، چونکه له‌ فارسیدا ته‌نانه‌ت له‌ کوردیشدا زۆرجار
(ب) به (و) ده‌گۆریت به‌بی نه‌وه‌ی گۆران له‌ واتادا بیتته‌کایه‌وه، هه‌روه‌ها سودیش هه‌ر به
(نامه‌بهر) هیناویه‌تی و نه‌وه‌شی خستۆته‌روو که له‌ هه‌ندئ نوسخه‌دا له‌ بری نامه‌بهر
(نامه‌ور) هاتوه. به‌هه‌رحال مادام کیشی غزه‌له‌که به‌حری موزاریع واته (مفعول فاعلات
مفاعیل فاعلات)ه، نه‌وا پتویسته (نامه‌ور) بیت. لای عیوضییش (خوش خبر) هاتوه که
له‌گه‌ل کیشه‌که‌دا دروست دیتته‌وه

رسید: گه‌یشت دیار: دیار، شار و سه‌رزه‌وی

حرز: په‌ناگا، نوشته، دۆعایه‌که که له‌ کاغه‌ز ده‌نوسریت و له‌گه‌ل خۆدا هه‌لده‌گیری،
ده‌کری به‌سه‌ر شانه‌وه بیت یاخود له‌ دست و مل ده‌کری، بازوبه‌ند

حرز جان: نوشته‌ی گیانپاریز خط: خه‌ت

مشکبار: شتی که بۆنی میسکی لپوه بیت یاخود ره‌نگی ره‌شی وه‌ک میسکی هه‌بی، له
به‌یتته‌که‌دا نامازیه‌به به‌ ره‌نگی ره‌ش و بۆنی خۆشی مه‌ره‌که‌ب، یاخود نامه‌ی بوغۆش‌سکراو
خط مشکبار: نامازیه‌کی شاره‌ویشی تیدایه بو خه‌تی رووخساری یار.

خواجه‌ ناوی یار به‌ نوشته‌ی گیان ده‌زانی، هه‌ر له‌ سه‌ره‌تای غزه‌له‌که‌وه هیوا و
گه‌شبینیه‌که به‌ده‌رده‌که‌وی، چونکه نه‌و نامه‌بهری که له‌ دیار و شوینی نیشته‌جیبونی یاره‌وه
گه‌یشتوه نامه‌یه‌کی به‌ دست و خه‌تی ره‌ش و بوغۆشی دۆست هیناوه که ده‌بیتته‌ نوشته‌ی
گیانپاریزی خواجه، به‌م پییه‌ ده‌بی له‌ به‌یتته‌کانی داهاتودا به‌ نارامی و خۆشه‌ختی زیاتری
شاعیر رووبه‌رووبینه‌وه.

۲- خوش می دهد نشان جلال و جمال یار

خوش میکند حکایت عز و وقار دوست

خوش می دهدد نشانی جلال و جه‌مالی یار، خوش می کونده هیکایه‌تی ئیزز و
قیقاری دوست.

گه‌وره‌بی و جوانی یار چاک نشان ده‌دات و چاکیش باسی به‌پیزی و یقاری دۆست ده‌کات.
ته‌واوکه‌ری به‌یتی پیشووه و باس له‌ په‌یکی نامه‌بهره و خواجه ده‌لی نه‌و نامه‌بهره یاخود
نه‌و نامه‌ میسکباری دۆست زۆر چاک گه‌وره‌بی و جوانی یار ده‌خاته‌روو زۆر به‌ چاکیش باس له
به‌پیزی و یقاری دۆست ده‌کات. میسراعی دووه‌می نه‌م به‌یتته له‌ هه‌ندئ نوسخه‌دا به‌م شیوه‌یه
هاتوه (اتا در طلب شود دل امیدوار دوست) واته په‌یکی نامه‌بهر زۆرجوان جوانی و
گه‌وره‌بی یار ده‌خاته‌رو تاوه‌کو نه‌و ده‌لی به‌ ئومیدی دۆسته‌وه‌یه بکه‌وتته داوه‌وه.

۳- دل دادمش به مژده و خجلت همی برم

زین نقد قلب خویش که کردم نثار دوست

دل داده‌مه‌ش به مژده‌ شو خه‌جله‌ت هه‌می به‌رم، زین نه‌قدی قه‌لبی خیش که که‌رده‌م
نیساری دوست.

دلّم دایه به مژدانه و شهرمم به‌خۆم دیّ له‌م سکه‌ قه‌لپه‌ی خۆم که کردمه‌ قوربانی دۆست.

دل دادمش: دلّم دایه به مژده: به مژدانه

خجلت همی برم: شهرمم به‌خۆم دیّ، خه‌جاله‌تی ده‌کیشم نقد: سکه

قلب: قه‌لپ، ته‌زویر نثار: قوربانی، پیشکه‌ش، دیاری

کاتی که نامه‌بهر نامه‌کی داوه‌ته ده‌ستی خواجه یاخود مژده‌ی هینانی نامه‌ی داوه‌ته
خواجه، نه‌میش وه‌ک مژدانه دلّی خۆی داوه‌تی، به‌لام ده‌لی: خه‌جاله‌تی ده‌کیشم که نه‌م کاره‌م
کرده‌وه چونکه دلّی من وه‌ک سکه‌یه‌کی قه‌لپی ته‌زویر وایه و زۆر له‌وه‌ه بچووکتره که بیتته
قوربانی دۆست یاخود پیشکه‌شی نه‌و قاسیده بکری، به‌لکو ده‌بی له‌ دلّی چاکتر بکریته دیاری
و دلّی من شایسته‌یی نه‌وه‌ی تیدا نه‌بوو.

۴- شکر خدا که از مدد بخت کارساز

بر حسب آرزوست همه کار و بار دوست

شوگری خودا که نهز مهدهدی بهختی کارساز، بهر ههسبی نارهزوست همه مه کار و باری دوست.

سوپاسی خودا که به یارمهتی بهختی چارهساز هه موو کاروباره کانی دۆست به پیی ویست و نارهزوی ئیمهیه.

مدد: یارمهتی، هاوکاری کارساز: چارهساز، موافق برحسب: به پیی، هاواریک خواجه سوپاسی خودا دهکات لهودی که بهختی باشی ههیه و به یارمهتی بهختی باشی چارهسازی هه موو کاروباره کانی دۆست به پیی ویست و نارهزوه.

۵- سیر سپهر و دوور قمر را چه اختیار

در گردشند بر حسب اختیار دوست

سهیری سپیهر و دۆوری قه مەر را چه ئیختیار، دەر گەردشەند بەر ههسه بی ئیختیاری دوست.

هاتووچۆ و گه پانی گهردوون و سوپانهوی مانگ بهویستی خۆیان نییه، به لکو بهویستی دۆست ده جۆلینهوه.

سیر: هاتووچۆ، گه پان، ماوهی دهورهیهک سپهر: گهردوون، فهلهک، ئاسمان دوور: سورانهوه قمر: مانگ گردش: گه پان برحسب: به پیی، به ویستی سودی دهلی: کاتی که خواجه (چه اختیار) هیئاوه واده ده کهوی که ریبازی هه کیمه کان ردت دهکاتهوه، چونکه به رای هه کیمه کان هاتووچۆ و سوپانهوی گهردوون به نارهزوو و ئیرادهیه و جۆلینهوه کهی خودی گهردوونه نهوهک له دهروهی بیت. {سودی، ج ۱، ل ۳۹۳}

به رای (د. هروی) ش میسراعی دووه ناماژهیه به نایهتی (۵۴) ی سورهتی (الاعراف) که دهفه رمووی: " .. والشمس والقمر والنجوم مسخرات بامرہ .." {هروی، ج ۱، ل ۲۷۶}

له کۆندا باوهر و ابوو که نهستیره و گهردوون کاریگه ربیان له سهه چاره نووسی مرۆف هه بیت، ته نانهت هم رایه تا نهو رادهیه بوو که سهه رتا وا باوهر دهکرا که نهستیره کان جهسته یا خود وینهی فریشته کانن و هه نه مهش بوو که نهستیره پیروز راگیرا و ته نانهت په رستراش {نه کره م عه نه بی، ئایین سیستم و چالاکی ئایینی و هۆکاره کانی، گۆشاری ژیار، ژ ۴} ته وانه شی که نه یانده په رست هیشتا جۆره پیروزییه کی هه بوو که وایانده زانی کاریگه ربیان له چاره نووسی مرۆفدا ههیه، خواجه له م بهیته دا هه موو هم رایانه رته ده کاته وه له لایه که وه چ نهودی که گه پان و

هاتووچۆی نهستیره کان و گهردوون به ویست و ئیرادهی خۆیان بیست و له لایه کی دیکه شه وه چ نهودی که نهستیره و گهردوون کاریگه ربیان له دیاری کردنی چاره نووسی مرۆفدا هه بی.

نهو لیژهدا به هینانی کۆمه لی زاراوهی گهردوون ناسی وهک (سیر، سپهر، دوور، قمر، اختیار، گردش) وهستایانه دهلی: گه پان و هاتووچۆی گهردوون و ئاسمانه کان به نارهزوو و ویست و ئیرادهی خۆیان نییه، به لکو به ویست و ئیرادهی دۆست (په وه رده گار) ده گه پین، واته نهو گهردوونهی که سوپان و گه پانی بهویستی خۆی نییه چون ده توانی چاره نووسی مرۆف دیاری بکات و کاریگه ری له خۆشبهختی و بهدبهختیدا هه بیت.

۶- گر باد فتنه هردو جهان را بهم زند

ما و چراغ چشم و ره انتظار دوست

گەر بادی فیتنه ههردو جههان را بههم زه نهد، ما قو چراغی چشم و ره هی ئینتیزیاری دوست.

گه بای فیتنه ههردو جیهان به سه ریه کدا بدا، ئیمه و چرای چاو و چاوه پروانی دۆست. باد: با بهم زند: به سه ریه کدا بدا، به سه ریه کدا تینکدا ره انتظار: چاوه پروان خواجه خۆشبهویستی خۆی بۆ دۆست دووباره دهکاته وه و دهلی: له هه ر بارودۆ خیکدا بیت ئیمه به چرای چاومان چاوه پروانی دۆست ده که بین تاوه کو ریگه ی بۆ رووناک بکه ی نه وه، خودی ده ربینی حافر بریتیه له گه بای فیتنه و ئاشوب هه موو جهان داگیر بکات و ههردوو دنیا بهیه کدا بدا و ویرانی بکات واته له هه موو بارودۆ خیکی ناله بار و ناخۆشدا ئیمه به چرای چاوانمانه وه چاوه پروانی دۆستین و هه میشه به وه فاداری ده مینینه وه.

۷- کحل الجواهری به من آر ای نسیم صبح

زان خاک نیکبخت که شد رهگذار دوست

کوهلی نه لجه فاهیری به من ئار ئه ی نه سیمی سو به، زان خاکی نیکبخت که شود ره هگوزاری دوست.

کلی مرواری بۆ من بهینه ئه ی شه مالی بهیان، لهو خاکه خۆشبهختی که بووه ریپهوی دۆست. کحل الجواهری: جۆره کلینکه که به مرواری تینکه له ده کری بۆ به هیزبوونی چاو ده کریته چاو، جۆریکه له سورمه.

به من آر: بۆ من بهینه

رهگذار: ریپهوی تیپه پین، راگوزهر

نیکبخت: خۆشبهخت

خواجه به شه مالی به ره بهیان که له ریپهوی دۆسته وه هه لده کات دهلی: لهو خاکه خۆشبهختی که یار پیی له سه ر ده نیت و به سه ریدا تیده په ری که می خا و خۆل بهینه تا وهک

کلی تیکه ل مرواری بیکهینه چاومان و وهك (توتیا - دهرمانی به هیژکردنی چاو) بپیته مایه‌ی به هیژکردنی چاومان.

۸- ماییم و آستانه‌ی عشق و سر نیاز

تا خواب خوش کرا برد اندر کنار دوست

ماییم و ئاستانه‌یی ئیشق و سه‌ری نیاز، تا خابی خوش که‌را به‌ره‌د نه‌نده‌ر که‌ناری دوست.

ئیمه سه‌ری پیوستیمان له به‌رده‌رگای عه‌شقداداده‌نه‌وینین، تابزاین کی له که‌ناری دۆستدا خوری خۆشی لیده‌که‌وی.

ماییم: ئیمه‌ین سر نیاز: سه‌ری پیوستی اندر: له، له نیو
کنار: لا، که‌نار اندر کنار: له لای، له که‌ناری

ئیمه له به‌رده‌رگای عه‌شقداداده‌هه‌میشه سه‌ری نیاز و پیوستی و موحتاجی بۆ دۆست و مه‌عشوق دادنه‌وینین و هه‌ولێ خۆمان دده‌ین تا بزاین کیمان شیای ئه‌ویه که له که‌نار عه‌شقی دۆستدا و به به‌ره‌که‌تی عه‌شقی ئیلاهییه‌وه خه‌ویکی خۆشی لیکه‌ویت یاخود تا بزاین کیمان به‌و به‌ره‌که‌ته له خه‌ودا دۆست ببینی.

۹- دشمن به قصد حافظ اگر دم زند چه باک

مَنْت خدای را که نیم شرمسار دوست

دوشمه‌ن به قه‌سدی هافز ته‌گه‌ر دهم زه‌نه‌د چه باک، مننه‌ت خودای را که نییه‌م شه‌رمساری دوست.

چ باکم هه‌یه گه‌ر دۆژمن به مه‌به‌ستی نازاری حافظ قسه‌ بکات، سوپاس بۆ خودا که شه‌رمه‌زاری دۆست نیم.

دشمن: دۆژمن به قصد حافظ: به مه‌به‌ستی نازاری حافظ
دم زند: قسه بکات چه باک: چ باک، چ خه‌م، گوی پی ناده‌م
منت: منته منت خدای را: منته‌تی خوام له‌سه‌ره، سوپاس بۆ خودا
نیم: نیم شرمسار: شه‌رمه‌زار

ئه‌وه‌ی به لای شاعیره‌وه گرنگه‌ رووسووری باره‌گای دۆست و شه‌رمه‌زار نه‌بوونه له حه‌زوریدا، ئیدی جگه له‌مه باکی له هه‌یچی دیکه نییه، هه‌ربۆیه ئیستا که دۆژمن له باره‌ی حافظه‌وه قسه‌ی خراب ده‌کات و مه‌به‌ستی نازاردانی هه‌یه هه‌یج باکی نییه و بیخه‌مه، چونکه سوپاس بۆ خوا له به‌رده‌م دۆستدا شه‌رمه‌زار نییه.

له نوسخه‌ی (فریدون میرزای تیموری) دا ئه‌م به‌یته‌ی خواره‌وه له پێش به‌یتی ته‌خه‌لوسدا هاتبوو، به‌لام له‌به‌ر ئه‌وه‌ی له نوسخه‌ باوه‌رپیته‌کراوه‌کاندا نه‌بوو له چوارچێوه‌ی غه‌زه‌له‌که‌دا نه‌مانه‌ینا ته‌نیا بۆ ناگاداری و زانیاری خۆینه‌ر لێ‌ه‌دا ده‌ینووسینه‌وه:

آخر به دست چرخ گرفتار می شود

سرگشته آهویی که نگردهد شکار دوست

واته: ئه‌و ئاسکه ونبوه‌ی که نه‌بووه نیچیری دۆست، ئاخرییه‌که‌ی به ده‌ستی چه‌رخ و گه‌ردوون گرفتار ده‌بیته.

غزه‌لی شه‌ست و دووه‌م:

به‌حری موجته‌سی هه‌شتی مه‌خبوونی مه‌قسور

(مفاعیلن فعلا‌تن مفاعیلن فعلا‌ت)

۱- صبا اگر گذری افتدت به‌کشور دوست

بیار نفعه‌ای از گیسوی معنبر دوست

سه‌با ته‌گه‌ر گوزه‌ری ئوفته‌ده‌ت به‌ کیشقه‌ری دوست، بیار نه‌فه‌یی ته‌ز گیسوی

موئه‌نبه‌ری دوست.

سه‌با گه‌ر ری‌ت که‌وته ولاتی دۆست، له‌ پرچی عه‌نبه‌ریوی یاره‌وه بۆنیکی خۆش به‌ینه.

گذری افتدت: گوزه‌رت کرده، ری‌ت که‌وته کشور: ولات

نفعه: یه‌کجار هه‌لکردنی با، بۆنیکی خۆش معنبر: عه‌نبه‌ریوی، به‌ عه‌نبه‌ر بۆندارکراو

داوا له‌ شه‌مال یا سه‌با ده‌کات که‌ ته‌گه‌ر هاتوو ری‌ی که‌وته ولاتی دۆسته‌وه و به‌ویدا

گوزه‌ریکرد به‌لکو بۆنیکی خۆش له‌ پرچی عه‌نبه‌ریوی یاره‌وه به‌ینی.

۲- به‌ جان او که‌ به‌ شکرانه‌ جان برافشانم

اگر به‌ سوی من آری پیامی از بر دوست

به‌ جانی ئو که‌ به‌ شوکرانه‌ جان به‌رفشانم، ته‌گه‌ر به‌ سوی مه‌ن ئاری په‌یامی ته‌ز

به‌ری دوست.

به‌ گیانی ئو ته‌گه‌ر له‌ لای یاره‌وه په‌یامیکم بۆ به‌ینی له‌ سوپاگوزاریدا گیانم

ده‌که‌مه‌ دیاری.

او: ئو، لی‌رده‌ا مه‌به‌ست له‌ دۆسته به‌ شوکرانه: له‌ سوپاگوزاریدا

برافشانم: به‌ قوربانی ده‌که‌م، ده‌که‌مه‌ دیاری، پیشکه‌شده‌که‌م به‌ سوی من: به‌ره‌و من،

به‌لام لی‌رده‌ا به‌ واتای (بۆ من) دیت آری: به‌ینی، له‌ (آوردن)ه‌وه‌ وهرگه‌یاره‌وه

پیام: په‌یام از بر دوست: له‌لایه‌ن دۆسته‌وه

دیسانه‌وه به‌ سه‌با ده‌لی: به‌ گیانی دۆست ته‌گه‌ر بتوانی له‌ لایه‌ن ته‌وه‌وه په‌یامیک یا

قسه‌یه‌کم بۆ به‌ینی هی‌نده‌ سوپاگوزارم له‌ سوپاگوزاریدا گیانی خۆم ده‌که‌مه‌ دیاری.

۳- و گر چنانکه در آن حضرتت نباشد بار

برای دیده بیاور غباری از در دوست

ته‌ گه‌ر چونانکه‌ ده‌ران هه‌زته‌ت نه‌باشه‌د بار، به‌رای دیده‌ بیاقه‌ر غوباری ته‌ز ده‌ری

دوست.

وه ته‌گه‌ر مۆله‌تت نه‌بوو بجییه‌ ژووره‌وه بۆ لای دۆست، بۆ چاوانم له‌به‌ر ده‌رگای دۆسته‌وه

غوباری به‌ینه.

بار: مۆله‌ت دیده: چاو، دیده: غبار: ته‌پ و تۆز بیاور/بیار: به‌ینه

خواجه‌ ده‌زانی که‌ چوونه‌ ژووره‌وه بۆ لای دۆست ته‌نانه‌ت بۆ بای سه‌باش ئاسان نییه‌ بۆیه

پیی ده‌لی گه‌ر مۆله‌تیان نه‌دای بجیته‌ خزمه‌تی دۆست له‌ غوبار و گه‌رد و خۆلی به‌رده‌رگای

دۆسته‌وه هه‌ندی خۆل و تۆزمان بۆ بی‌نه‌ تاوه‌ک کل له‌ چاوانی بکه‌ین و چاوانمان به‌هیز بی‌ت.

لی‌رده‌ا ئیدی قسه‌کردن له‌ گه‌ل سه‌با کۆتایی دیت.

له‌ هه‌ندی نوسخه‌دا وه‌ک(عیوضی) له‌ میسراعی دووه‌مدا له‌ بری (برای دیده) (بدین دو دیده)

هاتوه، به‌لام نه‌ له‌ هیچ یه‌کی له‌ (۳۶) نوسخه‌که‌ی (فریدون میرزای تیموری) و نه‌ له‌ (سودی) و

(قزوینی)دا به‌م شی‌وه‌یه‌ نه‌بوو، هه‌روه‌ها له‌ هه‌شت نوسخه‌ دیرینه‌که‌ی دیوانه‌که‌دا پی‌نج نوسخه‌یان

ته‌م به‌م شی‌وه‌یه‌ی ئیستان، هه‌ری‌ویه‌ لی‌رده‌ا په‌یره‌وی له‌ زۆرینه‌ی نوسخه‌کان کراوه.

۴- من گدا و تمنای وصل او هیهات

مگر به‌ خواب ببینم خیال منظر دوست

مه‌نی گیدا‌قو ته‌مننای فه‌سلی ئو هه‌یه‌ات، مه‌گه‌ر به‌ خاب ببینه‌م خیالی مه‌نزه‌ری

دوست.

منی گه‌دا و ته‌مه‌ننای به‌یه‌کگه‌یشتنی یار، هه‌یه‌ات مه‌گه‌ر له‌ خه‌ودا شی‌وه‌ی رووخساری

ته‌ندامی ببینم.

گدا: سوالکه‌ر، هه‌ژار، ناچینر تمنا: ته‌مه‌نا، خواست، داوا

هی‌هات: هه‌یه‌ات، وشه‌ی ته‌سه‌فه، به‌لام لی‌رده‌ا به‌ واتای دووره‌ دیت یاخود ری‌ی تی‌ ناچی

به‌ خواب: له‌ خه‌ودا خیال: هه‌ر وینه‌یه‌ک که‌ مجرد بی‌ت، وه‌ک وینه‌ی شتی له‌ ئاوینه‌دا

منظر: ته‌وه‌ی له‌ به‌رامبه‌ر چاودا بی‌ت، ده‌رکه‌وتنی که‌س

ده‌لی: منی سوالکه‌ر و گه‌دا یاخود منیک که‌ له‌ چینه‌کانی خواره‌وه‌م و دیدار و

به‌یه‌کگه‌یشتنی دۆست که‌ گه‌وره‌یه‌ و له‌ توئیژ و چینه‌ بالاکانه‌ زۆر له‌ یه‌ک دووره‌ و مه‌حاله‌ بۆیه

گه‌ر به‌وه‌ی دۆست ببینم ئه‌وا ته‌نیا له‌ خه‌وندا ده‌توانم وینه‌ و شی‌وه‌ی ئه‌و له‌به‌رچاومدا ببینم.

۵- دل صنوبریم همچو بید لرزان است

ز حسرت قد و بالای چون صنوبر دوست

دلی سنه‌وبه‌رییه‌م هه‌مچو بید له‌رزانه‌ست، ز هه‌سه‌رتی قه‌د و بالایی چون سنه‌وبه‌ری

دوست.

دلئی سنۆبهریم ههروهك بى دهلههزى (لهزرۆكه) له ههسههتى قهه و بالآى وهك سنۆبهرى دۆست. سنۆبهر: سنۆبهر همچو: ههروهك لوزان: لهزرۆك (دهلههزى) حسرت: ههسههت، تاو قهه و بالآ: قهه و بالآ بى بهيتهكههه دا دووجار سنۆبهر هاتوه كه جارێكیان ئاوهلئاوى دلّه و جارى دووهه ئاوهلئاوى بهژن و قههوبالآى دۆسته، له جارى يهكههدا مهبهست له بهرى درهختى سنۆبهره و له جارى دووههدا مهبهست له خودى درهختهكهيه.

خواجه دهلئى: دلئی سنۆبهریم كه پتهوبوو له ههسههت و له تاو قههوبالآى وهك سنۆبهر رێك و جوانى دۆستهوه ئیستا لهزرۆكه و توشى نینگهراى بووه وهك بى. لهرينهوه ياخود لهزرین، واته زۆر لهزرین و له بهيتهكههه ئاماژهيه به لیدانى ئاویزانی نینگهراى دل.

٦- اگر چه دوست به چیزى نمى خرد ما را

به عالمى نفروشم مویى از سر دوست

ئه گهر چه دوست به چیزى نه مى خهرد ما را، به ئاله مى نه فروشیم مویى ئەز سههرى دوست.

ئه گهرچى دۆست به ههچ شتئى ئیمه ناکرئى، بهلام ئیمه مویهك له سههرى دۆست به دنیایهك نافروشین.

به چیزى: به شتئى، به ههچ نى خرد: ناکرئت مویى: مویهك

خواجه لێرههه دهیهوى خۆشهویستی و عهشقی له رادهبهدهر و یهکلایه نهى بۆ دۆست رووناکبکاتهوه و ئەم خۆشهویستییهه نابهستیتتهوه به خۆشهویستی بهرامبههرى یارهوه، ئەو دهلئى: گهرچى دۆست بهها و ئهرزى بۆ ئیمه دانانى و لای ئەو له ههچ بهترن و به ههچ شتئى ئەمانفروشینت، بهلام ئیمه هینده ریز و بههائى ئەومان لایه كه تاله مویهكى سههرى ئەو به دنیایهك نادهین.

٧- چه باشد ار شود از بند غم دلش آزاد

چو هست حافظ خوشخوان غلام و چاکر دوست

چه باشد ئهه شهقهه ئەز بهندى غهه دلشه ئازاد، چو ههست هافزى خوشخان غولام و چاکرى دوست.

چى دهبئى گهر دلئى حافز له بهندى غهه ئازادبئى، چونكه ئەوى دهنگخۆش غولام و خزمهتكارى دۆسته.

چه باشد: چى دهبئى ار: ئه گهر

شود: ببئى خۆشخوان: دهنگخۆش چاکر: بهنده و خزمهتكار خواجهى دهنگخۆش خۆى به غولام و خزمهتكارى دۆست دهزانئى و بهمهش خۆى به موستههقى ئەوه دهزانئى كه دلئى له غهه ئازادبئى، خۆى دهلئى: چى دهبئى و چى روودههه گهر حافزى دهنگخۆش كه بهنده و خزمهتكارى دۆسته دلئى له غهه رزگار بئى.

غزه‌لی شهست و سیبهم:

به‌حری ره‌م‌لی هه‌شتی مه‌قسور

(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن)

۱- مرحبا ای پیک مشتاقان بده پیغام دوست

تا کنم جان از سر رغبت فدای نام دوست

مه‌ره‌با ئه‌ی په‌یکی موشتاقان بده‌ه پیغامی دوست، تا کونه‌م جان ته‌ز سه‌ری ره‌غبت فیدای نامی دوست.

نافه‌رین ئه‌ی په‌یکی موشتاقان، بده‌ه په‌یامی دۆست، تا به‌ ره‌غبت و ئاره‌زوو گیان بکه‌مه‌ه قوربانی ناوی دۆست.

مرحبا: نافه‌رین، ده‌کری له‌ فارسی کۆندا هه‌ر به‌ واتای (مه‌رحه‌با)هاتیبی

پیک مشتاقان: نامه‌به‌ری ئاره‌زوومه‌ندان، سه‌با بده: بده‌ه‌ی، بده

از سر رغبت: به‌ره‌غبت، به‌ئاره‌زوو

نافه‌رین بۆ تۆ ئه‌ی قاسیدی موشتاقان ئه‌ی بادی سه‌با که‌ په‌یامی دۆستت بۆ هینام بینه‌ه بده‌ری تا به‌ ئاره‌زووی خۆم و به‌ بی هیچ زۆریک گیانم بکه‌مه‌ه قوربانی نیوی دۆست.

۲- واله و شیداست دایم هم‌چو بلبل در قفس

طوطی طبعم ز عشق شکر و بادام دوست

قاله‌فوشه‌یداست دایم هم‌چو بولبول دهر قه‌ف‌ه‌س، توتیی ته‌به‌نم ز ئیشقی شه‌که‌ر و بادامی دوست.

توتی سروشتم له‌تاو عه‌شقی شه‌کر و بادامی دۆست هه‌روه‌ک بولبولی نیو قه‌ف‌ه‌س دایم شی‌ت و سه‌رگه‌ردانه‌ه.

واله: سه‌رگه‌ردان، حه‌یران شیدا: شی‌ت، دیوانه، شه‌یدا

دایم: به‌رده‌وام هم‌چو: هه‌روه‌ک

خواجه سروشتی خۆی به‌ توتی چواندووه‌ه و به‌ درکه‌ش لیو و چاوی (شکر و بادام)دۆستی هیناوه‌ته‌وه‌ه و ده‌لی: توتی سروشتم له‌ عشقی شه‌کر و بادامی دۆسته‌وه‌ه وک بولبولی ناو قه‌ف‌ه‌س شه‌یدا و سه‌رگه‌ردانه‌ه، واته‌ له‌ دووری لیو و چاوی دۆست حال‌م په‌شیوه‌ه.

۳- زلف او دام است و خالش دانه‌ء آن دام و من

بر امید دانه‌یی افتاده‌ام در دام دوست

زولفی تۆ دامه‌ست و خاله‌ش دانه‌یی ئان دام و من، به‌ر ئومیدی دانه‌یی ئوفتاده‌تم دهر دامی دوست.

پرچی ئه‌و داوه‌ه و خالی دانی ئه‌و داوه‌یه‌ه و من به‌ ئومیدی دانیکه‌وه‌ه که‌وتومه‌ته‌ه نیو داوی دۆسته‌وه‌ه.

دام: داو خالش: خالی دانه: دان

آن: ئه‌و افتاده‌ام: که‌وتومه‌ته‌ه

کاتی داو بۆ بالنده‌ه دهریته‌وه‌ه دانی له‌ نیو ده‌کری بۆ ئه‌وه‌ی بالنده‌کان هه‌له‌ختی‌ینی و سه‌ره‌و داوه‌که‌ه راکیش‌رین، لی‌ره‌دا خالی سه‌ر روومه‌تی یار به‌ دان و پرچی یاریش به‌ داو چوینراوه‌ه، ده‌لی: من به‌ ئومیدی دانیک هاتم یاخود به‌ ئومیدی خالیکی ره‌شی سه‌ر روومه‌تی یار هاتم و به‌لام داوی پرچی گرتی و ئیستا که‌وتومه‌ته‌ه نیو داوی پرچییه‌وه‌ه.

گه‌ر له‌ زاراوه‌ی سو‌فیکه‌ریدا (خال) وه‌حده‌ت بیت ئه‌وا (پرچ) زۆرجار رووپۆشی ئه‌و به‌یه‌که‌ه‌یشتنه‌یه‌ه، خواجه‌ش ده‌لی: به‌ ئومیدی گه‌یشتن نزیکه‌وتمه‌وه‌ه، به‌لام که‌وتمه‌ه داوی نه‌که‌یشتن و په‌رده‌کانه‌وه‌ه.

۴- سر ز مستی برنگیرد تا به صبح روز حشر

هرکه چون من در ازل یک جرعه خورد از جام دوست

سه‌ر ز مه‌ستی به‌رنه‌گیره‌د تا به‌ سو‌به‌ی روزی هه‌شر، هه‌رکه‌ه چون مه‌ن دهر ئه‌زه‌ل یه‌که‌ه جوړته‌ه خورد ته‌ز جامی دوست.

هه‌ر که‌سی وه‌ک من له‌ ئه‌زه‌لدا له‌ جامی دۆستدا یه‌ک قومی خواردیته‌وه‌ه له‌ تاو مه‌ستی تا به‌یانی روژی هه‌شر سه‌ر به‌رز ناکاته‌وه‌ه.

برنگیرد: به‌رز ناکاته‌وه‌ه

سه‌رگه‌رفتن: له‌خه‌وه‌ه‌ستان و بیداربوونه‌وه‌ه، له‌ به‌یته‌که‌دا به‌ واتای به‌هۆشه‌هاتنه‌وه‌یه‌ه له‌ مه‌ستی، به‌ردان. صبح: به‌یانی جرعه: قوم، تۆز جرعه‌ای: قومیک، تۆزیک خواجه‌ ده‌لی: هه‌رکه‌سی وه‌ک من هه‌ر له‌ ئه‌زه‌له‌وه‌ه قومیککی له‌ جامی دۆست خواردیته‌وه‌ه و عاشق و عارفی ئه‌و دۆسته‌ه راستییه‌ه بوویت و چویتیته‌ه نیو ریگای عیرفانه‌وه‌ه هه‌تا روژی هه‌شر واز له‌ مه‌ستییه‌ه ناهینی یاخود هه‌تا روژی هه‌شر ئه‌و عه‌شق و مه‌ستییه‌ه به‌ری نادات و واز له‌ عارفی ناهینی.

۵- من بگفتم شمه‌یی از شرح شوق خود ولی

دردسر باشد نمودن بیش از این ابرام دوست

مهن بگوفتم شمه‌یی ئەز شه‌ره‌ی شووقی خود قه‌لی، د‌ردسه‌ر باشه‌د نه‌موده‌ن بیش ئەزین ئیبرامی دوست.

من که‌می‌کم له شه‌رحی ئاره‌زووی خوّم به یار وت - زۆر بلّییم نه‌کرد - چونکه زیاتر پینداگرتن و ته‌کلیف‌کردن له دۆست ده‌بیته مایه‌ی ئاره‌حه‌تکردن و ئازاردانی.

شمه‌یی: بوّنیك، به‌لام لیّره‌دا به مانای توّزیک، که‌می‌ک دیت

دردسر: ئاره‌حه‌تی، ئازاردان، د‌ردسه‌ر نمودن: خسته‌ن‌پروو، د‌رخستن

بیش ازین: له‌مه زیاتر ابرام: ته‌کلیف، پینداگرتن

خواجه هه‌رچه‌نده زۆر ئاره‌زووی دیداری دۆستی هه‌یه، به‌لام له‌به‌ر شه‌وه‌ی که نه‌وه‌ک زۆر گوتن و باسکردنی ئەم ئاره‌زووه بیته مایه‌ی ئازاردان و ئاره‌حه‌تکردنی دۆست باسی ناکات و دان به خویدا ده‌گریت.

له راستیدا له نوسخه جیاوازه‌کاندا ئەم به‌یته زۆر جیاوازی هه‌یه پینده‌چی ئەمه بیته هۆکاری شه‌وه‌ی که بگوتری ئەم به‌یته هی خواجه نییه بوّ نمونه:

له بری (من بگفتم) (من سگفتم - به‌بئ هیچ خالیك -، می بگفتم، من نگفتم، می نگویم، می نگفتم، بس نگویم)

له بری (ولی) میسراعی یه‌که‌م (ازان) هاتووه و له بری (دردسر باشد)یش (من نمی خواهم، ... هاتووه

له سویدیدا: من نگفتم شمه‌ای از شرح شوق خود ازان، دردسر باشد..

له قزوینی دا به‌مشپوهیه هاتووه:

بس نگویم شمه از شرح شوق خود ازانك دردسر باشد نمودن بیش ازین..

هه‌روه‌ها له نوسخه‌ی فریدون میرزای ته‌موریشدا به شپوه‌ی ئەم شه‌رحه هاتووه که ئیمه په‌په‌رویمان له‌وه‌ کردووه هه‌ر له‌وه نوسخه‌یه‌شدا چه‌ند جیاوازییه‌کی نوسخه‌کانی دیکه‌ی خسته‌تۆت‌پروو بوّ نمونه:

أ-ك. من نگوین شمه‌ای از شرح شوق خود از ان..

م. من نگفتم من نمی خواهم نمودن بعد از این ابرام دوست

ج-حج: من نگفتم شمه‌ای از شرح حال مستمند زان که نتوانم ربوون بیش ازان ابرام

دوست {ل۱۳۶، فریدون میرزای تیموری، غزل ۸۶}

به‌هه‌رحال جگه له نوسخه‌ی (حج) ده‌کری بگوتری واتای به‌یته که نزیکه له یه‌کدیه‌وه که شه‌ویش بریتیه له‌وه‌ی که خواجه له‌گه‌ل شه‌وه‌ی زۆر ئاره‌زوو و تاسه‌ی دیداری دۆستی هه‌یه، به‌لام له‌به‌ر شه‌وه‌ی دۆست بیزار و ئاره‌حت نه‌کات پینداگیری ناکات و ته‌نیا توّزیکه ده‌خاته‌پروو.

۶- گر دهد دستم کشم در دیده همچون توتیا

خاک راهی کان مشرف گردد از اقدام دوست

گه‌ر ده‌هه‌د ده‌سته‌م که‌شه‌م دهر دیده هه‌مچون توتیا، خاکی راهی کان موشه‌رره‌ف گه‌رده‌د ئەز ته‌قدا‌می دوست.

گه‌ر بوّم ده‌ستبدات خاکی ئەو ریگه‌یه‌ی که به قاج له‌سه‌ردانان و پیندانانی یار پیروژ و موشه‌رره‌ف ده‌بی وه‌ک توتیا له چاوده‌که‌م.

ده‌د دستم: بوّم ده‌ستبدات، بوّم بلوی کشم: ده‌کیشم، له‌چاوده‌که‌م

دیده: چاو توتیا: دهرمانی به‌هیزکردنی چاو

مشرف گردد: پیروژی توتیا: اقدام: کۆی قدم، به واتای پی، هه‌نگاو

خواجه ده‌لی: ئە‌گه‌ر بوّم بگونجی خاک و ته‌پوتۆزی ئەو ریگه‌یه وه‌ک دهرمانی به‌هیزکردنی چاو له چاوده‌که‌م که به پی و هه‌نگاوی یار پیروژ بووه.

۷- میل من سوی وصال و قصد او سوی فراق

ترک کام خود گرفتم تا براید کام دوست

مه‌یلی مهن سوی قیسال و قه‌سدی ئو سوی فیراق، ته‌رکی کامی خود گرفته‌م تا به‌رایه‌د کامی دوست.

من هه‌ز و مه‌یلم له به‌یه‌ک‌گه‌یشتن و ویساله، به‌لام ویستی شه‌وه‌ی دووری و فیراقه، هه‌ریویه ئاره‌زووی خوّم وازلپه‌ینا تا ئاره‌زووی دۆست بیته‌دی.

میل: هه‌ز، ئاره‌زوو، مه‌یل وصال: به‌یه‌ک‌گه‌یشتن قصد: ویست

ترک: ته‌رک، وازلپه‌ینان کام: ئاره‌زوو

ترک کام خود گرفتم: وازم له ئاره‌زووی خوّم هینا براید: بیته‌دی

دیسانه‌وه خواجه له‌به‌ر خاتری دۆست واز له ئاره‌زووه‌کانی خو‌ی ده‌هینئ و ده‌لی: هه‌رچه‌نده من هه‌زم له به‌یه‌ک‌گه‌یشتن بوو، به‌لام یار هه‌زی له دووری و جودابوونه‌وه‌بوو، هه‌ربویه‌ش له‌گه‌ل

ئو هه‌زه‌شدا وازم له به‌یه‌ک‌گه‌یشتنی هینا و جودابوومه‌وه تا ئاره‌زووی یار بیته‌دی که هه‌زی له جودایی و فیراق بوو.

۸- حافظ اندر درد او می سوز و بی درمان بساز

زانکه درمانی ندارد درد بی آرام دوست

هافر نه ندهر دهردی تو می سوز و بی درمان بساز، زانکه دهرمانی نه دهرده دهردی بی نارامی دوست.

حافر له دهردی نهودا بسوتی و بهبی دهرمان له گهل نه دهردهدا بسازی، چونکه دهردی بی نارامی دوست دهرمانیتیکی نییه.

اندر: له نیو، له می سوز: بسوتی بساز: بسازی، رازی به زانکه: له وهی که، چونکه درد بی آرام: دهردی بی نارام، دهردی بی نامان

خواجه به خوئی دهلی: دهردی عاشق بوون به دوست ته نیا چاره یه کی هیه که رازی بیست بهو دهردهی عهشق و هیچی دیکه، ههر بزیه تو له نیو نهو دهرده بی دهرمان و بی نامانهی دوستدا ته نیا چاره یه کت هیه نهویش رازی بوونه، ههر بزیه له دهردی بی دهرمانی دوستدا بسوتی و بسازی.

له راستیدا ده کری بگوتری نه می سی غه زله می دوایی که پاشقافیه که یان (دوست) ه، یه که غه زله ن و به لام له بهر نه بوونه قه سیده یان لای خودی شاعیر دابه شکر اون، دو باره بوونه وه و لیکچونی زور زور له نیوانیاندا هیه. جگه له وهی که ههر سیکیان ساده و ئاسانن به (بادی سه با) دهست پیده که ن و باس له دوری یار و تامه زربی شاعیر ده که ن بو دوست و رازی بوون بهو دورییه ههر وه ها له ههر سی غه زله که دا هه مان مه سه له می هینانی توژی ژیر پیی دوست وه ک توتیا هینرا وه ته وه.

ههر بزیه ده کری بگوتری ههر سی غه زله که دو باره بوونه وه یه کی ساده و جوانی یه کترین، به لام کاتی هه موویان پیکه وه ده خوینریته وه ههست به جو ره مان دبوون یا خود بیزار یه که ده کریت.

به هه حال ههر غه زله و به جیا جوانییه کی ساده می تایبست به خوئی تیدایه.

غزه‌لی شه‌ست و چواره‌م:

به‌حری موزاریعی هه‌شتی نه‌خره‌بی مه‌کوفی مه‌قسور
(مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات)

۱- روی تو کس ن‌دید و هزارت رقیب هست

در غنچه‌یی هنوز و صدت عن‌دلیب هست

روی تو کس نه‌دید و هه‌زاره‌ت ره‌قیب هه‌ست، دهر غونچه‌یی هه‌نوز و سه‌ده‌ت
نه‌نده‌لیب هه‌ست.

هه‌زار ره‌قیبت هه‌یه و که‌سیش رووتی نه‌دیوه، هه‌شتتا له خونچه‌دای و سه‌د بوبولبولی
عاشقت هه‌یه.

ن‌دید: نه‌یدی رقیب: چاودتیر، ره‌قیب

هنوز: هه‌شتتا عن‌دلیب: بوبولبول

ده‌کری سهرتا بلین ته‌واوی غزه‌له‌که که‌م تا زور به‌یه‌که‌وه په‌یوه‌سته و باس له یاری که‌س
نه‌دیوی هه‌موو که‌س ناسی نادپاری له هه‌موو شوین ناماده ده‌کات که به کومه‌لی زاراوه‌ی
نایینی و عیرفانی وه: (خانقاه و خرابات و صومعه و ناقوس و دیر و راهب و صلیب) زیاتر
نه‌مه ده‌سه‌لمینی که دۆست له جیگا و نایینه جیاوازه‌کاندا جیاوازی نییه.

لیره‌دا خواجه به یار ده‌لی: تا ئیستا یاخود هه‌رگیز که‌س رووی توئی نه‌دیوه که‌چی هه‌زار
ره‌قیبت هه‌یه واته هه‌زاران که‌س له ململانیی به‌ده‌سته‌تپانی خۆشه‌ویستی تۆدان یاخود
چاودتیری تۆن، هه‌رته‌م واتایه له میسراعی دووه‌مدا به‌و خونچه‌یه ده‌چوینی که هه‌شتتا
نه‌پشکوتوه و سه‌د بوبولبول عاشقی بوون، ده‌لی: هه‌شتتا له خونچه‌دایت و سه‌د بوبولبول
عاشقت بووه.

مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی - قدس سره - له عه‌قیده کوردییه‌که‌یدا باس له بینینی خودا
ده‌کات و پییوایه بینینی له دونیادا جائیزه، به‌لام واقع نه‌بووه و هه‌شتتا رووی نه‌داوه (مه‌ولانا
خالیدی نه‌قشبه‌ندی، عه‌قیده‌ی کوردی).

نه‌م بروایه بروای عارفه‌کانه که پییان وایه ده‌کری له دونیادا مه‌عشوق (خودا) ببینری،
به‌لام تا ئیستا رووی نه‌داوه، حافظیش نه‌م رایه ده‌خاته‌روو.

۲- اگر آدمم به کوی تو چندان غریب نیست

چون من درین دیار هزاران غریب هست

ته‌گه‌ر نامه‌ده‌م به کوی تو چندان غریب نیست، چون مه‌ن دهرین دیار هه‌زاران
غریب هه‌ست.

ته‌گه‌ر هاتمه گه‌ره‌کی تو زور سهرسوره‌پنه‌ر نییه، چونکه له‌م دیاره‌دا هه‌زاران غریب و
نامۆی وه‌ک من هه‌یه.

کوی: گه‌ره‌ک چندان غریب نیست: نه‌وه‌نده جیگه‌ی سهرسورمان نییه

چون: وه‌ک دیار: شار، دیار غریب: نامۆ، غریب

خواجه به یار ده‌لی: گه‌ر هانام بو تو هیئا و روومکرده گه‌ره‌کی تو و به‌رده‌رگای تو زور
سهرسوره‌پنه‌ر نییه، چونکه هه‌زاران غه‌ریبی وه‌ک من له‌م شار و دیاره‌ی تۆدا هه‌یه که
هانایان بو تو هیئاوه، واته من یه‌که‌م که‌س و ته‌نیا که‌س نیم که هانات بو ده‌هینم، به‌لکو
غه‌ریبانیکی زور وه‌ک من په‌نایان بو تو هیئاوه، چونکه تو گه‌وره‌یت و خاوه‌ن پله و مه‌قامی.

۳- در عشق خانقا و خرابات فرق نیست

هرجا که هست پرتو روی حیب هست

دهر ئیشق خانقاه و خرابات فره‌ق نیست، هه‌رجا که هه‌ست پورتوئی روی هه‌یب هه‌ست.
له عه‌شقددا له نیوان خانه‌قا و خه‌راباتدا جیاوازی نییه، په‌رته‌وی رووی خۆشه‌ویستی له
هه‌موو شوینیک هه‌یه.

هه‌رجا که هه‌ست: هه‌ر شوینیک که هه‌یه، هه‌موو شوینیک پرتو: په‌رته‌و، تیشک

به‌یته‌که هه‌ولئی نه‌وه‌ده‌دات که جیلوه به مه‌زه‌بی عه‌شق بدات که پییوایه مرۆف گه‌ر
عاشقی خودا بی‌ت و به راستی مه‌به‌ستی نه‌و بی‌ت ئیدی ناولیتانه سه‌زاره‌کییه‌کان کاریگه‌ری
ناییت و شوینه جیاوازه‌کان و رووگه جیاوازه‌کان کاریگه‌رییان ناییت، عاشقان پییان وایه
مه‌عشوق له مزگه‌وت و خانه‌قادا جیلوه ده‌کات، پیره سو‌فیه‌کی نورانی شاری هه‌له‌بجه
ده‌یگوت: گرنگ نه‌وه ئیدی هه‌رچی بیت گرنگ نییه: سو‌فی، دهرویش، مه‌لا.. گرنگ نه‌وه‌یه
خودا له پشت عه‌شقه‌وه بی {سو‌فی مه‌مه‌د، دیداری تاییه‌ت}

خواجه‌ش ده‌لی: له مه‌زه‌بی عه‌شقددا جیاوازی له نیوان شوینه‌کاندا نییه بو نمونه
(خانه‌قاو خه‌رابات) که خانه‌قا به رووکه‌ش جیگه‌ی خوداپه‌رستی و خه‌رابات (مه‌بخانه) جیگه‌ی
شتی دیکه‌یه، چونکه تیشکی رووی مه‌عشوق له هه‌موو جیگه‌یه‌ک هه‌یه، هه‌روه‌ک مه‌عشوقی
حه‌ق زاتی باری ده‌فه‌رمووی: (ولله‌المشرق و المغرب فاینما تولوا فثم وجه‌الله) {۱۱۵/۲} واته:

نیوه روو له ههركوئ دهكهن نهوئ رووی خوایه. واته تیشکی رووی خوا له ههركوئ و ناراستهیه کدا ههیه خواجهش ههركه مه دهلی، له ههموو شوینئ تیشک و پرتهوی رووی خوښهویست ههیه.

ثم ناماژه قورناییه له نوسخه (فهردون میرزای تیموری) دا دست نیشانکراوه پروانه: غزل ۸۷ ل ۱۳۷}.

۴- آنجا که کار صومعه را جلوه می دهند

ناقوس دیر راهب و نام صلیب هست

آنجا که کاری سؤومه ئه را جیلقه می دهه ند، ناقوسی دهیری راهیب و نامی سه لیب ههست.

لهو شوینه دا که کاری عیبادتگه رهونه ق پی دهه دن، ناقوسی کلئسای راهب و ناوی خاچیش ههیه.

آنجا: لهوئ، لهوشوینه دا

صومعه، دیر، کلئسا، عیبادتگای مهسیحی، بهلام پاشان له نه ده بندا به واتای عیبادتگای موسولمانان به شیوهیه کی گشتی به کارهات وه: مزگهوت و خانه قا و تهکیه..

جلوه می دهند: جیلوه دهه دن، رهونه ق پی دهه دن

ناقوس: نهو مادهیه که له کلئسا بو ئاگادا رکردنه وهی کاتی عیبادت داده نری، ناقوس راهب: پیاری ناینی مهسیحی صلیب: خاچ

له درئزه ی بهیتی پیشوودایه که گوترا له عه شقدا جیاوازی نیوان خانه قا و خه رابات نییه، لیره شدا دهلی: له جیگه یه کدا که مهسه لهی کاری عیبادتگای موسولمانان، رهونه ق پیده دریت و باسده کریت له باره ی ناقوس و راهیبه کانی مهسیحیه تیشه وه قسه و باس دیته گوری. ده کری نهوئ باره گای خودا بیت که له کاتیکدا موسولمانانی راست دهینه وه باس له مهسیحیه راسته کانیش ده کری.

۵- عاشق که شد که یار به حالش نظر نکرد

ای خواجه درد نیست و گر نه طیب هست

تاشق که شود که یار به هاله ش نه زهرنه که رد، نهی خواجه درد نیست قه گهرنه ته بیب ههست.

کی عاشق بوو و یار ناوری لی نه دایه وه، بهرئز گیان درد نییه وه گهرنا دکتور ههیه.

که: (که ی یه که م واته (کی) (چ که سیک)، بهلام (که) ی دووم نامرازه به واتای (که) یه به حالش نظر نکرد: ناوری میهره بان لیته دایه وه ای خواجه: نهی بهرئز، بهرئز گیان درد: درد، نه خوشی، له عیرفاندا ثم جزره (دهرد) ه، واته شوق و ناره زووی گیشتن به دوست طیب: پزیشک، ریبه ر، رابه ر

گومانی چاک و ناسینی تهواوی دوست و یاره کاتی دلنیا یه که یاری حه ق ناو له هه موو عاشقیک ده داته وه، ههروه ک خوئی له فه رمووده ی قودسیدا ده فه رمووی (نهی بهنده گهر بستی لیم نزیک بیته وه ههنگاوئیک به رهو تودیم).

ههروه ها پیویایه که پالنه ر و شوق و ناره زو بو عیرفان و عه شقی ئیلاهی نییه وه گهرنا پزیشک و رابه ر و چاره که ری ثم ده رده ههیه.

خواجه حافظ به زمانیکی شیرین دهلی: چ که سی عاشق بوو خودا و یار و مه عشوقی حه ق ناوری لی نه دایه وه، به راستی بهرئزیم نیمه دهردی عه شقان نییه و شیواوی نهو عه شقه نین و پی نی ناگهین، نه گهرنا دکتور و چاره سازی نهو دهردی دووریه ههیه. ده کری میسرایی دووم وه لامی نهو پرسیار و گومانانه بی که عیرفان به بی بنه ما و خه یال ده زانن و پییان وایه خو خله تانده و عه شقی نیوان خودا و بنده بی بنه مایه و نایه ته دی.

۶- فریاد حافظ این همه آخر به هرزه نیست

هم قصه یی غریب و حدیثی عجیب هست

فه ریادی هافز ئین هه مه تاخه ر به هه رزه نیست، هه م قیسه یی غه ربیب و هه دیسی نه جیب ههست.

تاخر ثم هه موو هاوار و ناله یه ی حافظ بی هو ده نییه، چونکه هه م چیرۆکی نامۆ و هه م مهسه له ی سه رسوپه یته ر ههیه.

فریاد: هاوار به هرزه: بی هو ده، له خو وه

خواجه حافظ سه ری مهسه له یه کی ئالوز ده رده خات به بی نهو وهی له وه زیاتر سه باره ت به وکیشه و گرفتانه بلیت، له لایه که وه دهلی: هاوار و ناله ی حافظ بی هو ده و له خو وه نییه و کیشه و گرفتگی عه جیب و غه ربیب ههیه که چی له لایه کی دیکه وه پیمان نالی نه وکیشه و گرفته نامۆ و سه رسوپه یته رانه چین. له راستیدا لای عارف و سؤفیه راسته کان بلاو کردنه وهی مهسه له دژواره کان و نهی نییه کان کاریکی چه وته و پییان وایه نابی نهی نی و رازه کانی عه شق بلاو کرینه وه، ههروه ک (قشیری) گوتویه تی سؤفیه کان زور پیداکیری له شاردنه وهی بیرو را و باوهر و دابوونه ریتی سؤفیه گه ری ده کهن و ههول دهه دن که جگه له یارانی خودا (اهل الله) که سی تر

بلعجی: سەیر و سەرسۆرھینەری، سەمەرە (چونکە لەگەڵ سەرسۆرھینەریدا جۆرە سووککردنیکی تێدا) فیتل و جادووبازی.

لە حالەتی ئاساییدا دەبێ جوانان و پەریرویان نازی جوانی بکەن و خۆیان دەرخن و دیوسیفەت و ناشیرینەکان و مایەپوچەکانیش خۆیان بشارنەو و بکەونە یاخود بخرێنە لاو. بەلام لەم سەردەمەدا کە خواجه تیایدا دەژی پێچەوانە بووئەتەر، جوانان و کارزانان خۆیان دەرشارنەو یاخود دەرشاردێنەو و هیچ لەباردانەبوو و ناشیرین و دیوکانیش دەبنە کاربەدەست و نازی جوانی دەرڤۆشن و خۆیان بە جوان دەزانن (هەرۆک سەردەمی ئیستا و بە تاییەتی لەم وڵاتە وێرانە خۆماندا) لە راستیدا عەقل ئەم حالەتە بە ئاسانی قەبوول ناکات و هەر خاوەن ژیریەک لە سەرسۆرمان و حیرەتدا دەسووتی بە راستی ئەمە سەرسۆرە مەرەیه یاخود جادووبازییە کە دیوی ناشرین دەچیتە مەیدانی نازی جوانی فرۆشتنەو.

۳- سبب مپرس که چرخ از چه سفله پرور شد

که کام بخشی او را بهانه بی سببی ست

سەبەب مەپورس کە چەرخ ئەز چە سۆفلەپەرڤەر شود، کە کام بەخشی ئو را بەهانه بی سەبەبیست.

مەپرسە بە چ هۆیک چەرخ ناکەسپەروربوو، چونکە بیانوی بەخشین و پێوانەیی ئەو بی هۆکارییە.

چرخ: گەردوون   سفله: ناکەس، هیچ و پوچ، کەسی نەشیاو

سفله پرور: ناکەس پەرورەر، ناکەس پێدەر   بهانه: بیانوو.

کە سەیری دنیا و بەشەکانی نیو دنیا دەکەین عەقل و لۆژیکیش سەرزاردکی توانای دەرکردنی ئەم حالەتە نییە و مرۆڤ تۆرە و پەست یاخود دەم بە گلەیی و گازاندا دەبێ، چونکە کاتی سەیری بەشی ناکەسبەچەیک یا مرۆڤیکی تەمەل و تەوێزەل تەنانەت هیچ و پوچیک دەکەین زۆر زیاتری پێدراو لە عاقلی یاخود پیاو و مەردیک یان مرۆڤیکی کارکەر و زەحمەتکیش، ئەم هەموو پرسیارنە لە تەواوی مێژوودا بوونیان هەبوو و دەبیست، کە ئەم کاروبارە بۆچی و هۆی چییە، گەردوون یاخود دروستتر خودا بەم شیوێهە بەشی دەکات کە جیاوازی لە نیوان ئەرک و مافدا بەدی دەکری.

وئەلامی خواجه حافظ سەبارەت بەم دیاردەیه وەک وئەلامی عاقلەکانی سەردەمی خۆیەتی و ئەوانی تێپەراندوو، ئەویش ئەوێه کە ئەم جۆرە بەخشینە هۆکاری نییە و بە بی سەبەبە و بیهوی دەبەخشی و ئەیهوی نایبەخشی. بەلام لەم بەیتەدا لە بری خودا کە ئەمەش جۆرە

خۆدزینەوێهە کە لە باسە کە (چەرخێ چەپ، گەردوون، ئاسمان) بە کارهاتوو لە کاتی کە ئەو شتانه هیچ کاریگەرییەکیان نییە هەرۆک خودی حافظ لە پێش چوار غەزەلدا واتە لە غەزەلی (۶۱) دا ئەم راستییە دەخاتەرۆ کە (سیر سپهر و دوور قمر راجه اختيار در گردش برحسب اختيار دوست) واتە (هاتووچۆی ئاسمان و سورانهوێهە مانگ کە ی بەدەست خۆیانە هەموویان بە ویستی دۆست دەسۆرینەو).

هەربۆیه وەک گوتمان ئەو وشانە خۆدزینەوێهە لە مەسەلەیی قەدەر کە لە مێژووی ئیسلامیدا خۆدزینەوێهەکی بەردەوامی زانایان لەسەر ئەم مەسەلەییە بەرچاو دەکەوت.

لە راستیدا گەر ئیمە تەنیا شتیکی (بۆ نمونە سەرودت و سامان) بە بەخشین و پێدراوێ خوداییەکان بزانی ئەوا دەکەوینە نیو ئەم گێژاوەی کە خواجه باسی دەکات و تا رادەیه کیش خۆشی تیکەوتوو، بەلام گەر بە شیوێهەکی گشتگیر و دوور لە بیرورا و قەناعەتە مادییەکان لێی بکۆلینەو هەموو بەخشاوێ خوداییەکان پێکەوێ بە نیعمەت بزانی ئەوا هەرگیز ناکەس و هیچ و پوچیکی دەوڵەمەند لای کەسی عاقل و ژیر پەسەند نییە و پێمۆایە کە هیچ ژیریکی ناپیاوی و پارە و سەرودت پێکەوێ قەبوول ناکات، هەر بۆیە بە رای بەندە بەها و ئەرزشی پێدراوێکان لای خودا و مرۆڤ جیاوازییان هەیە و ئەو پێدراوێ کە لای خودا بەهایەکی زۆری هەیە دەکری لای مرۆڤ ئەو بەهایە پێنەدری و بە پێچەوانەشەو، بۆ نمونە: سەرودت کە مرۆڤ لە نیو پێدراوێکاندا زیاترین و زۆرتترین بەهای بۆ دادەنی لای خودا کەمترین بەهای هەیە و مرۆڤ خۆی لە نیو پێدراوێکاندا بەکیکیان یاخود هەندیکیان تۆخ دەکاتەو.

لێرەو دەتوانین بگەینە ئەو راستییە کە چەرخ ناکەس پەرورەر نییە، ئەسلەن چەرخ و گەردوون هیچ کاریگەرییەکیان لەم مەسەلەیدا نییە، رۆنتر خودا هەرگیز ناکەسپەرورەر نییە و شتی چاک بە ناکەس و هیچ و پوچ نادات، بگرە هەر بەوێ کە ناپیاو و ناکەسی کردوو (تەگەر ئەو کردییتی؟! یاخود خۆی ناکەس و ناپیاو کردوو گەرۆرتترین زیانی پێکەوتوو {سەبارەت بەم باسە بگەرێوێ بۆ کتییی: حکمت و معیشت، د. عبدالکریم سروش}

بەهەر حال خواجه بە بیرورای سەردەمی خۆی دەلی: رۆژگار و چەرخ بەبی هۆکار و سەبەب دەبەخشیتە مرۆڤ، هەربۆیه لە هۆکاری ئەو مەپرسە کە بۆچی دەبەخشیتە ناکەسبەچەکان، چونکە بیانوی ئەوێهە کە بەخشین و پێدان پێویستی بە هۆکار و سەبەب نییە.

۴- درین چمن گل بی خار کس نچید آری

چراغ مصطفوی با شرار بولهبی ست

دەرین چەمەن گۆلی بی خار کەس نەچید ئاری، چراغی موستەفەوی با شەراری بولەهەبیست.

لهم گولزاره‌دا کهس گولئی بیدرکی نه‌چنی، نه‌ری نوری چرای پیغه‌مبه‌ری له‌گه‌ل ناگری نه‌بو له‌هه‌بدایه.

خار: درک
آری: نه‌ری
نچید: نه‌یچنی له‌(چیدن)وه هاتوه به واتای چنین
چراغ: چرا، رووناکایی، نور

مصطفوی: مسته‌فایی، موحه‌مهدی پیغه‌مبه‌ری نیسلام (د.خ) شرار: ناگر، گریسوتینه‌ر
بوولهب: ابوولهب عبدالعزی، یه‌کی بو له‌گه‌وره‌کانی قوره‌یش، کوری عبدالمطلب و مامی
ه‌زرتی ره‌سوللایه (د.خ) پیساویکی سه‌رسه‌ختی دوژمنی نیسلام بو، له‌بهر سوری به
(ابوولهب) ناویانگی ده‌رک‌دوه، چند روژتیک پاش جه‌نگی به‌در مرد، له‌بهر نه‌ودی له‌گه‌ل
ژنه‌که‌یدا زور نازاری پیغه‌مبه‌رییان دده‌ا، هر له‌دونیا‌دا سزای ناگری دوزه‌خی به‌سهر‌دا درا
وه‌ک خودای گه‌وره له‌سورته‌ی (المسد)دا ده‌فهرمووی: (سیصلی نارا ذات له‌ب).

مه‌به‌ست لهم باخ و گولزاره‌(درین چمن) دونیایه‌ خواجه‌ ده‌لی: لهم دونیایه‌دا هه‌رگیز
جوانی و چیژ و له‌زرتی ره‌ها نییه و هه‌رگیز کهس گولئیکی بی درکی نه‌چنیوه و خۆشییه‌کانی
به‌ناخۆشی ناویزان، گولئه‌کانیشی به‌درک دهره‌ دراون. به‌لی نه‌مه‌ دنیا‌یه هه‌ر له‌و
مه‌که‌یه‌ی که نوری رووناکی نایینی پیروزی هه‌زرتی موحه‌مهدی سه‌ریه‌لدا، گری ناگری
نه‌بو له‌هه‌بیش هه‌بوو.

ده‌کری له‌مانایه‌کی دوری به‌یته‌که‌دا قسه‌ له‌ دژه‌کان بکه‌ین، چونکه‌ دنیا له‌دوالیزمه
و دژه‌کان دروست بووه و بلئین خواجه‌ پیساویه‌ که دنیا له‌دوالیزمه‌دژه‌کان (لوژیکی
نه‌رستویی) پیکهاتوه.

۵- به نیم جو نخرم طاق خانقاه و رباط

مرا که مصطبه ایوان و پای خم طنبی ست

به نیم جو نه‌خه‌رم تاقی خانقاه و ریبات، مه‌را که مه‌سته‌به‌ نه‌یوان و پای خوم
ته‌نه‌بیست.

به نیو دنکه‌ جز تاقی خانه‌قا و ریبات ناگر، من که شوینی رازاوه‌ی دانیشتم پای
خومی شه‌راهه.

جو: جو نخرم: ناگر، طاق: تاقی: هه‌یوان، گومبه‌ت

رباط: شوینیک بووه که وه‌ک خانه‌قا یا ته‌کیه‌ سوئی و فه‌قی هه‌ژاره‌کانی تیدا ژیاوه

مصطبه: سه‌کو
ایوان: تاقی

طنبی: ژووری رازاوه و گه‌وره‌ی وه‌ک شانشین، مالیکه‌ یا خانویه‌که‌ پیشه‌وه‌ی ناچوغه و
هه‌یوانی هه‌یه و له‌ باغدا دروست ده‌کریت، به‌لام وادیاره له‌ به‌یته‌که‌دا مانای یه‌که‌می
مه‌به‌ست بیست

شاعیر خانه‌قا و ریباتی له‌گه‌ل مه‌یخانه‌دا به‌روارد‌کردوه و ده‌لی: مه‌یخانه و سه‌کوی مه‌یخانه
لای من وه‌ک تاقی و هه‌یوان و تاقی خانه‌قا و ایه و که‌ناری خومی شه‌رایش وه‌ک شانشینی نه‌و
ایه هه‌ر بو‌یه تاقی خانه‌قا و ریبات لای من هیئده‌ی دنکه‌ جو‌یه‌ک به‌های نییه و به‌له‌ته
ده‌نکه‌ جو‌یه‌کی ناگر و به‌سه‌کوی خانه‌قا و که‌ناری خومی شه‌رابی مه‌یخانه‌ رازیم، به‌هه‌رحال
نه‌م به‌یته بو من زورگران بوو نیستاش هه‌ر به‌ترسه‌وه‌ نووسیومه. هه‌رچه‌نده‌ اتاکه‌ی زور دیاره
و وه‌ک هه‌موو جاریک خواجه‌ مه‌به‌ستی له‌وه‌یه که عه‌شق و عاشقی سه‌رزه‌نشترکراو لای من له
سوئی بوونی رواله‌تی نیوخانقاکان چاکتره و نه‌مه‌ی دووه‌م به‌له‌ته‌ده‌نکه‌ جو‌یه‌ک ناگر.

۶- جمال دختر رز نور چشم ماست مگر

که در نقاب زجاجی و پردهء عنبی ست

جه‌مالی دوخته‌ری ره‌ز نوری چه‌شی ماست مه‌گر، که دهر نیقابی زجاجی و په‌رده‌یی
ئینه‌بیست.

ده‌لی: جوانی کچی ره‌ز نوری چاوی نیمه‌یه، چونکه له‌ په‌رده‌ی شووشه‌یی و په‌رده‌ی تری‌ی دایه.

جمال: جوانی دختر: کچ دختر رز: تری، کچی ره‌ز، مه‌به‌ست له‌ تری‌ یا
شه‌راهه ماست: نیمه‌یه نقاب: په‌رده، حیجاب زجاجی: شووشه‌یی
عنب: تری‌ عنبی: تری‌

کچی ره‌ز جاریک دنکه‌ تری و جاریکی دیکه شه‌راهه، له‌ هه‌ردوو جاره‌که‌شدا وه‌ک چاوی
نیمه‌ و ایه، به‌ ناماژه‌ به‌وه‌ی که چاوی مرژ په‌رده‌ی شووشه‌یی یاخود روون و ناوی و په‌رده‌ی
تری‌ یاخود گۆشتی هه‌یه، ده‌لی: ده‌لی: رووخساری کچی ره‌ز له‌ تری، شه‌راب، نور و
تیشکی چاوی نیمه‌یه - یاخود وه‌ک چاومان خۆشه‌ویسته - چونکه هه‌روه‌ک نور و تیشکی
چاوی نیمه‌ جاریک له‌ په‌رده‌ی شووشه‌ دایه (که شه‌راهه) و جاریکی دیکه‌ش له‌ په‌رده‌ی تری‌ی
دایه و وه‌ک تری‌یه.

۷- دواى درد خود اکنون از آن مفرح جوی

که در صراحی چینی و ساغر حلبی ست

ده‌قایی ده‌ردی خود نه‌کنون نه‌ز نان موفه‌رریه‌ جوی، که دهر سوراھیی چینی و ساغه‌ری
هه‌له‌بیست.

چاره‌ی دهردی خۆت لهو دهرمانه وزه به‌خشه بووی (داواکه) که له سوراحی چینی و پهرداخی حه‌له‌بی دایه.

دوا: چاره، عیلاج، دوا، دهرمان اکتون: ئیستا مفرح: دهرمانی وزه‌به‌خش، دل‌به‌هیزکه‌ر جوی: داواکه، بووی صراحی چینی: سوراحیه‌که که له چین دروستکراوه حلبی: مه‌به‌ست له شووشه‌یه‌که که له حه‌له‌ب دروستده‌کرا.

خواجه ده‌لی: گهر ده‌ته‌وی دهرمانی دهردی خۆت ده‌ستکه‌وی له ده‌وای وزه‌به‌خشی دل (شهراب) دا هه‌ولێ به‌ده‌سته‌هینانی بده که نه‌و شه‌راه‌یه له سوراحی چینی و پیتی حه‌له‌بیدایه. مه‌به‌ست له‌وه‌یه که ده‌وا و چاره‌ی دهرده‌کانت له عه‌شقدایه.

۸- هزار عقل و ادب داشتم من ای خواجه

کنون که مست خرابم صلاح بی ادبی ست

هزار ته‌قل و ته‌ده‌ب داشتم من ته‌ی خاجه، کونون که مه‌ستی خه‌راه‌م سه‌لاه‌بی ته‌ده‌بیست.

ته‌ی خواجه (گه‌وره) هزار عه‌قل و ته‌ده‌بم هه‌بوو، به‌لام ئیستا که مه‌ستی په‌ریشاخالم چاکتر وایه بی ته‌ده‌بی بکه‌م.

داشتم: هه‌مبوو مست خرابم: مه‌ستی له راده‌ده‌ر صلاح: موسله‌حه‌ت، چاکتر وایه. مه‌به‌ست له‌وه‌یه گهر له کاتی هۆشیاریدا له‌ده‌وای رتوره‌سه‌کان بین له کاتی عاشقیدا چاکتر وایه ته‌و کۆت و به‌نده کۆمه‌لایه‌تیانه‌ی که پێیان ده‌گوتری به ته‌ده‌بی بکشیتریین.

۹- بیار می که چو حافظ مدامم استظهار

به گریهء سحری و نیاز نیم شبی ست

بیار مه‌ی که چو هافز مودامه‌م ئیستیزهار، به گریه‌یی سه‌هه‌ری و نیازی نیم شه‌بیست.

مه‌ی به‌هینه که وه‌ک حافز به‌رده‌وام به گریانی به‌یانیان و راز و نیازی نیوه‌شه‌و پشت ته‌ستورم.

بیار: به‌هینه دام: به‌رده‌وام

استظهار: پشتته‌ستوری، پشتقایمی گریه: گریان

نیاز: پێویستی، رازونیاژ نیم شب: نیوه‌شه‌و

گریان له ئایینی په‌رۆزی ئیسلامدا هه‌میشه به دیارده‌یه‌کی جوان و خۆشه‌ویست باسکراوه و به هۆکاری نه‌رمبوونی دل و رینگه و هۆکاری رزگاربوون له ناگر دانراوه وه‌ک پێغه‌مبه‌ر (د.خ) ده‌فه‌رمووی (دو چاو ناگر زه‌فه‌ریان پێ نابات، چاوێک که له ترسی خودا بگری..).

لامی عارفه‌کانیش گریان هه‌میشه مایه‌ی نه‌رمبوونی دل بووه (د. هروی) نووسیبویه‌تی که له (باخرزی)یه‌وه وه‌ریگرتوه: باخرزی سی پله‌ی بو گریان داناوه:

۱- گریانی ترس ۲- گریانی تاسه و نارەزوو ۳- گریانی خۆشی

هه‌ندیک جۆریکی دیکه له گریان ده‌ستنیشان ده‌که‌ن که له‌م سی پله‌یه خۆشه‌ویستر و بالاتره و بریتییبه له گریانی ویزدان و ناوه‌وه، ته‌و کاته‌ی که عارف ده‌گاته (حق الیقین) یه‌قیینی ته‌واو ته‌م جۆره گریان له ناخیدا سه‌ره‌له‌ده‌دات.

خواجه‌ش له‌م به‌یته‌دا ته‌م ریزه به گریانی سه‌حه‌ران و رازونیاژ نیوه‌شه‌و ده‌داته‌وه و ده‌لی: مادام ئیمه ته‌م دو چه‌که‌مان پێ بی له گونا‌ه‌کردن ناترسین و خودا به‌م گریان و پارانه‌وه‌ی نیوه‌شه‌وه ده‌مانبه‌خشی.

یاخود ده‌کری مانای دروست و عیرفانی به‌یته‌که به‌م شیوه‌یه بیته:

ئیمه که گریانی سه‌حه‌ری و رازونیاژ و پارانه‌وه‌ی نیوه‌شه‌ومان هه‌یه و پێی پشتته‌ستورین ئیدی ئاماده‌یی وه‌رگرتنی عه‌شق و مه‌یمان هه‌یه و ده‌کری بچینه ئیو قوناغه‌کانه‌وه ته‌ی ساقی و رابه‌ر مه‌ی و عه‌شقمان پێشکه‌ش که.

غەزەلى شەست و شەشەم:

بەحرى موزاربعى ھەشتى ئەخرەبى مەكفوفى مەقسور
(مفعول فاعلات مفاعيل فاعلات)

۱- خوشتر ز عيش و صحبت و باغ و بهار چيست

ساقى كجاست گو سبب انتظار چيست

خوشتر ز ئەيش و سۆھبەت و باغ و بەھار چىست، ساقى كوجاست گو سەبەبى ئىنتىزار چىست.
خوشتر لە خوشگوزەرانى و ھاورپىيەتى و باغ و بەھار چىيە، ساقى لە كوتىيە بلى ھۆكارى چاۋەرۋانى چىيە.

عيش: خوشگوزەرانى، ژيان صحبت: ھاورپىيەتى انتظار: چاۋەرۋانى

كە بە شىۋەھىيەكى سەرزارى لەم بەيتە و زۆرىيە بەيتەكانى ئەم جۆرە غەزەلانەى كە لە بەھار ئەدوئ بكوئىنەۋە وا دەردەكەۋى كە بە راستى خواجه عەياش بوۋە، ھەر ئەم روانگە سەرزارەكییە بوۋ كە واى لە ھەندى لە رەخنەگران كورد خواجه بە كابراییەكى عەياش بەدەنە قەلەم، لە راستیدا ئەم دیدە سەرزاریيە و مەشرەبىكى نىمچە عىرفانى بەندە دەبوۋە مایەى ئەۋەى كە لە غەزەلەكان بىزار بىم و ھەز بەكەم زوتر كۆتاييان پى بەيتم. بەلام كە بە يارمەتى فەرھەنگە تايپەتەكان قولتر لە بەيتەكان ورد دەبیتەۋە لە لايەكەۋە گەۋرەبى خواجه حافز و لە لايەكى دىكەۋە ھىز و گورپىكى تازە و چىز و لەزەتلىكى دىكە بەم بەندەيە دەبەخشى، لە واتاى سەرزارىدا وا ھەست دەكەيت كە ئەم پىاۋە ھەزى لە بەھار و سەيران و گەشتى سەيرانگاكان و مەى و مەيخۇرى بوۋە، بەلام لە عىرفاندا وشەكان ئەم واتايانەيان پىدراۋە:

عيش: بەردەۋامى چىزى خۇگرتن و دۆستىيە لەگەل خوا(ھەق)دا، ھەرۋەھا لە فەرھەنگەكەى (د. سەجادى) ھاتوۋە: دركەيە لە چىزى خۇگرتن و دۆستى لەگەل ھەقدا و ھەست و ئاگايى لەو چىزەدا.

صحبت: ھاورپىيەتى و ھاۋدەمى لاي عارفەكان لە بەرامبەر تەنيايدايە، ھاورپىيەتى لە نادابى تەرىقەتە و لە رىۋايەتدا ھاتوۋە كە موسولمان لەگەل خەلكدا ھاورپىيەتى دەكات و ئەۋانیش دۆستايەتى دەكەن (نەسەفى) دەلى: بزائە كە ھاۋدەمى كارىگەرى و تايپەمەندى گەۋرەى ھەيە، ھەر رىبوار (سالک)كە نەگەيشتە نامانج و نامانجى بە دەست نەھىنا لەۋەۋە

بوۋ كە ھاۋدەمى عاقللىكى (رابەرىكى) نەكرد، رىازەت و خۇگرتنەۋە ھەموۋى بۆ ئەۋەيە كە رىبوار شىۋارى ھاۋدەمى رابەر و عاقلان بكات { سجادى }

باغ: جىھانى مەلەكوت و ئەرۋاح، جىھانى پاكان، روھە پىرۋزەكان
بەھار: مەقامى مەعريفەت ساقى: ھۆكارى چۈنە نىۋ جىھانى عەشقەۋە، پەيوەندى
بە رەچاۋكردنى واتاى عىرفانى ئەم وشانە واتاى بەيتەكە دەبىتە: لە نىۋ جىھانى پاكان و مەقامى مەعريفەتدا ھاورپىيەتى و ھاۋدەمى پاكان و چىز و لەزەتەردن لە دۆستايەتى لەگەل مەعشوقى ھەقدا خۇشە، كاتى لەم شتانە خۇشتر نىيە ئىدى نىمە چاۋەرۋانى چى دەكەين بۆچى ۋاسىتە و ساقى نايەت كە باغخاتە نىۋ دۇنيای پاكانەۋە، بلى ھۆى ئەم چاۋەرۋانىيە چىيە.

۲- ھر وقت خوش كە دست دهد مغنم شمار

كس را وقوف نيست كە انجام كار چيست

ھەر قەتتى خوش كە دەست دەھەد موغتەنەم شومار، كەس را ققوف نيست كە ئەنجامى كار چىست.
ھەر كاتىكى خوش كە دەست بەدات بە غەنىمەت بۆمىرە، چۈنكە كەس نازانى كە سەرەنجامى كار چىيە.

مغتنم: غەنىمەت، دەستكەوت كس: كەس

وقوف نيست: نازانى (واقف)يش ھەمان واتاى ھەيە، ھەرۋەك شاعىر دەلى:

(گفت واقف نيستى زين مسئله)

خواجه پىيۋايە كە مەۋقۇ دەبى سوۋد لە كاتە خۇش و بەسسۋدەكانى ژيانى ۋەرگىت و ۋەك غەنىمەت و دەستكەوت سەيرىيان بكات و بىيانقۇزىتەۋە بۆ خۇشىيەكانى بەيتى يەكەم، چۈنكە كەس نازانى سەرەنجامى كار چى بەسەر دى و بە كوى دەگا، رەنگە كاتىكى لەبارتر دەست نەدات.

۳- پيوند عمر بسته به موييست هوش دار

غمخوار خويش باش غم روزگار چيست

پەيۋەندى ئومر بەستە بە موييست ھوشدار، غەمخارى خىش باش غەمى روزگار چىست.
تەمەن بە مويەك بەستراۋە ئاگادارى، خەمخۇرى خۆت بە خەمى رۆزگار چىيە.

پيوند: بەستەۋە، پەيوەند هوش دار: ئاگادارى غمخوار: خەمخۇر

خويش: خۆت باش: بە

ژیان و ته‌من هینده تیژپه‌ره و زوو ده‌چړئ هر ده‌لئی به مویه‌که به نیمه‌وه به‌ستراوه‌ته‌وه، هر بویه‌ته‌ی مرؤقی به‌دوونیا هاتوو ناگاداربه و له‌م ته‌منه‌که کورته‌دا له‌خه‌می دونیا و رۆژگاردا مه‌به و خه‌می خۆت بخۆ و تویشویه‌که بۆ پاش ته‌من کۆبکه‌روه.

۴- معنی آب زندگانی و روضه‌ ارم

جز طرف جویبار و می خوشگوار چیست

مه‌ئینی تابی زینده‌گانی و رۆزه‌یی ئیره‌م، جوز ته‌رفی جویبار و مه‌یی خوشگوفار چیست.

واتای ناوی حیات و باغی ئیره‌م چیه، جگه له‌که‌ناری جۆگه و مه‌یی به‌تام چیه.

آب زندگانی: ناوی ژیان، ناوی حیات روضه: باغ روضه‌ ارم: باغی ئیره‌م ئیره‌م: شار و باخیکی گه‌وره‌بوو له‌ بیابانه‌کانی عه‌ده‌ن له‌ نیمچه‌ دوورگه‌ی عه‌رییدا و له‌لایه‌ن (شه‌دای کورپی عاده‌) وه‌ که بانگه‌شه‌ی خواجه‌تی ده‌کرد دوورستکرا و نیوی باپه‌ری خۆی (ئیره‌می کورپی نوح) ی لیتا، هه‌روه‌ها راقه‌که‌رانی قورناتی پیرۆز له‌ راقه‌ی نایه‌تی (۶ و ۷) ی سوره‌تی (الفجر) دا باسیان لیتوه‌کردوه‌ که خودای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمووی (الم تر کیف فعل ربك بعد، ارم ذات العماد)، باغی ئیره‌میش نامازه‌یه به‌ باغی ئه‌و شاره و درکه‌یه له‌ خۆشترین باغی به‌هه‌شتی سه‌ر دونیا

جز: جگه

جویبار: جۆگه، رووبار

طرف: لا، که‌نار

خوشگوار: خۆش

دوو شستی گرنگی نیمچه‌ ئه‌فسانه‌یی ده‌ست پینه‌گه‌یشتوو که هه‌مووان به‌ هیوای به‌ده‌سته‌ئینانی (ناوی حیات) یاخود ناوی نه‌مری و جاویدان بوون و به‌هه‌شت و باغی ئیره‌من، خواجه ده‌لی: ئه‌م دوو شته که ئه‌فسانه‌یین و لای خه‌لکی زۆر گرنگن، واتاکانیان جگه له‌ کاتیکی خۆشی نیو حاله‌ته‌کانی عه‌شق هیچی دیکه‌ نین، لیره‌دا ده‌یه‌وی ئه‌وه بلای که چوونه نیو عه‌شق و حاله‌ته‌کان به‌ده‌سته‌ئینانی خۆشی و شادییه به‌ده‌ست نه‌هاتوو‌ه‌کانه.

۵- مستور و مست هردو چو از یک قبيله‌اند

ما دل به عشوه‌ که دهیم اختیار چیست

مه‌ستور و مه‌ست هردو چو ئه‌ز یه‌که‌ قبيله‌نه‌ند، ما دل به ئیشه‌یه‌ی که ده‌هیم ئیختیار چیست.

چۆن مه‌ستور و مه‌ست هه‌ردووکیان له‌ یه‌که‌ قبیله‌ن، ئیمه دل به‌ ناز و عیشه‌ی کامیان به‌دین ئیختیارمان چیه.

مستور: داپۆشراو، پیاوچاک، پاک مست: مه‌ست، عاشق (نغز بوو له‌ عه‌شقدان) عارف قبیله: قه‌بیله، خیل عیشه‌: ناز، عیشه‌، هونه‌ر ده‌هیم: به‌دین پیاوچاک و ئه‌هلی ته‌قوا و عارفه‌کان له‌ یه‌که‌ خیل و هه‌ردووکیان وه‌که‌ یه‌که‌ وان ئیدی له‌م نیوه‌نده‌دا ئیمه نازانین دل به‌ مه‌ستوری و شه‌ریعت و ئه‌هلی ته‌قوا به‌دین و ئه‌وه‌ هه‌لبێزترین یاخود عارف و عاشقی و ریگه‌ی ته‌ریقه‌ت هه‌لبێزترین، ئیختیار و هه‌لبێزاردن چیه.

د. هروی مه‌ستور و مه‌ستی به‌ (پیاوچاک و پیاوخراب) و سوودی به‌ (صالح و طالح) لیکداوه‌ته‌وه و هه‌ردووکیان پیتان وایه که، چونکه پیاوچاک و پیاوخراب له‌ یه‌که‌ قه‌بیله‌ن واته هه‌ردووکیان له‌ خیلێ ئاده‌من و مرۆقن و خودا هه‌موویانی دروستکردوه‌ ئیمه نازانین که کامیان هه‌لبێزترین، به‌لام ئه‌م واتایه واتای سه‌رزاره‌کی (مه‌ست)ه، چونکه مه‌ست له‌ عه‌رفاندا بۆ عارفه‌کان به‌کاردی.

۶- راز درون پرده چه داند فلک، خموش

ای مدعی نزع تو با پرده‌دار چیست

رازی ده‌رونی پرده‌ چه دانه‌د فه‌له‌که، خه‌موش ئه‌ی موده‌ئتی نیازی تو با پرده‌دار چیست.

گه‌ردوون که‌ی نه‌ئینی نیو پرده‌ ده‌زانی، بیده‌نگه‌ ئه‌ی موده‌عی، نيزاع و شه‌ری تو له‌گه‌ل پرده‌داردا چیه.

راز: نه‌ئینی درون: نیو پرده: پرده

چه داند: که‌ی ده‌زانی، چی ده‌زانی خموش: بیده‌نگ به

مدعی: موده‌عی، مرۆقی بانگه‌شه‌که‌ری هیچ له‌ باردانه‌بوو، له‌ به‌یته‌که‌دا مه‌به‌ست له‌و نجومگه‌رانه‌یه که پیتان وایه له‌ ریگه‌ی نجومگه‌رییه‌وه ده‌توانن په‌ی به‌ نه‌ئینییه‌کانی جیهانی بالا به‌ن و پیشینی چاره‌نوسی مرۆق بکه‌ن نزع: نيزاع، شه‌ر پرده‌دار: پرده‌دار، خاوه‌ن پرده، ئه‌وه که‌سه‌ی که ناگاداری پرده‌یه، له‌ به‌یته‌که‌دا مه‌به‌ست له‌ خودایه که پرده‌ی به‌سه‌ر نه‌ئینییه‌کاندا کیشاوه و ته‌نی خۆی ده‌زانی چیان له‌ ناودایه

خواجه دیسانه‌وه ده‌زایه‌تی خۆی بۆ ئه‌ستیره‌گه‌ری دووپات ده‌کاته‌وه و ده‌لی: گه‌ردوون و فه‌له‌که‌ چۆن و که‌ی نه‌ئینییه‌ خوداییه‌کانی پشتی پرده‌ ده‌زانی و لیتان ناگاداره‌تاره‌کو به‌ هۆی ئه‌وه‌وه ئیمه له‌ چاره‌نوسی خۆمان ناگادار بینه‌وه، ئیدی ئه‌وه ئه‌ستیره‌گه‌ری که بانگه‌شه‌ی ئه‌وه‌ شتانه ده‌که‌ی بیده‌نگه‌، چونکه هیچت له‌ باردانیییه و هه‌میشه ئه‌م قسانه

دهكهي كه گوايه چاره‌نورس له دهستی گهردووندايه. ئه‌رى تۆ شه‌رت له‌گه‌ل پهرده‌دار (خودا) دا چييه وا دان به دهسه‌لاتيدا ناييت.

۷- سهو و خطای بنده گرش هست اعتبار

معنی عفو و رحمت آمرزگار چیست

سه‌ه‌قو خه‌تای بنده گه‌ره‌ش هه‌ست ئیئتیب‌ار، مه‌ئنی ئه‌فقو ره‌مه‌تی ئامورزگار چیست.

گه‌ر هه‌له و تاوانی بنده لای ئه‌و به‌ها و ئیعتیب‌اری هه‌یه، واتای لیخۆشبوون و میه‌ره‌بانی غه‌فور و غه‌فار (که‌سی که لیخۆشبوونی هه‌یه) چييه.

سهو: هه‌له خطا: تاوان اعتبار: به‌ها، ئه‌رزش

آمرزگار: غه‌فار، چاوپۆشیکه‌ر، یه‌کێکه له ناو و سیفاته‌کانی خودای گه‌وره

خواجه لی‌ره‌دا ئه‌و راستییه ده‌خاته‌رو که هه‌له و تاوانی بنده لای خودا هیچ به‌ها و ئه‌رزشیکي نییه، چونکه گه‌ر هه‌بییت و خوا به به‌هاوه له هه‌له و تاوانی بنده‌کانی پروانییت و هه‌میشه له که‌میندا بی‌ت بۆیان تاوه‌کو سزایان بدات ئیدی مانایه‌ک بۆ لیخۆشبوون و ره‌حه‌ته‌تی ئه‌و نامی‌نیتته‌وه، ئه‌مه به‌رپه‌رچدانه‌وه‌ی ئه‌و ویناکردنه‌یه که تا ئیستاش له نیو زۆرینه‌دا باوه و خودا وه‌ک پۆلیسیک ویناده‌که‌ن که له دوا‌ی بیانویه‌کی بچوک بگه‌رێ بۆ سزادان، له مه‌سه‌له‌ی به‌خشینی تاوان و هه‌له‌کردندا ئایه‌ت و فه‌رموده‌ی زۆرمان هه‌یه که راشکاوانه باس له چاوپۆشی خودا ده‌که‌ن له تاوانی بنده، چونکه خودا ته‌نیا له شه‌ریکته‌راردان خۆش ناییت و جگه له‌و له گشت تاوانی خۆش ده‌بی، ئه‌مه به ره‌چاوکردنی ئه‌و ورده‌کاربانه‌ی که له تاوانه‌ مرۆیه‌کاندا هه‌یه، واته کاتی مافی خه‌لکی به‌سه‌ر تاوانباره‌وه هه‌یه که مه‌سه‌له‌یه‌کی دووردریژه‌و لی‌ره جیگای باسکردنی نییه - هه‌روه‌ک له ئایه‌تی ۴۸ و ۱۱۶ سوره‌تی (النساء) ده‌فه‌رمووی: "ان الله لا یغفر ان یشک به و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء" هه‌روه‌ها له سوره‌تی (الزمر) ئایه‌تی (۵۳) دا زۆر به نه‌رمی و روونی ده‌فه‌رمووی: "قل یا عبادی الذین اسرفوا علی انفسهم لا تقنطوا من رحمة الله ان الله یغفر الذنوب جمیعا انه هو الغفور الرحیم". واته ئه‌ی محمد (د.خ) پێیان بلی: ئه‌ی بنده‌کام، ئه‌وانه‌ی که ئیسرافتان له‌سه‌ر نه‌فسی خۆتان کردوه - گوناختان له راده‌به‌ده‌ره - بچ هیوا مه‌بن له میه‌ره‌بانی و ره‌حه‌ته‌تی خودا، خودا چاوپۆشی له هه‌موو گوناخه‌کان ده‌کات، ئه‌وه که چاوپۆشیکه‌ر و میه‌ره‌بانه .

هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ر (د.خ) ده‌فه‌رمووی: "کل بنی آدم خطاء و خیر الخطائین التوابون" ئیدی له نیو قورتان و فه‌رموده و قسه‌ی عارفه‌کاندا سه‌باره‌ت به به‌خشین و میه‌ره‌بانی خودا

هی‌نده جوانی ده‌بیستین وا گومان ده‌به‌ین که گه‌ر دوژمنایه‌تییه‌کی گه‌وره له‌گه‌ل خودادا نه‌که‌یت ئه‌و به میه‌ره‌بانی خۆی له هه‌مووان خۆش ده‌بی.

خواجه‌ش هه‌ر ئه‌مه ده‌لی که لای خودا هه‌له و تاوان هیچ به‌ها و ئه‌رزشیکي نییه، چونکه گه‌ر هه‌ییی مانا جوانه‌کانی خودایه‌تی ئه‌و له‌که‌دار ده‌بن، ئه‌م به‌یته که له شیوه‌ی پرسیاریشدا ده‌گوتریت ره‌تکردنه‌وه‌ی ئه‌و بیره باوه نازانستی و نا‌ئاگایانه‌یه که کۆلکه مه‌لاکانی ئیستاش خه‌لکی پێ ته‌لقین ده‌دن نه‌وه‌ک گومان له جوانییه‌کانی خودا، حاشا . میسراعی دووه‌می ئه‌م به‌یته له نوسخه دی‌رینه‌کاندا به‌م شیوه‌یه‌یه: معنی لطف و رحمت پرودگار چیست.

۸- زاهد شراب کوثر و حافظ پیاله خواست

تا در میانه خواسته‌ کردگار چیست

زاهید شه‌رابی که‌وسه‌ر و هافز پیاله خاست، تا ده‌ر میانه خاسته‌بی کردگار چیست. زاهید شه‌رابی که‌وسه‌ر و حافظ پیاله‌ی ویست، تا ببینین له‌م نیوه‌نده‌دا ویستی کردگار چييه. کوثر: که‌وسه‌ر، هه‌وزی که‌وسه‌ر، یا جۆکه‌ی که‌وسه‌ر که له به‌هه‌شتدا یه خواسته: ویست خواجه ده‌لی: زاهید عه‌شق و شه‌رابه‌که‌ی خسته ئه‌و دونیا، به‌لام حافظ هه‌ر لی‌ره ریگای عه‌شقی گرتبه‌ر و داوای پیاله‌ی کرد تا بزاین ویست و مه‌شیته‌تی ئیلاهی چييه و ئه‌و چی ده‌ویت و چی ده‌کات و فه‌رمانی به چييه. کامیان به نسیبی کامیان ده‌کات؟.

غزه‌لی شه‌ست و حه‌وته‌م:

به‌حری موچه‌سی هه‌شتی مه‌خبوونی شه‌سه‌می موسبه‌غ

(مفاعلهن فعلاطن مفاعلهن فع لان)

۱- بنال بلیل اگر با منت سر یاری ست

که ما دو عاشق زاریم و کار ما زاری ست

بنال بولبول شه‌گه‌ر با مهنه‌ت سه‌ری یاریست، که ما دو ناشقی زاریم و کاری ما زاریست.

شه‌ی بولبول گه‌ر مه‌به‌ستت هاو‌پیه‌تی کردنی منه‌ بنالینه، چونکه نیمه‌ دوو عاشقی بی‌ هیژ و لاوازین و کارمان زارییه.

بنال: بنالینه با منت: له‌گه‌ل مندا یاری: هاو‌پیه‌تی، هاوده‌می سر یاری: مه‌به‌ست و قه‌سدی هاو‌کاری و هاو‌پیه‌تی زار: لاواز، بی‌ هیژ، بی‌ توانا زاری: زاری، گریان له‌م به‌یته‌دا خواجه‌ دوو سیفاتی هاو‌به‌شی عاشقان ده‌خاته‌روو که بی‌ توانایی و گریانن و به‌ بولبول که ره‌مز و جه‌قه‌نگی عه‌شق و عاشقییه‌ ده‌لی: گه‌ر به‌ نیازی له‌گه‌ل مندا بییه‌ هاوده‌م و دؤست ده‌بی بنالینی، چونکه نیمه‌ هه‌ردوو کمان بی‌ تواناین و کارمان ناله‌ و گریانه‌ و هه‌ر شه‌وه‌مان له‌ده‌ست دی.

۲- در آن زمین که نسیمی وزد ز طره‌ء دوست

چه جای دم زدن نافه‌های تاتاری ست

ده‌ران زه‌مین که نه‌سیمی شه‌زه‌د ز تورره‌یی دوست، چه‌ جای ده‌م زده‌نی نافه‌های تاتاریست.

له‌و سه‌رزه‌وییه‌ی که له‌ پرچی دؤسته‌وه‌ شه‌مالیک هه‌لکات، چه‌ جیگه‌ی لافلیدانی ناسکه‌ تاتاریه‌کانه.

نسیم: شه‌مال / وزد: هه‌لکات / دم زدن: لاف لیدان

نافه: کیسه‌یه‌که هینده‌ی نارنجیک که له‌ ژیر سکی نیرینه‌ی ناسکی خوته‌ندا هه‌یه‌ و ده‌کریتته‌وه‌ و ماده‌یه‌کی قاوه‌یی بو‌خۆش ی چه‌وری (میسک)ی تیدایه، ناسک نافه‌های تاتاری: شه‌و ناسکانه‌ی که له‌ تاتارستان ده‌ژین، ژینگه‌ی ناسکی میسکداری خه‌تاو خوته‌ن و تاتارستان بووه

خواجە ۋەسفى بۇنى خۇشى پرچى يار دەكات و دەلى: گەر لە شوئىتېكدا شەمال بۇنى پرچى دۆست بلاۋبكاتەۋە ھىندە بۇغۇشە ئىدى تەنەت ئەو ناسكانەشى كە لە تاتارستان دەژىن و بۇغۇشتىن مىسكىيان ھەيە ناتوانن لافى بۇغۇشى مىسكە كەيان لىبدەن و ھىچ بۇنىكى خۇشى ئەم دىبايە ناگات بە بۇنى خۇشى پرچى دۆست.

۳- بيار بادە كە رنگين كنيم جامهء زرق

كە مست جام غروريم و نام ھشيارى ست

بيار بادە كە رنگين كونيم جامه يى زهرق، كە مەستى جامى غروريم و نام ھوشيارىست.

شەراب بەيئە تا كراسى رىاي خۇمان رەنگين كەين، چونكە مەستى جامى غرورين و ۋادە زانين ھوشيارين.

بيار: بهيئە

رنگين: رەنگاۋرەنگ، رەنگدار

جامه: كراس، خرقة، (كراسشۆردن و رەنگينكردنى) ۋاتە لادانى سيفتە نزم و خراپە كان زرق: نىفاق و دوورويى و رىا، ۋاتە لە رووخساردا خۇ بەچاك خستەنرۋو، بەلام لە ناۋەۋەدا خراپ و دوژمن.

(جامه يى زرق خرقة يى رىا و تزوير) لاي خواجە زۆر دووبارە دەيئەۋە و رەخنەيان لى دەگېرېت بىنگومان كراس ھەميشە رووكارى دەرەۋەيە بەم ۋاتايە رەخنەي خواجە بۇ ھەموو دوورۋە كانى دونيايە بە بى دياركردنى چين و تويۇزى تاييەتى، بەلام جامە - بە ۋاتاي خرقة - گوتارەكە سنووردار دەكاتەۋە بۇ تويۇتېكى تاييەتى نىو بزافە تاييىبە كان بە تاييەتى ئىسلامىي كە ئەۋيش (سۆفۈيە)، كەۋاتە بەيئەكە رەخنەيە لە سۆفۈيە كان، ئەو سۆفۈيە شىخانەي كە بە درۆۋە خۇيان كروۋەتە زاھيد و پيرۆز و پروادار، بەلام لە ناخياندا درۆزن و رىاكارن. (بادە) لە زاراۋە سۆفۈگەريدا عەشقە، حافظ روو بە شىخ و سۆفۈيە درۆزنە كان دەلى: عەشق بەيئە ئەي ساقى تا ئەم خرقة يى رىاكارى و تەزوير و دوورويىەي خۇمان رەنگ كەين و بيشۆيىنەۋە ياخود عەشق بەيئە تا ئەم سيفتە سووكەي دوورويىە لە خۇمان دامالين كە ئىمە مەستى غرورين. ۋاتە خۇبەزلزانى مەغرورانە ھىندە مەستى كروووين عەقلمان لەكاركەۋتوۋە كەچى خۇمان بە ھوشيار دەزانين و ناۋى ھوشيارى لىتراۋە.

۴- خيال زلف تو پختن نه كار خامان است

كە زير سلسله رفتن طريق عياري ست

خيالى زولفى تو پوختەن نە كارى خامانەست، كە زيرى سىلسىلە رەفتەن تەرىقى ئەبيارىست.

نارەزوۋى گەيشتە بە زولقى تۆ كارى كالفامان نىبە، چونكە چوئە ژىر زنجير شىۋە و شىۋازى عەيار و بى باكانە.

پختن: نامادە كروند، لە راستيدا (پختن) ۋاتە گەر مكردەنەۋە ياخود لىتان يان نامادە كروند يان گەيشتەن، لىرەدا خيال زلف تو پختن: خەيالى گەيشتەن بە زولقى تۆ خامان: كۆي (خام) ۋاتە كالفام، ھەرزە سلسلە: زنجير

عيار: عيار، تويۇتېكى كۆمەلەيەتى بوون لە ئىراندا كە مرقى ورت و وريا و زيرەك و بى باك بوون، سيفتە مەردايەتى، نەپتىپارىزى، دەستگروۋى نەدار و بى چارە كان، ئەمانەتدارى و پەيمانپارىزىيان ھەبوۋە فرت و فىلىشيان ھەبوۋە. لە حافظدا عەيارى بە زۆرى بە ۋاتاي زيرەكى و فيداكارى و رىگىرى و بى باكانە كوشتن دىت كە دوانى دوايى زياتر سيفتە يارن.

خواجە دىلبوون لە زنجيرى زولقى يار و كەۋتەنە نىو زنجير ۋەك يەك سەير دەكات و بۇ ھەردووكيان نازايەتى و بىباكى و فيداكارى بە پىويست دەزانى لەم دوو چوونە نىو زنجيرەشدا دوو كۆمەلە مرقۇ دەھيئەتەۋە كە كالفام و ھەرزە كان و بى باكە كان يا فيداكارە كان (عەيارە كان) ن و پىويابە كە تەنيا عەيارە كانن دەتوانن بچنە نىو زنجير. بۇيە دەلى: خەيالى گرفتارىبوون بە زنجيرى زولقى تۆ ئەي دۆست و يار كارى مرقۇ كالفام و پىئە گەيشتوۋە كان نىبە، چونكە چوونە نىو زنجير كار و رىگەي بى باك و فيداكارانە و چوونە نىو زنجيرى زولقى تۆش ھەروايە.

۵- لطيفه يى ست نهانى كە عشق ازان خيزد

كە نام آن نه لب لعل و خط زنگارى ست

لەتيفەيىست نەھانى كە ئىشق ئەزان خيزەد، كە نامى ئان نى لەبى لەئەل و خەتتى زەنگارىست.

نوكتەيەكى پەنھانى ھەيە كە عەشق لەۋەۋە سەرچاۋە دەگرى (سەرھەلدەدات) كە ناۋى ئەو نە لىۋى سوور و نە خەتى سەوزيە.

لطيفه: نوكتە، سەنجراكىشى، لە سۆفۈگەريدا نامازەي ورد و دەقيقە كە لىيەۋە مانا بگەۋيئە زەينەۋە، بەلام نەتوانى دەريپرېت نھانى: شارۋەيى، پەنھانى

از ان: لەۋەۋە خيزد: ھەستان، لىرەدا ۋاتە سەرچاۋە گرتن، سەرھەلدان

لعل: سوور خط: خەت، موى رووخسار

زنگار: رەنگى مادەي زنگار كە سەوزىكى مەيلەۋشەنە، سەوزە

خط زنگارى: موى نەرمى سەوزەي سەر رووخسار، گەندەموى تازە دەرھاتوۋ

لهم بهيته و له بهيتي (٦) دا خواجه مهسه له يه كي گرنګ ده خاتره وو که ټوښ حقيقي ته ي
عشق به شيوه يه كي گشتي، ټو پټيو ايه که عشق له ناماژيه كي ورد و ده قيقی ناديار ي
زه ينييه وه سر چاره ده گري که ناكري يا خود ناتواني به وردی دستنیشان بکري، ليره شدا
جياوازي له نيوان هزي جهسته يي و عشقدا ده کات، چونکه دلنياه له وه ي که ټو نوکته
باريک و ټيشاره ته ورده ي عشق ليو سوور و گنده موي سر رووخساره سه وزه له کان نييه،
چونکه ټه مهي دوايي هزي جهسته يي ليو سه ره له ده دات نه وه که عشق، خواجه ده لي: له تيفه و
ناماژيه كي وردی ناديار و په نهان هيه که عشق له وه سه ره له ده دات که بينگومان نيو ي
ټو له تيفه نادياره ليو سوور و خت و گنده موي سر رووخساره تازه بينگه شتوي سه وزه له
نييه. له سر بنه ماي ټم بهيته له بهيتي دواييدا دريژه بهم مهسه له يه ده دات:

٦- جمال شخص نه چشم است و زلف عارض و خال

هزار نکته درين کار و بار دلداري ست

جهمالی شخس نه چه شمه ست و زولف و تاريز و خال، هزار نوکته ده رين کار و باري
دلداري ست.

جواني مرؤقه نه چاره و نه زلف و نه رووخسار و نه خال، به لکو هزار نوکته و خالي ورد له
مهسه له ي عشق و دلراندندا هيه.

عارض: رووخسار، گونا درين: لهم دلداري: دلداري، که سيک دل لي بو لاي خو رکيشاييت.
خواجه له دريژه رايه که ي خويدا ديسانوه ده لي: جواني مرؤقه که بيته مائه ي
دلر اکيشاني که ساني ديکه بو لاي خو چاو و پرچ و رووخسار و خال نييه، به لکو لهم
مهسه له ي دلداري و عشق و دلراندندا هزار نوکته و مهسه له ي وردی ديکه هيه، که
ټه سلن په يوه نديان به جوانييه دهره کييه کاني مرؤقه وه نييه.

٧- برهنگان طريقت به نيم جو نخرند

قباي اطلس آن کس که از هنر عاري ست

به ره هغه گاني ته ريقته به نيم جو نه خه رند، قباي ټه له سي ټان که س که ټه ز هونه ر
تاريست.

دارنراواني ته ريقته به نيو جو ناکرن کراسي (قبا- که وای) ټه له سي ټو که سه ي که بي
مه عريفه و هونه ره.

برهنگان: دارنراوان، موجه رده ان، يا خود تجريد: دارنن له عيرفاندا بريتييه له خالي بوونه وه و
دارنيني ريواري ته ريقته له دنيا و هرچي جگه له خودايه هره وه تجريد به واتاي خالي

بوونه وه ي دل و سر ي ريواره له جگه له خودا (فخلع نعليك) واته پټويسته ټوه ي که بنده له
خودا دوورده خاتره له خو ي دارنيت. له بهرام بهر ټه مه شدا ناي به بنده به هيواي پاداشت بيت،
چونکه ټوه تيجاره ت و بازگان ييه نه وه که ته تجريد {سجادي} که واته برهنگان طريقت (مجردان
طريقت - له هغه لي نوسخه دا): ټو ريوارانن که خو يان داده رنن له هه مو شته دنيا ييه کان
ته نانه ت دوا ييه کانيش. له نوسخه ي خلخالي و سودي دا له بري مجردان طريقت (قلندران
حقيقت) هاتوه که هه مان واته ده گه يه ني

جو: جو نخرند: ناکرن

قبا: قبا، که وای، جو ره کراسي كي بي يه خه يه که پيشه وه ي کراوه ييه و به دوگمه پيکه وه
ده به ستر يته وه، پيم واي که وای جافي هه مان قبا بيت.

اطلس: ټه له س، ټاوريشم، جو ريکه له قوماش که ټاوريشمه، ره نگه ټو قوماشه ټه له سه
نه بيت که له سر ده مې ټمه دا هيه.

هنر: هونه ر، مه عريفه ت و فه زيله ت عاري: روت، دارنراو

از هنر عاري ست: له هونه ر و مه عريفه خالييه، بي هونه ر، بي مه عريفه ت

لاي قه له ندره کاني ته ريقته ټه وانه ي به مه رته به و پله ي ته تجريد گه يشتون خو يان له
دنيا و گشت تايه ته ندييه کاني دنيا دارنپوه، ته نيا به ها و ټه رزشي مه عريفه ت و هونه ريان
لايه و جگه لهم مه عنه و ياته هيج شتي كي ماديان به لاره هيج نييه، هه روه که خواجه ده لي:
قه له ندران يا خود موجه رده کاني ته ريقته و حقيقيه ت کراس و که وای ټاوريشمي پياوي بي
هونه ر و بي فه زل و مه عريفه ت به نيو جو ناکرن، واته به هاي نيوده که جو ي بو دانايين.

٨- بر آستان تو مشکل توان رسيد آري

عروج بر فلک سروري به دشواري ست

به ر ټاستاني تو موشکيل ته ټان ره سيد ناري، ټوروج به ر فه له کی سه رفه ري ييه
دشقاريست.

گه يشتنه به ر ده رگاي تو زه جه ته ټه ري، بلنډبوونه وه بو گه ردووني سه روه ري زور نار هه ته.

مشکل: زه جه ت، نار هه ت، گران

رسيد: گه يشت مشکل توان رسيد: به نار هه تي گه يشتن

عروج: به رزيوونه وه بو ټاسمان، بلنډبوونه وه بو ټاسمان، مي عراج

بر: بو فلک: گه ردوون، ټاسمان

به يار دهلی: دەرگای تو وهک ناسمانیکی بهرز و بلند وایسه و پتویسته بوی بهرزبینهوه و میعراجی بو بکهین، بهلام نهم بهرزبونوهیه کاریکی زور زهجمهت و نارحهته، چونکه گهیشتن به دەرگای تو گهیشتنه به گهردوونی سهروهی.

مهسهلهیهکی گرنگ له بهیتهکه دایه که (عروج - معراج) هو، مهسهلهی میعراجی پتغهمبه (د.خ) بیر دهخاتهوه و کاریکی زور زهجمهت بو که تیایدا هیچ هوکار و نامیریک بهکارنه هاتوه و به فرمان و دهسهلاتی خوا کراوه، گهر له واتای زمانی (عروج) دهچین شهوا بهیته که ناماژیه به گهیشتن به دەرگا و ناستانهی پهروه دگار که شهمش وهک عروج و میعراج له لایه کهوه نارحهته و له لایه کی دیکهوه تهنیا نزیکی دل و قهلبی شهوی.

۹- سحر کرشمهء حسنت به خواب می دیدم

زهی مراتب خوابی که به ز بیداری ست

سهههر کریشمهی هوسنهت به خاب می دیدم، زههی مهراتبی خابی که بیه ز بیداریست.

سهههر نازی جوانیتم له خودا ددی، بهه بهه له پله و مهترته بهی خوئی که چاکتره له بیداری.

کرشمه: ئیشارهت و عیشوه، ناز خواب: خهو زهی: بو ئافه رین و ستایشه، بهه بهه خواجه له سههردا که خهوی لیکهوتوه ناز و کریشمهی جوانی یاری بینیه ههر بویه ئافه رین و ستایشی پله و مقامی شهو خهوه دهکات که چاکتره له بیداری، چونکه تیایدا کریشمه و نازی جوانی یاری دیوه له کاتیکدا له بیداریدا نایینی.

۱۰- دلش به ناله میازار و ختم کن حافظ

که رستگاری جاوید در کم آزاری ست

دلش به ناله میازار و ختم کون هافر، که رهستگاری جاقید دهر کهم نازاریست. حافظ به ناله دلای نازار مهده و کوتایی پی بهینه، چونکه رزگاری ههتا هتایی (جاویدانی) له کهم نازاردانی خه لکیدایه.

میازار: نازار مهده ختم کن: کوتایی پی بهینه رستگاری: رزگاری، نه جاتی جاوید: ههتا هتایی کم آزاری: کهم نازاردان

خواجه لهم بهیتهدا ناماژه به بنه مایه کی گرنگی بینکه وه ژیان دهکات که نازارنه دانی کهسانی دیکهیه، نه گهر شهو نازاردانهش به گریان و ناله بیت، هروی دهلی: رهنگه لهو کاته دا کومه لگه هینده نازاردانی یه کتری تیدابوه نهیتوانیوه کومه لگه یهک بهینیتته پیشچاری که به

تهواوی له نازار خالی بکریتهوه بویه به کهم نازاردان رازی دهی یا خود ههر باوهری وایسه که کومه لگه ناکاته پله یهک که نازاری تیدا نه مینی. {هروی ج ۱، ل ۳۰۵}

بهههرحال حافظ بهخوی دهلی: شهی حافظ بیدهنگبه و تهواوی بکه و دلای به ناله و گریانی خوت نازارمهده (بیگومان شهو لیتره دا یاره که دلای به ناله ی شاعیر نازار دهدری)، چونکه رزگاری و نه جاتی ههتا هتایی له کهم نازاردانی خه لکیدایه.

له راستیدا نهم مهسهلهی نازاردانه دانی خه لکی و بهستنه وهی به رزگار بوون و نه جاتی ههتا هتایی وه لای حافظ وهک بنه مایه کی رهزامهندی خودایی سهیر ده کری و له چند شوینیکی دیکه شدا هاتوه که له شوینی خویاندا ناماژه یان پی ده کهین.

غزه لى شهست و هه شته م:

به حرى ره ملى هه شتى مه خبوونى مه قسور

(فاعلاتن فعلاتن فعلاتن)

۱- يا رب اين شمع دل افروز ز كاشانهء كيست

جان ما سوخت بپرسيد كه جانانهء كيست

يا ره ب ئين شه مئى دل نه فروز ز كاشانه بى كيست، جانى ما سوخت بپرسيد كه جانانه بى كيست.

خوايه ئه م مؤمه دلرؤناكه ره وهيه له مالى كئويه، كه گيانى ئيمه سوتاند بپرسن كه نازيزى كئيه.

يا رب: خوايه، ئه م دهر بپينه بؤ نزا كردن يا خود سه رسورمان به كاردت، ليره شدا به واتاي دوهم به كارها تووه دل افروز: دل رؤشنكه ره وه، دلرؤناكه ره وه، رووناكى به خشى دل كاشانه: مان، مالى زستانى كيست: كئيه

سوخت: سوتاندا، سوتاندا، له زمانى فارسيدا كؤمه لى كار هه ن كه له هه مانكاندا تئيه پ و تينه پهن و به پئى رسته كه مانا كه يان ده كؤرپت - كه ئه م ديار دهيه له كورديدا نيه - و پئيان ده كوترى (فعلى ذو وجهين) (سوخت) يش له و جو ره كارانه يه به لآم له م به يته دا تئيه پره و به واتاي (سوتاندا) دئى بپرسيد: بپرسن جانانه: خؤشه ويست، مه عشوق.

به يته كه له شپوهى پرسياردا هاتووه و مه به ست لئى سه رسورمانه، خواجه به مه عشوق ده لئى: يا ره ب، خوايه ئه م مه عشوقه ي كه ده لئى مؤمه و مايه ي رووناكى دلانه و دلان رؤشن ده كاته وه له مالى كئيه وهيه - يا خود وه ك سدى ده لئى: منالى كئيه {ج ۱، ل ۴۳۰} - كه گيانى ئيمه ي له شه وق و ئاره زوويدا سوتاندا، بپرسن بزنان نازيز و مه عشوقه ي كئيه.

۲- حاليا خانه برانداز دل و دين من است

تا در آغوش كه مى خسبد و همخانهء كيست

هاليا خانه به رته نذازى دل و دينى مه نه ست، تا دهر ئاغوشى كه مى خوسبه د و هه ئخانه بى كيست.

ئيستتا مالىيرانكه رى دل و دينى منه، نازانم له باوه شى كئيدا ده خه ويئت و هاومالى كئيه.

حاليا: ئيستتا برانداز: تئيكده ر، كاولكه ر

خانه برانداز: مالى كاولكه ر، مالىيرانكه ر آغوش: باوه ش

كه: كئى مى خسبد: ده خه ويئت

هم خانه: هاومان، واته له گه ل كه سيكدا يه ك مالىان هه يه، بيكه وه بوون، هاومان له كورديدا به واتاي دراوسى دئت، به لآم ليره دا ئه م واتايه ناگه به نيئت.

ميسراعى دووه مى ئه م به يته له نوسخه دئرينه كانى (عميوضى) و سدى دا (تا هم آغوش كه مى باشد و همخانهء كيست) ه، به لآم ليره دا پشت به (خلخالى) به ستراوه كه قزوينى و خرمنشاهيش په يره وييان له و كردووه.

خواجه ده لئى: ئه و ياره ي كه ئيستتا بووه ته مالىيرانكه رى دل و دينى من نازانم ئاخؤ ئيستتا له باوه شى كئيدا ده خه ويئت و له مالى كئيه.

سدى ده لئى: ره خنه له خواجه ده گيرى كه چؤن به گومانه وه يارى كردووه ته هاوسه رينى خه لكى ديكه و، كؤمه لى بيانوو ده هئيتته وه كه رهنگه توره بوويئت، به لآم ديسانه وه پاساو ده هئيتته وه كه له باوه شى كئيدا مه به ست له دايك و باوكيه تى. به لآم له به ر پاراستنى جوانى به يته كه خؤدوورخستنه وه له م ورد كردنه وه و ويناكردنه بيزاركه رانه پئويسته، هه روه ك خودى سدى ده لئى: واته منى به رباد و ويران كردووه ئاخؤ كئى ئاوه دان كردووه.

۳- بادهء لعل لبش كز لب من دوور مباد

راح روح كه و پيمان ده پيمانهء كيست

باده بى له ئلى له به ش كه ز له بى مه ن دوور مهاد، راهى ره وه ي كه ئو په يمانده ي په يمانه بى كيست.

شه رابى لئوى سوورى كه خوانه كا له لئوى من دووركه ويته وه، ئارامبه خشى گيانى كئيه و له گه ل پئيكى شه رابى كئيدا په يمانى وه فادارى به ستووه.

باده: شراب كز لب من دوور مهاد: كه خوا نه كات له لئوى من دووربى

راح: شادومانى، ئارامى، چالاكى، شه راب راح روح: ئارامبه خشى گيان، شه رابى گيان پيمان ده: وه فادار، په يمان به ست پيمانه: پئيك

خواجه له وه سفى لئوى يارى نادياريدا ده لئت: شه رابى لئوى سوورى يا خود شه رابى سوورى لئوى (كه خوانه كا له من دووربى) وزه به خش يا خود ئارامبه خشى گيانى كئيه، يا خود شه رابى گيانى كئيه و له گه ل كئيدا په يمانى وه فادارى به ستووه كه هاويئكى بيت.

۴- دولت صحبت آن شمع سعادت پرتو

باز پرسيد خدا را كه به پروانهء كيست

دوولته تي سوهبته تي نان شه مني سه نادهت په رتوڅ، باز پورسيده خودا را كه به په رڼانه يي كيست.

بو څاڅري (له راي خوا) ديسانوهه پيرسن كه به مؤلته تي كي ده تواني نيعمه تي هاوده مي و هاوژياني نه و مؤمه به دهست بهيڼري كه پرته وي څوشبه ختي ده داته وه.

دولت: نيعمهت، سه روهت   صحبت: هاوده مي، هاوژياني

سعادت: څوشبه ختي   باز: ديسان   پرسيد: پيرسن، هه ول بدن
خدرا: بوڅاڅري خودا   پروانه: مؤلته، نيجازه، نيزن

له ربي خودا، چا كه يه كهن و ديسانوهه هه ولدهن تا روونبيته وه كه نايا مؤلته تي ريگه ي گه يشتن و به دهسته ينياني څوشبه ختي هاوده مي نه و لاي كيته و ده بي به پرسى كي نه و څوشبه ختيه به دهست بهيڼين {خرمشاهي، ج ۱، ۳۵۶}.

۵- مي دمده هر كسش افسونى و معلوم نشد

كه دل نازك او مايل افسانهء كيست

مي ده مهده هه ركه سه ش ته افسونى و مه تلوم نه شود، كه دلي نازكى نو مايلي ته افسانه يي كيست.

هه ر كه س جادويه كي به گويدا ده خويني (ده كا) و ناشكرانه بوو كه دلي ناسكى نه و مه يلى به لاي قسه ته افسانه ناميزه كاني كيته يه.

دميدن: فوكردن، هه لكردن، هه لڅه له تاندين به قسه ي لوس

افسون: فيل، مه كر   معلوم نشد: ناشكرانه بوو.

د. هروى ده لي: له زوربه ي نوسخه كاندا له برى (مى دمده) (مى دهد) هاتووه، به لام له بهر په يوه ندى نيوان (مه كر و فوكردن) دا گوماني تيدانيه كه (مى دمده) راسته كه نوسخه ي

(سودى) يه، وه كه له نيوان جادو و بازه كاندا ره سمه كه كاتي جادوو ده كهن به كره يا خود ده زويه ك گري ده دن و فوى پيداده كهن {هروى، ج ۱، ۳۰۸}. هه روهه (خرمشاهي) يش ده لي: له

نوسخه ي قه زوينى، جلالى نائينى، نيزر احمد، عيوضى - بهروز، قدسى، انجوى، پژمان دا هه موويان (مى دهد) يان هيناهه ته نيا سودى و خانلرى (مى دمده) يان هيناهه كه نه مه

راسته (نه مه ش به به لگه ي نه وه ي كه نه فسرون و جادوو ده رچرونه (دميدن) نه وه ك پيدان (دادن) {خرمشاهي، ج ۱، ۳۵۶}، شاياني تيبنييه كه (عيوضى) له نوسخه

نوويه كه ي خويدا (مى دمده) ي نووسيوه {پروانه: ديوان حافظ، د. رشيد عيوضى، غزلى ۶۸}.

ليزه شدا خواجه ده لي: هه ر كه سيك جادويه ك ده خويني و فوده كا به ياره نادياره دا تاوه كو جادووه كه ي سه برگرىت و دلي يار بو څوى را كيشي و فريوى بدات، به لام ناشكرانه بوو كه دلي

ناسكى نه و نازيزه مايلي نه افسانه و جادوى كي بووه و كاريگه رى تي كرده وه.

۶- يارب آن شاهوش ماهرخ زهره جبين

دُر يكتاي كه و گوهر يكدانهء كيست

يا ره ب نان شاهقه شى ماهروخى زهره جه بين، دووررى يه كتاي كه قو گووه هه رى يه كدانه يي كيست.

خوايه نه و پاشا رفته روه رووخسار مانگه ناوچار زهره يه، دووررى گرانبه هه ي كي و گوه هه رى بي هاوتاي كيته.

آن: نه و شاهوش: شپوه پاشا، به لام د. هروى به پاشاره فتار ليكي داوه ته وه

ماه رخ: رووخسار مانگ، رووخسار وه ك مانگ   زهره جبين: ناوچار زهره

در: دوور   در يكتا/در يتم: مراوربييه كه به ته نيا له سه ده فدايه، مراورى تاقانه

گوهر: گوه هه ر، به ردى گرانبه ها   گوهر يكدانه: گوه هه رى بي شپوه، گوه هه رى بي هاوتا ديسان له وه سفى نه و ياره نادياره دا ده لي: خوايه نه و نازيزه ي كه له رفتاردا پاشايانه يه و

رووخسارى وه ك مانگه و ناچار و ته ويلى وه كه نه ستيه رى زهره رووناكه، دوور و گوه هه رى گرانبه ها و بي هاوتاي كيته واته وه ك دوور و گوه هه ريكي گرانبه ها و بي هاوتايه.

۷- گفتم آه از دل ديوانهء حافظ بي تو

زير لب خنده زنان گفت كه ديوانهء كيست

گوفتم ناه نه ز دلي ديشانه يي هافز بي تو، زيرى له ب خنده زنان گوفت كه ديشانه يي كيست.

وتم ناي له دلي ديوانه ي حافظ بي تو، له ژير ليپوه وه به خنده وه گوتى كه شيتى كيته.

آه: ناه، واي   زير لب: له ژير ليپوه وه   خنده زنان: به خنده وه، به بزه وه.

نه م به يته نيمچه روونكرنده وه يه كي به يته كاني ديكه يه كه يار يارى خواجه څويه تى، پيى ده لي: وتم واي له حالي دلي شيت و ديوانه ي حافظ كه دوور له تو چي بكات، به خنده و به

چريه وتى: نه ري شيتى كيته، واته له گه له وه شدا كه ده زانئ حافظ شيت و شه يداى بووه، به لام بو ناز و عيشوه څوى بي ناكا ده كات و ده يه وي بلي ناكام له عه شقى تو نييه.

غزه‌لی شه‌ست و نۆبه‌م:

به‌حری ره‌مه‌لی هه‌شتی مه‌خبوونی نه‌سله‌می موسبه‌غ

(فاعلاتن فاعلاتن فع لاتن)

۱- ماهم این هفته شد از شهر و به چشمم سالی ست

حال هجران تو چه دانی که چه مشکل حالی ست

ماهه‌م نین هفته شه‌د شه‌هر و به چه شه‌م سالیست، هالی هیجران تو چه دانی که چه موشکیل هالیست.

مانگم ئەم هفتیه له شار چوو به ده‌روه و له‌به‌ر چاوم سالیته‌که، تو چو زانی حالی هیجران چه‌نده دژواره.

ماهه‌م: مانگم، درکه‌به له (یار) شد از شهر: له شار چوو ده‌روه

به چشمم: له‌به‌ر چاوم، لای من سالیست: سالیته‌که تو چه دانی: تو چو زانی له نوسخه‌ی (عه‌لامه قزوینی و خوره‌مشاهی) دا له جیاتی (شد از شهر) (بیرون رفت) هاتوو، که جه‌نابی خوره‌مشاهی پییوایه هیئانی (شد از شهر) له‌لایه‌ن (سودی و خانلری و عیوضی - بهروز) له‌به‌ر (تناسب) و ری‌کوتنه له‌گه‌ل وشه‌کانی دیکه‌ی (ماه و هفته و سال)، چونکه (شهر) جگه له واتای شار واتای مانگیش ده‌گه‌یه‌نی {حافظ نامه، ج ۱، ۳۵۸} هه‌روه‌ک سودی خو‌ی ده‌لی: ناوه‌یئانی (مانگ و هفته و شهر و سال) موراعاتی نظیر (له‌به‌ر چاوگرتنی هاوتاکان) هه‌ته‌گه‌ر (روژیشی به‌یئایه زۆر ته‌واوتر ده‌بوو {ج ۱، ۴۳۵})

ته‌نیا ماوه‌یه‌کی که‌مه مانگی شاعیر (یار) له شار چوو ته‌ده‌روه و هه‌ر زوو غوربه‌ت رووی له شاعیر کردوو به‌ییه خواجه ده‌لی: مانگم ئەم هفتیه له شار چوو ته‌ده‌روه، له پیش چاوی من سالیته‌که. یاخود هه‌فته‌یه‌که یارم له شاردا نییه لای من به سالیته‌ک تیپه‌ریوه، تو چو زانی حالی دا‌بران و هیجران چه‌نده زه‌جمه‌ت و نا‌ر‌حه‌ته.

۲- مردم دیده ز لطف رخ او در رخ او

عکس خود دید گمان برد که مشکین خالی ست

مه‌ردومی دیده ز لوتفی روخی تو دهر روخی تو، ته‌کسی خود دید گومان بوورد که میشکین خالیست.

سۆمای چاوم له رووخساری جوان و دره‌وشاوه‌ی یاردا وینه‌ی خو‌ی دی، وا گومانی برد که خالیکی ره‌شه.

مردم دیده: سۆما، گلینه، ره‌شینه‌ی چاو لطف رخ او: جوانی رووخساری شه‌و،

دره‌وشاوه‌یی رووخساری شه‌و عکس: وینه

گمان برد: وای زانی: واگومانی برد مشکین: ره‌ش

خواجه له جوانی و دره‌وشاوه‌یی رووخساری یاردا سۆما و گلینه‌ی ره‌شی خو‌یی بینیه و سۆمای چاو له بینینی ئەم ره‌شیه‌دا که وینه‌ی خو‌ی بوو وای زانی خالیکی ره‌شه له‌سه‌ر گۆنای یار، به‌لام وینه‌ی خو‌ی بوو له‌به‌ر دره‌وشاوه‌یی و جوانی رووخساری یار که وه‌ک ناوینه‌ و ابوو ده‌بینرا.

۳- می چکد شیر هنوز ز لب همچون شکرش

گر چه در شیوه‌گری هر مژداهش قتالی ست

می چه‌که‌د شیر هه‌نوز ز له‌بی هه‌مچون شه‌که‌ره‌ش، گه‌رچه دهر شیقه‌گه‌ری هه‌ر موژه‌ته‌ش قه‌تتالیست.

هیشتا شیر له لیوی وه‌ک شه‌کری ده‌تکی، نه‌گه‌رچی له فریوکاری و دل‌رفاندندا هه‌ر برزانگیکی پیاوکوژتیکه.

می چکد: ده‌تکی، ده‌چکی شیر: شیر شیوه‌گری: ناز و دل‌رفاندن، فریوکاری

مژه: برزانگ قتال: زۆر پیاوکوژ

له وه‌سفی یاردا ده‌لی: یار ته‌مه‌نی زۆر کورته و هینده منداله هیشتا شیر له ده‌می شه‌کرین و شیرینی ده‌تکی یاخود کورد گوتنه‌ی: بو‌نی شیر له ده‌می دی، به‌لام هه‌ر به‌م مندالییه هینده به‌ناز و عیشویه له دل‌رفینی و دل‌فریوداندا هه‌ر برزانگیکی پیاوکوژتیک زۆر کارامه و بی‌به‌زییه، واته گه‌رچی منداله، به‌لام له عه‌شقا کارامه و بی‌باکه.

۴- ای که انگشت نمایی به کرم در همه شهر

وه که در کار غریبان عجب اهالی ست

ئه‌ی که نه‌نگوشت نومایی به که‌رم دهر هه‌مه شه‌هر، شه‌ه که دهر کاری غه‌ریبان ته‌جه‌به‌ت ئیهمالیست.

ئه‌ی شه‌ه که‌سه‌ی که له هه‌موو شاردا به به‌خشنده‌یی ناوبانگت دهر کردوو و په‌نجه‌ت بو دریتۆ ده‌کن، وای که له کاری غه‌ریباندا چه‌نده سه‌یر ئیهمالیت.

انگشت: په‌نجه انگشت نمایی: په‌نجه بو دریتۆکردن

انگشت نمایی به کرم: په‌نجه بو به‌خشنده‌یی دریتۆکردنی، ناوبانگ دهر کردن به به‌خشنده‌یی وه: وای، بو سه‌رسوپمانه درکار غه‌ریبان: له کاری غه‌ریباندا، به‌رامبه‌ر غه‌ریبان.

لای حافظ یار همیشہ بہرامبہر کہسانی دیکہ و تہواوی خہلکی شار خاودن کہردم و بہخشندهیبیہ و بہلام بہرامبہر عاشق و غہریبان بہ تہواوی پیچہوانہ دہبیتہوہ و تہو بہخشندهیبیہ نامیتیت، لیرہشدا بہ یار دہلی: تہو تہو کہسہی کہ ہیندہ بہخشندهی لہ شاردہ بہ بہخشندهیبی نوابانگت دہرکردوہ و، خہلکی پہنعت بؤ دریتژ دہکن، بہلام لہ بہرامبہر غہریباندا زور ٹیہمالیت و گوئیان پی نادریت و بؤ تہوان بہخشنده نیت.

۵- بعد ازینم نبود شایبہ در جو هر فرد

کہ دہان تو درین نکتہ خوش استدلالی ست

بہ تڈ تہزینم نہبود شایبہ دہر جووہری فرد، کہ دہانی تو دہرین نوکتہ خوش ٹیستدالیست.

لہمہودوا گومانم لہ جہوہری تاکدا نیبہ، چونکہ دہمی تڈ لہم مہسہلہیہدا بہلگہیہکی بہہیزہ.

بعد ازینم: لہمہ بہ دواوہ شایبہ: گومان استدلال: بہلگہ.

جوہر فرد: گہوہری تاک، بنچینہی تہن، بریتیبہ لہ بچووکترین گہردیلہ و بہشی تہنی بوون کہ لہوہ بچووکتر نایبتہوہ و بہ تہنی دابہشنہبوو ناسراوہ (جزء لا یتجزء) مہسہلہی تہنی دابہشنہبوو، مہسہلہیہکی فہلسہفی یونانییہ کہ دہکری بہ فہلسہفہی گہردوون بدریتہ قہلہم. (تہنی دابہش نہبوو - جزء لا یتجزء) وہرگیتردراوی وشہی یونانی (آتوموس)ہ. فہیلہسوفہکان لہ بوون و نہبوونی تہم تہنہ دابہشنہبووہدا ریکنہکہوتوون و جیواوزیبیان ہہیہ (دیوکراتیوس) باوہری بہراستی تہم مہسہلہیہ ہہبوو، واتہ پیبوابوو کہ تہن لہ کڑمہلی بہشی ورد دروست بووہ کہ دواجار دابہشنہبنہوہ بؤ بہشی دیکہ، واتہ لہ ہہموو تہنیکدا دہگہینہ تہنی دابہشنہبوو (گہوہری تہن)، بہلام تہرستؤ باوہری بہم فہلسہفہیہ نہبوو.

تہم بیرہ پاشتر گوئیزرایوہ نیو فہلسہفہی نیسلامی و زیاتر پہرہوی تہرستویان کرد، ہہرچہندہ فہیلہسوفیش ہہیہ کہ باوہری بہم تیوریہ ہہیہ {بؤ زانیاری زیاتر پروانہ: خرمشاہی، حافظ نامہ، ل ۳۵۹ ہہروہا: ہروی، ج ۱، ل ۳۱۱}.

خواجہش ناگاداری تہم کیشہ و گرفتہیہ، بہلام بہ ریکہ و شیوازی خوئی مہسہلہکہ یہکلادہکاتہوہ کہ بوونی جہوہری تہنہکان راستہ و دواجار تہن دہکاتہ تہو جہوہرہ کہرتنہبووہ کہ لئی پیکھاتووہ و بوونیککی ہہیہ. خواجہ باس لہ فہلسہفہ ناکات و شاعیرانہ و عاشقانہ گشت پشتگیری و رایہکانی بہ ہینانی بہلگہی دہمی یار دہخاتہروو، تہو دہلی: لہمہوپاش گومانم لہ تہن و کہرتی دابہشنہبوو (جہوہری تہن) نیبہ و گومانہکانم ہہموو

رہوینہوہ و پیماویہ کہ تہم تہنہ کہرتنہبووہ ہہیہ و راستہ، چونکہ دہمی تڈ (یار) ہیندہ بچووکہ و لیکناکریتہوہ ہہر دہلیی تہو تہنہ کہرتنہبوویہ. ہہرہویہ تہمہ (دہمی تڈ) بہلگہیہکی ہہم جوانہ و ہہم بہہیزیشہ کہ گومانی من پرہوینیتہوہ و پروا بکہم کہ جہوہری کہرتنہبوو بوونی دہرہکی ہہیہ و وہمی و خہیالی نیبہ.

۶- مژدہ دادند کہ بر ما گذری خواهی کرد

نیبت خیر مگردان کہ مبارک فالی ست

موژدہ دادند کہ بہر ما گوزہری خاہی کہرد، نیبہتی خہیر مہگہردان کہ موبارہک فالیت.

مژدہیاندا کہ سہریکمان لی دہدہی، نیبہتی خیرت مہگژہ کہ فال و پیشبینیہکی موبارہک و پیروزہ.

بر ما: بؤ لای ٹیمہ، بہ لاماندا گزری خواہی کرد: سہریک دہدہی، تیدہپہری(لہ داہاتودا)

نبت: نیبہت، ویست مگردان: مہگژہ فال: پیشبینی، فال

وتیان و مژدہیاندا کہ یار بہم زووانہ سہریکتان لی دہدا. خواجہش دہلی: تہم ویست و نیبہتہ نیبہتیکی خیر و چاکہ مہیگژہ، چونکہ فال و پیشبینیہکی موبارہک و پیروزہ کہ دہتہوی سہرمان لی بدہیت. (نیبہت گوزین) ناماژہیہ کہ بہ نیبہت ہینانی نویژ.

۷- کوہ اندوہ فراقت بہ چه حیللت بکشد

حافظ خستہ کہ از نالہ تنش چون نالی ست

کوہی تہندوہی فراقت بہ چہ ہیللت بکیشد، ہافزی خستہ کہ تہز نالہ تہنہش چو نالیست.

کیوی خہمی دوریت بہ چ شیوہ و حیلہیہک ہہلگری (تہحمول بکات)، حافزی دامار - خستہ - کہ لہ نالہ، جہستہی وک نای باریک و لاواز بووہ.

کوہ: کیو اندوہ: خہم، فہخت خستہ: نہخؤش، لاواز، ماندو، ہیلک، دامار

نالہ: نالہ تن: جہستہ نال: نای، درکہیہ لہ لاوازی و بی ہیزی

خہمی دوری یار لای خواجہ وک کیویکی گہورہ وایہ، حافزیش لہتاو نالین، جہستہی زہرد و لاواز بووہ و ٹیستاش یار بہجپی ہیشتووہ، ہہروہک لہ بہیتی یہکہمدا ناماژہی پیکرد کہ چووہتہ دہرہوی شار بویہ دہلی: حافزی ہیلککی دامار کہ لہتاو نالہ، جہستہی وک نای سست و بی ہیز بووہ چؤن بتوانی باری کرانی خہمی دوری تڈ کہ وک کیو وایہ ہہلگری، واتہ من تہحمولی تہم خہمہ گہورہیہ ناکہم.

غەزەلى حەفتابەم:

بەحرى ھەزەجى ھەشتى مەكفوفى مەقسور

(مفعول مفاعيل مفاعيل مفاعيل)

۱- كس نېست كە افتادەء آن زلف دوتا نېست

در رھگذر كېست كە دامى ز بلا نېست

كەس نېست كە ئوفتادەبى ئان زولفى دوتا نېست، دەر رھگوزەرى كېست كە دامى ز

بەلا نېست.

كەسى نېبە كە گرفتارى ئەر پەرچە رەشە نېبە، سەررەپى كېبە كە داوتىك لە بەلاى تېدا نېبە.

افتادە: بېچارە، گرفتار، زەبوونكراو، پەشىوى

زلف دوتا: پەرچى دووبەش، پەرچى چىن چىن و لول

دامى ز بلا: داوتىك لە بەلا، داوى بەلا و نارەحەتى

گەر (دوتا) بەواتاى چەماوہ و لار بېت - وەك ھروى دەلېت - ئەر پەرچى چەماوہ و لولى

يار نھېنېبە خودايىبە كانان بېر دەخاتەوہ كە ھەمىشە مرۆڭ بېچارە و پەشىوى ئەر نھېنېبانەبە و

بەردەوام كەوتتوى دەستى ھەلھېنەبە ئەر نھېنېبانەبە كە لاي زۆرىنەى مرۆڭ بوونەتە مەتەل.

مېسراعى دووہى بەيئە كە بەم شېوہبە كە زۆرىنەى حافزاناسە كان ئەمە بەراست دەزانن دەكرى

پەيوەندى بە مېسراعى بەكەمەوہ نەبېت و، چەمك و مەفھومىكى دېكەبە كە خواجه پىتى

وايە لە سەررەپى ھەر كەسېكدا داوتىك لە بەلا و زەجمەت و مەينەتى ھەبە و ئەمەش

سونەتېكى ژيانە و لە چەندىن شوپىنى دېكەدا خواجه ئامازە بە پەيوەندى بەتېنى نېوان (مرۆڭ

- بەلا) دەكات و بە دوالېزمەبە كى ژيانى دەزانى. چونكە دەللى: لە سەررەپى كېدايە كە داوتىك

لە بەلا و نارەحەتى نېبە، واتە ناكرى كەسى پەيدا بېت كە داوى بەلا لە سەررەپى ژيانىدا

نەبى. بەلام گەر شېوہ پەسەندكراوہكەى (عبوضى و ھروى) وەرگىرىن كە نووسىويانە (در

رھگذر كېست كە اين دام بلا نېست) ئەر مېسراعى دووہ دەبېتتە تەواوكرى مېسراعى

بەكەم و ماناى بەيئە كە دەبېتتە: كەسى نېبە كە گرفتار و زەبوونى ئەر پەرچە چەماوہ و

دوولۇبەى تۆ نېبە و لە ھەر رېكەبەكەوہ برۆين دەكەوينە ئەم داوہوہ واتە پەرچى تۆ داوتىكە لە

سەررەپىگەى ھەموواندا.

ئەم غەزەلە بەكېكە لەو غەزلانەى كە جياوازى زۆر لە نېوان نوسخە كاندا بەدى دەكرېت

تەنانەت ھروى لە شەرەكەيدا بەيتى جياوازى لە نوسخەى قەزوينى و غنى و سودى و

خرمشاھى و عبوضى و... ھتد ھەبە، ئېمە لېرەدا لە لايەكەوہ لەبەر ئەر و پايبە زانستېبەى

نوسخەى قەزوينى - غەنى و لە لايەكى دېكەوہ كە د. ھروى ھېچ ئامازەبەكى بەم جياوازيانە

نەكردوہ و لە كەشكۆلى ھەزارانەى ئەم بەندەبەشدا توتېشوى ئەر و لېكۆلېنەوہبە نېبە و بە

پېوتېستېشى نازام لېرەدا خۆم بەو كارەوہ سەرقال بەكەم كە گەورەكان تەواويان كرددوہ ھەر

ئەوہندە روون دەكەمەوہ كە لەم غەزەلەدا بە زۆرى پەپرەوى لە خوالېخۆشبووان (قزوينى -

غنى) و نوسخە راستكراوہكەى جەنابى (د. رشيد عبوضى) و ھاوشېوہكانيان كراوہ.

۲- چون چشتم تو دل مى برد از گوشه نشينان

دنبال تو بوودن گنه از جانب ما نېست

چون چەشىمى تو دل مى بەرەد ئەز گوشە نشينان، دونبالى تو بوودن گونەھ ئەز جانبى

ما نېست.

چونكە چارى تۆ دل لە گوشە نشينان دەفرېنى، لەدواى تۆ بوون گوناهى ئېمە نېبە.

دل مى برد: دل دەبات، دل دەفرېنى

گوشە نشينان: گوشە نشينان، لەخواترسان كە بو عیبادەت گوشەى تەنبايى دەگىرن و

ھەمىشە خەرىكى خواپەرستىن

دنبال: لەبېست، لەدوا دنبال تو بوودن: لەدوى تۆبوون، بەدوى تۆدا ھاتن

گنە: گوناھ ازجانب: لەلايەن

لە فەرھەنگە عېرفانىيە كاندا چار ئامازەبە بە بېنېن و موشاھەدى حەق {بروانە:

فرھنگ اصطلاحات عرفانى، سجادی} لېرەشدا خواجه دەللى: چاوانى تۆ ھېندە

سەرنخرا كېشە كە دللى لە گوشە نشين و خواپەرستە كان رفاوندوہ و ھەربۆبە گوناحى ئېمە

نېبە كە شوپىت كەوتوبىن، بەلكو سەرنخرا كېشى چاوانتە. گوشە نشين ھېندەى يادخەرەوہى

عارفەكانە ئەوہندە ھېمىاى خواپەرستەكانى دېكە نېبە، ھەربۆبە ئەم شېوہبە ئامازەبەكە بو

روونكردنەوہى ماناى عېرفانى (چار) كە(شەھودى حەقە)، بەم پېيەش واتاى عېرفانى

بەيئەكە دەبېتتە: حال و مەقامى موشاھەدە و تەجەللى تۆ(حەق) دللى لە عارفان بردوہ و

ھەمىشە تەمەناى ئەر حالئەتە دەكەن، كە ئەوہ حاللى ئەر بان بېت ئىدى گوناهى ئېمە نېبە

كە بە دواتا دېين و شوپىت ھەلدەگىرىن، بەلكو تام و چىزى حال و مەقامەكانە كە ئېمە

رادەكېشن و دەماخاتە سەر رېگەى بەرەو تۆ ھاتن، روونتر ئەوہ جوانى تۆبە عارفەكان

رادەكېشى نەوہك وېستېكى خۇيان.

له میسراعی دووه می ئەم بهیتهدا له بری (دنبال) (همراه) هاتوو، بهلام (دنبال) له رووی واتاییهوه جوانتره و ههروهها ئەم میسراعه تیهه لکیشی میسراعی یه که می ئەم بهیتهی شیخی سه عدییه:

دنبال تو بوودن گنه از جانب ما نیست با غمزه بگو تا دل مردم نستاند

۳- روی تو مگر آینهء لطف الهی ست

حقا که چنین است درین روی و ریا نیست

روی تو مه گهر تاییهیی لوتفی ئیلاهیست، ههققا که چونینهست و ده رین روی و ریا نیست.

ههلبهت رووی تو ئاوینهی لوتفی خوداییه، به راستی وایه و لهم گوتهیهدا ریا و تهزویر نییه.

مگر: ههلبهت، لیرهدا بو جه ختکردن و دلناییی به کارهاتوووه لطف: نیانی، میهره بانی

حقا: به راستی، به دلنایییهوه، دیسانهوه واتای دلناییی و جه ختکردن ده دات

درین: له مه دا روی و ریا: ریاکاری و تهزویر، درۆ و ده له سه

خواجه رووخساری یار به ئاوینهی نیانی و چاکی و میهره بانی جوانی خودایی ده زانیست و تهواری گوته کانی دیکهش بو جه ختکردنهوهیه له سه ر ئەم مه سه له یه. هروی پییوایه ئەم بهیته ئامازهیه به ریبازی (ارباب تجلی) که باوه ریان وایه مه خلوقات ئاوینهی جوانی ههقه، له راستیدا جوان چوو بو یه کئی له واتا کانی ئەم بهیته و بهو پییه خواجه، لیرهدا ده یهوی به بی درۆ و ریاکاری بلئی ئەی یاری زه مینی ئەی دۆست به راستی رووخساری تو ئاوینهیه که بو رهنگدانهوی لوتف و جوانی خودا.

۴- نرگس طلبد شیوه چشم تو زهی چشم

مسکین خیرش از سرو در دیده حیا نیست

نه رگس ته له بهد شیقهیی چه شی تو زهی چه شم، مسکین خه به رهش ئەز سه رفۆ دهر دیده ههیا نیست.

نیرگس داوای شیوهی چاوانی تو ده کات وای لهو چاوه! نیرگسی داماو هیچ ههوالی له سه ریدا نییه و شه رمیش له چاوانیدا نییه.

نرگس: نیرگز، ههلبهت حافظ له بری چاوانی یاریش به کاریده هیینی، بهلام لیرهدا مه بهست

له خودی گوئی نیرگزه طلبد: داوا ده کات، ده خوازی

زهی: وای، نامرزی سه سورمانه مسکین: داماو، هه ژار

خیرش از سر نیست: ههوال له سه ریدا نییه، درکه یه له گیلی و بی عه قلی

خواجه و شاعیرانی ئەدهیباتی عاشقانه به تاییهتی له شیوازی عیراقی به داووه ئەم جوژه لیکچواندنه پیچه وانه یان له نیوان جوانییه کانی سروشت و یاردا ده کرد، لیرهدا شاعیر له بری ئەوهی بلئی چاوانی یار له نیرگس جوانترن، وینه یه کی شیعی جوان ده خولقیینی که تیایدا روح به نیرگز ده دات و وهک زیندوو یه که رهفتاری پی ده کات و نیرگز گیانی ههیه و داوای ههیه و .. هتد، لیره شدا گوئی نیرگز داوای شیوهی جوانی چاوانی یار ده کات، بهلام خواجه سهیری لهو چاوانه ی نیرگز دیت که هیینه بی شه رمه داوای شیوهی چاوانی یار ده کات، هه تمه ن نیرگز عه قلی له ده ستداوه و ههیا و شه رم له روو و چاوانیدا نه ماوه که ئەم داوایه ده کات، چونکه دلناییه هه رگیز به چاوانی تو ناگات و ناییته خاوهنی شیوهی چاوی یار.

شایانی باسه عیوضی له نوسخه که ی خۆیدا ئەم بهیتهی نه هیئاوه و له بری ئەمه بهیتی (زاهد) دهم پند ز روی تو زهی روی هیچش ز خدا شرم و ز روی تو حیا نیست) هیئاوه که له رووی رووخسارهوه له بهیتی نوسخه کانی دیکه ده چیت، بهلام له بری (نرگس)، (زاهد) هاتوووه.

۵- از بهر خدا زلف مپیرای که ما را

شب نیست که صد عربده با باد صبا نیست.

ئەز به هری خودا زولف مه پیرای که ما را، شب نیست که سه د ئه ربه ده با بادی سه با نیست.

له ریی خوا پرچت ریک مه خه، چونکه شهو نییه بهم هۆیه وه سه د ده مه قاله مان له گه ل بای سه با دا نه بی.

از بهر خدا: بو خاتری خوا، له ریی خوا مپیرای: ریکمه خه، مه رازینه وه (له چاگی: پیراستن وه رگراوه) عربده: ده مه قاله و هه را

خواجه داوا له یار ده کات که بو خاتری خوا هیینه پرچت په خشان مه که و ریکی مه خه چونکه هه ر جاریک و ابکه بیت من و سه با ده بیته ده مه قاله و هه رمان، بیگومان ده مه قاله و هه رای خواجه و بای سه با له سه ر پرچی یاره، چونکه له لایه که وه په خشان پرچی یار ده بیته مایه ی ئەوهی که بای سه با نهوازشی بکات و دهستی لی بدات، لیرهدا خودی سه با ده بیته ره قیب و شاعیر له هه ساده تدا شه ری له گه لدا ده کات، چونکه خۆی ناتوانی نهوازشی بکات. له لایه کی دیکه وه بهم ریکخستنه بای سه با بونی خۆشی پرچی یار بلاو ده کاته وه و ره قیبان به جیگای عه شقی ئەو ده زانن، لیره شدا سه با هۆکاری دهستی ره قیبانه و دیسانه وه شاعیر هه را و ده مه قاله ی له گه لدا ده کات بۆیه به یار ده لی: له ریی خوا تو پرچت ریکمه خه با من شه ر له گه ل سه با دا نه که م.

۶- باز آئی که بی روی تو ای شمع دل افروز

در بزم حریفان اثر نور و صفا نیست

باز نای که بی روی تو ئەى شه مئى دل ئەفروز، دەر بەزمى هەریفان ئەسەرى نور و سەفا نىست.

بگەرێتو ئەى مۆمى دل رووناككەرەو (رۆشنایى دلان) كه به بى رووى تو له بهزمى هاوپیكه كاندا نیشانهى نور و سەفا نییە.

باز آى: بگەرێتو، بگەرێتو شمع دل افروز: مۆمى دل رووناككەرەو، رۆشنایى دلان
بزم: بەزم، كۆر حریفان: هاوشانه كان، هاوپیكه كان
اثر: نیشانه، شوپینى نور: رووناكى صفا: خۆشى، سەفا

خواجە رووى یار بە مایەى رووناكى و خۆشى و سەفای بەزم و كۆرپی حەریفان دەزانى، ئیستا كه یار رۆشتو سەفا و رووناكیش له بهزمى حەریفاندا نەماو. هەربۆیه به یار دەلى: ئەى رووناكى دلان بگەرێتو، تا سەفا و رووناكى بو بەزمى حەریفان بگەرێتو.

۷- تیمار غریبان سبب ذکر جمیل است

جانا مگر این قاعده در شهر شما نیست

تیمارى غەریبان سەبەبى زیكرى جەمیلەست، جانا مەگەر ئین قائیدە دەر شەهەرى شوما نىست.

خەمخواری و بەدەمەوە چوونى غەریبان هۆكاری باسکردن بە چاكەیه، گیانە مەگەر ئەم یاسایە له شاری ئیوهدا نییە.

تیمار: خەمخواری، بەدەمەوە چوون، خزمەتکردن، تیمار ذکر جمیل: باسکردن بە چاكە
این قاعده: ئەم یاسایە، مەبەست له یاسای باسکردن بە چاكەیه

له شاری شاعیردا بەدەمەوەچوونى غەریبان و خزمەتکردنیان دەبیتتە هۆى ئەوێ كه ئەو غەریبانە له كاتى گەرانهویداندا بو شاری خۆیان بە چاكە باسى شارهكەى دیکه بكەن، هەربۆیه بەدەم غەریبانەو دەچن و بووئە یاسا، بەلام كاتى خواجە چوئە شاری یار، یار رووى تى نەكردو و بەدەمیەو نەچوو، هەربۆیه بیری دەخاتەو كه بەدەمەوەچوونى غەریبان هۆكار و نیشانهى باسکردن بە چاكەیه: بەلام گیانە دەلى له شاری ئیوهدا ئەم یاسایە نییە واتە یاسای خزمەتکردنى غەریبان و باسکردنى شار بە چاكە نییە.

۸- دی می شد و گفتم صنما عهد به جای آر

گفتا غلطی خواجە درین عهد وفا نىست

دی می شود و گوفتەم سەنەما ئەهد بە جای ئار، گوفتا غەلەتى خاچە دەرىن ئەهد قەفا نىست.

دوینى دەروشت و وتم ئەى بتى جوان پەیمان بە جیبهینه، وتى هەلەى خواجە، لەم زەمانەدا یاخود لەم پەیمانەدا وەفا نییە.

دى: دوینى مى شد: دەروشت، له راستیدا مانای ئەم دوو وشەیه له جینگای دیکه شدا لیکدراوئەو، بەلام لەبەر ئەوێ ئیستا بەكار نایەن و نامۆن بە پیوست دەزانم هەموو جارێك یاخود ناوە ناوە ماناكانیان بنوسمەو

صنما: صنم: بت (ا) نیشانهى بانگردنە - كاتى لەگەن ناودا بیست - واتە ئەى بت، لەگەن مانای بتدا مانای جوانیش دەگەیهنى و یەكێكه له ناوەكانى یار و مەعشوقى جوان بە جای آر: بەجى بهینه

گفتا: گوتى، ئەم شیوەیهش ئیستا بەكارنایەت و لە برى گفتا تەنیا (گفت) بەكاردى غلطى: هەلەى، غەلەتى خواجە: بەرپێز، سەرور
عهد: پەیمان، زەمانە، ئەم وشەیه لێلێیهك دروست دەكات، چونكه هەردوو ماناكە دەگەیهنى

دەكرى پەیمانێك له نیوان شاعیر و یاردا هەبوویت كه وەفادارین، بەلام یار ئەمەى لەبەرکردوو و رۆشتوو و شاعیریش بیری دەخاتەو، یاریش عەیارانە وەلامى دەداتەو: دوینى یار دەروشت وتم ئەى بتى جوانم ئەى یار بو كوی دەروى، پەیمانەكەت بەجى بهینه و وەفادارە، بەلام یار گوتى ئەى خواجە (بەرپێز و سەرور) تو هەلەى، چونكه لەم پەیمان و عەهدەى ئیمەدا مەرح و شەرتى وەفادارى نییە و تو بە هەلە تیگەیشتووى یاخود تو هەلەى لەم زەمانە و رۆژگارەدا بە هیواى وەفاداریت، چونكه لەم زەمانەدا وەفادارى نییە.

۹- گر پیرمغان مرشد من شد چه تفاوت

در هیچ سرى نیست که سرى ز خدا نیست

گەر پیری موعغان مورشیدی مەن شود چه تەفاووت، دەر هیچ سەرى نىست كه سەرى ز خودا نىست.

گەر پیری موعغان بوو رابەرى من چ جیوازی هەیه (چ فەرق دەكات)، چونكه هیچ سەرىكى مرۆفە نییە كه نەینى خودایى تێدانەبیت.

مرشد: رابه، رینما

چه تفاوت: چ جیاوازی ههیه، چ فەرق دەکات

سر: نهییت

مورشید و رابه له سه‌سه‌له‌یه‌کی گزنگه و هه‌ر سه‌وه‌ی و عارفیک که قوناغه‌کانی عیرفان و سه‌یر و سلوک ته‌ی ده‌کات پیویسته شیخ و مورشیدیکی هه‌ییت، ناشکرایه خواجه حافظ شیخ و مورشیدیکی تایه‌تی نه‌بووه، هه‌ربۆیه به سه‌وه‌ی نادریتته قه‌له‌م، له‌م به‌یته‌دا و له‌ زۆر جیگه‌ی دیکه‌شدا (حافظ) دان به‌ مورشیدی پیری موغاندا ده‌ییت - که پیری مه‌یفرۆشی زه‌رده‌شتیه‌کانه و پاشتر له‌ ئەده‌بیاتدا مانای پیری عاشقانی پیدرا - له‌ راستیدا پیری موغان وه‌ک (د. خرمشاهی) ده‌ییت: (له‌ مه‌یفرۆشی پیری خه‌ره‌فا و زیاتر نه‌بوو ته‌و پله‌وپایه‌یه‌ی نه‌بوو که حافظ ریگه‌ی نه‌جات له‌و به‌یرسه‌یت و ته‌ویش وه‌لامی قوولی هه‌ییت، هه‌ربۆیه ئەفسانه‌ی پیری موغان چنراوی خه‌یالی حافظه هه‌روه‌ک ته‌وه‌ی بو‌ نمونه‌ رۆسته‌م به‌ واتایه‌ک چنراوی خه‌یالی (فیرده‌وسی)یه {د. خرمشاهی، حافظ نامه، ج ۱، ۹۹} به‌م واتایانه ته‌وه‌ روونده‌یته‌وه‌ که له‌ لایه‌که‌وه‌ پیری موغان مانای یه‌که‌مجاره‌ی له‌ده‌ستداوه‌ و له‌لایه‌ن شاعیره‌وه‌ واتای نو‌یی پیدراوه‌ له‌لایه‌کی دیکه‌وه‌ ته‌م پیری موغانه‌ پاله‌وانیکه‌ی ئەفسانه‌یی خه‌یالی شاعیره‌. به‌هه‌رحال پیری موغان زۆر جیاوازه‌ له‌ مورشیده‌ ناسراو و ناوداره‌کانی ته‌و سه‌رده‌مه‌ و جیگه‌ی ره‌خنه‌ لیگرتنه‌ و خواجه‌ش لی‌رده‌دا وه‌لامی ته‌و ره‌خنه‌یه‌ ده‌داته‌وه‌.

ته‌و ده‌زانێ که مورشید و رابه‌ری ته‌م، شیخه‌ ناسراوه‌کان نییه‌ و ده‌لی: گه‌ر پیری موغان بووه‌ شیخ و مورشیدی من چ جیاوازیه‌کی هه‌یه‌ - له‌گه‌ل فلانه‌ شیخدا - چونکه‌ هه‌یج که‌سه‌یک نییه‌، یاخود هه‌یج مرۆفیک نییه‌ که نه‌ییتی خودایی تیدا هه‌لنه‌گیراییت.

۱۰- عاشق چه‌کند گر نکشد بار ملامت

با هه‌یج دل‌اور سپر تیر قضا نیست

ناشق چه‌ کونده‌ گه‌ر نه‌که‌شه‌د باری مه‌لامه‌ت، با هه‌یج دل‌افه‌ر سه‌په‌ری تیری قه‌زا نیست.

عاشق چی بکات گه‌ر باری سه‌رزه‌نش و لۆمه‌ی خه‌لکی قه‌بوول نه‌کات، چونکه‌ هه‌یج پاله‌وانیکه‌ قه‌لغانی تیری قه‌زای پی نییه‌.

نکشد: نه‌کیشیت، قه‌بوول نه‌کات ملامت: سه‌رزه‌نش و لۆمه، نزمی و په‌ستی

دل‌اور: دل‌اور، پاله‌وان سپر: قه‌لغان تیر قضا: تیری قه‌زا

وه‌ک له‌ چه‌ندین به‌یتی دیکه‌دا ئاماژه‌مان پیکرد که له‌ شیعره‌کانی حافظدا بۆنی جه‌برییه‌ت ده‌یت و لی‌ره‌شدا هه‌مان ته‌و بیرو‌رایه‌ خراوه‌ته‌روو، خواجه‌ ده‌لی: عاشق له‌ژیر باری نزمی و

په‌ستی و سه‌رزه‌نشدا جگه‌ له‌ باربردن و رازیبوون هه‌یجی دیکه‌ی له‌ده‌ست نایه‌ت، چونکه‌ ته‌مه‌ ده‌ستی قه‌ده‌ره‌ وایکردوه‌ که په‌ست و نزم بی‌ت و ده‌ستی قه‌ده‌ر و قه‌زاش تیریکیه‌ هه‌یج پاله‌وانیکه‌ش قه‌لغانی به‌ریه‌رچدانه‌وه‌ی نییه‌ و هه‌یج مرۆفیک ناتوانی ته‌و چاره‌نوسه‌ بگۆریت بۆیه‌ رازیبوون و ملدان بۆ ده‌ستی قه‌ده‌ر ته‌نیا چاره‌یه‌.

د. خرمشاهی سه‌باره‌ت به‌ جه‌برییه‌تی حافظ نووسیویه‌تی: "جه‌برییه‌تی حافظ هاوشانه‌ له‌گه‌ل ته‌شعه‌ری بوونی ته‌ودا، ته‌شعه‌رییه‌کان و عارفه‌کان - که به‌زۆری ته‌شعه‌رین - هه‌موو نیراده‌ و ئیختیاریک ده‌ده‌نه‌ پال خودا و هه‌یج هه‌یز و ده‌سه‌لاتیک له‌ مرۆفدا نابینن، موعته‌زیله‌ باوه‌ریان به‌ ئیختیار و سازادی ته‌وار هه‌بوو، ته‌شعه‌رییه‌کان ته‌م دانه‌پاله‌یان به‌ ناراست ته‌نانه‌ت شیرکنا می‌ده‌زانی، باوه‌ریان وابوو که به‌نده‌ - مرۆف - خالقی کرداره‌ ناسایی و عیبادیه‌کانی خۆی نییه‌، به‌لکو (کاسب) یان به‌ده‌سته‌په‌نهری ته‌وه‌ و، هه‌لسۆپه‌نهری - زنجیر جو‌ینه‌ر - ی هه‌ر رووداوێک له‌ جیهاندا - چ له‌ بوواری ژبانی مرۆیی چ له‌ سه‌روشتدا رووبدات - خودایه‌".

{خرمشاهی، ج ۱، ۲۵۲ - ۲۵۳}

پیویسته‌ ته‌و خاله‌ بلین که زۆریه‌ی ته‌هلی سونه‌ت چ عارف و زاناکان و چ خه‌لکی ره‌مه‌کی و عه‌وامه‌کان عه‌قیده‌ی ته‌شعه‌رییان هه‌یه‌ و کوردستانی خۆشان هه‌مان رامان وه‌رگرتوه‌. له‌راستیدا مه‌سه‌له‌ی جه‌برییه‌تی ته‌شعه‌ری هه‌ینده‌ ریگه‌ له‌ په‌رسیارکردن له‌ عه‌وام ده‌گرت ته‌وه‌نده‌ داکۆکی له‌سه‌ر قوولنه‌بوونه‌وه‌ له‌و مه‌سه‌لانه‌دا ناکات به‌ تایه‌تی مه‌سه‌له‌ی ته‌کفیر و به‌کافرکردنی خه‌لکی، چونکه‌ په‌رده‌هه‌ل‌دانه‌وه‌ له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌ی وه‌ک ئیختیاریک که هه‌رگیز له‌ ژبانه‌ نایه‌ته‌ ریمان له‌ لایه‌که‌وه‌ تووشی نا‌نارامی و - انقصام شخصی - مان ده‌کات و له‌لایه‌کی دیکه‌وه‌ ده‌رگا به‌ رووی عه‌قلی نا‌کاملی عه‌واماندا ده‌کرتته‌وه‌.

به‌هه‌رحال (د. خرمشاهی) گوته‌نی حافظ هه‌میشه‌ جه‌بری نییه‌ و ته‌شعه‌ریگه‌ری ته‌و میانگیری و ئیعتیdale‌ییه‌ و هه‌ندی ره‌گه‌زی بیری که‌لامی موعته‌زیله‌ی - شیعیه‌ی تیکه‌لاوه‌، هه‌ربۆیه‌ له‌ دیوانه‌که‌یدا - ته‌شیه‌ نه‌بێ - وه‌ک قورسانی په‌رۆز گوته‌ی جه‌برییه‌ت نامی‌ز و ئیختیاری هه‌یه‌. {حافظ نامه، ج ۱، ۲۵۴}

۱۱- در صومعه‌ زاهد و در خلوت صوفی

جز گوشه‌ ابروی تو محراب دعا نیست

ده‌ر سوومیه‌یی زاهید و ده‌ر خه‌لقه‌تی صوفی، جوز گوشه‌یی ته‌بروی تو میه‌رابی دوئا نیست.

له عیبادهتگای زاهد و له خه لوهتی سؤفیدا، جگه له گۆشه ی برۆی تۆ میحرابی دؤعا و نزا نییه .

صومعه: عیبادهتگا محراب: میحراب

محراب دعا: میحرابی دؤعا، شوینی دؤعا و نزا کردن

بیگومان مهبهست و نامانجی زاهد و سؤفی - ئەلبەت لیرەدا سؤفییه راسته کانه - له چوونه عیبادهتگا و خه لوهت، مزگهوت و خانه قا جگه مەعشوق و بەدەستەپێنانی رەزامەندی ئەو - خودا - هیچی دیکه نییه، لیرەشدا ئەم بۆچوونه دووباره دەکریتەوه که له مزگهوت و عیبادهتگای زاهد و له خواترسی و له تەنیایی و خه لوهتی سؤفیدا جگه له گۆشه ی برۆی تۆ که وهک میحراب و ایه هیچ میحرابیکی دیکه بۆ دؤعاکردن نییه، واته ئەوان رووی نزایان له گۆشه ی برۆی تۆیه، (سودی) له شەرحة کە ی خۆیدا دەلی: واته زاهد و عابد و سؤفی هەموویان عاشقی تۆن و دؤعا بۆ تۆ دەکەن {ج ۱، ل ۴۴۵}، بەلام پێ ناچیت که ئەم واتایه بگه یه نیت.

۱۲- ای چنگ فرورده به خون دل حافظ

فکرت مگر از غیرت قرآن و خدا نیست

ئە ی چەنگ فرورده به خونی دلی هافر، فیکرت مەگەر ئەز غهیرهتی قورئان و خودا نیست.

ئە ی کەسی که چنگت کردوه به خوینی دلی حافظدا مەگەر بیرت لای غهیرهتی قورئان و خودا نییه.

چنگ: چنگ، پهنجه و نینۆک فرو برده: بهناو داکردو، ناوی بهرکاری، فروردن (بهناو داکردن) یان پێداکردن، وهک پهنجه کردن به ناو دا غیرت: غیرت

بیگومان حافر، حافر قورئانی پیروژه و له چه ندين جیگه دا ناماژه ی بهم راستییه کردوه وهک: (به قرآنی که اندر سینه داری)، گوتاری بهیته که ده کری سەبارەت به رهقیبان و کەسانی بیت که خۆشییان له حافر نه هاتوو و ههولنی نازاردانیان داوه یاخود مەعشوقی زەمینی بیت یاخود لیلییه کی تێدا بیت بۆ ئەو مەعشوقه عیرفانییه ی که خه یالی شیعری دروستی کردوه و نازاربه خشه، به هه حال هه ریه کی له وانه بیت، بهیته که ناگادار کردنه ریه بۆ ئەو دهسته، چونکه ئەو دهسته که چنگی له خوینی حافر گیر کردوه دهلی بیری چوه که خواجه قورئان له سنگی دایه و غهیرهتی ئەو قورئانه و خودای ئەو به لایه کی به سه ر دهینی بۆیه پێی دهلی ناگادار به.

(د. هروی) سەبارەت به (چنگ خستنه نیو خوینی دن) دهلی درکەیه له سوورکردنی نینۆک بۆ جوانکردن و رازاندنه ویان بهم واتایه ش، مانای بهیته که ده بیته: ئە ی کەسی که به خوینی دلی حافر نینۆکی پهنجەت بۆیاخ کردوه، مەگەر له غهیرهت و پایه ی قورئان و خودا ناترسی که هینده بیت راکیشاوه {هروی، ج ۱، ل ۳۱۸}.

غزه لی حه فتا و یه کهم:

به حری ره مەلی ههشتی مه خبوونی ئەسلەمی موسبەغ

(فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لان)

۱- مردم دیدهء ما جز به رخت ناظر نیست

دل سرگشتهء ما غیر ترا ذاکر نیست

مەردومی دیدەیی ما جوز بە روخت نازیر نیست، دلی سەرگەشتەیی ما غەیری تورا زاگیر نیست.

سۆمای چاوانی ئیمە جگە رووخسارت سەیری هیچی دیکە ناکات، دلی سەرگەردانی ئیمە جگە تۆ باسی کەس ناکات.

مردم دیده: سۆما، بیلبلیلە ی چاو رخت: رووخسارت

ناظر: سەیرکەر، تەماشاکەر سرگشته: سەرگەردان، ئاوارە، حەیران ذاکر: باسکەر
خواجە وەفاداری خۆی بۆ یار دووبارە دەکاتەو و پیتی دەلی: سۆمای چاوانم تەنیا رووخسارت دەبینی و جگە لەو سەیری هیچی دیکە ناکات و دلی سەرگەردان و ئاوارەشمان جگە لە تۆ باسی کەسی دیکە ناکات و تەنیا تۆ لە دل و چاواندای.

۲- اشکم احرام طواف حرمت می بندد

گرچه از خون دل ریش دمی طاهر نیست

ئەشکەم ئیهرامی تەقافی هەرەمەت می بەندەد، گەرچە ئەز خونی دلی ریش دەمی تاهیر نیست.

فرمیسکم ئیحرامی تەوافی حەرەمت دەبەستی، گەرچی لە خوینی دلە ی ریشم ساتی پاک نییە.

اشك: فرمیسك، ئەشك، ئەسرین، رۆندك

احرام بستن: نییەتی حەجەتێان و چونە ئیو فەرزێ حەجەو بە کۆمەلی دابوونەریت و رێپەرەسی تاییەتی خۆیەو، وەك جلویەرگی تاییەت لەبەرکردن کە ئیحرام بەستنی پی دەگوتری احرام بندد: ئیحرام دەبەستی، دەیەوی، نیازی هەیه

طواف: تەواف، سوران لە دەوری بەیت - کەعبە - کە یەکیکە لە پایە و روکنەکانی بەجێپێنانی فەرزێ حەج

حرم: دەوروبەری بەیت (کەعبە) حەرەمی پێدەگوتریت، بەلام پاشان (حەرەم) بۆ دەوروبەری هەر خانوویەکی پیروز بە کاردەهات، تەنانەت بۆ ناو مالێش بە کاردیت

ریش: ریش، بریندار دل ریش: دلە ی ریش، دلێ بریندار دمی: ساتیک فرمیسکی چاوانی خواجە دەیەوی ئیحرامی تەوافی حەرەمی یاری عیرفانی بەستی و دەیەوی بە فرمیسک رشتن لە خۆی دوورکەوتتەو و لە خۆدیوونی خۆی داپرنیت و بجیتتە مەقامی بی رەنگی و لە دەستدانی خود، چونکە لە عیرفاندا مەبەست لە حەرەم مەقامی بی رەنگی و لە خود دەرچوونە - بەلام لەبەر ئەوەی دلە ی خواجە لە ئاهی دووری بریندارە و فرمیسکەکانی خۆیناوین و یەکی لە مەرجه سەرەکییەکانی ئیحرامیش پاک بوونە و خۆینیش پيسە بۆیە ناتوانی ئەو ئیحرامە بەینیتتە جی و ویست و مەرامی گەیشتن بە یار مەیسەر ناییت، لێرەدا خواجە خۆی بە هۆی نەگەیشتن بە تەوافی حەرەمی یار دەزانیت و کەمتەرخەمی - ئەگەر بەکەمتەرخەمی ناوزەدکری - لەلایەن خۆیەو دەیت.

۳- بستەء دام و قفس باد چو مرغ وحشی

طاير سدره اگر در طلبت طاير نیست

بەستەیی دام و قەفەس باد چو مورغی قەهشی، تاییری سیدرە ئەگەر دەر تە لە بەت تاییر نیست.

ئەگەر بالندە ی سیدرە بەرەو تۆ هەلنەفری دلی داو و قەفەس بیت.

بسته: دیل، گرفتار دام و قفس: داو و قەفەس مرغ: بالندە وحشی: کیوی طاير: بالندە سدره: درەختی سیدرە کە لە بەهەشتدا یان لە ناسمانی حەوتەمدایە طاير سدره: بالندە ی درەختی سیدرە کە درکەیه لە حەزرتی جویرئەیل (سودی) گوتەنی: واتە حەزرتی جویرئەیلی ئەمەین کە مەقام و شوینی (سدرە المنتهی) یە و کاتی بیەوی بەرەو شوینی هەلغری لەویو هەلغەفری و دیسانەو واتە دووبارە دەگەریتتەو بۆ ئەوی (سودی) ج ۱، ل ۴۴۹} طاير: هەلغەریو

لای خواجە حافز تەنیا ئەو (یاری عیرفانی/ خودا) جەوهری گشتی مەسەلەکانە و هەر شتی بەرەو ئەو لە جولەدابوو گرنگ و بە بەهایە و بە پیچەوانەشەو بی بەهایە، لێرەدا لە مرۆفیش تیدەپەریت و روحی پیروز و ئەمین (جویرئەیل) دەهینیتتە نیو ئەو هاوکیشەیهو، خواجە یەکی لە نازناوەکانی حەزرتی جویرئەیل دەهینیتتە کە (بالندە ی سیدرە) یە، چونکە ئەوی شوین و مەقامی حەزرتی جویرئەیل، حافز دەلی: ئەگەر جویرئەیل کە بالندە ی درەختی سیدرە یە و لە ناسمانی حەوتەم و بەهەشتدایە و ئەمینداری نیگا و وەحی ئیلاهییه و لە فریشتە

نزیکه کانی حقه، به نومید و نارده زووی به تو گیشتن و بهره لای تو هاتن - نه لبهت لیتره دا تو یاری عیرفانییه که زاتی حقه - هه لئافری و هه ول نادات یاخوا وهک بالنده کیوی گرفتاری داو و قه ففس بییت، چونکه بالنده کیوی کاتی ده که ویتته دهست مرؤ له ترسی شهوی هه لئه فریت هه همیشه له قه ففس و داودا ژیان به سهر ده بات، ده کری هم قه فسه درکه بییت له جیهانی هه سته کان (دونیا)، چونکه خواجه له جیتی دیکه دا دونیای به قه ففس داناوه که ده لئی: (چنین قفس نه سزای چو منی خوش الحانیست)

هه ربویه ده کری واتای دهستیشانکراوتری به یته که بریتی بییت له: گهر حه زهرتی جویره لیش بهره تو هه لئه فریت و مه بهستی ته نیا تو نه بی یاخوا له قه فسه سی دونیادا گرفتاری داوی جهسته بییت.

۴- عاشق مغلّس اگر قلب دلش کرد نثار

مکنش عیب که بر نقد روان قادر نیست

ناشقی موفلیس نه گهر قه لبی دلش که رد نیسار، مه کونهش ئه یب که بهر نه قدی ره فان قادیر نیست.

گهر عاشقی موفلیس سکهی قه لبی دلی خوئی کرده قوریانی، سهرزه نشتی مه که، چونکه توانای نییه سکهی به هاداری گیان بکاته قوریانی.

مغلّس: موفلیس، که سی که هیچ پاره یا سهروه تی نییه

قلب: قه لب، سکهی قه لب و ته زویر که زو ره شهه لده گهری، (قلب) پیچه وانهای (نقد) ه نثار: قوریانی مکنش عیب: عه یسی لی مه گره، سهرزه نشتی مه که نقد: پارهی نه سلی روان: گیان، نه فس، یاخود به بوونی (نقد) مانای رایج و سه رده می ده دات واته پارهی سه رده م و رایج.

خواجه به یار ده لئی: گهر هم عاشقه موفلیس و گیر فان به تاله دلی خوئی که وهک سکه یه کی قه لبی ته زویر وایه - نه لبهت له بهرام بهر گیاندا - کرده قوریانی تو عه یسی لی مه گره و سهرزه نشتی مه که، چونکه توانای به سهر قوربانیکردنی گیاندا نییه که سکه یه کی رایج و نه سلّییه و هه ره نه دهی له دهست دیت.

له راستیدا مانایه کی قولتر لهم به یته دا هه یه که هیچ یه که له (سودی و هروی) ته نانهت (خرمشاهی) ش تاماژ هیان پی نه کردوه، هم به نده یه پیماویه که قوربانیکردنی گیان په یوه ندیه کی دوو او دوری به شیخی عارفان حه لاجه وه هه بییت، چونکه نه گیانی له پیناو عه شقی سووتیه نری نیلاهییدا کرده قوریانی خواجه به مه عشوقی حهق ده لئی: که من ته نیا دلم

ده که مه قوریانی و به خو شه ویستی دل داری رازی ده هم سهرزه نشتم مه که، چونکه توانام نییه که گیانم بکه مه قوریانی، یاخود راستتر بهو مه قام و پله بهرزه نه گیشتم و لهو بوو ارده او موفلیسیک زیاتر نیم . درود بو عه شقی حه لاج و خواجه حافظ.

۵- عاقبت دست بدان سرو بلندش برسد

هرکه را در طلبت همت او قاصر نیست

ناقیبهت دهست بدان سه رقی بووله ندهش بره سه د، هه رکه را دهر ته له بهت هیمه تی نو قاسیر نیست.

سه ره نجام دهستی بهو سه رووی بلنده ده گات، هه رکه سی له هه ولتی بهره تو دا که مته رخمی ناکات.

عاقبت: عاقیبهت، سه ره نجام بدان: بهو

سرو بلند: سه روی بهرز، مه بهست له بالای بهرزی یاره برسد: ده گات

هرکه: هه رکه سی همت او قاصر نیست: که مته رخمی ناکات

هه ر چه نده ریگای گیشتن به حهق لای زور کهس و ته نانهت جاروبار لای خودی حافظیش له هه ول و کوشش داده رنریت، به لام هم رایه ی ئیستاش هه یه که هه ول و کوشش مرؤفه کان به قه د و قامه تی یار و مه بهست و مه رام ده که یه نی، خودای گه وره ده فهر مووی: (والذین جاهدوا فینا لنه دینهم سبلنا) ریگه به نه وانه پیشانده دری و رینمایان ده کری که هه ول بدهن، هم به یته جو ریکی دیکه ی وهر گپ رانی هم نایه ته یه.

خواجه لیتره دا ده لئی: هه ر که سی که که مته رخمی له هه ولتی به ده سه ته پینانی تو دا ناکات سه ره نجام به دیدار و وه سلّت ده گات.

۶- از روان بخشی عیسی نزنم پیش تو دم

زانکه در روح فزایی چو لبت ماهر نیست

نه ز ره فان به خشیی نیسا نه زنه م پیشی تو دم، زانکه دهر روه فه زایی چو له بهت ماهر نیست.

له جزوری تو دا سه بارهت به زیندوو کردنه وهی عیسا قسه ناکه م، چونکه عیسا له - زیندوو کردنه وه - دا وهک لیوت لیزان نییه.

روان بخش: گیان پیدانه وه، زیندوو کردنه وه دم زدن: قسه کردن

نزنم پیش تو دم: له لای تو دا قسه ناکه م زانکه: لهو رووه وهی که، چونکه

روح فزایی: زیندوو کردنه وه

مردو زیندو و کردنه وه یه کینک بووه له موعجیزه (په رجو) کانی هه زه ته عیسا - سه لامی
خوای لی بیته - به لام لیته دا لیوی یاری حافظ هینده گیانبه خسه و له و کاره دا نه وهنده لیترانه
که خواجه پیی شهرمه له جزوری یاردا باس له و موعجیزه گه وره یه بکات که دنیا ی له و کاته وه
تا کوتایی هه ژاندووه و دهه ژئینی.

نه گهر نه م بانگه شهیه موباله غه و زیده پوی شاعیرانه نه بیته - که وای بۆده چم نه بیته -
ده بی پیرسین نه و یاره کینه که لیوی هینده گیانبه خسه، نه سلهن (لیو) له عیرفاندا چ واتایه ک
ده دات، خودی لیو به واتای که لام و قسه ی یاری عیرفانی دیت، لیته شدا واتای بهیته که ده بیته
حه قیقی نه وه که زیاده پوی شاعیرانه، خواجه دلنیا یه نه وهی که هه زه ته عیسا ده یکرد زور
که متربو له (کن فیکون) لیوی یار، ئیدی به م حقیقه ته وه پیی شهرمه له جزوری یاردا باسی
مردو زیندو و کردنه وهی هه زه ته عیسا - سه لامی خوای له سه ربی - بکات، چونکه لیوی یار
له و لیترانه.

۷- من که در آتش سودای تو آهی نزنم

کی توان گفت که بر داغ، دلم صابر نیست

مه ن که دهر تاته شی سو دای تو نا هی نه زه نه م، که ی ته فان گو فت که به ر داغ دل هم
سایر نیست.

من که له نیو ناگری تاسه ی تو دا نا هی نه که م، که ی ده توانی بگو تری که به رام به ر داغ
دل م نارام گر نییه.

آتش: ناگر سودا: نار ه زوو، تاسه و ئیشتیاق

آهی نزنم: نا هی نه که م، نا هی نه که م

داغ: داغ، داخ، سوتاندن به ناگر یان به ناسنی گهر م

داغی عه شق مه سه له یه که و به ر ده و ام عارفه کان دوو باره ی ده که نه وه، ناگری سوو تی نه ره ی
عه شق، که له گیانی عارفه کان به ر ده بی یه کپارچه ده یان کاته داغ دیده، به لام هم مو وان به ر گه ی
نه م ناگره سوو تی نه ره ناگر و پاشه کسه ده که ن نه م پاشه کسه کردنه لای عارفه کان نیشانه ی
تیکشکاندن و به زینه، ده لیی خواجه ش به مه تو مه تباره کراوه یا خود هه روا ده یه وی پابه ندی
خوی دوو پات بکاته وه نه م بهیته ی گو تو وه: من که له نیو ناگری تاسه و نار ه زوو تو دا نا هی نه م
له ده م دهر ناچی و هیچ نار ه ته یه که ده نار بزم که ی ده توانی بگو تری که دل م له به رام به ر داغی
عه شق دا نارام گر نییه، واته له نیو ناگری تاسه ی تو دا دل م به رام به ر داغی عه شق نارام گر ه.

۸- روز اول که سر زلف تو دیدم گفتم

که پریشانی این سلسله را آخر نیست

روزی نه قه ل که سه ری زولفی تو دیدم گو فتم، که په ریشانی ئین سیلسیله را تاخیر
نیست.

روژی یه که م که سه ری زولفی تو م بینی گو تم: که په ریشانی نه م زنجیره یه کوتایی نییه.

پریشانی: تیکنالاوی، په ریشانی

سلسله: زنجیر، زنجیری زولفی یار، یا خود ده کری لیته دا زنجیره ی عاشقان بیته

بینگومان دلای عاشقان وابسته ی پرچی یاره و هه رچه نده نه م پرچه تیکنالاوتر بیته دلای
عاشقانیش په ریشان تر ده بیته (لولی و تیکنالاوی نه م پرچه زنجیری یه یار بریتییه له نه ی نییه
خوداییه کان، که له بهیته دوو مه ی یه که مین غه زه لدا قسه ی له باره وه کراوه) خواجه ش ده لی:

هه ر له یه که م روژه وه که سه ری زولفی تو م بینی که تیکنالاو و لوله گو تم په ریشانی نه م
زنجیره کوتایی نییه، ده کری میسراعی دوو مه هه ر مه به ست له پرچ بیته که هه ر له یه که م
بینینه وه هه ستی کرد بی که نه م لولییه خاونا بیته وه، یا خود (زنجیر) به زنجیره ی عاشقان
لیکدریته وه و مه به ست له (سلسله) عاشقان بیته و هه ر له یه که م بینینی پرچی یاره وه هه ستی
کرد بی که په ریشانی عاشقان کوتایی نایه ت.

۹- سر پیوند تو تنها نه دل حافظ راست

کیست آن کеш سر پیوند تو در خاطر نیست

سه ری په یقه ندی تو ته نه نا نه دلای حافظ راست، کیست ئان که ش سه ری په یقه ندی تو
ده ر خاتیر نیست.

تاسه و نار ه زوو ویسالی تو ته نیا نار ه زوو دلای حافظ نییه، کییه نه و که سه ی که
نار ه زوو ویسالی تو له بیردا نییه.

سر: بیر، نار ه زوو پیوند: ویسالی، پیگه یشتن خاطر: بیر، هزر و خه یان

ته واری عاشقان تاسه و نار ه زوو گه یشتن و ویسالی مه عشوقیان هه یه و هه ر نه م
راستییه یه که خواجه ش ده یخاته رو: تو که مه عشوقی نه زه لیت تاسه ی گه یشتن به تو ته نیا له
دلای حافظ دا نییه، به لکو له هه مو دل و بیره کاندای هه یه و که س نییه که تاسه ی دیدار و
ویسالی تو ی له سه ردا نه بیته.

غزه لى حه فنا و دووهم:

به حرى ره ملى هه شتى مه قسور

(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن)

۱- زاهد ظاهر پرست از حال ما آگاه نيست

در حق ما هرچه گوید جای هيچ اكره نيست

زاهيدى زاهير پره رست نه ز هالى ما ناگاه نيست، دهر هه قى ما هرچه گوید د جای

هيچ نيكراه نيست.

زاهيدى روو كارپه رست ناگادارى حالى نييمه نييه، سه باره ت به نييمه هرچى بليت جيگه ي

هيچ ره نجانيك نييه.

زاهد: كه سى كه پشتى له دونيا و خو شيه كانى كرديت، پشت له دونيا كردو

ظاهر پرست: روو كارپه رست آگاه نيست: ناگاي لى نييه، شاره زايى نييه

در حق ما: سه باره ت به نييمه

زاهد و متزه د دوو زاراهن كه به واتاي زاهيد و به زاهيد دهر كه وتوو ديين و جياوازييه كى

كه و ره له نيوانياندا هه يه، زاهيد و زاهيدى برى تييه له روو وهر گيتران و پشت كردنه دونيا و

خوشى به كانى، به لام به زاهيد دهر كه وتوو كه سيكه كه خو ي به زاهيد بداته قه له م و له ناخيدا به و

شيويه نه بيت، هه روهك گوتراوه: زاهيد كه سيكه كه زوده كه ي به كرداره، به لام

به زاهيد دهر كه وتوو كه سيكه كه زوده كه ي به گوftarه، {د. سجادى} به م كه سه ي دوايى

زوه دفرؤ شيش ده گوتريت.

ده كرى له به يته كه دا زاهيدى روو كارپه رست هه مان نه و زوه دفرؤ شه بيت كه تنيا به قسه

رووى له دونيا وهر گيتره، به لام له ناخدا دونيا و خوشى به كانى خو ش ده وى.

پيويسته نه وه بگوتريت كه زوه د (پشت كردنه دونيا) به كيكه له مه قامه كانى ته ريقه ت

هه روهك (عزالدين كاشانى) ده لى: "بازنه زوه د له مه قام و پله به رزه كانه، هه روهك له خه به ردا

هاتوو هه ركه س له دونيادا زوه دى پى بدرت نه وه چا كه يه كى زورى پي دراوه و مه قامى زوه د

سييمه مه قامى پاش تويه و وهرعه" {سجادى}

به م پييه زاهيدى راسته قينه ناگادارى حالى و مه قامه كانى ته ريقه ته و ناگادارى حالى

عارفه كانه، به لام لي رده خواجه له زاهيدانه ده درى كه روو كارپه رست و زوه دفرؤ شن و زوه د له

ناخياندا نييه - هه رچه نده به زورى حافز نيشانه يه كى نيگه تيغى بو زاهيد هه يه - نه م

زوه دفرؤ شانه هيچ كاتى حالى و مه سه له كانى عارفه راسته قينه كان تى ناگن و ناگادار نابن به

سه ريانه وه هه رىويه سه باره ت به و مه سه لانه هه رچى بلين له خو وه ده لين و جيگه ي ره نجان نييه.

خواجه ده لى: زاهيدى روو كارپه رست ناگاي له حالى نييمه ي عارف نييه بويه سه باره ت

به نييمه هه رچى بليت جيگه ي پى ناخوش بوون و ره نجان نييه و جگه له وه هيچى لى

چاوه رى ناكرت.

د. هروى پيوييه كه دوور نييه نه م به يته پهيوندى به حه للاج و فتوا روو كارپه كه ي

(جونيه ده) وه هه بيت كه سه باره ت به كوشتنى حه لاج نوسيويه تى: (نخ نخمك بالظاهر).

۲- در طريقت هرچه پيش سالك آيد خير اوست

بر صراط مستقيم اى دل كسى گمراه نيست

دهر ته ريقه ت هه رچه پيشى ساليك ثايه د خه پرى ئوست، به ر سيراتى موسته قيم نه ي دل

كه سى گومراه نيست.

له ته ريقه تدا هه رچى بيته رى ريبوار قازانجى نه وه، به سه ر ريگه ي راسته وه نه ي دل كه سى

گومرا نييه.

طريقت: ته ريقه ت، شيواز، له سو فيگه ريدا ته ريقه ت برى تييه له ته زيكه و چا ك كردنى ناخ

كه له به رامبه ر شه ريعه تدا ديت كه برى تييه له ته زيكه و چا ك كردنى ده روه، ته ريقه ت

ريگه يه كه كه ريبواران به خودا ده كه يه نييت، هه روهك لاهيجى له (شرح گلشن راز) دا

نوسيويه تى: شه ريعه ت حوكمه روو كارپه كانه و وه پيستى ثاين وايه و ته ريقه تيش

كرو كييه تى، ته ريقه ت رو شتنه له (حادث) وه به ره و (قديم) كه پاش نه وه ي له مه قامى

(فه نا) دا به پله ي (بقا) گه يشت، ده لين له ريگه ي ته ريقه ته وه به حه قيقه ت

گه يشتوه {سجادى}.

سالك: ريبوارى ريگه ي ته ريقه ت خيراوست: به قازانجى نه وه

صراط مستقيم: ريگه ي راست، زاراوه يه كى قورثانييه و ريگه ي راستى به خودا گه يشتنه،

وهك له سوره تى (الفاتحه) دا هاتوو (اهدنا الصراط المستقيم) نه مه نزاى مو سلمانانه له سه ر

زمانى قورثان گمراه: گومرا، سه رليشيووار، رى هه له كه ر

لي رده خواجه ته ريقه ت به (صراط مستقيم) داده نييت و ده يه وى بليت ته ريقه ت هه مان

ريگه ي راستى قورثانه، گه ر به يتى يه كه م ناماز هه يه كى تي داييت به حه لاج و فتواى كوشتنى نه و

نه م به يته ش به رگرييه كى راسته و خو يه له حه لاج و قسه كانى و به سه ره اته كه ي، چونكه ده لى له

ته ريقه تدا هه ر شت و روودا ونيك ديت به به رده م سالك و ريبوار قازانج و خي رى خو يه تى.

به‌مه‌ش ټو به‌سره‌هاته خه‌مناکه‌ی به‌سهر حه‌لاجدا هات که بووه مایه‌ی له‌داردانی، خیر و قازانچ بوو بوی، نه‌وه‌ک به‌دبه‌ختی و نه‌گبه‌تی وه‌ک خه‌لکی دیکه وه‌سفی ده‌کن. میسراعی دووه‌م به‌رگریه‌که تـؤختر ده‌بیته‌وه، مادام ته‌ریقه‌ت ریگه‌ی راست بیټ و حه‌لاجیش له‌سهر ټم ریگه‌یه بیټ ټه‌وا هه‌رگیز حه‌لاج گومرا یاخود قهرامیته و کافر نه‌بووه، وه‌ک که‌سانی دیکه بانگه‌شه‌یان بـؤ ده‌کرد، نه‌خیر هه‌رگیز به‌سهر ریگه‌ی راست (صراط مستقیم) وه‌ که‌س گومراو سه‌رلیشیتواو ناییت و حه‌لاجیش نه‌بووه.

۳- تا چه بازی رخ نماید بیدقی خواهیم راند

عرصه شطرنج رندان را مجال شاه نیست

تا چه بازی رخ نومایه‌د به‌بیده‌قی خواهیم راند، ټه‌رسه‌یی شیت‌ره‌نجی ریندان را مه‌جالی شاه نیست.

سه‌ریزیک ده‌جولینین تا بزاین یاری چی به‌سهر دیت، مه‌یدانی شه‌تره‌نجی رندان جیگه‌ی جولانی پادشا نییه.

بازی: یاری رخ نماید: روودات

تا چه بازی رخ نماید: تا بزاین چ یاریه‌ک روودات، یاری چی به‌سهر دی

بیدق: سه‌ریاز، پیاده، یه‌کیکه له‌ داشه‌کانی شه‌تره‌نج

خواهیم راند: ده‌جولینین (له‌ داهاتودا) عرصه: میدان

عرصه شطرنج: بوردی شه‌تره‌نج، خانه‌کانی شه‌تره‌نج مجال: بوواری، جولان

شاه: پادشا، مه‌لیک

بیدق و شا و زاراه‌کانی دیکه‌ش تاییه‌تن به‌ شه‌تره‌نجه‌وه و ده‌رپرینی ټم جوړه بیروبوچوونه ټه‌وه ده‌خاته‌پوو که خواجه شه‌تره‌نجه‌وانه، چونکه ټم جولاندنه‌ی (بیدق/عه‌سکه‌ر) له‌ کاتی ناچاریدا و بؤ گزپرینی ټاراسته‌ی یاری، کاری لیتزانه‌کانه. ده‌لی: عه‌سکه‌ر/به‌بیده‌قتیک ده‌جولینین تا بزاین یاری چی به‌سهر دی، چونکه مه‌یدانی شه‌تره‌نجی رندان جیگه و بوواری جولانی پادشا نییه، ټه‌وه‌ی راستی بیټ له‌ شه‌تره‌نجه‌دا زور جولاندنی پاشا له‌لایه‌که‌وه هه‌له‌یه‌کی گه‌وره‌یه و له‌لایه‌کی دیکه‌وه بوواری ټه‌و زور جولاندنه‌ش نییه.

به‌لام ټم واتا سه‌رزاره‌کییه زور جیاوازه له‌و ټامازه قوله‌ی که خواجه دیه‌وه‌ی به‌م زاراه تاییه‌تیانه‌ی شه‌تره‌نج بیخاته‌پوو. گه‌ر مه‌یدان و خانه‌کانی شه‌تره‌نج کوچه و کولانه‌کانی ژبانی رهندي بیټ که ژبانیکی نازادانه و دوور له‌ هه‌ر جوړه ره‌سمیاتیکی کومه‌لگه‌یه ټه‌وا پادشایه‌کی

خوږه‌گه‌وره‌زان به‌و هه‌موو ریوره‌سم و ره‌سمیاتانه‌وه هه‌رگیز ناتوانی له‌م کوچه و کولانانه‌دا هاتووچو بکات، ټه‌سلنه ټم جیگایانه شوین و بوواری جم و جولنی ټه‌و پادشایه نییه. له‌ راستیدا خواجه ده‌یه‌وی ټه‌وه بلیت، نه‌وه‌ک باس له‌ شه‌تره‌نج و کات و ساتی جولانی شا یاخود به‌بیده‌قی و فیل و.. هتد بکات.

۴- چيست اين سقف بلند سادهء بسيار نقش

زين معماً هيچ دانا در جهان آگاه نيست

چيست ټين سه‌قفی بووله‌ندی ساده‌یی بسيار نه‌قش، زين موټه‌ما هيچ دانا دهر جيهان ناگاه نيست.

چييه ټم سه‌قفه به‌رزه ساده پر نيگاره، هيچ دانايه‌ک له جيهاندا ټم مه‌ته‌له نازانيت.

چيست: چييه سقف: سه‌قف بلند: به‌رز بسيار نقش: پرنيگار

زين: له‌م معماً: مه‌ته‌ل آگاه نيست: نازاني، ناگادارنييه

ساده‌ی پر نه‌قش و نيگار دژيه‌کن له‌ واتادا، چونکه ټه‌و سه‌قفه به‌رزه له‌ هه‌مانکاتدا ساده‌یه (واته هيچ نيگاری تيدا نییه) هه‌روه‌ها رهنگين و پر نه‌خش و نيگاره، به‌ راستی ټه‌مه مه‌ته‌له که سه‌قفی له‌يه‌ک کاتدا ساده‌ش بیټ و پر نه‌خش و نيگاریش، ټاشکرایه که ټه‌و سه‌قفه به‌رزه ټاسمانه و تا ټیره‌ی مه‌ته‌له‌که ټاسانه، به‌لام ساده‌ی پر نيگاریه‌که‌ی گرانه، (سودی) له‌ شه‌رحه‌که‌ی خویدا (سه‌قفی ساده‌ی به‌ ټاسمانی کاتی روژ چواندوه که ساده‌یه و ټه‌ستیره‌کان دهرناکه‌ون و سه‌قفی پر نه‌خش و نيگاریشی به‌کاتی شه‌و داناوه که پر له‌ ټه‌ستیره‌ی بریسکه‌داری رازاوه‌یه) {سودی، ج ۱، ل ۴۵۳} د. هروی پيويويه، چونکه مانايه‌کی دیکه ده‌ستناکه‌وی پيويسته ټم رایه‌ی سودی قبولکریټ {هروی، ج ۱، ل ۳۲۵}

به‌هه‌رحال ټاسمانی پر له‌ نه‌یینی تا ټیستاش جیگه‌ی سه‌رسورماني هه‌موو زانا و داناکانی جيهان بووه و هه‌تا زانست زیاتر پیشکه‌ویت مه‌زنی و نه‌یینی زیاتری ده‌رده‌که‌وی، خواجه‌ش ده‌لی: ټم سه‌قفه به‌رزه ساده پر نيگاره وه‌ک مه‌ته‌لنیک وایه که تا ټیستا هيچ دانايه‌ک نه‌یتوانیوه بیزانیټ و نه‌یینی و شاراوه‌کانی به‌ ته‌واوی که‌شف بکات.

له‌ قورناتی پيروزدا زور باس له‌ ټاسمان و گه‌ردوون کراوه، ده‌ستنیشانکردنی ټاسمان به‌ سه‌قف خوئی بؤ خوئی ده‌ستنیشانکردنیکی قورناییه و له‌ قورنندا ټاسمان به‌ سه‌قفی زه‌وی دانراوه وه‌ک ده‌فه‌رمووی: (وجعلنا السماء سقفا محفوظا) {الانبیاء/۳۲}. هه‌روه‌ها ټاسمان به‌ ده‌ریایه‌ک دانراوه که خوړ و مانگ و ټه‌ستیره‌کان به‌ ریک و پیکی مه‌له‌ی تیدا ده‌که‌ن (لا الشمس ینبغي لها ان تدرک القمر ولا الیل سابق النهار وکل فی فلك یسبحون) {یس/۴۰}

به هر حال تا زمان له دیدگای قورنانشه وه رازیکی خوداییه و پرّه له نهیینی و گرنگیسه کی زۆری پیدراوه، هه ربۆیه خواجهش چهندها جار ئەم سه رسورمانه ی خوێ سه بهاره ت به گهردوونی پر راز و نهیینی دووپات دهکاتهوه.

۵- این چه استغناست یا رب وین چه قادر حکمت است

کاین همه زخم نهان هست و مجال آه نیست

ئین چه ئیستیغناست یا ره ب ئین چه قادر هیکمه تهست، کین همه زهخی نهان هست و مهجالی ئاه نیست.

خوایه ئه مه چ ئیستیغنا و چ توانای هیکمه تیکه که ئەم هه مووه برینه شاراو هه یه و بوواری ئاه نییه.

استغنا: پئویست نه بوون به هه یچ، پئویست نه بوون به هه یچ خوداییه له به رامبه ر بهنده کاند، چونکه خودا هه یچ کاتی پئویستی به کردار و عشقی بهنده نییه، به لام ئیستیغنا بهنده به رامبه ر به حق دروست نییه چونکه هه میسه بهنده پئویستی به خوداییه، گه ر ئەم زاراو هه بۆ عارفه ناوداره کان به کاربهیتریت مه بهست له پئویست نه بوونه به جگه له خودا، مه سه له ی ئیستیغنا ی خودا له دهوله مند ی زاتی پیروزییه وه سه رچاوه ده گریست یا رب: خوایه، بۆ سه رسورمان به کاردی.

قدر: به توانا، ده سه لاتدار قدر حکمت: فه لسه فه و هیکمه تیک که ده سه لات ی به سه ر مه سه له کاند هه یه تیۆری ده سه لاتدار

زخم: برین، زام نهان: شاراو، په نهان آه: ئاه

لیژدها گوتاری بهنده یه کی بریندار و کوشته ی عشق به بی هه یچ هۆکار و واسیته یه ک به مه عبوده و ده سه لاتداری هه موو مه خلوقات ده گه یه نیت: خوداییه ئه مه چ بی نیازی و ئیستیغنا یه کی جوانه که تۆ هه ته و چ ده سه لاتیکه گه وره یه که عاشقه کان ئەم هه موو برینه شاراو هه یان هه یه و توانای ئاه کیشانیان نییه و ناتوانن به تۆ بگه ن تا داخ و دهردی دل ی خو یان هه لریژن. له راستیدا سو دی و هرو ی له شه رحه که ی خو یاندا به م شیوه یه ئەم به یته یان لی کدا وه ته وه، هه رو هه د. خرمشاهی له (حافظ نامه) دا به شیوه یه کی دیکه ئەم به یته ی راقه کردوه که نووسیویه تی:

یا ره ب (بۆ سه رسورمانه) هه یرام و سه رم سو پرما وه که خودا وه ند چ ئیستیغنا و گه وره یی و حکیمه تیکه له راده دهری هه یه که ئەم هه مو دهرد و ره نجه شاراو هه له کاروباری مرۆف و جیهاندا هه یه و کهس بوواری چۆن و بۆچی و ره خنه گرتنی نییه. ئەم بۆچوونه له گه ل مه شره بی

ئه شه ره یه گه ری حافظدا یه کانگی ر ده بیته وه - له گه ل که می جیاوازی له گه ل به ره تی ریبازه که دا - چونکه به پئی ئەو ریبازه خودا به ده سه لاتداری ره ها ده زانن و (فعال ما یشاء) هه رچی به یه وی ده یکات و هه ر جۆره چۆن و بۆچییه کی بهنده به نا په سه ند و دهرچوون له شه ر ده ده نه قه لەم.

{خرمشاهی، ج ۱، ل ۳۷۲}

به راستی راقه که ی جه نابی (خرمشاهی) یش تینویتی دل ی عاشقانی مانا شاراو ه کانی شیعر ی حافظ ناشکی نی، من دل نیام که مانایه کی قوولتر هه یه، به لام کاتی ئەو گه ورانه دهره قه تی نه هاتن ئەم بهنده هه یچ نه زانه چۆن دهره قه تی دیت، به لام هه رچی هه یه، زاتی حق، مه عشوقی بی نیاز (مستغنی) ی حافظ هه یچکات پئوستی به عشقی خواجه و ئیسه ی بهنده نییه، هه ربۆیه (گه ر ئاه جۆری له ناز یا هیلاکی بیست) و بریندار یان ره نجیده بتوانی له به رامبه ر مه عشوقه که یدا (هه لبه ت ئەو مه عشوقه ی که پئویستی به عشقی عاشق هه یه) ئەوا ئەم جۆره ئاهه له به رامبه ر مه عشوقی بی نیاز (مستغنی) دا هه یچ جۆره بووار و مه جالیکی بۆ نییه، ئەم بهنده یه وای بۆده چی که خواجه حافظ بل ی: ئیسه که عاشقی دل سووتاوی مه عشوقی نه زه لی خو مانین، ئەو مه عشوقه ی که هه یچ پئویستی به عشقی ئیسه و به کردار و گوفتاری ئیسه نییه، ئیدی بوواری (ئاه) کیشانمان له به رامبه ر ئەو هه مو برینه شاراو هه دا نییه که عشق نه شته ری به ره تی یانه، ئیسه له به رامبه ر ئەم برینه شاراو هه دا جگه له بیده نگ ی چاره ی دیکه مان نییه. چونکه مه عشوق پئویستی به ئیسه نییه ئەو مه عشوقی (مستغنی) و (قادر حکمت) ه.

۶- صاحب دیوان ما گوئی نمی داند حساب

کاندرین طغرا نشان حسبه لله نیست

ساهییبی دیقانی ما گوئی نه می دانه د هه یساب، کهنده رین توغرا نیشانی هه یسه ته ن لیللا نیست.

ده لپی (صاحب دیوان) ی ئیسه حساب نازانیت، که له م بریاره دا نیشانه یه کی - حسبه لله - نییه.

صاحب دیوان: وه زبیر، سه رکاری خه زینه، مه ئورانی دارایی که ناگاداری کاروباری خه زینه و دارایی و هاتوو و دهرچوو بوون، به زاراو هه ئه مرۆی ره نگه وه زبیری دارایی یا به رپۆه به ری گشتی باج و خه راج و گو مرگ و هتد بیت.

طغرا: خه تی توغرا، خه تیکه شیوه چه ماوه یی و قهوسی بووه که له سه رووی فه رمان و بلاکراوه کاند له نیوان نیشانه ی سو لئانه کان و (بسم الله) دا به شیوه یه کی تایبه تی

دهيانکيشا، نيمزای پادشا، دهکری تهمرپو به نيارم و نيشانہکانی سهر نامه و فرمانہکان گوردرايبت {خرمشاهی، ج ۲، ۱۱۲۴} تهويش له: فرهنگ اصطلاحات ديوانی دوران مغول، ۱۶۸، دایره المعارف فارس...}، بهلام د. هروی (طغرا)ی به فرمانتيک ليکداوه تهوه که بهوجوره خهته نوسراوه {ج ۱، ۳۲۶} سوديش (طغرا) به فارسی (توقيع) نيمزا ده زانبت که به نامه و فرمانہ ره سمیه کانهوه بووه.

حسبه لله: بؤ ره زامه ندى خوا، لهراى خوا، نهم (حسبه لله) يه له سهر مؤر هه لکه ندرابوو له لای چه پی رووی سهره وهی فرمانہکان ددرا (به تاييه تى نهو فرمانانہی تاييه تى بوون به به خشين) هوه، بهلام سودی ده لتي: له رومدا نهو فرمانانہی که له سهرده می سولتانه پيشوه کاندانوسراوه بينيومه که ته نيا (حسبه) يان دهنوسى و وشه ی (لله) يان نه دهنوسى، که واته توغرا نهو فرمانانہی و (حسبه لله) ش وهک مؤر له لای چه پی رووی سهره ويانه وه دراوه

نشان: نيشانه گويی: ده لتي نى داند: نازانى
حساب: حساب و ژماره، يا خود روژی حساب (قيامت)

به يته که دوو مانا و ليکدانه وه ددات، چونکه (حسبه لله - حساب) دوو مانا ده گه يه نه:
۱- گهر (حسبه لله) به له بهر ره زامه ندى خدا و (حساب) به روژی دوايی ليکدريته وه نهوا واتای به يته که ده بېته: ده لتي وه زيرى نيمه يا به رپوه بهرى دارايی نيمه ناگای له روژی دوايی و حساب له گه لدا کردن نييه وا لهم فرمانه دا هيچي له رپي خوادا نه داوه، ليته دا خواجه وه زير به روژی حساب ده ترسي نتي که فرمانی به خشيني له رپي خواي تيدي نييه. نهو فرمانه ی جيبه جيبی ده کات دوره له دادپه روهی و حوکمه کانی شراع، ليته دا زالمی وه زير ده خاته پروو.

ب- گهر (حساب) هه مان حساب و ژماره بېت و (حسبه لله) ش نهو نيشانه تاييه تيه ی سهر فرمانہکان بېت نهوا واتاکه ی ده بېته: (ده لتي وه زيرى نيمه سهری له حساب دهرناچي و نه خوئنده واره وا نهو فرمانه ی دهری کردوه نيشانه ی ره سمی پپوه نييه (به گوتی ته مرپو فرمانتيکی بؤ مؤر و نيمزايه) ليته شدا نه زانی وه زيره که ده خاته پروو.

له هه ردوو واتاکه دا باس له نه هامه تى نهو سهرده مه ده کريت له رووی نيدارييه وه چونکه، وه زير چ زالم و نادادپه روهر بېت چ نه زان بېت له هه ردوو باره که دا ده بېته خوړه ی نيداره و ده سه لات، له راستيدا دروست وهک نهم سهرده مه ی ته مرپو خومان (روژ هه لاتى ناوه راست، ولاتانی عهره بی، عيراق... هتد) وايه، چونکه لهم ولاتانه دا زورينه ی وه زيره کان (گهر

هه موويان نه بېت) يان گيرفان پرکه رن يا خود نه زان و گيلن، چونکه دانسانی وه زيره کان له سهر بنچينه ی (ته کنوقرات) نييه و زورجار دؤستايه تى و خزمايه تى رؤل ده بينيت.

۷- هرکه خواهد گو بيا و هرچه خواهد گو بگو

کبر و ناز و حاجب و دربان درين درگاه نيست

هه رکه خواهد گو بيا و هرچه خواهد گو بگو، کيبر و ناز و هاجيب و دهربان دهرين دهرگاه نيست.

بلي هرکه س ده يه وي بېت با بېت و هرچی ده وي بيليت، لهم دهرگايه دا خو به زلزانين و نازو دهرگه وان و پاسه وان نييه.

هرکه: هرکه س، هه رکه سيّ خواهد: ده يه ويّ گو: بلي
بيا: وره کبر: خو به زل زانين ناز: ناز

حاجب و دربان: پاسه وانى بهر دهرگا، سودی ده لتي هينانی نهم وشه يه که يهک واتايان هه يه (دريژ کردنه وهی قه بيج) ه، واته زياد ده رپويه، لای سودی نهو دهرگايه ی که خو به زلزانين و نازی پاسه وانہ کانی تيدي نييه - چونکه سودی له نيوان (ناز و حاجب) ی ميسراعی دووه مدا (و) ی نه هيناره - دهرگای (وه زيرى دوهم قوام الدين حسن) ه، هه لای سودی به يتي پيشوو دهرباره ی وه زير تيکی دېکه گوتراوه.

خواجه ليته دا ده لتي: هه رکه س ده يه وي بېت و هرچی ده وي با بيلتي چونکه دهرگای نهم وه زيره به پاسه وانى خو به زلزان و نازکه ر نه گيراوه و وه زير تيکی به خشنده يه و به پيچه وانہ ی وه زيره که ی پيشوو وه يه {سودی، ج ۱، ۴۵۵}، بهلام هروی نهو دهرگايه به دهرگای خودا ده زانی که هيچ پاسه وانتيکی نييه و مرؤف به ويست و ناره زووی خو ی رووی لی دهنی و هرچی ده وي داواى ده کات، به هه رحال هه ردوو ليکدانه وه که رازيکه رن و له جيبی خو يان دان.

۸- هرچه هست از قامت ناساز بی اندام ماست

ورنه تشریف تو بر بالای کس کوتاه نيست

هه رچه هست نه ز قامه تى ناسازی بی نه ندامی ماست، فه رنه ته شريفی تو بهر بالای که س کوتاه نيست.

هه رچی هه يه له قهد و قامه تى ناساز و نارپيکی نيمه وه يه، وه گه رنا گه وره يی تو بؤ بالای هيچ که سي کورت نييه.

هرچه هست: هه رچی هه يه قامت: قهدو بالا ناساز: ناساز
بی اندام: نارپيک ورنه: وه گه رنا

تشریف: گه ورهیی، کراسی حازر و دوورای دیاری

کوتاه: کورت

میسراعی دووهمی بهیته که به دوو شیوه لیکده دریتسه وه، به شیوهیه کی کۆنکریتی که ناماژه دهکات بۆ روودای به دیاری ناردنی کراسیک له لایهن یه کیچکوه، ههروهه شیوهیه کی رهزمی که ناماژهیه کی قولتی شه خلاقی تیدایه و بریتیه له چاکه و گه ورهیی بهردهوام و لهویشه وه واتایه کی قولتی عیرفانی:

۱- لیکدانه وهی کۆنکریتی: لهم جوړه لیکدانه وه یاندا باشترین را رای سودیه و که د. هرویش وهک خۆی نهقلی کردوه سودی دهلی: مه لای لاری دهیگراپه وه که رۆژی قوام الدین حسن کراسیک به دیاری دهاته خواجه، بهلام لهم دیاریه کورت بوو بۆ خواجه پاشان قوام الدین به شیوهی نوکنه به خواجه دهلیت: دیاریه کهی ئیمه کورت بوو یان گه ورهیی ئیمه کورتی هینا و خواجهش یه کسه ر لهم بهیته دههۆنیتته وه {سودی، ج ۱، ل ۴۵۵ - ۴۵۶}.

که واته لیره دا خواجه حافر به قوام الدین دهلی: هه رچی ههیه (واته هه رچی کورتی کراسه دیاریه کهی تویه) خه تای قهه و قهواره ناریک و ناسازه کهی منه که کراسه دیاریه کهی تۆ کورته نه گه رنا دیاریه کهی تۆ بۆ بالای ههچ کهسی کورت نابۆ یا گه ورهیی تۆ بۆ بالای ههچ کهسی کورت ناهینی.

ب- لیکدانه وهی عیرفانی: د. خرمشاهی سه رباری شه وهی که ناماژه ی به مانای یه کهم کردوه، دهلیت: مانای ناوه کی (عیرفانی) لهم بهیته شه وهیه که: بهخشش و فهیزی خودایی کامل و تهواوه و که مونوقسانی نییه. نه گه ر که موکورتیه که له وجوده کان (توانسته کان/ ماهیات) دا هه بیته له که موکورتی و نوقسانی توانا و ناماده ییه زاتییه کانی شه وان وهیه که توانای وه رگرتن و قه بوو لکردنی فهیزی ئیلاهیان نییه. {ج ۱، ل ۳۷۴} که واته خواجه دهلی: شهی مه عشوقی ههق (خودایه) نه گه ر ئیمه توانای وه رگرتنی فهیزی تۆمان نییه و هه مووان نابینه ناوینه یه که بۆ بهخششه کانی تۆ، که موکورتی و نوقسانی له خۆماندایه نه گه ر نا فهیز و بهر دکاتی تۆ بۆ ههچ کهسی کورت ناهینی و هه ر کهسی که بگاته شه ئاسته ی بتوانی ناوینه بیته فهیزی تۆ ناماده یه.

۹- بر در میخانه رفتن کاری یکرنگان بوود

خودفروشان را به کوی می فروشان راه نیست

بهر دهی مه یخانه رهفته ن کاری یه کرهنگان بووقه د، خودفروشانرا به کوی مه یفروشان راه نیست.

چونه بهردهرگای مه یخانه کار و پیشه ی یه کرهنگه کانه، خۆفروشان ریگه ی چونه کۆلانی مه یفروشانیان نییه.

یکرنگان/یکرنگ: یه کرهنگ، واته شه که سانه ی که دهروه و ناوه وه یان وه که یه که و دوورن له ریا و دوورویی.

خودفروشان: خۆفروشان، شهلی ریا و خۆنمایش که رهکان، شهوانه ی خۆیان به گه وره دهده نه قه لهم کوی: کۆلان، کوچه.

وهک گوترا (مه یخانه) لای خواجه مانای نوینی پیدراوه، هه رچه نده پیشتتر باسما ن لیسوه کردوه، لهم وشه یه به واتای (حافزی) رهزم و نیشانه یه کی شه فسانه ییه {پروانه: ج ۱، ل ۳۰۷، خرمشاهی} له بهرام به ریا و دوورویی شه سه رده مه ی خانه قا و عیباده تگا و مه درسه و مزگه وتدا دانراوه، که به لای که می تیایدا درۆ و دوورهنگی به رچا و ناکه ویت، هه ر لهم واتایه یه که دواتر و له سه رده می شاعیرانی کلاسیکی کوردیدا له نیوان شاعیرانی وهک نالی و مه حوی و... هتددا بلاوده بیته وه. به هه ر حال خواجه لهم بهیته دا بهم واتایه وه مه یخانه به جیگه ی یه کرهنگه کان ده زانی، بویه دهلی: چونه بهردهرگای مه یخانه (شونینی عشق و عاشقانی پاک) کار و پیشه ی راستگۆیان، شهوانه ی که دوورهنگ و خۆبه زلزانن ریگه ی شه کۆلانه یان نییه و هه رگیز نارۆنه شه کۆلانه پاکه ی عشقی راسته قینه. مانای عیرفانی (میخانه) جوانتر واتای بهیته که ده خاته پروو، چونکه مه یخانه له عیرفاندا بریتیه له: ناخی عارفی کامل، جیهانی لاهوت، کۆر و کۆمه لێ دۆستان که به خۆشییوه له عشقی مه حبویدا هه ول دهده ن {پروانه: سجادی}.

هه ربه که لهم واتایانه بیته، خواجه دهلی: چونه نیو کۆری عارفه گه وره کان یا خود بوونه عارف و عاشقی مه حبووبی ههق یان چونه نیو جیهانی بالای لاهوت و گیان ته نیا کاری راستگۆیانی ریگه ی عشقی ئیلاهییه و دوورو و ریاکاره کان ریگه ی چونه لهم جیگه یان نییه.

۱۰- بندهء پیر خراباتم که لطفش دایم است

ورنه لطف شیخ و زاهد گاه هست و گاه نیست

به ندهی پیری خه رباته م که لوتفه ش دایمه ست، قه رنه لوتفی شه یخ و زاهید گاه هست و گاه نیست.

به ندهی پیری مه یخانه م که لوتفی بهردهوامه، شه گه رنا لوتفی شیخ و زاهید جاریک هه یه و جاریک نییه.

بنده: به نده، کۆیله، غولام دایم: بهردهوام، دایم

پیر خرابات: پیری مه یغانه، پیری موغان، پیری خرابات، دیسانه وه یه کینکه له و شانیه که ده بیته له حافظ و شاعرانی دیکه وه مه ولانا و سنائی و عطار و... هنده وه تییبگه یین، پیر و پیتشه و ده بوایه له خانقا و ته کییه کانه وه پیری بگات، به لام له ریا و دووروییدا ناچار پیری موغان و خرابات دروست ده که ن که مورشید و پیری کامل و دوور له که موکورتییه مرزییه کانه وه غرور و دووروی و رق و نه فرته و... هتد

خواجه بهم شیوهیه له پیری خرابات تیده گات یا خود راستتر بهم شیوهیه پیری خراباتی خولقاندوه که لوتفی بهرده و امه به بی نامادهیی (دووروی و رق و سات ساتی) هه ربویه خوی به غولام و نوکهری ده زانی وه گهرنا حافظ له ژیاندا هیچ مورشیدیکی نه بووه، لیته دا خواجه دهیه وی ته مهش به ملینتی که من نامه غولامی شیخ و زاهدان بویه ته مه ته فسانه ی پیری موغانه ده خولقتینی، ته مزیره کانه ده لی: غولام و بنده ی پیری میخانه مه، چونکه لوتف و میهره بانی بهرده و امه و دایمییه و وه شیخ و زاهدان کان نییه که لوتف و چاکه یان سات ساتییه - جاریک هیه و جاریک نییه - لیته دا خواجه ره خنه له لوتف و چاکه ی شیخ و زاهدان ده گری.

۱۱- حافظ ار بر صدر ننشیند ز عالی همتی ست

عاشق دُردی کش اندر بند مال و جاه نیست

هافز ئه ر بهر سهره نه نشینه د ز ئالی هیمه ته یست، ناشقی دووردی که ش نه ندر بهندی مال و جاه نیست.

گه حافظ له لای سهره وه دانایشی له هیمهت بهرزییه وهیه، چونکه عاشقی باده ی هه ژارانه نۆش له بهندی مال و پله و پایه دا نییه.

بر صدر نشست: له لای سهره وه دانیشن، پله و پایه ی ره سمی و هرگرتن (سودی ده لی): که سانی که به مانای یه که مه لیکیان داوه ته وه له شیعه ره که تینه گه یشتون) {ج ۱، ۴۵۷} عالی همت: هیمهت بهرزی، پایه دار دُردی کش: باده نۆش، باده ی هه ژارانه نۆش اندر: له نیتو

مال و جاه: سهره و ته و پله و پایه

حافظ کاتی هیچ پله و پایه یه کی ره سمی قبول ناکات له گه وره یی خۆیدایه نه وه که توانای نه بی، چونکه تهو عاشقیکی راسته قینه یه - یه کی له مهرجه کانی عارفیش خۆکیتشانه وهیه له دنیا و سهره و ته و پله و پایه - عاشقی ریگه ی عه شقی حه قیقی ئیلاهییش له نیتو بهند و داوی سهره و ته و سامان و پله و پایه ی ره سمی و ناره سمیدا نییه و هه میشه بیری لای مه عه شوقیه ته نه وه که دونیای دون و شته دونه کانی نیتو دونیای دون که به زۆری کۆتایی خاوه نه کانیا ن کۆتاییه کی تراژیدییه، ته خۆگرتنه وهیه له دنیا له مه قامه سهره تاییه کانی عیرفانه به نیتو

(تبتل) واته برین و دابران له دنیا و هه رچی تیدایه و له پله بالا کانیدا دابران له هه رچی جگه له مه عشوق (حه ق) هه گه یشتت به وه {بروانه: د. زرینکوب، پله پله تا ملاقات خدا}.

غه زه لی حه فنا و سییه م:

به حری موزاریعی هه شتی نه خه بی مه کفوفی مه قسور

(مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات)

۱- بحریست بحر عشق که هیچش کناره نیست

آنجا جز آن که جان بسپارند چاره نیست

به هریست به هری ئیشق که هیچش کیناره نیست، ئانجا جوز ئان که جان بسپارند چاره نیست.

ده ریایه که ده ریای عه شق که کۆتایی نییه و له ویدا جگه له وه ی که ریباران گیان بسپین چاره ی دیکه نییه.

بحر: ده ریای کناره: که نار، کۆتایی آنجا: له ویدا

جز آن که: جگه له وه ی که جان: گیان بسپارند: بسپین، بدهن له نیتوان (ریگه ی عه شق و ده ریای عه شق) دا ته بله قم و وه ستاوم و نازام کامیان هه لیژیرم بۆ سهره تای غه زه له که هه رچه نده هه موو نوسخه ره سن و دیرینه بهرده سته کان جگه له (د.

هروی و محمد حمید طباطبایی - کورترکراوه که ی مج نوسراوه، به لام مج نییه و ده کری مح بیته (راهیست راه عشق) نوسراوه، به لام به نده ی نه زان دلم به ره و لای تهو ده ریا بی که نار ه ی عه شق ده چیت (بحریست بحر عشق) من لیته دا زانستی خۆم نافرۆشم، به لام دلم پیم ده لی ده ریای عه شق بی که نار نه وه که ریگه ی عه شق، دیسانه وه ده ریا پیتشینه ی لای (عطار و سعدی و عبید و نعمت الله) هیه {بروانه: فریدون میرزای تیموری، ل ۱۴۴} به هه رحال دلی نه فام و شهیدای بهنده ناوا ده لی.

ریگه ده کری نامازه بیته بهو سه فهره کورته ی مروّف که له روح و مه عشوق داده بریت و له نیتو بهندی جه سته دا ریگه ی ته مه ن ته ی ده کات و هه میشه چاوی گیانی له عه شقی حه قه به لام ته م ریگه یه کۆتایی هیه - هه رچه نده له بهرچاوی ریباران بی کۆتا دیتته بهرچاوا - ته م ده رپرینه که متر لای خواجه بهرچاوه ده که وی، به لام (ده ریای عه شق) ده ریای ترسناکی عه شق که سهره نجام ده بی گیان بسپین و ببینه قوربانی له یه که مین غه زه لی خواجه دا هاتوه (شهوی تاریک و ترسی شه پۆل و گه رداوی ناوا ترسناک، حالی ئیمه له کوئی ده زانن بارسوکی که نار ه کان) گه ر

له غهزه لی یه که مدا بارسوکه کانی که نار که ناریک هه بوون یا خود که ناریک هه بوو ئیدی لیره دا و له نیو قولایی دریا ی عه شقدا که ناریک بوونی نه ماوه، عاشق نه و نده نغزوی دریا ی عه شق بووه نومیدی که نار نه ماوه.

به هه ر حال عه شق چیه: شوق و تاسه ی له راده به در و مهیلی زور بۆ شتیک، که سیک... عه شقه، عه شق ناگریکه له دلدا کلپه ده ستینی، دریا یه کی به لا و شیتی خودایی و هه ستانه وه ی دل به بۆ مه عشوق به بی نیوان و واسیته. عه شق گرنگترین بنه مای ته ریه ته و هم مه قامه ته نیا کامله کان درکی ده کهن، گوتراوه، نه گهر که وتیه داوی عه شقه وه هه ولی رزگار بوون مه ده نه گهر کوزرای ده ستی عه شقی هه ولی تۆله سه نده وه مه ده، چونکه عه شق ناگریکی سووتینه ر و دریا یه کی بی کۆتاییه {سجادی}. عه شق به مه جازی و حه قیقی دابه شکاروه عه شقی مه جازی نارزه زوی که یشتن و په یوه ندیبه و سووتینه ری دل، به لام عه شقی حه قیقی ئولفه تی خودایی و ئیلهامی تاسه ی حه قه، عه شقی حه قیقی، عه شقی که یشتنه به مه عشوقی حه ق، که زاتی خودایه.

هم عه شقه ی عارفه کان، که تا راده یه که هیمنی و ئارامی به خووه ده بینی جیاوازه له عه شقی حافز که له زورینه ی حاله ته کاند ترس و مهینه ته ده هیئی، هه ر بۆیه جارو بار سیماکانی عه شقی مه جازی تیدا درده که وه و دک تۆران و ره قیب و کۆتایی و ترس و... هتد، نه مه ش یه که یکه له جوانیبه کانی شیعری حافز، هه رچی عه شقی حافزه به یه که دیری (د. سروش) لیکده درتیه وه که: "حافز پی خسته ناو ناو، به لام سه ری له ناگره وه دره ینا" عه شقی حافز ناگریکی سووتینه ر، دریا یه کی بی نامان و بی که نار بوو، هه ربۆیه لیره شدا ده لی: دریا ی عه شق دریا یه که که هه رگیز که ناری نیبه و له و دریا یه دا جگه له مردن و گیانفیدا کردن هیچ چاره یه کی دیکه نیبه، هم گیان سپاردنه دیسانه وه کۆتایی نه و عه شقه عیرفانیبه مان بۆ روونده کاته وه که به لی له دریا ی عه شقی ئیلاهییدا جگه له مه رگ و گیانبه ختکردن هیچ دیکه به ته واوی و به یه که جاری ناتگه یه نیته مه عشوق هه رچه نده هه ولی ته واوی عارفه کان له هه موو سه رده مه کاند نه و هه بوو که پیش مه رگ به مه عشوقی حه ق بگهن، به لام هه بیهات هه رگیز به ته واوی هم دیداره نایه ته دی تا ئیمه به ند و زیندان کراوی جهسته بین هه روه که خواجه حافز له جیگایه کی دیکه دا ده لی:

حجاب چهرهء جان می شود غبار تنم یا خود
چگونه طوف کنم در فضای عالم قدس که در سراچهء ترکیب نخته بند تنم

ئیمه ته اووه کو له م مالۆچکه یه ی بوون و جهسته دا بین به که ناره کانی دریا ی عه شق (مه عشوقی حه ق) ناگه بین و چاره ته نیا گیان فیدا کردنه.

۲- هرگه که دل به عشق دهی خوش دمی بود

در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست

هه رگه که دل به ئیشق دهی خوش دهی بووه، در کاری خه یه هاجه تی هیچ ئیستیخاره نیست.

هه ر کاتی دل به عه شق بسپی ری ساتیکی خو شه (موباره که)، له کاری خیردا پیویستی به هیچ ئیستیخاره یه که نیبه.

هرگه: هه ر کاتی دهی: بدهیت، بسپی ری

کارخیر: کاری خیر، هه ر کاریکی خیر، به لام له کوردیدا واتای هم در برینه کورتکراوه ته وه له (ژنه یان) دا و کاری خیر واته ژنه یان حاجت: پیویستی

استخاره: داوی خیر کردن له هه ر شتیکدا، چاکترین داوا کردن له هه ر کارو باریکدا، ئیستیخاره له سه رته ی ئیسلامدا نو یژ یا نزا و دوعای ئیستیخاره بووه له پیشکردنی هه ر کاریکدا ده خو یترار کاره کان ته سلیم به خودا ده کرا، پیم وایه ئیستیخاره ی حافزیش جوړیک بیت له م دوعا خو یندنه، به لام له کولتووری شیعه گه ری ئیرانیدا - هه لبه ت تازه تره له سه رده می حافز - ئیستیخاره جوړیکی دیکه یه و شیوه ی فالگرتنه وه ی هه یه به قورنان واته قورنان ده کرتیه وه و یه که م نایه تی لاپه ره ی راستی قورنانه کراوه که په یوه ده کری، یا خود به ته سبیح و شتی دیکه که زیاتر له فال دچی تا دوعا و ته سلیم بوون، هم جوره فالگرتنه وه یه به قورنان له نیو سونیبه کاند باونیبه و ده کری هم وشه یه لای حافز به مانای زمانی به کارهاتبی، دووریش نیبه له ژیر کاریگه ری کولتووری ئیرانیدا به و واتایه ی دیکه هاتبی، به لام لیره دا به ته واوی واتای زمانی ره چاو کراوه {بۆ زانیاری زیاتر بروانه: خرماشاهی، ج ۱، ل ۳۷۰ - ۳۷۸}.

له بهیتی یه که مدا خواجه باسی له حه قیه تی دریا یا ریگه ی عه شق کرد، لیره دا مهیل و نارزه زوی خو ی بۆ چونه نیو نه و دریا ترسناکه ده خاته روو، ته نانه ت نه و ساتانه ی نیو دریا به ساتی خو ش و موباره که دادنه ی، هه ربۆیه دره ننگ کردن و وه ستان به شیوا نازانی، ته نانه ت ده گاته نه و راده یه کی که ئیستیخاره ش به دواکه وتنی بزانی، نه و ده لی: هه ر کاتی دل به عه شق بسپی ری - بکه ویته نیو دریا ی عه شقه وه - کات و ساتیکی خو ش و ته نانه ت پیروزیسه، هم دل سپاردنه

به عشق کاریکی خیر و چاکه‌یه و له کاری خیر و چاکه‌شدا ده‌بی په‌له بکریت و پیویست به نیستیخاره و دوعا کردن ناکات، چونکه دوات ده‌خات.

۳- ما را به منع عقل مترسان و می بیار

کان شحنة در ولایت ما هیچ کاره نیست

ما را به مهنی ته‌قل مه‌ترسان و مه‌ی بیار، کان شپهنه دهر فیلابه‌تی ما هیچ کاره نیست.

نیمه به ریگری عقل مه‌ترسینه و مه‌ی بهینه، که نهو به‌رپرسه له هریمی نیمه‌دا هیچ کاره نییه.

منع عقل: ریگری عقل شحنة: به‌رپرس و پولیس (به واتای نه‌مرۆ) داروغه ولایت: هریم، ولات، نیشتمان هیچ کاره نیست: هیچ له‌ده‌ست نایه، هیچ کاره نییه دهری نیم بهینه‌ی دواخستوه و له بهیتی دووه‌می جیا‌کردوه‌ته‌وه له بهیتی چواره‌مدا داینسوه به‌مه‌ش ماناکه‌ی دابریوه له بهیتی دووه‌م و ریگری عقلی بو مه‌ینوشی به‌کارده‌هینی و ده‌لی: مه‌ی بهینه و نیمه به‌وه مه‌ترسینه که عقل مه‌ی قه‌ده‌غه کردوه، چونکه له هریمی نیمه‌ی مه‌ینوشان و عاشقاندا پولیس و به‌رپرسی عقل هیچی له ده‌ست نایه‌ت و هیچ کاره نییه.

به‌لام سودی و خرمشاهی په‌یوه‌ندی نیوان ریگری عقل و عشقیان باس‌کردوه که له نیشتمانی عشقدا به‌رپرسی عقل هیچی له‌ده‌ست نایه‌ت. نه‌م واتایه دروستتر دیتسه به‌رچاو خواجه ده‌لی: نیمه به ریگری عقل مه‌ترسینه و به‌زومی عشق به‌رپاکه، چونکه له نیشتمانی عشقدا عقل زه‌بون و بی‌توانایه و هیچی له ده‌ست نایه‌ت، ماناکه له‌مه‌ش قول‌تره.

(عقل)ی که‌م و کورت و نو‌قسان ته‌نانه‌ت له ویلابه‌ته به‌رته‌سکه‌که‌ی خوشیدا ده‌سه‌لاتی ته‌واوی نییه چ‌جای نه‌وه‌ی دم له ده‌سه‌لاتی هریمی عشق بکوتی (د. دینانی) له (دفتر عقل و آیت عشق)دا به دریتی له‌م په‌یوه‌ندییه ده‌دویت، وه‌ک گوتمان ناوی کتیبه‌که له به‌یتیکی خواجه حافظ وهر‌گراوه به‌هرحال لای عارفه‌کان عقل زور به‌بی ده‌سه‌لات سه‌یرده‌کری (ابو‌الحسین نوری) سه‌باره‌ت به بیتوانایی عقل له مه‌سه‌له خوداییه‌کاندا نو‌سیویه‌تی: "کاتیک خودای گه‌وره عقلی دروست‌کرد پیی گوت من کیم؟ عقل له به‌رام‌بهر پرسیاره‌که‌دا بی‌ده‌نگ بوو... " { دینانی، دفتر عقل و آیت عشق، [۲۷] }

هر نه‌م بی‌ده‌سه‌لاتییه‌ی عقله له ناست مه‌سه‌له نادیاره‌کانی عیرفاندا که عارفه‌کانی هانداره له هریمه‌که‌ی خویناندا ده‌سه‌لات له عقل بسه‌ننه‌وه، چونکه عقل له سنووری هه‌سته‌کان دهرناچیت و هر نه‌م بی‌ده‌سه‌لاتییه‌ی عقله که (باسکال) ده‌لی: (دل به‌لگه‌ی وای هه‌یه که عقل لیان بی‌خه‌به‌ره) { خرمشاهی، ج ۱، ۶۹۱ }
هه‌ل‌به‌ت پیویسته نه‌وه‌ش بگوتری که نه‌م عقله جیا‌وازه له عقلی گشتی که هه‌ندی جار به‌گیانیش ناوزه‌د ده‌کریت و لای عارفه‌کان په‌سه‌ندکراوه.

خواجه‌ی عارف یاخود دلی عارفانه‌ی خواجه دل‌نیا‌یه که له‌م هریمه‌ی عیرفان و عشقی نه‌زه‌لیدا عقلی تازه و گیروده‌ی کات و شوین هیچی له ده‌ست‌نایه‌ت، بویه ده‌لی: مه‌ی بهینه و به‌زومی عشق به‌رپاکه و به ریگری عقل له و به‌زم و ره‌قسه‌ی عشقه مه‌مان ترسینه (واته عقل بل‌ی که نه‌مه ری‌تی ناچیت و شتییه) چونکه نه‌و حاکمه یان نه‌و پولیسی عقله له هریمی عشقدا هیچ ده‌سه‌لاتیکی نییه و ته‌نانه‌ت هیچ کاره‌ش نییه.

۴- فرصت شمر طریقه‌ء رندی که این نشان

چون راه گنج بر همه کس آشکاره نیست

فوسه‌ت شومور ته‌ریقه‌یی رندی که این نشان، چون راهی گنج به‌ر هه‌مه‌که‌س ناشکاره نیست.

رینگه و ریچکه‌ی رندی به فرسه‌ت بزانه، چونکه نیشانه‌ی نه‌م ریگه‌یه وه‌ک ریگه‌ی گه‌نج لای هه‌مو که‌س ناشکارا نییه.

فرصت شمر: به فرسه‌ت دانه قه‌ل‌م، به غه‌نیمه‌ت و ده‌سکه‌وت زانین

نشان: نیشانه، هیما گنج: گه‌نج و جه‌وه‌ر آشکار: روون، ناشکارا

طریقه‌ء رندی: ته‌ریقه‌تی رندی، ریچکه‌ی رندی

له غه‌زه‌له‌کانی پیتشودا که‌میک له رهند و رندی دوا‌بین که بریتییه له نازاد‌بون له به‌ند و قه‌یدی کومه‌لگه و دوورویی و درزکانی، ده‌کری نه‌مه مانایه‌کی گشتی و سه‌ره‌تایی رهند و رندی بیت، لای حافظ و شاعیرانی دیکه‌ی نه‌و سه‌رده‌مانه‌ی شیعیری فارسی، (د. خرمشاهی) چه‌ندین سیمای رهند و رندی لای خواجه دیاری کردوه که لی‌ره‌دا به پیویستی ده‌زائم گرن‌گترینیان ده‌ست‌نیشان بکه‌ین:

رهند و رندی پله‌ویاپه‌یه‌کی هیئده به‌رزی پیدراوه که نه‌گهر (ولی الله) نه‌بن نریک ده‌بنه‌وه له‌و پله‌یه، رهند که‌سایه‌تیه‌که‌که له رو‌وخساردا دژیه‌ک و (متناقض) و له ناخدا هه‌ماهه‌نگ و

(متعادل)ه، له کاتیکدا رهند و رهندي و رندان له ديوانی حافظدا زياد له ههشتا جار به کارهاتوه هم سيمایانه پيډراوه:

ا- رهندي چاره نووس و قيسمه تي نه زه ليه و مروژ به ويست و ناره زووی خوی هه لئى نابژيری.

ب- رهند ته هل و نه ربایى خوښى و شاديه.

پ- رهند له بهرامبهر زاهيد و زوهد دايه و جياوازه له زاهدان.

ت- رهند و رهندي دوژمنى دووروی و فريوکاری و رياه.

ج- رندان بهر ژه رهندي خوازين و قه له ندرن و زورشت ليکناده نوه پيش نه خام دانيان.

چ- رندان ناو و ناويانگ رته ده کهنه و مه لامه تين، واته ده کرى کارى بکهن بيته مايه ی

سهره نشتر دنيان تا توشى ناويانگ و دووروی نه بن.

ح- رندان عاشقن.

خ- له رووخساردا گه دايانه هه لسوکهوت ده کهن و داواکرى پله و پايه نين، به لام له ناخدا

پله و مه قاميکى بهرز و ههست به شانازيان هه يه.

د- رندان ته هل و نه ربایى داوا و نزا و پارانه ون... {خرم شاهی، ج ۱، ل ۴۰۶- ۴۱۳}

که واته ته ريقه و ريچکه ی رهندي هه مو هم سيمایا و تاييه تيانه ی هه يه و هه ر ته مه شه که خواجه حافظ به گنج و گه وهه رى ده زانئى و به ده سکه وتى ده ژميرو و پيى وايه وه ک چزن هه مو که س ريگه ی گه وهه ر نازانئى هه رواش نيشانه ی هم ريگه ی رهندييه لای هه مو که س ناشکرانيه، بويه به وانه ی هم ريگه یان دوزيوه ته وه ده لئى: به غه نيمهت و ده سکه وتى بزانه و له کيسى مه ده.

۵- او را به چشم پاک توان دید چون هلال

هر دیده جای جلوه آن ماه پاره نيست

نو را به چه شمی پاک ته فان دید چون هلال، هه ر دیده جای جيلشه یى نان ماهپاره نيست.

تهو وه ک مانگی يه کشه وه به چاوی پاک ده توارئى ببينرئى، هه ر چاويک جينگه ی جيلوه ی تهو مانگ ناسايه نييه.

توان دید: ده توارئى ببينرئى هلال: مانگی يه ک شه وه، که وانه یی

ماهپاره: مانگ ناسا، ياری جوان

ببينی (هلال) له سه ره تاي مانگی عه ره بيدا پيويستی به چاوی پاک هه يه، يا خود وه ک تهو نه فسانه نايينيه پيويستی به پاکى و نزا خويندن هه يه ته گه رنا نابينرئى. خواجه (مه عشوق) ی

به مانگی يه کشه وه داناوه که به ناسانى نابينرئى و پيويستی به چاوی پاک (پاکى و نزا خويندن) هه يه وه ک مانگی يه کشه وه ی جه زن که ناپاکه کان ناتوانن ببينن هه ر چاويک جينگه ی جيلوه ی ياری جوان نييه و هه مو چاوی ناتوانئى ببينئى.

ته مه ی سه ره وه واتاي زمانى به يته که يه به لام نايي خواجه مه به ستى له (تهو) (پاک) چييه.

گه ر (تهو) خودا و مه عشوقى نه زه لى و ته به دى عارفه کان بيت تهوا ببينه که (به هيتانى چاو و دیده) ده که ويته دواروژ چونکه ببين له دونيادا واقيع نه بووه و له چاکترين گوماندا تصور و وينا کردنيکى زهينى تاکه که سييه.

بينگومان له دواروژيشدا هه مو مروژه کان تواناي ببينئى تهو (خودا) يه يان نييه چونکه خودا له دواروژدا په رده له سه روى خوی ته نيا بؤ باوه رداران لاده دا، وه ک ده فه رموى (وجه يومئذ ناضرة الى ربها ناظرة) {القيامة/ ۲۲} و هه رگيز هم په رده يه له سه ر چاوی بئى باوه ران لانادري و خودا نابينن (کلا انهم عن ربهم يومئذ محجوبون) {المطففين/ ۱۵} به م پييه بيت (پاکى) باوه ردارى و داويناپاکييه و ده بيته مايه ی ببينئى خودا له دواروژدا له ويش (تهو) له هه مو چاويکدا جيلوه ناکات و ته نيا چاوانئى پاکان جينگه ی جيلوه ی (تهو) مه جوويه جوانه مانگ ناساييه.

۶- از چشم خود بپرس که ما را که می کشد

جانا گناه طالع و جرم ستاره نيست

ته ز چه شمی خود بپرس که ما را که می کوشه د، جانا گوناهاى تاليد و جورمى ستاره نيست.

له چاوی خوژت بپرسه که کئى نييمه ده کوژئى، گيانه گوناهاى به خت و تاوانئى نه ستيره نييه.

بپرس: بپرسه مى کشد: ده کوژئى طالع: به خت و ثيقبال

جرم: تاوان ستاره: نه ستيره

خواجه پيى وايه چاوانئى ياره که ده بيته مايه ی گرفتار کردنى نييمه و کوشتمان (به واتاي ته ده بيانسه ی) و هه ر چيمان به سه ردى له سايه ی ته وه وه به سه رمان دئى نه وه ک به خت و نه ستيره گه رى له چاره ی نييمه ی نوسى بيت. ده کرى هه ريه که له ميسراعه کان توختر بکه ينه وه، بؤ نمونه گه ر بمانه روى زياتر له زالمى چاوانئى يار بدويين و گوناهاى سه ر به خت و نه ستيره کانيش بخه ينه سه ر نه ستوى چاوانئى يار. به لام به نده وای بؤ ده چم جه خت کرده وه له سه ر ماناي ميسراعى دوهم زياتر له ماناي قوولئى حافظ نزیکمان ده خاته وه چونکه خواجه زور به توندی دژ به کاریگه رى نه ستيره و نه ستيره گه رى له چاره نوسى مروژفدا ده وه ستيته وه، لي ره شدا ده لئى:

گیانه نهی دؤست له چاوانی خۆت پیرسه که نیمه گرفتاری کیین، بهخت و نهستییره هیچ کاریگه‌ریه‌کیان نییه و توانای شه‌ویان نییه که له چاره‌نوسی مرۆفدا رۆل بگێرن ده‌کری (دؤست/جانان) هه‌مان شه‌و ده‌سه‌لاتداره به‌خشنده‌یه بیست که چاره‌نوسی هه‌مومانی به‌ده‌سته‌وه‌یه.

خۆ ده‌کری به‌م واتا ساده‌یه‌ش رازی نه‌بین و واتای عیرفانی (چشم) که (بصیرت و تجلی جمال)ه، له‌به‌رچاوبه‌گه‌ری و قوولتر به‌یته‌که رافه بکه‌یین.

۷- نگرخت در تو گریهء حافظ به هیچ رو

حیران آن دلم که کم از سنگ خاره نیست

نه گرفت دهر تو گریه‌ی حافظ به هیچ رو، هه‌یرانی ئان دلم که کم نه‌ز سه‌نگی خاره نیست.

به هیچ شیوه‌یه‌ک گریانی حافظ کاری له تو نه‌کرد، سه‌رم له‌و دله سوپماوه که هیچی که‌متر نییه له به‌ردی خارا.

نگرفت در تو: کاریگه‌ری له تو نه‌کرد، توئی نه‌گرت (ئه‌م ده‌رپینه له کوردیشدا به‌کاردیت، هه‌ر چه‌نده له کوردیدا زیاتر بو‌حاله‌تی سلبی به‌کاردی، بو‌نمونه ده‌گوتری خوی من بتگری، خوی من گرتی، .....)

به هیچ رو: به هیچ شیوه‌یه‌ک حیران: سه‌رسوپماو، حیران
سنگ خارا: سه‌نگی خارا، به‌ردی خارا که به‌ردیکی ره‌شی ره‌قه

به یار ده‌لی: حافظ زۆر گریا، به‌لام به هیچ شیوه‌یه‌ک کاریگه‌ری له تو نه‌کرد و دلت نه‌رم نه‌بوو، هه‌ر بۆیه سه‌رم سوپماوه له دلی تو که له ره‌قیدا هیچی که‌متر نییه له به‌ردی خارا و وه‌ک شه‌و سه‌خت و ره‌قه، بۆیه به‌گریانی حافظ نه‌رم نابۆ.

غزه‌لی حه‌فتا و چواره‌م:

به‌حری ره‌مه‌لی هه‌شتی مه‌خبوونی مه‌قسور

(فاعلاتن فعلاتن فعلات)

۱- روشن از پرتو رویت نظری نیست که نیست

منّت خاک درت بر بصری نیست که نیست

رۆشن نه‌ز په‌رتوئی رویت نه‌زه‌ری نیست که نیست، مننه‌تی خاکی ده‌ره‌ت به‌ر به‌سه‌ری نیست که نیست.

سه‌یرکردنیک (چاویک) نییه که له رووناکی پرتوه (تیشک)ی رووخسارته‌وه رۆشن نه‌بوویته‌وه و چاویکیش نییه که مننه‌تی خاکی به‌رده‌رگای توئی به‌سه‌ره‌وه نه‌بیست.

روشن: رۆشن، رووناکی نظر: سه‌یرکردن، چاو

درت: ده‌رگات بصر: چاو

تۆ رووناکی به‌خشی روانین و چاوه‌کانی و خاکی به‌رده‌رگاشت به‌هیژکه‌ری دیده‌کانه و هه‌موو رووناکی چاوه‌کان مننه‌ت باری خاکی به‌رده‌رگای تۆن.

گه‌ر له به‌یت و غه‌زه‌له‌کانی پیتشودا گه‌رد و توژی به‌رده‌رگای یار سوومه‌ی چاوی عاشق بوویت، ئیستا سوومه‌ی چاوی هه‌مووانه و نه‌بیته‌ مایه‌ی به‌هیژکردنی و هه‌مووان له ژیر مننه‌تی شه‌و گه‌رد و توژه توتیا‌ناسایه‌دان و چاوان یا سه‌یرکردنه‌کانیش هه‌موویان له تیشک و په‌رته‌وی رووخساری (تۆ)ه‌وه رووناکی وه‌رده‌گرن. بینگومان شه‌و (تۆ) یه‌ ده‌بی رازینه‌ری گشت مه‌خلوقات بیست که له جوانترین شیوه خولقاندویه‌تی و له پرتوه‌ی حوسن و رووناکی خۆی به‌شی داون. هه‌رچه‌نده (خاکی به‌رده‌رگات) به‌ره‌و شوینیکی زه‌مینیمان ده‌بات، به‌لام (تۆ) ی به‌یستی دووه‌م، به‌ته‌واوی شه‌م گومانه‌مان ده‌ره‌وینیته‌وه.

۲- ناظر روی تو صاحب نظرانند آری

سرّ گیسوی تو در هیچ سری نیست که نیست

نازری روی تو ساهیب نه‌زه‌رانه‌ند ناری، سیری گیسوی تو دهر هیچ سه‌ری نیست که نیست.

ته‌نیا (عارفانی خاوه‌ن نه‌زه‌ر) سه‌یرکه‌ری رووی تۆن شه‌ری، نه‌یینی و رازی پرچی تۆ له هه‌موو سه‌ریکدا هه‌یه.

ناظر: سه‌یرکه‌ر، ته‌ماشاکه‌ر صاحب نظر: خاوه‌ن دیده‌کان، عارفه‌کان

سر: نهیښی، راز

گیسو: پرچ

ته کړی پیرسین بوجی به جه ختکردنه ووهه (ته ری) ته نیا عارف (صاحب نظر) هکان ته ماشاکه ری رووخساری یارن و که سی دیکه هم پله و مه قامه ی پی نادریت !.

لیږه دایه ناچار ددین راقه و شرؤقه ی عیرفانی به یته که ده ست پی بکه یین، چونکه یاری عیرفانی له هم مو چاویکدا جیلوه ناکات و پله و مه قام پیویسته تا بگه یینه پله ی (ناظر) ی که رهنکه به م ناووه، مه قامیکه ته ریه ته نه بی.

دیسانه وه پیویسته جیاوازی نیوان (ته ماشاکه ر) و (بینهر) بجه یینه رو، چونکه مه رج نییه ته ماشاکه ر بینهر بیت، به لگو پله یه کی پیش بینینه که رهنکه هرگیز (بینین) یش روونه دات، هر وه ک چۆن له نیوان (روانین) و (بینین) دا جیاوازی هه بوو بینینی خودا له دونیادا کاریکی مه حالئ دووره، چونکه هرگیز نه زه لی نایه ته نیو (زمکانی) یه وه هرچه نده عارفه کان له و بروایه دان ده کړی رویدات، به لآم رووی نه داوه، به لآم (ناظر) و (نظر) ناسایه، هرچه نده به (رویت قلبی) و... هتد ته نویل کراوه.

به هر حال هر چنده نه و که سانه ی که گه یشتونه ته پله ی (ناظر) به پرووی مه عشوق (که مانای رووه رگیږانه له گشت مه خلوقات و رووکرده خودا و به نومیدی ره سمه ت و لوتفی نه و ژیانیش ده گه به نیټ) ته نیا صاحب نزه ر و دیده کانن و بریتین له نه ولیا و عارفه گه وره کان، به لآم هر که سیک بگری مه سه له ی نه یینی و رازی گیسوی یاری (که له زاراوه ی عیرفانیدا به نه یینیبه خوداییه کان و خهلق لیکنده درټه وه) له سه ریدا هه یه، هه ولئ کرده وه ی نه و گریبه ده دات. به قسه ی د. هروی (هر که سی ریژه یه ک ناماده گی ته یکردنی قوناغه کانی عیرفانی تیدایه) {ج ۱، ل ۳۳۰}، به لآم له راستیدا هه ول و هزی کرده وه ی نه یینی یه خوداییه کان که له هه مو سه ریکدا هه یه هینده واتسای (فضولی) ده گه یه نی و واتسای ناماده یی ته یکردنی قوناغه کانی عیرفان ناگه یه نی، چونکه عیرفان به (فضولی) ده ست پی ناکات، هرچه نده خواجه نه مه نالټ.

۳- اشک غمّاز من ار سرخ برآمد چه عجب

خجل از کرده خود پرده دری نیست که نیست

ته شکی غه مازی من نه سرخ به رامه د چه نه جبه، خه جهل نه ز که رده یی خود په رده ده ری نیست که نیست.

فرمیسیکی دوو زمانی من نه گه ر به سوری له چارم رژا هیچ جیگه ی سه رسورمان نییه، چونکه هیچ دوزمانیک نییه شهرم له کرده وه ی خۆی نه کاته وه.

غمّاز: قسه هه لبه ست، قسه هیته ر و قسه به ر به مه به سستی تیکندانی نیوانی دوو که س،

دوزمان، دهم شپ و نه یینی بلاوکه رده وه

لای خواجه پاراستنی رازی عیرفانی و نه یینی په یوه ندی عاشقانه ی عاشق و مه عشوق یه کی که له گرننگترین سیماکانی عاشق و زور دا کوکی لیږه کات، به لآم نیستا فرمیسیکی چاوانی که به ده مشری یان دوزمانی خۆی هم نه یینی و رازه بلاوکه کاته وه و له جیهان ده گه یه نی که خواجه عاشقه و من گواهی نه و حاله ته م. هه ربویه هم فرمیسیکه ده مشری من نیستا سووره له گه راوه و خوینین بووه سه رسور هیته ر نییه، چونکه له شه رمدا سووره له گه راوه (بیگومان له شهرمی نه وه ی که دوزمانی کرده و راز و نه یینی خواجه ی بلاوکه دووه ته وه) نه مه ش جیگه ی سه رسورمان نییه، چونکه هه رکه سی نه مه کاری بیت شه رمه زاری چاوه ریی ده کات و شهرم له پیشه که ی خۆی ده کاته وه - کاتی ناشکراده بیت -.

۴- تا به دامن ننشیند ز نسیمت گردی

سیل خیز از نظرم رهگذری نیست که نیست

تا به دامن نه نشینه د ز نه سیمه ت گه ری، سه یل خیز نه ز نه زهره م ره هگوزه ری نیست که نیست.

تا له نه نجامی هه لکردنی شه ماله وه گه ردیک له داوینت نه نیشی، ریگه یه ک نییه که له نه شکی چاوانم لافاوی لی هه لنه ساییت.

دامن: داوینتی کراس نشیند: نه نیشیت کرد: گه رد، ته پ و تو ز سیل: لافاو سیل خیز: شوینی که لافاوی لی هه سستی نظر: چاو

خوشه ویستی و عه شقی بو یار وای لی ده کات که ته واری ریگه کانی هاتووچوی مه عشوق به نه شکی چاری وه لافاو بشواته وه و ناوپرژین بکات، تاوه کو دامه نی یار به ته پ و تو ز پیس نه بیت.

۵- تا دم از شام سرزلف تو هر جا نزن

با صبا گفت و شنیدم سحری نیست که نیست

تا دهم نه ز شامی سه ری زولفی تو هه رجا نه زه نه د، با سه با گو فت وشه نیده م سه هه ری نیست که نیست.

تاوه کو له باردی تاریکی پرچته وه له هه ر شوینی قسه نه کات، به یانی نییه له گه ل سه بادا قسه و باسم نه بی.

دم نزن: قسه نه کات شام: شه و

شام سرزلف: تاریکی پرچ، نهیئی پرچ، رهشایی پرچ هرجا: ههر شوینی، ههمو شوینی.

گفت و شنید: گفتوگو، قسه و باس، جهروبه‌حس، ههرا سحر: سه‌حهر مه‌سه‌له‌ی بلاوکردنه‌وی رازی پرچی یار له‌لایهن سه‌باوه مه‌سه‌له‌یه‌کی به‌ربلاوی شه‌ده‌بیاتی عیرفانی و عاشقانه‌ی شیرینییه. لیره‌شدا خواجه وه‌ک ههمو جاریک قسه‌ویاس و ته‌نانه‌ت تورده‌بوون و شه‌ره‌کانی له‌گه‌ل سه‌بادا دووباره ده‌کاته‌وه، زورساده و ساکار و به‌بی هیچ تازه‌کاریه‌ک ده‌لی: بۆ نه‌وه‌ی سه‌با نه‌یئییه‌کانی پرچی تو له ههمو شوینی بلاونه‌کاته‌وه و قسه‌یان له‌باره‌وه نه‌کات، سه‌حهر و به‌یانیان زوو نییه که قسه‌ویاس و ههرا و گفتومان نه‌بی.

۶- من ازین طالع شوریده به رنجم ورنه

بهرمند از سرکویت دگری نیست که نیست

مهن ته‌زین تالیئی شوریده به ره‌نجم و قهر نی، به‌هه‌مه‌ند ته‌ز سه‌ری کویه‌ت دیگه‌ری نیست که نیست.

من له‌م به‌خته په‌ریشانه‌ی خۆمه‌وه له زه‌جه‌تدام، نه‌گه‌رنا که‌سی‌کی دیکه نییه که له سه‌رکۆلانی تو‌دا شتی‌کی ده‌ستگیر نه‌بووی.

طالع: به‌خت، بوورج، له نه‌ستیره‌گه‌ریدا مانگی له‌دایکبوون به بوورج و تالع ده‌دریته قه‌له‌م، که گوايه کاریگه‌ری له چاره‌نووسی نه‌وه‌که‌سه‌دا ده‌بیئت، زورجار له حافظدا ههر به واتای شوریده: په‌ریشان، په‌شپو، به‌د

به رنجم: له زه‌جه‌تدام، یاخود واتای (دلشکاو و عاجز) ده‌گه‌یه‌نی

ورنه: نه‌گه‌ر نا دگر: که‌سی‌کی دیکه

زورجار خواجه نه‌ستیره‌گه‌ری رته‌ده‌کاته‌وه هه‌ریو‌یه (به‌خت) لیره‌دا له‌گه‌ل قه‌له‌مه‌که‌ی قه‌ده‌ردا یه‌کده‌گریته‌وه که چاره‌نووسی مرۆقی پی‌نووسراوه، خواجه ده‌لی: من له نه‌نجامی به‌ختی په‌شپوی خۆمه‌وه‌یه له نه‌نجامی قه‌له‌می قه‌ده‌ری خۆمه‌وه‌یه که له عه‌زاب و ره‌نجم‌دام، یاخود من له به‌ختی خۆم عاجزم که نه‌مستوانیوه له سه‌رکۆلانی تو‌دا، له میه‌ره‌بانی و لوتفه به‌رده‌وامه‌کانی تو به‌هه‌مه‌ندیم، نه‌گه‌رنا ههمووان که‌م و زور به‌هه‌مه‌ندبوون، واته لوتفی تو به‌رده‌وامه و بۆ ههمووانه، من له به‌دبه‌ختی خۆمه‌وه به‌هه‌مه‌ند نه‌بووم لی.

۷- از حیای لب شیرین تو ای چشمهء نوش

غرق آب و عرق اکنون شکری نیست که نیست

ته‌ز هه‌یای له‌بی شیرینی تو ته‌ی چه‌شه‌یی نوش، غه‌رقی ئاب و نه‌ره‌ق نه‌کنون شه‌که‌ری نیست که نیست.

ته‌ی چه‌شه‌ی زولال شه‌کریک نییه که له شه‌رمی لیوی شیرینی تو‌دا غه‌رقی ئاو و عارق نه‌بوویت. از حیا: له شه‌رمدا چشمه: سه‌رچاوه، چه‌شه نوش: زولال، شیرین، نو‌ش غرق آب و عرق: نه‌غۆی ئاو و عاره‌ق، مه‌به‌ست له شه‌رم و ته‌ریق بوونه‌وه‌یه.

ده‌کری (چشمه نوش) ئاوه‌لئاو بیئت بۆ (تو) واته تو که وه‌ک سه‌رچاوه‌ی زولالی یاخود جیساواز بیئت و ناویک بیئت، ده‌کری (شیرین) و (شکر) دو ئاوه‌لئاو بن، یان ناوی دوو مه‌عشوقه‌که‌ی خوسره‌وه په‌رویز بن.

گه‌ر (چشمه نوش) ئاوه‌لئاو بیئت و (شیرین) و (شکر) ئاوه‌لئاو، ته‌وا مانای به‌یته‌که به‌م شیوه‌یه ده‌بیئت:

ته‌ی یار که وه‌ک کانیه‌کی زولالی له شه‌رم و حه‌یای لیوی شیرینی تو‌دا هه‌رچی شه‌که‌ری ئیستا غه‌رقی ئاو و عاره‌ق بووه، واته شه‌کر شه‌رمه‌زار بووه و له شه‌رما عاره‌قی کردۆته‌وه.

گه‌ر (چشمه نوش) ناو بیئت و (شیرین) و (شکر) ناوی دوو مه‌عشوقه‌که‌ی (خوسره‌وه په‌رویز) بن مانای به‌یته‌که پیوستی به‌م شیکردنه‌وه‌یه ده‌بیئت: کاتیک خوسره‌وه په‌رویز (عاشقی یه‌که‌مین شیرینی ته‌رمه‌نی) - هه‌رچه‌نده لای ئیمه هینده‌ی شیرین و فه‌ره‌اد ناوبانگی هه‌یه خوسره‌وه په‌رویز ناوبانگی نییه - ده‌لی له شیرین ره‌نجا، روه‌ی کرده یاریکی دیکه به نیوی (شه‌که‌ری نه‌صفه‌هانی)، به‌لام خوسره‌وه نه‌یتوانی له عه‌شقی شیرین ده‌رچیت و دووباره گه‌رایه‌وه بۆ لای، (چشمه نوش) یش ته‌و کانیه‌یه که جاریک شیرین خۆی تیدا شووش و خوسره‌وه ته‌وی بیینی (هه‌رچه‌نده پرچه زۆره‌که‌ی ببوه حیجایی). به‌م واتایه لیره‌دا له‌گه‌ل ته‌و کانیه‌ی زولاله‌دا ده‌دوی که شیرین خۆی تیدا شووشتوه و ده‌لی: ته‌ی کان ی زولال له تاو لیوی (شیرین) تو (شه‌که‌ری نه‌صفه‌هانی) شه‌رمی کرد و نه‌غۆی عه‌ره‌ق بووه. (بۆ زانیاری زیاتر بره‌وانه: د.ه‌روه‌ی، ج ۱، ل ۳۳۶ - ۳۳۷).

۸- آب چشمم که بر او منت خاک در تست

زیر صد منت او خاک دری نیست که نیست

ئاب چه‌شه‌م که به‌رو مننه‌تی خاکی ده‌ری توست، زیری سه‌د مننه‌تی ئو خاکی ده‌ری نیست که نیست.

ئاوی چاوم که مننه‌تی خاکی به‌رده‌رگای تو‌ی به‌سه‌ره‌وه‌یه، خاکی به‌رده‌رگایه‌ک نییه که له ژیر سه‌د مننه‌تی ته‌ودا نه‌بی.

برو/ ابر او: له سهر نهو تست/تواست: توييه

خواجه له بهيتي يه كه مدا هم موو چاوه كاني له ژير منه تي خاكي بهر ده رگاي ياردا زانيوه، ليړه شدا دووباره ده كاته وه كه فرميسكي چاوم منه تباري خاكي بهر ده رگاي توييه، به لام جگه لهو ده رگا و ناستانه ي تو خاكي ده رگاي ديكه نييه كه له ژير سهد منه تي فرميسكي چاوي مندا نه بي، واته كه فرميسك ده رژم له بهر خاتري توييه يان به پله وپايه ي بهرزي عارفه كان گه يشتوم و نه مهش واي ليكردوم منه تي كه سي ديكه هه لنه گرم جگه له تو، به لكو به پيچه وانه وه ده رگا نييه منه تباري من نه بي.

۹- از وجودم قدری نام و نشان هست که هست

ورنه از ضعف در آنجا اثری نیست که نیست

نه ز قوجودم قه دهری نام و نيشان هست كه هست، قهرنه نه ز زئف دهر ناخا نه سهری نيست كه نيست.

له بوونی من نه وهنده ناو نيشان هه يه كه بتواني بلني هه يه، نه گهر نا هيچ لاوازيه ك نييه كه تيايدا نه بي.

وجود: بوون قدر: نه وهنده، هينده، نه ندازه نام و نشان: ناو نيشان اثر: نيشانه به يته كه باس له لاوازي شاعير ده كات و دان به وهدا دهنی كه: له بوون و وجودی من ته نيا توژيك ناو نيشان ماوه (ههر نه وهنده يه كه ناوم ماوه) نه گهرنا لاوازي و بي هي زي نييه كه تيايدا نه بيته. ده كری نه م به يته نيشانه ي پيري و لاوازي خواجه بگه يه ني - ههر چه نده به نده باوهرم به م جوړه ليكدانه وه يه نييه، چونكه رهنكه نه م شيعره له سهره تاي ته مه ني لاويه وه گوترابي - كی ده زانی؟! كه ی شيعر باس له ته مهن و شته جه سته ييه كان ده كات تا نه م جوړه ليكدانه وه يه ي بو بكریت!

۱۰- شیر در بادیء عشق تو روباه شود

آه ازین راه که در وی خطری نیست که نیست

شير دهر باديه يي ئيشقي تو روباه شه قهد، تاه نه زين راه كه دهر قهي خه تهري نيست كه نيست.

شير له بياباني عه شقي تو دا ده بيته ريوي، واي له م ريگه يه كه تيايدا مه ترسيه ك نييه، كه نييه.

بادیه: بيابان، سهرا روباه: ريوي

خواجه ليړه دا ترسناكي ريگه ي عه شق ده خاته روو، ته نانه ت هينده ترسناكه شيريتي له شير ده سه نيته وه و ده يكا ته ريوي، خواجه ده لي: واي له ريگه و بياباني عه شقي تو كه ههر چي مه ترسي و خه ته ر هه يه تيايه تي، نه و بيابانه ي كه شير ده كاته ريوي.

۱۱- مصلحت نیست که از پرده برون افتد راز

ورنه در مجلس رندان خبری نیست که نیست

مه سله هه ت نيست كه نه ز په رده برون توفته د راز، قهرنه دهر مه جليسي ريندان خه بهري نيست كه نيست.

به رژه وندي و مه سله حه ت نييه كه راز و نه يني له په رده بيته دهر وه، نه گهرنا له كوري رهنداندا خه بهريك نييه، كه نييه.

مصلحت: به رژه وندي برون افتد: بکه ويته دهر وه، دهر كه وي

كوري رندان هم موو هه واليكي تيدايه، كوري رنداني (حافزي) هه موو نه ينيه كاني تيدايه و رندان/ عارفان ناگايان له نه يني هه يه، به لام مه سله حه ت نييه كه نه و نه يني و رازانه باس كرین، هه ربويه رندان بيده نكن، بيده نكي رندان له وه وه نييه كه هيچ نازان، به لكو له وه وه سه رچاوه ده گري كه به چاكي نازان په رده له سه ر نه ينيه كان لابه دن.

۱۲- غیر ازین نکته که حافظ ز تو ناخشنودست

در سراپای وجودت هنری نیست که نیست

غه ير نه زين نو كته كه هافر ز تو ناخوشنوده ست، دهر سه راپاي قوجوده ت هونه ري نيست كه نيست.

جگه له م خاله ي كه حافر ليت نارازييه، له سه راپاي وجودتدا هونه ريك نييه، كه نه بي.

نکته: خال ناخشنود: نارازی

هنر: هونه ر، ليها تن، توانا

يار ته نيا هونه ريكي نييه كه رازيكردي خواجه يه نه گهرنا ههر چي هونه ر و ليها تن هه يه له وجوديدا هه يه، خواجه ش دان به مه دا دهنی كه جگه له م خاله ي كه حافر رازينا كه يه ت ههر چي توانا و هونه ره له وجودتدا هه يه.

غەزەلى حەفتا و پىنچەم:

بەحرى رەمەلى ھەشتى مەخبونى مەقسور

(فاعلاتن فعلاتن فعلات)

۱- حاصل كارگە كون و مكان اين همه نيست

بادە پيش آر كه اسباب جهان اين همه نيست

ھاسىلى كارگەھى كۆن و مەكان ئىن ھەمە نيست، بادە پيش ئار كە ئەسبابى جەھان

ئىن ھەمە نيست.

بەرھەمى (دەسكەوتى) كارگەھى گەردوون و شوئىن ھىچ نىيە، بادە بەيئەنە كە ھۆكارەكانى

ژيان ھىچ نىيە.

حاصل: بەرھەم، دەسكەوت كارگە: كارگە

كون و مكان: جيهان، دنيا و ھەرچى تىدايە

اين همه نيست: ئەم ھەموو نىيە، ھىچ نىيە

پيش آر: بەيئەنە پىشەو، ئامادەكە اسباب: كالا، بەرگ، ھۆكار

خواجه سەبارەت بە بى بەھايى و بى نرخی دنيا ئەدوى و پىيوايە كە ئەگەر جيهان

كارگەھەك بىت بەرھەم و دەستكەوتى ئەو كارگەھە ھىچ نىيە، ھەريۆيە مرۆفە نايىت دلى پى

خۆش بىت و بە ساقى دەلى: بادە و شەراب بەيئەنە كە ھۆكارەكانى ژيان، جوانى و كالاكانى

ژيانى دنيا ھىچ نىيە، بىنگومان بادەش عەشقە، كەواتە خواجه دنيا رەتدە كاتەوہ و بە بى

بەھاي دەزانى لە بەرامبەر ئەردا عەشق (بادە) بە بەھادار دەداتە قەلەم.

۲- از دل و جان شرف صحبت جانان غرض است

ھەمە آن است وگرنە دل و جان اين همه نيست

ئەز دل و جان شەرەفى سۆھبەتى جانان غەرەزەست، ھەمە ئانەست قەگەرنە دل و جان

ئىن ھەمە نيست.

مەبەست (غرض) لە دل و گيان شەرەفى ھاودەمى خۆشەويستە، ھەمورى بۆ ئەوھيە

ئەگەرنا دل و گيان ھىچ نىيە.

شرف: ريز، گەرەھى، پايە، شەرەف وەك (شەرەفى ھاوريئەتى تۆم پىدراوہ)

صحت: ھاودەمى، ھاوريئەتى، پىكەوہبوون جانان: يار، خۆشەويست، مەعشوق

غرض: مەبەست، غەرەز.

دل و گيانىش گەر شەرەف و ريزى پىكەوہبوون و ھاودەمى خۆشەويست يا مەعشوقى پى

رەوا نەيىرى يا خود مەبەستى نەيىت ھىچ جياوازى لەگەل (كارگەھى كەون و مەكان) و (اسباب

جيهان) دا نىيە و دەيئە شتتىكى دنيايى و بەھاي خۆى لە دەست دەدات، ھەريۆيە دەلى: ئىمە

دل و گيانان بە مەبەستى شەرەف و پايە پىكەوہبوون و ھاودەمى يار (مەعشوقى حەق) پى

بەھادارە ئەگەرنا بە بى ئەمە (واتە بەبى عەشقى مەعشوق) دل و گيان ھىچ نىيە.

واتە: دل و گيان خۆى لە خۆيدا بەھادار نىيە، بەلكو وابەستەبى ئەوان بە مەعشوقەوہ

بەھايان پى دەدات ئەگەرنا بى بەھان.

۳- منت سدره و طوبى ز پى سايه مكش

كە چو خوش بنگرى اى سرو روان اين همه نيست

مننەتى سىدرە فو توبى ز پەى سايە مەكيش، كە چو خوش بنگەرى ئەى سەرڤى رەفان

ئىن ھەمە نيست.

لەبەر سىبەر منەتى درەختى سىدرە و توبا ھەلمەگرە، چونكە (ئەى سەرروى بەژن رىك)

گەر جوان سەير كەيت، ئەوئەندەش نىيە.

سدرە و طوبى: دوو درەختن لە بەھەشتدا (يا لە ئاسماندا) رواون سايە: سىبەر

منت مكش: منەت ھەلمەگرە بنگرى: سەير كەيت

سرو روان: سەرروى بەژن رىك، سەرروى بەژن رىك خودى مەعشوقە و (سدرە و توبى) ش دو

درەختى بەھەشتىن و دەكرى مەبەست لە خودى بەھەشت بىت

ز پى: بۆ، لەبەر

خواجه لىرەدا لە نرخ و بەھاي بەھەشت كەم دەكاتەوہ (ئەو بۆچوونە باوہى كە عارفە

گەرەكان پەيرەوى لىدەكەن)، چونكە باوہريان وايە كە لەزەت و خۆشەيەكانى بەھەشت بۆ

مرۆفە سادە و ئاساييەكانە و عارفەكان بە دواى شتتىكى دىكەدا وىلن، وەك وتە

بەناوبانگەھى رابىعەى عەدەوى كە داواى بەھەشتى لەخودا نەدەكرد بەلكو تەنيا خودى

مەعشوقى دەويست، خواجه بە شىوہەيەكى دىكە دەلى: منەتى سىبەرى درەختەكانى

بەھەشت ھەلمەگرە، چونكە گەر جوان لىكى بدەيتەوہ ھىندە ناهىتى و ئەو ھەمووہ

بەھايەشى نىيە كە باوہردارە بەرژەوہندىخوژەكان باسى دەكەن، بىنگومان ئەمە لە

بەرامبەر (مەشوقى حەق) دا ئاوا بى بەھا دەيىت، ئەوہك خوانەخواستە خواجه بىەوى لە

بەھاي بەھەشت كەم بكاتەوہ، بەلكو دىەوى ھاودەمى مەعشوقى (خاوەن بەھەشت)

بەھادارتر بكات.

۴- دولت آن است که بی خون دل افتد به کنار

ورنه با سعی عمل باغ جنان این همه نیست

دۆلەت ئانەست که بی خون دل ئوفتەد بە کەنار، قەرنە با سەئیی ئەمەل باغی جینان ئین هەمە نیست.

خۆشەختی ئەوێهە که بی رەنج و زەحمەت دەستکەوێت، ئەگەرنا بە هەولێ کار باخی بەهەشت هیچ نییە.

دولت: خۆشەختی، سەرکەوتن خون دل: خوینی دل، مەبەست لەم ئیدیەمە رەنج و زەحمەتکێشانی لەرادەبەدەرە

افتد بە کنار: دەست کەوێت، بێتە دەست
باغ جنان: باخی بەهەشت
سعی عمل: هەولێ کۆشش

خۆشەختی و دەستکەوت ئەوێهە که بەبی رەنج و زەحمەتکێشانی لە رادەبەدەر و خۆرەتاندن دەستکەوێت و بەجۆزیک لە جۆرەکان پێی بەخشن، وەگەرنا بە هەولێ کردار و کۆشش باخی بەهەشت چێژ و تامی نییە، یان هیچ نییە. (سودی) پێیوایە مەبەست لە میسراعی دوویم ئەوێهە که کارکردووە نایتە مایەیی چونە بەهەشت {ج، ل، ۴۷۰} لە راستیدا ئەم رایە هەیه که تەواری کردووی مەرۆق بەهای بەهەشتی نییە، بەلکو خودا بۆ خۆی بەهەشت بە خەلات دەبەخشی، دەکرێ خواجەش هەر ئەمە بلێ که بەکردهوه هیچ کۆناکەینەوه بەهەشت ئەوێهە که خودا بیبەخشی وەک (جەنابی د. سروش) دەلێ: بەهەشت بە بەها (نرخ) نییە، بەلکو بە بەهانەیه. واتە بەکرپن ناکرێ، بەلکو خودا بیانووێهە کی دەوێ تا ببەخشی.

۵- پنج روزی که درین مرحله مهلت داری

خوش بیاسای زمانی که زمان این همه نیست

پەنج روزی که دەرین مەرەهەلە موهەلت داری، خوش بیاسای زەمانی که زەمان ئین هەمە نیست.

لەم قۆناغ و مەنزڵەدا پێنج و دوو رۆژیک مۆلەتت هەیه، سەر دەمێک بە ئارامی و خۆشی بژی، چونکه کاتی ژیان درێژنای.

پنج روزی: پێنج رۆژیک، لە کوردیدا لە بری پێنج رۆژیک، پێنج و دوو رۆژیک دەگوتری، ماوێهە کی کم

مرحله: قۆناغ، مەنزڵگە، ریکردن لە نیوان دوو خالدا قۆناغ دەگوتریت، مەبەست لە دونیایە

مهلت: مۆلەت

بیاسای: ئاسودەبە، ئارامگرە.

زمان این همه نیست: زەمان درێژ نای (تەمەن درێژ نای) یاخود کات بەها و ئەرزشی نییە مەرۆق لە دونیادا خەمی ئەوێهەتی که چەند سال زیاتر تەمەن بگوزەرێتی لە کاتیکیدا که خۆشەختی لە تەمەنی درێژدا نییە، یاخود بەلای کەمی وابەستەیی تەمەنی درێژ نییە، ئێمە گەر هەمیشە لە خەمی تەمەنی بەسەرچوویماندا بین هیندەش که ماوێ ناتوانین خۆشحال بین، هەر یۆیە بیرکردنەوه لە کات و تەمەن هیندە ناهینتی، خواجە لەم جۆرە بۆچوونە دەدوێ، ئەو پێیوایە که ئەو پێنج و دوو رۆژی لەم قۆناغەدا دەیگوزەرێتی بە ئاسودەیی و ئارامی بەسەری بەری و لە بیری تەمەندا نەبی چاکترە، چونکه تەمەن بەشی ئەمە ناکات یاخود هیندە ناهینتی بیری لێی بکەینەوه. ئەو دەلێ: که لەم مەنزڵگەیهی دونیادا پێنج و دوو رۆژیک مۆلەتت هەیه بە خۆشی و ئارامی هزر بژی، چونکه کات هیندە ناهینتی خۆتی بۆ بکوژی و بیر و هزری خۆتی بۆ ئازار بەدەیت.

۶- بر لب بحر فنا منتظریم، ای ساقی

فرصتی دان که ز لب تا به دهان این همه نیست

بەر لەبی بەهری فەنا مونتەزیریم، ئەی ساقی فورسەتی دان که ز لەب تا بە دەهان ئین هەمە نیست.

لەسەر لیوی دەریای فەنا چاوەرپین، ئەی ساقی بە فرسەتی بزانه، چونکه لە لیو تا دەم هیندە نییە.

لب: لیو، لیوار (لیو) لە کوردیدا کەمتر بۆ لیوی دەریا بە کاردی و گۆراو بە کەنار یا لیوار، بەلام لە فارسیدا هەردوو واتاکە دەدات، لیژەدا لەبەر لایەنە رەوانیێژەیه که هەر بە لیو نووسراوێهەوه
فنا: لەناوچون، مەرگ

فرصت: فرسەت، سەرە و نۆرە
دهان: دەم، زار

(فنا) بە مەرگ لیکدراوێهەوه، بەلام دەکرێ واتای عیرفانی (فناء فی الله) مەبەست بێت بەلام باسی لیو نەکراوه، واتە دەکرێ بلێ: ئەی ساقی، ئەی هۆکار و واسیتهی عەشق، من لەسەر لیواری مەقام و پلەیی (فناء فی الله) راوێستاوم و زۆرم نەماوێهە پلەیه بگەم بە فرسەتی بزانه پینکی عەشقی ئیلاهییم بەدەرێ تا بگەمە ئەو پلە و مەقامە، چونکه زۆرم نەماوێهە. ئەم واتایە سەرەوه تەئویلیتیکی ماندوکرانەیه، هەر وەها هەریەک لە (سودی و خرمشاهی و هروی) فنیایان بە مەرگ لیکداوێهەوه بگرە جەختیان لەسەر ئەم واتایە کردووەتەوه. بەم پێیەش خواجە دەلێت: ئێمە لە دونیادا لەسەر لیواری دەریای مەرگ چاوەرپین و دەکرێ ئیستا یا ساتیکی دیکە بکەوینە ناری، ئەی ساقی ئەم ساتەوهختەیی ژیان که چاوەرپوانی کردنی مەرگە

به فرسه ت بزانه و خوښی و چيژمان بدهړی، چونکه له ليو تا دم هيچ دووريبهك نيبه و مردمان زور نزيكه.

له راستيدا قولې واتای هم بهيته له چاوه پروانی كردن له سهر ليواری دهریای فه نا دایه، چونکه ژيانی مړوځ هميشه چاوه پروانیبه کی تا راده بهك ماندوکه رانه یه، نه سلنه چاوه پروانی خوې له خویدا به بیژاری یاخود سووتان و تاسه و ناروزو و دلته پراوکی دوره دراهه، ههریویه دهبی له ساتی چاوه پروانیبه دا مهست بین، چونکه رهنکه ماوهیه کی دريژ له سهر هم ليواره ی دهریای مهرگه دا چاوهړی بین.

۷- دردمندی من سوخته زار و نزار

ظاهراً حاجت تقرير و بيان اين همه نيست

دهردمه ندیې منی سوخته یی زار و نزار، زاهیرن هاجه تی ته قریر و به بیان ئین همه نیست.

دهردهداری من که سووتاوی په ریشانی و بی هیژیم ناشکرایه و وادیاره پیویستی به هیچ خستنه پروو و به یانکردنیک نيبه.

دردمند: دهرده دار

زار: په ریشان

نزار: لاواز، بی هیژ

حاجت: پیویستی

خواجه که سووتاو و بی هیژ و په ریشانی دهستی رورژگار و به ناشکرا به جهسته یه وه دیاره که لاواز و په ککه و ته یه پیی وایه هینده روونه پیویستی به وه نيبه باسی بکات و بیخاته پروو.

۸- زاهد، ایمن مشو از بازی غیرت زنهار

که ره از صومعه تا دیر مغان این همه نيست

زاهید ئیمه ن مه شو نه ز بازی غیرت زینهار، که ره نه ز سوومه ته تا دهری موغان ئین همه نیست.

زاهید، نامان له یاریی غیرت بی خه مبه، چونکه ریگه له عیباده تگا تا دیری موغان نه وه ننده نيبه.

ایمن: بی خه م

غیرت: غیره، پی ناخوش بوون، حاله تی غیره كردن یا غیره بردن به شتی، وهك غیره ی پیواو له ژنی خوې یاخود ژن له پیواو. هتد، غیره ی خودا بو به ننده کانی له کاتی سهرقالبوونی وه لیه کاندایه به غیره ی نه وهك له (رساله قشیری) دا هاتووه: "بزانه که سونه تی خودا له گه ل وه لیه کانی خویدا نه وه یه که کاتی نه وان به غیره ی نه وه سهرقال دهن یان دلیان به

غهری نه وه وه مه شو ل دهبی، خه میان بو ده خوا (له) غیره بو دلنی نه وان تا به ئیخلاصی عیباده تی بکن" {خرمشاهی، ج ۱، ل ۶۰۴}، د. هریش سه باره ت به غیره ی ئیلاهی نووسیویه تی: "غیره ت له فره ننگدا به واتای هه سوودی و پیی ناخوش بوونه، له زاراوه ی عارفه کانی شدا پاراستنی عاشقه که دهبه وی مه حبوب جگه له م که سی دیکه نه پروانی یان جگه له خوې که سی دیکه مه حبوبه که ی نه وی خو ش نه وی" {ج ۱، ل ۳۴۳}. له شه رحی وشه کانی (بابا طاهر) دا هاتووه که غیره ی (داکوکي) عارف بو په روه ردگار نه وه یه که عارف نایه وی یه کیکی دیکه له ناودا بیت و غیره ی حه قیش له عارفان نه وه یه که دهبه وی نه وه له زرق و برقی دونیا بیاریزی {فرهنگ اصطلاحات و تعبیرات عرفانی، سجادی}

زنهار: نامان

ره: راه، ریگه

صومعه: عیباده تگا ی موسولمانان (ره می ئیمانه)

دیر مغان: عیباده تگا ی مه جوسیه کان، لیپه دا ره می کوفه

لای حافر زاهید چه ندين سیفته تی تیدایه له وان:

ا- غورور و خو به گه و ره زانین.

ب- خو به خودا په رست دهرخه ره و هه میسه له عیباده تگا دایه.

پ- ریاکار و سست ئیمانه.

ت- هزی له پله و پایه ی دونیا یه .

ج- بی وه فا و بی په یانه.

چ- نه هلی عه شق و حه قیقه ت نيبه.

له رواله تدا خوې به دوت و وه لی خوا ده زانیت و هم سیما و سیفه تانه ی سهره وه ی تیدایه و خوداش غیره ی له وه لیه کانی خوې نه وه یه که روو له دونیا بکن و زاهیدیش هم په یانه ی له گه ل مه عشوقدا شکانده، ههریویه خواجه زاهیدی مه غورور و ریاکار و خو به وه لی زان ناگادار ده کاتوه که نامان له یاریی غیره ی مه عشوق بی خه مبه چونکه رهنکه دهرت بکات و له نان و ساتدا له ئیمان دهرچیت و دهرچوون له ئیمانیش نه وه ننده نيبه، مانای مییسراعی دووه هه نه مه یه.

۹- نام حافظ رقم نیک پذیرفت ولی

بیش رندان رقم سود و زیان این همه نيست

نامی هافر رهقه می نیک په زیروفت فهلی، پیشی ریندان رهقه می سود و زیان ین هه مه نیست.

ناوبانگی حافظ به چاکه دهرچوه، به لام لای رندان ژماره ی سوود و زیان شهونده نییه.

نام: ناوبانگ نیک: چاکه

پذیرفت: وهرگرت، قه بوول کرد رقم نیک پذیرفت: نشانه ی چاکه ی وهرگرت

ثم بهیته جوریک په یوهندی دووری له گهل بهیتی پیشوودا هه یه، که باس له غیره ی نیلاهی دهکات و لیتره دا حافظ روو له دونیایی خو ی رته دکاته وه، نه مه ش یادخه ره وه ی ریباری مه لامه تیگه ری حافظه، به هه رحال خواجه دهلی: حافظ ناوبانگی چاکه دهرکردوه، به لام ثمه هه هیچ به هابه کی نییه، چونکه لای رندان (که لای حافظ زور جیگه ی بایه خ پیدانن) ثمه مه سه له به هه ی نییه و شهوان گرنگی بهم ناوبانگه نادهن.

غزه لی حه فتا و شه شه م:

به حری ره مه لی هه شتی مه خوبونی شه سله می موسبه غ

(فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لان)

۱- خواب آن نرگس فتان تو بی چیزی نیست

تاب آن زلف پریشان تو بی چیزی نیست

خابی نان نرگسی فهتانی تو بی چیزی نیست، تابی نان زولفی پریشانی تو بی

چیزی نیست.

خوهی شه چاوه فیتنه گره ی تو بی شت نییه، پیچ و لولی شه پرچه تیکنالاه ی تو بی شت نییه.

فتان: فیتنه گهر بی چیزی نیست: بی شت نییه (ثم دهربرینه له شیوه زاری مندا - جاف - واتای هه یه و هه مان مانای فارسی ده گه یه نییت که (بی هونیه یا خود به خورایی نییه) واته هؤکار و سه به بیگ هه یه له پشت ثم کاره وه تاب: پیچ و لول پریشان: تیکنالاه

خواجه به یار دهلی: حه تمن شتیک له پشت خوهی ثم چاوه فیتنه گره و لول و پیچی شه زولفه پریشانه ی تو هه یه. هؤکاری ثم خه و لولیه لای هروی بو رفاندنی دلای شه هلی زهوقه {ج ۱، ل ۳۴۵}، به لام سودی پیبویه که هؤی خوهی چاو بو رحم نه کردنه به عاشقان و لولی پرچیش بو شکاری دلای عاشقانه {ج ۱، ل ۲۷۵} هه ردوویان ریبار تیده چی، به لام خودی خواجه هیچی نه گوتوه، ته نیا ده زانی که شتیک هه یه، به لام نه یوتوه، هه ربویه نه گوتنی بهیته که جوانتر دهکات.

۲- از لبت شیر روان بوود که من می گفتم

این شکر گرد نمکدان تو بی چیزی نیست

شه له بهت شیر ره فان بوود که من می گوفتم، ین شه کهر گپردی نه مه کدانی تو بی

چیزی نیست.

شیر له لیوت ده تکا که من ده مگوت ثم شه کهری دهوری خویدانی تو بی شت نییه.

از لبت شیر روان بوود: شیر له لیوت ده تکا، مه بهست لهم دهربرینه واته مندالی شیره خوره

بوویت، له کوردیدا ده کوتری بونی شیر له ده می دیت

این شکر: ثم شه کهر مه بهست له لیوی یاره

گرد: دهوری نمکدان: خویدان، درکه یه له دم، بهلام له کوردیدا هم جوړه لیکچواندنه مان نیبه هه ربویه لای نیمه نه شاز یا خود نامه تلوفه
 خواجه به یار دهلی: هیشتا مندالیکې شیره خوړه بویت من ههستم کرد که لیوی دهوری دهمت که وهک شه کړی دهوری خویدان وایه بی هؤ نیبه.
 من پیموایه خواجه له دم دوو بهیته دا هینده دهیووی بلیت من سه بارهت به یار شتی زور ده زانم نه ونده جوانیبه کان یا خود نهی نیبه کانی یار ناخاته پروو ههروهک له غهزه لیکی دیکه دا دهلی:

(من از آن حسن روزافرون که یوسف داشت دانستم

که عشق از پرده عصمت برون آرد زلیخا را)
 هه ربویه گه پان له دوی هم راستیبه که له پشت بهیته کانه وه هیه گرنگتره له گه پان له دوی شو شتهی که له (بی شت نیبه) ی بهیته کانداهیه.

۳- جان درازی تو بادا که یقین می دانم

در کمان ناوک مژگان تو بی چیزی نیست

جان درازی تو بادا که یه یقین می دانم، در که مان ناغه کی موژگانی تو بی چیزی نیست.

ته مهنت دریژ بیته هه رجه نده زور چاک ده زانم، له که وان خستنی تیری برژانگت بی شت نیبه.

دراز: دریژ

جان درازی تو بادا: ته من دریژ بیت، سه رسه لامهت بیت

یقین دانم: زور چاک ده زانم، ته واو دلنیام کمان: که وان

ناوک: تیر، جوړه تیریکه مژگان: برژانگ

خواجه زور چاک مه بهستی یار له تیری برژانگ خستنه نیوکه وان ده زانمی - حتمه نه وه هه موو خوینه ریکی خواجه و نه ده بی کلاسیکی ده زانمی مه بهستی پیکانی دلی عاشقانه - بهلام له گه له ته مه شدا ته مه نای ته مه نی دریژ بو یار ده کات.

۴- مبتلایی به غم و محنت و اندوه فراق

ای دل این ناله و افغان تو بی چیزی نیست

موبته لایی به غم و میهنهت و نه ندوهی فراق، نهی دل این ناله قو نه فغانی تو بی چیزی نیست.

گرفتاری غم و مهینهت و خهفته جودایت، نهی دل هم ناله و هاواری تو بی شت نیبه.
 مبتلا: گرفتار محنت: مهینهت
 اندوه: خهفته، خهم افغان: هاوار
 نهی دل هم ناله و هاواری تو هه روا له خوړا نیبه، بهلکو به هزی گرفتاریته به خهم و مهینهت و جوداییه وه.

۵- دوش باد از سر کویش به گلستان بگذشت

ای گل این چاک گریبان تو بی چیزی نیست

دوش باد نه ز سه ری کویه ش به گلستان بگوزه شت، نهی گول نین چاکی گه ریانی تو بی چیزی نیست.

شوی رابردو با له سه ر کولانی نه وه وه به ره و باغ هلی کرد، نهی گول هم یخه دادرینهی تو بی شت نیبه.

دوش: شوی رابردو چاک: پارچه، دپاو و کراوه

چاک گریبان: یه خه دادرین که له بهیته که دا درکه یه له پشکو تنی گول

شوی رابردو له سه ر کولانی یاره وه با هلی کردوه و بونی یاری به ره و باخ هیناوه، هه نوک ش گول یه خه ی دادرپوه (پشکو تنه) خواجه ده زانمی که هم یه خه دادرینه شتیکی تیدایه بهلام به یانی ناکات یا خود رهنه نه ویش نه زانمی بوچی یه خه ی دادرپوه، بهلام هروی و سودی پییان وایه که گول له بهر تاسه و شهوقی دیداری یار یه خه ی دادرپوه.

۶- درد عشق از چه دل از خلق نهان می دارد

حافظ این دیده گریان تو بی چیزی نیست

دهردی ئیشق نه ر چه دل نه ز خه لق نه هان می دارد، هافز نین دیده بی گریانی تو بی چیزی نیست.

گه رچی دهردی عه شق وا ده کات دل له خه لک بشارد ریته وه، بهلام حافظ هم چاره گریاناویانهی تو بی شت نیبه.

خلق: خه لک، مخلوقات دیده گریان: چوانی گریاناوی، چوانی گریاو

حافظ به خووی دهلی: گه رچی له ریبازی عاشقاندا و به دهردی عه شق، عاشق شهودی له دلیا یه تی لای هیچ که س ناشکرای ناکات و دهیشاریته وه، بهلام چاوی تو زور فرمی سک ده ریژی و هه همیشه ده گری، هم گریانه بی شت نیبه رهنه رازت له په رده بهیته ده روه یان نه سلنه رهنه دهردی عه شقت نه بی، یان...، یان...

غزه لی حه فنا و حه وتهم:

به حری موجهتسی ههشتی مه خوبونی تهسله می موسبه غ
(مفاعلن فعاتن مفاعلن فع لان)

۱- جز آستان توام در جهان پناهی نیست

سر مرا بجز این در حواله گاهی نیست

جوز ناستانی تو هم دهر جهان پناهی نیست، سهری مهرا مجوز ئین دهر هه قاله گاهی نیست.

له جیهاندا جگه له بهردهرگای تو په ناگه یه کم نییه و سهری من جگه بو هم دهرگایه بو هیچ شوینیکی دیکه ههواله نه کراوه.

جز: جگه پناه: پنا حواله: ههواله، گه راندنه وه، ناردنه وه حواله گاه: شوینی ناردنه وه خواجه پیی وایه بهردهرگای یار ته نیا په ناگای هممه و چاره نوسیشی ههروایه بو بهر هم بهردهرگایه نیردرای، ههر بو یه به یار دهلی: له جیهانی جگه له بهردهرگای تو هیچ په ناگه یه کم نیه و جگه له وهی، که سهرم بهره دهرگای تو بیته وه هیچ شوینیکی دیکه نییه رووی تی بکه م.

۲- عدو چو تیغ کشد من سپر بیندازم

که تیر ما بجز از ناله یی و آهی نیست

ئه دو چو تیغ که شه دهن سپهر بیه نندازم، که تیری ما مجوز ئه ز ناله یی و ناھی نیست. کاتی دوژمن شمشیر هه لکیشی من قه لغان فری ددهم (ته سلیم دهم)، چونکه تیری ئیمه جگه له ناله و ناھ هیچی دیکه نیه. عدو: دوژمن تیغ: شمشیر سپر: قه لغان سپر انداختن: قه لغان فریدان، ئیدیه میکه له فارسیدا به واتای ته سلیمون به کاردیت (چک دانان)

سپر بیندازم: ته سلیم دهم

ئیمه ی هه ژار جگه له ناله و ناھ هیچ چه کیکی شه پرکردن نییه و تیرمان ته نیا ناله و ناھیکه و هیچی دیکه، ههر بو یه کاتی دوژمن به مه بهستی شه پرکردن له گه ل مندا شمشیر هه لکیشی من ناچارم ته سلیم دهم و شه پر ناکه م.

ده کری مه بهست له وه بیت، که منی عاشق کاتی چه کم ته نیا ناھ و ناله یه که پاله وانبازی مه بیدانیکی دیکه ناکه م، که شه ری شمشیر و قه لغانه. ههر بو یه ته گهر دوژمنه کم له جو ری دوو دهم بو ته سلیم دهم.

۳- چرا ز کوی خرابات روی برتابم

کزین بهم به جهان هیچ رسم و راهی نیست

چرا ز کوی خرابات روی بهر تابه م، که زین بیهم به جیهان هیچ رسم و راهی نیست. بزچی روو له کولانی مه یخانه وهرگیتیم، که بو من له جیهاندا ریوره سمیکی له مه چاکتر نییه.

روی بر تابم: روو وهرگیتیم به: چاک رسم وراه: ریوره سم، شیواز. خواجه نایه وی روو له کولانی عه شق وهرگیتیم و بگه ریته وه، چونکه لای شه و هم شیواز عاشقبون و عه شق چاکترین ریوره سم و شیواز له جیهاندا هه یه، ههر بو یه ره مزی عه شق (مه یخانه) ده هیئی و ده لی: بوچی روو له مه یخانه وهرگیتیم له کاتی کدا لای من له جیهاندا له م شیواز چاکتر نییه.

۴- زمانه گر بزند آتشم به خرمن عمر

بگو بسوز که بر من به برگ کاهی نیست

زه مانه گهر بزه نه د ناته شه م به خیرمهنی سومر، بگو بسوز که بهر مهن بهرگی کاهی نیست.

گهر زه مانه ناگر له خهرمانی ته مه م بهردا، بهیله بسوتی، چونکه لای له په لکه پوشیک چاکتر نیه.

آتش: ناگر خرمن: خهرمان بگو: بلی، بهیله برگ: گه لا، په لک کاه: کا، پوش وه که هه همیشه حافظ ته مهنی به لاره بی نرخه، لی رده ته مهنی خوی له په لکه پوشیک به چاکتر نازانی ههر بو یه ده لی: گهر زه مانه ناگر له خهرمانی ته مه م بهردا لیی گهری با بسوتی، چونکه شه ته مهنه لای من هینده ی په لکه پوشیک قیمه تی نییه.

۵- غلام نرگس جماش آن سبی قدم

که از شراب غرورش به کس نکاهی نیست

غولامی نه رگسی جه ماشی نان سه هی قه دهم، که نه ز شه رابی غرورده ش به که س نیگاهی نیست.

غولامی چاری مهستی شه و به ژنریکه م، که له تاو مهستی غروری سهیری که س ناکات.

جماش: مهست، دلقرین، شوخ، عیشوهر گهر سهی قد: بهژنرېك
هرچه نده چاوانی مهست و عیشوهر گهری یاری بهژنرېك له تاو مهستی غروری خوئی لا له
كس ناكاتهوه و سهیری كس ناكات، بهلام خواجه هرخوئی به غولامی دهزانی.
سودی وتنه: واته غروری جوان ریگره له بهردهم سهیر كردن و لاکردنهوهی به لای
كهدا {ج ۱، ل ۴۸۰}.

۶- مباحث در پی آزار و هرچه خواهی کن

که در شریعت ما غیر ازین گناهی نیست

مهباش دهر پهبی بازار و هرچه خواهی کون، که دهر شهريتهتی ما غهیر نهزین گوناهي
نیست.

له ههولئی نازاردانی خهلكيدا مهبه و هرچیت دهوی بیکه، چونکه له شهريعهتی نیمهدا
جگه لهمه گوناهي نییه.

مباحث: مهبه درپی: لهدوی، لهههولئی

خواجه خهلك نازاردان به گهرهترین گونا دهزانی، ههربویه دهلی تهنیا هم گونا مه که،
نیدی هرچیت دهوی بیکه و له شهريعهتی نیمهدا جگه لهمه گونا هیک نییه، (واته گوناهي
گهرهتر لهمه نییه، مهبهست نهفی گهرهیی گونا هه نهوهك خودی گونا هه که، ههروهها
مههست له - هرچه خواهی کن - هرچیت دهوی بیکه) فهرمان و مؤلهت نییه، بهلكو
مههست لهویه، که گوناهي دیکه له چا هم گونا ههدا وهك گونا هه سهیرناکریت، واته کردنی
گوناهي دیکه له چا کردنی هم گونا هه گهرهیهدا وهك بلئی گونا نییه.

خواجه لیتره هینده ههولئی نهوه ددات، که مرؤف نازاردان به گونا هیکي گهره بداته
قهلم. نهوهنده ههولئی روونکردنهوهی گونا هه و دیدی خوئی سهبارت به گونا نییه، دهکری
همه (تهشیه نهی) وهك فهرمودهکانی (ترغیب و ترهیب) دابنن.

۷- عنان کشیده رو ای پادشاه کشور حسن

که نیست بر سر راهی که دادخواهی نیست

نینان کهشیده رو نهی پادشاهی کیشقهری هوسن، که نیست بهر سهری راهی که دادخواهی
نیست.

نهی پاشای ولاتی جوانی هیواش برؤ، چونکه سهرهپیهك نییه داواکاریکي تیدا نهی.

عنان: ههوسار، رهشو عنان کشیده: ههوسار ریکشراو (کاتی نهسپ ری دهکات
گهر ههوساری بو شل کریت خیرا دهروات، بهلام گهر ههوساره کهی راکیشریت و تووندکریت

هیواش دهروات. لیترهده مهبهست له هیواش روشتنه
سهرهپی دادخواه: داواکه، مهزلم، شکاتکه
نهی یار که تو پادشای ولاتی جوانیت کاتی گوزر دهکیت ههوساری نهسپهکات راکیشه،
تا هیواش بروات، چونکه له ههر سهرهپیهك کدا مهزلم و داواکاریک راوهستاوه تا داواکهییت
پیشکهش بکات و شکاتی خوئی له زولمی مهعشوقمان به تو بگهیهنی.

۸- عقاب جور گشادست بال در همه شهر

کمان گوشه نشینی و تیر آهی نیست

ثوقابی جوور گوشادهست بال دهر ههمه شههر، کهمانی گوشه نشینی و تیری ناهی نیست.

ههولئی ستهم بالی بهسهر ههمو شاردا راکیشاوه، کهوانی گوشه نشینی و تیری ناهیک نییه.
عقاب: ههولئی جور: جهور، ستهم، زولم گشادست: کردوویه تیهوه
بال: بال

شار به تهواوی کهوتوته ژیر سیبهی زولمهوه و زولم به تهواوی سیبهری بهسهر شاردا
کردووه، وهك ههولئی کی لیهاوه، که بالی بهسهر ههمو شاردا کیشاوه. نایا گوشه نشینی و
پیاوی خودایهك نییه، که دهعايهك بکات هم زولم و ستهمهی سهر شار کوتابی بییت، که نهو
گوشه نشینییه بیته کهوان و تیری ناهونزولهی تی بکریت و ههولئی ستهمی پی بکوژریت.

۹- چنین که از همه سو دام ره می بینم

به از حمایت زلفت مرا پناهی نیست

چونین که نهز ههمه سو دامی ره می بینم، بیه نهز هیمایهتی زولفته مهرا پهناهی
نیست.

مادام له ههمو لایه کهوه داوی سهرهپی دهبینم، چاکتر له پهناي زولفت هیچ پهنايه کی
دیکه نییه.

چنین: بهم شیوه، مادام از همه سو: لههمولایه کهوه

لهلایه کهوه ریگهی خواجه له ههمولایه کهوه پره له داو و زولقی یاریش لهلایه کی دیکهوه
بو خوئی داویکه، لهم ریگهیهدا مرؤف گرفتاری داویک دهبییت، خواجه پیی وایه که چاکترین
داویک، که دهبیته پهناگهیهك له داوهکانی دیکهی ژیان زولقی یاره، ههرتهمهیه که له بهییتی
یهکه میشدا بهردهرگای یار به تاکه پهنا دهزانییت.

ده كړې ته م داوانه ی ژيان به ريباز و بچوونه كان بزاین و زولقي ياريش به ريبازي عيرفان يان عه شقی تيلاهي، ته و داوه ی که له جيگه ی دیکه دا خواجه باسی لیده کات، خواجهش بو خوی له نیو ته و ريبازانه دا زولقي يار به ته نیا په نا بزانیته و عيرفان به ته نیا ريباز بزانیته بو رزگار یون له داوه کانی دیکه.

۱۰- خزینه ی دل حافظ به زلف و خال مده

که کارهای چنین حدّ هر سیاهی نیست

خزینه یی دلی حافظ به زولف و خال مده ده، که کارهای چنین هدی هر سیاهی نیست. که نجینه ی دلی حافظ مده به پرچ و خال، چونکه هر ره شیک (کویله یه ک) هدی ته م کارانه ی نییه.

حافظ دلی خوی به که نجینه یه ک ده زانی، که لای یاری داناوه، هر بویه به یار ده لی: ته م خه زینه به نرخه لای خوت بهیله ره وه و مهیده دهستی پرچ و خالی رهش (مادیاتی ژیان)، چونکه که نجینه هه لگرتن و بوونه ته مینداری که نجینه کاریکی زور که وره یه و هر کویله یه کی ره شپیست هدی نییه که ته م کارانه ی پی بسپرن.

غزه لی حه فتا و هه شته م:

به حری ره مەلی هه شتی مه قسور

(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات)

۱- بلبلی برگ گلی خوش رنگ در منقار داشت

وندران برگ و نوا خوش ناله های زار داشت

بولبولی به رگی گولی خوش رنگ دهر مینقار داشت، فه نده ران به رگ و نه فا خوش ناله های زار داشت.

بولبولیک په رگه گولیکي جوانی له دنوو کدا بوو، له که ل ته م سه روهت و سامانه شدا ناله ی خوشی غه مناکي ده کرد.

برگ گل: په رهی گول خوش رنگ: جوان منقار: دهنوک برگ و نوا: سه روهت و سامان، تویشو، زاد، دارایی زار: زه بون، ناله و گریانی به سوز و غه مگینانه، زاری کردن

بینگومان بولبول یه کیکه له عاشقه سووتاو ده کانی گول لی رده دا بولبول ره مزی عه شق، په رگه گولیکي جوانی به دنوو که وه بوو، له که ل ته م سه روهت و سامانه شدا ناله ی غه مناک و به سوزی لی به رز ده بویه وه.

له راستیدا ته بوو به پیچه وانه وه بیت، چونکه نزیکی گول له بولبوله وه ده بی بولبول دلشاد بکات نه وه ک بنالینی. ده بی هر خواجه خوی وه لامان بداته وه بچی بولبول به که ساسی ده نالینی:

۲- گفتمش در عین وصل این ناله و فریاد چیست

گفت ما را جلوه ی معشوق در این کار داشت

گوفته مه ش دهر نه ینی فه سل این ناله فو فریاد چیست، گوفت ما را جیلقه یی مه عشوق دهر این کار داشت.

پیم گوت له کاتی دیداردا ته م ناله و هاواره چییه، گوتی جیلوه ی جوانیی مه عشوق منی والیکر دوه.

گفتمش: پیم گوت در عین وصل: له نیو خودی دیداردا، له کاتی دیداردا ناله و فریاد: ناله و هاوار

به‌لئی خواجه‌ش هه‌مان پرسپار له بولبول ده‌کات، که هه‌موومان بۆمان دروست ده‌بیئت (له کاتی‌کدا یارت لایه و له کاتی دیدارادیت ئەم گریان و هاواره له پای چی؟) خواجه ئەمه به بولبول ده‌لیت له وه‌سلدایت ئیدی ئەم گریان و هاواره چیه، بولبول وه‌لام ده‌داته‌وه، جیلوه‌ی جوانی یار، که‌وتنه رووی جوانی یار منی خستۆته هاوار و ناله، ده‌کرۆ ئەم حاله‌ته گوزارشت له گریانی عارفه‌کان بکات له کاتی حالدا، چونکه ئەوانیش له‌و کاتی دیداره‌دا فرمی‌سکی تاسه و ئاره‌زو ده‌رژن.

۳- یار اگر ننشست با ما نیست جای اعتراض

پادشاهی کامران بود از گدایان عار داشت

یار ئەگەر نه‌نشست با ما نیست جای ئیئتیراز، پادشاهی کامران بود ئەز گیدایان ئار داشت.

ئەگەر یار له‌گه‌ل ئیمه‌دا دانه‌نیشت جیگه‌ی گازانده نییه، پاشایه‌کی خۆشبه‌خت و کامه‌ران بوو، عه‌یبی لیهات له‌گه‌ل گه‌دایاندا دانیشی.

ننشست: دانه‌نیشت، له‌گه‌لدا نه‌ژیان با ما: له‌گه‌ل ئیمه اعتراض: گازانده کامران: خۆشبه‌خت، خۆشگوزهران، کامه‌ران گدایان: گه‌دایان، هه‌ژاران

عار: عه‌یب، عار عارداشت: پیتی عه‌یب بو

یار تیکه‌لاوی عاشقان ناکات و له‌گه‌لیناندا ناژی، خواجه له‌م هه‌لوێسته‌ی یار نیگران نییه و پیتی وایه، که هه‌یج کاتی جیگه‌ی گازانده و گله‌یی نییه، چونکه یار پاشایه‌کی خۆشبه‌خته و ئەمانیش کۆمه‌لی هه‌ژار و گه‌دا و پیتی عه‌یبه له‌گه‌لیناندا بۆی.

گه‌ر (یار) عیرفانی بیئت مانای به‌یته‌که حه‌قیقی واقیعییه و یار هه‌میشه دووره له ژینگه‌ی بچووک و به‌رتسه‌کی مرۆقه‌وه.

۴- در نمی گیرد نیاز و ناز ما با حسن دوست

خرم آن کز نازنینان بخت برخوردار داشت

ده‌ر نه‌می گیره‌د نیاز و نازی ما با هوسنی دوست، خورره‌م ئان که‌ز نازه‌نینان به‌ختی به‌رخوردار داشت.

نیاز (داوا) و نازی ئیمه کاریگه‌ری له جوانی دۆست ناکات، دلشاد ئەو که‌سه‌ی که پشکێک له نازه‌نینان له به‌ختیدا هه‌یه.

درغی گیرد: کاریگه‌ری نایبیت نیاز: داوا، پیتیستی ناز: ناز، فه‌خر

خرم: دلشاد، خۆشبه‌خت نازنینان: کۆی نازه‌نینه برخوردار: به‌هره‌مهنده

خواجه به ناز و داواکانی له جوانی دۆست هه‌یجی ده‌ستگیر نه‌بووه، یان ئەم داوا و نازه‌ی خواجه هه‌یج کاریگه‌ری له جوانی دۆست نه‌کردوه، هه‌ربۆیه لی‌ره‌دا ئەوه ده‌رده‌بهری، که ته‌نیا داوا و ناز ته‌نیا (ته‌نیا هه‌ول و کۆشش) به‌س نین بۆ به‌ده‌سته‌تیه‌تانی ئاوردانه‌وه‌ی دۆست له عاشق، به‌لکو به‌خت و قه‌ده‌ره‌یش گرنگه یاخود ئەسه‌لن و به‌خت و قه‌ده‌ر گرنگه، بۆیه ده‌لی: نیاز و نازی ئیمه کاریگه‌ری له جه‌مال دۆست نه‌کرد خۆشبه‌حالی ئەوه‌که‌سه‌ی، که به‌خت یاوه‌ریه‌تی و له به‌ختیدا یاخود له چاره‌ی نووسراوه که له نازه‌نینان نزیک بیته‌وه یان کاریگه‌ری له سه‌ریان هه‌بیئت، به‌کورتی واته: ئیمه له چاره‌مان نه‌نووسراوه به‌دیداری یار بگه‌ین و داوا و نازمان به‌س نییه بۆ ئەو به‌یه‌که‌گه‌یشتنه.

۵- خیز تا بر کلک آن نقاش جان افشان کنیم

کاین همه نقش عجب در گردش پرگار داشت

خیز تا به‌ر کلکی ئان نه‌قاش جان ئەفشان کونیم، کین هه‌مه نه‌قشی ئەجه‌ب ده‌ر گه‌ردشی په‌رگار داشت.

هه‌سته تاگیانی خۆمان فیدای قه‌له‌می ئەو نیگارکیشه بکه‌ین، که ئەم هه‌موو نیگاره سه‌رسوره‌یه‌نه‌ره له سوپری پرگاله‌که‌یدا بو.

خیز: هه‌سته کلک: قه‌له‌م نقاش: نیگارکیش، وینه‌کیش جان افشان:

گیان کردنه قوربانی نقش: نیگار، ره‌سم

عجب: سه‌رسوره‌یه‌نه‌ره، جوان گردش: سوپ، سورانه‌وه پرگار: پرگال

بینگومان ئەو نیگارکیشه‌ی که ئەم هه‌موه نیگاره سه‌رسوره‌یه‌نه‌ره و جوانه‌ی ژییانی کیشاوه و پرگاله‌که‌ی ئەم هه‌مو نه‌خشه جوان و سه‌یره‌ی تیدابووه شایانی نافه‌رینکردنه، چونکه زانترین و ئەندازیارترین که‌س که له‌م هه‌مو نه‌خشه ریک و پیک و جوان و تا راده‌یه‌کی زۆر سه‌رسوره‌یه‌نه‌ره‌ی مه‌خلوقات و ژیان وردده‌بیته‌وه نه‌خشه‌سازی و دانایی دروستکه‌ره‌که‌یی بۆ ده‌رده‌که‌وێت.

خواجه زۆر روون خۆی ده‌کاته قوربانی قه‌له‌می نه‌خشه‌سازی ژیان که خودایه، بۆ خاتری ئەو هه‌مو جوانکارییه سه‌رسوره‌یه‌نه‌ره‌ی که له‌دروستکردنی مه‌خلوقاتدا به‌کاری هیناوه و له‌سه‌رووی هه‌مووشیا نه‌وه مرۆقه‌که بۆ خۆی ده‌فه‌رموی - له جوانترین شیوه‌دا دروستمان کرد - انا خلقنا الانسان فی احسن تقویم} {التین/۴}.

گیانمان فیدای قه‌له‌می تۆ ئەمی نه‌خشه‌سازی مه‌خلوقات، که پریشکێک له جه‌مالی خۆت تیدا جیلوه داوه.

۶- گر مرید راه عشقی فکر بدنامی مکن

شیخ صنعان خرقه رهن خانهای خمار داشت

گهر موریدی راهی نیشقی فیکری بهدنامی مه کون، شه یچی سهننان خیرقه ره هنی خانهایی خه مار داشت.

گهر موریدی ریگهی عه شقی له ناوزران مه ترسه، له مائی مه یفرۆشدا شیخی سهننان خرقهی خۆی خستبووه ره هنی مه یه وه.

مرید: له زماندا به واتای خاوهن ئیراده دیت، له عیرفانیشدا به که سئی ده گوتری، که بو گه یشتن به حق ئیرادهی بداته ده ست یه کئی له وه لیبه کانی خودا و ئیتاعه تی فرمانه کانی بکات {خرمشاهی، ج ۱، ل ۳۸۵} مورید، ریبواری ته ریقه ت، که به پلهی شیخایه تی نه گه شتوه و له ژیره دهستی مورشیدیک دایه بدنامی: بهدناوی، ناوزران رهن: رهن

مه سه لهی خرقه خستنه ره هنی مهی له لایهن شیخی سهنعانه وه (سودی) نوسیویه تی: (.. کچی گاور مهی له شیخی سهنعان داوا کرد، به لام چونکه شیخ له چینی هه ژاره کان بوو توانای هیچی نه بوو، واته خاوهنی هیچ شتی نه بوو که ویستی کچه که بهییتته دی، خرقه کهی خۆی خسته ره هنی شهراب و شرابه کهی هیئا و له گهل کچه که نوشی کرد) {سودی، ج ۱، ل ۴۸۷} له راستیدا ئه مه سه له یه تنیا (سودی) باسی کردوه و له سه رچاوه کانی دیکه دا به م وردیه باسنه کراوه. هه رچه نده رهنه سوودیش ئه م مه سه له یه ی له به یته که وه هه لئنجابیت، به هه ر حال شیخی سهنعان لای خواجه رهمزی عاشقی ته واو و کامله که هه رگیز له ناوزران ناترسی و عه شق هه رچی بویت نه نجامی ده دات.

بویه ده لیت: گهر توش مورید و قوتابی و ریبواری ریگهی عه شقی، ترسی بهدناوی و ناوزرانت نه بییت و هه رچی عه شق داوای ده کات نه نجامی بده، چونکه شیخی سهنعان که مورشیدیکهی گه وهی ته ریقه ت بوو ناوبانگیکی زۆری هه بوو (ته نانه ت مورشید بوو نه وه ک مورید) جگه له وهی، که بوه گاور و مه یخۆر و شوانی به راز بو رازیکردنی دلئی مه عه شوقه کهی له مائی مه یفرۆشیکدا خرقه کهی، که رهمزی ئیمان و ناوبانگه کهی بوو خسته ره هنی شرابه وه یان له بری پاره دای به مهی و شهراب. {سه باره ت به چیرۆکی شیخی سهنعان بگه رپوه بو غه زه لی (۱۰)}

۷- وقت آن شیرین قلندر خوش که در اطوار سیر

ذکر تسبیح ملک در حلقهی زَنار داشت

قه قتی ئان شیرین قه له نده ر خوش که ده ر شه تقاری سه یر، زیگری ته سبیهی مه له ک ده ر هه لقه یی زوننار داشت.

کاتی ئه و قه له نده ره خۆشه ویسته خۆش بییت، که به پشتوینی زوناره وه له حالته کانی سه یر و سلوکدا وه ک فریشته کان زیگر و یادی خودای ده کرد.

قلندر: که سیکه که له شیوه و سیفاتی عاده تی پاک بو بیته وه و به پلهی روح ته ره قی کرد بییت له به ند نازاد بو بییت {خرمشاهی، ل ۳۸۷}

شیرین قلندر: قه له نده ره شیرینه، ده رویشه خۆشه ویسته (مه به ست له شیخی سهنعانه) خوش: خۆش بییت، شاد بییت اطوار: کۆی طوره، به واتای حال و بارودوخ دیت

سیر: رهوت، سه یر و سلوکی عارفان ته ریقه تی عارفان اطوار سیر: ئه و حاله تانه ی که له ره وتی عارف له نیو ته ریقه تدا دیته دی

ذکر: یاد، جۆره یاد کردنه وه یه کی خودا تسبیح: سو بجانه لاکردن، پاک و بیگه ردی خودا گوتن یا خود (ته زیج) ه که له کاتی یاد و زیگری خودا به ده سته وه یه

تسبیح ملک: پاک و بیگه ردی خودا کردنی مه لانیکه کان، ته سبیهی فریشته کان له چه ندین جیگهی قورناتی پیروژدا باسکراوه وه ک {الزمر/ ۷۵} ده کری لیبره دا مه به ستیش له یادیکی پاکی فریشته ئاسا بییت.

حلقه: نه لقه زنار: ملوانکه یه ک یان ته زیجیکه که گاوره کان ده یکه نه ملیان یا خود پشتوینی تایبه تی پیاوانی ناینی مه سیحی.

ده رویشی خۆشه ویست و شیرین لیبره دا شیخی سهنعانه، که له گهل ناوزرانیدا، به لام فریشته ئاسا یاد و زیگری خودای ده کرد، هه رچه نده له شیوهی مه سیجیدا بوو و زوناری هه بو، لیبره دا به یتی پیشو توکمه تر ده کات، که شیخی سهنعان هه رچه نده ناوبانگی له ده سته دا، به لام یاد و زیگری خوای له ده ست نه دا و هه میشه فرشته ئاسا له زیگر و یادیدا بو، توش له ناوزراندن مه ترسه گرنه گ دوه میانه که به رده و امیه له یادی خودادا.

۸- چشم حافظ زیر بام قصر آن حوری سرشت

شیوهی جنات تجری تحتها الانهار داشت

چه شمی هافز زیری بامی قه سری ئان هوری سریشته، شیه یی جه ناتتی ته جری ته هته هه لئه نه نار داشت.

چاوی حافظ له ژیر سه قفی قه سری شهو حوړی سروشته دا شپوهی (جنات تجری تحتها الانهار) هی بو.

بام: سه قف حوری سرشت: حوړی سروشت، وهك حوړی، پیکهاته هی شهو سروشتی حوړی ناسا

جنات: باغ، باغات، باغاتی پر درهخت جنات تجری تحتها الانهار: باغاتیک که رووباری تیدابیت و ناو به ژیر درهخته کانیدا پروات.

خواجه له ژیر سه قفی یاردا که وهك حوړیه گریاوه و چاوانی فرمیسی رشتوه شهو باغه رازاوه هی یار که پر له دار و درهخت و فرمیسی خواجهش روشتوه وهك شهو باخانه بووه، که له قورناندا باسیان لیوه کراوه و ناو به ژیر درهخته کانیدا روشتوه. سه بارهت بهم بهیته سودی نوسیویه تی: لهم بهیته دا دوو رهنه یان له خواجه گرتوه، یه کیکیان شهویه که - زیر بام قصر - له ژیر سه قفی قه سر) دا، که ده بوا له ژیر قه سردا بوايه، چونکه رووبار به ژیر قه سردا ده پروات نه وهك به ژیر سه قفی قه سردا. دووه (جنات تجری تحتها الانهار) واته رووبار به ژیر باخه کاندا ده پروات له کاتیکدا به نیو باخه کاندا ده پروات نه وهك به ژیر یاندا. هندیك له وهلامی رهنه ی یه که مدا کوتویانه شهم جوړه مهسه لانه له شیعردا رییدراوه و هیچ جوړه زیانیک نییه و له وهلامی رهنه ی دووه میشا سودی شهم گورانه به پیویستی کیش دهانی، چونکه نایه ته که له شه سلدا (تنوین) هی هیه، هه رجه نده له قورنانی پروردا (من تحتها) هاتوه. هه لبت له گه له شه جیاوازییه ی که سودی ده ستیشانی کردوه، که له هندی نوسخه - قراءت دا. هه روه ها یه کجار له قورناندا (من) نه هاتوه. {سودی، ج ۱، ل ۴۸۹، هه روه ها خرماشاهی، ج ۱، ل ۳۸۹}

به هه رحال بهیته که لیکچواندنیکی ساده و دووباره یه و باس له گریان و فرمیسیک رژاندنی له راده به دهری خواجه ده کات، که جاریک به لافاو و جاریک دیکه به رووبار. هتد دیداته قه لهم، لیته دا شه نایه ته ی به نمونه هیناوه ته وه، که خواجه له به رده رگای یا خود له نیو حه وشه ی مالی یاردا هینده گریاوه، قه سره رازاوه که ی یار وهك باخی به هه شتی لیته اتوه، که رووبار به ژیر درهخته کاندا ده پروات.

غه زه لی حه فتا و نوپه م:

به حری هه زه جی هه شتی شه خره بی مه کفوفی مه قسور
(مفعول مفاعیل مفاعیل مفاعیل)

۱- دیدی که یار جز سر جور و ستم نداشت

بشکست عهد و از غم ما هیچ غم نداشت

دیدی که یار جوز سه ری جوړ و ستم نه داشت، بشکست شه هد و شه غه می ما هیچ غه م نه داشت.

بینیت که یار جگه له جهور و ستم مه به سستی دیکه ی نه بو، په پمانی شکاند و هیچ غه می غه می نیمه ی نه بو.

دیدی: بینیت، زانیت سرداشتن: مه به ست و نارده زووکردن سر جور و ستم داشت: مه به سستی جهور و ستم، نیازی جهور و ستم

(یاری زالم و ستم مگر) چه مکیکه به رده وام لای حافظ و له عه شقی عیرفانیدا دووباره ده بیته وه، ته وای جهور و ستم یاری نار نه دانه وه یه له عاشق لیته شدا یاری ستم مگر ی بی رحم و به زه بی عهد و په پمانی شکاندوه، به بی شه وه ی گوی بداته خفه تی خواجه و خه می شهم خه مبارییه ی شهم بخوات، هه ریو یه ده لی: بینیت یا زانیت که یار جگه له ستم و زولم هیچ مه به ست و نارده زوویه کی دیکه ی نه بو، چونکه په پمانی له گه له نیمه شکاند و هیچ خه میشی له خه می نیمه نه خوارد (هیچ گوی به خه می نیمه نه دا).

شه بی وه فاییه ی یار هه رگیز نایته مایه ی سه ره له دانی رقی عاشق، به لکو به پیچه وانه وه عه شقی زیاتر ده بی وهك له بهیته دووه مدا ده یخاته پروو:

۲- یا رب مگیرش ارچه دل چون کبوترم

افکند و کشت و عزت صید حرم نداشت

یا رهب مه گیره شه شه رچه دلی چون که بوته ردم، شه فکه ند و کوشت و نیزه تی سه یدی هه ردم نه داشت.

خوايه لښي مه گره گهرچي دلي کؤترناساي مني خسته خواره وه و کوشتي و ريزي راوي
حه رمي نه گرت.

يارب: خوايه، په روه ردگار مگيرش: لښي مه گره، گوناھي بؤ مهنوسه ارچه:
نه گهرچي کبوتر: کؤتر، ناسا افکند: خسته خواره وه، بهر دايه وه عزت: ريز،
حورمه ت صيد: راو، شکار حرم: حه رم، حه وشه و دهوروبه ري شوينه
پروژه کان

له نيسلامدا به زوري حه رمي بهيت (دهوروبه ري که عبه) به مه به ناوبانگه، ده کري حه رم
مه به ست له شوينه پروژه بيت يا خود کاتي ثيحرام به ست بؤ حه ج، که له هه ردو باره که دا راو
و کوشت دروست نييه و نه نجامداني شم کاره به ويست که فاره تي هه يه که (که فاره ته که ي
قورباني يا نانپيداني هه ژاران يا وژوگرتنه) جگه له راوي ده ريبايي {سودي، ج ۱، ل ۴۹۶ و
خرم شاهي، ج ۱، ل ۳۹۲}

بينگومان زورگران په يوه ندي نيوان کوشتنی دلي خواجه و راوي حه رم ده دؤزريته وه، چونکه
گه راوي حه رم راوي دهوروبه ري بهيت يا خود راوي کاتي ثيحرام بيت په يوندييه که نادؤزريته وه،
مه گه ر هه وي يار له مه که و دهوروبه ري بهيتدا يا خود له کاتي ثيحرامدا دلي خواجه ي
راوکرديت، که شم هه ته ثيوليني دوره، ده کري گوته ي د. هروي که دلي خواجه به و کؤترانه
ده داته قه لم، که به سر گومبه ته ي شوينه پروژه کانه وه هه لده نيشن راستر بيت.

که واته خواجه له خودا دپارپته وه، که خودايه گوناھي يار مهنوسه و لښخوشبه گهرچي
دلي وه کؤتری سر گومبه ته ي شوينه پروژه کان مني خسته خواره وه و کوشتي و ريزي شو
سونه ته ي نه گرت، که راوکردي کؤتری شوينه پروژه کان بي ريزيه.

۳- بر من جفا ز بخت من آمد و گرنه يار

حاشا که رسم لطف و طريق کرم نداشت

به ر من جفا ز به ختي من نامد قه گرنه يار، هاشا که ره سي لوتف و ته ريقي که رم
نه داشت.

جفای من له به حتی خؤمه وه هات، نه گه رنا حاشا، که يار ري و ره سي لوتف و ريبايي
به خشنديي نه بو.

برمن: به سه رمندا، بؤمن جفا: جفا حاشا: حاشا، هه رگيز
رسم: ري و رسم، ريباز

ديسانه وه قسه سه باره ت به به خت و قه دهره، خواجه ده لي جهور و سته ميک که له من
کراوه و ده ليم له لايه ن ياره وه يه، وانييه چونکه هه موي خه تاي به ختي خؤمه نه گه رنا حاشا
هه رگيز ناتوانري بگوتري يار لوتف و به خشنديي نييه، به لکو هه رچي هه يه خه تاي به خت و
چاره ي خؤمه.

وه که هه موجاريک شم به يته بيانوه ينانه وه يه بؤ جهور وجه فاکاني يار، که خواجه جه فاکان
ده دا به سر به ختي خؤيدا نه وه که دلره قي و بي به زه يي يار.

۴- با اين همه هر آنکه نه خواری کشيد ازو

هرجا که رفت هيچ کسش محترم نداشت

با ين هه مه هه ر نانکه نه خاري که شيد نه زو، هه رجا که رفت هيچ که سه ش موه ته رم
نه داشت.

له گه ل هه موو نه مانه شدا، نه وکه سه ي خواري و زه بوني له ياره وه نه کيشا (نه بيبي) چوه
هه ر شويني هيچ که س به به ريزي نه زاني.

با اين هم: له گه ل هه موو نه مه دا خوار: زه بوني، زه ليلي نه خواري
کشيد: زبوني نه بيبي، نه بوني نه کيشا ازو: له شو

جفا و زه ليلي ده ست يار ده يته مايه ي ريزي شواني ديکه، نه مه فه لسه فه ي شم
به يته يه، واته هه رکه س به نده يه که ملکه چي دؤست بيت خه لکی ديکه به ريزدار سه يري
ده که ن، هه ر بويه پيچه وانه ي نه مه ش - واته هه رکه س به نده يه که ملکه چ نه بو به ريز نابي -
هه ر راسته له به يته که دا هاتوه، خواجه ده لي: له گه ل هه موو نه مه شدا - جهور و جفای يار و
عه زايي دوری شو - هه رکه سي زه بون و ملکه چي شو نه بو - زه بوني شو نه کيشا - چوه هه ر
شويني که س به موخته رم و به ريزي نه زاني.

۵- ساقی بيار باده و مدعی و محتسب گوی

انکار ما مکن که چنين جام جم نداشت

ساقی بيار باده قو موده ئي و موه ته سيب گوي، تينکاري ما مه کون، که چوين جام جم
نه داشت.

ساقی باده بيته و به موده عي بلې، رازي ببه، چونکه جهميش شم پيکه ي نه بووه.
مدعی: موده عي محتسب: مهنوري فه رمان به چاکه و به رگري له خراپه له شارد
انکار: ناشايسته، ناپه سهند، ناچارام، باوه رنه بون

جام: پینک جم: جمشید / یه کینکه له گه وره ترین پادشاکانی زنجیره‌ی پیشدادیه کان، له نه‌ده بیاتی فارسیدا جامی جهان نما بو شه و ده گه ریته‌وه که نهیانی تیدا دیار بوه. وهک گوتمان تاییه تمندی پیکی جه میشد له‌وه‌دا بوو که نهیانیه‌کانی جیهانی تیدا دهرده‌که‌وت، به‌لام خواجه جامه‌که‌ی خویان که پیکی عه‌شقی حه‌قیقیه‌ی له پیکی جه مشید به چاکتر ده‌زانی، شه‌مش له‌و روه‌وه گهر پیکی جه مشید نهیانی جیهانی تیدا دهرده‌که‌وت، پیکی عه‌شقی حه‌قیقی و عیرفانی نهیانیه‌ خوداییه‌کانی تیدا دهرده‌که‌وت، هه‌ربویه ده‌لی: ساقی باده بینه و به موه‌عی یاخود به موحته‌سیب بلی پیمان رازی به یاخود به ناشایسته‌ی مه‌زانه، چونکه جه‌میش شه پیکیه‌ی نیمه‌ی نه‌بوو.

۶- هر راهرو که ره به حریم درش نبرد

مسکین برید وادی و ره در حرم نداشت

هه‌ر راهرو که ره به هه‌رمی دهره‌ش نه‌بورده، مسکین بورید قادی یو ره دهر هه‌رم نه‌داشت.

هه‌ر ریواریک که نه‌گه‌یشته به‌رده‌رگای یار، داماره بیابانی بری و رپی نه‌که‌وته هه‌رم. راهرو: ریوار، سالک، ریواری ریگه‌ی ته‌ریقه‌ت راه بردن: ریگه بردنه‌وه سه‌رشته‌ی، گه‌یشتن حریم: دهرویه‌ر، باخ و حه‌وشه مسکین: فه‌قیر، بی‌چاره، داماره برید: بری، ته‌ی کرد برید وادی: بیابانی بری، بیابانی ته‌ی کرد.

عارفی به‌و ریواره چواندوهه، که ریگه‌ی حه‌ج ده‌داته به‌ر و دۆل و سه‌حرا ده‌بری به نیازی گه‌یشتن به هه‌رمه‌می مه‌که‌که، به‌لام ریگه برین چ سوودیکی هییه، گهر به‌ره و که‌عبه نه‌چی‌ت، وهک (سه‌عدی) ده‌لی:

ترسم نرسی به کعبه ای اعرابی کاین ره که توی می روی به ترکستان است

که‌واته له رۆشتندا نامانجی به‌ره‌ته‌ی گرنکه نه‌وه‌ک ته‌ی کردنی ریگه، خواجه‌ش به عارف و ریواری ریگه‌ی ته‌ریقه‌ت ده‌لی: هه‌ر ریواریک ری نه‌که‌وته هه‌رمه‌می به‌رده‌رگاری یار وهک شه‌وه داماره وایه دۆل و ده‌شت ده‌بری‌ت و ناگات به به‌یت و نابیتته حاجی.

لای خواجه گرنگی عارف و سوئی بوون له‌وه‌دایه که به دهرگای حه‌ق بگه‌یت، شه‌گه‌ر نا برینی ریگه‌کان و قوناغه‌کان و بوونه سوئییه‌کی به‌ناویانگ هیچ سوودیکی نییه، به‌لکو گرنگ گه‌یشتنه به حه‌ق(یار).

۷- حافظ ببر تو گوی فصاحت که مدعی

هیچش هنر نبود و خبر نیز هم نداشت

هافز به‌ر تو گوی فه‌ساحه‌ت که موده‌ئی، هیچه‌ش هونه‌ر نه‌بوو و خه‌به‌ر نیز هه‌م نه‌داشت.

حافز تو گوی فه‌ساحه‌ت به‌ره‌وه، چونکه موده‌عی، هیچ هونه‌ری نه‌بوو بی ناگاش بوو له‌و بی هونه‌ریه‌ی خوی.

بر: به، به‌ره‌وه گوی: گۆ گوی بردن: یاری گۆ و مه‌یدانه که هه‌رکه‌سه گۆوه‌که بیاته گۆله‌وه براوه‌یه

فصاحت: فه‌ساحه‌ت، روونی‌ئی، بی‌عه‌یب بونی قسه، قسه‌زانی

نیز: هه‌روه‌ها

شه‌م به‌یتته شانازی خواجه‌یه به قسه‌زانی و روونی‌ئی خوی و خسته‌نه‌رووی بی هونه‌ری بانگه‌شه‌که‌ره مایه پوچه‌کان، که لی‌رده‌ا نه‌وه‌ک هه‌ر بی هونه‌رن، به‌لکو ناگاشیان له بی هونه‌ریه‌که‌ی خویان نییه و شه‌ه‌قن، چونکه گوتراوه (که‌سی نه‌زانی، نه‌شزانی که نازانی، شه‌ه‌قه).

ده‌لی حافز له مه‌یدانی قسه‌زانی و هونه‌ری قسه‌کردندا گۆ به و یاریه‌که به‌ره‌وه، چونکه موده‌عی نه‌ک هه‌ر قسه‌زان نییه و عه‌یب له قسه‌کانیدا هه‌یه واده‌زانی ده‌زانی و تووشی هه‌له ده‌بی، چونکه بی‌ده‌نگ نابی و دان به نه‌زانی‌دا نانی.

غەزەلى ھەشتايەم:

بەحرى موجتەسى ھەشتى مەخبونى مەقسور
(مفاعىلن فعلا تىن مفاعىلن فعلا تى)

۱- كۈنۈن كە مېدىمەد از بوستان نىسىم بېشىت

من و شراب فرح بخش و يار حور سرشنت

كۈنۈن كە مى دەمەد ئەز بوستان نەسىمى بېھىشت، مەن و شەرابى فەرەھ بەخش و يارى
ھور سرىشت.

ئىستا كە شەمەلى بەھەشت لە باغدا ھەلەدەكەت، مەن و شەرابى خۆشى بەخش و يارى
پەرى شېۋە.

مېدىمەد: ھەلەدەكەت بوستان: باغ نىسىم بېھىشت: شەمەلى بەھەشتى
حور سرشنت: حۆرى شېۋە

ئىستا كە شەمەلى بەھەشتى لە باغدا ھەلە كىرەدوۋە و كاتى بەھارە مەن جگە لە چىزىردن و
مەبى خۆشى بەخش و يارى حۆرى شېۋە نەبىت، سەرقالى ھىچى دىكە نام، واتە كە وەرزى
بەھارە مەن ئەم بەھارە بە بادەنۆشى و ھاۋدەمى يارى پەرى شېۋە دەگۈزەرىم.

گەر ماناى عېرفانى (نىسىم) و (شراب) لە بەرچاۋبگىر مەنەكى دىكەى بەيتەكە
روۋندەبىتەۋە، چونكە: (نىسىم) بە واتاى تەجەلى و دەرگەۋتنى جوانى خوداىى و رەھمەتى
بەردەۋام و نەفەسى رەھمانىيە، بە تايىبەتى ھەلەكردنى شەمەل لە باغدا ئەم واتايە روۋنت
دەكەتەۋە ھەرۋەھا (شراب) ىش عەشقى، بەم پىيە واتاى بەيتەكە دەبىتە:

ئىستا كە لە ژياندا جەمەلى خوداىى جىلۋە دەكەت ياخود جىلۋەى كىرەدوۋە مەن جگە لە
عەشق و دۆستى لەگەل مەحبوبى ھەقدە چى دىكە ناكەم و چىز لە ھاۋدەمى ئەم جىلۋەپە و ئەم
عەشقى خۆشى بەخشە دەبەم.

۲- گدا چرا نزند لاف سلطنت امروز

كە خىمە ساپەى ابرست و بزمگە لب كشت

گىدا چەرا نەزەنەد لافى سەلتەنەت ئىمروز، كە خىمە ساپەى ئەبرەست و بەزىمگەھ
لەبى كىشت.

بۆچى ئەمەرى ھەزار لافى سەلتەنەت لىنەدا، كە خىمە سىپەرى ھەورە و كەنارى
مەزراش بەزىمگا.

گدا: ھەزار نزند لاف: لاف لى نەدا سلطنت: سەلتەنەت، دەسەلات
خىمە: خىمە، چادر ساپە: سىپەر ابر: ھور

بزمگە : بەزىمگە، بەزىمگا، شوپىنى خۆشى و بەزم لب: كەنار كشت: مەزار
گەر لە رۆژانەكى گەرمى ھاۋىندا سەيران پىۋىستى بە چادر و خىمە ھەبىت و شوپىنى
خۆشى و رابوردان بوۋ بىت تەنبا پادشا و دەسەلتاداران تواناى دەستبەركردنى ئەمانەيان
ھەبىت، ئەمەلە مانگى بەھاردا كە سىپەرى ھەور چادرى ھەۋانەۋە و سەۋزايى لىۋارى
مەزاركانىش شوپىنى خۆشى و بەزىمگەپە، ھەموۋان پادشا و خاۋەن سەلتەنەتن، چونكە بەزم و
سەيران ھىچ تەدارەكىنى ناۋىت.

ھەرىۋىە خواجه دەلى: بۆچى ئەمەرى ھەزار لافى سەلتەنەت لى نەدا، كە سەيران و خۆشى
ھىچ تەدارەكىنى ناۋىت و رازىنەرى سروش ھەموى نامادە كىرەدوۋە.

۳- چمن حكايهت اردبېشىت مى گويد

نه عارف است كه نسيه خريد و نقد بېشىت

چەمەن ھىكايەتى ئوردىبېھىشت مى گوید، نە ئارفەست كە نەسىە خەرىد و نەقد
بېھىشت.

مىرگوزار ۋەسفى مانگى ئوردىبېھىشت دەكەت، كەسى كە نەسىەى كرى و نەقدى فروشت
عارف نىيە.

چمن: باغ، مىرگوزار، چىمەن حكايەت: ۋەسفى اردى بېھىشت: مانگى
(ئوردى بەھەشت) دوۋەمىن مانگى سالى ھەتاۋىيە كە دوۋەمىن مانگى بەھارە لەم مانگەدا
بەھار بە تەۋاۋى سەۋز و چرە، ئەم رۆژمىرە بە (رۆژمىرى جلالى) ىش بە ناۋبانگە، چونكە لە
سەردەم و بە فەرمانى (جلال الدين مەلەكشاي كورى ئەلپ ئەرسەلانى سەلجۇقى ۲۶۵ - ۳۸۵)
لە ئەسفەھان لەسالى (۴۹۸) مانگى دا لە لايەن كۆمەلىك لە زانايان و گەردوۋنناسانەۋە
دانرا. ۋەك: (حەكىم عومەرى خەيام، ابو مظفرى اسفزارى، مېمون واسطى، عبدالرحمن خازنى
{ ج ۱، سودى، ۴۹۶، پەراۋىزى د. ستارزادە }

(عارف/ عاقل) له زۆریه یه نوسخه دیرینه کاندای (عارف) هاتوو، به لام له دوو نوسخه یه دیرینه و (قهزینی و خرمنشاهی.. هتد) دا عاقل هاتوو به هه حال گهر (عارف) به واتای زمانی لیکردیتتهوه، ئەوا کیشه به یه دروست نابێ که واتاکه ی زۆر نزیك ده بیتهوه له عاقل گهر به واتای عارفی رینگه یه حق لیکردیتتهوه، ئەوا پێویسته واتای مه جازی (اردی بهشت) و (بهار) وه درگین نهوه واتای زمانییان گهر (عاقل) یش بیته، ده کری به یته که جوړیک زه مکردن بیته.

نسیه: کرپن یا فرۆشتن به قهرز؛ واته پاره که یه ماوه یه کاش مامه له که بدریت، له بهرامبهر نه قهه و حازردا داده نریت، قهرز، وازی لی هیئا، هیشتیه وه

سویدی و هروی که (عارف) یان نوسیوه پێیان وایه که لای خواجه پێویسته (عارف) له خۆشییه کانی ژیان به هه مه ند بیته و له بهر به هه شت جوانی دونیا له ده ست نه دات د. هروی وردتر بۆ چوه، که ده لی: پێویسته عارف له رینگه ی ناسینی جوانیه کانی دونیا وه له خالق نزیك بیته وه و به هار رووکاری جوانی جه مالی خالق. { ج ۱، ل ۳۶۱، هروی }

به هه حال ماناکه زۆر دوورناکه یته وه خواجه رووتر له مه ده لیته: که سیک عارف نییه، که کالای نادیار بکریت و حازر له ده ست بدات، له کاتی کدا (عارف) له دوا ی به هه شت نییه هینده ی له دوا ی جیلوه کردنی جه مالی حق و گیشتن به حقه، که وای نابێ فرسه تی جیلوه کردنی جوانی حق که له به هار دایه. ئەگهر (عاقل) بیته؛ واته که سی که خۆشییه کانی به هار له ده ست بدات، بی عه قله چونکه مرۆقی عاقل حازر به قهرز ناگۆریتته وه و هه میسه به بهرزه وه ندیی خوازی بیرده کاته وه.

ههروهک ناشکرایه (عاقل) لای حافز روویه کی پۆزه تیقی نییه و هه میسه به نیگه تیقی لیبی ده وانی.

۴- وفا مجوی ز دشمن که پرتوی ندهد

چو شمع صومعه افروزی از چراغ کنشت

قهفا مه جوی ز دوشمن که په رتوقی نه ده هه د، چو شه منی سوومیته نه فروزی نه ز چراغی کینیشته.

داوای وهفا له دوژمن مه که، چونکه رووناکای نادات، وهک نه وهی که مؤمی عیباده تگا له چرای دیر داگیرسینی.

مجوی: داوا مه که پرتو: رووناکای، تیشک نهد: نادات افروزی: داگیرسینی کنشت: دیر، که نیسه، به گشتی به شوینی په رستنی کافران ده گوتری

داوای وهفا له دوژمنان مه که، چونکه سویدی نییه، ئەگهر به وهفاش بن وهک نه وه؛ وایه که مؤمی عیباده تگا یه حق له چرای عیباده تگا یه ناحهق (کافران) داگیرسینی که تیشک و رووناکای ناداته وه داوا کردنی وهفاش له دوژمن بهم شیوه یه یه.

۵- به می عمارت دل کن که این جهان خراب

بران سرست که از خاک ما بسازد خشت

به مه ی ئیماره تی دل کون که ئین جه هانی خه راب، بهر ئان سه ره ست که نه ز خاکی ما بسازد خیشته.

به مه ی دل ناوه دان بکه ره وه، چونکه ئەم جیهانه ویرانه نیازی؛ وایه له خاکی ئیمه خشت دروست بکات.

عمارت: ناوه دان کردنه وه خراب: ویرانه بران سرست: به ونیازه یه، به و هیوا یه یه بسازد: دروست بکات خشت: خشت

دیسانه وه دوژمنایه تی خواجه بو دونیای ویران و ویرانه ی دونیا و نیازه گلاوه کانی بهرامبهر به مرۆف دووباره ده بیته وه، ته نیا رینگه ی ده رچون - که له م به یته دا باسکراوه - ناوه دان کردنه وه ی دل و ناخه به مه ی - عه شق - چونکه ویرانه ی دونیا به ونیازه یه - هه رواش ده بی - له خاکی جهسته ی ئیمه خشت دروست بکات.

ببگومان مرۆف گهر به ویت پاش مه رگ - که دیارده یه کی حه قییه - زیندوو بیت، پێویسته دلێ ناوه دان بکاته وه و ئەمه ش ته نیا به مه ی - عه شقی ئیلاهی و گریدان ی به جیهانی بالا حه قه وه - ده بیته، هه ربۆیه به م باره دا ئیدی دونیا زه فه رمان پی نابات و پاش مه رگیش زیندوو ده یین. من بی گومانم ئەگهر پێش مه رگ ئەم ناوه دان کردنه وه ی دل ده ست پی نه که یته، ئەوا هه ر بهر له به خاک بوونی جهسته مان ده بیته خشتی کی بی گیانی ده ستی دونیا.

۶- مکن به نامه سیاهی ملامت من مست

که آگه است که تقدیر بر سرش چه نوشت

مه کون به نامه سیاهی مه لامه تی مه نی مه ست، کی ناگه هه ست که ته تقدیر به سه ره ش چه نیقیشت.

به (نامه رشی) منی مه ست سه رزه نشته مه که کی ناگاداره، که قه ده ر چی له چاره ی نوسیوه. نامه سیاهی: نامه رشی، مه به ست له نامه ی کردار ره شیییه به واتای گوناها باری و ره شبونه وه ی نامه ی کرداره به گونا ملامت: سرزشت

که: کیّ آگه: ناگادار تقدیر: قه‌دهر برسرش: له چاره‌ی نوشت: نوی

خواجه لیږه‌دا به سهرزه‌نشسته‌ره‌کانی که به گونا‌هباری ده‌زانن ده‌لی: به گونا‌هباری و نامه‌ی کردار‌په‌شی سهرزه‌نشستی منی مه‌ست و عاشق مه‌کن چونکه که‌س نازانی قه‌دهر چی له چاره‌ی نویسووه.

میسراعی دووهم به دوو شیوه لیکنده‌دریته‌وه:

یه‌که‌م نه‌وه‌ی که من به‌ده‌ست خۆم نه‌بووه گونا‌هبارم و نه‌وه‌ی له چاره‌م نووسراوه و قه‌دهر بۆ دیاری کردوم ههر نه‌وهم نه‌نجام‌داوه، که نه‌مه‌ش بیری جه‌بریه‌تی خواجه‌یه .

دووهم: نه‌وه‌ی که کیّ ده‌زانن چی له چاره‌ی نووسراوه کیّ ده‌لی: من به‌م گونا‌هباریه‌م دوارۆژم پاکتر نییه له تۆ به‌و غروری پاکیه‌ته‌وه؛ واته رهنکه قه‌دهر دوارۆژی منی به‌پاک‌ی و دوارۆژی تۆی به خراپی نویسی بیّت، ئیدی بۆچی سهرزه‌نشستی گونا‌هباری من ده‌که‌ی، کیّ ده‌لی عاقیبه‌تی من چاکتر نییه له تۆ. (جه‌نابی سودی و هروی به واتای دووهم به‌یته‌که‌یان لیکنداوه‌ته‌وه).

۷- قدم دریغ مدار از جنازه‌ی حافظ

که گرچه غرق گناه است می رود به بهشت

قه‌دهم دریغ‌مه‌دار نه‌ز جه‌نازه‌یی هافر، که گهرچه غه‌رقی گونا‌ه‌ست می ره‌قه‌د به بیه‌یشت.

خۆت دوامه‌خه له جه‌نازه‌ی حافظ، چونکه گهرچی نغروزی گونا‌هه، به‌لام ده‌چپته به‌هه‌شت.

قدم: پی، هه‌نگاو دریغ‌نار: خۆت دوور مه‌گره جنازه: جه‌نازه، تهر‌م.

به‌ر له مه‌رگ و جه‌نازه پیویسته باس له گومانی چاک (حسن‌الظن) بکه‌ین، که خواجه به خودای خۆیی هه‌یه، چونکه له فهرمووده‌ی قودسیدا هاتوه (انا عند ظن عبدی بی) به‌و مانایه‌ی خودا به پیی گومانی به‌نده‌کان له گه‌لیاندا ده‌جولپته‌وه؛ واته من گهر هه‌میشه خودایه‌کی جوان و میهره‌بان و لیبورده و به‌خشنده و به‌سۆزم له زه‌یندا بیّت، نه‌ویش به گه‌وره‌یی خۆی ههر به‌م شیوه ره‌فتارم له‌گه‌لدا ده‌کات، خواجه‌ش زۆر گه‌شبینه به‌رامبه‌ر به خودای خۆی و له‌م گه‌شبینیه‌وه دلنیا‌یه، که خودا ده‌یخاته به‌هه‌شت گهرچی نغروزی گونا‌هه یاخود خواجه خودی خۆی چاک ده‌ناسی، ههرچه‌نده خه‌لکی واده‌زانن غه‌رقی گونا‌هه، به‌لام پاکه و ده‌چپته به‌هه‌شت.

بینگومان یه‌کینک له مافه‌کانی موسلمان به‌سه‌ر موسلمانانه‌کانی دیکه‌وه شوینکه‌وتنی جه‌نازه‌یه‌تی له کاتی مردنیدا خواجه‌ش به خه‌لکی موسلمان - رهنکه ره‌قیبه‌کانیش - ده‌لی: له‌کاتی مه‌رگمدا دریغی نه‌که‌یت و خۆت دوانه‌خه‌یت له شوینکه‌وتنی جه‌نازه‌که‌مدا و وا بیر نه‌که‌یته‌وه مافی نه‌وهم به‌سه‌رته‌وه نه‌ماوه، به‌لکو به پیچه‌وانه‌وه ههرچه‌نده گونا‌ه‌بارم و نغروزی گونا‌هه به‌لام ده‌چمه به‌هه‌شت.

جه‌نابی سودی پیی وایه؛ که نه‌م به‌یته وه‌ک فالّ به‌کارهاتوه - پیشت‌ر باسی فالی حافظمان کردوه - و چیرۆکیکی گپراوه‌ته‌وه، سودی ده‌گپرتنه‌وه: "ده‌گپرتنه‌وه، که گوايه که‌سیک رقی له خواجه بوه و هه‌میشه تانه‌ی له خواجه داوه و قسه‌ی پی گوتوه. کاتی خواجه وه‌فات ده‌کات، نه‌م که‌سه نه‌ک هه‌رخۆی ناچی بۆ ناشتنی جه‌نازه‌ی حافظ، ریگری خه‌لکیش ده‌کات، تاکاتی یه‌کی له دۆستانی حافظ که له‌وی بوه ده‌لی: خواجه ده‌یگوت گهر دیوانی من به ههر نیه‌ت و ویستیک بکرتنه‌وه به پیی بارودۆخه‌که نیه‌ته‌که روونده‌کاته‌وه، که‌وايه وه‌رن با فالی حافظ بگرینه‌وه و بزاین چی ده‌لی کاتی دیوانه‌که ده‌که‌نه‌وه نه‌م به‌یته دیت، ئیدی نه‌وکه‌سه تۆبه ده‌کات و به‌شداری ناشتنی جه‌نازه‌که‌ی خواجه ده‌کات" {سودی، ج ۱، ل ۴۹۹}

هه‌روه‌ها له پیشه‌کی (دیوانی حافظ) ی (لیموده‌ی) دا نه‌م چیرۆکه به شیوه‌یه‌کی دیکه هاتوه (جه‌نابی لیموده‌ی) له سه‌ر زاری براون (ادوارد براون) ده‌گپرتنه‌وه: کاتی حافظ کۆچی دوابی کرد، هه‌ندی له وه‌که‌سانه‌ی که رقیان له حافظ بو، نه‌یاندده‌یشت که تهرمه‌که له گۆرستانی موسلماناندا بنیژن، پاش نه‌وه‌ی ریکه‌وتن که فالّ له دیوانه‌که‌ی بگرنه‌وه کاتی فالی حافظیان گرتنه‌وه نه‌م به‌یته کرایه‌وه. {دیوانی حافظ، لیموده‌ی، چاپ ششم، به‌بی سالی چاپ، پیشه‌کی ۱۹، میژوی نویسنی پیشه‌کی ۱۳۴۳ کۆچی هه‌تاوی}.

غەزەلى ھەشتا و يەكەم:

بەحرى رەمەلى ھەشتى مەخبونى مەقسور

(فاعلاتن فعلاتن فعلات)

۱- عیب رندان مكن ای زاهد پاکیزه سرشت

که گناه دگران بر تو نخواهند نوشت

ئىبى رندان مەكون ئەى زاھىدى پاکىزە سرىشت، كە گوناهى دىگەران بەر تو نەخاھەند نىقىشت.

عەبىسى رەندان مەگرە ئەى زاھىدى پاكسروشت، چونكە گوناهى خەلكى دىكە بۆ تو نانووسن. عیب مكن: عەبى مەگرە، باسى عەبى مەكە، سەرزەنش مەكە، پاكىزە: پاك سرشت: سروشت

دگران: كەسانى دىكە، ئەوانى دىكە برتو: بۆتو، لەسەرتو: نخواستند نوشت: نانووسن

واتای بهیته كانی ئەم غەزەلە تا رادەبەكى زۆر پەيوەستن بە يەكەوہ و تەواوى غەزەلەكە گوتارىكە بۆ زاھىدان، كە ھەمىشە باس و غەبىبەتى كەسانى دىكە دەكەن بە گوناهبارى و رەخنەيان لى دەگرن، خواجه دەپەوى رابوچونى خوى سەبارەت بەم ھەلوئىستەى زاھىدەكان لەم غەزەلەدا - بە شىوہىەكى تىز و تەسەلتەر لە بەيئەكان - بختەروو. زياتریش جەخت لەسەر ئەوہ دەكاتەوہ، كە گوناهەكان بەسەر ئەجامدەرانىاندا دەدرىت و چاكەكانىش سوودى ئەجامدەرەكانىبەتى، ھەربۆيە لە خەمى خۆتدابه پيش ھەمووكەسىك.

لەم بەيئەدا بە ناشكرا خواجه روو لە زاھىدى پاك سروشت - خواجه بە زەم و جۆرە گالئە پىكردنك ئەم پاك سروشتەى ھىناوہ ئەگەرنا كەس چوزانى كە سروشتى پاكە - دەكات و دەلى: رەخنە لە رەندان مەگرە و باسى عەبىبان مەكە، چونكە كەس گوناهى كەس ھەلتاگرى و ئەگەر رەندان گوناهبارىش بن بە تو چى و تو گوناهيان ھەلتاگرى، وەك سوودى و خرمشاهى دەلین و لە بەيئەكەشدا بە روونى ديارە كە مىسراعى دووہ ناماژبە بە ئايەتى (ولا تزروا وزارة وزير اخري) {الاسراء/۱۵}.

۲- من اگر نيكم و گر بد تو برو خود را كوش

ھەركسى آن درود عاقبت كار كە كشت

مەن ئەگەر نىكەم و گەر بەد تو برو خود را كوش، ھەركەسى ئان درەفەد ئاقىبەتى كار كە كىشت.

من ئەگەر چاكم و گەر خراب تو برو ھول بۆ خۆت بەد، لە كۆتايىدا ھەركەسى ئەوہ درويئە دەكات كە چاندوويەتى.

نيك: پاك بد: خراب كوش: تىبىكۆشە، ھەولبەدە، كۆشش بکە درود: دەدرويتەوہ عاقبت كار: لەكۆتايىدا، سەرەنجام كشت: لە كشتن ھوہ ھاتوہ كە بە واتای چاندن ديت خواجه ديسانەوہ دەلى: من ئەگەر چاكم يا خرابم ھىچ سوود و زيانىكى بۆ تو نىبە، تو كۆششى خۆت بکە، چونكە ھەركەس بەرى رەنجى خوى درويئە دەكات و ھەر ئەوہ دەدرويتەوہ كە چاندوويەتى - ئەگەر چاكە ئەگەر خرابە - كەوايە لە بىرى خۆتدابه و مەشغولى خۆت بەو كارت بەسەر مەنەوہ نەبى.

۳- ھەمە كس طالب يارند چە ھشيار و چە مست

ھەمە جا خانەى عشق است چە مسجد چە كنىشت

ھەمە كەس تالىبى يارەند چە ھوشيار و چە مەست، ھەمە جا خانەبى ئىشقەست چە مەسجىد چە كىنىشت.

ھەمووان يارىان دەويت، چ ھوشيار چ مەست، ھەمو شويئى مالى عشقە چ مزگەوت چ پەرستگای كافران طالب: داواكەر

لاى عارفەكان ھەمو شويئى مالى عشقە و دىدگايەكى فراوانيان ھەيە و ريگەى گەيشتن بە خودا لە شويئىكدا - كە رەمزی جۆرىكە لە نايندارى - قەتيس ناكەن، ئەوان پىيان وايە لە ناخى ھەمو كەسىكدا يار و داواكردنى گەيشتن بە ئەو بوونى ھەيە و دەكرى لە ھەمو شويئىكدا عشقى ئىلاھى برەو پى بدرىت چ مزگەوت و رەمزی ئيمانداران چ كەنىشت - رەمزی كافران -.

۴- سر تسليم من و خشت در مىكدها

مدعى گر نكند فهم سخن گو سر و خشت

سەرى تەسلىمى مەن و خىشتى دەرى مەيكەدەھا، موددەئى گەر نەكونەد فەھمى سوخەن گو سەر و خشت.

سەرى تەسلىمى مەن و خىشتى دەرگای مەبجانەكان گەر موددەئى لە قسە تىنەگات بلى سەرت وەك خشتە (كەللەپوت).

سرتسلیم: سه‌ری ته‌سلیم، سه‌ری دانسه‌وینراو نکنند فهم: تی نه‌گات سخن: قسه

سر وخت: به‌که‌سیک ده‌گوتری که له رووی میهره‌بانی و دل‌سۆزییه‌وه قسه‌ی بۆ بکه‌یت و شه‌وگوپی لی نه‌گری، یاخود - سه‌رت وه‌ک خشته - سه‌رت دای له سنگ {خرمشاهی، ج ۱، ل ۳۹۶}

ده‌لی: من له جیاتی خشت سه‌رم ده‌خه‌مه سه‌ر خشتی به‌رده‌رگای مه‌بخانه‌کان و واز له عه‌شق و مه‌ستی ناهینم نه‌گه‌ر موده‌عی له‌م قسه‌ روون و ناشکرایه‌ تیناگات - که من واز له ریگه‌ی مه‌ستی و عه‌شق ناهینم و ته‌سلیم بووم - بلی سه‌رت دای له خشت - وه‌ک سودی ده‌لی - یاخود سه‌رت وه‌ک خشت وایه - ره‌ق و بی به‌ها و ئه‌رزشه - وه‌ک ه‌روی ده‌لی.

ده‌کری موده‌عی هه‌مان زا‌هید بی، که خو‌ی له حال و شه‌وقه‌کانی ته‌ریقه‌ت بی ناگا ده‌کات یاخود ناگای له‌م شتانه نییه.

۵- نا امیدم مکن از سابقه‌ی لطف ازل

تو چه دانی که پس پرده که خوب است و که زشت

نا ئومیدم مه‌کون ئه‌ز سابقه‌ی لوتفی ئه‌زهل، تو چه دانی که په‌سی پرده کی خوبه‌ست و کی زیشت.

له سابقه‌ی لوتفی ئه‌زله‌ی نا ئومیدم مه‌که، تو چو‌زانی که له پشت پرده‌وه کی چاکه و کی خراپ.

سابقه‌ی لطف ازل: لوتف و ره‌حه‌تی خودا پشینه‌یه‌کی زۆری هه‌یه یاخود راسته‌ره که بلین و لوتف و عینایه‌تی ئیلاهی ئه‌زه‌لییه و له گشت مه‌خلوقات کۆنتره (لوتفی ئه‌زله‌ی حه‌ق) توچه‌دانی: تو چو‌زانی پس: پشت پس پرده: پشتی پرده، مه‌به‌ست جیهانی غه‌بیه زشت: ناشیرین، خراپ، لی‌ره‌دا به‌ هی‌نایی له‌گه‌ل (خوب) چاکدا مانای دووم ده‌گه‌یه‌نیت، ده‌کری (خوب و زشت) مانای په‌سه‌ند و ناپه‌سه‌ندیش بگه‌یه‌نی که، که: (که) ی یه‌که‌م نامرازه و (که) ی دووم و سییه‌م راناون و به واتای (کی) دین، ئیستا له فارسیدا که‌متر (که) به‌کاردیت، هه‌ر بۆیه (خرمشاهی) پتی وایه؛ میسراعی دووم سه‌لیقه‌ی زمانی تازه گۆراویه‌تی نه‌گه‌ر نا له بنچینه‌دا به‌ شیوه‌ی (تو پس پرده چه دانی که که خوب است و که زشت) {ج ۱، ل ۳۹۶} هه‌روه‌ها له هه‌وت هه‌ره کۆنترین نوسخه‌کانی حافی‌شدا له شه‌ش نوسخه‌دا ئه‌م شیوه‌ کۆنه‌یه {پروانه: دیوانی حافظ، دکت‌ر رشید عیوضی، ل ۹۷}

به‌هه‌ر حال هه‌رچۆن بی‌ت؛ واتای میسراعه‌که ناگۆریت و روو به‌ زا‌هید - که هه‌میشه خه‌ریکی نا ئومیدکردنی خه‌لکییه و به‌ جه‌ه‌م و نا‌قیبه‌ت شه‌ری ده‌یانترسینی - ده‌لینت: له لوتف و ره‌حه‌تی ئه‌زله‌ی خودایی، که له هه‌مو شتی له پیشتره نا ئومیدم مه‌که و - ئه‌وه‌نده ره‌شبینانه قسه مه‌که - تو چو‌زانی له غه‌یب و پشتی پرده‌ی نادیاریدا کی چاکه و کی خراپ، یاخود کرداری کی په‌سه‌ندکراوه و کیش ره‌تکراوه‌یه هه‌ر، بۆیه ناییت مرۆف له لوتف و ره‌حه‌تی خودا نا ئومید بی‌ت.

۶- نه من از پرده‌ی تقوی بدر افتادم و بس

پدرم نیز بهشت ابد از دست بهشت

نه من ئه‌ز پرده‌یی ته‌قفا بدر ئوفتاده‌م و به‌س، پرده‌م نیز بیهیشتی ئه‌به‌د ئه‌ز ده‌ست بیهیشت.

نه من له پرده‌ی ته‌قوا ده‌رچووم و به‌س، باوکیشم به‌هه‌شتی ئه‌به‌دی له‌ده‌ست چوو.

نه‌من: نه‌ک ته‌نیا من پرده: پرده، پرده‌ی مؤسیقا بدر افتادم: ده‌رچووم، به‌ده‌رکه‌وتم پدرم: باوکم، مه‌به‌ست له حه‌زرتی ئاده‌مه که له به‌هه‌شتی ئه‌به‌دی ده‌رکراو له ده‌ستی دا، از دست بهشت: له ده‌ستی دا، له ده‌ستی ده‌رچوو

به‌هه‌شتی ئه‌به‌دی، هه‌مان ئه‌و به‌هه‌شته‌یه که پاش مه‌رگ بۆی ده‌گه‌رینه‌وه و زۆرینه‌ی راقه‌کاران و موسلمانان و ته‌نانه‌ت ئیمانداره جیاوازه‌کان باوه‌ریان وایه؛ که حه‌زرتی ئاده‌م - سه‌لامی خودای له‌سه‌رب - سه‌ره‌تا له‌وی بوه و پاشان به‌هۆی گونا‌ه و سه‌رپه‌چیه‌وه دوورخراوه‌ته‌وه بۆ سه‌رزوی، به‌لام رایه‌ک هه‌یه که پیتی وایه حه‌زرتی ئاده‌م له به‌هه‌شتی ئه‌به‌دییدا نه‌بو، به‌لکو له به‌هه‌شتیکی کاتی دنیایدا بوه - وه‌ک به‌هه‌شتی عه‌ده‌ن - یاخود هه‌رشوینیکی دیکه - {به‌هه‌رحال لی‌ره‌دا بواری باسکردنی ئه‌و مه‌سه‌له‌یه نییه و به‌پیتیستی نازانم، بۆ زانیاری ته‌واو سه‌باره‌ت به‌و باسه بگه‌رپوه بۆ کتیبی: (القرآن والکتاب قراءه معاصره، د. محمد شحرور} به‌لام ئه‌وه‌نده گرنه‌گه که خواجه بۆچوونی یه‌که‌می هه‌یه و به‌هه‌شتی سه‌ره‌تا به‌ به‌هه‌شتی ئه‌به‌دی ده‌داته قه‌لم، سه‌باره‌ت به‌ (پرده‌ی میسراعی یه‌که‌م له هه‌ندی نوسخه‌دا - وه‌ک عیوضی و سودی و ه‌روی - خلوت) هه‌تاره، هه‌رچه‌نده سودی نامازه‌ی به‌ (پرده و خانه‌)ش کردووه، به‌لام به‌هۆی هاتنی (بدر افتادم) وه (پرده) روونتره و سه‌لیقه‌ی حافی‌ش له به‌کاره‌یتانی زاراوه‌ی مؤسیقیدا بی پشینه نییه، هه‌ربۆیه به‌ شوینکه‌وتنی (قزوینی و خرمشاهی) و له‌به‌ر ئه‌م هۆکارانه‌ی سه‌ره‌وه پرده جوانتره.

خواجه دیسانه‌وه به زاهید ده‌لی: ئەم مەسەلەییە دەرچوونە لە پێرەو و ئاوازی تەقوایە لە کۆنەوه دەستلەملانی مرۆڤە و من تەنیا کەس نێم کە لە پەردە تەقوا دەرچم، باوکم کە ئادەمە نەوێک هەرلە پەردە دەرچو، بەلکو بەهەشتی ئەبەدی لە دەستدا کە بە گەوه‌ترین هەلە‌ی مرۆڤ و مرۆڤایەتی دراوێتە قەڵەم.

بێگومان بە واتای عێرفانییە لە پەردە تەقوا دەرچون پۆزەتیڤییە، چونکە لای حافز زیاتر رووێ نێگەتیڤییە کە (تەقوا) کە خۆبە زاهیدزانین و مەغروربوونە لەبەرچاو دەرگیری.

٧- گر نهادات همه این است زهی نیک نهاد

ور سرشنتت همه این است زهی خوب سرشت

گەر نه‌هاده‌ت همه مینه‌ست زه‌هی نیک نه‌ه‌اد، قەر سریشنتت همه مینه‌ست زه‌هی خوب سریشنت.

ئەگەر ناخ تەقوا هەموی ئاواپە ماشە‌لا لەم ناخە چاکە، و ئەگەر سروشتت هەموی ئاواپە، ماشە‌لا لەم سروشتە چاکە.

نهاد: ناخ زهی: ماشە‌لا نیک: چاک

ئەم بەیتە لە گە‌ل ئەو‌دا کە زۆر سادەییە بوونی و نەبوونی لە نوسخە‌کاندا و جیاوازییان مابە‌ی تێرمانە و گومان لە ه‌ی حافز بوونی ئەم بەیتە دروست دەکات، ئەم بەیتە لە نوسخە‌ی خرمشاهی و قەزوینیدا نییە و لە نوسخە‌ی تەیموریشدا (نهادم و سرشتم) نوسراوە، سو‌دی و ه‌رویش لە ماناکردنیدا جیاوازییان ه‌یە.

بەهەر حال گەر مەبە‌ست لە جیناوی کە‌سی دوو‌می تاک (ت) خودی حافز بێت وە‌ک سو‌دی ده‌لی - ئەوا بەیتە‌کە شانازییە و بە خۆی ده‌لی: گەر ناخ ئاوا چاکە وە‌ک لە بەیتە‌کانی پێش‌و‌دا هاتو‌ه سروشتت پاکە، ماشە‌لا لەم ناخ و سروشتە بە‌لام گەر مەبە‌ست لە (ت) زاهید بێت - وە‌ک ه‌روی ده‌لیت - ئەوا بەیتە‌کە رەخنە‌یە‌کی تە‌زنامیز و ناراستە‌و‌خۆیە بو‌ زاهید و بە جو‌رە گالته‌کردنیکە‌وه بە زاهید ده‌لی: ئەگەر بە راست ناخ و سروشتت ئاوابی ماشالایان لی بی.

٨- حافظا روز اجل گر به کف آری جامی

یکسر از کوی خرابات برندت به بهشت

ه‌افزا روزی ئەجە‌ل گەر بە کە‌ف ئاری جامی، یە‌کسەر ئە‌ز کوی خرابات بە‌رهن‌ده‌ت بە بیهیشت.

ئە‌ی حافز گەر رۆژی ئەجە‌ل پێکێ‌ک بە‌ده‌ست بهیئینی، یە‌کسەر لە کوچە‌ی مە‌یخانە‌وه ده‌ت‌بە‌ن بو‌ بەهەشت.

کف: دە‌ست، لە‌پی دە‌ست آری: بهیئینی بە کف آری: بە‌ده‌ست بهیئینی
یکسر: یە‌کسەر، راستە‌خۆ برندت: ده‌ت‌بە‌ن

بێگومان پێ‌ویستە‌ یان بە قوولتی لە واتای ئەم بەیتە وردبینە‌وه یاخود بە‌لای کە‌می لێ‌ی گەرپێ‌ن، ه‌روی لە شە‌رحی ئەم بەیتە‌دا نووسیبو‌ه‌تی: واتە بە ه‌وی کاریگە‌ری مە‌ستی‌یه‌وه عە‌زابی مەرگ - گۆرە‌شار - هە‌ست پێ‌ ناکە‌یت و یە‌کسەر خۆت لە بەهەشتدا ده‌بینیت‌وه {ج ١، ل ٣٦٧}

سو‌دیش ده‌لی واتە: بە بی عە‌زابی قە‌بر و بە بی پرسیار و وه‌لامی مونکیر و نە‌کیر یە‌کسەر ده‌چیتە بەهەشت. ئەم قسانە لە‌گە‌ل مانای فەر‌مو‌ده‌ی پیرۆزی (طلب الجنة بلا عمل ذنب) یە‌کن‌گەریت‌ه‌وه، {ج ١، ل ٥٠٦}

جە‌نابی خو‌رە‌مشاهی‌ش ه‌یچ شە‌رحی نە‌کردو‌وه، لە‌کاتی‌کا ئە‌وه‌ی گو‌تو‌وه کە ئە‌و غە‌زە‌ل و بەیتانە‌ی هە‌لبێ‌ژاردو‌وه پێ‌ویستیان بە شرو‌ف‌ه‌کردنە. بەهەر حال جە‌نابی ه‌روی زۆر دو‌ور لە مانای بەیتە‌کە واتایە‌کی داتاشی‌وو‌ه کە ه‌ین‌ده رووکاری و سەر‌زاری‌یه نە‌بوونی چاک‌تره، جە‌نابی سو‌دیش لە مە‌سە‌لە‌ی بن‌چینه‌یی لای داوه و با‌سی لاره‌کی دیکە‌ی ه‌یناوه‌ته ئارا، وە‌ک ئە‌وه‌ی، کە چە‌مکی ئەم بەیتە پێ‌چه‌وانە‌ی کرداریت، بە‌لام بە لێ‌کدانە‌وه‌ی واتای عێرفانی (جام - مە‌ی) ئیدی واتای بەیتە‌کە ئە‌ک هەر پێ‌چه‌وانە‌ی فەر‌مو‌ده‌کە - ئە‌گەر فەر‌مو‌ده‌ بیت - نابیت بە‌لکو هاو‌ئاراستە‌یە. چونکە (جام) لە عێرفاندا دلی ریبواری رینگە‌یە کە لێ‌واو‌لێ‌وی مە‌عریفە‌ته هەرچە‌نده لێ‌ره مە‌بە‌ست لە‌جام (باده‌نۆ‌شینە) و باده‌ش عە‌شقی ئیلاهییە و گرن‌گ‌ترین کاتیش بو‌ خوداناسی بە‌نده دوا رۆژە‌کانی ژیا‌نی‌ه‌تی و بە‌تایبە‌تی رۆژی مردن و گەر‌انه‌وه، خواجه زۆر ناشکرا ده‌لی: ئە‌ی حافز گەر لە رۆژی ئە‌جە‌لدا، کە دوا رۆژی ئی‌ره‌ته بە‌کە‌ویتە نی‌و عە‌شقی خودایی و سەر‌قالتی تە‌ی کردنی ئە‌وساتە خو‌شانه‌ی وه‌سلی دو‌لبەر بیت بە موسلمان‌ی تە‌واو ده‌مریت - و یە‌کسەر لە کوچە‌ی مە‌یخانە‌وه کە مە‌نزله‌گی عە‌شقی عارفە‌کانە - ئە‌ت‌بە‌ن بو‌ بەهەشت، واتە رزگار‌ت ده‌بیت، چونکە مرۆ‌قی موسولمان لە پاش مەرگ ترسی نییە و یە‌کسەر بە‌ره و بەهەشت دە‌برد‌یت - وە‌ک ئە‌وه‌ی کە لە فەر‌مو‌ده‌ی درێ‌ژی ژماره‌(١٨٥٥٧)ی(ج ٤، ل ٢٨٧) ئیمامی ئە‌حمەد - هاتو‌ه سە‌بارە‌ت بە مەرگ و بردنی رو‌حی مرۆ‌ق بو‌ ناسمانە‌کان و گە‌یان‌دنی بە خودا و تۆ‌مارکردنی ناوی لە ده‌فته‌ری سەر‌و‌راند‌ا و گەر‌اندنە‌وه‌ی بو‌ گو‌ر و کردنە باخێ‌ک لە باخە‌کانی بەهەشت بو‌ی {پروانه: مسند امام احمد، ج ٤، ص ٢٨٧ فەر‌مو‌ده‌ی ژماره‌(١٨٥٥٧)} کە واتە خواجه زۆر بە روونی ئە‌وه ده‌خاته‌روو، کە گەر لە دوا ساتدا بە عە‌شقی ئیلاهییە‌وه بمریت، راستە‌خۆ فریشتە‌کان هە‌لت‌ده‌گرن و بە‌ره‌و

به ههشتت دهبن، نه وهك وهك هروى دهلى مهست دهبيت و له تاو مهستی تاكات له گۆر هوشار و عه زابى گۆر نامىنى.

غه زهلى ههشتا و دووهم:

به حرى ره مهلى ههشتى مه خبونی مه قسور
(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن)

۱- آن ترك پرى چهره كه دوش از بر ما رفت

آيا چه خطا دید كه از راه خطا رفت

ئان توركى پهرى چيه ره كه دوش نهز بهرى ما رهفت، ئايا چه خهتا دید كه نهز راهى خهتا رهفت.

ئهو جوانه پهرى شيويه كه شهوى رابردوو لای ئيمه روشت، ئايا چ ههله يهكى بينى كه به ريگه ي (خهتا) دا روشت.

ترك: جوان پرى چهره: رووخسار وهك پهرى، پهرى شيويه از بر ما: لای ئيمه خطا: ههله، دهكرى (خطا) ي دووهم مانای ههله بگه يه نيئت يا خود به واتای ولاتى (خهتا) بيئت

كه واته خواجه دهپرسى؟ ئايا نهو ياره جوانه پهرى شيويه دوينى شهو چ ههله يهكى له ئيمه بينى؟ كه لای ئيمه روشت و ريگه ي ولاتى خهتا ي گرت بهر يا خود به ههله داروشت.

۲- تا رفت مرا از نظر آن نور جيهان بين

كس واقف ما نيست كه از دیده چهها رفت

تا رهفت مهرا نهز نه زهر ئان نورى جههان بين، كهس قاقيفى ما نيست كه نهز دیده چهها رهفت.

لهوكاته وهى كه نهو نورى چاوانه (دونيا بينه) له بهر چاوم روشتوو كهس تاگادارى من نييه، له چاوانم روشتوو.

لهوكاته وهى، له وهتى، له كوردیدا (تا) ئهم واتايه ي نييه مرا از نظر: له پيش چاوم جيهان بين: جيهان بين، دونيا بين، دركه يه له چاو، چونكه به چاو جيهان ده بينرى نور جهان بين: نورى چاوان مه بهست له ياره واقف مانىست: تاگای له من نييه، نازانى چهها: كزى (چى) يه له كوردیدا ئهم ئاوه لئاوه - راناوه - كوئاكره يته وه، دهكرى مه بهست لهم (چهها) يه يار بيئت يا خود فرميسك بيئت

خواجه ده‌لئی: له‌وه‌تی نوری چاوانم له‌پیش چاوم نه‌ماوه، که‌س نازانی که چی له چاوانم رۆشتوو واته که‌س نازانی که چی شتیکی گرنه‌ها - یار - له به‌رچاوم نه‌ماوه یاخود چه‌نده فرمیسک - فرمیسکی زۆر - له چاوانم رۆشتوو.

ئهم به‌یته و تا راده‌یه کیش فه‌زای گشتی غه‌زه‌له‌که هینده‌ی کاره‌سات و غه‌می‌ک یاد ده‌خاته‌وه، ئه‌وه‌نده خه‌می عه‌شق و عیرفان و دروست ناکات، بۆ نمونه (نور جیهان بین) هینده‌ی وه‌رگێرانی (قره‌العین) وه سیفه‌ته بۆ جگه‌رگۆشه ئه‌وه‌نده له وه‌سفی یاردا به‌کارنه‌هاتوو، له لایه‌کی دیکه‌وه (سوز جگر) و جگه‌رسوتان له فارسیدا واتای (رۆله مردن) ی هه‌یه.

هه‌ر بۆیه ئهم به‌نده‌یه وایر ده‌کاته‌وه که فه‌زای گشتی غه‌زه‌له‌که و به تایبه‌تی ئهم به‌یته و به‌یتی سببه‌م ئاماژه بێت بۆ مه‌رگی کوره‌که‌ی که له غه‌زه‌لینکی دیکه‌دا ده‌لئی:

قره‌العین من آن میوه‌ی دل یادش باد لا که خود آسان بشد و کار مرا مشکل کرد

له هه‌ندئ شوینی دیکه‌دا خواجه به ناشکرا باس له مه‌رگی فه‌رزه‌نده‌که‌ی ده‌کات:

دلا دیدی که آن فرزانه فرزند چه دید اندر خم این طاق رنگین

به جای لوح سیمین در کنارش فلک بر سر نهادش لوح سنگین

ده‌کری ئه‌وه‌ش بلیم هیهچ یه‌ک له سودی و هروی و خرماشاهی له شه‌رحی ئهم غه‌زه‌له‌دا باسی مه‌رگی کوره‌که‌ی خواجه‌یان نه‌کردوو، به‌لام به‌نده واده‌زانی که له مه‌رگه‌ بدوی که داخی به ده‌لئی حافظه‌وه نا، هه‌ر بۆیه لهم به‌یته‌دا ده‌لئی له‌وکاته‌وه‌ی ئه‌و نوری چاوانه له‌پیش چاوم نه‌ماوه و کۆچی کردوو که‌س نازانی که چی له چاوانم رۆیشتوو.

۳- بر شمع نرفت از گذر آتش دل دوش

آن دود که از سوز جگر بر سر ما رفت

به‌ر شه‌م نه‌ره‌فت ئه‌ز گوزه‌ری ئاته‌شی دل دوش، ئان دود که ئه‌ز سوزی جگه‌ر به‌ر سه‌ری ما بره‌فت.

ئهو دوکه‌له‌ی که دوینی شه‌و له ئه‌نجامی ناگری ده‌لئی سووتانی جگه‌ری (ئیمه) منه‌وه له سه‌ری ئیمه‌وه هه‌ستا له مۆم هه‌لنه‌ساوه.

بر شمع نرفت: له شه‌مع هه‌لنه‌سا ازگسذر: له ئه‌نجامی آتش: ناگر دود: دوکه‌ل سوز جگر: سووتانی جگه‌ر بر سر مارت: به‌سه‌ر ئیمه‌دا هات، له ئیمه‌ روویدا

(سوز جگر) سووتانی جگه‌ر له فارسیدا واتای غه‌م و ناربه‌حتی به‌سه‌رداهاتن به‌گشتی ده‌دات و به مانای جگه‌رسووتانیش دیت

ده‌کری لیه‌دا مه‌به‌ستی دووه‌میان بێت و په‌یوه‌ندی به به‌یتی پێشوه‌وه هه‌بیت، خواجه باس له کاره‌ساتی دوینی شه‌و ده‌کات که نازدارتیکی شیوه‌په‌ری رۆشتوو لیه‌شدا ئه‌وکاره‌ساته‌ی دوینی شه‌و که جگه‌ری ئه‌می تیدا سووتاو، ده‌لئی ئه‌و دوکه‌له‌ی که دوینی شه‌و به‌هۆی سووتانی جگه‌ری منه‌وه له من هه‌ستاوه و دل‌م ناگری تی به‌ربوه له مۆم هه‌لنه‌ستاوه (مۆم که ده‌سووتی دوکه‌ل ده‌کات) ده‌یه‌وی بلی: سووتانی ده‌لئی من له ئه‌نجامی سووتانی جگه‌رمه‌وه سه‌ختره له سووتانی مۆم که به‌رده‌وام ده‌سووتی.

به‌نده لیه‌شدا پیم وایه ئهم به‌یته دووروزیک په‌یوه‌ندی به غه‌می گه‌وره‌ی جگه‌رسووتانی خواجه‌وه هه‌بیت، مه‌سه‌له‌یه‌کی دیکه که به‌نده‌ی هاندا ئهم رایه‌م ده‌رپم ئه‌و سه‌لیقه‌ زمانیه‌یه که خوره‌مشاهی و زۆریکی دیکه له حافظناسان باسی ده‌که‌ن، چونکه سه‌لیقه‌ی زمانی فارسی نوێ گۆراوه و ره‌نگه فارسی زانه لاهه‌کان له سه‌لیقه‌ زمانیه‌ی سه‌رده‌می خواجه تی ناگه‌ن، به‌لام من پروام وایه، که سه‌لیقه‌ی کوردی - به تایبه‌تی شیوه‌زاری جافی که‌که‌مه‌تر پێشکه‌وتن و گۆرانی به‌خۆره‌ بینیه‌وه - نزیکتره له سه‌لیقه‌ دیرینه‌ی زمانی فارسی سه‌رده‌می خواجه‌وه - له‌کاتێکدا که به‌نده له نێو ئه‌و سه‌لیقه‌ زمانیه‌ی جافدا گه‌وره‌بوم ریگه‌ به خۆم ده‌ده‌م ره‌مزه‌ نزیکه‌کان به شیوه‌ی دیرینه‌یان لیکده‌مه‌وه -.

۴- دور از رخ او دم به دم از چمنه‌ی چشمم

سیلاب سرشک آمد و طوفان بلا رفت

دور ئه‌ز روخی ئو دم به دم ئه‌ز چه‌شمه‌یی چه‌شمه‌م، سیلابی سریشک نامه‌د و تۆفانی به‌لا ره‌فت.

دوور له رووی ئه‌و سات به سات له‌کانی چاومه‌وه، لافاوی ئه‌شک هه‌ستا و تۆفانی به‌لا تپه‌ری.

دور از رخ او: دوور له روخساری ئه‌و، له دووری روخساری ئه‌ودا یاخود ده‌کری واتای دوور بێت له رووخساری ئه‌و بدات دم به‌م: ده‌م به‌ده‌م، سات به‌سات، به‌رده‌وام چشمه: کانی، سه‌رچاوه، چاوه‌گه سیلاب: لافار

که‌مه‌تر ریکده‌که‌وی که فرمیسک و تۆفان و به‌لا و بیده‌رمانی و سووتان له غه‌زه‌لیکی خواجه‌دا ئاوا به‌م شیوه‌ زۆره‌ دووباره‌ بینه‌وه، هه‌ر بۆیه دیسانه‌وه هینانی ئهم زاراوه‌ له راده‌به‌ده‌رانه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر حوزن و خه‌میکی واقعی نه‌وه‌ک حوزن و خه‌میکی شیعریانه

به هر حال خواجه دهلی: دوور له رووخساری نهو یاخود له دووری رووخساری نهو دا بهر دهوام له کانی و چاوه‌گی چاوانم لافاوی فرمیسک و توفانی به‌لا و نه‌هاتی هه‌لدهستی.

۵- از پای فتادیم چو آمد غم هجران

در درد بماندیم چو از دست دوا رفت

نه‌ز پای فتادیم چو نامه‌د غمی هجران، دهر دهر دماندیم چو نه‌ز دست ده‌قا رفت. چون غمی هجران هات له پیکه‌وتین، به دهرده‌داری ماینه‌وه، چونکه دهرمان له‌ده‌ست چوو.

از پای فتادیم، له‌پی‌که‌وتین، بی‌توانا و بی‌جولسه‌ بوین هجران: دووری چو: چون، کاتی‌ک در درد بماندیم: (له‌ده‌ردا ماینه‌وه) به‌ده‌رده‌داری ماینه‌وه، دهر دهر برین له گیاناندا ته‌واونه‌بو دوا: دوا، دهرمان از دست رفتن: له‌ده‌ست چوون له نیوان (فراق و هجران) دا جیاوازییه‌کی واتایی ورد هه‌یه، چونکه (فراق - فرق) جودایی و دورییه که ره‌نگه دورییه‌کی گیانی بی‌ت، یانی ده‌کری یار نزیک بی‌ت و له فیراقدن بژین، به‌لام (هجران - هجر) واتایه‌کی مادی جودایی و دووری تی‌دایه و به جه‌سته‌ش دووره، لی‌ردها هیجران هاتوره - به‌ده‌ر له‌وه‌ی که؛ نایا له‌بهر کیش هاتوره یاخود له‌بهر واتا - و واتای جودایی مادی و جه‌سته‌یی یاری تی‌دایه، خواجه یاری له‌ده‌ست چوو - رۆشتوو - به‌ده‌رمانی دهرده‌کانی و هی‌زی نه‌ژنوکانی ده‌زانیت، هه‌ری‌یه کاتی غمی هیجران سه‌ره‌له‌ده‌دات، خواجه نه‌م دووانه له‌ده‌ست ده‌دات و هی‌زی نه‌ژنوو و دهرمانی دهر دهر) له‌لایه‌که‌وه له‌پی‌ده‌که‌وت و هی‌زی نه‌ژنوو نه‌شکی له‌لایه‌کی دیکه‌وه له‌نیو دهر د و نازاردا ده‌مینیتته‌وه، چونکه به غمی هیجرانی (نه‌وه) له‌ده‌ست چوو.

۶- دل گفت وصالش به دعا باز توان یافت

عمریست که عمرم همه در کار دعا رفت

دل گوفت قیساله‌ش به دونا باز ته‌قان یافت، نومریست که نومرم همه‌مه دهر کاری دوئا ره‌فت.

دل‌م گوتی دیسانه‌وه ویسالی به نزا به‌ده‌ستدیتته‌وه، ته‌مه‌نیکه که ته‌مه‌نم هه‌موو له نزا دا سه‌رف کردوو.

وسالش: ویسالی، دیداری توان یافت: ده‌توانری به‌ده‌ست به‌ینری عمریست: ته‌مه‌نیکه، ماوه‌یه‌کی زوره در کار دعا رفت: له کاری نزا دا ته‌واوو، سه‌رف کرد

خواجه دهلی: له‌وکاته‌وه‌ی که دل به منی گوتوه به نزا و پارانه‌وه ده‌توانری جاریکی دیکه به دیداری دۆست بگه‌یتته‌وه ئیدی ماوه‌یه‌کی زوره ته‌مه‌ن و ژیانم به نزا کردن به‌سه‌ر ده‌بهم و به‌رده‌وام سه‌رقالی نزا کردیم.

۷- احرام چه بندیم چو آن قبله نه اینجاست

در سعی چه کوشیم چو از مروه صفا رفت

ئیهرام چه به‌ندیم چو نان قیبله نه ئینجاست، دهر سه‌ئی چه کوشیم چو نه‌ز مه‌رفه‌ سه‌فا ره‌فت.

بۆچی ئیهرام به‌ستین که نهو قیبله لی‌ره نییه بۆچی (سه‌عی) نه‌نجام بده‌ین کاتی که مه‌روه سه‌فای تی‌دا نه‌ماوه.

احرام بستن: ئیهرام به‌ستن، خۆئاماده‌کردن بۆ حج و به‌جیه‌ینانی ئامازه‌کانی نیو‌حج سه‌عی: راکردنی نیوان سه‌فا و مه‌روه که یه‌کینکه له فه‌رزه‌کانی نیو‌حج و به‌یادی هاجه‌ره خاتونی خیزانی سه‌زده‌تی ئی‌براهیم و دایکی سه‌زرتی ئی‌سماعیل‌وه (د.خ) مه‌روه: چیا گردۆلکه‌ی مه‌روه صفا: گردۆلکه‌ی سه‌فا، یاخود (جوانی و سه‌فا و پاراوی) گهر هه‌ولدان بۆ گه‌یشتن به یار وه‌ک حج واییت ته‌وا خودی یار له نیو‌فه‌رزه‌کانی جه‌جدا وه‌ک قیبله یا سه‌فا وایه و گهر نه‌وه‌بو حج نایه‌ته‌دی و ته‌نیا خۆماندوو کردنه، مادام وایه ئیدی: بۆچی ئیهرام به‌ستین و جل و به‌رگی تایه‌تی حج بی‌وشین، که نه‌وه قیبله‌یه (دۆست) لی‌ره نیه، بۆچی هه‌ولتی به‌جیه‌ینانی (سه‌عی) ش بده‌ین که سه‌فا لای مه‌روه‌دا نه‌ماوه یاخود پاراوی و جوانی مه‌روه نه‌ماوه؛ واته نه‌وه پاراوییه‌ی جاران دهوروبه‌ری مه‌ککه هه‌بیو له پاکی خه‌لکه‌کی بو نه‌مرو نه‌ماوه و هه‌ولتی نی‌مه بۆ چاککردنی ته‌وان بی‌ به‌ره‌مه‌ه. مانای یه‌که‌م له‌گه‌ل مانای گشتی غه‌زه‌له‌که‌دا ده‌گونجی، واته (سه‌فا) هه‌مان نه‌وه خاله‌ بی‌ت که له‌گه‌ل مه‌روه‌دا دهبه‌ مایه‌ی هاتنه‌دی (سه‌عی).

۸- دی گفت طیبب از سر حسرت چو مرا دید

هیبات که رنج تو ز قانون شفا رفت

دی گوفت ته‌بیب نه‌ز سه‌ری هه‌سره‌ت چو مه‌را دید، هه‌یهات که ره‌نجی تو ز قانونی شیفا ره‌فت.

دوینی کاتی دکتۆر منی بینی، به‌سه‌ره‌ته‌وه گوتی: هه‌یهات که نه‌خۆشی تو له یاسای چاره‌سه‌ر دهرچوو.

دی: دوینی ازسر حسرت: به حسره‌توه هیهات: هیهات،
به‌داخوه، مع الاسف

قانون شفا: یاسای چاره‌سەر، یاخود ناماژیه به کتیبی (قانون) حیکهت و مه‌نتیق و
ئیبلاهیات و (شفا) ی ابن سینا

خواجه ئەو دورییه جه‌سته‌ییه که لەم غەزەلەدا بوته مایه‌ی (ئه‌ژنۆشکانی و
ده‌رده‌داربونی و فرمی‌سکرژاندنی و هتد) به ته‌واوی نه‌خۆشی خستوه، نه‌خۆشییه‌ک که
واهه‌ست ده‌کری غەمیکی قوولی هه‌ستییکراو بیته‌ک غه‌می شاره‌وی عه‌شق، تا ئەو راده‌یه
نه‌خۆشی خستوه که ئیدی دکتۆر و دهرمان لئی بی‌هیوا بوون، هه‌ربۆیه دوینی که دکتۆر
هاتوه‌ته سه‌ری به‌ دلگرانی و حسره‌توه گوتویه‌تی: به‌داخوه که دهرت گرانه و
نه‌خۆشییه‌کەت بی‌چاره‌سه‌ره و له‌وه دەرچوه چاره بکریت و چاک بیته‌وه.

یاخود چاره‌سه‌ری ئەم نه‌خۆشیه له قانونی ئیبن سیناشدا باس‌نه‌کراوه و، نه‌هاتوه.

۹- ای دوست به پرسیدن حافظ قدمی نه

زان پیش که گویند که از دار فنا رفت

ئە‌ی دوست به پرسیده‌نی حافظ قه‌ده‌می نه‌ه، زان پیش که گویند که ئە‌ز داری فه‌نا
ره‌فت.

ئە‌ی دۆست بۆ هه‌والپرسی حافظ هه‌نگاوی هه‌لگره، پیش ئە‌وه‌ی که بلین له‌ دونه‌ی فانی
ده‌رچو.

به پرسیدن: بۆه‌والپرسی، سه‌ردان و مواجه قدمی نه: هه‌نگاوی بنی، وه‌ره
زان پیش: پیش ئە‌وه‌ی دار فنا: خانوی تیاچون، درکه‌یه له‌ دونه‌ی، که هه‌رچی تیدایه
فانیی

خواجه هه‌ست و سۆزی دۆست ده‌جولینی به مه‌رگی خۆی، به‌لکو دلێ نه‌رم بکات و له‌کاتی
ئە‌م نه‌خۆشییه بی‌عیلاجیدا سه‌ریکی لیبدات و نه‌حوالی بپرسی، بۆیه پیی ده‌لی: به‌رله‌وه‌ی
بیستی که حافظ مردوو و دونه‌ی فانی به‌جی هیشتوو و وه‌ره بۆ مواجه و هه‌والپرسینم.

غەزەلی هه‌شتا و سییه‌م:

به‌حری ره‌مه‌لی هه‌شتی مه‌خبونی مه‌قسور

(فاعلاتن فاعلاتن فعات)

۱- شربتی از لب لعلش نچشیدیم و برفت

روی مه‌پیکر او سیر ندیدیم و برفت

شه‌ربه‌تی ئە‌ز له‌بی له‌ئله‌ش نه‌چه‌شیدیم و برفت، روی مه‌هپه‌یکه‌ری نو سیر نه‌دیدیم و
برفت.

شه‌ربه‌تییکمان له‌ لیوی یاقوتینی نه‌چه‌شت و رۆشت، رووخساری مانگی ئە‌ومان تی
نه‌بینی و رۆشت.

شربت: خواردنه‌وه‌ی شیرین، دهرمانی شله‌مه‌نی (شروب) ده‌کری (شه‌ربه‌ت) له‌ سه‌رده‌می
خواجه‌دا مانای (شه‌ربه‌تی) کوردی گه‌یانیدیته، به‌لام له‌ لایه‌که‌وه به‌لگه‌یه‌ک به‌ده‌سته‌وه نییه و
له‌ لایه‌کی دیکه‌وه واتای (شروب/دهرمان)ی شه‌ربه‌ت له‌ زۆریه‌ی به‌یته‌کاندا به‌رچاو ده‌که‌ویته
لعل: یاقوت، به‌هۆی سووری رهنه‌که‌یه‌وه بوته‌سه‌یفه‌تی لیو چشیدن:
چه‌شتن، خواردنه‌وه برفت: رۆشت مه‌پیکر: مانگ ناسا میر: تیر
ندیدیم: نه‌مانبینی

غەزەله‌که به‌ته‌واوی باس له‌ رۆشتنی پیشوه‌خته‌ی یار ده‌کات، که هیشتا خواجه له‌ ویسالی
تیرنه‌بوه به‌ رای سودی غه‌زەلی پیشوش سه‌بارته به‌ سه‌فه‌ری یاره، چونکه ده‌لی ئە‌م غه‌زەله‌ش
دیسان ده‌باره‌ی یاریکه‌ که چوه بۆ سه‌فه‌ر.

به‌هه‌رحال ئە‌م غه‌زەله (یار)ی ئە‌ده‌بیانه‌ی تیدایه که لیوی مایه‌ی به‌هیزی دل و لیوی ئە‌و
شروب (مفرح یاقوتی)ه که جۆریکه له‌ شروبی به‌هیزکردنی دل {هروی، ج ۱، ل ۳۷۲} ئە‌و یاره
شعیری و ئە‌ده‌بیانه‌ی خواجه، که جاروبار سیفات و ئادگاره‌کانی مرۆفی تیدایه چوه‌ته سه‌فه‌ر،
به‌لام به‌ر له‌وه‌ی خواجه لیی تیر بی‌هه‌ربۆیه ده‌لی: دهرمانییکمان له‌ لیوی یاقوتینی نه‌چه‌شت
(له شه‌رحه سه‌رزاره‌کی و ماده‌یه‌کاندا مه‌به‌ست له‌مه‌ ماچه واته‌ ماچییکمان نه‌کرد) و رۆشت، تیر
سه‌یری روی مانگ ناسای ئە‌ومان نه‌کرد و رۆشت.

۲- گویی از صحبت ما نیک به تنگ آمده بود

بار بریست و به گردش نرسیدیم و برفت

گویی نَمز سوهبهتی ما نیک به تهنگ نامده بود، بار بهر بهست و به گهردهش نهره سیدیم و برهفت.

دهلئی له هاوده می نیمه چاک بیزار ببوو، باری تیکننا و به تۆزی پیتی نه گه شتیم و رۆشت. گویی: دهلیّ صحبت: هاوده می، پیکه وه بوون نیک: چاک، به لّام لیتره دا به واتای (زۆر) دیت له کوردیدا له بری (چاک بیزار ببوو) (خراب بیزار ببوو) به کاردیّ واته ته و او پیچه وانه ی نَم به کارهینانه به تنگ آمده بود: به تهنگ هاتبو، تهنگی پیّ هه لچنرابو، بیزاربو، ماندو ببوو بار برست: باری تیکننا گرد: گهردو تۆز نرسیدیم: نه گه یشت

خواجه له بهیتی یه که مدا به گوتنی تیترنه بون له سه برکردنی یار و رۆشتنی ناماژهی بۆ رۆشتنیکی به پهله و له ناكاو کرد لیتره شدا دیسانه وه دهلیّ هینده به پهله رۆشت که به تۆزی پیتشیدا نه گه یشتین وه ک بلئی که خراب لیمان بیزار ببوو.

۳- بس که ما فاتحه و حرز یمانی خواندیم

وز پیش سورهی اخلاص دمیدیم و برفت

بهس که ما فاتیهه فو هیرزی یه مانی خاندیم، قز په یهش سورهی ئیخلاص ده میدیم و برهفت.

نیمه زۆرمان فاتیهه و نوشتهی (حرز یمانی) خویند، به دوایدا سورهی ئیخلاصمان خویند و که چی رۆشت.

بس که: زۆر، زۆر جار فاتحه: سورهی فاتیهه حرز یمانی: جوژه دّوعا (نوشته یه کی) تایبه تیبه که سودی دهلیّ: زۆر پیروژ و کایگهره به تایبه تی بۆ له ناو بردنی دوژمن {ج ۱، ۵۲۷} به لّام هروی دهلیّ: دّوعایه که که دهلیّین پیغه مبه ر (د.خ) له کاتی سه فهدا بۆ چه زره تی عه لی کردوه و فیری کردوه {ج ۱، ۳۷۳} ز پیش: به دوایدا اخلاص: سورهی (قل هو الله) دمیدیم: فومان پیندا کرد (چونکه له کاتی دّوعا خویندندا فوده کریت بهو که سه یا شه و شت و شوینه دا که دّوعاکه ی بۆ ده کریت)

له راستیدا نَم دّوعا و نزایانه لای من هیچ ناگه یه نی، واته له کلتوری مندا هیچ باکگراوندیکم پی نابه خشن، که واتایان لیکده ده مه وه (نیمه له کلتوری خۆماندا کۆمه لیّ نوشته مان هیه، که زۆر شاروه و ته نیا نایه ته لکورسی نه بیتر روون و ناشکرایه نه وانی دیکه تایبه ته به مه لایان و نه هلی نوشته، رهنگه مه سه له یه کی نابووری له پشت نَم حاله ته

ته لسیماویه بوو بو بیتر. به لّام به پیتی مه بهست و رووداوه کانی نیو غه زه له که ده بی دّوعای پیشگرتن بن له رۆشتنی یار.

بهم پییهش لیکدانه وه دی (د. هروی) دروست نایه ته بهر چار مه گهر شه و ته ئویله ی که فهرمو یانه (نَمه یه کهم جار نیه که لیکدی جودا ده بنه وه). گهر (حرز یمانی) دّوعای سه فهر بیت ده بی، هه روا بلین، دنا (سودی) گوتنه ی گهر نوشته و دّوعای دوورخستنه وه دی دوژمنان بیت شه شهرحی به یته که ده بیته: زۆرمان دّوعای حرزی یه مانی و سورهی فاتیهه و ئیخلاص خویند که نه روات، به لّام کاریگهری نه بوو و ههر رۆشت.

وه ک کوردیک سورهی (فاتحه و اخلاص) بۆمن له کاتی سه فهدا هیچ ناماچیک ناهیننه دی هه ربویه وه ک گوتم ناچارم قسه ی سه رداره کانی نَم مه یدانه دووباره بکه مه وه.

۴- عشوه می داد که از کوی ارادت نروم

دیدي آخر که چنان عشوه خریدیم و برفت

ئیشقه می داد که نَمز کوی ئیراده ت نهره فم، دیدی ناخر که چونان ئیشقه خه ریدیم و برهفت.

به عیشوه نیمه ی فریو ددا که له نیوه ندی دۆستی و ویستی ئیوه نارۆم، بینیت ناخر که شه و عیشوه یه مان کری و که چی رۆشت.

عشوه دادن: فریودان، په یمانی درۆدان کوی ارادت: ناوه ندی ویست و خۆشه ویستی (کۆلانی ئیراده)

خریدیم: کریمان عشوه خریدن: قه بولکردنی شه و عیشوه و فریوه یار په یمانی درۆینه ی پیده داین که له ناوه ندی ویست و خۆشه ویستی نیمه دوورناکه و پته وه و ده رناچی، بهم په یمانه نیمه ی فریودا و نیمه باوه رمان بهم فریوه کرد و وه رمانگرت، که چی له گه لّ شه مه شدا بی په یمان ده رچو و رۆشت.

۵- شد چمان درچمن حسن و لطافت لیکن

در گلستان وصالش نچمیدیم و برفت

شود چه مان ده ر چه مه نی هوسن و له تافه ت لیکن، ده ر گولستانی قیساله ش نه چه میدیم و برهفت.

له چیمه نی (میرگوزاری) جوانی و ناسکیدا خه رامان بوو، به لّام نیمه له باغی پیکه وه بووندا نه چه ماینه وه و رۆشت.

شد چمان: خهرامان، نازدار و بهناز ریکردن
 نهچه ماینه وه، ههنگامان هه لئه گرت، پیرنه بووین
 نهچه مانه وه له باغی پیکه وه بونی یاردا پشو نه دانه، نه سلنه هه ههنگاو هه لئه گرتنه له وه
 باغه دا، واته پیکه وه بون و دیداری یار نه هاته دی، خواجه ده لئی: هه رچهنده یار له میگزواری
 جوانی و ناسکیدا خهرامان بوو، به نازه وه ریگهی ده کرد (واته جوان و ناسک بو)، به لام نیمه
 نه مانتوانی له باغی دیداریدا ههنگاو یک هه لگرین یاخود بچه مینه وه و پشویهک بدهین و بو
 ماوه یهک میتیننه وه.

۶- همچو حافظ همه شب ناله و زاری کردیم

کای دریغا به وداعش نرسیدیم و برفت

هه مچو حافظ همه شب ناله شو زاری که ردیم، کهی ده ریغا به قه دانهش نه ره رسیدیم و
 برهفت.

ههروهک حافظ تهواوی شهو ناله و زاریمان کرد، به لام به داخه وه که فریای مالتاواپی نه که وتین
 و روشت.

همه شب: تهواوی شهو، سه راسه ری شهو دریغا: به داخه وه وداع: خواحافیزی، مالتاواپی
 نرسیدیم: نه که پیشتین، فریای نه که وتین

دیسانه وه پهله یی یار له روشتندا، له کاتی کدا که وهک حافظ تهواوی شهو ناله و زاریمان کرد
 و نه خه وتین که چی فریای مالتاواپی له یار نه که وتین و روشت (لیرده دا خواجه به ناراسته وخو
 ده یه وی شهو بخته پرو که حافظ تهواوی شهو خه ریکی ناله و زاریسه)، هه ربویه ده لئی: ههروهک
 حافظ تهواوی شهو ناله و زاریمان کرد.

غزه لی ههشتا و چواره م:

به حری ره مه لی ههشتی مه قسور

(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن)

۱- گر ز دست زلف مشکینت خطایی رفت رفت

ور ز هندوی شما بر ما جفایی رفت رفت

گه ز دهستی زولفی موشکینهت خه تایی رفت رفت، قهر ز هیندوی شوما بهر ما
 جفایی رفت رفت.

گه له دهستی پرچی رهشته وه هه لئه یهک ده رچو، تیپه ری (له بیر کرا)، وه گه له خالی رهشی
 تیپه وه سته می کمان لی کرا، تیپه ری.

خطا: هه لئه خطایی رفت: هه لئه یهک ده رچو، هه لئه یهک رویدا
 هندو: رهش، لی رده دا سیفته ته بو (خال) هه رچهنده خاله که نه هی تراوه جفا: سته م، جفا

فهزای نیم غزه له و خولقاندنی یار و سیفته ته کانی جیاوازه له فهزای دوو غزه لی پی شوو،
 چونکه له م غزه له دا دیسانه وه فهزایه کی نیمچه شاراوه و پر لوغزی عیرفانی دروست کراوه و
 شهو زاراوانه به کارهاتوه که له شه ده بیاتی عیرفانیدا و اتا کانیان لی کده دریتته وه.

لی رده دا خواجه چاوپوشی له جهور و سته مه کانی یار ده کات و پاساویان بو ده هی تیپه وه که
 نیمه ی عاشق هه موو شه هه لئه و جفایانه مان له بیر کرده، بویه ده لئی: گه هه لئه یهک له دهستی
 پرچی رهشی توه کرابی نیمه له بیرمان کرده و گه خالی رهشت جهور و جفای بهرام بهرمان
 نواندبی دیسانه وه له یادمان کرده.

چ (زلف) و چ (هندو/خال هندو) له عیرفاندا لی کده ده رینه وه و تا راده یه کی زور نامازه به
 جیهانی نادیار و نه ییبه کانی ده کهن. ده کری خواجه به روی نازه وه به مه عشوقی حهق بلی
 گه له دونیای غهیب و نادیاریدا بی نازیمان پیکرا بی له بیرمان کرده و هه رعاشقی روتین.

۲- برق عشق ار خرمن پیشمنه پوشی سوخت سوخت

جور شاهی کامران گر بر گدایی رفت رفت

بهرقی ئیشق شه خه رمه نی په شیمنه پوشی سوخت سوخت، جزوری شاهی کامران گه بهر
 گه دایی رفت رفت.

بروسکه ی عشق گه ری خه رمانی خوری پوشی کی سوتاند، تیپه ری، گه جهوری پاشایه کی
 کامه ران له گه ل گه دایه کدا کرا تیپه ری.

برق: بروسکه خرمن: خرمان پشمینه پوش: سوئی، خوری پۆش، له بهرتهوهی جاران سوئی جلوسه‌رگی له خوری دروستکراوی له بهرتهوه کرد به (پشمینه‌پوش) به ناوبانگ بو.

سوخت: سوتاند، سوتا (له فارسیدا کاری دوو لایه‌نه ههیه، واته له هه‌مانکاتدا رۆلی تیپه‌ر و تینه‌په‌ریش ده‌بینی به بۆ گۆزان، ئهم حاله‌ته له کوردیدا نییه)، بۆ نمونه له‌م میسراعه‌دا (سوخت) یه که‌م تیپه‌ره و (برق عشق) بکه‌ر و (خرمن) به‌رکار، به‌لام (سوخت) ی دووهم تینه‌په‌ره، هه‌رچه‌نده لی‌رده‌دا مه‌به‌ست له‌م (سوتا) یه گ‌رنگ نییه و تیپه‌ر نییه نه‌وه‌ک خودی سوتان. بروسکه‌ی عشق له زاراوه‌ی سوئی‌گه‌ریدا یه‌که‌مین پرته‌وی ئه‌و نوره‌یه که حه‌ق ده‌بجاته دلی به‌نده‌وه {ه‌روی، ج ۱، ل ۳۷۵} گه‌ر نوری عی‌رفان بونی سوئی و زا‌هیدی سوتاند گ‌رنگ نییه، واته گه‌ر سوئی چووه نیو جیهانی عشق و عی‌رفان و له‌م ری‌یه‌دا خه‌رمانی بونی خوئی سوتا و به‌با‌چو، گ‌رنگ نییه هه‌روه‌ک ئه‌وه‌ی که پاشایه‌ک سته‌می له گه‌دایه‌ک بکات گ‌رنگ نییه.

سوئی ده‌لی: میسراعی دووهم وه‌ک نمونه و رونکه‌ره‌وه‌ی میسراعی یه‌که‌مه واته عشق وه‌ک پاشایه‌کی به توانایه که هه‌رکارێک بکات پرساری لی ناکریت، ته‌واوی به‌یته‌کانی ئهم غه‌زه‌له به‌م شیوه‌یه‌یه {ج ۱، ل ۵۱۹} هه‌رچه‌نده مه‌رج نییه ته‌واوی به‌یته‌کان به‌م شیوه‌یه‌بن و هه‌میشه میسراعی دووهم نمونه و رونکه‌ره‌وه‌ی میسراعی یه‌که‌م بن.

۳- گر دلی از غمزه‌ی دلدار باری برد برد

ور میان جان و جانان ماجرای رفت رفت

گه‌ر دلی ئه‌ز غه‌مزه‌ی دلدار باری بورد بورد، قه‌ر میانی جان و جانان ماجه‌رایه‌ی رفت رفت.

ئه‌گه‌ر دلیک له غه‌مزه‌ی دلدار زه‌جه‌تیکه‌ی بینی تیپه‌ری و گه‌ر له نیوان عاشق و مه‌حبوبدا کیتشه‌یه‌ک رویدا تیپه‌ری.

باری برد: زه‌جه‌تیکه‌ی بینی میان: له نیوان ماجرا: کیشه، رووداو خواجه دیسانه‌وه هه‌موو رابردووه‌کان له‌بیرده‌کات و ده‌لی: گه‌ر تیری غه‌مزه‌ی یار سازاری دلیکی دا تیپه‌ری و به‌سه‌رچو، هه‌روه‌ها گه‌ر له نیوان عاشق و مه‌عشوقدا کیتشه‌یه‌ک رویداوه تیپه‌ریوه و له‌بیر کراوه.

(له‌وه‌ی که سه‌رانسه‌ری غه‌زه‌له‌که باس له رویه‌روبوئه‌وه‌یه‌کی نیوان سوئی‌ه‌کان بو له خانه‌قادا، وشه‌ی (ماجرا) به واتای زاراوه‌یه‌ی سوئی‌گه‌ری خوئی هاتوه که ری و ره‌سمیکه‌ی وه‌ک غه‌رامه‌کردن بوه) {ه‌روی، ج ۱، ل ۳۷۶ - ئه‌ویش له استاد فروزانفره‌وه نه‌قلی کردوه -}

هه‌ربۆیه ده‌لی: ئه‌وه‌ی له‌جیهانی عه‌شوقدا دیته‌ری وه‌ک سته‌می عاشق له مه‌عشوق و رویه‌روبوئه‌وه و کیتشه‌ی نیوانیان جیگه‌ی لی‌بوردنه و مایه‌ی ده‌مه‌قاله‌ نییه.

۴- از سخن چینان ملالتها پدید آمد ولی

چون میان همنشینان ناسزایی رفت رفت

ئه‌ز سوخه‌ن چینان مه‌لاله‌تها په‌دید نامه‌د قه‌لی، چون میانی هه‌منشینان ناسزایی رفت رفت.

له قسه‌هه‌لبه‌ستان بی‌زاری و خه‌م هاته‌دی، به‌لام کاتی له نیوان هاو‌رپیاندا شتیکه‌ی ناشایسته رویدا تیپه‌ری.

سخن چین: قسه‌دروسته‌کەر، قسه‌هه‌لبه‌ست ملالت: بی‌زاری، خه‌م و خه‌فه‌ت پدید آمد: هاته‌دی، ده‌رکه‌هوت، ناشکرابوو

همنشین: هاو‌ری، ئه‌وه‌که‌سائه‌ی پیکه‌وه هه‌لسوکه‌هوت ده‌که‌ن ناسزا: ناشایسته

قسه و ره‌فتاری ناشایسته‌ی دوستان و هاو‌ده‌مان زوو له‌یادده‌کرین، به‌لام قسه‌ی دو‌ژمن و دو‌ژمنه‌کان له‌یادناکرین، خواجه هه‌ر ئه‌مه ده‌لیت: که له‌قسه‌هه‌لبه‌ستان غه‌م و خه‌فه‌تی زۆر ده‌رکه‌وتن و ناشکرابون، به‌لام له نیوان هاو‌رپیاندا هه‌رچی گو‌فتار و ره‌فتاری ناشایسته رویدا هه‌مووی له‌بیرکرا.

۵- در طریقت رنجش خاطر نباشد می بیار

هر کدورت را که بینی چون صفایی رفت رفت

ده‌ر ته‌ریقه‌ت ره‌نجشی خاطر نه‌باشه‌د مه‌ی بیار، هه‌ر کدورته‌ت را که بینی چون سه‌فایی رفت رفت.

له ته‌ریقه‌تدا دل ره‌نجان نییه مه‌ی بهینه، چونکه ناشتی کرا هه‌ر بی‌زاری و دل‌تیشانی‌ک که ده‌بینی که خو‌شییه‌ک دی به‌سه‌رده‌چی.

رنجش: ره‌نجان رنجش خاطر: دل ره‌نجان نباشد: نابی، نییه، دروست نیه کدورت: ناپاکی و بی‌زاری صفا: ناشتی و خو‌شی

خواجه لی‌رده‌دا ئه‌وه ده‌خاته‌روو که له ته‌ریقه‌تدا عاجزبون و دل‌ره‌نجان دروست نییه و ئه‌گه‌ر ده‌مه‌قاله‌یه‌کیش له‌نیوان سوئی‌یاندا رویدا بی‌ت هه‌ر به ناشتی‌کردن له‌ناو‌ده‌چیت و له‌بیرده‌کریت، هه‌ربۆیه به ساقی ده‌لی: مه‌ی بهینه با سه‌رقالی عه‌شقی حه‌ق بین و وامه‌زانه که له ته‌ریقه‌تدا بی‌زاری و ناپاکی هه‌یه، چونکه له ته‌ریقه‌تدا ره‌نجان دروست نییه و ناکریت بی‌ت و هه‌ر ره‌نجان و بی‌زاریه‌کیش هه‌بی‌ت به ناشتی و سه‌فایه‌ک له‌ناو‌ده‌چیت.

دروست نه بونی دلږه نجان له تهریقه تدا له ووهه سهرچاوه ده گړیت که عارف و سؤفیه کان به ته مای دؤستی و عشقی حقیقین ئیدی چؤن ده بی له نیو خویاندا لیکدی پرده نجین.

۶- عشقبازی را تحمل باید ای دل پای دار

گر ملالی بود بود و گر خطایی رفت رفت

ئیشقبازی را ته همومل بایده ئهی دل پای دار، گهر مه لالی بود بود و گهر خه تایی رفت رفت.

عشقبازی نارامی و ته هموملی ده ویت، ئهی دل خؤراگره، گهر بیزارای و جه فایه ک بسو رؤشت و گهر هله ئیه ک روویدا تیپه پری.

عشقبازی: عشق و عاشقی پای دار: خؤراگره

عشق و عاشقی و چوونه نیو مه نزلگه کانی عشقه وه نارامی و ته هموملی ده ویت و بیزارای و هله و جهور و جه فای تیدا روده دات، بویه خواجه نامؤژگاری دلی خؤی ده کات که له م ریگه یه دا نارامگره و خؤراگره و گهر بیزارای و جه فایه ک روویدا یا خود هله ئیه ک کرا له بیری که.

۷- عیب حافظ گو مکن واعظ که رفت از خانقاه

پای ازادی چه بندی ار به جای رفت رفت

ئهبی هافر گو مه کون فائیز که رفت نه ز خانه قاهر، پای ازادی چه بندی ئهر به جای رفت رفت.

بللی، واعیز عیب له حافظ مه گره که له خانه قا درچوو، بؤچی قاچی نازاد ده به سستی گهر رؤشت بؤ شوینئ رؤشت (ناره زووی خؤیه تی).

گو: بللی عیب مکن: عیب مه گره، ره خنه مه گره واعظ: نامؤژگاری که رفت رفت: رؤشت رؤشت، (ئم ده برپینه له کوردیشدا به کارده هینئ و به واتای ئه گهر رؤشت رؤشت، هیچ سهر بیچییه کی نه کرده وه و با بروات چ قهیدی هه یه)

خواجه ده لئ بلین به نامؤژگاری که ره خنه له من نه گری که له خانه قا درچوو و وازم له خانه قا و ری و ره سمی هیناوه، چونکه من نازدام و سازادیش به ناره زووی خؤی بؤ هموو شوینئ ده چیت و که س لؤمه ی ناکات، خؤ به نده نیم که نه توانم به ناره زووی خؤم بچوئیم و ناچارم هه همیشه له خانه قام.

مه به ست له ویه گهر حافظ وه که هلی خانه قا بیر ناکاته وه و به جیاوازتر له وان بیرده کاته وه نازاده و سهر به سته له بیر کرده ویدا و چیگه ی ره خنه نییه.

غزه لی هه شتا و پینجه م:

به حری موزاریعی هه شتی ئه خره بی مه کفوفی مه قسور

(مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات)

۱- ساقی بیا که یار ز رخ پرده بر گرفت

کار چراغ خلوتیان باز در گرفت

ساقی بیا که یار ز رخ پرده به گرفت، کاری چراغی خه لقه تیبیان باز ده گرفت.

ساقی وهره که یار په رده ی له سهر روی هه لگرت، کاری چرای خه لوه تنشینان دووباره ره ونه قدار بوویه وه.

بر گرفت: لادا، هه لگرت خلوتیان: ئه هلی خه لوه ت، خه لوه تنشینان

در گرفت: داگیرسا، داگیرسانی چرایه و مه به ست لئی ره ونه قدار بوونی کار و کاسیبیه

خواجه ساقی بانگ ده کات که بیتته ناوه وه و شه رابی عشق بگپری، چونکه یار په رده ی له سهر روی لاداوه و بهم په رده لادانه ی سهر روی یاریش دیسانه وه کاری خه لوه تباران و عارفان ره ونه ق پیدا ده کاته وه. به یته که ناماژه و ئیمای عیرفانی زؤری تیدایه وه ک ساقی و په رده و خه لوه تیبیان، هه ربویه واتای عیرفانی به یته که ناسانتر لیکده دریتته وه تاوه کو واتای مادیانه، خواجه ده لئ: ئهی واسیته و په یوهندی وهره مبابه ره وه نیو فه زاکانی حال، چونکه یار په رده ی له سهر روی لادا و جیلوه ی کرد (ده کری ئه مه حاله تیک بیت که عارفی تیکه وتوه، یار جیلوه ی کرد بی).

میسراعی دووهم جؤره شهر حکردنیکی (واتای عیرفانی) میسراعی یه که مه، چونکه ده لئ: بهم جیلوه کردن و په رده لادانه له سهر روخساری یار کاری چرای خه لوه تباران و گؤشه نشینان ره ونه قی په یدا کرده وه.

۲- آن شمع سر گرفته دگر چهره برفروخت

وین پیر سالخورده جوانی ز سر گرفت

ئان شه مئی سهر گرفته دیگه ر چیره به رفروخت، فین پیری سالخورده جه قانی ز سهر گرفت.

ئهو مؤمه فتیله براوه جاریکی دیکه روخساری شه وقی دایه وه و ئهم پیره به ته مه نه سهر له نوئ جوان بوویه وه.

سر گرفته: سهر لیکر او، سهر لیکر او شمع گرفته: مؤمی سهری فتیله بر او، بؤ

ئهو ی مؤم جوانتر ئیش بکات سهری فتیله که ی ده برن برفروخت: روناک بوویه وه،

تیشکی دایه‌وه، شه‌وقی دایه‌وه ساڅخورد، به‌ته‌من، به‌سالداچو، که‌نه‌فت زسرگرفت: گرت‌وه‌سه‌ر
 میسراعی یه‌که‌م شوقی زیاتری میسراعی یه‌که‌می به‌یتی پیشوه، چونکه گهر (زیاده‌ی
 فتیله) به‌پرده‌ی سهر روخساری یار بده‌ینه قه‌لهم و به‌لادانی شه‌وپرده‌یه‌ش روخساری
 دره‌وشاوه‌ی شه‌و دربکه‌ویت، ههمان واتا ده‌گه‌یه‌نی، خواجه ده‌لی: شه‌و یاره (چرایه) کاتی فتیله
 زیاده‌که‌ی برا (پرده له‌سهر روی لادرا) روخساری زیاتر تیشکی دایه‌وه و شه‌مش بووه مایه‌ی
 شه‌وه‌ی که‌نم پیره به‌سالداچوه سهرله‌نوی گه‌نج بیته‌وه و تاسه و شه‌وقی دیداری زیاتر بیته‌وه.
 له واتای عیرفانی به‌یته‌که‌دا ههر له مه‌سه‌له‌ی جیلوه‌کردنی یار ده‌دویت که‌ده‌بیته
 وزه‌بخشی گیانی عارف و سهرله‌نوی گه‌نجی ده‌کاته‌وه.

۳- آن عشوه داد عشق که تقوی ز ره برفت

وان لطف‌کرد دوست که دشمن حذر گرفت

نان نیشقه داد نیشق که ته‌ققا ز ره بره‌فت، فان لوتف که‌رد دوست که‌دوشمن هه‌زهر گرفت.

عشق شه‌و فریوه‌ی دا که‌ته‌قوا له‌ری‌ده‌رچوو، دؤستیش شه‌و لوتفه‌ی کرد که‌دوژمن هه‌زهری کرد.

عشوه‌دادن: فریودان، گومرا‌کردن، هه‌لخه‌له‌تانندن، له‌ری‌لادان، ههرچه‌نده له‌نه‌ده‌بیاتدا (عشوه) به‌واتای ناز و نازداری هاتوه، به‌لام ره‌نگه شه‌م واتایه‌ش له‌وتیوه هاتبی که‌نازکردنی مه‌عشوق بو فریودانی عاشقه
 ز ره برفت: له‌ری‌لایدا، له‌ری‌ده‌رچوو، گومرا‌بوو
 حذرگرفت: هه‌زهری کرد، ترسا

میسراعی یه‌که‌م به‌شیوه‌ی جیاواز هاتوه، له‌وانه (آن جلوه کرد یار...)، (آن عشوه داد یار...)، (آن جلوه کرد باده که...)، به‌لام له‌هه‌موو شیوه‌کاندا واتای عیرفانی خوی له‌ده‌ست نادان، لیره‌دا خواجه وه‌هه‌موو جاری له‌په‌یوه‌ندی نیگه‌تیقی (عشق - تقوی) ده‌دویت که‌(عشق) ره‌مز و هیمای په‌یوه‌ندی روحی نیوان به‌نده و یاری حه‌ق (خودا) یه‌و ته‌قواش ره‌مزی شه‌و بانگه‌شه و روکاریه‌ی نایینه که‌خوی به‌بروادار و له‌خواترس دره‌ده‌خات و مه‌رجیش نییه له‌ناخوه و ابیت. خواجه پیی وایه ههرکاتی فریوکاری و نازی عه‌شق (عیرفان) ده‌ستی پی‌کرد ته‌قوا و روکاریه‌کان له‌رید‌ده‌رچن و جوانی عیرفان وایان لیده‌کات له‌ری‌لابده‌ن.

میسراعی دووه‌م: باس له‌لوتفی نیلاهی ده‌کات که‌هینده زوره‌ته‌نانه‌ت دوژمنه‌کانیش هه‌ستی پده‌کن و هه‌زهرمان لیده‌کن، خواجه ده‌لی: دؤست هینده لوتفی له‌گه‌ل کردین که‌

ره‌قیب و دوژمنیش هه‌زهری کرد، نه‌وه‌کو له‌وه‌لیبه‌نزیکه‌کان بین یاخود هینده لوتفی له‌گه‌ل کردین که‌دوژمنه‌کانیش هه‌ستیان کرد له‌وه‌لیی و نزیکه‌کانی دؤستین و لیمان دورکه‌وتنه‌وه و هه‌زهریان لی‌کردین.

۴- زنه‌ار ازان عبارت شیرین دل‌غریب

گوی که پسته‌ی تو سخن در شکر گرفت

زینهار شه‌زان نیباره‌تی شیرینی دل‌غریب، گویی که‌پسته‌یی تو سوخن دهر شه‌که‌ر گرفت. نامان له‌و دربرینه شیرینه دل‌رفینه که‌ده‌لیی ده‌می قسه‌ی له‌شه‌کر (هه‌لکیشاوه) گرتوه. زنه‌ار: نامان (ماشه‌للا) بو ناهه‌رینکردن و سهرسورمان به‌کاره‌اتوه ازان: له‌و گویی: ده‌لیی
 در شکر گرفت: له‌شه‌کری گرت، خستنه ناوشه‌کره‌وه، به‌شه‌کر تیکه‌لا‌کردن
 به‌یار ده‌لی ماشه‌لا له‌تو و ناهه‌رین بو تو که‌قسه و دربرینه‌کانت هینده شیرین و دل‌رفین سهرنجی هه‌مومان راده‌کیشی، ههرده‌لیی ده‌می تو قسه له‌شه‌کر ده‌گرت، پاشان ده‌یانکات هینده شیرین که‌لامی.

ده‌کری شه‌م بیته وه‌سفی قسه‌شیرینی یار بیت یاخود خواجه ستایشی خوی بکات، وه‌ک سودی ده‌لی {ج ۱، ۵۳۳}.

۵- بار غمی که خاطر ما خسته‌کرده‌بود

عیسی دمی خدا بفرستاد و برگرفت

باری غمی که‌خاتری ما خسته‌کرده‌بود، عیسا ده‌می خودا بفرستاد و به‌رگرفت. باری غه‌میتک که‌بیری نیهمی بریندارکردبوو (ماندو‌کردبوو)، خودا عیسا نه‌فه‌سیکی نارد و لایرد.

خسته: ماندو، هیلاک کرده‌بود: کردبوو عیسی دم: عیسا نه‌فه‌س، که‌سیتک که‌نه‌فه‌س و هه‌ناسه‌ی وه‌هه‌ناسه‌ی هه‌زهرتی عیسا - علیه‌السلام - مردو زیندو ده‌کاته‌وه بفرستاد: ناردی برگرفت: هه‌لگرت

خودا به‌لوتفی خوی که‌سیتکی وه‌ک عیسا‌ی بو ناردین - که‌مردوی زیندو‌کرده‌وه - و شه‌و خه‌می له‌سهر هه‌لگرتن که‌وه‌ک باریک هه‌میشه ماندو و هیلاکی ده‌کردین. سودی ده‌لی: واته به‌هوی دوری جانانه‌وه بیر و خه‌یالمان ناره‌حت و هیلاک بیوو، به‌لام حه‌قی ته‌عالا جانانی بو ناردین و شه‌و باری غه‌می به‌ته‌واوی لابرده‌سودی، ج ۱، ۵۳۳}.

۶- هر حوروش که بر مه و خور حسن می فروخت

چون تو در آمدی پی کاری دگر گرفت

هر هورقه‌ش که بهر مه و خور هوسن می فروخت، چون تو در نامه‌دی په‌یی کاری دیگه گرفت.

هر حوری شیوه‌یه که جوانی به مانگ و خور ده‌فروخت، کاتی تو هه‌لهاتی به دوی کاریکی دیکه‌دا چوو.

حور: حوری حوروش: حوری شیوه، جوان مه: مانگ خور: خور، هه‌تار، رۆژ حسن: جوانی حسن می فروخت: جوانی ده‌فروخت، نازی جوانی به‌سهردا ده‌فروشتن

در آمدی: ده‌رکوتی، هه‌لهاتی پی: به‌دوی، بو دگر: دیکه، تر خواجه له وه‌سفی جوانی یاردا ده‌لی‌ئو حوری شیوانه‌ی که پیش تو هینده به جوان ده‌زانان نازی جوانییان به‌سهر مانگ و رۆژدا ده‌فروشت، له ناست جوانی تو‌دا هینده ده‌سته‌وسان بوون له‌گه‌ل ده‌رکوتن و هه‌لهاتنی تو‌دا به‌دوی کاریکی دیکه‌دا گه‌ران.

۷- زین قصه هفت گنبد افلاک پر صداست

کوتاه نظر ببین که سخن مختصر گرفت

زین قیسه هفت گنبدی نه‌فلاک پور سه‌داست، کوته‌ه نه‌زهره‌ه ببین که سوخن موخته‌سه‌ه گرفت.

له‌م چیرۆکه‌ه هه‌وت گومبه‌ته‌ی گه‌ردون پر له‌ه‌ه‌نگه‌ه، کورت بینان ببینه که قسه‌ی به‌که‌م وه‌رگرتوه.

زین: له‌م قصه: چیرۆک، به‌سه‌ره‌ات هه‌فته گنبد افلاک: هه‌وت گومبه‌ته‌ی گه‌ردون، هه‌وت ته‌به‌قه‌ی ناسمان (الم تروا کیف خلق الله سبع سموات طباقا) {۱۵/۷۱} صدا: ده‌نگدانه‌وه کوته نظر: کورت بین، گیل و نادان مختصرگرفتن: به‌که‌م وه‌رگرتن، به‌بی‌ئهرزش وه‌رگرتن، به‌که‌م زانین

سودی و هروی ئه‌م چیرۆکه به‌چیرۆکی عه‌شق و عاشقی ده‌زانن، ئه‌و چیرۆکه‌ی که له‌هه‌وت ته‌به‌قه‌ی ناسماندا ده‌نگی داوه‌ته‌وه و ده‌نگده‌داته‌وه، به‌لام کورت بینان ئه‌م چیرۆکه به‌بی‌به‌ها ده‌زانن و هیچ گرنگییه‌کی پی‌نا‌ده‌ن که ئه‌م هه‌لو‌ئسته شیان له‌کورتبینی یانه‌وه سه‌رچاوه ده‌گریت ئه‌که‌رنا خودی چیرۆکه‌که زۆر گه‌وره‌یه.

۸- حافظ تو این سخن ز که آموختی که بخت

تعویذ کرد شعر ترا و به زر گرفت

هافز تو ئین سوخن ز که ناموختی که به‌خت، ته‌ئقیز که‌رد شیئری تورا‌فو به‌زهر گرفت. حافظ تو ئه‌م قسه‌یه له‌کی فی‌ربووت که به‌خت، شیئری تو‌ی کرده‌ه‌چاره‌زار و له‌زیئری گرت.

آموختی: فی‌ربووت تعویذ کرد: کردی به‌چاره‌زار، نوشته (تعویذ) ئه‌و دۆ‌عایه‌یه که بو پاراستن له‌شهر له‌شیتیک ده‌نووسریت و هه‌لده‌گیریت به‌یته‌که له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی که (ته‌خه‌لوسه)، به‌یته‌کی شانازییه که شاعیر به‌خوی ده‌لی‌ئو تو ئه‌م جۆره قسه‌کردنه له‌کیوه فی‌ربووت وا به‌خت هینده به‌موباره‌ک و کاریگه‌ری زانیوه شیئری تو‌ی کرده‌ته‌ه‌چاره‌زار و بو‌پاراستنی خوی له‌زیئری گرتوه.

غزه لی هه شتا و شه شه م:

به حری موزاریعی هه شتی نه خرهبی مه کفوفی مه قسور

(مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات)

۱- حسنت به اتفاق ملاححت جهان گرفت

آری به اتفاق جهان می توان گرفت

هوسنهت به ئیتیفافی مه لاههت جه هان گرفت، ناری به ئیتیفافی جه هان می ته فان گرفت. جوانیت به هه ماهه نگی خوینگه رمیت دونیای گرت، نه ری به هه ماهه نگی و یه کگرتن ده توانی دویا بگریت.

اتفاق: هه ماهه نگی، ری که وتن ملاححت: خوینگه رمی، تامداری، خو و رهفتاری سه رنجرا کیش جهان گرفت: دونیای گرت، دونیای داگیر کرد می توان: ده توانی هم شیویه بو دروستکردنی ریژهی (ده توانی بگریدری) که جو ری که له نادپاری به کارده هیتری

خواجه ده لی: جوانی تو به ری که وتن و هه ماهه نگی له گه له خو و رهفتاره سه رنجرا کیش و جوانه کانتدا دونیای داگیر کرد، نه ری بیگومان وایه، به ری که وتن و هه ماهه نگی له گه له یه کتریدا ده توانی جیهان داگیر کریت هه ره که چون جوانی و خوینگه رمی تو کردیان.

۲- افشای راز خلوتیان خواست کرد شمع

شکر خدا که سر دلش در زبان گرفت

ئیفشای رازی خه لقه تییان خاست که رد شه م، شوکری خودا که سرری دلش دهر زبان گرفت.

مؤم ویستی نهیینی خه لوه تینشینان بلاوبکاته وه، سوپاس بو خودا که نهیینی دلی زمانی گرت.

افشا: بلاو کرده وه، سره له مالین خلوتیان: خه لوه تینشینان خواست کرد: ویستی سر: نهیینی در زبان گرفت: کاریگه ری له زمانی کرد، ناگری له زمانی به ردا، زمانی به ست یا گرتی

بیگومان مؤم هه میشه هاو رازی گوشه نشینان و عارفه کانه و ناگای له نهیینی و رازی شه وانه ی نه وانه و هم زور پیکه وه بوونه وای لین کرده که له فزولی یا خود له داخ و حه سودی بردندا به دونیای پاک و پر له سه فا و خوشی نهیینی عارفه کان نهیینی و رازه که بیان بلاوبکاته وه

و سریان هه له مالیت، به لام کاتی ویستویه تی قسه بکات، هم رازه دلی ناگری له زمانی به ردا وه و نهییتوانیوه رازه که بلاوبکاته وه - زمان سوتان ناماژیه به سوتانی فتیله ی مؤم - خواجه وه که خه لوه تینشین سوپاسی خوا ده کات که مؤم نهییتوانی نهیینی نه وان بلاوبکاته وه.

بهیته که ناماژیه کی تیدایه بو شه وهی که هه رکه س بیه ویت نهیینی و رازی خه لوه تی بلاوبکاته وه وه که مؤم ده سوتی، یا خود زمان هه رگیز توانای ده برینی شه و راز و نهیینه ی نییه. هم بوچونه لای خواجه چه ندین جاری دیکه ناماژیه پیگراوه و له زورکاتیشدا حه لاج وه که نمونه ده هیته وه - که له شوینی خویدا ناماژیه پی ده دین -.

۳- زین آتش نهفته که در سینه ی من است

خورشید شعله ی یست که در آسمان گرفت

زین ناته شی نهفته که دهر سینه یی مه نه ست، خورشید شوله ییست که دهر ناسمان گرفت. له م ناگره شاراو ده یی که له سنگی مندایه، خو ری بلنسه یه که که له ناسماندا شه سوتی. زین: له م نهفته: شاراو، په نهان شعله: شوعله، گر، بلنسه (ناگری شاراو) ناگری عه شقه که به رده و ام له سنگی خواجه دا کلپه و بلنسه ی به رز ده بیته وه و بو ساتیک خاموش نابی و نامری (آتشی که نمیرد همیشه دردل ماست).

خواجه ده زانی ناگری په نهانی دلی شه و هینده بلنسه داره که خو ری ناگرای ناسمان به و هه موو گه رمی و روناکیه وه که ده بیته مایه ی گه رم کرده وه و رونا کرده وه ی زه وی و نه ستیره کانی خولگه که ی ته نیا گر و شوعله یه کی شه وه.

یا خود ده کری باس له ناگری عه شق بیست که دنیا و مه خلوقاتی پی دروست کراوه، چونکه لای عارفه کان خوا له عه شقیدا بو جیلوه کردن مه خلوقاتی دروست کرده وه.

۴- می خواست گل که دم زند از رنگ و بوی دوست

از غیرت صبا نفسش در دهان گرفت

میخواست گل که دم زنده از رنگ و بوی دوست، شه ز غیره تی سه با نه فه سه ش دهر ده هان گرفت.

گول ده یوست دم له رنگ و بونی دوست بکوتی، سه با له غیره دا هه ناسه ی له زاردا گرت. می خواست: ده یوست دم زند: دم بکوتی، لیسی بدوی، قسه ی لی بکات نفس: هه ناسه

دهان: دم، زار   نفس (ش) درهان گرفت: هه ناسه‌ی له ده‌میدا گرت، نه‌یه‌یشت
قسه بکات، ده‌می گرت

گول به جوانی خۆی ده‌یویست له‌باره‌ی رهنگ و بۆنی یاره‌وه قسه بکات و به رهنگی سور و
ئالی خۆی رهنگی یار و به بۆنی خۆشی خۆی بۆنی یار بخاته‌روو، به‌لام بای سه‌با که مه‌حره‌می
دۆسته و چاک ده‌زانی دۆست چ رهنگ و بۆنیکی هه‌یه، ئەمه‌ی پی ناخۆش بوو، بۆیه له داخ و
غیره‌ندا ده‌می گولێ گرت و هه‌ناسه‌ی له ده‌میدا وشک کرد.

له روی سروشتی و مادیه‌یه‌وه واته سه‌با نه‌یه‌یشت گول له خونچه‌یه‌یه‌وه دم بکاته‌وه‌وه بیی
به گول، مه‌حره‌مه‌کانی دۆست پێیان ناخۆشه که نامه‌حره‌مه‌کان قسه له دۆست و بکه‌ن و
بیانه‌وی جوانی و چالاکیه‌کانی نمایش بکه‌ن.

۵- آسوده بر کنار چو پرگار می شدم

دوران چو نقطه عاقبتم در میان گرفت

ئاسوده بهر که‌نار چو پرگار می شوده‌م، دۆوران چو نوقته نا‌قییه‌ته‌م دهر میان گرفت.
وه‌ک پرگال به ئاسوده‌یی به که‌ناردا تیده‌په‌په‌یم، به‌لام دواجار (سه‌ره‌نجام) وه‌ک خال که‌وتمه
که‌مارۆی رۆژگار‌وه.

آسوده: ئاسوده، ئارام   برکنار: به‌که‌ناردا، به‌قه‌راخدا، به‌بی گرفت، دور له گرفت
چو: وه‌ک، چون   پرگار: پرگال، مه‌به‌ست له‌وه‌شه‌یه که بازنه‌ دروست ده‌کات و له
قه‌راخه‌ویه   می شدم: دهرۆشتم، تیده‌په‌په‌یم   دوران: رۆژگار، زه‌مانه، ده‌وران
عاقبت: سه‌ره‌نجام، دواجار   در میان گرفت: خستیمه ناوه‌وه

له کاتی کێشانی بازنه‌دا به پرگال خالێک ده‌بیته چه‌ق و هه‌میشه ده‌که‌وتته نیه‌نده‌وه که
خۆی له خۆیدا ده‌بیته زیندان، زۆرجار خواجه له هینانی پرگالدا ناماژه به‌م مانایه ده‌کات.
مه‌سه‌له‌ی (به‌که‌ناردا رۆشتن و که‌وتنه نیو چه‌ق و نیه‌نده‌وه) لای خواجه بارسوکی و بارگرانی
عه‌شقه، چونکه خواجه پێی وایه که بارسوکه‌کان - ئەوانه‌ی بیر له خه‌م و عه‌شق و دونیا
ناکه‌نه‌وه و بی گرفتن - له که‌ناری ژیا‌نه‌وه دهرۆن، به‌بی کێشه دهرۆن، به‌لام بارگرانه‌کان -
ئەوانه‌ی باری خه‌می عه‌شق و مرۆڤ هه‌لده‌گرن و ناگری پی‌رۆز له‌دلیاندايه - به ئاسانی تیناپه‌رن
و ده‌که‌ونه نیو کێشه و گرفته‌وه.

خواجه زۆرجار ناماژه به‌وه ده‌کات که ئەو مه‌سه‌له‌ی عه‌شق و بارگرانی به ئاره‌زوی خۆی
هه‌لته‌بژاردوه، به‌لکو باده‌یه‌ک بووه پێی نۆشکراوه، یان به‌شیکێ ئەزله‌ی بووه و پێی دراوه، یان
توحفه‌یه‌ک بووه و پێی به‌خشاوه یاخود تیریکێ قه‌زاو قه‌ده‌ر بووه و تیبی گیراوه، لیره‌شدا ده‌لێ

من به نارامی و ئاسوده‌یی ده‌مویست به که‌ناردا و به بارسوکی به‌بی ئەوه‌ی بکه‌ومه نیو
داوی عه‌شقه‌وه بگوزه‌ریم و پرۆم، به‌لام ده‌وران و رۆژگار یان قه‌ده‌ر و ویستی ئەو وه‌ک خالێک
خستیمه نیو داوه گرفتاری عه‌شق بووم.

واته من به ده‌ست خۆم نه‌بوو عاشقییم هه‌لته‌بژارد، به‌لکو له نه‌خشه‌کانی ده‌وراندا‌بوو که
سه‌ره‌نجام بکه‌ومه نیو بازنه‌ی عه‌شقه‌وه.

۶- آن روز شوق ساغر می خرمم بسوخت

کاتش ز عکس عارض ساقی دران گرفت

ئان روز شۆوقی ساغهری مه‌ی خیره‌نه‌م بسوخت، کاته‌ش ز ئەکسی ئاریزی ساقی ده‌ران
گرفت.

ئەو رۆژه تاسه‌ی پینکی مه‌ی ناگری به‌ردایه‌ خه‌رمانی بووم که وینه‌ی ئاگرینی روخساری
ساقی له‌ودا رهنگی دایه‌وه.

آن روز: ئەو رۆژه   شوق: تاسه   ساغر: پینک   خرمم بسوخت: خه‌رمانی
بوونی سوتاندم، مالتویرانی کردم   عکس: وینه   عارض: روخسار   دران: له‌ودا
له رۆژیکدا خه‌رمانی ته‌مه‌نی خواجه گری تیبه‌ربوو، ئەو خه‌رمانه‌ی که له ماوه‌یه‌کی زۆردا
هه‌ولێ کۆکردنه‌وه‌ی ده‌دا (له‌پاره و سه‌روه‌ت و که‌سایه‌تی و په‌له و پایه و وه‌زیفه و کاروکاسی
و ناو و شۆره‌ت و ... هتد) له ته‌نیا رۆژیکدا گری تیبه‌رچوو، هه‌مووی سوتا، ئەم خه‌رمانه‌ی
ته‌مه‌ن تاسه و شه‌وقی پینکی مه‌ی گری تیبه‌ردا، خواجه له تاسه‌ی پینکی مه‌یدا مالتویران بوو،
ئەو پینکه‌ی که وینه‌ی روخساری ئاگرین و ئالی ساقی تیدا رهنگی ده‌دایه‌وه.

سه‌یره پینکێک که وینه‌ی روخساری جوانی ساقی تیدا بدره‌وشیته‌وه جا ئاگر له خه‌رمانی
ته‌مه‌ن به‌ردا.

گه‌ر له روخساری به‌یته‌که وردبینه‌وه خواجه له‌وه مه‌یخۆرانه ده‌چیت که هه‌مو دارونه‌داریان
له ریی مه‌یخانه‌دا داده‌نێن، گه‌ر کوردیک - ئەوانه‌ی دیوانه‌کانی خۆمان شه‌رح و شه‌رۆقه ده‌که‌ن -
له‌م به‌یته بکۆلیته‌وه خواجه به خوماریکی هه‌میشه‌یی ئەداته قه‌لهم، به‌لام تۆ ئەی دۆست ئەی
مه‌عشوقی حق، جیلوه‌گه‌ری تۆ له عیرفان و ته‌ریقه‌تدا ئاگری له خه‌رمانی ته‌مه‌نم به‌ردا هه‌ر
ئەو رۆژه که جوانی جیلوه‌ی تۆم له عه‌شق و عیرفاندا هه‌ست پیکرد تاسه و شه‌وقی چوونه نیو
ئەو دنیا پر مه‌ستییه‌ی عه‌شقی تۆ (ئەی دۆستی حق) ئاگری له بووم به‌ردا.

واتای (ساقی) و (مه‌ی) و (ساغر) له فه‌ره‌نگی عیرفانیدا ئەم شه‌رۆقه‌یه‌ی سه‌ره‌وه که
به‌نده خستیه‌رو، ده‌خه‌نه‌رو.

۷- خواهم شدن به کوی مغان آستین فشان

زین فتنه‌ها که دامن آخر زمان گرفت

خواهم شوم به کوی موغان ناستین فشان، زین فیتنه‌ها که دامنه‌ی ناخبر زه‌مان گرفت. له تاو ئەو فیتنه و بەلایانە‌ی داوینێ ناخ‌زەمانیان گرتو بە چۆپی کیشانە‌وه تەرکی دوتیا دەکەم و دەرومە کۆلانی موغانە‌وه.

آستین: قۆل آستین فشان: قۆل بادان، فەقیانە بادان، چۆپی کیشان، مەبەست لە وازەینانە لە شتیەک بە سەما و خۆش‌حالییە‌وه

هاتنی ناخ‌زەمان نیشانە‌ی زۆری هەبە کە یەکیەک لە‌وانە زۆر بوونی فیتنه و ناشوبە لە نیتو گەلاند، گەر لە سەردەمی خواجەش وردیینه‌وه سەردەمی فیتنه و ناشوب و شەر و نە‌هامەتیە‌کانی سەر گەلانی موسولمان بوو، سەردەمی دوا‌ی مەغۆل و سەردەمی تاریکی گەلانی موسولمان - هەرچە‌نده ئەم سەردەمی تاریکە زیاتر فەرەنگی عەرەبە‌کان دە‌گرتیە‌وه نە‌وه کە گەلانی دیکە‌ی ئیسلامی - بە‌هەر‌حال سەردەمی فیتنه و ناشوب و بە‌لا بوو، کوشتن و فر و فیئل (و‌ه‌ک د. غەنی دە‌لی) لە هە‌مان سەردەمی سە‌ره‌تای ئیسلام‌وه هەرکە‌س وای بۆ‌چوو کە لە سەردەمی ئە‌ودا ناخ‌زەمان دیت {بە‌نقل لە‌ خرمشاهی، ج ۱، ۴۲۳}.

خواجەش سەردەمی خۆی بە ناخ‌زەمان دان‌او، هە‌ربۆیە دە‌لی: بە‌خۆشی و شادیی و بە‌ چۆپیکیشانە‌وه واز لە فیتنه و ناشوب دە‌هینم کە داوینێ ئەم سەردەمی ناخ‌زەمانە‌ی گرتو‌وه، پشت لە دوتیا دە‌کەم و روو دە‌کە‌مه مە‌یخانە و عەشق و رێگە‌ی تە‌ریقەت و عیرفان دە‌گرم.

۸- می خور که هرکه آخر کار جهان بدید

از غم سبک بر آمد و رطل گران گرفت

مە‌ی خور کە هەرکە ناخ‌ه‌ری کاری جە‌هان بدید، ئە‌ز غەم سە‌بوک بە‌ر نامە‌د و رە‌تلی گران گرفت.

مە‌ی بنۆشە کە هەرکە‌سی لە سە‌ره‌نجامی کاری دوتیا تێگە‌یشت، بە‌ ناسانی وازی لە غەمی دوتیا هینا و پینکی قورسی شە‌رابی هە‌لگرت.

خور/بخور: بخۆ‌وه بدید: بینێ، تێگە‌یشت سبک: بە‌ناسانی، بە‌سوکی برآمد: دەر‌هات، وازی هینا، خستیە‌لا‌وه

رطل: یە‌کە‌یە‌کی پێ‌وانە‌یە‌ وه‌ک لیتر کە شە‌راب و مە‌یی پێ‌ دە‌پێ‌ورێ، لە پێ‌ک گە‌وره‌تره، پینکی گە‌وره، سوراچی گران: قورس رطل گران: پینکی گە‌وره‌ی قورس

خواجە نامۆ‌زگاری دە‌کات کە دە‌ست بە‌دینە مە‌ی خۆری و عاشقی و وە‌لانی خە‌می دوتیا، چونکە دوتیا سە‌ره‌نجامی نییە و هەرکە‌س غەمی دوتیا بخوات تیا دە‌چی. هە‌ربۆیە دە‌لی: خە‌ریکی عەشق بە - کە مە‌ینۆشی رە‌مزی عەشقە - چونکە هەرکە‌س لە‌سە‌ره‌نجامی دوتیا‌ویستی تێگە‌یشت یاخود سە‌ره‌نجامی دوتیا‌ویستی بینێ - بۆ‌ نمونە سە‌ره‌نجامی دوتیا‌ویستانی وه‌ک فیرعە‌ون، ئە‌بو‌جە‌هل هتد... - واز لە خە‌می سوکی دوتیا دە‌هینێ و دە‌ست دە‌داتە پینکی گە‌وره‌ی قورسی مە‌ی و عەشق.

ئە‌م بە‌یتە دووبارە‌کردنە‌وه‌ی دووژمنایە‌تی خواجە‌یە‌ بۆ ئە‌و دوتیا‌یە‌ی کە خواجە - بە‌ پیرە‌ژنی فەرهاد کوژی - دە‌زانێ.

۹- بر برگ گل به خون شقایق نوشته‌اند

کان کس که پخته شد می چون ارغوان گرفت

بەر بە‌رگی گول بە خونی شە‌قایق نیقیشتە‌تە‌ند، کان کە‌س کە پوخته‌ شۆد مە‌یی چون ئە‌رغە‌فان گرفت.

بە‌ خوینی شە‌قایق بە‌ سەر پەرە‌ی گول‌وه نووسیویانە، هەرکە‌سی کە کاملاً بوو مە‌ی وه‌ک ئە‌رغە‌وانی نۆشی.

بر: بە‌سەر، لە برگ: پەرە شقایق: گول‌لە‌ سورە نوشته‌اند: نووسیویانە پخته: کاملاً پێگە‌یشتوو و تێگە‌یشتوو، دنیا‌دیده، بە‌ ئە‌زمون ارغوان: گولی دەر‌ختی ئە‌رغە‌فان کە رە‌نگی سوری ئالە

میسراعی یە‌کە‌می بە‌یتە‌کە‌ لێ‌لییە‌کی پێ‌وه‌ دیارە کە لە‌کاتی شە‌ر‌ح‌کردنیشدا تا رادە‌یە‌ک ئە‌و لێ‌لییە‌ رونابیتتە‌وه، خواجە دە‌لی: لە سەر پەرە‌ی گول بە‌ خوینی گول‌لە‌ سورە نووسیویانە، گول‌لە‌ سورە سە‌رباری سوری پەرە‌کانی کە بە‌ خوینی دە‌دری‌تتە‌ قە‌لە‌م، خالیکی رە‌شی لە‌ ناودایە کە شاعیرە‌کان بە‌ داغی عەشقیان دا‌وته‌ قە‌لە‌م، هە‌روه‌ها شپۆ‌ی پەرە‌کانی ئە‌م گول‌لە‌ لە‌ پێ‌ک دە‌چیت، بە‌لام ئە‌م داخ و خوینە‌ی گول‌لە‌ لە‌ بە‌ تالی پێ‌کە‌یە‌تی لە‌ شە‌راب. بە‌هەر‌حال پە‌ند و عیبرە‌تی زۆر لە‌ گول‌لە‌ سورە وەر‌ده‌گیری، بۆیە بە‌ خوینی ئە‌و نووسیویانە (بۆ‌ئە‌وه‌ی لێ‌رە‌شدا پە‌ند و عیبرە‌ت وەر‌بگیردری)، نامازە‌ بە‌وه‌ نە‌کرا‌وه کە بە‌ خوینی نووسینی هەرشتی نیشانە‌ی گرنگی و بە‌هاداری ئە‌وشتە‌یە - هەرچە‌نده ئە‌م نامازە‌یە‌ لە‌ کوردی کۆندا هە‌بو‌وه و ئیستاش ما‌وه، کە من با‌و‌رم وایە لە‌ سە‌ردەمی خواجە‌شدا هە‌بو‌ویت.

بە‌ خوینی شە‌قایق (گول‌لە‌ سورە) لە‌سەر پەرە‌ی گول ئە‌م پە‌ندە‌ یاخود ئە‌م نامۆ‌زگاری و روونکردنە‌وه‌ زۆر گرنگە‌ نووسرا‌وه یاخود نووسیویانە، هەرکە‌سی فامیدە و پوخته‌ کرا‌و بی‌ت

مه‌بی سوری وهك گولئی ئهرخهوانی نۆشكرد، به له بهرچا و گرتنی واتای عیرفانی (مه‌ی) و فهزای گشتی غه‌زه‌له كه واتای به‌یته كه ده‌بیته:

به خوینی داخدارئیكى وهك گولآله‌سوره له سه‌ر په‌ره‌ی نوسراوه (كه ئه‌مه ئاماژه‌یه بۆ گرنگی و به‌های مه‌سه‌له‌كه) هه‌ركه‌س فامیده و كامل بوو ده‌ستده‌داته عه‌شقی ئیلاهی و رینگه‌ی عه‌شق ده‌گری.

۱۰- حافظ چو آب لطف ز نظم تو می چكد

حاسد چگونه نكته تواند بران گرفت

هافز چو ئابی لوتف ز نه‌زمی تو می چه‌كه‌د، هاسید چگونه نوكته ته‌فانه‌د به‌ران گرفت. حافظ كاتی ئاوی پاراوی له شیعری تو ده‌تكی، چه‌سود چۆن ده‌توانی ره‌خنه‌ی لی بگریت. آب لطف: ئاوی پاراوی می چكد: ده‌تكی نكته‌گرفتن: ره‌خنه‌گرتن

خواجه شانازی به شیعری خۆیه‌وه ده‌كات كه هینده‌ته‌ر و پاراوه ئاوی پاراوی لی ده‌تكی كه شیعریكیش هینده‌پاراویت مرۆفی چه‌سود هه‌رگیز ناتوانی ره‌خنه‌ی لی بگریت و نه‌نگی و له‌نگی تیندا بدۆزیته‌وه.

غەزەلی هەشتا و حەوتەم:

به‌حرى موزاربعى هه‌شتى ئه‌خره‌بى مه‌كفوفى مه‌قسور
(مفعول فاعلات مفاعيل فاعلات)

۱- ساقى بيار باده كه ماه صيام رفت

درده قدح كه موسم ناموس و نام رفت

ساقی بیار باده كه ماهی سیام رفت، ده‌رده‌ه قه‌ده‌ه كه مۆسیمی ناموس و نام رفت. ساقی باده به‌ینه كه مانگی رۆژو رۆشت، پیتکم بده‌ری كه وه‌زی ناموس و ناوبانگ رۆشت. بيار: به‌ینه درده: بده، بده‌ری قدح: پیتك، جام

موسم: وه‌رزه، سه‌رده‌م، زه‌مان ناموس: ناموس، ناپرو نام: ناوبانگ

ماه صيام: مانگی رۆژو، مانگی ره‌مه‌زان

خواجه داوا له ساقی ده‌كات شه‌راب بۆ به‌ینی، چونكه مانگی ره‌مه‌زان - وه‌رز و سه‌رده‌می كۆکردنه‌وه‌ی ناموس و ناوبانگ و شوهرت - تپیه‌ریوه.

مانگی ره‌مه‌زان و نویتو و ته‌قوا و دووره په‌ریزی كه ده‌بنه مایه‌ی ناوبانگ و شوهرت په‌یدا‌کردن و له‌وتیشه‌وه ریاکاری زاهیده‌كان سه‌رچاوه ده‌گریت: لای خواجه و تا راده‌یه‌ك له ئه‌ده‌بیاتی عیرفانیدا به دیدگایه‌کی پۆزه‌تیقییه‌وه لییان ناروانریت و هه‌میشه له به‌رامبه‌ر (مه‌ی/عه‌شق) دا كه هه‌رگیز نابیته مایه‌ی ریاکاری ده‌هینرین و دووه‌میان به خۆشه‌ویستتر ده‌زانن، له راستیدا ئه‌م مانگی ره‌مه‌زان و رۆژو و نویتو خودی رۆژو و نویتو نین، به‌لگو رۆژو و نویتو ئه‌و ریاکارانه‌ن كه به‌درۆ و بۆ ناوبانگ و ناموس به‌جیبیان ده‌هینن ئیستاش كه‌م نین ئه‌وانه‌ی كه مانگی ره‌مه‌زان هه‌ولئى خۆده‌رخستن و چا‌كه‌کردنی سه‌رزاری ده‌ده‌ن به‌و هیوايه‌ی ناوبانگ په‌یدا‌که‌ن.

هه‌ریوه خواجه پیتی خۆشه مانگی ره‌مه‌زانی ئه‌م جۆره كه‌سانه - وه‌زری ناموس و ناوبانگ - به‌سه‌ر چوه و داوا له ساقی ده‌كات جارێكى دیکه بازاری عه‌شقی ئیلاهی گه‌رم بکاته‌وه.

۲- وقت عزیز رفت بیا تا قضا کنیم

عمری که بی حضوری صراحی و جام رفت

قه‌فتی ئه‌زیز رفت بیا تا قه‌زا کونیم، ئومری كه بی هزوری سوراھیی و جام رفت.

کاتی نازیز تیپه‌ری وهره تا قه‌زای بکه‌ینه‌وه (بیگی‌پینه‌وه)، ته‌مه‌نیك که بی ناماده‌یی سوراحی و جام تیپه‌ری.

وقت: کات قضا کنیم: به قه‌زا بیگی‌پینه‌وه، بیگی‌پینه‌وه

وهخت، کات: بۆچی وهختی نازیز؟ خواجه‌یه‌ک که زۆر وابه‌سته‌ی دونیای نییه بۆچی جۆریک له خه‌فته بۆکات ده‌خوات و ده‌یه‌ویت وهک فه‌رزیتکی له‌ده‌ست چو قه‌زای بکاته‌وه. له فه‌ره‌نگی عیرفانیدا (وقت) ئه‌و حالانه‌یه که دیتته دلئی ری‌بوار ی ریگه‌ی ته‌ریقه‌ته‌وه وهک (خۆشه‌ویستی خودا، توکل، تسلیم، ره‌زا) {جنابذی شرح کلمات باباطاهر، ل ۷۸۹ سجادی} یان (وهخت) له یادکردنی رابردو و بیخه‌به‌ر بوونه له ناینده و ژیانه له حالئی هه‌نوکه‌ییدا. که‌وابی ئه‌م حاله ئه‌زیزانه‌یه که به‌سه‌ر ده‌چن.

ره‌نگه ئیتمه‌ی ناکامل جاروبار یاخود له ساتیکی ته‌مه‌نماندا بکه‌ینه حالئیکی کرچ و کال و ناته‌واوی خۆمانه‌وه و چیژ و له‌زه‌تیکی زۆری لی بیینین و ئاواته‌خوازین کۆتایی نه‌یه‌ت و دواجاریش هه‌ز به هاتنه‌وه‌ی بکه‌ین. چ له‌زه‌ته‌بخشن ئه‌و ساته بروسکه‌ناسایانه‌ی که دونیاومافیا فانی ده‌بی‌ت و هه‌موشتی له یادده‌که‌ین و ته‌نیا و ته‌نیا له حالئی ته‌وه‌کول یان ته‌سلیم یان رازیبوندا وهخت به‌سه‌ر ده‌به‌ین.

گه‌ر ئیتمه‌یه‌کی ناکامل - به‌لای که‌می گه‌ر به‌نده‌یه‌کی کالتامی وهک من - ئه‌مه حالئی بی‌ت ده‌بی‌ت خواجه‌یه‌کی وهک حافظ له کاتی به‌سه‌رچوونی حالئیکی له‌م بابه‌ته‌دا چۆن حالئیکی هه‌بوو بی‌ت، بۆیه جیگه‌ی خۆیه‌تی وهختی به‌لاوه نازیز بی‌ت.

خواجه لی‌رده‌دا به ساقی و واسیته‌ی عه‌شق ده‌لیت: حاله نازیزه‌کان به‌سه‌رچوون وهره تا به قه‌زا بیانگی‌پینه‌وه، ئه‌و ته‌مه‌نه‌ی که بی ناماده‌یی سوراحی و جامی عه‌شقی حه‌ق به‌سه‌رچوو.

۳- در تاب توبه چند توان سوخت همچو عود

می ده که عمر در سر سودای خام رفت

ده‌ر تابی تۆبه چهند ته‌قان سوخت هه‌مچو ئود، مه‌ی ده‌ه که ئومر ده‌ر سه‌ری سۆدای خام ره‌فت.

له ناگری تۆبه‌دا تاکه‌ی ده‌توانین وهک بوخورد بسوتین، مه‌یم بده‌ری که ته‌مه‌ن له بۆچوونی کرچوکالدا تی په‌ری.

تاب توبه: ناگری تۆبه، عه‌زاب و نارچه‌ته‌ی تۆبه چهند توان سوخت: تا چه‌نده، تاکه‌ی ده‌توانی به‌رگه‌ی سوتان بگه‌ردی عود: بخور، ئه‌وماده بۆنده‌ری

که ده‌کریتته سه‌ر ناگر یاخود ناگری پیوه ده‌نریت، یاخود (عود)ی نامیری مؤسیقای

د. هروی پیی وایه که له به‌یته‌که‌دا مانای دووه‌می (عود) واته سوتاندنی عودی نامیری مؤسیقای له‌بارته‌، چونکه سوتاندنی (عود/بوخور) له هه‌ر بۆنه و مه‌راسیمی‌کدا ده‌بی‌ت، به‌لام سوتاندنی یان شکاندن عودی نامیری مؤسیقا و پیك و پیاله له کاتی تۆبه‌کردندا ده‌بی {هروی، ج ۱، ل ۳۸۹}

خواجه تۆبه‌کردن به ناگریک یاخود عه‌زاب و نارچه‌ته‌ی ده‌زانیت و پیی وایه که نارچه‌ته به‌رگه‌ی سوتاندنی نیو ناگری تۆبه بگری‌ت و ئه‌سله‌ن ئه‌م جۆره بیرکردنه‌وه‌یه (تۆبه‌کردن له عه‌شق) به بۆچونیکی کرچوکال ده‌زانیت و پیی وایه خۆ ته‌رخانکردن و به‌سه‌ربردنی ته‌مه‌ن له‌م بیره کرچوکالدا (تۆبه‌کردن له عه‌شق) پیوست نییه، هه‌ربۆیه به ساقی ده‌لیت (عه‌شق/مه‌ی)م بده‌ری با نغۆم له عه‌شقا و ئه‌م بیره کرچوکال له یاد که‌م. ده‌کری ئه‌م (تۆبه‌یه تۆبه‌ی ریاکاره‌کان بی‌ت.

۴- مستم کن آن چنان که ندانم ز بیخودی

در عرصه‌ی خیال که آمد کدام رفت

مه‌سته‌م کون نان چونان که نه‌دانه‌م ز بیخودی، ده‌ر ئه‌رسه‌یی خیال که ئامه‌د کودام ره‌فت. به شیوه‌یه‌ک مه‌ستمکه که له تار بی ناگایی نه‌زانم له مه‌یدانی خه‌یالدا کی هات و کام رۆشت.

آن چنان: به شیوه‌یه‌ک، به‌وشیوه‌یه‌ی ندانم: نه‌زانم بیخودی: بی ناگایی کدام: کام

مه‌ستی یان حاله‌تی سه‌کر و مه‌ستی حاله‌تیکه که ری‌بوار ریگه‌ی ته‌ریقه‌ت له ته‌واوی مه‌خلوقات بی ناگا ده‌بی‌ت و مه‌ستی حالاتی خۆی ده‌بی‌ت ره‌نگه له ته‌جلیدا مه‌ست بی‌ت، خواجه له‌م به‌یته‌دا داوا ده‌کات بگاته ئه‌وپه‌ری مه‌ستی به شیوه‌یه‌ک له مه‌یدانی خه‌یالی‌شدا له بیرى نه‌می‌نی کی هات و کی رۆشت.

۵- بر بوی آنکه جرعه‌ی جامت به ما رسد

در مصطبه دعای تو هر صبح و شام است

به‌ر بوی ئانکه جورته‌یی جامه‌ت به ما ره‌سه‌د، ده‌ر میسته‌به دوتایی تو هه‌ر سو به و شام ره‌فت.

به ئومیدی ئه‌وه‌ی که له پیکی تۆ قومیکمان پی بگات، له‌سه‌ر سه‌کۆی مه‌بخانه هه‌ر به‌یانی و ئیواره‌یه‌ک دوعات بۆ ده‌که‌ین.

بوی: نومید، هیوا بربوی: به‌نومیدی، به‌هیوای جرعه: قوم رسد: بگات مصطبه: سه‌کۆ، جارن له دوکان یان مه‌بخانه و چاخانه‌کاندا له تهنیشت دیواری پیتشه‌وه‌دا سه‌کۆیه‌ک ده‌کرا بۆ دانیشتن (له بری کورسی نیستا) شام: ئیواره
 فه‌زای غه‌زه‌له‌که هینده عاشقانه و عارفانه‌یه که ئیدی زۆرپۆشتن له‌سه‌ر واتای به‌یته‌کان به زیاده‌پۆیی ده‌زاتم: خواجه به یاری حه‌ق، یاخود ساقی که جاروبار ده‌بیتسه خودی ده‌لێت: به‌نومیدی نه‌وه‌ی پریشکیکی عه‌شقی تۆمان پێ بگات، له‌نیو مه‌نزلگه‌ی عه‌شقی خۆماندا هه‌موو به‌یانی و ئیواره‌یه‌ک دوعات بۆ ده‌که‌ین.

٦- دل را که مرده بود حیاتی به جان رسید

تا بویی از نسیم میش در مشام رفت

دل را که مرده بود هه‌یاتی به جان ره‌سید، تا بویی ته‌ز نه‌سیمی مه‌یه‌ش دهر مه‌شام ره‌فت.

کاتی بۆنیکی له شه‌مالی مه‌یی ته‌و به مه‌شامی گه‌یشت دل - که مرد بوو- گیانی به به‌ردا کرایه‌وه.

مرده‌بود: مردبوو میش: مه‌یی ته‌و مشام: مه‌ل‌به‌ندی بۆنکردن له می‌شکدا، له کوردیدا زاراوه‌یه‌کی تایه‌تیمان نیه
 دل مرد بوو، به‌لام به بۆنیکی عه‌شقی ته‌و زیندوبوویه‌وه و دووباره گیانی به به‌ردا کرایه‌وه. دل‌مردن یاخود دل‌ره‌قبون له قورناندا ناماژه‌ی پیکراوه، خواجه مه‌به‌ستی له‌مه‌یه که دل‌م ره‌ق بوو یان دور له یادی تۆ و خۆشه‌ویستی تۆ مردبوو، به‌لام کاتی بۆنی عه‌شقی تۆی کرد و به (عه‌شق/مه‌ی)ی ته‌و (یاری حه‌ق) ئاشنابوو سه‌رله‌نوی زیندوبوویه‌وه.

٧- زاهد غرور داشت سلامت نبرد راه

رند از ره نیاز به دارالسلام رفت

زاهد غرور داشت سه‌لامه‌ت نه‌بوردا ره‌یند ته‌ز ره‌ی نیاز به داروسسه‌لام ره‌فت. زاهد مه‌غرور بوو به سه‌لامه‌تی ریگه‌ی دهرنه‌کرد، به‌لام رهند له ریگه‌ی خۆبه‌که‌م زانی و داواوه چووه به‌هه‌شت.

غرور داشت: غروری هه‌بوو ره نیاز: له‌رێی خۆبه‌که‌م زانی و داوا و نزا دارالسلام: یه‌کیکه له ناوه‌کانی به‌هه‌شت

(زاهد) لای خواجه هه‌ر له‌به‌ر ته‌م غرور و خۆ به زلزاینه‌یه‌تی که جینگه‌ی نه‌فرینه و هه‌میشه که‌سایه‌تیه‌کی نیگه‌تیقییه، به‌لام (رهند) ته‌م سیفه‌ته جوانه‌ی (خۆبه‌که‌م زانی و

هه‌ستکردن به‌وه‌ی که هه‌میشه پتویستی به خودایه) که‌سایه‌تییه‌کی پۆزه‌تیقییه و لای خواجه په‌سه‌ندکراوه - پیتستر سیفاته‌کانی رهندمان خسته‌روو - . (د. خرمنشاهی) له پیتشه‌کی چاپی سییه‌می (حافظ نامه) دا سه‌باره‌ت به‌لا غرور و خۆ به پاکزانی زاهد و خۆ به که‌مزانی گونا‌حکاران و رهندان بیروبوچونی جوانی خسته‌تروو، له‌و پیتشه‌کییه‌دا جه‌نابی دکتۆر سه‌باره‌ت به بانگه‌شه‌ی بی گوناحی ته‌م دێره شیعه‌ره‌یه‌یه‌ی هیناوه:

اذا قلت ما اذنبت قلت مجيبة وجودك ذنب لا يقاس به ذنب

د. خرمنشاهی سه‌باره‌ت به سه‌رچاوه‌ی ته‌م شیعه‌ره‌ ده‌لێ: کۆنترین سه‌رچاوه‌یه‌ک که ته‌م به‌یته‌ی تێدابی (کشف‌المحجوب) ی (هجویری) یه، به‌لام ناوی شاعیره‌که نه‌هیتراوه، جه‌نابی دکتۆر ته‌م به‌یته‌ی به‌م شیوه‌یه‌ کردوه به فارسی:

چو گفتمش که گناهی ندارم آن مه گفت ز خویش دم زدنت بدترین گناهاست {ج ١، لاپه‌ره: چوار پیتشه‌کی چاپی سییه‌م}

واته کاتی پێم گوت: گونا‌هی‌کم نییه ته‌م ماهه گوتی به خۆتانانانیت خرابترینی گونا‌هانه. به‌هه‌رحال خواجه پێی وایه به سه‌لامه‌تی ریگه‌ ده‌رکردن و رزگاربوون به‌سه‌ خۆدانانین ناییت، به‌لکو به خۆبه‌که‌م زانین و داواکردنه له خودا، کاتیکیش (زاهد) سیفاتی یه‌که‌م و (رهند) سیفاتی دووه‌می تێدایه، یه‌که‌م به‌ده‌به‌خت و دووه‌م خۆشه‌ختی دوارۆژ ده‌بیت.

٨- نقد دلی که بود مرا صرف باده شد

قلب سیاه بود از آن در حرام رفت

نقدی دلی که بود مه‌را سه‌رفی باده‌شود، قه‌لبی سیاه بود ته‌ز ئان دهر هه‌رام ره‌فت. نقدی دل‌یکم هه‌بوو دام به باده، پارویه‌کی ته‌زویروو، بۆیه له‌هه‌رامدا سه‌رف بوو.

نقد: نه‌قد، پاره صرف باده‌شود: درابه‌شهراب قلب سیاه: ته‌زویر، سه‌که‌ی خرابی ره‌ش هه‌ل‌گه‌راو از آن: بۆیه، له‌به‌ره‌وه،

خواجه ده‌لێ گه‌ر دل‌م وه‌ک پارویه‌ک درا به‌شهراب له‌به‌ر ته‌وه بوو ته‌زویر بوو، بۆیه له‌کاری هه‌رامدا رۆشت.

٩- دیگر مکن نصیحت حافظ که ره نیافت

گم گشته‌یی که باده‌ی نابش به کام رفت

دیگه‌ر مه‌کون نه‌سیه‌ه‌تی هافز که ره‌ه نه‌یافت، گوم گه‌شته‌یی که باده‌یی ناب‌ه‌ش به کام ره‌فت.

ئىتر نامۆزگارى حافز مەكە، چونكە رىگەي نەدۆزىيەوۈ ئەو ونبەوى كە شەرابى نايابى نۆشى.

دىگر: ئىتر، لەمەو پاش رە نىافت: رىگەي نەدۆزىيەوۈ، پەيداي نەكرد گم گشتە: ونبوو بە كام رفت: نۆشى، چوۋە گەروى

خواجە رو لە واعيز و نامۆزگار يەكەرەكان دەكات كە ئىدى نامۆزگار يە مەكەن بۆ وازھىنان لە عەشق و عىرفان، چونكە ھەر كەسى قومی لە شەرابى نايابى عەشقى ئەو بگاتە گەروى ئىدى رىگەي ئەم شتە مادىانەى جىھانى ديارى لى ون دەبىت و ناتوانىت بگەرپتەوۈ بۆ سادەيى و واز لە عەشق و عاشقى بەھىت.

غەزەلى ھەشتا و ھەشتەم:

بەحرى رەمەلى ھەشتى مەخبونى مەقسور

(فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن)

۱- صبحدم مرغ چمن با گل نخواستہ گفت

ناز کم کن کہ درین باغ بسی چون تو شکفت

سوبەدەم مورغى چەمەن با گولى نۆخاستە گوفت، ناز كەم كون كە دەرىن باغ بەسى چون تو شكوفت.

بەرەبەيان بولبول بە گوللى تازه پشكوتەى گوت: كەم ناز بكە، چونكە لەم باغەدا زۆرى وەك تۆ پشكوت.

صبحدم: بەرەبەيان مرغ چمن: بولبول نخواستہ: تازه پشكوتو، تازه پىگەبىشتو بسی: زۆر شكفت: پشكوت

يە كىك لە سىفاتەكانى بولبول عاشق و شەيدايىيەتى بۆ گول، كەچى لە گەل ئەم سىفەتەشدا بەرەبەيان كاتى گوللى تازه پشكوتبوو، خەرىكى نازكردن و نازفروشتن بوو بولبول پىتى گوت كەم ناز بكە: لەم باغەدا زۆر جوانى وەك تۆ پشكوتوۈ.

لە راستىدا ھىچ پەندىك لەم گوتەيەى بولبول جوانتر لە بەيتى دوهم وەرناگىرپىت، كە خواجە دەلى:

۲- گل بخنديد كه از راست نرنجيم ولى

ھىچ عاشق سخن سخت بە معشوق نكفت

گول بخەندىد كە ئەز راست نەرەنجىم قەلى، ھىچ ناشق سوخەنى سەخت بە مەئشوق نەگوفت. گول پىكەنى: ئىمە لە قسەى راست دلگران نابىن، بەلام ھىچ عاشقى قسەى رەقى بە مەعشوقە كەى نەگوتوۈ.

بخنيد: پىكەنى نرنجيم: نارەجىين، دلگران نابىن سخن سخت: قسەى رەق بە راستى جوانترىن پەندە كە خواجە دەلى، چۆن ئەبى عاشق قسەى رەق بە مەعشوق بلى، دەبى چۆن بولبول وىرايىتى بەم جۆرە بىر لە جوانى و نازى مەعشوق بكاتەوۈ، ھەربۆيە گول زۆرى پى سەيرە و دەلى: بەلى راستە و من لە راستى نارەنجىم بەلام بزانه كە - ئەگەر واشبى - ئەمە قسەيەكى رەقە و ھىچ عاشقى قسەى رەقى بە مەعشوقى نەگوتوۈ.

۳- گر طمع داری از آن جام مُرَصِّع می لعل

ای بسا دُر که به نوک مژگات باید سفت

گهر ته مه‌د داری نه‌ز نان جامی مورده‌سسه‌ت مه‌یی له‌ئل، ته‌ی به‌سا دور که به نوکی موژده‌ت باید سفت.

نه‌گهر به ته‌مای شهرابی سوری نه‌و پینکه به گه‌وه‌رپراز‌اوه‌ی، ده‌بی دور و مرواری زور به نوکی برژانگت بدوزیت‌وه.

طمع داری: به ته‌مای جام مرصع: پینکیکه یاخود جامیکه که به گه‌وه‌ر و مرواری ده‌پازینریته‌وه، زیاتر نه‌و جام و پینکانه‌ی به نالتون و زیو یان مس دروستده‌کرین به نقیم و دانه‌ی مرواری ده‌پازینریته‌وه و پینان ده‌گوتری جام مرصع در: دور مژه: برژانگ سفت: په‌یداکردن، دوزینه‌وه در سفتن: مرواری ودور دوزینه‌وه، مرواری و دور په‌یداکردن د. خرمشاهی ده‌لی (دور په‌یداکردن به برژانگ) نیشانه‌ی رهنج و عه‌زاب و نار‌ه‌حمتی بینین و کیشانی زوره، له کولتوری نیمه‌دا خوئی به برژانگ کۆکرده‌وه نیشانه‌ی کاری نار‌ه‌حمت و عه‌زاب هیئنه‌ره. خواجه ده‌لی: گهر ده‌ته‌وئی شهرابی له‌عل، شهرابی سوری ئال له پینکی به گه‌وه‌ر و نقیم رازینراوه‌دا بنوئی، پیویسته عه‌زاب و رهنجی زور بکیشی و هه‌ولی له راده‌به‌در بده‌ی.

واته: گهر ده‌ته‌وئی عه‌شق و خو‌شه‌ویستی یار به ده‌ست بهینی پیویسته هه‌ول بده‌یت و رهنج و مه‌ینه‌تی ریگه‌ی عه‌شق قه‌بول بکه‌یت.

۴- تا ابد بوی محبت به مشامش نرسد

هرکه خاک در میخانه به رخساره نرفت

تا نه‌به‌د بوی مه‌هیبت به مه‌شامه‌ش نه‌رسه‌د، هرکه خاکی ده‌ری مه‌یخانه به روخساره نه‌رفت.

هرگیز بونی خو‌شه‌ویستی به مه‌شامی ناگات، هرکه‌سی خاکی به‌رده‌رگای مه‌یخانه به روخساری نه‌مالیت.

تا ابد: هرگیز، تا نه‌به‌د نرسد: ناگات هرکه: هرکه‌سی، هرکی به روخساره نرفت: به روخسار نه‌مالی

میخانه جیهانی لاهوت و نادیار و ئیلاهیات و روحه، هرکه‌س خاکی به‌رده‌رگای مه‌یخانه به روخسار نه‌مالی، هرگیز بونی خو‌شه‌ویستی ناگات.

به‌یته‌که به ته‌واوی به‌یتیکی عیرفانییه (محبت) خو‌شه‌ویستی خودایه، خواجه پینی وایه نه‌م خو‌شه‌ویستییه - که (ابو عبدالله قرشی) له باره‌یه‌وه گوتیه‌تی: "الْحُبَّةُ انْ تَهْبُ كَلِّكَ لِمَنْ احْبَبْتَ

ولا یبقی لك منك شیئا". واته: خو‌شه‌ویتی نه‌وه‌یه که هه‌موت به مه‌عشوق ببه‌خشی و هیچ له خو‌ت بۆ خو‌ت نه‌هیلتیه‌وه - هرگیز نایه‌ته دی تا نه‌وکاته‌ی که نه‌چینه نیو مه‌رزه‌کانی روح و ئیلاهیاته‌وه، تا نه‌بینه به‌نده‌یه‌کی گوئی‌پایه‌ل و له‌به‌رده‌م نه‌و جیهانه‌دا سه‌رنه‌خه‌ینه سه‌رزه‌وی. خو‌شه‌ویستی خودا به‌م پیناسه‌یه‌ی (ابو عبدالله) هه‌مان نه‌و خو‌شه‌ویستییه‌ی حه‌زرت نه‌بویه‌کر بوو که ته‌واوی ماله‌که‌ی به خوا به‌خشی و هیچی نه‌هیشته‌وه، خواجه لیته‌دا نایه‌وی پیناسه‌ی خو‌شه‌ویستی و موحبیه‌ت بکات، به‌لکو ده‌یه‌وی مه‌رجی خو‌شه‌ویستی بخاته‌روو که خو به‌که‌م زانینه له به‌رده‌م مه‌یخانه و جینگه و مه‌نزلی عه‌شقد که جیهانی روح و لاهوته.

۵- در گلستان ارم دوش چو از لطف هوا

زلف سنبل به نسیم سحری می آشفت

ده‌ر گولستانی ئیره‌م دوش چو لوتفی هه‌فا، زولفی سونبول به نه‌سیمی سه‌هه‌ری می ناشوخت.

شه‌وی رابردوو له باخی ئیره‌مدا به نه‌رمی هه‌وا، پرچی سونبول به شه‌مالی به‌یانیان په‌ریشان ده‌بوو.

گلستان: باغ گلستانی ئیره‌م باخیکه له شیراز. جه‌نابی غه‌نی ده‌لی ئیستاش له شیراز ته‌وباغه به‌و ناوه‌وه ماوه {ج ۱، سودی، ل ۵۱۰} رای دکتۆر غه‌نی له {ج ۱ هروی، ل ۳۹۴ و خرمشاهی، ج ۱، ل ۳۹۹} وه‌رگیراوه

به‌یته‌که وه‌سفیکی مادی باخیکی خو‌شی شیرازه که خواجه زور هۆگری شیراز و سروشته‌که‌ی بووه، ده‌لی: شه‌وی رابردوو له باغی ئیره‌مدا هه‌وا به نه‌رمی و شه‌مالی به‌ره‌بیان پرچی گولی سونبولی په‌ریشان ده‌کرد.

۶- گفتم ای مسند جم، جام جهان بینت کو

گفت افسوس که آن دولت بیدار بخت

گوتهم نه‌ی مه‌سنه‌دی جه‌م جامی جه‌هان بینت کو، گوتت نه‌فسوس که ئان دۆله‌تی بیدار بخوفت.

وتم نه‌ی ته‌ختی جه‌م، جامی جیهان بینت کو، وتی نه‌فسوس نه‌و به‌خته بیداره خه‌وت. مسند: ته‌خت، سودی پینی وایه مه‌به‌ست له (مسند جم) هه‌مان باغی ئیره‌می به‌یتی

پیشوه جام جهان بین: نه‌و پینکه‌ی که نه‌ینی جیهانی تیدا ده‌رده‌که‌وی، جامی جه‌مشید کوا: کوا دولت: به‌خت دولت بیدار: به‌ختی بیدار بخت: خه‌وت

په یوه ندى له نيوان هم بهيته و بهيتي پيشودا ههيه، شوى رابردو خواجه له باخي نيره مدا جوانى و سه فای ژيانى بينيوه و تهخت و سهلته نه تي پادشاکانى پيشوى بيرکه وتوه ته وه و گوتويه تي: گوتم نهى تهختى جه مشيد (نيدى مهبهست له هه رچى بيت، من به پيوستى نازانم قسهى له باره وه بکهم، چونکه هيج يهک له رايه کان نه يانگه ياندمه قناعه تيکى ته واو) نهى پادشايه تي و سهلته نه تي پيشو، سهلته نهت و هيژ و شکومه نديه کانت کوا و بؤکوى چوون، گوتى به داخه وه و نه فسوس که نهو بهخته بيداره ي جارن خهوت و هه موويم له دهست چوو. به هيئانى جه مشيد و جامى جيهان بين ده کرى باس له شکومه ندى نيرانى بکات که له سه رده مى خواجه دا به دهستى بيگانگه و به تاييه تي تورکان له ناوچوه. بلئى نهى باغ که جارن تهختى پادشايانى نيرانى بوويت شان و شکوى جارانت کوا، له وه لامدا باغ يان (مسند جم) ده لئى: به داخه وه هه ميشه بهخت ياوه رمان نابى و بهختى بيدارى نيمه ش خهوت.

۷- سخن عشق نه آن است که آيد به زبان

ساقيا مى ده و کوتاه کن اين گفت و شنفت

سوخنى نيشق نه نانهست که نايه د به زه بان، ساقيا مى ده و کوتاه کون نين گوت و شنوخت.

قسهى عشق نه وه نيبه که به زمان بگوتري، ساقى مهيم بده ري و نه م قسه و باسه و از لى بينه. که آيد به زبان: به زمان بگوتري، بيته سه ر زمان کوتاه کن: کورت که ره وه و کوتايى پى بهينه، و ازى لى بينه گفت و شنفت: قسه و باس

خواجه چه ندين جار باس له نه توانينى قسه له سه ر عه شق کردن ده کات. سدى گوتنهى عه شق لای خواجه مه سه له يه کى حالويه نه وه ک قال، هه ربويه ليره شدا به ساقى ده لئى و از له م قسه و باسه ي عه شق بهينه و مه يمان بده ري، چونکه عه شق ناتوانري به زمان گوزارشتى لى بکريت.

د. هروى هم عه شقه به (عه شقى کونى تيبه رپيو، واته نهو خو شه ويستيه ي که بو ده ولته و ده سه لاتى پيشو هه ييوه، پى وايه که له م سه رده مه دا ناتوانري قسه له ده سه لاتى حکومه تي پيشو بکريت - بينگومان له ترسدا) {هروى، ج ۱، ل ۳۹۵} به لام له راستيدا به يته که ته ثويليکى له م جوړه هه لئاگريت و په يوه ندى به بهيتي پيشو وه نيبه.

۸- اشک حافظ خرد و صبر به دريا انداخت

چه کند سوز غم عشق نيارست نهفت

نه شکی هافز خيره د و سه بر به دريا نه نداخت، چه کونه د سوزى غه مى نيشق نه ياره ست نهوخت.

فرميسكى حافظ هوش و نارامىي خسته دريا، چى بکات نه يتوانى سوتانى غه مى عه شق بشار يته وه.

خرد: هوش، عه قلّ به دريا انداخت: خستيه دريا وه و اته (به بادا) له ناو برد نيارست: نه يتوانى نهفت: بشار يته وه

خواجه ده لئى هه رچه نده ناتوانين به زمان له عه شق بدويين، به لام فرميسك گوزارشت له ناگرى غه مى عه شق ده کات و له برى زمان ده بخاته رپوو، نهک هه ره وه عه قلّ و سه بر يش به بادده دا، هه ربويه ده لئى: فرميسكى من هوش و نارامى دام به شادا و عه قلّ و سه برى لى هه لگرتم، چى بکهم ناتوانم ناگرى غه مى عه شق بشارمه وه.